

Ця книга – значно перероблений та доповнений посібник для тих, хто хоче визначати соціонічний тип самостійно.

Детально та у популярній формі викладені необхідні для діагностики практичні методи та теоретичний матеріал. У посібник включені приклади реального живого мовлення, що ілюструють мислення різних типів, запропоновані вправи для самонавчання з усіх ключових тем. Публікуються індикатори соціонічних функцій, необхідних ефективної діагностики типу. Вивчивши запропоновану автором методику, ви навчитеся застосовувати соціоніки на практиці, краще зрозумієте свій власний характер і поведінку, а також загадкові душі інших людей.

Ірина Марківна Егліт

Соціонік, філолог-педагог за освітою, Ірина Марківна веде дослідницьку роботу в соціоніці з 1996 року, автор публікацій у соціонічних журналах. Вона є автором унікальної методики віддаленого визначення соціонічного типу за вербальним матеріалом та низки інших практичних матеріалів, які стали де-факто стандартом якості при заочному визначенні ТІМу в Інтернеті. І.М. Егліт є керівником інтернет-ресурсу «Школа системної соціоніки», який став творчою лабораторією практичної соціоніки та майданчиком для підготовки експертів-типувальників.

Зміст	2
ВСТУП	5
ЧАСТИНА 1	7
Що вивчає соціоніка?	7
Що таке інформаційний метаболізм?	7
Що таке інформація?	7
Суб'єктивність сприйняття навколишнього світу	7
Аспекти інформації.....	9
Об'єкти	11
Простір.....	14
Енергія	17
Практика (аспекти інформації).....	23
Уникаємо помилок у визначенні аспекту інформації	28
Модель типу інформаційного метаболізму (ТІМу) Що таке «модель А»? Блоки функцій	30
Блоки і кільця	32
Практика (блоки функцій)	34
Суперблоки «Ментал» и «Вітал»	38
Функції.....	41
Чотири розмірності функцій	44
Одновимірність - параметр «досвід»	44
Двовимірність – параметри «досвід» та «норми»	51
Практика. Прийом «занурення в аспектне середовище».....	54
Тривимірність – параметри: «досвід», «норми», «ситуація»	56
Чотиривимірність – параметри «досвід», «норми», «ситуація» та «час» (або «глобальність»).....	61
Практика. Вправа щодо відстеження свого ментального мислення.....	69
Комунікативні моделі	75
Практика (розмірність функцій)	75
Знаки функцій.....	83
Властивості, що надаються знаками психічним функціям.....	96
Практика (знаки функцій)	97
Управління у моделі А.....	103
Керуючі емоції.....	104
Як розрізнити керуючі емоції (КЕ) та етику емоцій (ЧЕ).....	105
Принцип «болі та задоволення» у маловимірних функціях.....	106
Основні властивості та керуючі емоції функцій ІМ.....	108
Передача (переведення) управління	114
Вікове наповнення моделі.....	116
та спотворення ТІМу.....	116
ЧАСТИНА 2	123
Вступ	123
Процедура визначення ТІМу	123
Визначення власного ТІМу	125
Про самоспостереження.....	125
Визначення ТІМу іншої людини	130
Технологія діагностики	131
Отримання інформації	131

<i>Аналіз відповідей</i>	142
<i>Індикатори властивостей функцій</i>	143
<i>Визначення параметрів функцій. Деякі особливості</i>	147
Підготовка типувальника	202
<i>Етапи навчання</i>	202
<i>Набуття власного досвіду – умова навчання типувальника</i>	203
<i>Вплив ТІМу типувальника на результати типування</i>	204
<i>Помилки типувальників</i>	206
Після типування	211
Частина 3	212
Інтертипні відносини	212
<i>Тотожні відносини</i>	215
<i>Дуальні відносини, або відносини доповнення</i>	215
<i>Активізація</i>	217
<i>Дзеркальні відносини</i>	218
<i>Напівдуальні відносини</i>	219
<i>Родинні відносини</i>	219
<i>Міражні відносини</i>	220
<i>Ділові відносини</i>	221
<i>Відносини повної протилежності</i>	221
<i>Квазітотожні відносини</i>	222
<i>Відносини суперего</i>	223
<i>Конфліктні відносини</i>	223
<i>Відносини соціального замовлення</i>	225
<i>Відносини соціального контролю</i>	227
Про назви інтертипних відносин	230
Діагностика з інтертипних відносин	230
Список літератури	232
Додаток 1. Таблиця 16 моделей ТІМів	233
Додаток 2. Ментальне відстеження першої функції	234
Додаток 3. Спостереження за одновимірними функціями	250
Додаток 4. Приклади нормативних уявлень щодо аспектів	289
Додаток 5. Перелік страхів у одновимірних функціях	294
Додаток 6. Тексти занурення в аспект	297
Додаток 7. Список індикаторів функцій	299
<i>Індикатори розмірності функції</i>	299
<i>Індикатори знаку функції</i>	335
<i>Індикатори Менталу / Віталу</i>	347
<i>Фрази</i>	363
<i>Інше</i>	375
Додаток 8. Сприйняття оцінок по Его та Іду	383

Малюнки: **Марина Бокова**
Віктор Пятницький

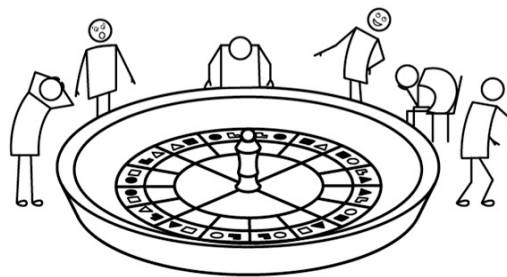
Подяки

Ця книга – результат співпраці дивовижних людей, які не шкодували свого часу та праці у пошуках відповідей на багато питань, які ставить перед практиками будь-яка наука. Зібрані у книзі матеріали – результат довгих і кропітких самоспостережень соціоніків, які вивчають свій ТІМ, а також спостережень за людьми, чий ТІМ відомий та перевірений.

Насамперед хочу висловити глибоку вдячність і повагу моєму вчителю Володимирі Давидовичу Єрмаку, без теоретичних праць та керівництва якого ця книга була б неможлива.

Також хочу висловити подяку всім, хто брав участь в експериментах та дослідженнях, що проводяться у Школі системної соціоніки, всім, хто допоміг створенню цієї книги: Віктору Пятницькому, Наталії Фломан, Людмилі Ілановській, Світлані Клепикової, Марії Мастіної, Наталії Мейріс, Наталії Єремєєвій, Глібу Тенетилову, Ользі Шаховій, Юлії Брагіній, Григорію Шульману, Світлані Макарчевій, Іллі Бетерову, Юлії Росланкіній, Олегу Хрульову, Вікторії Лещинській, Сніжані Жук, Оксані Крюкової, Катерині Поліщук, Наталії Штанько, Вадиму Ушакову, Катерині Плетухиній, Миколі Рибакі, Марині Боковій, Костянтину Ральченку, Наталі Наказній, Ганні Федорчук, Олексію Егліт, Вадиму Пятницькому, Катерині Меренцовій, Вадиму Румянцеву, Сергію Абрамову, Віталіні Гумольській, Олесі П'ятницькій, Вірі Борисовій та іншим (на жаль, я навіть не знаю імен усіх тих людей, які дали багато корисної інформації для цієї книги).

Ця книга написана для вас, мешканці соціонічних форумів. А також для тих, хто вперше дізнався, що є така наука – соціоніка, для тих, хто вже підхопив соціонічний вірус і хоче перетипувати все, що ворухиться.

Соціоніка привернула увагу багатьох людей. Яка ще наука може похвалитися тим, що на момент становлення у її розпорядженні був такий потужний засіб поширення інформації – Інтернет? Усього кілька десятиріч – і десятки тисяч людей цікавляться соціонікою, обзиваються «донкіхотами» та «бальзаками», типуються і типують, шукають дуалів, шукають роботу, що підходить їх ТІМу. Однак цю масовість і захопленість переслідує одне лихо – дилетантизм. Спочатку здається - як просто, всього-то 16 типів, прочитаю опис, впізнаю себе, а разом і родичів і знайомих визначу, не сам визначу, так на соціонічному форумі визначать, благо їх безліч в Інтернеті. Однак виявилось не все так просто. Чомусь усі типують у різні типи, чомусь не так легко впізнати себе за описом типу, чомусь виникає безліч питань, на які немає однозначних відповідей. Тепер стає зрозумілим, що треба попрацювати, щоб навчитися визначати тип, насправді визначати, а не вгадувати. Ось із цього ми і почнемо. Щоб навчитися типувати, **перше, що потрібно зрозуміти – типування¹ – не гра і не ворожіння, це серйозна експертна робота, яка потребує відповідної підготовки, відповідного навчання.** Якщо ви погоджуєтесь з цим першим твердженням, тоді йдемо далі. Я готова допомогти вам на цьому шляху та спробую передати вам ті знання, які маю в галузі теорії та практики типування.

Друге, що я хочу обговорити: я навчатиму вас визначенню ТІМу не за зовнішніми ознаками, не за описами поведінки, я навчу вас розпізнавати мислення ТІМу за мовленням, відповідно до того, що і як людина говорить. Нагадаю, що предметом вивчення соціоніки є інформаційний метаболізм, тобто те, як людина отримує та обробляє інформацію і як нею обмінюється зі світом. Звичайно, мова є найбезпосереднішим носієм нашого мислення. У ній ми й шукатимемо те, що відрізняє один ТІМ від іншого.

¹ Коректніше було б використовувати науковий термін «ідентифікація», але в цій книзі я користуватимуся більш поширеним у соціонічному середовищі терміном «типування».

Будь-яка наука має теоретичний фундамент, ту грубку, від якої починають танцювати. Соціоніка не виняток. Ви не зможете навчитися визначати ТІМ, не вивчивши теорію. Ази соціоніки – соціонічна модель ТІМу. Зверніть увагу – модель, а не описи типів, за якими багато хто «типує». Отже, **перший етап – вивчення теорії**. Я у своїй роботі спираюсь на теорію, сформульовану Єрмаком В.Д. [1, 2] На даний час ця теорія є основою Школи системної соціоніки.

Коротко викладу суть. Існує 16 типів інформаційного метаболізму (ТІМів) психіки (див. Додаток 1). Кожен тип ІМ має свою назву: аббревіатуру та «псевдонім». Ці 16 типів описуються 16-ма моделями (відкриття Аушри Аугустінавічюте [3]). Моделі були доповнені теорією розмірності функцій (відкриття Букалова А.В. [4]), теорією знаків (відкриття Гуленко В.В. [5]) та теорією розвитку психіки (відкриття Єрмака В.Д. [2]). У результаті ми маємо цілком працездатну теорію, якої вже достатньо, щоб достовірно визначати ТІМ психіки.

Назви ТІМів, які я використовуватиму в даній роботі, - аббревіатури з назв функцій, що входять до блоку Его (у дужках - найбільш поширений псевдонім ТІМу¹):

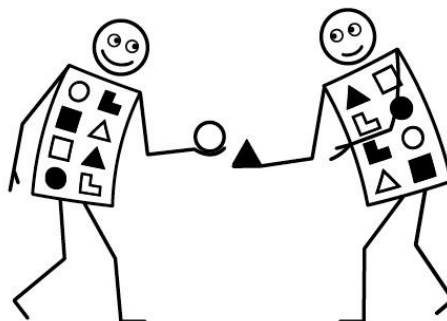
ІЛЕ	▲□	інтуїтивно-логічний екстраверт (<i>дон кіхот</i>)
СЕІ	○■	сенсорно-етичний інтроверт (<i>дюма</i>)
ЕСЕ	■○	етико-сенсорний екстраверт (<i>гюго</i>)
ЛІІ	□▲	логіко-інтуїтивний інтроверт (<i>робесп'єр</i>)
ЕІЕ	■△	етико-інтуїтивний екстраверт (<i>гамлет</i>)
ЛСІ	□●	логіко-сенсорний інтроверт (<i>максим</i>)
СЛЕ	●□	сенсорно-логічний екстраверт (<i>жуков</i>)
ІЕІ	△■	інтуїтивно-етичний інтроверт (<i>есенін</i>)
СЕЕ	●□	сенсорно-етичний екстраверт (<i>цезар</i>) ²
ІІІ	△■	інтуїтивно-логічний інтроверт (<i>бальзак</i>)
ЛІЕ	■△	логіко-інтуїтивний екстраверт (<i>джек</i>)
ЕСІ	□●	етико-сенсорний інтроверт (<i>драйзер</i>)
ЛСЕ	■○	логіко-сенсорний екстраверт (<i>штірліц</i>)
ЕІІ	□▲	етико-інтуїтивний інтроверт (<i>достоєвський</i>)
ІЕЕ	▲□	інтуїтивно-етичний екстраверт (<i>гекслі</i>)
СЛІ	○■	сенсорно-логічний інтроверт (<i>габен</i>)

Фундаментально теорія викладена у [1,2]. У цій книзі я поясню лише ті теоретичні моменти, які нам будуть потрібні для визначення соціонічного ТІМу.

¹ Щоб не плутати з реальними людьми, псевдонім дається курсивом і пишеться з малої літери.

² Також *наполеон*

Що вивчає соціоніка? Що таке інформаційний метаболізм? Що таке інформація? Суб'єктивність сприйняття навколишнього світу

Соціоніка вивчає типи інформаційного метаболізму. Таке визначення, прийняте у соціонічних колах, здатне налякати «непосвяченого». Однак не все так складно, як здається. Метаболізм - термін, запозичений з біологічних наук, означає обмін, перетворення, засвоєння організмом речовин, що надходять із навколишнього середовища. За аналогією, *інформаційний метаболізм* – це процес обміну та обробки інформації психікою.

Що таке інформація? Що таке інформаційний обмін?
У Єрмака В.Д. [2, с.35] дано визначення інформації:

ІНФОРМАЦІЯ є метрикою взаємодії елементів системи.

Щоб зрозуміти це визначення, слід розібратися з кількома поняттями: *система*, *елементи системи*, *метрика*.

Система – деяка сукупність елементів, які взаємодіють задля досягнення певної мети.

Елементами системи може бути як живі, так і неживі об'єкти: люди, групи людей, тварини, рослини, предмети тощо.

Метрика – це спосіб вимірювання цієї взаємодії в контексті досягнення цілей.

Оскільки соціоніка вивчає інформаційний метаболізм (обмін) людини, одним із елементів системи зазвичай виступає людина чи група людей. Вступаючи у взаємодію з іншим елементом системи, людина коригує рух до своєї мети (яка, до речі, можливо не усвідомлювана і остаточно не зрозуміла їй) залежно від отриманої інформації. *Поняття інформації дає нам спосіб описати взаємодію елементів систем.*

Розглянемо приклад. Ви дивитесь на яблуко і отримуєте про нього інформацію: зелене воно або стигле, бачите його форму, бачите пошкодження на ньому, якщо мали до

цього справу з яблуками, то можете і визначити сорт, у вас може почати виділятися шлунковий сік від бажання з'їсти його, або навпаки, не виникне таке бажання. Це все реакція на отриману інформацію. Ви отримали інформацію про яблуко, тобто ви отримали щось нематеріальне, що дозволяє прийняти рішення, як діяти (або не діяти взагалі), а деяка дія (виділення шлункового соку) може статися без вашої уваги. Ви зустрічаєтеся з людиною і відчуваєте, що вам приємно на неї дивитися – це також відповідь на отриману інформацію про людину. Ви бачите його доброзичливу усмішку, або гарну зовнішність, і результатом, можливо, буде ваше доброзичливе ставлення до людини. Ви прочитали в газеті або почули у новинах про те, що десь стався землетрус. Це також для вас інформація, хоч ви там і не були. Отже, інформація може передаватися як безпосередньо через органи почуттів, так і *за допомогою матеріального носія* (папір, магнітна стрічка, компакт-диск тощо).

Джерелом інформації може бути як фізична, так і віртуальна реальність.

Наприклад, ви можете побачити дерево, доторкнутися до шорсткої поверхні стовбура, почути шарудіння листя. Це дерево можна уявити подумки, ви можете навіть подумки побудувати з нього човен. У вашій пам'яті зберігаються знання про дерево, і ці знання у вашій пам'яті є для «думаючої частини» психіки зовнішнім джерелом інформації.

Подумки ви можете проводити обчислення або розмірковувати про щось, і отримувати таким чином нову інформацію, при цьому ви ніби «відокремлюєте» об'єкт роздумів від себе і робите його другим елементом системи, з яким вступаєте у взаємодію.

Інформація *не може існувати «сама по собі», без взаємодії* чогось із чимось (або взаємодії елементів системи). Інформація виникає за такої взаємодії. Немає взаємодії – немає інформації. Є просто об'єкти та люди, фізичні та хімічні явища. Уявіть собі, що на іншому кінці міста в якійсь квартирі стоїть стілець. А ви отут, у себе вдома. Ви не бачите цей стілець, не чіпаєте його, не сидите на ньому. Чи маєте ви з ним взаємодію? Чи є у вас інформація про цей стілець? Ні. Іноді люди уявляють інформацію, як щось, що вже є в об'єкті, як щось окремо існуюче у зовнішньому світі. А людина «отримує» цю інформацію як лист. Але в об'єктах зовнішнього світу міститься не інформація, а лише властивості цих об'єктів. Інформація виникає в психіці, як наше сприйняття цих властивостей об'єкта (людини, емоції і чого завгодно). Це легко продемонструвати на такому прикладі. Припустимо, в кімнаті є три людини: ви і ще двоє, які розмовляють незрозумілою для вас мовою. Якщо ми увімкнемо магнітофон, ми точно зафіксуємо «об'єктивну реальність» у вигляді коливань повітря, що відбуваються під час розмови. У той же час, незважаючи на те, що всі учасники ситуації піддаються впливу тих самих фізичних коливань, вони витягують різну інформацію. Наприклад, люди, що розмовляють, можуть обговорювати особливості приготування якоїсь страви, в той час як вам може здаватися, що вони обговорюють вас. Це показує, що *інформація не «міститься» у матеріальній реальності* та має зовсім іншу природу.

Система завжди має мету, якої вона слідує. Ціль задається надсистемою. Система може не знати своєї мети, але людина часто додумує чи проектує цю мету. Через те, що мета взаємодії (або, інакше кажучи, мета системи) не завжди очевидна, іноді здається, що певної мети немає, а інформація є, але якщо придивитися, то за будь-якою інформацією завжди (!) буде присутня мета у явній або замаскованій формі. Наприклад, ви дізналися про те, що в Японії знову був землетрус, яка, здавалося б, вам від цього користь? Але оскільки частина мети людини полягає в тому, щоб уберегтися від можливих небезпек, ви вже знаєте, що в Японію їздити не так вже й безпечно. Особисте значення цього повідомлення може полягати в тому, щоб захистити вас. Це буде інформація щодо безпеки. Якщо ж ви шукаєте гострих відчуттів або сумуєте, то зміст цього повідомлення може бути зовсім іншим: потішити або розважити вас. Це буде **інша** (!) інформація.

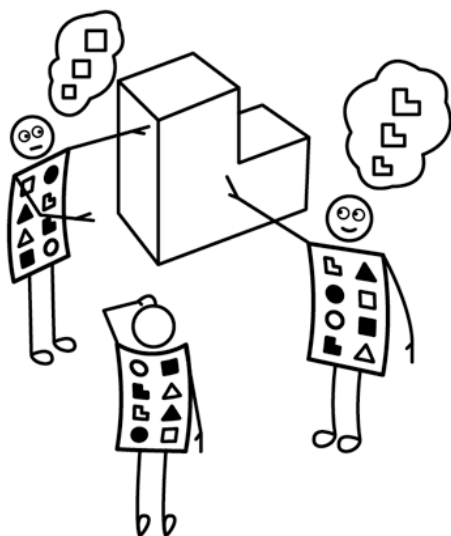
Інформація – це те, що допомагає системі орієнтуватися у шляху досягнення мети, те, що потенційно чи реально може бути використане у досягненні мети, тобто для людини не буде інформацією те, що суб'єктивно (усвідомлено чи несвідомо) не

сприймається ним як необхідне для його руху до мети. Так, якщо десь поряд падає яблуко, ви можете не звернути увагу на цей факт. Але якщо падіння яблука призведе до «включення думки» про тяжіння Землі, або загрожуватиме цілості вашої голови, воно стане для вас інформацією.

Інформація суб'єктивна. Великий Енциклопедичний словник дає таке тлумачення слова «суб'єктивне»

СУБ'ЄКТИВНЕ - те, що властиво суб'єкту або похідно від його діяльності; характеристика знання, що виражає ті моменти, у яких знання недостатньо точно і всебічно відтворює свій об'єкт.

Отже, ми сприймаємо все не зовсім точно, не всебічно, ми сприймаємо тільки те, що доступне нашому сприйняттю, і так, як дозволяють сприймати наші органи почуттів і наша психіка.

Наприклад, ми бачимо муху. А як її бачить жаба? А змія? Вчені дізналися, що деякі тварини чують ультразвук, який ми не чуємо, що деякі тварини бачать тільки об'єкти, що рухаються, і не бачать те, що не рухається. Деякі тварини бачать тепло, що походить від живих істот. Але ми цього не бачимо. Отже, ми сприймаємо лише те, що доступне нашому сприйняттю. І це сприйняття обмежене якимись рамками. Ще приклад. Ми знаємо, що є сонячне випромінювання. Фізики можуть розповісти про хвилі, частинки і т.д. Але ми з вами сприймаємо тепло і світло, а не хвилі та частинки. Тому ми говоритимемо про суб'єктивне сприйняття всього, що нас оточує, і не

прив'язуватимемо інформацію до фізичних процесів. Суб'єктивність інформації впливає із суб'єктивності мети людини як системи та індивідуальності самої системи «людина»: її життєвого досвіду, її знань, її способу обробки інформації. У наведених вище прикладах про розмову іноземною мовою та землетрус, видно, що різні учасники ситуації отримують різну інформацію.

У читача може виникнути враження, що дуже багато уваги приділяється поняттю інформації. Я навмисно описую цей матеріал настільки докладно, тому що правильне розуміння того, що таке інформація є критичним для подальшого аналізу інформаційних аспектів, а отже, і для визначення соціонічного ТІМу.

Отже, окресливши феномен інформації, розглянемо, як вона може бути структурована.

Аспекти інформації

Отже, яку інформацію ми маємо, про що вона? Про те, що огірок зелений, людина зла, що вже 2 години дня (або ще тільки 2 години дня), що підвищуються ціни на нафту, а, отже, підвищується ціна на бензин, про те, що $2+2=4$, про те, що сумно стало, що ви голодні, що спекотно сьогодні, що цвях можна забити молотком, і про те, що є системи та моделі... І так можна продовжувати до безкінечності. Але можна спростити завдання, узагальнивши ці нескінченні розрізнені приклади інформації в цілісні смислові групи, або навпаки, розділивши все наше сприйняття світу на такі групи.

У соціоніці вся інформація поділена на 8 інформаційних аспектів. Називаються ці аспекти інформації так:

Робота
Система
Воля
Комфорт
Емоції
Стосунки
Можливості
Події

Відразу хочу застережити, що хоча назви аспектів схожі на поняття, які ми вживаємо в побуті, в соціоніці вони є спеціальними термінами і мають строго певні значення, зміст яких буде пояснений далі.

Чому саме ці аспекти інформації виділено? Не вдаючись глибоко в історію питання, можна сказати, що це був геніальний здогад [6], який надалі отримав обґрунтування з погляду системології [1, 2]. Потрібно пам'ятати, що ми ділимо щось неподільне. Практичні спостереження показують, що такий умовний поділ повно описує наше суб'єктивне сприйняття всіх феноменів сприйманого світу. Отже, згідно з прийнятим у соціоніці поділом інформації, ми виділяємо:

- **об'єкти**: те, що виділено у просторі завдяки наявності деяких властивостей, атрибутів, що відрізняють один об'єкт від іншого, та наявності кордонів
- **простір**: те, в чому розташовуються об'єкти, що задається межами об'єктів, і має довжину завдяки цим межах¹
- **енергію**: з нашого повсякденного досвіду ми бачимо, що світ рухається завдяки певному началу, який ми називаємо енергією. Цей початок має якість впливати на стан живих та неживих об'єктів. Стан сприймається нами суб'єктивно як рушійна сила, життєва сила, заряд, внутрішній вогонь.
- **час**: зміна всього – об'єктів, простору, енергії. Людина фіксує зміни як події, як перебіг часу.

Ось ми вже й визначили 4 макроаспекти: **об'єкти, простір, енергія, час**. Вони охоплюють усю інформацію, яку може сприйняти людина.

У соціоніці макроаспекти позначають такими значками:

¹ Перші два макроаспекти визначаються один через інший, тому що не мисляться один без одного.

Об'єкти ▣

Простір ●

Енергія ▤

Час ▲

Зверніть увагу, значки макроаспектів двокольорові.

З цих чотирьох макроаспектів ми отримуємо вісім названих раніше аспектів. Для цього кожен макроаспект «розщеплюється» надвоє, ми розглядаємо кожен макроаспект, який складається з двох складових:

- 1) **1) сутнісна** складова, тобто його найбільш фундаментальні, визначальні властивості;
- 2) **2) реляційна** складова - співвідношення, співставлення сутнісних складових між собою.

Проілюструємо ці складові на прикладі того, яку інформацію ми можемо мати про такий побутовий предмет як стіл.

Стіл – дерев'яний, прямокутний, має ніжки, на ніжках розташована стільниця. Головне, звичайно, у столі – це горизонтальна поверхня, яка на щось спирається, тому що стіл використовують для того, щоб на нього щось покласти, наприклад, їжу, щоб за ним можна було виконувати якісь дії сидячи чи стоячи : писати, їсти, працювати Ми розглянули *сутнісні характеристики* столу, тобто. найбільш фундаментальні, що визначають властивості будь-якого столу.

Люди вигадали велику різноманітність столів: письмові, журнальні, кухонні. Є столи з однією, двома, трьома, чотирма ніжками. Столи є частиною меблевих гарнітурів, наприклад, журнальний столик та два крісла; книжкова шафа, диван, крісла, обідній стіл та стільці. За матеріалом виготовлення столи поділяються на дерев'яні, скляні, пластикові, металеві та ін. Коли ми розглядаємо різноманітність та види столів ми не можемо це робити, не вдаючись до співставлення, взаємного порівняння. Як очевидно з прикладу, співвідношення об'єктів, у разі столів, потрібні для певної класифікації, упорядкованості знань, систематизації, узагальнень.

Таким чином, кожен макроаспект ділиться на 2 частини: сутнісний аспект інформації (чорний значок) та реляційний аспект інформації (білий значок).

Об'єкти

Спираючись на описаний вище спосіб, ми розділимо макроаспект «об'єкти» (▣) на 2 аспекти: «робота» (■) та «система» (□) (значки аспектів – одноколірні).

■ «робота»

Сутнісною складовою макроаспекту «об'єкти» є наявність властивостей, атрибутів, якостей, які людина використовує у своїй діяльності. Звідси й назва сутнісного аспекту як «робота». Використовуючи властивості об'єктів (їх сутність), ми

щось із нею робимо, виконуємо якусь роботу (над ними чи з допомогою них). Візьмемо, наприклад, дерево. Оскільки дерево не тоне, з нього можна зробити пліт. Дерево горить, отже, можна його використовувати як паливо.

Працюючи з об'єктами, людина створює технології, методи, процедури, процеси виробництва; використовує інструменти; прагне працювати ефективно, створювати якісний продукт; вона робить, лагодить, будує, ремонтує, виточує, зшиває, фарбує, пиляє и т.д.

У соціоніці аспект "робота" називають також "ділова логіка", "чорна логіка" (за кольором значка, яким його позначають - ■).

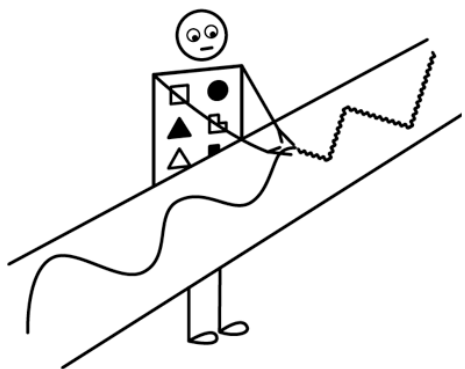

Для визначення аспекту «ділова логіка» не має значення, чи існує об'єкт у реальності, чи він віртуальний. Ми можемо розмірковувати про якісь абстрактні речі як про об'єкти зі своїми якостями. Наприклад, психіка не може бути нами побачена, ми її не можемо помацати, але ми можемо виділити властивості психіки людини, можемо говорити про темпераменти, про характери людей. Ми визначаємо деякі психічні якості та описуємо їх як стійкі утворення. Таким чином, головним для визначення аспекту «ділова логіка» є не матеріальність об'єкта, не його щільність, не те, що ми можемо помацати його руками, побачити очима, а те, що він виділений із середовища і має певні якості, властивості, атрибути, і ми використовуємо це у своїй діяльності.

Тут слід зазначити, що не завжди, коли ви зустрічаєте слово «робота», йдеться про ділову логіку. Коли людина обслуговує клієнтів, співає на сцені, складає книгу, вона теж працює. Але це не робота за допомогою об'єктів та над об'єктами. Тому треба бути уважним і пам'ятати, що **«чорна» чи «ділова логіка» має справу лише з об'єктами та їх властивостями, які використовуються для роблення.** (Однак сприйняття себе як професіонала у будь-якій діяльності відбувається за аспектом ділова логіка)

□ «СИСТЕМА»

Зіставлення властивостей та атрибутів об'єктів, співвідношення цих властивостей та атрибутів – це інформація, яка стосується впорядкування, систематизації. Виділення загальних властивостей і відмінностей, складання таблиць, схем, структур, математичні обчислення, вибудовування у порядку, знаходження алгоритму, визначення послідовності, знаходження закономірностей, побудова ієрархії, класифікація, статистика – це лексика, описує логічні операції.

Порахуємо? Скільки буде, якщо до двох стільців додати три стільці? Зрозуміло, що п'ять стільців. Скажіть, нас цікавили властивості цих стільців (з чого вони зроблені, який спосіб кріплення тощо), коли ми їх рахували? Ні, нас цікавила лише їхня кількість, тобто співвідношення об'єктів. Ми можемо взагалі подумки відокремити об'єкти і рахувати абстрактно: $2+3=5$. Ось це і є прикладом інформації аспекту «система».

Аспект "система" називають також "структурна логіка", "біла логіка" (знову ж таки за кольором значка - □).

А тепер будьте уважні. Нижче наведено текст, у якому потрібно розрізнити аспекти «ділова логіка» ■ і «структурна логіка» □.

Скло отримують з розігрітої суміші, що складається здебільшого з розплавленого кварцу та піщинок. Домішки піску, такі як залізо, роблять скло кольоровим, тому у виробництві використовують дуже чистий білий пісок, що складається майже на 100% з кварцу. Скло прозоре, тому воно підходить для виготовлення вікон. Скло - тендітний матеріал, якщо вдарити по склу твердим предметом, скло розіб'ється. Алмаз твердіший за скло, тому алмазом можна залишити подряпину на склі. Дерево – м'якше за скло, деревом ви не залишите слід на склі. Залежно від основної використовуваної склоутворюючої речовини, стекла бувають оксидними (силікатні, кварцові, германатні, фосфатні, боротні), фторидними, сульфідними і т. д..

Порівняйте з правильною відповіддю. У уривку підкреслено слова, які підказують нам аспект інформації, проте не лише виділене слово відноситься до даного аспекту, але повністю фразу, наприкінці якої стоїть значок:

Скло отримують з розігрітої суміші, що складається здебільшого з розплавленого кварцу та піщинок (■). Домішки піску, такі як залізо, роблять скло кольоровим, тому у виробництві використовується дуже чистий білий пісок, що майже на 100% складається з кварцу (■). Скло прозоре, тому воно підходить для виготовлення вікон (■). Скло – тендітний матеріал, якщо вдарити по склу твердим предметом, скло розіб'ється (■). Алмаз твердіший за скло (□), тому алмазом можна залишити подряпину на склі (■). Дерево – м'якше за скло (□), деревом ви не залишите слід на склі (■). Залежно від основної використовуваної склоутворюючої речовини, стекла бувають оксидними (силікатні, кварцові, германатні, фосфатні, боротні), фторидними, сульфідними і т. д. (□)

Як бачите, обидва аспекти нерозривно пов'язані один з одним в один макроаспект, вони переплітаються, залежать один від одного. Це нормальна ситуація. У більшості випадків важко говорити тільки в термінах сутнісної складової макроаспекту, не торкнувшись реляційної, і навпаки. Але нам потрібно вміти їх розрізнити, тому що психіка людини влаштована таким чином, що тільки один аспект з макроаспекту обробляється ментально, тобто людина думає в рамках цього аспекту (про це буде сказано нижче), і при визначенні ТІМу необхідно правильно визначити, який з двох аспектів обмірковується людиною.

Об'єкт необов'язково має бути матеріальним та існувати у фізичному просторі. Це може бути будь-яке віртуальне поняття, що має атрибути або властивості. Наприклад, ми всі пам'ятаємо вигаданих героїв чи тварин із дитячих казок. Хоча їх не існує в реальності, у нас не викликає труднощів обговорення їхніх якостей та дій. У фізиці деякий час існувало поняття «ефіру», яке наділяли певними властивостями та проводили математичні обчислення над цими властивостями, щоб описати фізичні феномени. Пізніше від концепції ефіру відмовилися. Також у ролі об'єкта може виступати будь-яке абстрактне поняття, як тільки ми говоримо про його атрибути. Наприклад, "доброта", "жадібність", "стрес", "психіка" - це приклади понять, з яким можна оперувати як з об'єктами, як тільки визначені їх параметри та якості.

Завершуючи розгляд макроаспекту «об'єкти», хотілося б зробити важливе зауваження. Поняття «логіка» у соціоніці носить чітко певний зміст, на відміну

побутового вживання. На побутовому рівні іноді людина каже: «Це логічно», маючи на увазі, що їй зрозумілий предмет розмови, або вона згодна з висловлюванням співрозмовника. При цьому не обов'язково йтиметься про співвідношення властивостей об'єктів. Якщо оминати це увагаю, ми отримаємо помилку в нашому аналізі аспектів інформації.

Простір

Тепер за таким же принципом розділимо та інші макроаспекти.

Макроаспект "простір" (☉) ділиться на сутнісний аспект "воля" ("вольова сенсорика", "чорна сенсорика" - ●) і реляційний аспект "комфорт" ("сенсорика відчуттів", "біла сенсорика" - ○).

Ми пам'ятаємо, що поділ відбувається за ознаками: сутність та співвідношення.

● «ВОЛЯ»

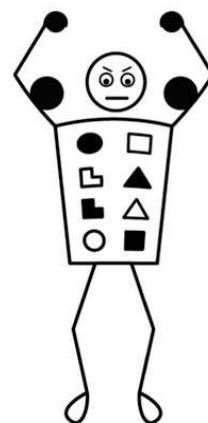
Що таке простір? Суб'єктивно ми сприймаємо простір як місце між об'єктами, яке формується межами цих об'єктів. Не було б кордонів, не було б простору. Як тільки з'являються межі, то з'являється і простір, який можна виміряти, утворюється протяжність як «порожнього» простору, так і самих об'єктів. А обмеження (зміна кордонів) – це силовий вплив. Будь-яка зміна простору вимагає застосування сил до його кордонів. Будь-яке обмежування пов'язане з силою. Тому аспект "воля" пов'язаний із силою. Таким чином, **сутність простору – це наявність обмеженої протяжності.**

Простір може бути не лише фізичним, а й психологічним чи віртуальним. Ви, напевно, чули вираз «життєвий простір». Простір можна розширювати, захищати, збагачувати, збільшувати чи зменшувати, охороняти, берегти тощо. Як тільки хтось займає простір, він цим обмежує простір інших, або їхню свободу. Коли ви купуєте щось для себе, свого будинку, сім'ї, ви зміцнюєте тим самим життєвий простір. Коли ви заробляєте гроші, збагачуєтеся, теж зміцнюєте свій життєвий простір, або розширюєте його. Володіння простором, протяжністю простору здійснюється не лише за допомогою сили, але й за допомогою контролю як самого простору, так і об'єктів у цьому просторі (і людей у тому числі).

Лексика аспекту «воля» така: *захист, напад, тиск, обмеження простору, вольовий вплив, дисципліна, стійкість, сфера впливу, влада, свобода, примус, володіння, мобілізація, оборона, агресія, контроль, господар, вразити, вбити, дати відсіч, і т.д.*

Приклад інформації щодо «вольової сенсорики»:

*Теплий меч підними
і кольчугу одінь,
та пізнай в боротьбі
що почім, що почім!
Хто ти є - легкодух
чи обранець богів,
і відчуй терпкий дух*

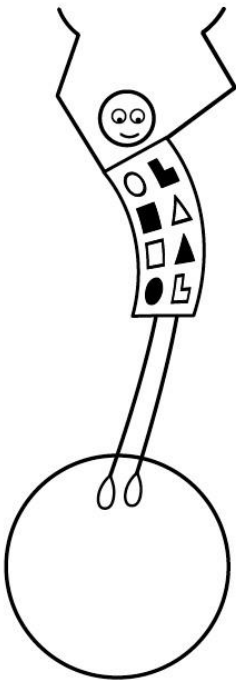
поту, болю, крові.

Коли поруч впаде твій поранений друг,
ти зависнеш над ним, як затравлений звір,
білий світ потемніє від болісних мук,
що живим залишаєшся ти, а не він.

Ти уздрів, зрозумів,
відрізнив, віднайшов -
з блідих лиць ворогів
образ смерті прийшов.
Зло, брехня - придивись,
це обличчя війни,
на слідах розрослись
лиш гіркі полини.

Якщо м'яса з ножа
ти не їв ні шматка,
якщо рана чужа
не хвилює мізка,
якщо в бій не вступив,
щоб долати катів,
то життя ти прожив
ні при чім, ні при чім.
(В. Висоцький «Балада про боротьбу»)

○ «комфорт»

Інформація про співвідношення кордонів входить у аспект «комфорт» чи «сенсорика відчуттів». Огляньтеся навколо себе, подивіться на оточуючі речі з погляду того, що кожна річ має кордон, уявіть такий об'ємний контур речей. Ось ця тонка лінія, що відокремлює кожен предмет, кожної людини від простору – кордон, тече кінцевими та нескінченними формами, лініями, згинами, поворотами... Форми та лінії можуть сприйматися нами як гармонійні або не гармонійні (згадайте «золотий перетин»), як незграбні, різкі, плавні, гладкі, хвилясті, шорсткі, колючі і так до нескінченності.

Уявлення про гармонію ліній – це інформація про співвідношення кордонів. Перед вами ваза з витонченими лініями та пропорціями. Ви вигукнете: «Яка краса!» Ось ще одне слово, яке може належити до аспекту «сенсорика відчуттів». Якщо оцінка краси йде як оцінка співвідношення кордонів, то таку красу ми віднесемо до сенсорики відчуттів. Але якщо під красою ми розумітимемо емоційне захоплення, або дорогу статусну річ назвемо красивою, або назвемо красивими стосунки, або навіть математичну формулу, то таку «красу» ми розглядатимемо в інших аспектах. Такі слова називають **багатоаспектними**. Їхнє віднесення до певного аспекту залежить від того контексту, в якому вжито слово.

А як пов'язані кордони із комфортом? Уявіть, що ви надягаєте нові туфлі. Ви кажете: «Мені не зручно в них. Туфлі тиснуть». Як ви оцінили, зручно вам чи ні? Ви відчули співвідношення меж поверхнею ноги та внутрішньої поверхні взуття. Співвідношення цих двох кордонів і дало вам інформацію про те, наскільки взуття зручне чи комфортне. Те саме відбувається, коли ви сідаєте в крісло або на стілець. Ви відчуваєте, як стикаються межі вашого тіла та межі меблів. Вам комфортно чи некомфортно сидіти. Вам комфортно чи некомфортно (зручно чи незручно) в одязі, у приміщенні.

Лексика аспекту «сенсорика відчуттів»: *приємно (як відчуття тіла), комфортно, красиво (як форма), затишно, м'який, теплий, гармонія форм (простору), естетика, чутливість до відчуттів тощо.*

Приклад інформації щодо «сенсорики відчуттів»

Найважливішим елементом стилю «Модерн» є лінія, чіткість форм і ліній. Улюблена геометрична фігура стилю модерн – плавна дуга. Вільна, норавливо вигнута лінія, така ж вільна, як і сам стиль. Вона здається живою, оскільки асоціативно нагадує потік води, що струмує, або тропічну ліану, або звивисте тіло змії. Плавний вигин може повторюватися в елементах кування, у формі ставка та ірисової гряди, в контурах ліхтаря та лавки. Вигини доріжок, газонів, країв галявин, берегів водоймища плавні, але дуже чіткі, створюють приємні для очей зорові картини. Лінії та форми елементів саду та рослин завжди прості, добре проглядаються.

Контраст – не менш істотна особливість модерну. Контраст горизонталей та вертикалей, газону та мощення, світла та тіні, кольорних поєднань. Тонкі відносини між рослиною та рослиною, а також між матеріалом та рослиною будуються на контрасті форм та текстури.
(<http://www.xpam.com.ua/forum/index.php?showtopic=9615>)

До «білої сенсорики» відноситься не тільки тактильна інформація (співвідношення між межами тіла та межами об'єкта, якого ми торкаємося), але й інформація, отримана через інші органи чуття: нюхова та смакова. Практика показує, що саме сенсорика¹ обробляють її найповніше і в ширшому діапазоні. Як нюх та смак пов'язані із співвідношенням у просторі? Є припущення про те, що обробка інформації, що надходить від рецепторів у роті і носі, відбувається аналогічно обробці інформації, що надходить від рецепторів, розташованих на шкірі. На язиці є певні зони, які відповідають за гіркий, кислий, солодкий та солоний смак. Комбінація та насиченість сигналів від різних зон створює гаму смаку певної страви.

Багет, панове, це прямий спадкоємець тієї самої «французької булки», франзольки, про яку співалося в популярній пісні «...И вальсы Шуберта, и хруст французской булки ...».

Хрускіт - тут це ключове слово. Пам'ятаєте, панове, як хрумтіли вранці франзольки за сніданком у ресторані Миколаївського вокзалу? Втім, звідки вам... Ви ще не народилися.

Так ось, повірте мені на слово, тодішня французька булка складалася з однієї скоринки — свіжої, ароматної та хрусткої. Те, що ховалося під цією скоринкою, м'якоть, була другорядною справою, хоча і була вона і ніжною, і ароматною.

¹ У соціоніці термін «сенсорик» означає людину, яка обробляє інформацію про сенсоріку, багатовимірно, тобто обробляє інформацію по сенсоричі в блоці Его (про розмірності читайте далі)

Сучасний французький багет також складається з однієї ароматної та хрусткої скоринки. М'якуш всередині, само собою зрозуміло, присутній, але самостійного значення він не має. Ця найніжніша повітряна субстанція призначена лише для того, щоб увібрати в себе те, у що ви цей багет занурюватимете.

А занурювати французький багет треба тільки у такій же французькій каві.

Тепер, увага, ріжемо кожен багет вздовж, мажемо половинки маслом до смаку, і занурюємо в чашку.

Ні, я не обмовився, саме так, прямо з намазаним маслом і занурюємо.

Не бійтеся, воно не розтане і не стіче у каву. Не встигне. Пористий м'якуш вбере каву миттєво, так що масло не тільки розтанути, навіть зрозуміти, що його кудись занурили, не встигне.

Тепер у вас у руці — дивовижний витвір. Смачна хрустка скоринка, яка не встигла розмокнути, в ній — жива ароматна кава, що просочила м'якуш, а зверху — свіже вершкове масло.

І до рота все це, до рота. І не кажіть мені, що це шкідливо - я вас уб'ю! Те, що приносить таке задоволення, за визначенням не може зашкодити!

(<http://ezhe.ru/ib/issue914.html>)

Енергія

Розглянемо, як поділяється на аспекти макроаспект «енергія» (▣). Ділиться він на сутнісний аспект «емоції» («етика емоцій», «чорна етика» - ▣) та реляційний - «відносини» («етика стосунків», «біла етика» - □).

▣ «емоції»

На початку глави ми говорили, що енергія - це щось, що приводить у рух феномени світу. У соціоніці ми розглядаємо те, як реалії «об'єктивного» світу заломлюються психікою. І, як виявляється, для людської психіки енергетична складова світу – це насамперед внутрішні енергетичні стани, тонус, емоційність. Не плутатимемо фізичне поняття «енергія» та соціонічний термін. Людині не властиво безпосередньо сприймати електричну чи ядерну енергію. Хоча теплова енергія входить у коло явищ, що безпосередньо сприймаються нами, і може сприйматися як енергетичний аспект дійсності (також можливе «сенсорне» сприйняття тепла за допомогою тактильних відчуттів, аспект «біла сенсорика» - ○).

Зміна вашого енергетичного стану, по суті, це зміна емоційного стану. Прислухайтеся до себе. Ось вам радісно, весело – ваш енергетичний стан підвищений, здається, що багато сил, ви готові співати, стрибати, ви готові гори згорнути. Але як тільки настрої псується, то здається, що фарби дня гаснуть, йдуть сили, приходиться апатія, нічого не хочеться робити – ваш енергетичний стан знижується. Тому сутністю макроаспекту «енергія» є **внутрішній енергетичний емоційний стан**, або «емоції»: *пристрассть, радість, смуток, паніка, азарт, ентузіазм, драматизм, настрої, депресія,*

натхнення, страх, тривога, смуток, горе, сміх, плач, кохання (як емоційний стан) і т.д.¹

▣ «СТОСУНКИ»

«Стосунки» – це **співвідношення енергетичних станів**. Це інформація про зіставлення енергетичних станів щодо чогось. Ось ви зустрічаєте людину, чомусь ваш стан у її присутності змінюється (припустимо, погіршується) і ви розумієте, що ця людина вам не подобається. Це може бути реакція на її похмуре обличчя, грубі слова, інтонацію голосу, пам'ять про минулі неприємності, пов'язані з цією людиною – у відповідь на це у вас складається певне ставлення до цієї людини, ви відчуваєте пригніченість від необхідності спілкування з нею. Стосунки завжди спрямовані на когось чи на щось. Для стосунків потрібен інший об'єкт, об'єкт цих стосунків. Цей об'єкт не обов'язково може бути живим, можна відчувати симпатію/антипатію по відношенню до неживих об'єктів. Наприклад, ви можете любити місто, сукню чи автомобіль. Просто вам добре знаходитися поряд з улюбленими речами, а точніше кажучи, – краще, ніж поряд з іншими речами: порівнюючи ці стани, ви формуєте «карту» приємних і неприємних, улюблених і неулюблених речей, людей, подій. Стосунки та емоції дуже тісно переплетені між собою. У ставленні до чогось невід'ємно присутній наш стан, також, коли щось впливає на наш стан, ми виробляємо певне ставлення до цього.

Стосунки можна описати такими фразами, що включають аспекту лексику ▣: добрі стосунки, приємна людина, злюся на неї, ненавиджу це, людина мені симпатична, жорстоке ставлення, кохання (як відношення), між нами виник конфлікт, людина антипатична, ввічливе звернення, прояв делікатності, ображаюся на подругу тощо.

Спробуйте розрізнити, в якому з наведених нижче віршів любов описана як стосунки (▣), у якому – як емоційний стан (▣).

1. *Неустанно хочеш побачити
Невблаганно мимо пройдеши,
Ти мене не можеш пробачити,
Ну а я... та і я тебе теж.*

*Як минуле нам зараз вимкнути?
Як ввімкнути лайтове "тепер"?
До життя, де окремо, не звикнути,
Вже не той, де не разом, етер.*

*Як в п'ятьмі, ти без мене живеш,
Як наосліп — без тебе я,
Будь зі мною — щоб ти воскрес,
На любові ж стоїть Земля!**

**а не на трьох китах))
(Софія Пасічник)*

2. *Напитись голосу твого,
Того закоханого струму,*

¹ Від аспекту "етика емоцій" необхідно відрізнити енерговитратність роботи функції. Про це читайте у розділі «Принцип «болі та задоволення» у маломірних функціях».

Тієї радості і суму,
 Чаклунства дивного того.
 Завмерти, слухати, не дихать,
 Зненацька думку перерватьь.
 Тієї паузи безвихідь
 Красивим жартом рятуватьь.
 Слова натягуватьь, як луки,
 Щоб вчасно збити на льоту
 Нерозшифрованої муки
 Невідворотну німоту.
 Триматись вільно й незалежно,
 Перемовчати: хто кого.
 І так беззахисно й безмежно
 Чекати голосу твого.
 (Ліна Костенко)

Правильна відповідь: текст №1 - ☐, текст №2 - ■

Час

Макроасpekt «час» (▲) ділиться на сутнісний аспект «можливості» («інтуїція можливостей»), «чорна інтуїція» - ▲ та реляційний - «події» («інтуїція часу», «біла інтуїція» - △).

▲ «МОЖЛИВОСТІ»

Уявіть собі, що ви знаходитесь у якійсь точці простору. У вас є безліч можливостей повернутися в будь-який бік на всі 360 ° і зробити крок. Але всі ці *можливості* є потенційними, поки що не проявленими в дійсності. З поміж усіх них ви виберете лише одну можливість і *зробите* цей крок. І це вже буде реалізований крок, *проявлена можливість* – **подія**. У житті кожного з нас щомиті існує безліч можливостей побачити та виявити суть явищ, навколишніх об'єктів та людських вчинків.

Взаємозв'язок певних можливостей складається у подію. І від того, які з потенційних можливостей ми виберемо, залежить розвиток подій.

Вміння швидко і вірно бачити суть чогось називають «проникливістю»

Знаменитий філософ, який відвідав Бахаудіна Накіббанду, сказав:

- Я прочитав усі існуючі описи духовних практик, здатних трансформувати звичайних людей у досконалих.

Бахаудін промовив:

- Краще вам ознайомитися з описами стадій і станів, завдяки яким може сформуватися досконала людина. Тому що ваше бажання досконалості подібне до бажання одного селянина мати борошно: він знав, що борошно

робиться з пшениці, але був надто прив'язаний до думки про борошно, щоб обробляти ґрунт, і тому голодував.

Відвідувач сказав:

- Чи не було з ним поряд когось, хто б дорікнув йому в поверховості подібного способу мислення?

Бахаудін відповів:

– Був. До нього прийшов мудрий чоловік і сказав: Ти недостатньо глибоко входиш у суть справи. На що селянин зауважив йому: «Ти міг би звинуватити мене в поверховості, якби я хотів хліба, а думав лише про борошно. Але дивись! Я проник глибше: я бачу зерно! Такий був характер їхньої розмови.

Після цього відвідувач сказав:

- У будинку одного з ваших колишніх учнів я зустрів людей, яких ви відіслали у світ після навчання. Вони мали природу святих, і святість їх сліпуча. Я не зустрів нікого, подібного до них, тут, у вашому домі.

Бахаудін ствердно кивнув і сказав:

- У будинку ювеліра коитовності ще не пройшли полірування. Ті, хто звик насолоджуватися ними в золотій оправі в магазині, можуть і не розпізнати їх, перебуваючи у руднику.

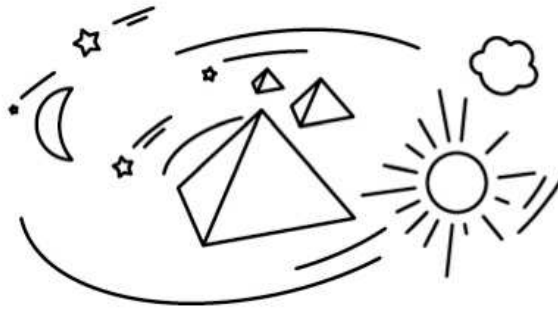
(Ідріс Шах «Проникливість»)

У притчі проникливість – це вміння бачити у необробленому камені можливість стати алмазом, так у людині можна бачити її приховані таланти, здібності, його справжні якості, а в явищах – їх суть або причину.

Таким чином, **можливість** – це потенційна подія, що є **сутністю макроаспекту «час»**. З інтуїцією можливостей пов'язані такі поняття як *погані та добрі варіанти, можливості, бачення позитивного (негативного) потенціалу, проникливість, здібності, суть, сенс, ідеї, оригінальність, незвичайність, зацікавлення, фантастичність, негативні та позитивні риси, бачення “зворотного боку медалі”, перспективність та безперспективність, безглуздість, пересічність тощо.*

△ «події»

Тільки те, що відбулося, є подією, тобто те, що буде відзначено на стрічці часу. Це вже перебіг історії. Події, що складаються в послідовності, сприймаються людиною як рух часу. В даному випадку, як ви вже зрозуміли, я під подією розумію не лише щось грандіозне, але будь-яку проявлену можливість, будь-яку зміну: впала ручка зі столу – це вже подія. Плин часу можна описати лише у вигляді подій, що відбуваються. Спробуйте записати, як минув час одного дня, і ви побачите, що записуєте те, що *сталось* протягом цього дня. Людина сприймає час через події. А подія – це лише одна з можливостей, що виявилася. Тому **співвідношенням можливостей є події, зміни (або час).**

До інтуїції часу належать поняття: *перспектива, події, зміни, передбачення, запізнення, марнування часу, перебіг історії, актуальність, своєчасність, доля, фатум та ін.*

*Коли годинника подзвіння сонні
Звістують дня померклого відхід,
Коли безжально сніг ляга на скроні
І осипається фіалки цвіт;*

*Коли тремтять безлисті верболози,
Де в спеку тінь була для череди,
А вицвіт літа у снопах на возі
Трясе остюччям сивим бороди,* —*

*Я думаю про квіти нетривалі —
Краси твоєї швидкоплинний цвіт, —
Невже судилось їм в років проваллі
Загинути, осиротивши світ?*

*О ні! Не знищить їх коса осіння,
Коли від них розсіється насіння.
(В.Шекспір, сонет 12)*

Хочу зробити одне важливе зауваження. Часто терміни, що вживаються в соціоніці, плутають зі звичайним, побутовим значенням слова. Так слово «інтуїція» розуміють як осягнення чогось у вигляді осяяння. Звичайно, таким шляхом можна осягнути певну можливість, передбачати майбутні події. Але це лише шлях (спосіб) отримання інформації. І він не відбиває соціонічного розуміння інтуїції можливостей. Можливо, в інтуїтів більш розвинений канал розуміння шляхом осяяння. Але це питання не досліджено. Тому буде помилкою всіх тих, кого колись відвідало осяяння, або комусь сняться пророчі сни, або тих, хто бачить «знаки», одразу відносити до інтуїтів. Подібним шляхом отримання інформації користуються всі люди: хто більшою, хто меншою мірою. І відрізнятиме інтуїтів якість обробки інформації, отриманої шляхом осяяння. Про це поговоримо у розділі «розмірність функцій».

Ось ми і розглянули всі аспекти інформації, які людина сприймає при взаємодії зі світом.

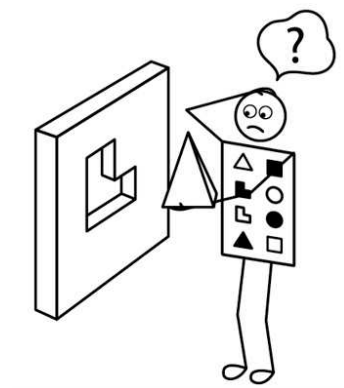
Познайомимося з прийнятими у соціоніці скороченими назвами аспектів інформації, щоб надалі користуватися ними.

ЧЛ – "робота", "ділова логіка", "чорна логіка" (■)
БЛ – "система", "структурна логіка", "біла логіка" (□)
ЧС – "воля", "вольова сенсорика", "чорна сенсорика" (●)
БС – "комфорт", "сенсорика відчуттів", "біла сенсорика" (○)
ЧЕ – "емоції", "етика емоцій", "чорна етика" (■)
БЕ – "стосунки", "етика стосунків", "біла етика" (□)
ЧІ – "можливості", "інтуїція можливостей", "чорна інтуїція" (▲)
БІ – "події", "інтуїція часу", "біла інтуїція" (△)

Практика (аспекти інформації)

Людина говорить або пише, інформація, яку ми отримуємо від неї, може бути віднесена до одного з 8 інформаційних аспектів, описаних вище. Як визначити аспект? Слід пам'ятати, що для аналізу недостатньо одного слова, оскільки слова багатозначні. Отже, для визначення аспекту нам потрібен контекст, за яким буде зрозумілий зміст сказаного .

Отже, ми виділили закінчений за змістом текст, наприклад:

Жити вічно, і не старіти, і побачити, що, нарешті, буде зі світом і з людством, і чим усе це скінчиться, і навіть тоді не померти, бо ти безсмертний, а значить, це тільки у людства все кінчається, а в тебе буде щось ще. У дитячі роки мені це здавалося найвищим щастям.
(<http://www.mashina-vremeni.com/samovca.htm>)

Наступний крок: ви повинні порушити питання: про що цей текст? При відповіді на це питання ви повинні використовувати одну з назв аспектів (або макроаспектів). Про що текст: про стосунки, про емоції, про об'єкти, про структуру, про комфорт, про силу (про межі), про можливості, про зміни? Фактично ви маєте виділити головну думку, суть цього послання. В даному випадку людина говорить про зміни (аспект БІ, Δ).

Ще приклад:

Я люблю жити. Люблю прокидатися вранці від дотику сонця, і відчувати лляні простирадла голою шкірою, люблю свіже тепле повітря, дотик вітру. І взагалі, моє сприйняття, як я помітила, будується в основному на дотиках і трохи менше, на кольорі.
(<http://zimubka.livejournal.com/>)

Про що цей текст? – про просторове співвідношення (аспект БС, О). Нагадаю, що сенсорні відчуття – це взаємодія двох поверхонь (меж): тіла та іншого об'єкта.

Перевірте себе (визначте аспект інформації тексту, звертеся з відповіддю наприкінці):

1. Сам процес склеювання досить складний. Справа в тому, що HDF - плити, які є основою для панелей, дуже щільні. Тому клей повільно і не до кінця вбирається у місця з'єднань. А це погано позначається на міцності покриття. Самостійно цю роботу виконати надто важко, тому краще звернутися за допомогою до фахівців. Від них потрібно обов'язково вимагати виконання найдрібніших нюансів монтажу, інакше покриття розійдеться і зігнеться по стикувальних швах.
(з Інтернету)
2. Пророцтво Ванги:

«Страх, страх! Брати американські впадуть, закльовані залізними птахами. Вовки завиють із куца, і кров невинна пролетіть рікою» (1989).

Результат:

Здійснилося. У вересні 2001 року після повітряної атаки терористів на США впали хмарочоси Світового торговельного центру.

Тлумачення:

Хмарочоси, що обрушилися, називали «близнюками» або «братами». Вони врізалися літаки — «птахи залізни» — терористів. Але до чого тут куц? А при тому, що англійською він звучить, як Буш. Тобто біда відноситься до часу його президентства.

(з Інтернету)

3. *Головна ідея має бути простою. Робити те й те, так і так. Прочитав одного разу таку мудру фразу, на жаль, забув автора: якщо вчений, професор не може пояснити шестирічній дитині суть своєї наукової діяльності, то вона нікому не потрібна.*
Головну ідею слід записати від руки. Взагалі, з моєї практики записування, кожна ідея вміщається на аркуш А4, буває трохи менше, але якщо більше – це ознака погана. Бо якщо ідея надто химерна, реалізовувати її буде непросто, і на якомусь етапі зникне мотивація.
(з Інтернету)
4. *"Цей рік пройшов під знаком війни. Ми підтримуємо Україну, бо, борючись за свою свободу, вона бореться за нашу свободу. Зміцнимо Військо Польське та безпеку нашої Батьківщини." - наголосив Віце-прем'єр-міністр, Міністр національної оборони Республіки Польща Маріуш Блащак, підбиваючи підсумки 2022 року, під час різдвяної зустрічі з представниками силових служб.*
(з Інтернету)
5. *Сутність євангелії у спокуті, а сутність спокути у замісній жертві Христа. Кожен, хто проповідує цю істину, проповідує Добру Звістку, в чому б іншому й помилявся. Кожен, хто не проповідує спокуту, що не кажи, не зрозумів суті та істоти цього послання згори. У наш час доводиться повторювати найпростіші євангельські істини багато разів...*
(з Інтернету)
6. *39-річний мешканець Рівненщини Олександр Войтович своїми руками зробив гелікоптер. Чоловік розповів, що про такий літальний апарат мріяв із дитинства. Конструював його два роки, тепер випробовує, літаючи над полем на околиці свого села. Складові гелікоптера різного походження: одні виготовляв своїми силами, інші купував на автошротах. У конструюванні Олександрові допомагав батько. Він із дитинства підтримував захоплення сина технікою.*
(з Інтернету)
7. *Без особливого жалю відчував я, як віддаляється від мене молодість і наближається час зрілості, коли здобуваєш здатність розглядати життя як короткий перехід, а себе самого як мандрівника, чий шлях та чиє зникнення не додадуть у цьому світі ні радості, ні смутку. Ти*

намагаєшся не втрачати з виду свою життєву мету, плакаєш свою заповітну мрію, але вже не видаєшся собі чимось незамінним у цьому житті і все частіше дозволяєш собі перепочинок у дорозі, не страждаючи більш від докорів сумління про денний марш, що не відбувся, лягаєш у траву, насвистуєш невігадливу пісеньку і радієш красі буття без усяких задніх думок.
(Герман Гессе "Петер Каменцинд")

8. Найбільш характерна риса його стилю - особлива роль лінії, однак, у всіх своїх кращих роботах художник домагався гармонії лінії та кольору, багатства валерів, об'єднаних у узагальнені колірні зони. Скульптурна цілісність обсягів поєднується в його картинах з ліпленням кольором, простір здається впресованим у площину полотна, а лінія не лише окреслює предмети, а й поєднує просторові плани..
(з Інтернету)
9. Візьмемо простий приклад – ваша дитина проявила несподівану самостійність, наприклад – відмовилася виконувати ті розпорядження, які беззаперечно виконувала раніше. Зрозуміло, це може бути не тільки дитина - чоловік, який раніше довіряв вашому смаку, але раптом вирішив вибирати свій одяг самостійно. Дружина - домогосподарка, яка вирішила раптом влаштуватися працювати. І так далі, за зростаючою – аж до ситуації «зради» та розриву відносин. У всіх цих випадках відбувається та сама річ - те, що ви вважали «слухняним», тобто те, що було «менше за вас» у вашій картині Світу починає зростати. А оскільки кількість енергії, укладеної в цій картині обмежена, це зростання ми сприймаємо як «приниження» себе самого. Чим сильнішим стає якийсь образ, тим слабкішим виявляємося ми самі, а це сприймається «болюче» - почуття різкого дискомфорту, що виникає коли ми не зуміли «наполягти на своєму» знайоме кожному.
(Бурислав Сервест. Магія Безсмертя. Практика 66. Правила СНОВ)
10. Демагогія: досвід класифікації
За багато століть існування цього терміну зміст його неодноразово змінювався. Наприклад, у Радянському енциклопедичному словнику 1985 року видання у його визначенні присутні слова «обман», «свідомі маси» тощо. Ми розумітимемо під демагогією сукупність методів, що дозволяють створити враження правоти, при відсутності такої. При такому розумінні демагогія перебуває між логікою та брехнею. Від логіки вона відрізняється тим, що використовується для відстоювання неправильного судження, від брехні - тим, що демагог не формулює це судження, а лише підводить до нього слухача, дозволяючи самому обманювати себе.
Зрозуміло, наведене визначення – не єдине можливе розуміння демагогії, але це та її форма, яка, ймовірно, найцікавіша читачам «Науки та життя». З цього визначення випливає і класифікація методів демагогії – за ступенем їхньої близькості до логіки та поступового переходу до брехні. Зауважимо, до речі, що брехня заслуговує не лише на осуд, а й на аналіз чи хоча б класифікацію.
Нижче наводяться чотири основні типи демагогії. У кожному їх проведено подальше розбиття. Більшість прикладів, наведених для ілюстрації, не вигадані.

(Б. Каценеленбаум, з Інтернету)

11. *Нерозділених любовей не буває. Якщо з'являється відчуття, що на твоє кохання не відповідають, перевір, що ти насправді відчуваєш. Іноді корисно поставити себе на місце того, до кого мають почуття, щоб відчути, що до себе такого ставлення не хочеться. Але люди себе обманюють, не тільки навіюванням ніби їх пов'язує з іншим любов, а й, стверджуючи, ніби той, хто їх любить, їм байдужий чи неприємний. Або ж просто не помічаючи зовсім своїх справжніх стосунків*
...
Якби ви дійсно любили, ніколи б не сталося так, щоб вашим коханням нехтували. Ви були б тоді зайняті лише цим почуттям, і для питань, як ставляться до вашого почуття, не залишилося б місця. І на кохання можна відповісти лише коханням, так уже влаштовані люди. Тому замість того, щоб шкодувати себе, ви краще задавалися б питанням про справжню природу вашого почуття.
(О.Нуне «Після коми»))
12. *Паралельні лінії, проведені через першу половину брови, по дотичній до нижнього віка, вздовж вилиці, по краю овалу називаються лініями гармонії. Виконуючи макіяж, необхідно дотримуватися ліній гармонії, тоді риси обличчя візуально піднімаються, в результаті обличчя здається молодшим. Дивлячись у дзеркало, бачимо проекцію на площину об'ємного живого обличчя. Дотримання ліній гармонії – це гарантія того, що макіяж виглядає добре у будь-якому ракурсі.*
(з Інтернету)
13. *У Любищева було рідкісне вміння видобути у автора все оригінальне. Іноді для цього вистачало сторінки. Деякі солідні книги зводилися до кількох сторінок. Сутність їх не відповідала обсягу.*
(Данило Гранін «Це дивне життя»)
14. *Християнська радість – це не сп'яніння, не дурман, не екстаз почуттів та сплеск позитивних емоцій, тим більше не нестримний тривалий і дикий регіт та масове валяння на підлозі – все це радість язичницького культу...*
Християнська радість це плід Духа Божого - і це радість у стражданні в скорботах і гоніннях, там, де просто так не могло б її і бути - Блаженні ви, коли будуть ганьбити вас і знати і всіляко неправедно злословити за Мене. Радуйтеся та веселіться... (Мф.5: 11,12)
15. *Наскільки я міг судити, ця жінка була справжньою красунею. Низ обличчя, не прихований під маскою, був юний, округлий, бархатистий, червоні губи тонко окреслені, зуби дрібні, рівні, блискучі, здавались особливо білими порівняно з краєм маски; рука привернула б погляд будь-якого скульптора, талія вмістилася б між двома пальцями, її волосся, чорне, тонке, густе, шовковисте, вибивалося з-під каптура доміно, а маленька, визираюча з-під сукні ніжка була така мініатюрна, що не вірилося, ніби вона може витримати вагу тіла, яким би витонченим, легким, повітряним воно не було. О, звичайно, ця жінка була самою досконалістю!*
(Олександр Дюма «Маскарад»)

16. Ключовий момент у розробці єдиної загальної програми дій - це створення аналітичної архітектури, що дозволяє розглядати той самий план з погляду різних вимірів і з різним рівнем деталізації. Іншими словами, організація має створити корпоративний план записів: єдиний репозиторій минулих, сьогодення та майбутніх прогнозів, планів та припущень усієї корпорації. Цей репозиторій дозволить поєднати неперівнянні аспекти кожного функціонального документа в єдиній моделі і в той же час збереже цілісність і детальність, необхідну кожному відділу.

(Корпоративне планування: погляд у майбутнє. з Інтернету)

17. «Вуста, які з любов'ю звикли грати,
В яких вбачав коштовності свої,
Насмілились "ненавиджу" сказати
Мені, хто так обожнює її.
Але кохане серце має милість,
Й за слово докорило язика,
Щоб сповістити знов не захотілось
Своїм "ненавиджу" приреченість мою.
Тому в кінці "ненавиджу" змінила,
І демон ночі в пекло полетів
У світлі дня, безвладний та безсилий;
Я ж двох нових почув від неї слів:

*Злетіло з вуст "ненавиджу" палке,
Та додала, на щастя, "не тебе"...*

(В.Шекспір)

18. Взагалі в житті я людина не слізлива, замкнена, але варто мені увити в голову або побачити сумну картинку, фото, і мене може прорвати на порожньому місці. Чому - не розумію, але якось від візуального сприйняття на мене навалюється купа сенсу (не можу висловити), наприклад, на фотці, коротко: у парку, осінь, перед дощем, ряд лавок, на одній самотня бабуся смикає свої старечі руки. Я просто фізично відчуваю стан, переданий на картинці, той холод і самотність.
(з тупування)

19. Як хвилі мчать на узбережну ринь,
Так в небуття і наші мчать хвилини:
Одну поглине вічності глибинь,
На зміну їй уже наступна лине.

*Все зроджене під блиском осяйним
До сонця пнеться, зріючи незримо.
А там встає затемнення над ним,
І Час дари свої стина без втриму:*

*Цвіт юності безжально обрива
І люто борознить чоло краси,
І все живе лягає, мов трава,
На пруг неутомленої коси.*

*Та віри мій проти смерті сміло стане
І захистить твоє лице кохане.
(У.Шекспір)*

20. Друк більшості зображень здійснюється за технологією термоаплікації. Термоаплікація (або термотрансфер текстильними плівками) - це найнадійніший і довговічніший спосіб друку на одязі та аксесуарах з натуральних та напівсинтетичних тканин. За показниками стійкості, цілісності зображення, насиченості кольору, гігієнічності він набагато перевершує інші популярні способи нанесення малюнків на готовий одяг — шовкотрафаретний друк і вишивку. Зображення не тріскається, не вигоряє, не втрачає початкову яскравість кольорів. За умови дотримання умов експлуатації ресурс нанесення не обмежений — картинка в незмінному вигляді збережеться протягом усього терміну носіння виробу (тестові екземпляри без втрати якості зображення «пережили» понад 500 прань!!!). Температурний режим прання — до 80°C, звичайне прання без обмежень. Прасувати зображення з вивороту або через тканину. (з Інтернету)

Відповіді:

1. ЧЛ - властивості об'єктів та робота з ними.
2. БІ - передбачення подій, змін.
3. ЧІ – ідея, суть, виявлена можливість.
4. ЧС – оборона, свобода, боротьба.
5. ЧІ – суть, виявлена можливість.
6. ЧЛ – властивості об'єктів та робота з ними.
7. БІ – зміни людини, її суті (ЧІ) у часі (БІ).
8. БС – співвідношення у просторі.
9. ЧС – контроль, порушення кордонів, непокора, хто більше і хто менше.
10. БЛ – класифікація, ЧІ – визначення суті явища.
11. БЕ – відносини.
12. БС – співвідношення у просторі.
13. ЧІ – можливість людини.
14. ЧЕ – емоції, енергетичний стан.
15. БС – співвідношення у просторі.
16. БЛ – план, модель, структура.
17. БЕ – ненависть, гнів, милість: стосунки.
18. ЧЕ – енергетичний стан, емоції.
19. БІ – час
20. ЧЛ – властивості об'єктів та робота з ними

Уникаємо помилок у визначенні аспекту інформації

Кожному аспекту інформації можна приписати певний масив слів (аспектна лексика), який за змістом потрапляє в даний аспект інформації. Приклади можна прочитати вище у розділі «Аспекти інформації». Можна скласти цілі словники аспектною

лексики. Але при цьому слід пам'ятати, що безліч слів у мові є багатоаспектними, і конкретне віднесення слова до певного аспекту можливе лише у контексті. Як же не заплутатися у правильному визначенні аспекту інформації? Наприклад, є поєднання "душевний комфорт". Було б помилкою відокремити слово комфорт та віднести його до аспекту «сенсорика відчуттів» (БС, О). Адже душевний комфорт передбачає теплу атмосферу із приємною людиною. Це значення відноситься до емоцій, того стану, який відчуває людина під час спілкування з другом, коханим. А якщо цей стан, то аспект, до якого належить «душевний комфорт» – це «етика емоцій» (ЧЕ, ■). Щоб не помилятися у визначенні аспекту інформації, можна себе перевірити, зробивши крок назад, тобто потрібно повернутися до макроаспекту. «Душевний комфорт» – це простір чи енергія? Звичайно, енергія, отже, правильним визначенням аспекту буде етика емоцій.

Ще приклад багатоаспектного слова – гроші. Ось два речення:

"Гроші - це засіб збагачення".

"Гроші - це папір певної якості, з нанесеними на нього знаками".

Щоб правильно визначити аспект інформації, робимо крок назад. У першому випадку йдеться про розширення меж життєвого простору. Це «вольова сенсорика» (ЧС, ●). У другому випадку йдеться про об'єкт та його властивості. Це «ділова логіка» (ЧЛ, ■).

Не можна визначати аспект за тематикою, яка нібито належить до певного аспекту. Наприклад, "Якщо мова про їжу, то це БС". Про їжу можна говорити крізь призму будь-якого аспекту інформації, наприклад: про відчуття та зовнішню естетику страви (БС, О); про шкоду організму, про руйнування організму (ЧС, ●); про те, які емоції викликає страву, або як впливає на тонус (ЧЕ, ■); про ставлення до улюбленої їжі (БЕ, □); про те, як правильно готувати страву (ЧЛ, ■); про класифікацію складових елементів (БЛ, □); про можливості, що набувають з прийомом певної їжі (ЧІ, ▲); про зміни, що відбулися в результаті їди, або про тимчасові періоди (БІ, △). Тому ще раз звертаю вашу увагу: **при визначенні аспекту інформації ви маєте співвіднести зміст тексту з формулюванням аспекту інформації.**

При визначенні аспекту зверніть увагу, *наскільки лексика, яку використовує людина, відповідає суті мови.* Так, про стосунки можна говорити логічною мовою. Можна їх класифікувати, будувати теорії та гіпотези, але все це буде мислення логіка про етику (точніше, про об'єкт «етика»):

На цій метафізичній тотожності волі, як речі в собі, при незліченній безлічі її проявів, ґрунтуються взагалі три феномени, які можна об'єднати під загальним поняттям симпатії: 1) співчуття, яке, як я показав, є основою справедливості та людинолюбства, «каритас»; 2) статева любов, вибаглива у своєму виборі, «амор», - в ній полягає життя роду, і це робить останню більш значною, ніж життя індивідумів; 3) магія, до якої належать тваринний магнетизм і симпатичний потяг. Отже, симпатію можна визначити наступним чином: емпіричне виявлення метафізичної тотожності волі, що позначається у фізичній множині її проявів, від чого розкривається такий зв'язок речей, який зовсім відрізняється від зв'язку, зумовленого формами явища і мислимोю нами у вигляді закону основи.

(Шопенгауер «Світ як воля та уявлення»)

Якщо, для виявлення аспекту інформації, ми поставимо питання, про що цей текст, то правильна відповідь буде такою: про класифікацію та визначення симпатії (аспекти БЛ і ЧІ).

Отже, я показала, як потрібно визначати аспект інформації навколишнього світу. Для вміння визначати ТІМ людини потрібно навчитися визначати його швидко, буквально

у процесі спілкування. Щоб з'явилася така навичка, потрібно багато попрацювати над вправами щодо визначення аспектів інформації: попрацюйте з текстами, виділяйте в них смислові відрізки та визначайте аспекти інформації. Спочатку ви довго розмірковуватимете, будете порівнювати з формулюваннями аспектів, з наведеними прикладами. Згодом, з накопиченим досвідом, швидкість та точність визначення збільшаться, і ви помітите, що у вас в голові оселився невидимий «калькулятор аспектів».

Тепер нам потрібно подивитися, як людина отримує всю цю інформацію, як її обробляє, як видає продукт обробки інформації. У цьому нам допоможе модель взаємодії психіки зі світом.

Модель типу інформаційного метаболізму (ТІМу) Що таке «модель А»? Блоки функцій

Модель ТІМу є геніальним відкриттям Аушри Аугустінавічюте. Вона у своїх дослідженнях спиралася на праці К.Г.Юнга та А.Кемпінського. Модель Аушри Аугустінавічюте називають «моделлю А».

Що це за модель?

Кожен із восьми аспектів інформації обробляється в психіці людини окремою функцією. Таким чином, у моделі є 8 функцій для обробки 8 аспектів інформації, що надходить ззовні. Тут слід зазначити, що «ззовні» - це означає *стосовно психіки людини*, тому інформація, що надходить від фізичного тіла людини, наприклад, тяжкість у шлунку, теж зовнішня стосовно психіці. Давайте для наочності уявимо собі таку шафку, що стала улюбленим поданням моделі в соціоніці, в якій 8 шухлядок, кожен осередок відповідає функції інформаційного метаболізму (ІМ):

1	2
4	3
6	5
7	8

Малюнок 1

На цьому малюнку функції пронумеровані у порядку, загальноприйнятому у соціоніці.

Функції обробляють інформацію не однаково. Крім того, що кожна функція обробляє інформацію тільки по одному аспекту, вона ще спеціалізується на певній ролі у моделі, і тому одна функція не схожа на іншу. Роботу функцій можна порівняти з роботою будь-якого пристрою, де кожна частина має своє призначення. Наприклад, у комп'ютері є кнопка включення, є блок пам'яті, процесор і т.д. І ніколи один пристрій не стане

виконувати функції іншого пристрою, але між ними передбачено зв'язок та можливість передачі управління від одного пристрою до іншого.

Те саме відбувається і в психіці при обробці інформації, що відображено в моделі. Кожна функція грає певну роль у процесі обробки інформації моделлю, функції між собою об'єднані зв'язками (блоки, суперблоки), між функціями відбувається передача

управління (не інформації!). Це важливо пам'ятати, що передається не інформація від функції до функції, а саме управління: «я виконав своє завдання, тепер виконуй ти своє» (детальніше про передачу управління читайте в розділі «Передача управління»).

Як інформація потрапляє у пристрій її обробки? Інформація надходить не до однієї певної функції, а "падає" на всю модель відразу, на всі її комірки (функції). Адже інформаційний потік не поділено на окремі аспекти. Це ми його умовно поділили (змоделювали такий поділ). Слова «потік» у словосполученні «інформаційний потік» використовують у переносному значенні. Не треба уявляти, як якийсь потік (наприклад, схожий на потік рідини) відокремлюється від світу і тече до нас у психіку. Слово «потік» умовно передає всю масу, весь обсяг інформації, що сприймається психікою. Нагадаю,

інформація не існує сама по собі, вона для нас стає такою, з'являється тільки в момент взаємодії зі світом (з якоюсь його частиною). У будь-який момент взаємодії зі світом ми отримуємо масу інформації, що містить у собі всі аспекти. І вся ця маса попадає на модель цілком. А ось функції моделі вже розуміються з усім цим багажем. Кожна функція приймає тільки ту частину з усієї маси, яка належить лише її аспекту. Так, одна функція обробляє лише інформацію щодо ЧЛ, інша - по БЕ і т.д..

Підставимо в малюнок моделі замість номерів функцій значки тих аспектів інформації, які обробляє кожна функція, і ми отримаємо 16 моделей обробки інформації, або 16 моделей інформаційного метаболізму (ТІМ) (див. Додаток 1). Слід зазначити, що правила розміщення функцій не довільні. Як видно з таблиці, функції чергуються за «вертністю» (білі з чорними), у горизонтальній парі поєднуються раціональна (логіка або етика) та ірраціональна (сенсорика чи інтуїція) функції.

Тепер функції будуть мати не тільки номер, а й назву, яка показує нам, який аспект інформації обробляється даною функцією. Наприклад ф.1 ЧЛ, ф.2 БС. Ви помітили, фактично аспекти та функції мають одні й ті самі позначення. Можна сказати "аспект ЧЛ" (ділова логіка), можна сказати "функція ЧЛ" (ділова логіка). Однак при цьому не потрібно плутати аспекти і функції, що часто відбувається у соціоніків-початківців. Розставимо все на місця ще раз. Аспект - те, що обробляється психікою (частина інформаційного потоку), функція – те, що обробляє (частина чи пристрій психіки) інформацію.

Блоки і кільця

Пари функцій групуються в блоки в такий спосіб:

«Его» - ф. 1, 2

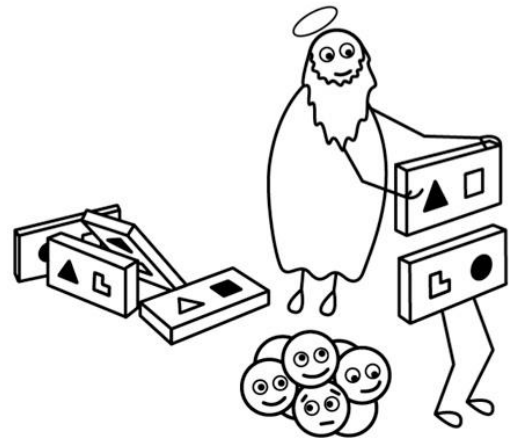
«Суперего» - ф. 3, 4¹

«Суперід» - ф. 5, 6²

«Ід» - ф. 7, 8

Кожен блок моделі можна розглядати як «єдиний організм», який виконує певну роботу для всієї моделі. Насправді помічено, що функції блоку так тісно взаємодіють один з одним, що вони «звучать» як єдине ціле. Вміння «чути» звучання блоку допомагає при визначенні ТІМу.

Кільця (або суперблоки) "Ментал" і "Вітал" поєднують у собі по 4 функції (або по 2 блоки). Ментальне кільце – ф. 1, 2, 3, 4 (блоки Его і Суперего). Вітальне кільце – ф. 5, 6, 7, 8 (блоки Суперід та Ід). (мал.2)

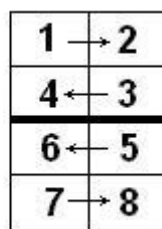
МЕНТАЛ	1	2	ЕГО
	4	3	СУПЕРЕГО
ВІТАЛ	6	5	СУПЕРІД
	7	8	ІД

Мал. 2

В.Д. Єрмак розглянув роботу функцій та блоків моделі А з погляду теорії управління [1, 2]. Так блоки Суперего та Суперід є **керуючими**, а блоки Его та Ід – **виконавчими**. Забігаючи вперед зазначу, що у блоках, що управляють, знаходяться маломірні функції, а у виконавчих – багатомірні. Цей факт часто незрозумілий. Нам здається, що управління – доля сильних та розумних. Але управління – це не виконання роботи, лише сигнал до дії. Так плач маленької дитини змушує дорослих виконувати її бажання. Так поворот ключа запалювання заводить машину. Так сигнал труби піднімає армію. Детальніше розглянемо процес управління у розділах «Про страхи» та «Управління».

Кожна непарна функція в блоці є **вихідною**, і кожна парна **результуюча**. Вихідна ставить тему, ціль: те, для чого і заради чого. Результуюча – інструмент виконання, реалізації того, чим навантажила вихідна функція. Намалюємо стрілки у напрямку від вихідних до результуючих функцій у кожному блоці (мал.3).

¹⁻² Ні, "супер" в даному випадку - це не "круто". Навпаки, блоки, які починаються з «супер-» – маломірні (що таке маломірність, буде пояснено нижче). Тут нам доведеться прийняти ці назви просто як ярлик.

Мал. 3.

Найкраще феномен «вихідна/результуюча» («що для чого, або що за допомогою чого») спостерігати на блоці Его, між першою та другою функціями:

ІЛЕ, ▲□ - концепція для ідеї (суті), наприклад, теорія, що відбиває дуальну природу людини ;

ЛІІ, □▲ - суть прояву закономірностей, зрозуміти суть конкретного явища, щоб вивести (знайти) загальну закономірність у «стрункій картині світу»; зрозуміти властивості (суть), виходячи з структури;

СЕІ, ○■ - емоції для комфорту: стан, при якому є бажання зробити красивим усе довкола; без радості не приготуєш смачної страви;

ЕСЕ, ■○ - затишок для емоційного стану: теплий плед, чашка гарячого чаю створюють добродушний настрій;

ЕІЕ, ■△ - події (зміни) для емоційного стану: показати у кінофільмі катастрофу, викликаючи збудження, емоційне струс.

ІЕІ, △■ - позитивний емоційний стан для змін (подій): притягування, магнетизація удачі за допомогою стану душі;

СЛЕ, ●□ - контроль (влада) за допомогою правил (структури): закони, створені для підпорядкування та контролю;

ЛСІ, □● - встановлення порядку за допомогою сили (обмежень): державотворення із застосуванням силових методів;

СЕЕ, ●□ - формування відносин для вигоди (безпеки): вибір друзів, які можуть бути корисними з погляду прибутку; використання хороших відносин для впливу на інших людей з метою захисту своїх життєвих інтересів;

ЕСІ, □● - регулювання безпечної дистанції (кордонів) у відносинах: створення безпечної зони для сім'ї, суспільно прийнятних відносин;

ІІІ, △■ - робота (з об'єктами, технологією) для позитивного результату у майбутньому; створення (використання, перебування) процесів для оптимізації часу, створення перспективних методів;

ЛІЕ, ■△ - знайти зручний момент для дії, для застосування технологій;

ЛСЕ, ■○ - усунення незручностей, що заважають ефективній діяльності, естетика об'єктів, наприклад, гарне освітлення місця, ергономіка стільця, зручні шляхи руху між об'єктами;

СЛІ, ○■ - робота для комфорту, естетики: працювати з об'єктом, виявляючи його красу, гармонійність форм;

ЕІІ, □▲ - знаходження можливостей для підтримання добрих відносин, розуміння суті людей допомагає сформувати коло відносин;

ІЕЕ, ▲□ - створення відносин для виявлення різноманітних можливостей, формування позитивного ставлення до незвичайних можливостей.

Практика (блоки функцій)

Зараз ми закріпимо уміння правильно виділяти аспекти інформації, а також навчимося «бачити» блоки функції у роботі. Розглянемо приклади:

*Прогрес - адже він до того зводиться, на думку ділової людини, щоб заощадити цій діловій людині час. Для цього ділова людина з карети пересіла у потяг, звідти на літак. Замість листів придумали телеграми та телефони, замість театрів – телевізори, замість гудзиків – «блискавки», замість гусячого пера – кулькову ручку. Ескалатори, комп'ютери, універмаги, телетайпи, електробритви – все винаходиться для того, щоб зберегти людині час. Однак чомусь брак цього часу у людини зростає.
(<http://megavit.livejournal.com/>)*

У цьому тексті йдеться про об'єкти (ЧЛ) та їх зміну в часі (БІ), при цьому одне взаємопов'язане з іншим. Взаємозв'язок підкреслено: винаходять об'єкти (ЧЛ) для економії часу (БІ). Ціль – БІ, інструмент – ЧЛ. Перед нами блок $\Delta \blacksquare$.

...у них розуміння арештної операції набагато ширше. У них велика теорія, не треба думати в простоті, що її немає. Арештознавство - це важливий розділ курсу загального тюремознавства, і під нього підведено ґрунтовну суспільну теорію. Арешти мають класифікацію за різними ознаками: нічні та денні, домашні, службові, дорожні; первинні та повторні; розчленовані та групові. Арешти розрізняються за ступенем необхідної несподіванки, за ступенем очікуваного опору.

(А.Солженицін, «Архіпелаг ГУЛАГ»)

Арешт – позбавлення волі (ЧС), класифікація – співвідношення об'єктів (БЛ). Класифікація необхідна для застосування арештів і заключення під варту. Тобто описується блок $\bullet \square$ - контроль (влада) за допомогою правил (структури).

Перевірте себе, визначте у текстах блоки функцій:

1. *Високий та винятково зручний пікований ортопедичний матрац з ефектом «Зима – Літо».*
В основі матраца – ортопедичний безкаркасний пружинний блок «Боннель», укладений у шар жорсткої термopресованої повсті.
Наповнення: шар пружного пінополіуретану; подвоєні шари бавовняної вати з «літньої» сторони матраца та овечої вовни – з «зимової» сторони. Вони надають матрацу чудові терморегулюючі характеристики – він утримує тепло тіла людини взимку і «відводить» надлишкове тепло влітку. Циркуляцію повітря всередині матраца забезпечують вентиляційні «ґрати» - аератори. Відпочинок на такому матраці забезпечить високий рівень комфорту та здоровий сон.
Матрац виробляється у пікованому варіанті, оббивка – зносостійкий жаккард із високим вмістом віскози та бавовни. Антибактеріальне, антикліщове та антиалергійне покриття тканини перешкоджає розмноженню бактерій та появи пилових кліщів, не викликає алергію.
(з Інтернету)

2. ... Чим безглуздіші Правила, тим більше вони пов'язані з Силою і тим вище бажання поширити їх – хоча б для того, щоб випустити свою Силу у світ. Але й усі ми перебуваємо в такій самій ситуації – взяти хоча б нав'язливе бажання батьків укласти дитину спати у відведений час... Найкраще – просто прислухатися до себе, тобто спати стільки, скільки хочеться. Але ні – ми самі звикли лягати у відведений час – навіть якщо потім нам доводиться повертатись кілька годин – і цьому ж прагнемо навчити і своїх дітей. І в цьому сенсі ми нітрохи не кращі за ісламських екстремістів - тому, що сенс Правила, яке ми нав'язуємо своїм дітям, не тільки незрозумілий нам самим, а й суперечить здоровому глузду.
(Буріслав Сервест. *Магія Безсмертя*)
3. Головне, самому собі не брешіть. Той, що бреше самому собі і власну брехню свою слухає до того доходить, що вже ніякої правди ні в собі, ні навколо не розрізняє, а отже входить в неповагу і до себе і до інших. Не поважаючи ж нікого, перестає любити, а щоб, не маючи любові, зайняти себе і розважити, вдається до пристрастей і грубих солодоців, і доходить зовсім до свинства в пороках своїх, а все від безперервної брехні і людям і собі самому. Той, що бреше собі самому перш за все і образитися може. Адже образитися іноді дуже приємно, чи не так? І знає ж людина, що ніхто не скривдив його, а що він сам собі образу надумав і нагав для краси, сам перебільшив, щоб картину створити, до слова прив'язався і з горошинки зробив гору, - знає сам це, а все-таки найперший ображається, ображається до приємності, до відчуття більшого задоволення, а тим самим доходить і до ворожнечі...
(Достоевський «Брати Карамазови»).
4. Батько: Моє зустрічне питання тобі: а як ти знаєш, що ти живеш?
Син: Ну ти і майстер відповідати на запитання у такий спосіб. Ну що ж, скажімо, Я знаю, що я живу, бо це відчуваю.
Батько: А як ти це відчуваєш?
Син: По-різному. Це залежить від ситуації, подій чи просто так. Іноді я дуже переживаю, мені здається, що я ось-ось збожеволію. Коли хтось помер, наприклад мені стає дуже сумно. Хоча іноді раптом стає весело, як ніколи. Це залежить...
Батько: Від чого це залежить?
Син: Я вже сказав, що від подій, але водночас я просто відчуваю і навіть не знаю причин.
Батько: Тобто, ти переживаєш, ти відчуваєш і, можна сказати, знаєш, що живеш.
Син: Цілком вірно.
Батько: Як у такому разі можна назвати інтенсивність твоїх переживань, почуттів? Що є та сила, емоційне забарвлення з яким ти проживаєш ці моменти у своєму житті?
Син: Напевно, це час. Це можна порівняти з автомобілем, який їде дорогою: від події до події як від стовпа до стовпа. Відстань між стовпами – довжина події. Сьогодні померла близька людина, завтра народилася дитина. Це і є стовпи, що визначають періоди життя. Якщо події багато, швидкість руху велика, велика і швидкість життя. Ну а далі як у математиці: події розділити на швидкість їхнього протікання і час, тобто інтенсивність
(Володимир Бутенко «Про час»).

5. *Штучне освітлення виграшне тим, що дозволяє художнику вибирати в відносно широкому діапазоні колірні домінанти композиції. Маючи в цьому випадку більшу свободу, ніж у зображенні сцени при природному освітленні, він може, таким чином, заздалегідь чітко визначити ефект - радості, спокою або смутку, - який має виробляти його картина.
(з Інтернету)*
6. *Напевно, чим більше емоцій відчуває людина щодня, тим довше тягнеться йому час. Коли старієш, нових переживань стає все менше, тому і здається, що час іде швидше.
(Дуглас Коупленд «Життя після Бога»).*
7. *Мистецтвознавці вже повністю витіснили ікону з галузі релігії в область чистої естетики. І не дивно: від усієї композиції, від фарб та ліній віє такою невиразною словами грацією, небесною красою та неземною тишею, що мимоволі замовкають усі слова та зупиняється усіляка думка. Незвичайна гармонія ліній і фарб, що створює враження внутрішнього спокою і закінченої в собі зосередженості, налаштовує глядача на тривале, шалене, благоговійне споглядання цієї геніальної з усіх ікон, що дійшли до нас, так що всілякі слова здаються вже зовсім недоречними.*
8. *Для будь-якої справи буває один єдиний шанс, на який доводиться чекати і не можна упустити. Це очікування схоже на очікування фотографа, який, затамувавши подих, дивиться в об'єктив, щоб зафіксувати момент істини
(з Інтернету)*
9. *Наведу приклад свого планування, але щоб краще пояснити, чому все запланувати неможливо. Була у нас компанія, якою ми ходили до походів. Ось ситуація: плануєш ти маршрут походу та графік руху. Є купа нюансів – бажано, щоб у місці ночівлі були вода та дрова, наприклад. Намалював якусь нитку зразкову. Але знову ж таки – можемо заблукати, може погода десь завадити, можемо ще десь час втратити. Враховуєш ще кілька варіантів: якщо не дійдемо сюди, переночуємо тут, а якщо рано прийдемо, то можемо трохи далі пройти, і там теж непогане місце для ночівлі є. Плюс ще, може, потрібно буде раніше з маршруту йти (наприклад, занедужає хтось) – плануєш ще й варіанти передчасного відходу... І так далі, і тому подібне, там купу дрібниць можна продумати, наскільки фантазії вистачить. Але в поході зазвичай жоден варіант так до кінця не реалізується! По обстановці вже графік коригується. Спочатку нервувався, коли не вдавалося графіка дотримуватися, неприємно було. Але потім плюнув на це діло – і правильно зробив! Життя складна штука, всіх нюансів не врахуєш. Тому зараз у мене підхід приблизно такий: якщо й планувати щось, то найзагальніших рисах, залишаючи достатньо свободи для маневру. А далі за обставинами. Тобто якийсь план у голові будь-якої хвилини є, але також є і готовність враховувати поточну ситуацію та перебудовувати його за потреби. Не виходить за планом – інший план придумаємо. З'явилася нова можливість – знову ж таки врахуємо.*

(З самоспостережень¹)

*10. Неодмінною умовою високої працездатності та гуманної обстановки виробництва є чисті, світлі та добре провітрювані фабричні приміщення. Наші машини стоять тісно одна біля одної. Коли будувалися наші старі будівлі, вентиляція не була такою вдосконаленою, як у наш час. У всіх нових спорудах підтримуючі колони усередині порожні, через них викачується зіпсоване повітря і притікає свіже. Цілий рік ми дбаємо про підтримку рівномірної температури, і вдень ніде немає потреби у штучному освітленні. Близько 700 осіб зайнято виключно чищенням фабричних приміщень, миттям шибок та забарвленням. Темні кути, які спокушають до неохайності, фарбуються білою фарбою. Неохайність у підтримці чистоти у нас так само нетерпима, як недбалість у виробництві.
(Г.Форд)*

Відповіді:

- 1. Властивості об'єкта (ЧЛ) для зручності (БС)*
- 2. Правила (БЛ) для сили (ЧС)*
- 3. Брехня, спотворення істини (ЧІ) призводить до неповаги, відсутності кохання (БЕ)*
- 4. Емоції, переживання (ЧЕ) залежать від подій (БІ)*
- 5. За допомогою освітлення (БС) створюються певні емоції (ЧЕ)*
- 6. Зв'язок емоцій (ЧЕ) та сприйняття часу (БІ)*
- 7. За допомогою гармонії ліній та фарб (БС) створюється стан (ЧЕ)*
- 8. Шанс (БІ) для справи (ЧЛ)*
- 9. Облік варіантів (ЧІ) для графіка (БЛ)*
- 10. Комфорт (БС) для виробництва (ЧЛ)*

¹ Тут і далі маються на увазі самоспостереження типувальників Школи системної соціоніки.

Суперблоки «Ментал» и «Вітал»

Визначення приналежності функції суперблоку Ментал або Вітал настільки ж важливе, як визначення розмірності чи знака функцій. Помилка у визначенні «тальності» (так скорочено називатимемо приналежність функції до вітального або ментального кільця) призводить до того, що ми при визначенні ТИМу отримуємо «перевертнів» (квазітотожний ТІМ), коли Вітал встає на місце Ментала.

Вітал (блоки Суперід та Ід) – уособлення економності Природи. Все, що обдумано, може виконуватися автоматично, не потрібно витрачати увагу та енергію знову і знову на обмірковування того, що вже відомо. Якщо ви спробуєте пограти наввипередки зі своїм Віталом, то вам доведеться розчаруватися у вашій здатності бути усвідомленим і «швидким як думка», тому що автоматичні реакції все одно швидше.

Ви, мабуть, неодноразово чули від батьків чи вчителів: «Спочатку думай, потім роби (говори)». І радий би до раю..., але цей спритний «автомат» чомусь щоразу виграє у швидкості реакцій. Це добре, що він оберігає наше мислення від надмірної непродуктивної роботи. Але це не так добре, коли розумієш, що деякі звичні реакції тебе вже не влаштовують.

Чи можна назвати вітальну обробку інформації неусвідомленою? Не думаю. Ми усвідомлюємо свій Вітал. Але усвідомлення відбувається після реакції, нехай на частки секунди, але пізніше. Такі автоматичні реакції деякі психологи називають "передсвідомістю" - щось посередині між свідомістю та підсвідомістю.

Поринути у обмірковування інформації з аспектів Вітала дуже важко. Вас виштовхує в Ментал, як пробку з глибини води, і починає обмірковуватись (оброблятися) лише той бік інформації, що відповідає інформаційним аспектам ментальних функцій.

Проте згадувати свої вітальні реакції можна. Це виглядає як згадка про те, як відбувається звичайним чином, тому Вітал для нашого усвідомлення завжди знаходиться в минулому. Приклад:

БЕ, ф.8: Багато залежить від місця та мети знайомства. А ще знайомства бувають потрібні, важливі, ситуативні, тривалі або швидкоплинні. Буває просто в метро парою фраз перекинешся з людиною, не дізнаваючись імені, а все одно знайомство відбулося і людина вже не абсолютно чужа, а стала трохи ближче. Або ось – перукарня. У ситуації, коли хороших майстрів кілька, я волю не ходити до того самого майстра і встановлювати близькі відносини з ним. Щоб не бути пов'язаними цими відносинами. Мені може захотіти піти постригтися того дня, коли мого майстра не буде на місці, і я не хочу чекати її до завтра чи післязавтра, є інші майстри, а мені треба зараз. У тій перукарні, в якій я зараз стрижуся, вийшло взагалі чудово, я познайомилася з господаркою, ми з нею одночасно робили манікюр, розмовляли. Вона часто буває в салоні, і коли я приходжу, вона завжди знаходить для мене зручне віконце за часом). Якщо до будинку приходять гості, які не знайомі один з одним, я знайомлю їх між собою, представляю по імені, кажу, з ким і звідки ми знайомі. Ось нещодавно було, у мене була приятелька в гостях, і прийшов чоловік зі своїм приятелем, ми з нею тим часом були на кухні, я готувала вечерю. Почула, що вони прийшли, виглянула в коридор, сказала їм привіт (хоча іноді можу просто з кухні крикнути привіт, адже зараз роззуються і прийдуть), вони роззулися, куртки зняли і пішли на кухню до нас. Я представила свою приятельку чоловікові та його другу, і сказала, що у них, можливо, є спільні знайомі та інтереси, бо вони працюють в одній сфері. Ось і познайомились.

Друга особливість: наповнення вітальних функцій – це результат індивідуального періоду розвитку психіки, того періоду, коли ми – індивіди, коли ми самі собі – «пуп Землі», коли все крутиться навколо наших інтересів, коли ми ще діти, а соціум з його вимогами нас не цікавить. Соціоніки кажуть: Вітал – суперблок індивідуальної життєдіяльності. Це означає, що вітальні функції працюють для нашої індивідуальної потреби і так, як нам зазвичай, потрібно і комфортно.

БЛ, ф.8: Помітила, що коли стикаюся з необхідністю дуже ретельно копатися у всіляких логічних зв'язках, точності формулювань та інших БЛ-заморочках, це може сильно дратувати. Для мене логіка і всі ці терміни-формулювання – це лише якась клейка маса, яка збирає у єдине ціле всі мої думки. І мені взагалі немає справи до того, наскільки це все точно дотримано - головне, щоб воно створювало єдиний масив, який у такому вигляді працює. Тому коли доводиться замість налагодження роботи цього масиву копатися в БЛ-тонкостях і для чогось наводити там марафет, для мене це схоже на колоду під ногами, яка заважає руху вперед: ти або спотикаєшся, або змушений через нього переступати, або його відсувати.

Саме у Віталі знаходиться «кнопка включення моделі» – сугестивна функція. Для вас вона поза зоною досяжності. Ви не можете на неї свідомо впливати, тобто ви не можете керувати своєю сугестією, своєю навіюваністю. Ви не можете втрутитися в процес "включення", і, отже, виконуєте свою роль елемента системи, мета якої задана надсистемою. Ця маленька одновимірна кнопочка «заведе» всю махину психіки, і ми видамо результат вже усією силою багатовимірних блоків Его та Ід. Що не зробиш для дитини? Так, блок Суперід іноді так і називають дитячим блоком. Сугестивна функція (ф.5) веде себе, як маленька дитина, - вічне "хочу", і "мені", і більше. Референтна функція (ф.6) прагне «показати дорослим», яка вона вже вміла: ну подивіться на мене, ну оцініть, як здорово у мене виходить!

За Єрмаком В.Д. суперблок Вітал заповнюється і проходить стажування до 14 років, до відомої в психології кризи підліткового віку. Це означає, що у дітей домінують уваги зміщено на вітальний суперблок, йде його активне наповнення досвідом, нормами, програмами, напрацьовується інструментарій майбутніх автоматичних реакцій. У блоці Ід часто знаходимо не завжди усвідомлені програми роду. Щось змушує людину реагувати певним чином і на певні подразники, причому реагувати неусвідомлено. Він сам не розуміє, не знаходить у пам'яті причин такої поведінки. Але якщо поринути в раннє дитинство, якщо поспостерігати за батьками, якщо піти ще глибше по лінії роду, можна відкрити для себе причини деяких проявів Іда. Ід здається найвіддаленішим від усвідомлення блоком нашого мислення. Що ви пам'ятаєте про себе віком до 3-х років? Зазвичай, дуже мало спогадів такого раннього віку. Але ж в цьому віці йшло таке активне заповнення психіки досвідом, яке за кількістю можна порівняти з інформацією подальшого життя. Методики раннього розвитку дітей (Доман, Масару Ібука та ін.) спираються саме на цю особливість. До двох років триває активне зростання клітин мозку, до трьох років сформовано зв'язок між клітинами мозку на 70-80 %. Те середовище, в якому ви знаходилися в ранньому дитинстві, було живильним середовищем наповнення вашого Вітала.

Таким чином, ми спостерігаємо Вітал як суперблок з **індивідуальними** інтересами, оцінками, розуміннями та **автоматичними** реакціями. Його властивості: *звичайність, повторюваність, звичність, "швидкострільність", раптовість, несподіванка*. І головне – це все моє рідне і для мене – коханого. Зазвичай люди не хочуть своє індивідуальне виставляти всім напоказ.

Ментал (блоки Суперего та Его) – це суперблок соціальної життєдіяльності, це суперблок особистості. Людина проходить кризу підліткового періоду, коли їй доводиться засвоїти, що окрім «хочу» є слово «треба», що навколо є інші люди, які теж мають свої інтереси та потреби, і потрібно співвідносити свою життєдіяльність з життєдіяльністю інших людей (блок Суперего).

Ментал – **суперблок обдуманого обробки інформації**, а також творчості та розвитку особистості в соціумі. Соціальна спрямованість Ментала відбивається у мисленні не тільки про себе і від своєї особи, а й у мисленні від імені людей, від імені соціуму.

Вся творчість, створення нового, відкриття, винаходи людства родом із ментального суперблоку (блок Его). Неможливо творити, не обмірковуючи. Однак творчість – це не лише геніальні відкриття. Щодня ми народжуємо нові форми, нові відносини, нові переживання, нові речі, нові структури, нові ідеї, нові події.

За Єрмаком В.Д. Ментал заповнюється до 28 років, а стажується, тобто. відпрацьовує свої програми до 42 років.

Який вигляд має «думання»? Відразу згадується скульптура Родена «Мислитель». А як звучить "думання"? «Думання» у мові називається роздумом, міркуванням, обговоренням тощо. Обдуманого людина «відзначає», «помічає», «відстежує», «стежить», «спостерігає», «уважний», «демонструє», «показує» тощо. Спостерігачеві роздуми помітні за мімікою обличчя, рухом очей, паузами, за вступними словами, із запитань, з внутрішнього діалогу (якщо ви сам собі спостерігач). Наприклад:

ЧЕ, ф.2: Не думаю, що для того щоб контролювати емоції, потрібна якась особлива техніка, це досить природний процес для людини. Інша річ, що іноді емоції стримувати не хочеться. Показувати те, чого немає – цього немає. Показую я дещо посилені/накручені емоції у тих випадках, коли потрібно посилити кінцевий ефект, повернути увагу, створити якір у пам'яті спостерігача (щоб не забув, щоб не повадно було) або для наочності, коли людина просто не бачить тонших станів. Приглушую я емоції, коли немає для них об'єктивної причини, стежу - щоб не переступити межю, коли надто високе напруження, або ж, як у прикладі вище - це теж свого роду пресинг.

Порівняємо 2 приклади:

№1. Приклад ментальності БЕ (СЕЕ). Автор відстежує інформацію з БЕ цілком усвідомлено, спостерігає, виявляє інтерес.

Вчора спостерігала, як лаялася подруга з її чоловіком. Впіймала себе на азартному інтересі. Так як вони не кричали, зайві рухи тіла не робили, а просто сварилися, обмінюючись взаємними претензіями, то я почувала себе спокійно. Трохи бентежило те, що я сама з'явилася до певної міри каталізатором сварки, тому що торкнулася болючої для них теми - ремонт, що затягнувся. Але мені так хочеться, щоб вони його вже якнайшвидше закінчили, що включається «піналка», починаю з'ясовувати, за чим усе стало. Було побоювання, що вони будуть гірше ставитися до мене через те, що я спровокувала з'ясування стосунків при свідку. Але їх моя

присутність, схоже, не бентежила. Чи допомагало тримати себе в рамках? Але так хотілося надавати обом по шії за таку впертість: обидва стали в позу і не хочуть зрушити у бік компромісу.

№2. Приклад роботи вітальної функції ЧС (ЛСЕ). Автор не відстежує момент реакції, не обмірковує інформацію щодо аспекту, все працює «само собою».

Я, мабуть, просто відчуваю той кордон, який треба тримати із людиною. Важко це описати. Насправді це все саме працює. Я навіть не знаю, що у мене сканує ситуацію.

Ось недавно несподівано усвідомила, що я не маю проблем з тим, щоб зрозуміти, скільки людина «посилає» сили в простір, кому спрямована, наприклад, агресія, наскільки це небезпечно. Але це важко вербалізувати. Просто є швидка реакція у відповідь. Не пам'ятаю, щоб була реакція невпадат, чи не потрібної кількості. Але це дуже швидко і не обмірковується, тому зараз мені важко навіть це описати.

У Додатку 2 ви можете ознайомитися з тим, як спостерігали своє «думання» (тобто ментальне відстеження першої функції) представники різних ТІМів.

Функції

Кожна функція має певний набір властивостей, які відрізняють її від інших функцій. Знаючи ці властивості, можна навчитися «впізнавати» роботу функції, відображену в мовленні людини.

Я розглядаю відображення роботи функції у мовленні, оскільки вважаю, що саме мова та мовлення є «носіями» мислення людини, а отже, та її інформаційного метаболізму.

Існують три властивості, що відрізняють одну функцію від іншої:

- 1) розмірність (одно-, дво-, трьох-або чотиривимірна),
- 2) знак ("плюс" або "мінус"),
- 3) «тальність» (приналежність вітальному чи ментальному суперблоку).

Комбінація цих трьох властивостей визначає місце функції моделі певного ТІМу та її відмінні особливості в обробці інформації.

Нижче у стислому вигляді дано перерахування всіх властивостей соціонічних функцій, які дають змогу їх розрізнити. У дужках наведені назви функцій, найбільш уживані в соціоніці.

Функція 1 (програмна, базова)

- Ментальність.
- Обробка інформації за чотирма параметрами: E_x , N_m , St , T_m .
- Якщо функція має знак плюс - компетентність тільки в області плюсу, відсутність компетентності в області мінусу. В області мінусу обробка інформації в рамках розмірності E_x .
- Якщо функція має знак мінус – компетентність як в області плюсу, так і в області мінусу.

- Знаходиться у виконавчому блоці Его. Ціннісна. Містить мету реалізації особистості. Є фокусом уваги особистості. Сприйняття світу відбувається через аспект цієї функції.

Функція 2 (творча, реалізаційна)

- Ментальність.
- Обробка інформації за трьома параметрами: Ех, Nm, St.
- Якщо функція має знак плюс - компетентність тільки в області плюсу, відсутність компетентності в області мінусу. В області мінусу обробка інформації в рамках розмірності Ех.
- Якщо функція має знак мінус – компетентність як в області плюсу, так і в області мінусу.
- Знаходиться у виконавчому блоці Его. Є полем та інструментом реалізації особистості.

Функція 3 (рольова, нормативна)

- Ментальність.
- Обробка інформації за двома параметрами: Ех, Nm.
- Якщо функція має знак плюс - компетентність тільки в області плюсу, відсутність компетентності в області мінусу. В області мінусу обробка інформації в рамках розмірності Ех.
- Якщо функція має знак мінус – компетентність як в області плюсу, так і в області мінусу.
- Знаходиться у керуючому блоці Суперего. Є функцією співставлення себе з нормами соціуму.

Функція 4 (больова, точка найменшого опору – ТНО)

- Ментальність.
- Обробка інформації за одним параметром: Ех.
- Властивість знака "якість" ("плюс" або "мінус") в одновимірній функції визначати не рекомендується.
- Знаходиться у керуючому блоці Суперего. Є керуючою функцією відштовхування. Прагнення мінімізувати отримання інформації щодо аспекту.

Функція 5 (сугестивна, навіювана)

- Вітальність.
- Обробка інформації за одним параметром: Ех.
- Властивість знака "якість" ("плюс" або "мінус") в одновимірній функції визначати не рекомендується.
- Знаходиться в керуючому блоці Суперід. Є керуючою функцією тяжіння. Сугестується інформацією щодо аспекту. Неусвідомлена індивідуальна вибірковість сприйняття інформації. Ціннісна.

Функція 6 (активаційна, референтна)

- Вітальність.
- Обробка інформації за двома параметрами: Ех, Nm.
- Якщо функція має знак плюс - компетентність тільки в області плюсу, відсутність компетентності в області мінусу. В області мінусу обробка інформації в рамках розмірності Ех.

- Якщо функція має знак мінус – компетентність як в області плюсу, так і в області мінусу.
- Знаходиться в керуючому блоці Суперід. Неусвідомлене очікування позитивної оцінки від соціуму, підтвердження індивідуальної правильності.

Функція 7 (індивідуальних програм)¹

- Вітальність.
- Обробка інформації за трьома параметрами: Ex, Nm, St.
- Якщо функція має знак плюс - компетентність тільки в області плюсу, відсутність компетентності в області мінусу. В області мінусу обробка інформації в рамках розмірності Ex.
- Якщо функція має знак мінус – компетентність як в області плюсу, так і в області мінусу.
- Знаходиться у виконавчому блоці Ід. Наявність потужних повторюваних, можливо, родових програм реалізації, що автоматично вмикаються як відповідь на певний зовнішній вплив. Таке вмикання супроводжується впевненістю у своєму праві на подібний вибір та незалежністю від впливу соціума.

Функція 8 (індивідуальний інструментарій)²

- Вітальність.
- Обробка інформації за чотирма параметрами: Ex, Nm, St, Tm.
- Якщо функція має знак плюс - компетентність тільки в області плюсу, відсутність компетентності в області мінусу. В області мінусу обробка інформації в рамках розмірності Ex.
- Якщо функція має знак мінус – компетентність як в області плюсу, так і в області мінусу.
- Знаходиться у виконавчому блоці Ід. Наявність потужних повторюваних, можливо, родових програм реалізації, що автоматично вмикаються як відповідь на певний зовнішній вплив. Таке вмикання супроводжується впевненістю у своєму праві на подібний вибір та незалежністю від впливу соціума.

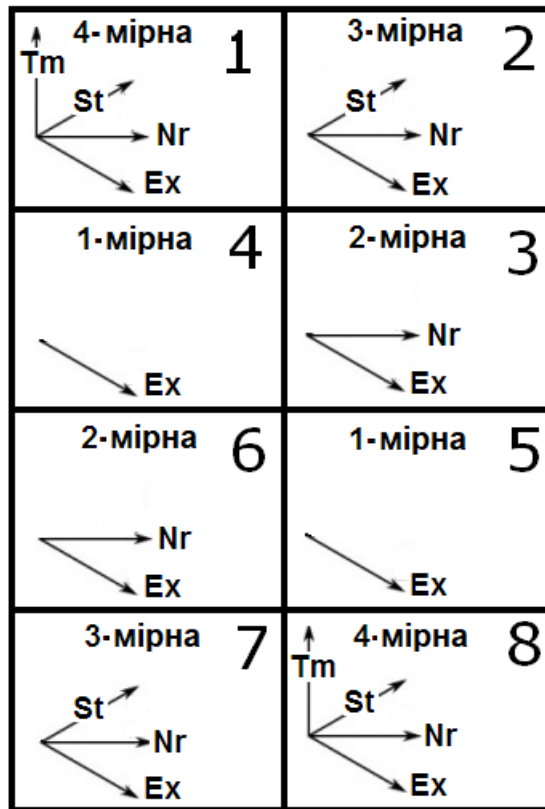
Конфігурація знаків функцій залежить від належності моделі ТІМа до одного з так званих октавних кілець соціпрогресу.

- ТІМи, що входять до правого кільця соціпрогресу (ІЛЕ, СЕІ, ЕІЕ, ЛСІ, СЕЕ, ІЛІ, ЛСЕ, ЕІІ), у першій функції мають знак «плюс»
- ТІМи, що входять до лівого кільця соціпрогресу (ЕСЕ, ЛІІ, СЛЕ, ІЕІ, ЛІЕ, ЕСІ, ІЕЕ, СЛІ), у першій функції мають знак «мінус».

Що ж до знаків інших функцій, всі функції однієї вертності (одного кольору) мають один знак (див. Додаток 1). Згадати знак для будь-якої функції нескладно, орієнтуючись на знак першої функції.

¹ Також у соціоніці зустрічається назва функції 7 – «обмежувальна», яка помилкова за своєю суттю, тому не вживається в ШСС.

² Ще одна назва функції 8 - "фонова", не вживається в ШСС.

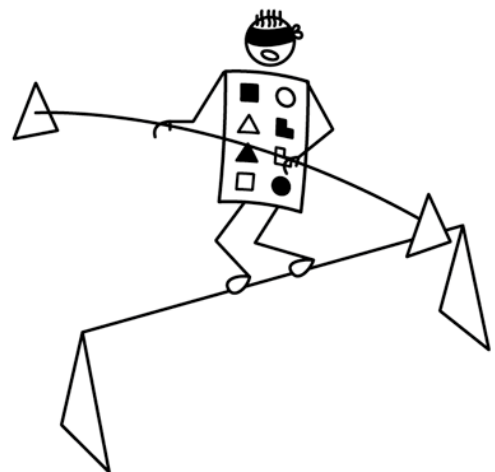

Чотири розмірності функцій

РОЗМІРНІСТЬ ФУНКЦІЙ – це число параметрів, за якими функція обробляє інформацію.

Одновимірність - параметр «досвід»

Це те, з чого починається наше сприйняття світу. Досвід завжди індивідуальний. Ви торкаєтесь води, ви отримуєте відчуття - це ваш сенсорний досвід. Ви відчуваєте смуток, переживаєте його - це ваш емоційний досвід, ви відчуваєте жалість до голодного цуценя - це ваш етичний досвід стосунків, ви розумієте сенс сказаного - це ваш інтуїтивний досвід, ви відчуваєте тривалість розмови - це ваш досвід сприйняття часу, ви забуваєте цвях - це ваш досвід роботи з об'єктом, ви вловлює логічний зв'язок між явищами – це ваш логічний досвід. Кожен досвід індивідуальний. Кожна наступна мить – новий досвід, нове відчуття, нове розуміння. Досвід не повторюється, він накопичується. Кожен досвід – це точка у просторі світу. Окрема точка. Ніхто не зможе отримати такий самий досвід. Ніхто не зможе подивитися на вашими очима, не зможе доторкнутися

вашими руками, не зможе зрозуміти вашим розумом. Досвід не можна передати іншому, можна лише поставити іншу людину в ті ж умови, в яких отримали свій досвід, щоб вона отримала схожий досвід. Схожий, але не ваш. Ви можете спробувати переказати свій досвід, але це буде лише переказ. Той, хто слухає, не пропустить ваш досвід через свої органи відчуттів, він пропустить його через свою уяву. Він зможе лише по-своєму уявити ваш досвід. У розмірності «досвід» ви самотні у Всесвіті.

Таким чином, суть параметра «досвід», його відмінна властивість – це **індивідуальність** та **непередаваність** іншому індивіду. Параметр "досвід" є у всіх функціях. Це є фундаментальний параметр. «Досвід є елементарним інформаційним компонентом, що дозволяє пов'язати внутрішню діяльність психіки людини із зовнішнім світом». [7]

Одновимірні функції (ф. 4 та 5) – функції, що мають один параметр «досвід»

Результатом сприйняття інформації одновимірною функцією є самовідчуття: приємно/неприємно, подобається/не подобається, мені добре/погано, я відчуваю/не відчуваю, зрозумів/не зрозумів і т.д. Власне в цьому й полягає досвід – безпосередня індивідуальна реакція психіки на зіткнення зі світом. У одновимірній функції відсутній механізм порівняння з будь-яким еталоном. У разі необхідності ухвалення рішення людина може згадати минулий досвід. І звичайним рішенням (якщо схожий досвід є) є повторення пройденого. З'являється «найжджена колія» однотипних реакцій.

У нормі людині весь час потрібно отримувати підтвердження «правильності» своїх реакцій (свого розуміння, своїх дій, свого мислення) за одновимірними функціями (ф.5 і ф.4) просто тому, що вона живе в соціумі, тому що вихованням закладено подвійний поділ на правильність та неправильність у всьому: чи правильно зробив, чи правильно поведишся, чи правильно одягаєшся, чи правильно їси і т.д. Таким підтвердженням/непідтвердженням може бути схвалення, або критика від інших людей. Звичайно, хотілося б схвалення, але життя чомусь так влаштоване, що частіше люди висловлюють своє невдоволення та замовчують про хороше. Якщо одновимірна функція накопичує багато негативних відгуків про свою діяльність, то може розвинути комплекс неповноцінності, людина може прийняти позицію жертви. Іноді можна спостерігати вибух обурення, особливо від вітальної ф.5, коли накопичилося таке очікування оцінки, а її все немає і немає. Часто людина може і не усвідомлювати причину подразнення, що накопичилося.

Людині потрібно знайти собі відповідь на питання «як правильно?», «як потрібно?». У одновимірній функції людина виробляє свої індивідуальні розуміння «правильності», деякі замітники норм. Причому такі замітники норм часто виглядають як деякі заклинання, як формули самозаспокоєння (у цьому їхня відмінність від справжніх норм). Ще один спосіб порівняння себе з іншими з погляду одновимірної функції – це оцінка витрачених зусиль, оцінка енерговитратності. Також для прийняття рішення людина може використовувати норми сусідньої функції в блоці, або другий функції цього макроаспекту (ЧЛ і БЛ, ЧЕ і БЕ і т.д.)

Приклади:

*як що сумую – люблю, не сумую – не люблю (розуміння відношення -
БЕ через стан - ЧЕ),*

*дуже старався – добре зробив, не старався – не зробив (оцінка по ЧЛ
через кількість витрачених сил),*

*нічого про це не думаю, не знаю, значить, нічого і не станеться
(індивідуальна формула самозаспокоєння),*

*якщо я зрозумів, то я розумний (блок, розуміння по БЛ через ЧІ)¹,
якщо мене люблять, значить, я хороший (блок, розуміння своїх
якостей - ЧІ через стосунки - БЕ),
робота зроблена добре, якщо я не помітив недоліків (індивідуальна
форма самозаспокоєння по ЧЛ),
робота зроблена добре, якщо всередині поселяється відчуття
задоволення від результату (оцінка через індивідуальне відчуття
енергетичного стану),
багато читаю – розумна, мало читаю – дурна (індивідуальна форма
самозаспокоєння).*

Не маючи інструменту порівняння (прирівнювання до норм), одновимірною функцією може передати вирішення проблеми багатовимірному блоку. Це називається переведенням управління. Наприклад, логіки розуміють стосунки через правила.

Будь-яка інформація, яка потрапляє в одновимірну функцію, оцінюється як приємна чи неприємна. Природною реакцією при контакті з «неприємною» (з точки зору одновимірності) інформацією є бажання її якось позбутися, відвернутися, не брати до уваги, зробити вигляд, що її не існує, забути загалом відгородитися будь-яким способом.

ЕП (ЧС, ф.4): Моя ЧС просто намагається відкинути всю ситуацію, коли потрібно приймати незручне/нове рішення. Тут немає бажання, щоб вирішили чи зробили за мене, щоб рішення було не моє. Реакцію функції можна швидше описати як: «Ідіть! Заберіть від мене цю ситуацію. Я її не хочу. Не прийматиму жодних рішень.» Загалом хочеться закопатися головою в землю (як перша реакція). Потім вже відбувається перекидання до інших функцій, і намагаєшся якось викрутитися по них. Але перша реакція на нову ситуацію щодо больової саме така - відмова визнати ситуацію, відмова приймати рішення, відмова взагалі осмислювати її.

Один із прийомів «відходу» - уявне прискорення часу, «щоб це швидше закінчилося», що призводить до лихоманки роботи функції. Мислення стає нетерплячим, поверховим, дуже вузьким. Його можна порівняти зі швидким пробіганням темного місця, коли попереду видно лише шматочок світла, і нічого довкола бачити не хочеться. Реакції прискорюються, виникає квапливість. Ми квапливо робимо, щоб швидше зробити, квапливо з'ясовуємо стосунки, квапливо рахуємо, загалом, квапливо реагуємо за аспектом інформації одновимірної функції. Квапливість, природно, найчастіше призводить до помилок, і ми отримуємо протилежне очікуванню: не позбавляємося небажаної ситуації, а посилюємо її. Або пролітаємо на високій швидкості, відчуваючи полегшення від того, що все закінчилося. Але насправді полегшення немає, завжди залишається «підвішеність», адже у глибині душі ми відчуваємо, що не впоралися. У сугестивній функції може спостерігатися квапливість реакцій від прагнення якнайшвидше отримати очікуване задоволення. Ця гарячковість і квапливість одновимірних функцій помітна з боку. Багатовимірною ментальною функцією в подібній ситуації (зіткнення з труднощами), навпаки, уповільнює реакції. Людина вдумливо відстежує всі деталі, вона усвідомлено вивчає ситуацію і приймає вивірених рішення. Таке порівняння роботи багатовимірних та одновимірних функцій наводить на думку про те, що шляхом роботи над проблемами в одновимірних функціях є робота з їх квапливістю. Вміння вчасно зробити «стоп» та уважне відстеження своїх реакцій призводить до здобуття нового позитивного досвіду.

¹ Наші спостереження показують, що в основному поняття "розум" сприймається за аспектом БЛ.

ЛСЕ(БЕ, ф.5): *Нова ситуація (знайомство з новою людиною) викликає такі відчуття: я внутрішньо напружуюся дуже сильно, аж до м'язового напруження в грудях. Ніби серце стискається і грудна клітка хоче втиснутись усередину. Є іноді відчуття такої розгубленості, що навіть немає слів, як це сказати та описати – повна протрація: що робити, як сказати, як взагалі відреагувати. Починаються гарячкові пошуки потрібних слів, і всі вони здаються якимись не тими... У результаті ляпаєш щось, начебто пристойно. Але всередині так і залишається невпевненість у тому, як сприйняли те, що ти сказала. Невпевненість зазвичай так і повисає в повітрі, особливо якщо не бачу реакції.*

СЕІ (ЧЛ, ф.4): *По ЧЛ часто буває, що намагаюся зробити що-небудь якнайшвидше, «зробити і забути». У дитинстві так з уроками чинила, прибігала після школи, і одразу робила завдання, щоб потім уже не робити. З домашніми справами хочеться прибрати або щось зробити раз і назавжди. Іноді навіть мрію, ось би приготувати їжу, або прибрати і щоб уже більше не робити цього взагалі. З роботою так само, коли до мене дійшло, що на роботу ходити щодня до пенсії, дуже засмутилася. Усередині таке є бажання попрацювати відразу багато, а потім не працювати. Ще така штука буває: мені кажуть, зроби те й те, я кидаюся робити відразу, і таке бажання всередині, щоб швидше це закінчити. Причому, коли я роблю саме так, кількість помилок через квапливість зростає в рази, і я одне й те саме через це переробляю по 10 разів.*

А з ЧІ так, коли щось мені пояснюють довго, я одразу починаю кивати, мовляв, ага, все зрозуміла, так... Але минає час, і до мене доходить, що я нічого не зрозуміла, що мені тільки здалося, що я розумію. Іду перепитувати.

ЕІ (ЧЛ, ф.5): *Постійно метушуся по ЧЛ. Наприклад, ось прямо зараз я роблю одну штуківину по роботі – щось на кшталт невеликої приставки до промислової машини. Заповив запчастини, за 3 дні будуть, але я не можу ні хвилини відійти від думки «скоріше б».*

Якщо замислитися, то просто хочеться скоріше розв'язки, хочеться скоріше підтвердження, що так, вийшла моя штуківина. На рівні такої прихованої паніки хочеться. Це таке метання між двома полюсами, вийде – не вийде, і дуже сильне очікування певного результату. Хочеться певності, її немає, а хочеться мати її швидше. Це схоже на паніку у загальноприйнятому значенні, коли метушишся, безладно шукаючи рішення.

Зауважував, що неприємну роботу намагаюся виконувати на максимальній швидкості. Ну, і само собою ЧС ситуації, якщо вже вплатився в них, хочеться, щоб швидше закінчилися.

Виникає питання: а навіщо людині потрібна така «вузька» функція? Я б сказала, вузькоспеціалізована. А вона якраз і потрібна для розрізнення моєї/не моєї інформації. Вона працює як кнопка включення: увімк./вимк. Більше нічого не потрібне. Щось має бути вмикачем. І вмикачу не потрібно розмірковувати про суєту світу. Вмикачу не потрібно враховувати думку іншого. Тому що вмикач ваш власний, вашої власної психіки. Він стоїть на вашому комп'ютері обробки даних.

Які особливості поведінки та мови вказують на одновимірність обробки інформації?

- Опора на попередній досвід при спробі усвідомити, оцінити, зрозуміти новий при прийнятті нового рішення. Це схоже на одноколірку: рух тільки в один бік і тільки раніше пройденим шляхом, і тільки так, як було раніше.
- Повторення щоразу схожих реакцій, оцінок, рішень.
- Використання засобів мови, які допомагають людині відокремити, позначити індивідуальність сприйняття.
- Неможливість прирівнятися до якоїсь фіксованої норми, шаблону, правила, що викликає постійну тривожність.
- Накопичення помилок внаслідок неадекватних (з точки зору соціуму) рішень та вчинків, що призводять до формування страхів, комплексів. Або зворотна реакція - неадекватна самовпевненість - маска, що видається соціуму, яка ховає ті ж страхи і невпевненість.
- Прагнення "відрізати" частину інформації про світ, "відвернутися", часто пам'ять просто стирає "сліди" невдач.
- Болючість очікування повторення невдалого досвіду.
- Квапливість в обробці неприємної інформації.
- Наявність страхів.
- Бажаність отримання все нової та нової інформації у сугестивній функції (ф.5).
- Розгубленість в оцінці нових ситуацій.
- Обробка великої кількості інформації енергетично витратна.
- Відсутність норм для порівняння може спричинити несподівано неадекватну самооцінку. Людина неспроможна зрозуміти, наскільки адекватно вона обробляє інформацію, може оцінити одновимірну функцію як «сильну».
- Можлива навіюваність. Немає критичності в оцінці інформації.

У моделі дві одновимірні функції. Чим вони відрізняються?

Як видно з моделі, функція 5 знаходиться у вітальному суперблоці, а функція 4 – у ментальному. Отже, всі особливості обробки інформації Вітал (блок Суперид) і Ментал (блок Суперего) накладаються на особливості одновимірності. Що ми матимемо в результаті?

Функція 4 обробляє інформацію свідомо, але при цьому спирається лише на досвід, індивідуальне сприйняття. Часто її називають точкою найменшого опору (ТНО) або «больовою» функцією. Виходячи з вищевикладеного ясно, що проблема виникає в місці нестикування очікувань суспільства, розуміння людиною цих очікувань та невміння їх задовольнити.

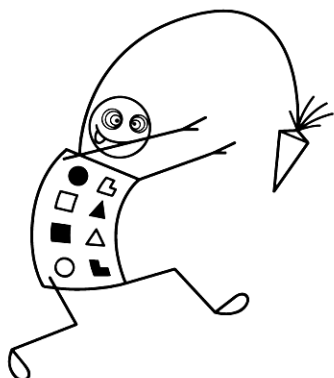
Функція 5 обробляє інформацію автоматично, відбирає індивідуально значиму інформацію, спирається лише минулий досвід. Можна сміливо сказати, що вона двічі індивідуальна. У цьому ф. 5 має характерну особливість – вона навіювана (сугестивна).

ЕП (ЧЛ, ф.5): Останній тиждень усі вечори-ночі просиділа за робленням фотокниг. Треба було щось придумати в подарунок на майбутній татовий день, а тут така приголомшлива ідея. І все. Усередині все спалахнуло і горіло, поки я не збудувала дві фотокниги, кожна на 100 фоток у підсумку. Я їх зробила, сиділа ночами, перебрала близько двох тисяч фотографій на комп'ютері. Я зрозуміла, що можу. І що можу навіть так, що мені подобається.

І ось ця невизначеність: можу - не можу є дуже сильною рушійною силою в тих завданнях, де «не хочу я це робити» не подає голосу.

Так, хочеться швидше зробити, щоб точно знати, що МОГУ, щоб побачити результат.

Дехто каже, що функція 5 «вбирає» все без розбору (може виникнути таке суб'єктивне відчуття), інші стверджують, що вона дуже вибіркова і чуйно реагує на «свою» чи «не свою» інформацію. У будь-якому випадку, ми навіюємося інформацією за аспектом ф.5, ми хочемо отримувати її більше і більше, ми страждаємо, якщо інформація

перестає надходити, ми мучимося, ми не знаємо, в чому причина, ми можемо стати дратівливими, бути незадоволені оточуючими людьми. тому, що вони не надають нам бажаної інформації. Але зрозуміти цей факт дуже важко, тому що функція вітальна. Потрібно зробити велику роботу «самораскопок», щоб зрозуміти, де ж «собака закопана». Соціоніка допомагає людині зрозуміти цю її несвідому у звичайному житті «бажаність» інформації, чим допомагає вирішити багато проблем особистісної незадоволеності.

Думаю, всі теоретичні описи роботи одновимірних функцій не замінять реальних життєвих ситуацій. Пропоную ознайомитись із спостереженнями за роботою одновимірних функцій (див. Додаток 3).

Не хочу, щоб склалося враження, що одновимірні функції – ущербні каліки. Таке враження може виникнути, тому що в описі характерних проявів одновимірних функцій робиться наголос на їхній індивідуальності, своєрідності, іноді неадекватності. Цей акцент необхідний для того, щоб ви ясніше розуміли «родзинку» одновимірності, оскільки такі прояви є та важлива відмінна риса, за якою ви зможете розпізнати одновимірність. У реальному житті люди часто й не помічають, що у них є неадекватність, вони сприймають одновимірну обробку інформації як нормальну: «У всіх, мабуть, так»; звичну, яка нічим особливо не виділяється: «Чи мало які проблеми бувають, вони у всіх є». Та й збоку не помітно «ненормальності». Часто можна чути від одновимірних «білих логіків», що вони успішно навчалися у школі з математики, одновимірні «чорні етики» бувають акторами (Ж. Габен). Якщо у вас є одновимірна інтуїція можливостей (ЧІ), це не означає, що ви не в змозі бачити багато варіантів. Ви їх бачите, але ваш вибір спирається не на те, як заведено, не на конкретну ситуацію, а на індивідуальне відчуття. І розгубленість може виникнути через відсутність опори: а як правильно вибрати. Одновимірні «чорні етики» не байдужі. У них усередині може бути маса емоцій, тільки вони не вміють їх адекватно розрізняти, розуміти градації і по ситуації виявляти зовні, тому намагаються навіть не показувати. Логіко-сенсорний екстраверт (штірліц) має одновимірну БЕ, але ніхто не скаже, що він себе в суспільстві поводити не вміє. Але якщо йому захочеться якимось повести себе не так, як прийнято, то він це зробить, тому що в нього своє власне уявлення про те, як це робити.

Якщо у вас одновимірна структурна логіка (БЛ), це не означає, що ви рахувати не вмієте. Ви можете навчатися на "відмінно". Неправильно думати, що одновимірні «білі логіки» не розуміють причинно-наслідкових зв'язків, вони їх розуміють, але якимось по-своєму розуміють, не так, як зазвичай. Ми бачимо лише результат мислення, але як там усередині зв'язки відбувалися?.. Своєрідність найчастіше проявляється у нестандартних ситуаціях. Іноді буває, одновимірний «білий логік» дійшов висновку, а запитаєш, як він до нього прийшов, він описує такий хід думки, що дивуєшся. Можна було простіше і «пряміше» (нормативно), а в нього зовсім іншими шляхами думка ходила. Але ж прийшла до пункту призначення! Як навчаються математиці одновимірні «білі логіки»? У школі завжди показують приклад і необхідний перебіг міркувань. Зробив так, як показали – здобув досвід. Чим більше зробив прикладів, тим більше досвіду ходіння думки за потрібним руслом. Далі цей шлях мислення розуміється одномірною логікою, як свій шлях, і діти цілком можуть добре вчитися, особливо старанні. Але в завданнях, які не вписуються в пройдені шляхи, знову йде своє власне намацування способу вирішення. Ось тут і позначається своєрідність. Одновимірність - не тупість, лише опора на власний

спосіб мислення. І, звичайно ж, важливе значення має наповнення одновимірної функції. Вища освіта (будь-яка, а тим більше – природничо-наукова чи технічна) дає великий досвід у наповненні БЛ.

Можна узагальнити сказане: якщо в одновимірну функцію «лягли» норми, що прищеплюються ЯК ДОСВІД, то одновимірна функція ними (нормами) теж користується (це якраз про вирішення завдань з математики, або про те, що штірліц знає, що потрібно вітатися). Одновимірність виявляється за необхідності вирішити нову, нестандартну ситуацію. Ось тут і ясно стає, що на норми опори немає.

Характерна особливість одновимірних функцій, яка впливає з того, що людина розуміє інформацію індивідуально, «бачить світ на власні очі» - те, що людина не може показати вам, як вона розуміє і бачить, але і ви не можете їй показати іншу сторону медалі. Якщо людина не має досвіду цієї іншої сторони, вона слухатиме, киватиме, але все одно не зрозуміє, про що мова. Вона навіть може погодитись з вами, якщо довіряє вам у цьому питанні, але все одно мислити інакше не зможе. Така згода буде лише зовнішньою. Мабуть, саме тому езотеричні вчення передаються не через слова, книги, а лише шляхом проходження досвіду, який потрібно пройти. Тому я розумію, що хоч би скільки писалось книг про те, що таке розмірності, що таке знаки, що таке «тальність», все це залишиться лише словами, але щоб це знання відчувати, потрібен досвід, потрібно, щоб ви потрапили в ситуацію прояви параметра функції. Оскільки поряд з вами немає того вчителя, який введе вас у таку ситуацію, ця книга пропонує безліч прикладів, де потрібний параметр озвучено. І чим більше ви отримаєте такого досвіду, тим швидше почнете розпізнавати параметри функцій у житті.

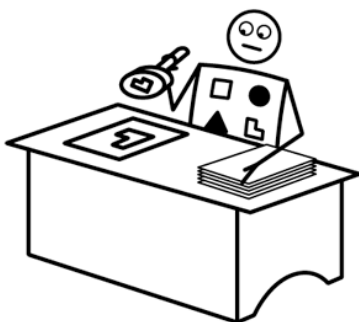
З індивідуальності одновимірної функції впливає і особливість нерозуміння між людьми. Причому іноді до повної неможливості донести інформацію. Наприклад, людині з нормативною (двовимірною) логікою за допомогою логіки можна щось довести чи аргументувати. А для одномірного логіка загальноприйняті логічні побудови можуть бути зовсім не значущими: «Ви думаєте так, а я думаю інакше», – скаже він. Такий підхід може поставити в глухий кут навіть чотиридимірною логіка, коли елементарні загальноприйняті речі виявляються перекреслені однією фразою: «Ну і що?» Те саме відбувається і з інших аспектів інформації. "Одномірні етики" можуть ігнорувати загальноприйняті етичні правила, "одномірні інтуїти" можуть ігнорувати або заперечувати можливість розуміння чогось, "одномірні сенсорики" можуть ігнорувати існування кордонів або якихось правил зовнішнього вигляду. Суспільство таке ігнорування норм сприймає як епатаж, демонстрацію, виклик, тупість, невихованість, ненормальність. Так, ненормальність – це невідповідність нормам.

Одновимірні функції грають злий жарт з тими, хто самостійно визначає свій ТІМ або типус без застосування знань розмірності функцій. Так як людина не може сама адекватно оцінити свою власну одновимірну функцію, не може свої прояви ні з чим порівняти, їй залишається непрямим шляхом давати собі самооцінку: я навчався і отримував хороші оцінки, я закінчив вуз, я багато років працював за цією спеціальністю, до мене приходять радитись і т.д. У результаті ми спостерігаємо факт: багато хто визначає одновимірну функцію як багатовимірну, навіть базову (ф.1).

Якщо одновимірна функція не справляється з вирішенням ситуації, то нормальна робота моделі – переведення управління (див. розділ «Переведення управління») спочатку на двовимірну, а потім на багатовимірні функції.

Двовимірність – параметри «досвід» та «норми»

Як же ми одне одного розуміємо? Як нам домовитись з іншими? Ми не можемо жити, не спілкуючись, не узгоджуючи наші дії, думки, розуміння, сприйняття.

Для того, щоб домовитися, потрібно щось, що було б загально визнано, що сприймається і розуміється однаково всіма. Ось тут і з'являється наступний параметр – «норми».

Норми – це те, що за домовленістю визнається у певному колі людей. Норми - це те, з чим можна порівняти, до чого можна прирівняти, це шаблон, стандарт, еталон. Суспільство не змогло б існувати без таких домовленостей.

Якщо досвід можна було уявити як окремі точки на карті світу, то норми – це вже застовчені відрізки «від і до». У нормах добре відбивається подвійний розподіл світу на хороше/погане, добро/зло, правильно/не правильно, потрібно/не потрібно, приймаємо/не приймаємо, наше/не наше і т.п. Це однозначні орієнтири. І через свою однозначність вони жорсткі та негнучкі. Вони твердо стоять там, де їх поставили, як вартові.

Тепер ви можете іншій людині пояснити, що таке зелений колір – є таблиці кольору. Тепер ви можете бути впевненим, що правильно тримайте вилку та ніж. Тепер ви знаєте, що на вас не подивляться з подивом, бо з-під темних штанів не виглядають білі шкарпетки. Тепер можна гордо сказати, що $2+2=4$, дякувати Богу, все це в школі вчили. Тепер можна послатися на словник чи підручник. Загалом, нарешті, ми знайшли щось спільне в цьому вічно поточному та різноманітному світі.

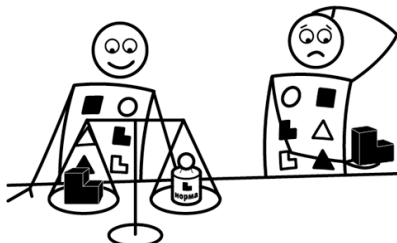
Двовимірні функції (ф. 3 і 6) – функції, що мають два параметри обробки інформації: «досвід» та «норми»

Як «звучить» мислення від нормативної (двовимірної) функції?

Зрозуміло, що воно найправильніше мислення у світі, бо воно саме таке, як очікується, бо воно дотримується встановлених правил і домовленостей. Що може бути краще? Все прогнозовано, все визначено, все точно, як у аптеці. Чоловіки пропускають жінок наперед. Люди доброзичливі. Загальна домовленість. Ура!

І для цього «раю на землі» ми маємо:

- Прислів'я, приказки, ідіоми, що відображають загальні стійкі уявлення.
- Нормативні акти, правила, закони.
- Довідкову літературу.
- Єдине навчання.
- Авторитетні джерела інформації, яким можна довіряти.
- Набір забобонів, звичаїв.
- Обов'язковість. Повинність.
- Конформізм – прагнення відповідати вимогам соціуму.
- Конвенціоналізм – тенденція дотримання загальних домовленостей.

На все це спираються люди у мисленні за своєю нормативною функцією, у поглядах на життя, у світовідчутті. І вони можуть впевнено відстоювати таку позицію, бо має бути хоч у чомусь однозначність і впевненість. Таким чином, суть другої розмірності – **правильність** та **негнучкість**, наявність чітких «**чорно-білих**» орієнтирів.

Приклад із життя (ЛІІІ):

Ось мені сьогодні приклад на цю «правильність» згадався. Дуже давно, з радянських часів ще десь вичитав/почув таке правило, що НЕ МОЖНА дарувати людині живі квіти в упаковці. Обов'язково розгорни заздалегідь, а дарувати загорнутими - це виявляти неповагу до товариша/подруги, що обдаровується. Досі я так і робив. Іякось не сприймав такі пропозиції продавців, як «Вам оформити букет?» Вважав їх безглуздими: навіщо так оформляти, якщо перед вживанням все одно треба буде це прибирати? Просив завернути в звичайний папір «кульком», аби донести до будинку – щоб вони не замерзли на вулиці. Коли народ частогусто дарував святково оформлені букети, вважав, що це все «не в строгих правилах гарного тону». Особливо цим не морочився, але продовжував робити по-своєму, (типу, «за протоколом», а народ, мовляв, не знає/не грамотний у цьому сенсі).

І лише порівняно недавно мене раптом (чомусь саме раптом) осяяло, що норми мої зростають на порожньому місці, з кондових радянських часів, коли не було кращої упаковки, ніж шматок старої газети... І справді, зараз же ціла індустрія «під святкове оформлення» працює – це ж просто красиво! Стрічки там всякі різнокольорові, целофанчик під «металік», листівки та ін. Загалом прийняв нову норму. Дуже легко і якимсь раптово.

Але на цьому історія не кінчається.

Довелося нам якимось ховати одного заслуженого ветерана. Купую дві трояндочки, прошу оформити. "Вам навіщо?" - у продавця очі ширші за окуляри. А я вже все, на умовляння не піддаюся, слідую заздалегідь прийнятому плану: мені треба, щоб усе було за вищим розрядом, з почуття глибокої поваги до покійного. Загалом, уламав продавщицю, їду до місця прощання, а в самого думки вже свербять: невже й справді щось не те? Про всяк випадок вирішив залишити букет у машині, сходити «на розвідку». Перевіряю, і точно: всі кладуть просто квіти, в одну велику купку – без жодної мішури. З думками «знов облажався» тихенько ретируюсь до машини, і знову ж таки, в салоні, щоб ніхто не бачив, прибираю підручними засобами всю цю ошатність. А продавщиця, як на зло, вузол намертво затягнула – професійно. Та щоб і квіти не поламати! Хвилин 10 провозився, не менше! (ножиць у машині не було)

О, як ковбасити може за цією нормативною, і сміх і гріх.

З прикладами нормативних уявлень з усіх аспектів можна ознайомитись у Додатку 4.

Усе, що сказано вище про характерні ознаки нормативних функцій, цілком справедливо для ментальної нормативної функції 3, яку називають «функція соціальних норм». Функція 6, як ви зрозуміли, відрізняється вітальним способом обробки інформації, її називають «функцією індивідуальних норм». Теж норми, теж негнучкість, але норми не соціальні, а свої власні, ті, які придатні для «індивідуального користування». Це не означає, що ці норми формуються у відриві від суспільства, навпаки, вони формуються у дитинстві, під впливом сім'ї та школи. Але людина ніби відбирає від усіх норм, запропонованих соціумом, ті, які саме йому підходять, потрібні, з якими саме він згоден. Тому індивідуальні норми можуть збігатися з соціальними нормами, і відрізнятися своїми

власними установками, розуміннями. Але збережеться найголовніша ознака нормативної функції: **шаблонність, правильність, обов'язковість**. Приклад формування індивідуальних норм функції БС:

БС, ф.б: У мене десь на підкірці сидять певні силуети та кольори в одязі, за якими я просто глянувши на річ, визначаю, подобається вона мені чи ні. Причому ці силуети та кольори формуються досвідом, багаторазовими примірками тощо. Але якщо я приходжу в магазин, то мій погляд чіпляється тільки за ті речі, які отримали вже схвалення якогось внутрішнього цензора. Нові поєднання кольорів, нові силуети практично завжди просто пропускаються, я їх не помічаю.

У суботу їздили в магазин і М. помітив жакетик у спортивному стилі, який я просто пропустила. Мало того, коли він звернув мою увагу на нього і сказав, що мені це підійде, я сприйняла цю інформацію з недовірою. Жакетик не підходив під жодний із стереотипних силуетів на моїй підкірці (як я це бачу зараз), тому відразу ж був відкинутий. Але він наполяг на примірці. Коли ж я його помірляла, то побачила, що і колір мені йде, і фасон. Загалом, я собі сподобалася. Але, якби не стороння порада і наполегливість, цей жакетик був просто пропущений.

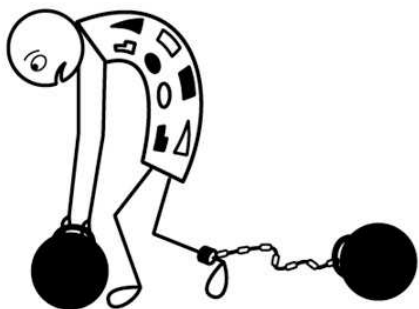
Причому чим старше я стаю, тим більше у мене таких стереотипів, і тим менше бажання пробувати нове, і тим важче знайти одяг у нашому постійно змінюваному «модному» світі..

Ще одна характерна риса роботи ф.б, її називають «референтною», – прагнення отримати оцінку (бажано похвалу). Напрошування на оцінку відбувається непомітно для самої людини. Він уже дорослий. Начебто непристойно так поводитися (адже норми пристойності вже засвоєні), але бажаність оцінки нікуди не зникла, вона так чи інакше проявляється. Найчастіше це невербальні знаки. Людина не каже, «ну, похваліть мене!», - але так заглядає в очі..., або повторює одну й ту саму (на його погляд вдалу) фразу кілька разів, чекаючи належної реакції, або мимоволі переводить розмову на «солодку» для неї тему. Особливо буває помітно у людей, які в похилому віці все ще знаходяться «в дитинстві», застрягли в блоці СуперІд. Вони говорять лише про себе. Будь-яка розмова може бути перервана в будь-якому місці, і людина знову починає говорити про себе. Таке враження, що інші люди існують тільки заради того, щоб слухати його розмови про себе-любленого, і оцінити, наскільки ж він гарний. Така людина схожа на глухаря, який точить на току навесні. Але це вже спотворення психіки, зване застряганням у розвитку. У нормі люди не так часто бувають хвальками. А ось діти, в період заповнення та стажування СуперІда, з 3 до 14 років безсоромно просять похвалу у дорослих. А як же інакше напрацювати індивідуальні норми та погодити них зі світом? Хваліть дітей!

Про страхи

Тепер зробимо відступ, повернемося назад до одновимірних функцій. Розуміючи сутність норм, загальноприйнятих стандартів, шаблонів, правил, ми можемо глибше зрозуміти проблеми одновимірних функцій, які не мають таких орієнтирів. Для одновимірної функції кожна нова ситуація – це крок у порожнечу. У цій порожнечі немає орієнтирів: добре чи погано, правильно чи неправильно, вірно чи невірно, там на нас чекає лише власна «устрична» реакція: сподобалося/не сподобалося, моє/не моє. Але суспільство чекає від нас, як мінімум, нормативно-правильних розуміння, оцінок, реакцій, рішень, вчинків. Суспільство очікує, що ми приймемо норми моралі, норми дотримання кордонів, норми логічного мислення, норми розуміння тощо. І коли людина не може «так,

як усі», соціум засуджує таке «нерозуміння». Ми зустрічаємо такий осуд на кожному кроці, починаючи з раннього дитинства. Ваші двійки в школі - це не вивчені норми, ваші стояння в кутку - це не вивчені норми, моральне виховання батьків і педагогів - це навіювання норм. А що робити, якщо цим нормам просто нема куди «лізти»? Батьки від щирого серця з найдобрішими намірами намагаються з вас «зробити людину», а ви чомусь ну ніяк не можете зрозуміти, навіщо треба говорити сусідам «здрасуйте». І не тільки в дитинстві людина збирає свої «гулі» за одновимірними функціями. Уявіть собі, що соціум взяв би і скасував усі свої нормативні вимоги щодо вашої одновимірної функції. Багато хто зітхнув би з полегшенням.

На місці невеликого досвіду взаємодії із соціумом за одновимірними функціями в людини виростає міцний захисний бар'єр у вигляді страхів. Страх – це психічна біль, яка сигналізує про те, що тут зона болісного досвіду [8]. Нікому не хочеться знову отримувати болісний досвід, і ми прагнемо уникати попадання в подібні ситуації. Чим більше болісного досвіду, тим більше зон страху. Не дивно, що у ф.4 з'явилася назва «больова» функція. Насправді болісного досвіду у ф.4 не більше, ніж у ф.5. Мабуть, механізм сугестії у

функції 5 «працює» на швидку «забудькуватість» негативного досвіду, або сугестія виявляється сильнішою за страх болю, інакше ф.5 не могла б функціонувати. І все ж, скільки проблем можна було б уникнути, якби школою та батьками враховувалися особливості роботи одновимірних функцій. Скільки років життя людина витрачає, коли, ставши дорослою, починає «знімати» з себе всі ті гачки, які причепилися до одновимірних функцій: ми ходимо до психотерапевтів, до екстрасенсів, на сімейні розстановки, до бабок-ворожок. Іноді ще більше погіршуємо ситуацію. Замислитись є над чим. Спостереження показують, що діти, які не були посилено обмежені за одновимірними функціями, які не отримували негативних оцінок за ними, виростають у впевнених у собі людей..

Зі списком страхів, які ми спостерігали в одновимірних функціях, можна ознайомитись у Додатку 5. Даний список страхів може допомогти вам виявити маловимірні функції. Я не пишу – одновимірні функції, тому що інформація обробляється блоком функцій і не завжди можливо відокремити у «чистому вигляді» страх лише однієї функції.

Практика. Прийом «занурення в аспектне середовище»

Є одна особливість, яка може допомогти розпізнати маловимірні функції. Соціоніки говорять, що маловимірні функції мають «вузький канал», маючи на увазі, що функції не в змозі обробити велику кількість або інтенсивний потік інформації за аспектом. Спостереження показують, що при надходженні великого потоку інформації щодо аспектів маловимірних функцій, особливо якщо ця інформація походить від багатовимірної функції співрозмовника, спостерігається ефект «виштовхування». Ви відчуваєте, що не можете утримувати увагу на промові співрозмовника і «спливаєте». Іноді ви навіть не помічаєте, як відбувається таке виштовхування, ви просто виявляєте, що думаєте вже про інше. Доводиться силою повертати увагу до предмета розмови, важко зосередитися. Якщо інформація цікава (сугестує або активує), то навіть хочеться її слухати, але якась невідома сила щоразу відволікає вашу увагу, вас «заколисує». Якщо

такий масований потік йде на маловимірні функції Суперого – це викликає роздратування. Є прагнення припинити подібну дію.

З урахуванням даної особливості роботи маловимірних функцій побудовано техніку «занурення в аспект».

Техніка полягає у читанні спеціально підібраних текстів та спостереженні за природними реакціями психіки. Текст підбирається так, щоб у ньому явно домінував один аспект інформації (або аспекти блоку функцій). (Див. Додаток 6) Таким чином, типовий отримує масивний потік інформації на одну/дві функції. Природна реакція маловимірних функцій – перевантаження, прагнення припинити отримання подібної інформації, огиду, «захитування», «виштовхування» з тексту тощо. Приклади реакцій людей під час читання текстів, насичених інформацією щодо аспекту, що обробляється одновимірною функцією:

Вперше не захотілося читати. Другий раз таки вирішила дочитати. Все ясно і зрозуміло, з усім згодна. Але явне відчуття, що у сонячне сплетіння хтось вставив щось тупе та повільно повертає. Біль фізичний (я вже не говорю про душевний).

Мені погано... мене ковбасить від цих подробиць... вони мене вимучують і почуття, що вся я навиворіт, мене послідовність добиває, вона забиває цвяхи мені всередину і болить десь під ложечкою, хочеться кричати: позбавте мене цих подробиць!

Дуже-дуже важко читати... Дивовижна система координат бачення світу.

Дочитати не змогла. Не витримала цього кошмару. Буквально кричати хотілося, очі та вуха заткнуті.

Прийом занурення в аспектне середовище корисний при знятті маски, якщо типовий прагне піднести маловимірну функцію як багатовимірну. Демонстрація такого роду маловимірних реакцій буває переконливішою при обґрунтуванні висунутої гіпотези, ніж логічні викладки.

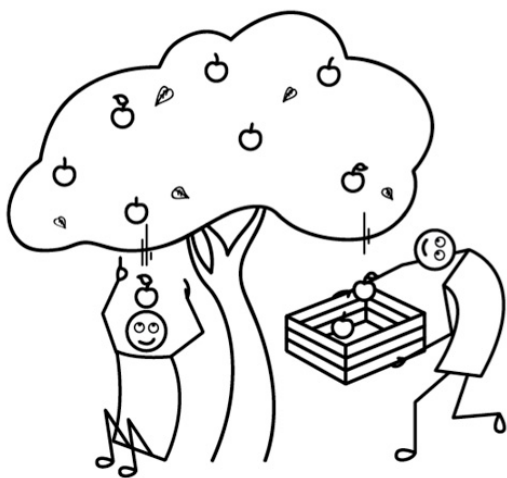
Той самий прийом можна використовувати щодо власного ТІМу. Для цього потрібно визначити аспектне навантаження тих текстів, що викликають описану вище реакцію. При тому треба враховувати наповнення функцій, тобто рівень знайомства з темою. Техніка не проводиться на специфічних текстах, які не входять до зони компетенції звичайної людини. Наприклад, не потрібно використовувати суто технічні тексти, термінологія яких не знайома. У подібних випадках ви не зможете розрізнити, що викликає труднощі: аспектне навантаження або звичайне нерозуміння деяких термінів.

Тривимірність – параметри: «досвід», «норми», «ситуація»

Тривимірність функції передбачає зважання як на досвід і норми, так і на поточну ситуацію.

З появою норм у нас виникла тверда опора у розумінні світу. Але цього людини недостатньо. Людині просто необхідно визирнути за огорожі норм та правил. Ну не роботи ж ми, їй-богу! Занадто складний світ, щоб укласти його в «прокрустове ложе» правил та шаблонів. І до того ж, він – кольоровий! Людині хочеться творити. Творчість – це двигун, своєрідний «пряник», ми отримуємо задоволення від самого процесу творіння та його результатів.

Тривимірні функції (ф.2 і 7) - мають параметри «досвід», «норми» та «ситуації»

Звичайно, у кожного в житті було щось подібне: «Та я розумію, що правильно так і так, але в даній ситуації... «ми підемо іншим шляхом». У другій функції (так званої «творчої») з'являється гнучкість та пристосовність до кожної нової ситуації. Зрозуміло, що не можна всіх і все «міряти загальним аршином», але це зрозуміло лише тривимірної функції (для нормативної функції загальний аршин – ідеальний засіб виміру). Наприклад, індивідуальний підхід у навчанні є ситуативним, а коли всіх «під один гребінець» – це нормативне навчання. «Білий верх, темний низ» - це нормативно, і з урахуванням особливостей постаті, статі, настрою, мети тощо - це ситуативно. Якщо у двовимірній функції (ф.3) – мінімум градацій, які можна узагальнити полярностями «правильно/неправильно», то в тривимірній (ф.2) функції з'являється безліч відтінків, тонкощів, нюансів. Це вже не грубий інструмент дроворуба - розмахнувся і відрубав, це тонке налаштування та підстроювання. Скільки є засобів мови, щоб передати всю гаму ситуативних градацій! Яка різноманітність підходів! І кожна нова ситуація – нове рішення.

Запитання: *Які Ви знаєте види стосунків?*

Відповідь маловимірного етика:

- Хороші стосунки, погані, дружба, вороги, приятелі.

Відповідь багатовимірного етика:

- Незнайомі.

- Просто знайомі – люди, яких я зустрічаю мимохідь, можливо, знаю імена, але практично не спілкуюся. Наприклад, багато співробітників, яких я зустрічаю в коридорах офісу, але спілкування на рівні «привіт-пока».

- Приятельські – періодичне спілкування у доброзичливому тоні. Але без торкання особистих тем.

- Дружні – спілкування, привітання один одного зі святами, спільні походи на заходи, обговорення спільних знайомих, походи один до одного у гості.

- Близькі дружні (не в сенсі інтимні, а в сенсі «справжній друг») – як і просто дружні, але більш відкриті – наприклад, поплакатися про свої

проблеми, попросити допомоги/ради, допомогти людині у її особистих проблемах. Впевненість у тому, що людина надійна.

- Близькі особисті – ну це й так зрозуміло.

- Колишині близькі – близькі, що стали колишніми. Вони були цього не змінити, можна тільки враховувати.

- Родинні - узи крові і таке інше. Зустрічі на загальних зборах рідні.

– Недружні – люди, з якими не хочеться спілкуватися, але доводиться з якихось причин.

- Колеги (ось над цим задумалася, чи можна назвати це видом стосунків. У принципі, так – як не стався, а працювати разом треба). Це колеги по роботі. Треба щось робити разом – робимо. Не треба – не спілкуємось.

При ситуативному опрацюванні інформації людині важко погодитися з вузькими рамками нормативної «правильності»:

– Як зрозуміти, які стосунки з людьми правильні, а які ні?

- Я сказав би, що всі взаємини правильні. Я вважаю неправомірним саме вживання слова «правильні». Будь-які стосунки мають право існування, оскільки вони мають під собою об'єктивну причину. Інша річ, що вони нам можуть не подобатися, ці стосунки. Слово «неправильно», мабуть, може бути застосовано до такого типу стосунків, коли люди порушують саму природність людських взаємин, коли вони намагаються щось зробити з якихось ідеалістичних уявлень, обчислень. Тоді вони виглядають неприродно, надумано і навіть неправильно..

- Як зрозуміти, яке ставлення до людей правильне, а яке ні?

- Такого немає. Поняття стосунки надто широке та багатогранне, не можна визначити, правильне чи ні. Стосунки просто є.

Тривимірна функція піднімається над нормами. Але це не значить, що вона ігнорує загальноприйняті уявлення. Кожна наступна розмірність базується на фундаменті попередніх. Без досвіду та норм не було б ситуативності.

Давайте на прикладі порівняємо мислення двовимірної та тривимірної функцій ЧІ.

Обговорювані питання:

1. Як ви вважаєте, скільки «своїх людей» може бути у житті?

2. Як дізнатися свою людину, якщо не секрет і ви її вже зустріли – поділіться, будь ласка.

Тема не серйозна, пропоную поміркувати - поспілкуватися, посунути божевільні теорії та пофілософствувати. Як варіант, Коельо описав, що у «тої самої» людини над лівим плечем світиться крапка.

Двовимірний ЧІ: «Я думаю, що своя людина є в житті. З деяких пір я думаю, що вона одна, і потрібно тільки її знайти. Деякі (у тому числі я) поспішають і не шукають свою, а шукають щось інше (багато варіантів). Дехто навіть не розуміє, що їм потрібно. А інші дуже непогано відчують людей та розуміють, хто їм потрібен. Мені здається, що коли знаходиш своє, то просто не може бути інакше. Але це як завжди моє суто ІМХО»

У наведеній цитаті помітна негнучкість і, по суті, фаталістичність нормативної ЧІ, людина не бере на себе відповідальність у виборі варіантів. Вона перекинула цю відповідальність на долю, рок, призначення. Позначено дві крайні позиції: одні не

розуміють людей, інші розуміють людей. Не треба обманюватись щодо фрази «багато варіантів». Так часто каже людина, коли сама чітко не розуміє, які ж ці «безліч варіантів», вона просто розуміє, що в житті їх багато, у неї такий досвід. Фраза «моє суто ІМХО» вказує на відокремлення своєї індивідуальної точки зору, що часто вказує або на вітальний суперблок (суперблок індивідуальної життєдіяльності), або на одновимірність функції (вони завжди мислять індивідуально). Оскільки функція нормативна, то другий варіант відпадає, ми бачимо перед собою мислення щодо вітальної нормативної функції.

Тривимірний ЧІ (блок із БЕ): «Якщо брати визначення Коельйо, тобто, щоб точка, що світиться, була над лівим плечем, то навіть не знаю. Я жодної крапки, що світиться, ні над чим плечем не спостерігаю. Якщо ж сенс поняття «свій» полягає не в цій точці, то перш за все потрібно зрозуміти цей сенс – він, я думаю, і дасть відповідь на ці запитання.

Пропоную запитати себе: «а що означає 'свій' особисто для мене? Чого я від нього хочу? З чим я згоден мати справу в моєму житті, на що погоджуся»? Я думаю, з часом це поняття змінюється, тому й відповіді на нього будуть різні у різні періоди життя, а отже, поняття «свій» буде різним.

Мені не подобається концепція «своєї» людини, яка обговорюється тут, тому що вона має відтінок деякої фаталістичності. Ось, мовляв, є така людина, а зустрінеш ти її чи ні – це твоє щастя. І "не здумайте тікати, у хлопчика феноменальна пам'ять". Фаталістичність означає, що наше життя не залежить від нас, тому природний підхід у такому разі – приймати чи відкидати те, що підвертається, не розуміючи, що не все так жорстко та чорно-біло і що ми самі відповідальні за те, які ми є, та за те, що ми створюємо. Це може породжувати і тонкий прихований споживацький підхід. Наприклад, кожному людину, яку ми зустрічаємо, ми можемо підсвідомо оцінювати за допомогою супермаркетного мислення: мій – не мій.

Мені здається, кожен усередині знає – правильна людина перед ним чи ні. Основна труднощі полягає в тому, що у нас, як правило, слабкий контакт зі своєю справжньою сутністю і багато навіюваних цінностей, тому ми приймаємо за «свого» образ, який сподобався б мамі (тату, подружці, тощо).

Я дуже радий, що все влаштовано так, що ця довга відповідь, яку я тут написав, по суті, не потрібна. Адже якщо людина лише розслабиться, скине гніт звичних стереотипів і думок, вона здатна дати її собі сама».

У цьому прикладі ситуативна функція відразу позначила різні можливості мислення з цієї теми. Людина ясно розуміє, що є негнучке мислення і визнає його право на існування. Але показує інші варіанти. Показує можливість розвитку та зміни оцінки протягом життя (четверта розмірність у БЕ). Не погоджується з нормативною жорсткістю, з чорно-білим вибором, точніше, не приймає для себе таке мислення. Бере на себе відповідальність за ситуативний вибір, ухвалення рішення. Показує, як нормативні стереотипи заважають знаходити правильну відповідь, і навіть показує шлях, як відмовитись від таких стереотипів (соціонічно – норм). Зрозуміло також, що це ментальне мислення щодо ЧІ, оскільки людина розмірковує під час викладу. Ми можемо зробити висновок, що це мислення тривимірної ментальної функції.

Друга функція моделі є не лише інструментом (про це йшлося у темі «Блоки функцій»), а й *полем прояву* (чи умовою, середовищем реалізації) першої функції. Це поле дуже гнучке, податливе, що пристосовується під завдання першої функції. Перша функція проявляється у аспекті другої функції. Якщо умови не підходять, вони змінюються на найкращі, інші.

ЛСЕ (■○) виявляє всілякі властивості у цьому об'єктному світі. Він майстер серед речей, серед об'єктів, він ними жонглює, перетворює, він бачить у них те, що іншим недоступне, він бачить у них приховані властивості та відкриває їх для інших. Він господар матерії, творець у матеріальному світі. Все вищеописане – аспект ЧЛ (■) А для того, щоб зробити шедевр, потрібно створити максимально зручні умови та прибрати те, що зайве (○). ЛСЕ діє у полі сенсорики, простору, форм, розмірів (○). На відміну від ЛСЕ ЛІЕ (■△) діє у полі подій, змін, у часі (△). Він чуйно вловлює плін часу і те, яка в даний момент (△) потрібна діяльність (■), що потрібно буде в майбутньому (△).

ЛІЕ (▲□) бачить можливості у світі об'єктів, реальних чи віртуальних, (БЛ – це співвідношення об'єктів), ІЕЕ (▲□) виявляє можливості (сутність особистості) у світі стосунків.

Емоції ЕСЕ (■○) безпосередньо пов'язані з областю сенсорики (комфорту, зручності, краси), емоції ЕІЕ (■△) проявляються у сфері подій, змін, глобальних процесів часу («пронести ентузіазм крізь негаразди і труднощі»).

СЕЕ (●□) буде вплив у сфері стосунків, СЛЕ (●□) – у сфері структур (правил, законів, схем).

Одна з назв другої функції – творча. Ми творимо лише за другою функцією? Ні. Навіть за одновимірною функцією людина може творити, у сенсі – створювати нове. Багато творчих людей: художники, дизайнери, скульптори, модельєри – створюють свої нові твори за одновимірними функціями. Це їхнє індивідуальне бачення світу вражає нас своєю незвичністю, нешаблонністю, епатажем, а іноді дивністю і незрозумілістю. Соціонічний термін «творча функція» слід розуміти як «функція, що результує цілепокладання першої функції, що творить «продукцію» першої функції».

Сьома функція теж тривимірна, тобто обробляє інформацію з опорою на досвід, норми та ситуацію, але має свої особливості, пов'язані з її розташуванням у вітальному суперблоці: вона здійснює цю обробку автоматично, звичним чином. Як же узгоджуються звички, автоматизм, відсутність обмірковування, характерні для вітальної функції, із ситуативністю (роботою відповідно до цієї ситуації)?

В.Д. Єрмак називає сьому функцію – функцією індивідуальних програм. Складається таке враження, що в ній зібрані програми на різні ситуації, що зустрічаються у житті. Але такі програми можна назвати шаблонами. Чим відрізняється робота сьомої функції від нормативної шостої функції? Саме тим, що у ній автоматично відбувається зважання на поточну ситуацію. Тож якщо ф. 7 обробляє інформацію з БЛ, то людина, не замислюючись, вловлює нелогічність співрозмовника, «відчуває» непослідовність, «не стикування» параметрів. Іноді сам не розуміє, в чому ця нестиківка, але те, що вона є – певен. Але оскільки реакції цієї функції все-таки автоматичні, то вони спираються на якісь фундаментальні, якісь глибинні установки, і часто перетворюються на звички: звичні емоції, звичні уявлення про стосунки, звичні способи розуміння суті, звичні взаємини з часом, звичні структури, звичні прийоми у роботі, звичне ставлення до комфорту, уявлення про зовнішній вигляд, звичні захисні реакції чи способи нападу.

І все було б добре, якби раптом іноді людина не помічала, що деякі звичні реакції її вже не влаштовують. Саме тоді виникає проблема зміни звичних реакцій. Як відомо, міняти звички важко. Потрібно хоча б встигнути зупинитися до того, як звично ввімкнеться ф.7. А зробити це важко, інакше не було б автоматизму. Вплинути на реакції

функцій Іда можна лише через ментальні функції Его. Наприклад, якщо звичний для ЕП (достоевського) похмурий настрій (-ЧЕ) не подобається його партнеру, то заради того, щоб уникнути погіршення стосунків (+БЕ), він поступово змінить свої емоційні звички. Для того, щоб ЛПІ або ЛСІ змінити звичні програми роботи функції 7 («ділова логіка»), їм потрібно усвідомлено обміркувати нові схеми, послідовності ф.1 («структурна логіка») і т.д.

Ще одна відмінність функції 7 – це індивідуальна спрямованість роботи. За великим рахунком, все, що обробляється в Іді, – це потрібно тільки для себе. Це мені потрібна логічність, або мені потрібна етичність, або мені потрібен комфорт і т.д. За функціями Іда ставлення до соціуму приблизно таке: "не заважайте мені жити і проявляти себе так, як мені подобається, як мені зручно". І якщо надходить інформація, яка не узгоджується з індивідуальним розумінням у ф.7, людину це може дратувати. Жодних вимог до соціуму по сьомій функції людина не пред'являє доти, поки щось, що походить від інших людей, не входить у суперечність з його індивідуальними програмами. Це програми напрацьовувалися в ранньому дитинстві, вони досить звичні, вони цілком справляються з ситуативними завданнями, що виникають. Але вони дуже індивідуальні. Опис спостереження за двома представниками ЛПІ приблизно одного віку (після 60 років):

Він - робить все не думаючи, за відчуттям, не дотримується технологій, все руйнується, переробляється багато разів, і так по колу. При цьому діяльність дуже кипуча: постійно щось буде, лагодить, оновлює.

Вона - прискіплива до останнього гвинтика. Вона обов'язково регулярно робить ревізію всьому домашньому обладнанню: змащує всі вентиля, розкручує, чистить, лагодить. Все має працювати. Лагодить все, що тільки може, на що вистачає фізичних сил. Вона не робить аби як. Але купує речі дуже часто браковані. Не бачить відразу брак, тільки вдома розглядає та виявляє його. Але міняти вже не йде. Ремонтує, якщо можна. Або купує інше.

У наведених прикладах описано роботу функції 7 ЧЛ «ділова логіка» двох представників ТІМ ЛПІ. Різне життєве наповнення, різний досвід призвели до того, що обробка інформації з однієї й тієї функції зовні виглядає зовсім різною. З сімейної історії відомо, що чоловіка виховувала мама ІЕІ, жінку – мама СЛЕ. При цьому функції обох наповнені добре, багатовимірність функції БЛ не викликає сумнівів.

На соціонічних форумах багато хто намагається порівнювати роботу Іда у представників одного ТІМу: «А як у тебе? А в мене не так...». Це безглузде заняття¹. Блок, призначений для індивідуального «користування», передбачає цілком індивідуальну «начинку».

Зі сказаного видно, що робота сьомої функції схожа на нормативну: опора на давно встановлені, закріплені індивідуально вироблені прийоми та способи дії. Ви запитаете, а як тоді відрізнити роботу нормативної функції від подібної роботи вітальної ситуативної? Це можна зробити за специфічними реакціями, за розмірністю обробки інформації. Багатовимірна функція, на відміну нормативної здатна спокійно працювати у різних ситуаціях, зокрема і несприятливих, приймає негативний результат як нормальне явище – це не привід особливо засмучуватись, а привід виправити, змінити підхід (відповідно до ситуації), вивчити результат. Неприємно? Так. Але не страшно. У функції 7 є своєрідна

¹ Крім того, хочу нагадати, що порівнювати необхідно не конкретне наповнення моделі, а сам спосіб обробки інформації

уперта впевненість у правоті¹. Але зовнішніх ознак визначення функції недостатньо, її треба «виміряти», тобто. переконатися у ситуативності.

У зв'язку з вітальністю роботи функції 7, відповіді питання від цієї функції звучать не як міркування (ментал), а **як згадування про те, що зазвичай відбувається**:

ЧЕ, ф.7: Перебуваючи в різних ситуаціях, я без свідомих дій з мого боку набуваю того емоційного тону, який виробився в ході життя. Навіть не знаю, де і як він виробився. Наприклад, вчора я піймав себе на тому, що, перебуваючи в компанії з людиною, чий стан можна було кваліфікувати як трохи пригнічений, я видавав підвищені емоційні тони, не прагнучи свідомо це робити. Якимось чином це саме виходило. Також я зазначив, що мені не дуже подобається довго перебувати в атмосфері емоційної спустошеності, тобто якщо мій співрозмовник у такому стані.

ЧЕ, ф.7: Я з подивом виявив, що мене багато хто вважає усміхненим - я цього зовсім не відчуваю. Але ось, наприклад, було таке, що входжу до готелю, вітаюся з консьєржкою та прошу ключ. І вже потім у відбитку у склі дверей раптом бачу, що в мене на обличчі гасне посмішка, яку я взагалі не помітив.

Отже, можна підбити підсумок і перерахувати характерні особливості, що виявляються у роботі тривимірних функцій:

- Уникнення негнучкої «правильності» нормативних функцій,
- Вихід за рамки нормативності за необхідності врахування конкретної ситуації,
- Поява градацій, відтінків, нюансів між крайніми фіксованими полюсами норм,
- Гнучкість та пристосовність до кожної нової ситуації (ф.2),
- Впевненість у своїх рішеннях, у власній самооцінці.

Чотиривимірність – параметри «досвід», «норми», «ситуація» та «час» (або «глобальність»)

Найважча для розуміння, але, можливо, найцікавіша розмірність – це параметр часу. Єрмак В.Д. визначає її як "точку на шкалі часу, як параметр "прив'язки" обробки інформації психічною функцією до деякого моменту в минулому, теперішньому чи майбутньому". [9] Букалов А.В. називає її вектором глобальності чи часу [4, 10].

Отже, ми маємо два покажчики: час та глобальність.

Поговоримо про параметр часу. Тут важливо не плутати параметр часу із аспектом БІ, «інтуїція часу». Давайте, як кажуть, розділимо мух та котлети.

Час як інформаційний аспект БІ, «інтуїція часу» – це інформація про зміни. Коли йдеться про аспект інформації, ми говоримо про *сене* інформації, що обробляється. Говоримо *про що?* Про зміни.

Наприклад: «Вчора я вийшла з дому на півгодини пізніше і мало не спізнилася на роботу».

¹ Можливо, тому її деякі соціоніки називають «обмежувальною».

Це приклад інформації щодо аспекту БІ («інтуїції часу»). Йдеться про співвідношення у часі деяких подій: звичайного виходу з дому, вчорашнього виходу з дому, приходу на роботу. Чергування подій сприймається нами як час. Описуючи співвідношення деяких фактів, говоримо про події, тобто про аспект БІ. При цьому потрібно розуміти, що часовою лексикою, засобами вираження часу в мові володіє кожна людина незалежно від ТІМу. Будь-яка людина розуміє, що таке вчора і що таке «минула одна година». З прикладу ми можемо зробити висновок у тому, що аспект висловлювання – інтуїція часу. І не більше. Інших показників (на розмірність, знак, «тальність») у цьому уривку немає.

Час як "параметр" (четверта розмірність) – це **якість обробки інформації, її потужність чи вимір**. Уявімо процес сприйняття інформації від першої до четвертої розмірності. Спочатку ми інформацію пропускаємо через себе, стикаємося з нею та своє відчуття якимось позначаємо (досвід); потім ми прирівнюємо те, що відчули до якихось шаблонів (норми); потім оцінюємо поточну ситуацію і робимо на неї поправку (ситуативність); і, нарешті, бачимо, що відбувається в русі, в безперервній зміні (параметр часу). Фактично у нас є 4 лінійки оцінки інформації, що надходить: прирівнюємо до досвіду, до норм, до ситуації і до моменту часу. Отже, коли йдеться про параметр часу, ми говоримо про **вимір** процесу обробки інформації, говоримо, **як** обробляється інформація.

Третій параметр («ситуація») практично статичний. Це як кадр кіноплівки. Знімок – ситуація, знімок – ситуація. Це об'ємний знімок, він охоплює безліч деталей, але він – лише кадр. Четвертий параметр (час) у нашій аналогії – це включений кінопроектор: немає окремих кадрів, є постійний рух кіноплівки. Окремий кадр вирвати із цього фільму не можна, як не можна вирвати день із життя. Думаю, тому в соціонічних джерелах зустрічається опис роботи першої (вихідної) функції як безперервної, а другої (результуючої) як імпульсної.

Чотиривимірні функції (ф.1 і 8) - мають параметри «досвід», «норми», «ситуація», «час»

Давайте уявімо, що вам показали окрему кадр-ситуацію і запитали, як би ви в ній, у цій ситуації, почали діяти? Ваше оброблення інформації буде залежати від розмірності функції. Тривимірна функція опрацює ту інформацію, яка буде представлена в даному кадрі-ситуації та ухвалить рішення щодо цієї ситуації. Чотиривимірна функція опрацює інформацію щодо цього кадру-ситуації, всіх кадрів, що передують цьому кадру та можливих наступних кадрів, і ухвалить рішення. Чотиривимірна функція не може бути обмежена ситуацією, вона бачить ситуацію не статично, а у розвитку. Вирішення цих двох функцій будуть різні. Четверта розмірність - це динамічність сприйняття світу, що постійно змінюється. Як таке сприйняття відбивається у відповідях під час типування? Наші спостереження показують: людина не хоче давати однозначно точну відповідь, оскільки все постійно змінюється, але вона може подумки зафіксувати момент і сказати, що на даний момент ось таке рішення найбільш оптимальне. Але при цьому вона розуміє та має на увазі, що рішення може змінитися. Вирішення ситуативної функції вичерпує цю ситуацію. Рішення чотиривимірної функції вичерпує не просто ситуацію, а й ситуацію на даний момент. Наприклад:

Ми дуже докладно вивчили четверту розмірність та виділили кілька індикаторів, які зустрічаються у мовленні та вказують на цю розмірність. Ситуація складається так, що вивчити зовнішні прояви четвертої розмірності в мові можна тільки на людях, чий ТІМ нам добре відомий і які

вміють відстежувати роботу своєї моделі ТІМу, розрізняють реакції від кожної функції, постійно спостерігають за своїм мисленням. Таких людей небагато. На даний момент це все, що ми можемо запропонувати тим, хто вивчає соціоніку.

У прикладі йдеться про об'єкт - «розмірність функції», який вивчений до певної міри і в нього виявлено деякі властивості (об'єкт та його властивості, з якими можна працювати, відносяться до аспекту ЧЛ). Вказівка на «даний момент» загострює увагу на тому, що автор передбачає подальше вивчення об'єкта і те, що властивості його ще не вичерпані (і чи взагалі можуть бути вичерпані?). Чотирирівнірна функція ЧЛ працює постійно і кожен наступний момент вона не дорівнює собі. Зміна сприйняття властивостей об'єкта може відбуватися постійно. Зафіксувати якість одне розуміння, сприйняття небажано. Але доводиться це робити, щоб донести до соціуму готовий результат. Чотирирівнірна функція робить стоп-кадр і визначає цей кадр. Іноді він може бути озвучений як «в даній ситуації», тому що він уже став статичною ситуацією, зупиненою в умі. Найчастіше він озвучується як «на даний момент», тому що в такому оформленні відчувається динамічність обробки, що відбувається. А іноді ви взагалі не помітите жодних явних індикаторів. Тому четверта розмірність така «невловима».

Однак наша мова не настільки витончена, щоб розрізняти такі нюанси, як *рішення щодо ситуації* та *рішення щодо ситуації на даний момент часу*. Фраза «в різних ситуаціях я реагую по-різному» може мати на увазі **різні точки відліку**:

- «ситуаціями» можуть бути названі приклади досвіду, що запам'яталися, в одновимірній функції,
- "ситуаціями" можуть бути названі різні приклади нормативних реакцій,
- "ситуацією" може бути урахування поточної ситуації або варіативність прийняття рішення залежно від того, як складається ситуація, що й названо третьою розмірністю,
- «Ситуацією» може бути названий момент часу при чотирирівнірній обробці інформації. Ось цей випадок іноді озвучується як «даний момент».

Погляньмо, як ситуація знайомства може бути озвучена від чотирьох розмірностей¹:

Перша розмірність:

Ситуації знайомства бувають різні, щоразу хочеться, щоб ти сподобався людині, але як це зробити, не знаю, просто намагаюся показати привітність.

Ситуації знайомства бувають різні... саме це мене й спантеличує, раніше це й напружувало. Тепер просто знаю, що оцінити, яке я справила враження - взагалі не можу, тому за будь-якого нового знайомства просто поводжуся привітно і доброзичливо.

Ситуації знайомства бувають різними. Для мене вони зазвичай бувають стресовими, я в принципі уявляю, як при знайомстві потрібно

¹ Відповіді були отримані в ході експерименту, в якому представникам різних ТІМів було запропоновано продовжити фразу "Ситуації знайомства бувають різні ..." або використовувати слово "ситуація" у відповіді. З цитат видно, що хоча висловлювання виглядають природно, й у кожному їх присутня згадка «ситуації», реальна розмірність обробки інформації у даному аспекті не завжди відповідає розмірності «ситуація» і може бути впевнено визначена за змістом висловлювання.

поводитися, але в момент знайомства все випаровується з голови, і я просто приходжу в збентеження, не знаю, що сказати і що робити.

Ми бачимо приклади досвіду (індивідуального самовідчуття) у ситуаціях знайомства. У різних ситуаціях відбувається приблизно одне й теж: прагнення сподобатися, прагнення «потрапити до норм», збентеження через неможливість адекватної самооцінки. Під кожною ситуацією тут маються на увазі **окремі точки досвіду**.

Друга розмірність:

У ситуації знайомства необхідно бути гранично ввічливим та коректним. У жодному разі не можна виявляти поганого ставлення і демонструвати негатив, треба привітно посміхатися і щиро цікавитися людиною.

Коли з кимось знайомишся, треба бути чемним. Під час знайомства багато залежить від місця, ситуації, людей, з якими знайомишся. Є певні ритуали, які бажано дотриматись. Наприклад, під час ділового знайомства прийнято обмінюватися візитівками. Дотримання ритуалів допомагає адаптуватися до ситуації, зберегти дистанцію. Також як під час світських знайомств першої адаптації можуть допомогти розмови про дітей, роботу, домашніх тварин, відпочинок та погоду.

У прикладах видно нормативну правильність мислення, прагнення дотримуватися певних шаблонів, правил, загально визнаних ритуалів. Словом "ситуація" названо **будь-який факт знайомства**.

Третя розмірність:

Сама постановка питання "як ви зазвичай знайомитеся?" є обмежує за своєю суттю. Тому що вона не враховує того, що в кожній новій ситуації знайомство може відбуватися способом, доречним і витонченим саме для даної ситуації, вірніше, у кожній ситуації є безліч способів розпочати комунікацію, і який із цих способів відбудеться, залежить від живої та пластичної ситуації зустрічі двох людей. Це танець спілкування.

У прикладі показано можливість тонкого **підстроювання під кожну людину в кожній наступній ситуації**. Це і є параметр "ситуації", або третя розмірність.

Четверта розмірність:

Ситуації знайомства бувають різними і іноді ситуація задає певний тон подальших відносин між людьми. Наприклад, люди потоваришували компанією, саме компанією. І стосунки між людьми в цьому випадку розвиваються як у маленькій спільноті, яка може легко розвалитися, якщо з неї забрати один із елементів (одна людина, наприклад, піде).

Буває, що в людей при першому знайомстві стався конфлікт, вони реально не сподобалися один одному, стосунки не склалися, але при цьому інтерес до особи один одного виник. Надалі відносини можуть розвинутиись і в дружбу, і в кохання. Тобто ситуація знайомства з погляду перших взаємин була провальною, але все одно несла в собі можливість для подальшого розвитку стосунків. До речі, нерідко буває, що люди починають дружити саме з конфлікту, тому що він виявляє інші сторони людини, ніж щоденне спілкування. Тобто сама по собі ситуація знайомства для мене

цікавить лише як відправна точка для подальших стосунків - люди перетнулися на своєму шляху.

Приклад показує можливість **розвитку будь-якої ситуації у часі**.

Розберемо приклад мислення за ф.1 (ЧЛ) – відповідь на запитання «Якими інструментами Ви користуєтесь у своєму повсякденному житті? Як Ви підбираєте інструмент для роботи? Наведіть приклади»

ЧЛ, ф.1: Можу розповісти про один інструмент - швейну машину. Бо довго нею користуюся. У мене, коли я переїхала до Києва, не було машинки. А шити я вміла. Вдома раніше була «Тула» – багатоопераційна. Час був такий, коли нічого не купиш. Я побачила один раз у комісійці Тулу і купила. Але вона мала проблему з натягом нижньої нитки. Але це було тоді для мене нормально. Тому що я не знала інших машинок. Щоправда, чула про те, як шують імпортні. Але де взяти стільки грошей та де її дістати? Загалом обмежилася їй. Потім сусідка просто віддала мені стару електричну «Чайку». Вона шила краще за мою. Я перейшла на неї. А одного разу викликала майстра, і він мені переробив човниковий механізм. І натяг ниток став у неї нормальним (виявилось, що це проблема всіх вітчизняних машинок). Але голки все одно ламала часто. Товсті місяця насилу проходила. Але це було краще, ніж раніше, навіть трикотаж шила. Але до певної межі розтяжності. Шила на ній довго навіть на замовлення. Але зрештою, зважилися ми на покупку імпортної машини. Гроші зібрали (це для нас було дорого). І, якщо чесно, я не наважувалася чоловіка обтяжувати цим. Я якось завжди вміла мінімум обходитися. Ну, зусиль докладу більше, це не так страшно. Але просити щось - важко. Загалом він сам запропонував. Тепер я вже обрала - від душі: і всі необхідні мені функції, і оптимально в ціні, і навіть те, що не очікувала - виготовлена зі сплаву, що не вимагає мастила, - це взагалі блаженство. На новій машинці вже кілька років шила, жодного разу її не розкривала. Зламати голку – треба примудритися, шие все поспіль. Загалом, я відчула, скільки я докладала раніше зусиль, щоб зробити так само добре на старій машинці. Там точно майстерність потрібна була. А тут здається, що машина сама за тебе все робить. У старій доводилося вигадувати, як просрочити трикотаж так, щоб не розтягнувся, ця сама робить. Набагато менше операцій доводиться робити. Слава технічному прогресу! Уря!

Зверніть увагу на те, що у відповіді розгортається ціла історія взаємовідносин автора зі швейними машинами. Вся розповідь про швейну машинку розгортається в часі, по ходу порівнюються якості машинок, їм дається оцінка. Автор показує, що вибір багато в чому залежав від конкретної ситуації: що більше дозволяють умови, то краще вибір (параметр ситуації). Проте кожна ситуація одночасно проглядається крізь призму того часу, коли вона розгортається (параметр часу).

Порівняємо з відповіддю від тривимірної функції.

ЧЛ, ф.7: У повсякденному житті намагаюся користуватися підходящими інструментами, тобто такими, що підходять для виконання саме тієї роботи, яку необхідно виконати. І в той же час я не займаюся виготовленням будь-яких речей професійно, на продаж, коли потрібний набір дорогих вузькоспеціалізованих інструментів. Тому шукаю розумний компроміс між спеціалізацією та універсальністю.

У побуті виникають часом найнесподіваніші завдання, і бажано, щоб для виконання найпростіших з них все ж таки був деякий запас інструментів, так що чаша терезів більше схиляється до універсальності.

Найпростіший приклад: зараз у продажу повно різного роду електроінструментів - це дрилі, перфоратори, рубанки, лобзики, дискові пилки, шліфувальні машини... Якщо купувати все це окремо, та ще й щоб було не китайського виробництва, все стане в досить кругленьку суму. А я вибрав вітчизняний універсальний набір, що включає електропривод (та ж електродриль, тільки зі знімною ручкою та патроном, зрозуміло) і набір приставок до нього: рубанок, пила, лобзик та багато іншого. Звичайно, в порівнянні зі спеціалізованим інструментом, кожен мій інструмент поступається за можливостями та набором опцій, але для побутових цілей його цілком вистачає.

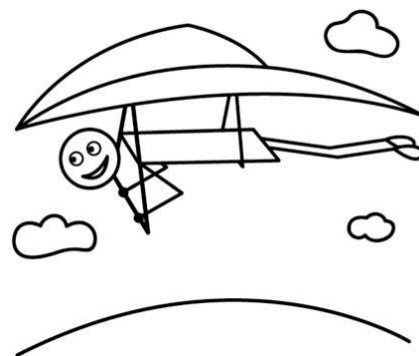
У відповіді підкреслено місця ситуативного мислення: оптимальний вибір у конкретній ситуації. Порівняно з попереднім прикладом немає розгортання у часі. Показано поточну ситуацію, на що вказує слово «зараз». Але це не прив'язка до часу. Ви не чуєте в цьому уривку ніякого натяку на те, що ситуація весь час змінюється і «зараз» - це один кадр з контексту, що постійно змінюється. Також ми чуємо узагальнення, тобто такий підхід звичайний.

Дуже красиво описана чотиривимірна БС («сенсорика відчуттів») як «простір-час», що постійно змінюється, у Карпенко О.Б. [11]:

БС на першому місці моделі типу відповідає за сприйняття простору. Ще краще говорити: простору-часу, того самого, яким оперує теорія відносності, але з чотирма просторовими координатами. Для БС простір перестав бути «порожнім обсягом», у якому існує (розташоване) щось - «матерія», тіла. Зовсім ні! Це ньютонівське, неживе, порожнє, навіть незрозуміло для чого і як існуючий простір міг виникнути тільки в уяві ТІМу з дуже слабкою S. Простір має якусь структуру, кривизну – як хочете. Для СЕІ воно чотиривимірне у сенсі реалізації у ньому всіх мислимих і немислимих тривимірних просторів. Якщо для ЕСЕ (гюго) або ЛСЕ (штирлиця) є потреба конструювати, створювати простір (архітектуру), то для СЕІ всі ті простори, які можна сконструювати, вже існують, існують зараз, всі їхні можливі зміни вже є, але в різних точках часу цього простору-часу.

Очевидно, з можливості чотиривимірної функції охопити розвиток мислення з цього аспекту цілком впливає така особливість – **глобальність**.

Глобальність першої функції виявляється у тому, що крізь призму четвертої розмірності людина бачить всю «плівку» у русі, він охоплює життя думкою і розуміє, куди йде розвиток. Як це виглядає насправді? Насправді людина може просто бачити або просто розуміти, що саме це – її Шлях.

БЕ, ф.1: Пропоную запитати себе: «А що означає 'свій' особисто для мене? Чого я від нього хочу? З чим я згоден мати справу в моєму житті, на що погоджуся»? Я думаю, згодом це поняття змінюється, тому й відповіді

на нього будуть різні у різні періоди життя, а отже, поняття «свій» буде різним.

...Зі свого досвіду, коли оцінював, наскільки ми підходимо одне одному, уявляв собі таку уявну картинку: ми разом робимо ті звичайні повсякденні речі, які зазвичай роблю сам, тобто живемо під одним дахом, разом снідаємо, ходимо за хлібом у магазин, обговорюємо щось, маємо гарний та поганий настрій, хворіємо тощо. Якщо така картинка уявляється, і ти в неї віриш, значить, ти зможеш із цією людиною співіснувати. Ну, а якщо в слово «свій» вкласти більше пафосу (амбіцій), то можна уявити собі картинку: «Я буду кар'єру, а він у цей час терпляче зносить усі труднощі годування нашого немовляти». Якщо така картинка виглядає правдоподібною, значить - це «правильна» людина.

Миттєвість відстеження інформації у першій функції та простеження розвитку в майбутньому:

БЕ, ф.1: Якщо я прагну розвивати будь-які стосунки, то я виявляю ініціативу і відстежую реакцію у відповідь - чи цікаво це взагалі людині, чи готова вона на ініціативу відгукуватися, або я їй починаю набридати. Все це дивлюся "по ходу справи", не заглядаючи в майбутнє, але постійно. Якщо я бачу, що людина уникає моїх ініціатив, то це сигнал, що треба зупинитися. Це означає, що стосунки вичерпані. Але таке буває досить рідко. Частіше я бачу, що людина була б готова відгукуватися на мою ініціативу, якби я її виявляв. Але я не виявляю, бо зайнятий іншими людьми. А виявляти «авансом» я не можу, тому що розумію, що якщо я починаю заглиблюватися у стосунки, то це означає, що з'являється відповідальність, і я маю бути впевнений, що зможу проявити до людини достатньо уваги.

Автор говорить про те, що він не заглядає в майбутнє, але насправді прогнозування можливого розвитку стосунків є у цьому уривку.

Глобальність першої функції – це цілісність охоплення предмета роздуми, міркування не тільки про себе, а й про людей, і про людське в цілому:

БЕ, ф.1: Взагалі, я думаю, що співчуття за своєю природою відрізняється від поділу почуттів іншої людини. Коли ми відчуваємо те саме, що й інша людина - ми не співчуваємо, ми скоріше поділяємо його почуття. Причини можуть бути різними – наприклад, просто нам радісно чи сумно з тієї ж причини, що й іншій людині. Поділ почуттів іншої людини може бути і не націлений на неї. А ось співчуття – націлене. В іншої людини може бути біда, яка нас взагалі не стосується, своя проблема, яка його мучить. І коли ми співчуваємо, то ми внутрішньо переживаємо за цю людину, відчуваємо біль від того, що їй боляче. Але треба розуміти, що це зовсім інший біль, це не його біль, а наш власний біль, пов'язаний з ним і викликаний болем іншої людини. І ось саме це дає нам можливість допомогти людині, підтримати її, дати їй зрозуміти, що вона не одна, що вона нас хвилює і ми прагнемо допомогти їй, хоча б частково звільнити від цього болю.

Співчувати людині можна завжди. Але іноді це буває важко, співчуття може дуже застилатися неприйняттям іншої людини, її вчинків. Мені психологічно дуже важко співчувати людині агресивній, навіть якщо ця її агресія йде від внутрішнього болю. Але це моя власна проблема.

Я дуже співчуваю людині безпорадній. І ще сильніше співчуваю тому, хто отримав від життя сильний удар, але намагається його не показувати, не розсипатися, тримається – але при цьому знаходиться «на межі» зриву, і ось ця колосальна внутрішня напруга злегка проривається. І найважче для мене співчувати людині, яка на це співчуття явно напрошується, демонструючи щосили, як їй погано і яка вона нещасна людина.

Глобальність першої функції у тому, що людина будь-яку інформацію заломлює крізь призму аспекту першої функції. Людина бачить світ через першу функцію. Базова функція стає диригентом оркестру, узгоджуючи «звучання» всіх функцій у єдину гармонійну симфонію:

ЧЛ, ф.1: ЧЛ та ЧЕ. Як Ви вважаєте, чому ЛСЕ вміє робити роботу із задоволенням? Навіть ту роботу, яка в інших викликає огиду? Якось один «штірліц» мені сказав: «Навіть туалети можна чистити із задоволенням». І він має рацію, я знаю, що це так і є. Думаю, річ у тому, що ЛСЕ вміють створювати та зберігати правильну енергетику, діючи за СПД. Правильна дія додає енергію, а не забирає її. Людина за базовою функцією вміє прийти і приходять до правильної енергетичної взаємодії зі світом. Наприклад, я намагаюся ніколи не робити щось, якщо всередині відчуваю, що я не маю потрібного енергетичного стану. Або вичікую, або сама наводжу себе в потрібний стан. Подумки відтворюю позитивний результат, уявляю його, і стан сам виникає. Але точно знаю, що якщо немає потрібного стану, то результат даватиметься важко. Тому мені дуже шкода, коли людям доводиться працювати через силу, незадоволення, як каторгу відбувати. Що толку?

ЧЛ та БЕ. Справа робиться з любов'ю до світу та людей, тоді ти отримаєш задоволення від роботи.

ЧЛ та БІ. Кожній справі свій час. Потрібно робити вчасно і потрібно відводити на справу необхідний час, інакше результат не буде затребуваним чи корисним. Справа повинна розвивати людину, змінювати її на краще.

ЧЛ та ЧІ. Справа має бути творчою, розкривати потенціал людини та можливості матерії.

ЧЛ та БС. Те, що робиться, має бути гарним з погляду форм та співвідношення пропорцій. Вужче розуміння: для справи потрібні комфортні умови.

ЧЛ та ЧС. Вкладення сил має відповідати результату. Витрати сили не повинні перевищувати отриману віддачу у вигляді енергії та сили. Думаю, є і зв'язок між межами та справою. Мабуть, є тут зв'язок із оволодінням матерією.

ЧЛ та БЛ. Справа має бути в гармонії із законами Космосу. Привчати до порядку та послідовності. До творчої гнучкості у цьому.

Все вищеперелічене, у сумі з самою цінністю ЧЛ – як корисної діяльності, створює ті умови, дотримання яких призведе до того, що ЧЛ буде реалізована у всій своїй повноті.

Глобальність базової функції проявляється у характерному усвідомленні того, що ви завжди в дорозі, а ваші досягнення незначні. У базової функції немає меж розвитку:

БЕ, ф.1: На жаль, я своє співчуття виявляю ДУЖЕ ПОГАНО. Зазвичай просто вислуховую людину, розпитую. Слова втіхи знаходжу

погано, зазвичай говорю – ну заспокойся, тримайся, чи намагаюся шукати якусь рішення, щось порадити. У плані вираження співчуття та моральної підтримки я вкрай незадоволений собою

Похвалу (за БЕ), як правило, приймаю нейтрально, тому що знаю, що як би я добре не впорався із ситуацією, завжди є багато способів, як зробити не гірше чи краще, а я вибрав один із них.

Практика. Вправа щодо відстеження свого ментального мислення

Процес мислення за першою функцією можна відстежити, виконавши вправу із запису своїх думок.

Запис проводиться протягом досить тривалого проміжку часу: щонайменше 2 години, якщо зможете, записуйте довше. Обстановка має бути досить нейтральна з погляду аспектичних складових інформації, що надходить. Не варто вибирати для запису думок робочий час, коли є перевага певного аспекту інформації. Можна спробувати записувати думки у вихідний день вдома, під час прогулянки та для різноманіття при відвідуванні публічних місць.

Важливо записувати всі думки, що виникають в голові, протягом обраного періоду. Для цього у вас завжди має бути доступ до носія: диктофон, комп'ютер, блокнот з ручкою. Не бажано запам'ятовувати думки та записувати пізніше, оскільки ви їх спотворите, бажано писати дослівно у тій формі, в якій вони виникли.

При записі важливо відзначати, на що ви звернули увагу, ПРО ЩО ви думаєте. Не потрібно записувати розумове сміття, наприклад, «зачесалася п'ята». Можна дуже коротко описати ситуацію, де виникла думка. Після закінчення записів за весь проміжок часу, який ви відвели для них, робляться відмітки про аспект інформації.

Приклад записів СЕЕ:

Минулої середи до мене в гості приходили однокурсниці. В принципі я чекала 8 чоловік, навіть 2 табурети від мами привезла, щоб ми помістилися на кухні, але прийшли шестеро.

Думки:

- ✓ *Дитина лясає скляними дверцятами, турбуюся: розіб'є, не моє, треба буде відповідати. Що робити? Заборонити незручно, мати не реагує. Терплю. Лясає надто сильно і вже довго - забороняю, полегшення, що обійшлося без крику.
(Фіксування з ЧС, є БЕ)*
- ✓ *Бачу на ногах однокурсниці свої білі тапки. Як вони туди потрапили? Я прибирала їх у шафу. Вона лазила до моєї шафи з взуттям??!
(Фіксування з ЧС)*
- ✓ *Усі пішли. Час 9. Радію, що до сну ще 2 години – можу подивитися свій серіал, справа зроблена.
(БІ – радість, що вечір наповнений подіями, що він вмістив уже багато (зустріч, що неординарно) і ще залишився час на звичайний та приємний – комп'ютер та телевізор. Хоча, напевно, і ЧС є – полегшення, що всі пішли і моя площа вільна)*
- ✓ *Усі зайшли, сідаємо за стіл. Відчуваю роздратування, що маю накривати на стіл сама, і ніхто не пропонує допомогу.
(Фіксується ЧС – я сама, мене використовують, є БЕ)*

- ✓ *А. принесла цукерки та квіточку у кошику, каже, що тут уперше. Згадую, з чим я приходила до її нової квартири? Здається, тільки до чаю тістечко брало. Незручно, що тоді нічого не подарувала.*
(Фіксується ЧС – видобуток, ти мені, я тобі, є і БЕ)
- ✓ *Усі мене вже бачили з усіх боків, а очікуваної реакції на нову зачіску немає. Відчуваю розчарування. Ю. питає, яке волосся у мене було в минулу зустріч? Відчуваю подив від того, наскільки люди бувають неуважними.*
(Очікується відношення та похвала – БЕ, бажання бути в центрі уваги – ЧС)
- ✓ *Балкон, куримо з Ю. Говоримо про особисте. Наскільки розмова наодинці жвавішою та цікавішою, ніж за столом!*
(БЕ)
- ✓ *Чоловік прийшов із роботи. Умовляю його піти на кухню поїсти. Відмовляється. Пропоную принести до кімнати. Не хоче. Що з ним? Соромиться? Не можу зрозуміти. Переконаю, що все гаразд. Приходить на кухню, їсть. Задоволена.*
(Людина повинна зайняти своє місце – ЧС, відзначається її ставлення – соромиться – БЕ)
- ✓ *Ніхто не їсть сир. Чи справедливо ділити вартість усіх продуктів на всіх, якщо сир їм тільки я? Потрібно було замість сиру купити більше винограду. Чи справедливо, що мені залишається недоїдена половина торта, хоча я платила як усі? Так, це мені за розливання чаю.*
(ЧС)
- ✓ *Постійно пам'ятаю, що Т. сьогодні була на операції. Дуже цікаво, на який, але не питаю. Непристойно. Говорить Ю., щоб не чіпала її живіт - болить. Так я й думала. Інші починають розпитувати. Т. відповідає, що вирізали маленьку зайву штучку. Жіноче? Пухлина? Тепер вона здорова?*
(інтерес з інтуїції, роздуми щодо ЧС)
- ✓ *Дивимося фотографії Т. 2 альбоми. Мені здається, чи деякі фотографії повторюються? Чому не можна було розподілити фотографії по-іншому?*
Здавалося, що у альбомах усе йде як би паралельно, тобто в обох є і ювілей, і наступні відвідини будь-яких місць, і подорож за кордон. Але це мені було дивно. Подумала, що краще було б розмістити все у хронологічному порядку. Потім подумала, що може тоді в один альбом не влязло?
(Загалом, я задумалася про систематизацію - БЛ. Тобто стара система не подобалася, а нову придумати не змогла. Залишилося почуття, що щось не так)
- ✓ *Листи альбому прикрашені будь-якою нісенітницею. О, серце. З журналу у вигляді серця вирізане щось біле, в'язане гачком. Розглядаю малюнок, знайома техніка, треба буде запам'ятати ідею, красиво, хочу сама зробити щось.*
(інтерес з ЧІ та ЧЛ)

Приклад записів ЕП:

Опис ситуації: «обмивання» машини. Офіційний захід. Не запросив брата В., бо це був захід своїх колег. А з братом зібрався відзначати у сімейному колі.

- ✓ *Ми стоїмо, обмиваємо машину. Бачу, до нас наближається брат.*

- ✓ *Наближається невпевнено. Бачу, що він не впевнений, як поводитися в цій ситуації. (БЕ та ЧІ)*
- ✓ *Починаю думати, що я його не запросив, тому він відчуває незручність і невпевнений у тому, як поводитися. (БЕ та ЧІ)*
- ✓ *Намагаюся згладжувати ситуацію, поводитися так, щоб він не відчував себе ніяково. (БЕ)*
- ✓ *Запрошую почастуватися цукерками. Шампанське на той час закінчилося. Кажу: «В., ми б тобі налили, але ти за кермом. Хі-хі.» (БЕ)*
- ✓ *Бачу, що брат поспішає, тобто. відчувається, що з ввічливості він готовий взяти участь, але десь задньою думкою він хоче виїхати у своїх справах. (БЕ і ЧІ)*
- ✓ *Кажу: «В., ми з тобою обмиємо машинку окремо».*
- ✓ *Ще раз пропоную цукерки.*
- ✓ *В. чемно відмовляється. (БЕ)*
- ✓ *Ми розлучаємося.*

Приклад записів ЛСЕ:

- ✓ *Прокинулася. Ну і навіщо я так рано прокинулася? Не хочеться вставати. Усі нормальні люди ще сплять, ага, а я ненормальна... Все болить, особливо болять кисті рук. Це від сидячої роботи, цілий день сиджу за компом. Потрібно встати, почну рухатись і все пройде. (сенсорика)*
- ✓ *Потрібно не забути прогладити рукави на сорочці чоловікові. Улюблена сорочка, хотів її вчора надіти на роботу, але коли одягав, побачив, що рукави злегка пом'яті (лежала випрасувана і складена в шафі). Загалом треба сьогодні погладити білизну, яку вчора випрала, вона вже висохла. Феєєє... хто б погладив замість мене... (ЧЛ)*
- ✓ *Сьогодні потрібно видати нову документацію (на роботі) ... (ЧЛ)*
- ✓ *Встаю, йду вмиватися. Потрібно купити зубну пасту, бо вже закінчується, коли прийду з роботи, потрібно буде кинути білизну в пральню машинку. (ЧЛ)*
- ✓ *У залі бардак, чоловік як завжди за собою нічого не прибрав. Невже важко за собою прибрати? Цікаво, у нього в голові навіть такої думки не буває чи це впевненість, що я за ним все приберу і приведу в порядок? (ЧЛ, БС)*
- ✓ *Бігаю квартирою, приводжу все в порядок, гладжу рукави на сорочці.*
- ✓ *Одягаюся, бужу чоловіка і кажу йому, що сьогодні холодно, дме сильний вітер (я дивилася у вікно, завжди вранці дивлюсь і на термометр), йду. (ЧЛ, БС)*
- ✓ *Йду на зупинку, вирішую скоротити дорогу (йти не асфальтовою доріжкою, а протоптаною стежкою). Думаю: люди цією стежкою постійно ходять, земля утрамбована, навіть трава не росте, хоча подекуди і намагається, ага видно маленькі паростки, але їх все одно затопчуть, але якщо перестануть тут ходити, то напевно заросте.*
- ✓ *Зараз сухо, йти добре, а коли пройде дощ, ну і бруд тут буває, якщо по ньому йти, то по вуха будеш брудним, не, ну не по вуха, але взуття точно буде брудним. (ЧЛ)*
- ✓ *Потрібно йти швидше, щоб не запізнитися. (БІ)*
- ✓ *Люди стоять ще на зупинці, значить, автобус ще не йшов (БЛ), звичайно не йшов, адже вийшла вчасно., але міг йти на кілька хвилин*

- раніше, ну і що, тоді поїхала б наступним, адже за ним йдуть ще два . (БЛ, БІ)*
- ✓ *Може почати ходити на наступний автобус? Ні, краще вже цим... (БІ)*
 - ✓ *Ой, забула чоловікові сказати, що випрасувала йому сорочку. Цікаво, помітить чи ні? Спеціально повісила її на вішалці на шафу у коридорі. Швидше за все не зверне уваги (і він справді не помітив, що я йому рукава прогладила!) (ЧЛ)*
 - ✓ *Стою на зупинці, поряд на стоянку під'їжджає білий мікробус, звертаю увагу на велику іржаву смугу на дверях: невже важко зафарбувати? Не обов'язково в майстерню віддавати, продаються спеціальні спреї, тим більше звичайний колір: білий, а не якийсь там сіро-буро-малиновий... (ЧЛ, БС)*
 - ✓ *Брррр, як сьогодні холодно, добре, що одягла шкіряну куртку, а то промерзла б до кісток, треба було ще, мабуть, светр одягнути... не-а, коли піду з роботи, тепло буде, а його потім у сумці довелося б тягнути. (БС, ЧЛ)*
 - ✓ *Підходить автобус, купую квиток у водія (у нас потрібно за квиток платити водієві), роздумую на тему – чи треба вітатися з водієм чи ні? У мене коли як виходить: іноді вітаюсь, а іноді забуваю. (БЕ, вітал)*
 - ✓ *Автобус зазвичай їздить напівпорожній. Шукаю очима свого колегу, невже запізнився? (Бо він не сидить на звичайному місці) Ні, ось він, сидить на іншому місці біля середніх дверей. Вітаюсь, сідаю поруч із ним. Сидіння незвично високе, в голові думаючи: чому? Заглядаю під нього та бачу там частину підйомного пристрою для інвалідних візків, ага, це спеціальний автобус, на якому можуть їздити також інваліди на візках. (ЧЛ)*

У наведених прикладах чітко спостерігається, як відбувається сприйняття навколишнього світу крізь призму базової функції. Увага людини більшість часу сфокусовано на аспекті інформації базової функції.

Нижче описаний приклад того, що бачили в одній і тій самій ситуації ЛСЕ (штїрліц) та ЕП (достоєвський). Завдання на відстеження не ставилося, опитування, яка інформація була зафіксована, проводилося після події. Ситуація, яку описують ЛСЕ та ЕП: «мама розповідає про те, що купила саджанці малини».

ЛСЕ:

*Саджанець коштує 25 гривень.
Ця малина має народити 2 рази на рік. Але вона не встигає дозріти вдруге.
Мама дізнається, що треба зрізати її навесні повністю. Потім із нових пагонів залишають лише кілька гілок. Вони встигають визріти 2 рази.
Вдруге ягоди великі, їх не ушкоджують шкідники. Ягід було дуже багато, всі великі та непошкоджені.*

ЕП:

Мама радіє тому, що в неї вийшло, вона чекає на похвалу, розповідає з натхненням. Зміст оповідання залишається пропущеним і не запам'ятовується, іноді майже не чується, йде ніби фоном.

Часто зустрічається думка, що перша функція – негнучка порівняно з другою, творчою функцією. Неможливо погодитись з такою точкою зору після ретельного

вивчення першої функції. Масштаби її роботи не можна порівняти з жодною іншою функцією. Я б її назвала не гнучкою, а супергнучкою. У першій функції закладено всі можливі варіанти сприйняття, рішення, дій. І вона робить свій вибір із найвищою точністю та швидкістю. Негнучкістю можна назвати, можливо, її наполегливість у виборі шляху, її впевненість у своєму виборі.

Перша функція, як функція мислення, як вихідна функція ПРОЯВЛЯЄ у світ результат свого сприйняття. Повернемося ще раз до висловлювання О. Карпенко:

... для СЕІ всі ті простори, які можна сконструювати, вже існують, існують зараз, всі їхні можливі зміни вже є, але в різних точках часу цього простору-часу.

Перша функція не створює, а виявляє існуюче. Базові етики не створюють стосунки, а перебувають у них, вони приймають чи приймають поточні взаємини, можуть дати чи дати їм проявитися; базові інтуїти «пливуть» протягом часу або перебувають у просторі можливостей; базові логіки бачать чи розуміють існуючі закономірності та взаємозв'язки. Для базової "ділової логіки" властивості об'єктів вже існують, і їх можна виявляти у світ. Згадайте казку "Буратіно". У поліні «жив» маленький дерев'яний чоловічок до того, як його звільнив тато Карло. Він там існував як одна із можливих форм цього поліна. Майстерність ділового логіка – виявити цю форму у світ. Коли ви щось робите, у вас маса можливостей зробити справу різними способами та з різним результатом. Але вибрати найкращий результат дозволяє «бачення» цього результату та «бачення» кращого шляху до нього в даних умовах і зараз. Таке бачення виникає як жива картинка, що розгортається, з протікаючим процесом «як наяву», з уявною картинкою готового результату, з врахованими по ходу процесу можливими помилками, деталями, нюансами.

Восьма функція – друга чотиривимірна функція моделі А. Однак про неї немає стільки інформації, як про першу функцію. Восьма функція настільки віддалена від усвідомлення, працює настільки автоматично, що її вивчення «зсередини» стає дуже проблематичним. Для того, щоб зрозуміти, як вона реагує, необхідно згадати «по свіжих слідах» свою реакцію і проаналізувати її:

НС, ф.8: У мене, мабуть, мало було ситуацій реальної небезпеки (силової). Але один випадок був, коли я точно знала скільки і в якому вигляді я отримаю силового тиску від людини. Я знала її. Причому я навіть точно відчувала всі його ходи у «війні», прийоми тощо, і йшла на крок раніше, попереджаючи в такий спосіб його дії. Не знаю, як це вийшло. Я не думала над цим, я просто розуміла, що він робитиме кожного наступного моменту і попереджала небезпеку. Все це відбувалося саме у момент події. Ось у цей момент він має зробити такий хід. Я не могла б сказати, як наступного моменту він чинитиме. Я відчувала саме кожну мить. Може в цьому вона і проявляється, ця четверта мірність. Відбувається усвідомлення саме цього моменту, це як спалах – одразу знаєш.

БІ, ф.8: За собою кілька разів помічав таке, коли приходжу в призначене заздалегідь місце зустрічі, і відчиняю двері з сигналами точного часу по радіо (призначають завжди на якийсь «круглий» час). Причому зовсім не думав про таке, просто йду, і внутрішня впевненість завжди є, що треба прискорити крок, починаю спізнюватися, або що вкладаюсь, поспішати не треба. Такі влучення для мене – ну просто як вищий пілотаж який, про себе завжди із задоволенням наголошую. А от збоку жодного разу

таких моїх попадань не помічали, бо завжди ще когось чекали... А було раз, що я з таким попаданням взагалі найпершим прийшов...

Четвертий параметр у восьмій функції – це реакція, яка відбувається вчасно, у потрібний момент. Ми не думаємо над цією реакцією, ми навіть часто не відстежуємо її, просто вчасно відсунулися, вчасно посміхнулися, вчасно зробили рух, вчасно відчули небезпеку, вчасно відреагували на тенденцію, вчасно відчули, що вже час. Функція «обслуговує» індивідуальні життєві інтереси швидко, автоматично і точно. Оскільки вона результуюча, то саме її реалізація часто буває видна зовні, і, не розуміючи різниці в роботі вітального та ментального кілець, часто плутають восьму та першу функції.

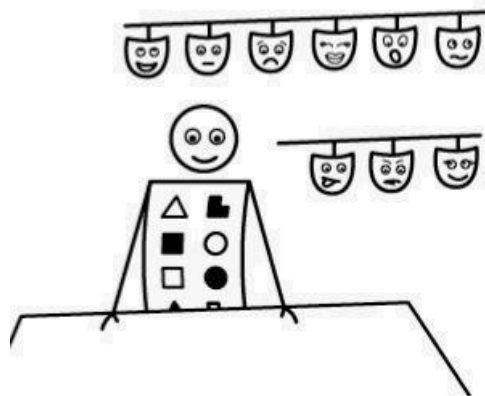
Необхідно пам'ятати, що Ід працює «на себе», він не орієнтується на соціум, і всі його прояви – лише для задоволення індивідуальних потреб. Восьма БІ розпоряджається "своїм" часом так, як їй це зручно, це неусвідомлене точне почуття часу; восьма ЧІ чудово бачить наявний на даний момент потенціал, не замислюючись, використовує ті можливості, які для неї важливі; восьма БЛ автоматично реалізує такі взаємозв'язки, які особисто їй влаштовують; восьма ЧЛ працює так, як їй зручно; восьма ЧС «займається» своїм простором; восьма БС створює такий комфорт, який їй потрібен, восьма БЕ користується вродженим умінням налагоджувати та підтримувати ті стосунки, які їй бажані; восьма ЧЕ, не відстежуючи, демонструє свій емоційний стан так, як це їй звично. Тому не варто дивуватися з того, що сенсорик за восьмою функцією розводить «свій улюблений бардак» удома і не турбується тим, що подумают люди, а інтуїт заявляє, що у нього своє розуміння предмета, і йому все одно, що думають інші.

При розрізненні багатовимірних і маловимірних функцій часто припускаються помилки, вважаючи, що чим більше людина докладає зусиль, чим більше часу приділяє, чим більша важливість якоїсь інформації, тим «сильніша» або багатовимірніша функція. А в житті найчастіше відбувається навпаки. Багатовимірні функції легко і просто справляються зі своєю частиною інформації. Так легко, що часто ми їхню роботу не чуємо, не помічаємо, як добре змащений механізм, без скрипу, скрегота та тертя. Ми менше втомлюємося, менше витрачаємо енергії на більший результат. Таке легке отримання результату створює ілюзію неважливості цієї інформації. Тут і так усе зрозуміло, що думати. А ось маловимірні функції з їхньою енерговитратністю, з прагненням показати всім: та я ось теж не в тім'я битий, з очікуванням оцінки, з героїчним подоланням перешкод можуть опинитися у фокусі уваги. Людина починає думати, що саме тут вона «крута» і «важлива», і часто приймає маловимірні функції за багатовимірні. Ось тут "лінійка розмірностей" якраз до речі, щоб не скотитися в помилкові уявлення та описи, а точно виділити потрібні індикатори.

Зустрічається уявлення про те, що з багатовимірної функції людина не помиляється. Помилки ми робимо за будь-якою функцією. Багатовимірні функції базуються на фундаментальній розмірності «досвід»: «І досвід, син помилок важких...» Так, поки багатовимірна функція заповнюється досвідом, вона проходить через ті самі помилки. Тільки помилки сприймаються і переживаються інакше, ніж у маловимірних функціях. Помилки маловимірних функцій сприймаються болісно. Помилки багатовимірних функцій просто досвід, який потрібно враховувати. Нема за що себе докоряти, звинувачувати, лаяти. Ми отримуємо орієнтири руху – і лише. Багатовимірні функції дозволяють собі помилятися, точніше, отримувати цей неоціненний досвід різних рішень. Думаю, що за багатовимірними функціями люди навіть не вважають "невдалий" досвід помилками. Слово "помилка" має негативний оцінний відтінок. І слово "невдалий" не підходить, тому що досвід не може бути невдалим. Це будівельний матеріал для подальших рішень. Очевидно, щоб навчитися оминати ями, треба в яму колись провалитися. Часто такий досвід навіть сприймається з азартом.

Комунікативні моделі

Не обійтися без параметра розмірність при виявленні масок, або комунікативних моделей. **Комунікативна модель – це штучна модель ТІМу, яка тимчасово використовується для пристосування до певної життєвої ситуації.** «Надягаючи маску», людина грає роль іншого ТІМу. Що може змусити людину «вдягнути маску»? Соціум, оточення на роботі, у сім'ї, у компанії людей, у країні. Чи можна відрізнити маску від справжньої моделі? Так. Тому що зовнішнє наслідування не своєї моделі поведінки не змінює розмірність обробки інформації. Ви можете грати роль логіка, отримавши хорошу логічну освіту (наприклад, закінчивши технічний вуз), але оброблятимете логічну інформацію тільки в рамках розмірності функцій логіки вашої моделі. Ви можете бути актором, але при цьому етичну інформацію оброблятимете в рамках розмірності вашої моделі.

Практика (розмірність функцій)

Визначте аспект інформації та розмірність функції:

- 1. Для встановлення такої системи необхідно відшукати щось аналогічне атомним вагам, що я думаю знайти шляхом математичного вивчення кривих у будові організму, які не мають безпосередньо функціонального значення... математичні труднощі цієї роботи, мабуть, надзвичайно значні... До виконання цього головного завдання мені доведеться приступити не раніше, ніж через років п'ять, коли вдасться солідніше закласти математичний фундамент... Я поставив за мету згодом написати математичну біологію, в якій були б поєднані всі спроби застосування математики до біології
(А.Любіщев)*
- 2. На мою думку, для вченого доцільно триматися найнижчого рівня пристойного одягу, тому що
1) навіть конкурувати з тими, для кого гарний одяг – предмет щирого задоволення;
2) у скромному одязі – велика свобода пересування;
3) деяке навіть свідоме «юрродство» непогано: децю іронічне ставлення з боку міщан – корисна психічна зарядка для вироблення незалежності від оточуючих.
(А.Любіщев)*
- 3. Більшість людей не намагається вийти за межі своїх можливостей; за своє життя вони так і не намагаються дізнатися, на що вони здатні і на що нездатні. Вони не знають, що їм не під силу. Найсумніше ця розсудливість у науці. Вчений, який вибирає собі завдання під силу, досягає пошани та солідної репутації. Він не робив помилок. Списки його робіт бездоганні,*

ніхто їх не спростовував, вони завжди були результативними. Якщо він брався за справу, то доводив її до кінця. Але десь там, за межею цього довгого списку його друкованих праць, починається ненаписане, незроблене - ось там, серед недосконалих помилок, уникнутого ризику і навіть ганьби, тайлися, можливо, справді великі відкриття. І вже напевно – відкриття самого себе. Прикро прожити життя, не впізнавши себе - людини, яка була тобі начебто ближча за всіх і яку ти так любиш...

(Данило Гранін, «Це дивне життя»)

4. Ідеальним вважається обличчя абсолютно симетричне. На ідеальному обличчі: відстань по вертикалі від лінії росту волосся на лобі до перенісся дорівнює відстані від перенісся до кінчика носа, від кінчика носа до краю підборіддя в його центральній частині. Початок брови – це вертикальна лінія, подумки проведена через внутрішній кут ока, вигин брови – це лінія, подумки проведена від крила носа через зіницю, закінчення брови визначається по лінії, проведеній через зовнішній кут ока. Відстань між очима на «ідеальному» обличчі дорівнює довжині одного ока, довжина рота дорівнює відстані між зіницями людини, що прямо дивиться. Ширина «ідеального» обличчя дорівнює двом третинам висоти.
(з Інтернету)
5. Мені фільм не дуже сподобався. Точніше, дуже не сподобався. Хоча б тим, що там хлопець із дівчиною вже на першому побаченні почали цілуватися. Я хоч і харизмат, але навіть таку поведінку вважаю за явний перебір. Цілуватися можна лише після весілля (зрозуміло, на весіллі теж можна). А до цього – хіть.
Потім, у реалі так не буває! Точніше, буває, але дуже і дуже рідко, якщо невірний хлопець починає зустрічатися з віруючою дівчиною, то потім щиро приходить до Бога!!! Як правило, такий хлопець якщо і ходить до церкви, то зазвичай він ходить не до Бога, а до дівчини. Бог при цьому його цікавить найменше.
Коротше, фільм – казка. Але казка, яку дивитися не раджу. Бо деякі віруючі дівчата в це повіряють і...
(З типуння)
6. Вміння поєднувати кольори в одязі необхідно, щоб виглядати модно та стильно. Однак вибір невідповідних кольорів лише зіпсує ваш зовнішній вигляд. Не буває більш красивих чи ефектніших кольорів. Є ті відтінки, які йдуть вам чи не йдуть. Кожному з нас відповідає свій колірний тип: весна, літо, осінь та зима. Весна та осінь вимагають теплих відтінків в одязі, літо та зима – холодних. Для весни та літа – це легкі, світлі, прозорі кольори, для зими та осені – більш насичені та густі. Холодні кольори мають блакитну основу: сірий, синій, блакитний, крижано-жовтий, рожевий. Теплі кольори мають жовту основу: коричневий, золотистий, помаранчевий, кораловий, зелений, бірюзовий.
(з Інтернету)
7. Взагалі зауважила, що в мене є лише два стани, в яких я зазвичай перебуваю: спокійний, трохи розслаблений – це перший; і друге - трохи на взводі, на підйомі, але це підйом позитивний, немов моторчик маленький вкручений у сонячне сплетіння і дзижчить навіть там. Цей досить частий

стан опановує мною під час роботи, активної діяльності. У такий час дуже важко всидіти на місці.

А є ж такі емоції, як тихий сум, або світлий смуток, ще щось таке. Я цілком можу уявити, яке обличчя має бути у людини, яка відчуває ці емоції. А я їх ніколи в житті сама не відчувала. Просто бачила картинки, читала про це кіно, театр... Навіть просто сум. Мене дратує, коли мене питають, чому я сумна. Сумна? Чому сумна? Хто сумний? Я? З чого ви взяли? За якими ознаками вирішили, що я сумна? Можу турбувати у відповідь запитаннями. Мені навіть цікаво, як люди роблять висновок, що хтось сумний, хтось не сумний.

(З самопостережень)

8. *Методи силової боротьби та впливу повинні бути адекватні ситуації. Тут річ у чому. Якщо якась ситуація доведена до того, що стає необхідним застосовувати силові методи, то це насамперед показник того, що не вистачає мізків та професіоналізму. Класичний приклад. Якщо затримання злочинця відбувається зі стріляниною та гонитвою, то це показник провалу операції. Все має бути тихо та непомітно.*

Свої інтереси, природно, необхідно захищати, якщо сам захист не принесе ще більших бід. Яскраві приклади звільнення заручників. Через десяток бандитів гинуть сотні простих людей.

Ситуації протистояння (тобто коли необхідно виявити силу) бувають різні: колись можна поборотися, колись можна і поступитися. Для мене головний аргумент - сила має бути спрямована на творення, а не на руйнування.

(З типування)

9. *Коли в дорозі лопнув шланг приводу зчеплення, мені вдалося його відремонтувати. На місце ушкодження наклав шар сирієї гуми, призначеної для ремонту камер, а зверху намотав виток до витка тонкий мідний дріт. З таким бандажем благополучно доїхав до дому.*

(з Інтернету)

10. *Глобальні події (негативні) у мені викликають шок, стрес, я не знаю, що за цими змінами стоїть, і що мені потрібно робити, щоб направити ці події на благо мені. Для цього потрібно дуже багато часу - це збір інформації та розкладання всієї інформації по полицках, але це не завжди допомагає. Я так і не знаю, що зрештою вийде. Гадаю, розробляю план дій, але не знаю. Глобальні події (позитивні, тобто хороші) – це добре. Але це теж багато додаткової енергії, щоб у цьому розібратися. Будь-яким змінам у житті треба допомагати та їх спрямовувати. Що вони за собою несуть, також невідомо.*

Не люблю невідомості! Люблю коли все зрозуміло та по полицках розкладено. А зміни – це бардак на моїх полицках. Непорядок!

(З типування)

11. *Раніше я багато думав про те, як би склалися події зараз, якби все минулося інакше, і як вони складуться в майбутньому у зв'язку з минулим, до чого це все рано чи пізно приведе? Хотілося багато чого переграти... Але зараз уже не хочеться, оскільки розумію, якщо я переграю минуле, то теперішнє може вже й не бути таким, яке воно є зараз і яким тільки зараз і може бути. Все погане, що відбувалося раніше, зробило мене сьогоднішнього справжнім. І*

немає ні потреби, ні бажання щось повернути, оскільки зараз вони (події) у пам'яті кращі, ніж були тоді, коли відбувалися. Погане стерлося, а відчуття близькості та гармонії залишилося. І в мені залишилися ті миттєві зліпки з життів людей, яких я колись торкався. Змінити минуле або повернути в сьогодні щось, значить, змінити майбутнє сьогодні, а мені цього так не хотілося б. Все йде своєю чергою і так, як має йти надалі. А минулому варто посміхнутися, хоч часом воно й ранило.

Мені здається - це розуміння себе, як суми подій, що існували колись та їх непорушності (зміниш минуле, втрапиш себе сьогоднішнього).

У мене десь на периферії свідомості працює мій «генератор випадкових чисел» (під «генератором випадкових чисел» я маю просто швидкий перебір усіх можливих (і не дуже) варіантів наслідків, який тримає мене в курсі всіх потенційних сценаріїв розвитку подій), тому мене здивувати майбутнім досить складно (хоча можна).

Майбутнім я скоріше користуюся, аніж «лізу». Я швидко орієнтуюсь у тому, що мені зрештою світить, якщо я оберу стратегію поведінки а) або б), або ще якусь. Просто розумію, до чого це призведе. І якщо я з цим згоден, приймаю наслідки - то повністю розслабляюся і отримую задоволення від абсолютно «недалекоглядних» (як гадають навколишні) вчинків. А вони не те щоб недалекоглядні, просто з уже відомим мені результатом і відомим мені рішенням результату в загальному плані. Про деталі подумаю тоді, коли ситуація вже станеться, заздалегідь не сумую (з самоспостережень).

12. Майстерність – це вміння адаптуватися та імпровізувати. Новачки в гонках прагнуть буквально все зробити «наукою», щоб усе було правильно, як у книжці. Вони й не підозрюють, що питання, які вони ставлять майстрам з налаштування та пілотування автомобіля, звучать наївно. Справа в тому, що у спорті немає абсолютно правильних чи неправильних речей. У майстра все складається, навіть якщо деякі компоненти не відповідають ідеалу. На те він і майстер. Майстер може проїхати іншою траєкторією, адаптуватися до зміни поведінки автомобіля. Він може технікою пілотування змінювати баланс автомобіля, він може пристосуватися до всього. Ідеальний приклад: Хуан Пабло Монтойя в американських гонках по овалу. Він був найшвидшим і на холодних шинах, і в густій групі машин, і на вході в поворот, і на виході, і на будь-якій траєкторії. Він моментально адаптувався до будь-якої ситуації. (з Інтернету)
13. При спілкуванні з малознайомими людьми мимоволі намагаюся якнайшвидше злиняти з цієї ситуації - швидше закінчити розмову або просто піти, хочеться швидше позбутися підвишеного стану незручності. Якщо ситуація не дозволяє це зробити, то всередині з'являється таке тягуче гнітюче-сумне почуття, і я починаю рахувати хвилини: ну коли вже можна буде піти. У такі моменти у мене буває таке почуття, що час навмисне зупиняється. (з самоспостережень)
14. Я не виношу – серйозно не виношу – коли хтось починає, наприклад, розповідати, що я думаю (на його думку). Грає в психолога тобто. Я взагалі неконфліктна людина, але двічі влітала у страшні конфлікти через це,

одного разу навіть закричала на «психолога», просто себе не контролювала. Для мене найнеприємніше, коли він щось вгадує, але тлумачить неправильно. Також для мене дуже неприємно, коли у компанії про щось говорять, а я не розумію, про що. Дуже погано почуваюся, коли переморгуються і перешіптуються, або показують на мене поглядом з багатозначним виглядом.

І ще мене деморалізує, коли багато можливостей, але незрозуміло, яку вибрати.

(З типування)

15. *Я, наприклад, на спроби зближення стосунків, якщо я не хочу цього зближення, відповідаю холодно, на градус нижче, ніж той, хто намагається ініціювати ближчі стосунки. Цим показую, що стосунки не приймаються, не повертаю партнеру його спроби зблизити дистанцію. Якщо стосунки змінюю, то дуже плавно, щоб не образити партнера, збільшую дистанцію.*

У житті завжди є достатньо приводів, щоб такий перехід зробити досить непомітно та безболісно. Наприклад, завжди можна послатися на поганий настрій, нездужання. Таким чином, збільшення дистанції не сприйматиметься особисто, партнер поступово звикне до іншого способу реагування на його прояви дружніх стосунків. І поступово сам перейде на нові колії. Це — мирний варіант. Немірний варіант можливий, коли інша сторона намагається різко скоротити дистанцію, а я цього не приймаю. У такому разі я можу вдатися до прямих способів відходу. Наприклад, ввічливо, але прямо сказати, що вибач, не чіпай мене сьогодні, або я сьогодні не налаштований, або можна перенести - давай обговоримо це пізніше, або пожартувати.

Якщо людина дуже неприємна, тоді я вже можу зовсім різко сказати: дайте мені спокій. Але більшості людей достатньо натяків, жартування, уникнення.

(З самопостережень)

16. *Вранці, коли треба до школи виходити. Якщо я бачу, що вже, наприклад, 7:40, а син ще не поснідав, то починаю панічно хапатися за холодильник, розумію, що готувати я вже не встигаю, з голови вилітає, чим я його збиралася годувати, починаю судомно вигадувати, що швиденько влхнути в нього. Суєчуся моторошно... Потім це може ще й посилитися, шукатиму ключі, окуляри, щось ще, знову ж таки переживаючи, що на це витрачається час! Адже ми й так запізнюємося! Знаючи свою особливість, намагаюся все готувати заздалегідь, і всі необхідні з ранку речі тримати в одному місці. Однак будь-яке випадання з графіка знову включити «квапливість/метушливість».*

(З самопостережень)

17. *Продукція має бути якісною настільки, щоб задовольняти поточний момент. Інакше при кількості запитів товару на душу населення торгівля не зможе задовольнити цей запит, плюс вся економічна система побудована таким шляхом, щоб, вибачте, теж прибуток отримувати. Щоб не вилетіти у трубу фінансово – не треба купувати зайвих речей. Тобто якість має бути присутня, але відповідати моменту та призначенню.*

(З типування)

18. *Взагалі питання зручності – караул!. Мені купити взуття, в якому потім ти ходиш без проблем, для мене майже немислиме завдання. У мене раз на 5, на 6, на 8 пар, напевно, які я купую, трапляється пара, в якій мені зручно. Або розмір не той, або підйом не той. Але найбільша проблема не в цьому. Коли воно не так, і ти це розумієш, це дуже добре. Добре, що ти зрозуміла. Жах в іншому, ти міряєш, начебто все добре, а коли потім приходиш додому і починаєш у цьому ходити, і впливає купа: там тисне, там тисне, там незручно, а ти цього не відчувала, коли міряла. Нове відчуття просто відчуваєш, що щось нове і все. Не розумієш: треба воно тобі чи не треба, таке чи не таке. А ідея поміряти, ти все маєш зняти, потім все це одягнути, потім знову це зняти, потім знову все одягнути, тобто ця зміна відчуттів – це жах. Жах у тому, що немає впевненості, що це буде приємно.*
(З самоспостережень)
19. *Якщо повертаєтесь додому ввечері, перед тим як вийти з метро на вулицю у темний час доби, обов'язково зателефонуйте додому та попросіть Вас зустріти. Наперед продумайте свій маршрут. Намагайтеся йти освітленими вулицями вздовж проїжджої частини або там, де вечорами можна зустріти людей: повз платні автостоянки, собачі майданчики, вздовж житлових будинків. Якщо Ви зустріли галасливу компанію, краще заздалегідь перейдіть на інший бік вулиці. Ідіть спокійно, не виявляючи нервозності. Ваш впевнений крок злякає хуліганів.*
(з Інтернету)
20. *Якщо я створила якусь структуру, якийсь порядок, то потім цей порядок розпадеться, тому що підтримувати його дуже важко, дуже енерговитратно, а крім того, щоб підтримувати порядок, я розумом розумію, що його треба міняти, ну тобто якось там перебудовувати, щоб він розвивався, щоб він не був жорстким, тому що жорсткий лад – він розсипається сам собою. Ну, у замкнутій системі, зрозуміло, ентропія зростає. Щось збудував, і воно починає по кутах розсипатися. Але зусиль для підтримки цього дуже багато потрібно, а по-друге, я вже не бачу, як це. Якось знайшовши схему якусь для чогось, вже не бачу, як її можна поміняти. Більше того, якщо хтось мені почне говорити, давай все це зараз раз, і по-іншому все побудуємо, подумаєш, це легко... Ви що! Я вже збудувала, все, відійдіть, не дихайте, не чіпайте, я буду просто, я не знаю, зубами тримати, щоб воно стояло, як я поставила, бо якщо воно ще раз розвалиться, я вже не знаю, що буду з цим. робити. Хана.*
(З самоспостережень)
21. *Буває необхідність бути в діловому стилі, тоді можна трохи потерпіти незручності ділового костюма. Насправді, хоч вигляд такого костюма відповідає обстановці, і жінка в ньому може виглядати досить ефектно і витончено, але костюм сковує рухи. Тому я особисто його можу переносити лише як потрібний момент гардеробу. Взагалі часто перегинають із «форменим одягом». Якщо в деяких випадках він функціонально потрібен, наприклад, в армії, то в багатьох інших ситуаціях можна без нього обходитися. Ну яка вам різниця, в чому людина на роботу ходить? Якщо вона чудово справляється із завданням і не репрезентує «обличчя фірми», то чому її потрібно обмежувати у зовнішньому вигляді? Зрозуміло, це не означає, що можна просто в ганчірку замотатися і*

*ходити. Хоча я б і це зрозуміла. Тут не можна перегинати як із правилами «носити тільки це», так і з повною відсутністю якихось обмежень.
(З самоспостережень)*

22. *Питання визначення хорошої музики так само важке і водночас легке, як і питання визначення думок, бажань та іншого. Багато хто вважає, що як тільки у пісні добрі чи біблійні слова, то пісня автоматично стає доброю. І хоча вірно те, що кожна пісня несе в собі якусь певну звістку нашому розуму, але метод подання цієї вісті має також надзвичайне значення, тому що іноді музика може представити звістку так, що та матиме прямо протилежний зміст. Так само, як кажучи вголос «так», ми можемо всім своїм виглядом, мімікою та інтонацією стверджувати «ні», так само і в музичному творі звістка, що міститься в ліриці, може бути абсолютно спотворена музикою. Тому правильні слова у пісні ще не роблять пісню правильною. Біблія вчить, що все має служити навчанням.
(з Інтернету)*

23. *Якщо у момент зародження почуття/емоції у мозку відразу клацає: «ось воно!», тобто свідомість відстежує найменші зміни емоційної сфери на всіх її рівнях, то контролювати зовнішні прояви не важко. Та й викликати у себе емоцію, що відповідає обставинам, а потім перебувати в ній стільки, скільки потрібно, теж не проблема, принаймні для мене. Звести надбудову над основною конструкцією, якщо під основною конструкцією мається на увазі справжній стан, який може змінитися вже з інших причин. Ще можна сказати, що емоційна сфера подібна до океану, в якому є безліч підводних течій, і, по черзі, то піднімаючись до поверхні, то йдучи на глибину, вибираєш свідомо одне з них, що відрізняється певною швидкістю і певною температурою. В один момент часу – це, наступного моменту – інше. І так день за днем, рік за роком. Як людина-амфібія. Але ти все одно не тріска, а плавець, який має розум і волю. Маючи в голові докладну карту всіх цих течій, можна постійно перекидатися в океані без остраху потонути.
(З самоспостережень)*

24. *І ось одного разу, коли кожен із них свою справу робив, до них Печкін прийшов.*

- Тут кіт Матроскін живе?

- Я Матроскін, - каже кіт.

- Вам посилка прийшла. Ось вона. Тільки я вам її не віддам, бо у вас немає документів.

Дядя Федір запитує:

- Навіщо ж ви її принесли?

- Тому що так належить. Раз посилка прийшла, я маю її принести. А раз документів немає, я не маю її віддавати.

Кіт кричить:

- Віддавайте посилку!

- Які у вас документи? - каже листоноша.

- Лапи, хвіст та вуса! Ось мої документи.

Але Печкіна не переспориш.

- На документах завжди друк буває і номер. Чи є у вас номер на хвості? А вуса і підробити можна. Доведеться мені посилку назад відносити.

- А як же бути? - Запитує дядько Федір.

- Не знаю як. Тільки я до вас тепер щодня приходитиму. Принесу посилку, запитаю документи і назад віднесу. Так два тижні. А потім посилка до міста поїде. Раз її не отримав ніхто.
 - І це правильно? - Запитує хлопчик.
 - Це за правилами, – відповідає Печкін. - Я, може, дуже люблю вас. Я, може, плакатиму. А лише правила порушити не можна.
 (Е. Успенський. «Дядько Федір, пес і кіт»)

25. А ще я тут помітила, що маю складнощі з межами людини. Я, мабуть, досі не розумію, що таке знати свої межі. І це виявляється навіть у моїй манері вдягатися, т.я. я не відчуваю кордонів, весь (абсолютно весь) мій одяг сильно обтягуючий: штани, футболки, черевики, куртки...
 (З тупування)
26. Якщо ти впевнена, що твоя подружка неодмінно запізниться, у жодному разі не роби цього сама. Твоя пунктуальність має бути непохитною. Краще признач зустріч у зручному місці та походи по магазинах, поки подруга стоїть у «пробках». На думку психологів, позбутися звички спізнюватися неможливо. Але можна спробувати виправити її. Знайди прийнятний для себе вихід - і ти зрозумієш, що бути пунктуальною не так і нудно. Адже недарма пунктуальність називають «ввічливістю королів». А королі, погодься, зразок, гідний наслідування...
 (з Інтернету)
27. Ворожіння є обманом, що суперечить основній богословській істині про те, що майбутнє відоме лише Богові. Боже Одкровення, оголошене через Писання і Вчення Церкви, заради блага самої людини накладає сувору заборону на будь-які форми ворожіння. Якщо християнин користується гороскопами чи послугами ворожок, ясновидців, магів тощо, він вступає у конфлікт із першою та найголовнішою заповіддю Божою. Тим самим людина наражає себе на небезпеку опинитися під впливом сил злого духу (більш-менш прихованих), що прагне розірвати зв'язок людини з Богом і привести його до духовної смерті.
 (з Інтернету)

Відповіді:

1. БЛ - четверта розмірність (оцінка розвитку в часі)
2. БС – друга розмірність (індивідуальні норми)
3. ЧІ - третя розмірність (вихід за межі нормативного, обмеженого, у можливостях)
4. БС – друга розмірність (нормативні пропорції)
5. БЕ – друга розмірність (жорсткі обмеження у сфері стосунків)
6. БС – друга розмірність (нормативні поєднання кольорів)
7. ЧЕ – перша розмірність (відсутність норм розуміння емоцій)
8. ЧС – третя розмірність (ситуативне застосування сили)
9. ЧЛ - третя розмірність (ситуативне використання об'єктів)
10. БІ – перша розмірність (немає інструменту оцінки інформації щодо аспекту БІ, характерні реакції розгубленості, шоку, енерговитратності функції)
11. БІ - четверта розмірність (міркування від першої функції, розуміння себе - як результату ланцюга подій)

12. ЧЛ – третя розмірність (вихід за рамки «правильності» у використанні властивостей об'єктів, можлива четверта розмірність у вмінні орієнтуватися у поточних змінах властивостей об'єктів)
13. БЕ – перша розмірність (квапливість одновимірної БЕ у ситуації спілкування з новими людьми)
14. ЧІ – перша розмірність (відсутність норм оцінки «правильності» в ЧІ, характерні неадекватні реакції при отриманні небажаної інформації)
15. БЕ - третя розмірність (ситуативний підхід у стосунках)
16. БІ – перша розмірність (квапливість та нервозність реакцій)
17. ЧЛ - четверта розмірність (відповідність якості моменту часу)
18. БС – перша розмірність (безпорадність щодо оцінки сенсорних відчуттів, немає норм оцінки)
19. ЧС – друга розмірність (загальні норми безпеки)
20. БЛ – перша розмірність (страх будь-яких змін щодо аспекту, прагнення до повної фіксованості результату)
21. БС - третя розмірність (прагнення вийти за рамки норм, що обмежують)
22. ЧІ - друга розмірність (поняття правильної, гарної музики)
23. ЧЕ – третя розмірність (відстеження відповідності емоційного стану ситуації, багато градацій в аспекті ЧЕ), можливо, четверта розмірність – відповідність моменту часу
24. БЛ – друга розмірність (негнучкість у дотриманні правил)
25. ЧС – перша розмірність (немає норм, адекватності, оцінки інформації щодо аспекту)
26. БІ – друга розмірність (нормативні правила щодо БІ)
27. БІ – друга розмірність (жорстко встановлені норми щодо передбачуваності подій)

Знаки функцій

Київська школа системної соціоніки використовує концепцію знаків, пов'язану з кільцями соцпрогресу (Див. Додаток 1). Розставлення знаків функцій залежить від належності моделі ТІМу до одного з так званих октавних кілець соцпрогресу.

ТІМи, що входять у праве кільце соцпрогресу (ІЛЕ, СЕІ, ЕІЕ, ЛСІ, СЕЕ, ІЛІ, ЛСЕ, ЕІІ), у першій функції мають знак «плюс»

ТІМи, що входять до лівого кільця соцпрогресу (ЕСЕ, ЛІІ, СЛЕ, ІЕІ, ЛІЕ, ЕСІ, ІЕЕ, СЛІ), у першій функції мають знак «мінус».

Знак функції – це властивість функції, що характеризує зону компетенції функції з погляду **масштабу, спрямованості, дистанції та якості** обробки інформації.

ЗОНА КОМПЕТЕНЦІЇ – та область, в якій функція працює відповідно до всіх параметрів, властивих даній функції.

Всю можливу інформацію щодо аспекту з погляду знаків можна описати двома зонами (рис. 4):

- 1) зона компетенції «мінуса» – охоплює весь простір інформації щодо аспекту,
- 2) зона компетенції «плюсу» охоплює обмежену зону інформації щодо аспекту.

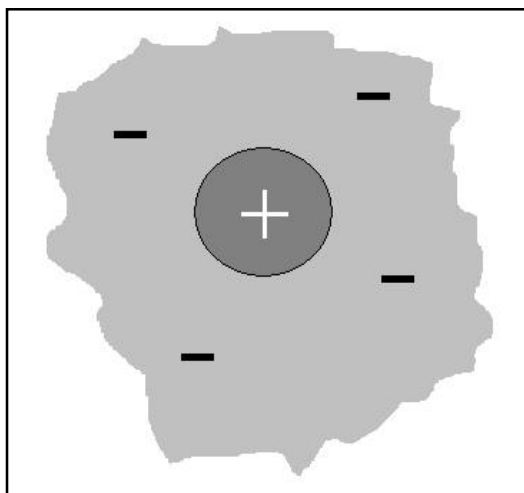

Рис. 4. Зона компетенції знаків функцій

Знак «мінус» відповідає такій обробці інформації, коли функція орієнтується:

- За масштабом – у глобальності, загальному плані,
- За спрямованістю – здійснює спрямованість зовні,
- По дистанції – у зоні близької та далекої психологічної дистанції,
- За якістю – у зоні позитиву та негативу.

Знак «плюс» відповідає такій обробці інформації, коли функція орієнтується:

- За масштабом – у локальній зоні, у конкретиці, деталізації,
- За спрямованістю – здійснює спрямованість усередину,
- По дистанції – у зоні близької психологічної дистанції,
- За якістю – у зоні позитиву.

Зона некомпетентності функції зі знаком «плюс» означає, що функція не може обробляти цю (мінусову) область інформації адекватно відповідно до своєї розмірності. Реакції плюсових функцій (будь-якої розмірності) у зоні мінуса схожі на реакції одновимірних функцій. Плюсова функція прагне не потрапляти до зони некомпетентності, до зони мінуса, уникає її всіма способами.

Властивість «масштаб»

Знак як фільтр модифікує якість обробки інформації згідно з описаними характеристиками. Точніше, я сказала б, що тільки знак «плюс» є таким фільтром. А "мінус" - це відсутність фільтра взагалі. "Мінус" не накладає обмежень на якість обробки інформації. Це схоже на зір орла, що ширяє над долиною. Орел бачить далеко, охоплює безліч об'єктів, але ці деталі бачаться дрібними або розпливчастими. Чим вище піднімається орел, тим масштабніше його охоплення. Орел може спуститися нижче, може вистежити дрібну дичину. Так він ширяє між небом і землею, зберігаючи таку дистанцію (золоту середину), щоб і охоплення було ширшим, і не упустити дрібну дичину.

Якщо людина починає говорити від «мінусової функції», природно, вона не відразу вдаватиметься в деталі і подробиці, спочатку вона охопить картину цілком. І лише після цього, за потреби, може дійти до деталей. Взагалі, мінусова функція не любить вдаватися в дрібні деталі, подробиці. Але може це зробити за необхідності.

-БЛ, ф.1: Реальна людина в реальному світі - найскладніше за структурою та зв'язками із зовнішнім світом утворення. Вивчати, досліджувати людину, використовувати результати досліджень задля досягнення реальних цілей (прогнозування поведінки, виховання, спрямованого впливу тощо) вкрай складно. Вся історія людства та безпорадний сучасний стан т.зв. суспільних наук тому свідчення. Загальноприйнятим у суспільних науках є словесно-маніпулятивний, описовий підхід із вільним тлумаченням (а часто й без жодного тлумачення!) понять та термінів, а також повна відсутність параметричних описів та моделей. "У психології сьогодні потрібно прийти до розуміння того, що психічне - це щось зовсім незвідане, хоча воно і здається абсолютно знайомим ..." (К. Г. Юнг). Консерватизм академічної науки навіть на початку ХХІ ст. заважає гуманітаріям освоїти природничо-наукове мислення, що лежить в основі всіх сучасних наук, та його ефективний, добре відпрацьований "інструментарій" – системний підхід та моделювання.

Сенс системного підходу до дослідження людини – в усвідомленні та конструктивному доданку у дослідженнях та практиці давно відомої думки про те, що людина такий самий елемент Природи, як і будь-які інші живі елементи і до неї застосовні багато, якщо не всі висновки та досягнення, інструментарій та методологія природничих наук, які давно й успішно використовують математику та системологію. У всякому разі, інформаційний підхід до психіки і, зокрема, інформаційний метаболізм психіки вже понад півстоліття як сформульовані і на сьогоднішній день досить добре обґрунтовані.

(Єрмак В.Д. Як навчитися розуміти людей)

-БІ, ф.1: - Ви говорили, що чуття у Вас хороше. Чому тоді прогнози подій даються важко?

- Ключове слово – «події». Прогноз подій дається тяжко.

Я «прогнозую» (хоча, невідале слово – точніше буде щось на кшталт «бачу» чи «відчуваю» у майбутньому) загальну обстановку, ситуацію, баланс сил, «естетику позиції», але не конкретні події. Вони можуть бути досить довільними. І треба починати досить детально аналізувати, щоб вийти на події та часи, коли вони трапляться – вдається далеко не завжди і з великими зусиллями.

(З типуння)

Слід пам'ятати, що не тільки знак «мінус» вносить «звучання» глобальності, а й мислення першої функції також має властивість глобальності, що було сказано вище (див. Чотиривимірні функції). Мислення першої функції теж має риси масштабності та глобальності (навіть якщо перша функція має знак «плюс») завдяки тому, що в цій функції закладено цінності, які рухають розвиток людини, завдяки тому, що за базовою функцією є відчуття нескінченності розвитку, все більшого вдосконалення.

Масштаб плюсової функції має характер локальності, деталізації, конкретизації. Висловлюючись від плюсової функції, людина прагне окреслити межі області своєї компетентності у цьому аспекті інформації. Це помітна та характерна ознака «плюсу», «плюс» завжди має межі. Наприклад, ЛСЕ (штірліц) говорить в першу чергу про конкретні об'єкти, з якими він знайомий (+ЧЛ), ЕП (достоєвський) говорить про конкретні стосунки (+БЕ), ЛСІ (максим) про конкретні правила та закони (+БЛ), ІЛЕ (дон кіхот) – про конкретні можливості тощо.

- У чому своєрідність твого погляду на життя?
- Не на життя – на речі! Ну, я так розумію, вони мають на увазі, що я речі під якимсь своєрідним кутком бачу, можу порадити, як викрутитися з тієї чи іншої ситуації, розклад дати. Приклади... Та я це як належне приймаю.
- А що ти розумієш під словом "речі"?
- Погляд на життя – це щось більш глобальне, на речі – конкретніше. Ну, життя - це ніби поле взаємодії речей. (+ЧІ, ф.1)
- Ти не могла б описати ту кімнату, яку облаштувала на свій смак.
- Світла, середніх розмірів, на підлозі палас, м'який, пухнастий, з великим ворсом. Вікно знаходиться навпроти дверей і на всю стіну, фіранка з м'якими складками, легка (тюль) кремова, зліва диван-ліжка і багато подушечок, два крісла і журнальний столик між ними (скляний), праворуч комод, над ним дзеркало, а далі стіл із комп'ютером, ну, багато дрібних деталей, полички з різними статуетками, вазочками, дуже затишна кімнатка, світла». (+БС, ф.6, перерахування конкретних деталей)
- Що таке від загального до окремого, що таке від окремого до загального?
- приклад: від колективного господарства (колгоспи) до приватного господарства (приватні фірми, фермери тощо). Зворотній приклад. Коли окремі форми життєдіяльності входять до складу більшої та сильної форми життєдіяльності. Входити вони можуть як самостійно, так і примусово! (+БЛ, ф.1, немає загального визначення, починає мислити з конкретних прикладів)

Властивість «спрямованість»

Характерна спрямованість мислення мінусової функції – розширення, поширення, рух назовні. Неважко уявити, якщо масштаб – нескінченність, то й рух буде спрямований у цю нескінченність. Особливо виражена спрямованість зовні у сенсоріці. Макроаспект, що містить інформацію про простір, – найкращий наочний посібник для розуміння спрямованості. У просторі завжди є напрямок та є межі. Розширення кордонів – напрямок назовні. Збереження кордонів, їх захист – напрямок усередину. Якщо ми захоплюємо, нападаємо, розсуваємо кордони, руйнуємо кордони (зокрема об'єктів чи людини), ми перебуваємо у зоні «мінуса». Якщо ми тягнемо все всередину, зміцнюємо, обороняємо, ми знаходимось у зоні «плюсу».

- **ЧС, ф.2:** - Які є стратегії нападу? Чи можете Ви їх застосувати? Коли напад виправданий?
- Стратегій дуже багато, але я більше використовую планово-вичікувальну стратегію. Рано чи пізно олень сам себе зажене в капкан, якщо капкани вміло розставлені.
Напад виправданий, коли робиться в благих цілях, і він дає результат.
- **ЧС, ф.1:** - Як Ви можете змусити себе та інших? Якими методами? Натиснути вмієте? Якщо так, як це відбувається?

- Себе зазвичай змушую словами: ти повинен це зробити. Будь-що, але зробити. Через не хочу та не можу. Якщо взявся за справу, то доведи її до кінця. Звичайно, не завжди це виходить. Та й не завжди це треба. Але загалом так.

На інших зазвичай підвищую голос, наближаюся до людини, можу накричати як слід. Можу, звісно, і вдарити, але я собі цього не дозволяю. Вважаю, що це вияв слабкості. До того ж у мене таке відчуття, що якщо почну розпускати руки, то я почну, як завжди виконувати завдання на всі 100%: добити. Але негативні емоції треба якось випускати. Тому можу кинути убік предмет якийсь. Або стіл перевернути.

А так, загалом, усе якось у комплексі виходить. І голос, і жести, і міміка обличчя, і слова. Все це сприймається людиною, як наїзд та тиск.

+ЧС, ф.7: Ніколи не замислювалася про стратегію нападу, бо саме собою поняття "напад" мені не притаманний. Напад з мого боку може бути лише у разі захисту свого простору, якщо хтось намагається його порушити або просто сує носа не у свої справи. І те, вже у випадках крайнього роздратування, коли людина не розуміє, чого від неї хочуть.

На думку не спадає жодного прикладу, коли я вирішила б зайняти чужу територію.

Прикладом знакової спрямованості БС може бути характерне «відсікання зайвого» в описі сенсорики об'єкта. Відомий вислів скульптора Родена про сутність його творчості: «Беру брилу мармуру і відсікаю все зайве». Ця фраза добре передає спосіб обробки інформації мінусовою функцією. Приклад спостереження за функціонуванням мінусової БС (СЛІ) з боку ІЕЕ:

Ми розмовляли з А (у нього мінус у БС, СЛІ)... Коли він звертає увагу на якісь там штучки: ось гарне там щось, чи ось там щось таке... О, це так класно, бо я можу не побачити, тобто я як би налаштована бачити це все, але я не бачу, ну, чи бачу набагато менше, чи не під тим кутом, чи ще там якось.

- Ось подивись яке...

- А, справді класно!

- Ось там, листочок на дорозі, а в ньому вода налилася. - Я його не бачила, просто не бачила.

- Ось дивись, це сюди можна покласти, це такий кадр буде...

Мені дуже подобається, коли хтось мені це все дозволяє побачити. Це добре, коли він у плюсі. А ось інша ситуація:

- Ой, бачив дівчину в такій кофтині.

Я відразу реагую:

- В якій? - Не тому, що в мене потяг до кофтинок, а тому, що я відчуваю, якийсь образ, зримий, цікавий.

- У якій кофтині?

- Ну, ось, знаєш, бувають такі, і такі, і такі, - (не пам'ятаю вже якісь, не важливо), я собі все це вже уявила, - ось не така. - Ага, відкладаємо.

- Або ще бувають такі, і такі, і такі, - не така, - тобто це один образ пішов.

- І не така, - ага, закреслюємо.

- І не така, - закреслюємо.

- Зрозуміла?

- Почекай, в якій кофтині вона була?

- Ну, я ж тобі щойно описав.

Тобто він вважає, що він описав усе те, що цією кофтиною не є, і те, що залишилося, це ось воно. А в мене залишилося порожнє місце. Я уявила собі одну кофтинку, вона не підходить, ще одну, вона не годиться, і ще одну, і вона теж не така, і ця ця теж не така, і ця - теж. У мене в результаті нічого немає, а в нього є. І ось так у всьому. Люди, які підходять у сенсориці з погляду того, що вони описують – воно не таке, як щось інше, і, очевидно, це найбільш повний для них опис, вони відтнули все зайве. А ти нічого не побачив. Ти побачив кожне з того, що вони відтнули, і все. А кофточка-то де?

Мислення щодо мінусової інтуїції (-ЧІ) відбувається точно так само: спочатку описується все коло та навколо (або всі негативні властивості), тобто мінусова сфера інформації, а потім залишається щось, що й так зрозуміло, навіщо про це і говорити, тобто плюсова частина інформації. При цьому носій плюсової ЧІ очікує на конкретику, те, що не було озвучено, але залишається в деякому розчаруванні, оскільки вислухав масу загальної мінусової інформації і в кращому випадку – крихту конкретної плюсової (так сприймає мінусову інформацію плюсова функція). приклад:

- Як ти реагуєш на критику шефа за логікою?

- По-перше, я його знаю дуже давно, тобто був довгий період часу, коли ми не спілкувалися, але, оскільки ми познайомилися, коли мені це було скількись там - надцять років, ну, тоді люди пізнаються по-іншому, звичайно, я його по суті знаю давно, хоча вже там багато наносних речей, ну, тобто, придбаних з часом, які я може бути не завжди добре відчуваю, але по суті я його добре розумію... І як би це не те щоб не прикро... По-перше, я розумію, що він правий, по-друге, я розумію, що так воно і є, а по-третє, я розумію, з чим це пов'язано, тобто у питаннях, у яких я відчуваю, що я не розумію, не знаю, за який кут схопитися, я відразу втрачаю сили, натиск, і я поводжуся розгублено. Ну, я розумію, що він до мене добре ставиться, воно злегка дряпає, але я розумію, що він має рацію. Він свій, він як друг дитинства, у нас і формальних стосунків не виходить. Незважаючи на те, що майже 20 років не бачилися, все одно ...

В даному прикладі ми бачимо як питання щодо БЛ потрапило на ф.4 і фактично відбулося переведення управління у функцію -ЧІ (ф.1). ІЕЕ говорить про те, чому критика по БЛ від шефа сприймається не так болісно, як зазвичай, описуючи причини (ЧІ) таких взаємин з шефом (БЕ), показуючи процес пізнання людини у часі (четверта розмірність ЧІ)).

Тут я торкнулася питання різниці у знаках у дуалів (див. вище приклади спілкування між СЛІ та ІЕЕ). Це дуже цікавий момент у системі стосунків між ТІМами у соціоні. Різниця у знаках у дуалів не дає системі (дуальна пара) стати замкнутою, що призвело б її до руйнування (системні принципи). Різниця в знаках створює «щілину», «протяг», з'являється необхідність добрати інформацію, що бракує, і людина звертається в соціон, так створюється рух інформації в соціоні.

Властивість «дистанція»

Властивість "дистанція", що спостерігається у функції зі знаком "плюс", проявляється як "близька психологічна дистанція". Знак «мінус» проявляється як «далека

психологічна дистанція». Найбільш яскраво властивість «дистанція» виражена у функціях, що обробляють інформацію щодо аспектів: БЕ, ЧС. Сам термін «психологічна дистанція» семантично пов'язаний із аспектами БЕ (стосунки) та ЧС (кордони). Це підтвердили відповіді представників різних ТІМ психіки на запитання: **Що таке психологічна дистанція?:**

СЛІ: *Щось на зразок щільності стіни, яка поділяє тебе та людину. Іноді вона глуха і товста, як Велика китайська стіна, інколи ж – прозора, повітряна.*

Отак і відчуваю – стіну. З мого боку це як внутрішня закритість для людини, іноді я собі равлик нагадую. З боку іншої людини – відчуваю якість відчуження, я говорю, а мої слова розбиваються об цю стіну, не доходять до неї. А визначається вона, мабуть, ступенем довіри. Близька дистанція – сильна довіра, далека – відсутність такого в принципі.

ІЛЕ: *Це міра близькості. Якщо мені людина цікава і сама виявляє до мене дружелюбність та відкритість, то я легко приймаю її увагу і починаю активно з нею спілкуватися. Подружитися зі мною можна буквально тиждень за два щільного спілкування. Але для цього у нас мають ніби життєві темпи збігтися. А дистанція встановлюється дуже близько. Якщо ж людина мені не цікава, але сама виявляє до мене дружелюбність та відкритість, тут я вже не знаю, як від неї від'язатися. Так як я все-таки людина вихована, то нафіг її не посилаю, а просто ігнорую.*

ЕІІ: *Дистанція, яка визначає ступінь взаємної відкритості, причому як негативу, так позитиву. Мені здається, що вона залежить від почуття взаємної симпатії, природу якого я визначити не візьмуся. Навіть не намагаюся міняти. Дистанція може скоротитися з часом, особливо у випадку дуже закритої людини. Просто в міру впізнавання люди переймаються довірою один до одного, розуміють внутрішній світ один одного, його схожість. Вона початково може встановитися дуже короткою, якщо людина «співзвучна» тобі. А може бути досить великою і не змінюватися з часом, якщо спосіб мислення людини тобі чужий. Іноді це стіна, така товста та міцна. Її й відчуваєш, як стіну, і долати її причин не бачу. Іноді вона як туман, за ним бачиться людина, яка може бути просто сором'язлива або від природи недовірлива, але близька тобі за якимись параметрами. А іноді її просто нема. Таку людину я можу в перший день знайомства запросити до себе в будинок. Так, ще мені здається, що на психологічну дистанцію можуть впливати обставини. «Ефект попутника», наприклад, дозволяє розкритися часом навіть дуже закритій від природи людині.*

ЕСЕ: *Я дуже добре відчуваю цю дистанцію та її зміни. Буває так, що людина збільшує дистанцію, тоді я намагаюся зрозуміти, що сталося, що викликало ці зміни і повернути її, «де було». В принципі, мені комфортніше самій встановлювати дистанцію, а не приймати те, що пропонує інша людина. Але іноді нічого не поробиш...*

СЕЕ: *Ну, психологічна дистанція – це як я поводжуся залежно від того, як я ставлюся до людини (або групи людей). Вона охоплює різні речі, починаючи від фізичної відстані між нами до тем розмов. Означає для мене її «відстань» – наскільки людина відкрита, кого і як близько вона себе*

підпускає. Відчуваю добре (коли в нормальному стані, природно, а то в лікарні був прецедент, що я і не відчула – бо не до того було), воно саме якось видно, цю відкритість (чи закритість) людини, це ставлення до тебе. Змінити її – все залежить від людини, від мого бажання міняти, від мого ставлення, від того, навіщо мені це треба – загалом від купи всякого всього.

Приклади визначення властивості «дистанція» у тексті:

- Чи ти можеш зрозуміти, коли кажуть, що можна любити весь світ?

- І так, і ні. Так – тому, що я знаю це почуття – коли все прекрасно, і всіх і вся любиш, кожноу людину, яку бачиш перед собою, не бачиш у даний момент і про існування якої навіть не підозрюєш, кожнау пташку-собачку, кожен камінчик рідного міста, і двері ці скотинячі в під'їзді, які взимку примерзають так, що не віддереш - теж любиш.

Але ні – тому, що це кохання все ж таки досить поверхове. Можливо, є люди, які мають достатньо «серцевих ресурсів», щоб охопити весь світ... хоча, напевно... Я знаю, що я можу любити набагато сильніше, з значно більшою самовіддачею, і саме тому мене на всіх просто не вистачить, а тільки на кохану людину, мою родину, моїх друзів. Втім... щодо коханого – я погарячкувала, коли сказала про нього в єдиній особі. На даний момент часу у мене є вже троє чоловіків, про яких я можу сказати, що я їх дуже любила і продовжую любити кожного по-різному, але всіх однаково сильно. І я так підозрюю, що цей перелік – не остаточний.
(-БЕ – ЕІЕ гамлет)

- На яку кількість людей може поширюватися твоє ставлення (взагалі), тобі потрібне вузьке коло для спілкування, чи не важливо яке?

- Загалом у мене дуже багато знайомих. Якось тут спантеличилася організацією контакт-листа в асці та записнику в телефоні, виявила, що і в асці людей 300 (після чищення – 250, тому що частина контактів були мертві), і в телефоні теж близько того, і причому ці списки не сильно перетинаються. І плюс ще близько 500 (не рахувала, але приблизно) людей, яких знаю лише особисто, але не маю телефонів та асек. Але це, звичайно, не означає, що я з усіма в один час спілкуюся. Але з усіма – кеер іп туче, тобто періодично зв'язуюсь, стикаюся десь, спілкуюсь... Одночасно волю спілкуватися в компанії близько 10-15 осіб, ну, 20-ти, але більше 20 часто буває важко охопити поглядом. Але, втім, якщо більше, це не напружує, т.я. я все одно не виступаю перед усіма (адже не на мітингу), а спілкуюся з кожним індивідуально, пересідаю, переходжу, кожному за вечір хоч пару слів скажу, а якщо не зможу – то хоч посміхнуся. Але все-таки, більше люблю спілкування віч-на-віч. Встигаєш про більше поговорити, не відволікаючись ні на що і ні на кого, тобто так можна сконцентруватися на одній людині і отримати від неї (і донести до неї) все те, що хотіла і що потрібне.

(-БЕ – ЕІЕ гамлет)

Є потреба насамперед у максимально близьких, глибоких стосунках. За рахунок цього існує досить вузьке коло людей, з якими я підтримую близьке спілкування, немає особливої потреби у його значному розширенні, хоча, безумовно, цікаві люди можуть до цього кола включатися, якщо для розвитку наших взаємин є можливості, потенціал. І у стосунках

націленість скоріше на розвиток, підтримку, покращення глибоких взаємин, ніж на розширення знайомств.

Тобто стосунки з безліччю людей нецікаві, немає спрямованості на це, внутрішньо не відчувається потреба у розвитку стосунків на дальній дистанції з формальними темами (якщо це, звісно, не потреба). Вони сприймаються як недостатньо глибокі, поверхневі. Є дуже різкий перепад між близьким колом спілкування та рештою. І спроби свідомої підтримки та встановлення стосунків на дальній дистанції створюють якість спустошення, відчуття розпорошення.

(+BE – ЕП достоевський)

Як бачимо з прикладів, близька психологічна дистанція (знак «плюс») означає близьке, вузьке коло спілкування. Далека психологічна дистанція (знак «мінус») – широке коло спілкування.

За нашими спостереженнями властивості «дистанція» і «спрямованість» виявляються лише у функціях, що обробляють інформацію з аспектів етики та сенсорики, і за змістом є логічним продовженням властивості «масштаб», тому їх можна розглядати як окремих випадок більш загальної властивості знаків - «масштаб».

Властивість «якість»

Властивість знаків «якість» має особливості. "Якість" знака "мінус" - негатив, те, що зазвичай людьми сприймається як щось "нехороше": нелогічність, неохайність, неетичність, неясність, неякісність, дискомфорт і т.д. І цей «некрасивий» мінус також властивий мінусовим функціям. Але «властивий» - не означає, що вони у цьому «мінісі» перебувають постійно. Це вже вибір «хазяїна». Потрібно визнати, що мінусові функції можуть досить довго перебувати в мінусі за якістю, обробляють мінусову інформацію відповідно до своєї розмірності, орієнтуються в такій інформації і видають адекватний результат.

У деяких соціонічних джерелах зустрічається характеристика знака «мінус» як «ухилення від негативу». Думаю, ухилення від негативу відбувається в рамках властивості «якість». Мінусова функція не боїться негативу, але має вільний вибір: перебувати в цьому негативі, або втекти від нього. Природно прагнення уникнути дискомфорту, від неприємних стосунків, від нелогічності тощо, хоча іноді чому б і не скористатися своєю майстерністю в цій галузі:

***-BE, ф.1:** Я уникаю конфліктів просто так, без жодної спеціальної мети. Хоча іноді можу піти на конфлікт, щоб струснутись і отримати задоволення. Але тільки в тому випадку, якщо конфлікт не загрожує стати серйозним і не зачепить сильно людини.*

Я ніколи не думаю: не слід лаятися з людиною через вигоду. Просто, навіщо лаяться, якщо можна обійтися без цього? Ось учора я спілкувалася з п'ятьма людьми, до яких я ніяких дружніх почуттів не маю. І жодної вигоди від спілкування з ними мені немає, як не було б жодних негативних наслідків у разі, якби я показала моє справжнє ставлення до них. Але вони хочуть зі мною дружити - то мені не шкода. Я виражатиму найкраще, дружнє ставлення. Моє реально гарнє ставлення, до речі, виявляється у формі свого роду «бонусів», тобто я роблю для людини щось особливе, те, що я не роблю для всіх. Ті, хто цього не знає, думають, що я добре ставлюся майже до всіх.

З приводу злопам'ятності – з одного боку, образи запам'ятовую навіки, але як «факт образи». Не обов'язково злитимуся і мріятиму помститися, можу мирно спілкуватися з кривдником - просто візьму до відома, що людина погано вчинила зі мною, значить, або це погана людина, або погано до мене ставиться. І те, й інше – корисна та важлива інформація, яку забувати не можна.

У цьому сенсі я запам'ятовую всі погані, навіть дрібні дрібниці, причому на все життя. Гарне якраз можу забути. Тому що воно для мене мені важливе – якщо ти забудеш, що людина добре ставиться до тебе, це мені небезпечно ніж, якщо ти забудеш, що вона погано ставиться до тебе і здатна на будь-які погані вчинки.

До речі, ще один момент: я дуже добре відчуваю погане ставлення – до себе чи між людьми. Бачу одразу і ніколи не помиляюся. А ось у добрих стосунках орієнтуюсь досить погано... Позавчора мій бойфренд сватав мою подружку своєму другові. Я весь вечір спостерігала за цією парочкою, але так і не зрозуміла, чи сподобалася вона йому всерйоз чи ні. Ознак поганого ставлення не було, але оцінити ступінь хорошого ставлення я не зуміла.

Я показую погане ставлення тоді, коли спілкування з людиною псує мені настрій. У такому разі я можу забути про вигоду від спілкування та про неприємності у разі конфлікту. Якщо людина вганяє мене в депресію, я не можу приховати погане ставлення до неї.

-БЕ, ф.7: Хороше ставлення висловлюю посмішками, поглядами, кивками та підтакуванням, компліментами, подарунками, якимось захистом від грубих реплік з боку, уважним вислуховуванням усіх проблем, займенником «МИ» іноді проти «ВОНИ» (звучить «ми з тобою...», "Ім до нас далеко"). Якщо продавець у магазині сподобався, то посміхнуся, з почуттям скажу «Спасибі», 9 травня незнайомому милому ветерану з орденами від щирого серця куплю гвоздичку.

Погане ставлення – причіпками, різкостями, шпильками, гдузуваннями, знуцаннями, хмиканням на його/її слова, зневажливими поглядами, ігноруванням, взагалі зарозумілим ставленням («з такими не якшаємося»).

-ЧИ, ф.2: -Що ти розумієш під "рефлексією"? В якому вигляді вона не чужа тобі?

- Самопізнання із негативним знаком. Тобто спроби знайти в собі погане без спроб знайти в собі хороше (мені здається, що я знайома з хорошим, тому і не шукаю). Загалом під рефлексією з філософської точки зору, наскільки я знаю, розуміється саме процес самопізнання.

- Навіщо людині (тобі конкретно) шукати це погане?

- Мазохізм в окремому будинку. Ще мені здається, що це одна із захисних реакцій: ніхто не думає про мене гірше, ніж я сама. Значить далеко не кожному вдасться мене несподівано образити, вдарити, вколоти. Щоб зачепити, спочатку потрібно буде пробити стіну.

Опис "від негативу" - це такий опис, коли людина спочатку бачить і озвучує негативні сторони. Воно характерне для властивості «якість» так само, як і для властивості «масштаб».

-ЧІ, ф.2: «Чому я не гідна? Невже я не гідна? і т.п. питання по суті в нікуди, що роз'ятрують душу, не дають відповідей. Це порівняння із життям інших людей. Але це не вірно. Питання в тому, чи ти хочеш сама цього легкого існування? Десь глибоко всередині себе, якщо прислухатися, якщо уявити, що таке легке існування, ти будеш задоволена таким життям?»

Нам дуже часто здається, що життя у нас важке, що постійна боротьба і т.п. І хочеться простіше, легше. А як це – простіше? Інше життя – не просте життя. Життя таке, як ти його бачиш, як до нього ставишся, як його приймаєш. І якщо не приймаєш, біжиш, то й здається, що складно.

Тут поганий жарт грають із нами загальноовізані смисли, що подолання – це важко, що боротьба – це важко. Але ж це не так! Для кожної конкретно взятої людини проблеми створюються різними аспектами життя. І якби тобі було це реально важко, то не йшла б ти зараз тим шляхом, яким ідеш.

І взагалі «а хто сказав, що буде легко»? Ніхто ніколи не обіцяв нам легкого життя. Життя – це навчання (якщо не вести існування напівнесвідомого планктону), а навчання – це завжди праця та труднощі. У всіх. І чим серйозніше навчання, тим важча праця. Чого ж ти хочеш?

-БС, ф.2: «...Ватсоне, що ви там їсте? Омлет... яка мерзота! Швидко все кидайте та одягайтесь! Ми їдемо з вами до ресторану Феррарі, будемо їсти перепелів і пити Шаторьоз...» (художній фільм «Пригоди Шерлока Холмса та доктора Ватсона»)

Часто саме таке «негативне озвучування» світу дратує тих, у кого функція плюсова, оскільки вони прагнуть побачити позитивні моменти, і не тому, що вони такі «позитивно-правильні», а тому що пропускна спроможність їхньої функції обмежена «плюсом», негативна інформація сприймається як чужа, дратівлива, незрозуміла. Особливо «страждають» маловимірні функції: «Дякую, я ситий»... Є прагнення відгородитися від «мінуса»: не чую, не бачу, не знаю. Зайве надходження негативної інформації на плюсову функцію може спричинити вибух подразнення та неадекватну реакцію відсічі. Плюсова функція некомпетентна в «мінісі», тому її «уникнення негативу» пояснюється прагненням взагалі не потрапляти в зону «мінуса» і схожий на втечу. При попаданні в цю зону плюсова функція втрачає орієнтири, не знає, як реагувати, реакції можуть бути абсолютно неадекватні.

+ЧЕ, ф.2: Людям властиво занурюватися в роздуми у деякі періоди їхнього життя. Коли не вистачає сил та бажання щось змінювати, коли немає радості того, чим ти займаєшся. Це стан апатії, в'язкий як болото. Воно засмоктує в себе і забирає бажання, забирає все, навіть надію. У ньому можна надаватися зневірі вічно, оскільки час теж перестає хвилювати. Існують такі суми, з яких народжуються великі твори, це нормально. Однак апатія, про яку я говорю, після себе залишить лише висушене тіло, забере душу. Як чорна діра. Лише помітивши її наближення, я всіма силами вириватися з її лап, потрібно зробити все, щоб не потрапити туди. Ніколи. Адже деякі живуть у цьому вакуумі, і їм начебто навіть нормально там живеться. Смакують своїй жалі. Мені цього не треба, дякую. Утримаюся, мабуть.

+БС, ф.6: Ні не можу... навряд чи зможу коли-небудь і про когось сказати, що в нього поганий смак.

+БЕ, ф.1: Явно негативне ставлення зустрічалося у мене лише одного разу. Я намагався виявляти доброзичливість, йти на контакт. Але людина все одно якимись нюансами спілкування видавала свою несимпатію. У результаті я просто залишив спроби піти на контакт, але кордон доброзичливості не переступив. З мого боку, негативне ставлення отримати у відповідь майже неможливо. Мені це самому псує настрій, тому відчуваю бажання зберігати миролюбність навіть у відповідь на негатив. Дивно, але це так. Образи, зважаючи на все, прощаю. Нині намагався згадати хоча б одну образу, не зміг. Значить, вже пробачив.

+ЧІ, ф.7: Я скоріше хочу бачити в людях лише добре. Я бачу якийсь негатив у людях, але думаю, що він не виявиться стосовно мене, не хочу розуміти, що людина може спрямувати його на мене. Думаю, що якщо добре ставитися до такої людини, то вона відплатить тим самим. А коли мої очікування не виправдовуються, то для мене це несподіванка. Просто руйнуються мої ідеали. Але чомусь моя довірливість залишається, як раніше, хочу і бачитиму тільки хороше.

+ЧЛ, ф.1 ... я якщо бачу, що хтось зробив помилку, я не можу махнути рукою, я навіть ворогові підійду і скажу - ось тут ти помилився. Слово честі ... Для мене це - навіть не знаю як пояснити - адже це означає брак випускати. Я погану роботу робити не вмію, вірніше не можу ... Мені це просто моя совість не дозволить пройти повз щось, якщо бачу, що роблять щось погано.

Виділення, підкреслення насамперед негативу, як я казала вище, може впливати з властивості мінусової функції охоплювати інформацію, починаючи з глобального масштабу або негативної інформації, відсікаючи непотрібну. Однак, подібним чином може озвучуватися й інформація від плюсової функції, а саме: спочатку буде «відрізано весь негатив» як те, що не повинно бути присутнім у зоні локальності плюсу, як те, що треба уникати всіма силами, а потім уже зафіксовано позитив, як те, що є в зоні плюсу.

+БС, ф.2: . У розумінні красивого вигляду дуже важливо буває, щоб людина виглядала охайно, чисто. Навіть дорогий костюм не виглядатиме красиво, якщо в ньому і на бенкет, і в повсякдення. За одягом треба стежити! Так само, як за взуттям. Не розумію на роботі всіляких сабо, босоніжок. Туфлі повинні бути класичними та на стійкому підборі. Головне, щоб взуття було чистим. На це яюсь одразу звертаю увагу. Ну та ще. Яюсь погано я сприймаю, якщо весь тиждень дама зі свого вбрання не виповзає! Навіть якщо воно чудове! Ще другий день я можу змиритися, а потім мені весь час здається, що жінка вже не може бути свіжою у ношеному одязі. Втім, це і чоловіків стосується.

Так. Як я вже казала, на роботі неприйнятні оксамит, парча, тафта, гіпюр, шифон. Все це ми залишимо для званого вечора, ось там і вберемося красунями!

Так! Ледь не забула! Цілком зрозуміло, що треба легко користуватися косметикою. Перебори у забарвленні теж очі ріжуть. І дезодорантом. Користуватися! Але ще є парфуми! Це взагалі бич! Сиділа зі мною поряд яюсь дама, густо полита якимось диким смородом. Я

дивувалася, як вона сама себе в такому чаді почуває? Нещодавно зустріла її знову, так парфумів вона так і не змінила. І це жахливо! Парфуми або мають бути дорогими, мати легкий шлейф, або цілком достатньо дезодоранту. А то це приворотне зілля часто стає цілком відворотним! Або огидним!

Для чоловіків все простіше: діловий костюм, свіжа сорочка, краватка. Комір сорочки повертає увагу завжди, тому зовсім погано буває дивитися на потертості або явну несвіжість. Важлива деталь – прикраси. Тут однаково погано як повна їхня відсутність, так і буйство фантазії в прагненні прикрашання своєї персони. Ну ніяк не назву красиву жінку, унизану перснями на півфаланги, з брошкою, ланцюжком з кулоном, браслетом, годинником і яскравою шпилькою у волоссі! Все це явний перебір і явний несмак. Цілком достатньо обручки і перстенька для жінки (причому явно не діаманту! Це вечірній камінь) і обручки для чоловіка.

+БЕ, ф.8: Я не можу сваритися, не можу припиняти з кимось спілкування, навіть якщо воно для мене складне та неприємне. Я страждатиму, лаятиму себе за слабовільність, але стосунків не розірву і негативного відношення не покажу.

«Плюс» функції за «якістю» - це насамперед мислення (опис, міркування, фіксування) у позитивній зоні.

+БС, ф.1: Я ось спеціально зараз на кухні дивилася на чайник, він гармонійний, лінії плавні, колір приємний – кремовий відтінок, на нього дивилися і спокійно так, умиротворено. Око за нього не чіпляється, а скоріше на ньому відпочиває. Він поєднується з кухнею в цілому, і разом з рештою викликає бажання побути на кухні ще. А сам процес полягає в тому, що я бачу простір і мені хочеться зробити його гармонійним, щоб там хотілося жити. Протягом довгого часу.

+БЕ, ф.8: Завжди фоном є хороше ставлення до людей. Часто виправдовую людей та їхні вчинки. Особливо це виявляється у ситуаціях конфлікту. Завжди втручаюсь, щоб зняти напруження пристрастей. При цьому займаю позицію рабина з анекдоту: «І ти, Мойшо, теж маєш рацію». Не займаю нічий бік у конфлікті. Намагаюся не кривдити людей. Буває, звичайно, всяке, але найчастіше знаходжу слова, щоб улагодити стосунки.

З вищесказаного впливають такі особливості мислення (оповідання, опису, мови, реакцій) **мінусової функції:**

- Глобальність (або повнота охоплення)
- Абстрактність
- Загальне охоплення на початку повідомлення
- Оцінка (опис) починається від мінусової зони, часто на ній і закінчується
- Відтинання всього зайвого, мінімалізм
- Помічання насамперед мінусової частини інформаційного аспекту (негативної, масштабної)
- Володіння негативною зоною інформації (мінусом за властивістю «якість»)

- Спрямованість назовні

І характерні ознаки *плюсової функції*:

- Обмеження кола компетенції лише позитивною інформацією
- Конкретність
- Деталізація
- Конструктивне мислення у позитивній зоні
- Уникнення зони мінуса
- Некомпетентність у негативі
- Відсутність узагальнень
- Спрямованість всередину області компетенції

Властивості, що надаються знаками психічним функціям

Аспект ЧЛ - інформація про властивості об'єктів.

Функції:

+ЧЛ – робота з конкретними об'єктами, їх властивостями, удосконалення, шліфування технології, поглиблення майстерності, детальне опрацювання, в галузі спеціалізації, ефективність, якісність, оптимальність, користь, практичність.

-ЧЛ – робота, технологія, загальна організація процесу, розширення сфери компетентності, прагнення організувати справу взагалі, користь і марність, практичність та непрактичність, якісність та неякісність.

Не відносимо до аспекту ЧЛ:

- *Користь, вигода, економність, придбання, накопичення, заощадження, витрати як такі, що належать до аспекту ЧС (зміцнення або ослаблення меж життєвого простору).*
- *Продаж, торгівля, ризикованість, експеримент як багатоаспектні поняття.*
- *Винахідливість, оскільки акцент на знаходження нової ідеї відноситься до ЧІ.*

Аспект БЛ - інформація про співвідношення властивостей об'єктів.

Функції:

+БЛ - логічність, дотримання логічності у будь-яких деталях, строга логіка, невизнання нелогічності, спрямована на уточнення деталей, прагнення дробити та деталізувати, конкретизувати. Конкретне використання правил, порядку, послідовності (закони, розпорядження, правила, інструкції, постанови тощо).

-БЛ - нелогічність та логічність, дотримання стрункості та логічності взагалі, нестрога логіка, глобальна, загальна, абстрактна логіка, загальні закономірності.

Поняття: система, аналіз, класифікація, об'єктивність, справедливість можуть розглядатися як у плюсі, так і в мінусі.

Аспект ЧС – інформація про властивості простору.

Функції:

+ЧС – захист, оборона, заслін, відсіч, відстоювання своїх інтересів, придбання, прибуток, накопичення, заощадження, економність, вигода, виживання.

-ЧС – захоплення, напад, атака, агресія, тиск, вплив, влада, контроль, вольовий тиск, оволодіння, збиток, слабкість. А також усі плюсові прояви, описані вище.

Поняття: сила, воля, життєвий простір можуть розглядатися як у плюсі, так і в мінусі залежно від контексту.

Аспект БС – інформація про просторові співвідношення.

Функції:

+БС – краса та привабливість (як співвідношення у просторі), гармонія; комфорт, зручність, приємні відчуття; сенсорні насолоди, задоволення та чутливість; бачення деталей, прагнення конкретизувати сферу застосування.

-БС – дискомфорт та комфорт, естетика, краса та потворність, гармонія та дисгармонія, контраст у сенсорних відчуттях; бачення загальної картини, а також конкретних деталей.

Хвороба, погане самопочуття, страждання, біль, здоров'я відносимо до багатоаспектних понять.

Аспект ЧЕ – інформація про енергетичні стани.

Функції:

+ЧЕ – радість, бадьорість, захоплення, ейфорія, веселощі, позитивні емоції, гарний настрій, емоційне піднесення, наснага, сміх, ентузіазм, переживання щастя, любов (як емоційний стан), азарт. Спрямованість на покращення цього настрою, деталізацію та витончення станів. У ближньому психологічному оточенні.

-ЧЕ – горе, смуток, зневіра, туга, депресія, пригнічений стан, апатія, емоційний спад, а також весь спектр позитивних емоційних станів. Бачення позитивних моментів у негативних станах. Спрямованість на перетворення негативного стану на позитивний. Контраст у станах, що переживаються. Як у ближньому, так і далекому психологічному оточенні.

Деякі емоційні стани, такі як сльози, плач, смуток, смуток, можуть розглядатися як у «плюсі», так і в «мінусі», залежно від того, чи при цьому знижується енергетичний стан людини чи піднімається («світлий смуток», «сльози полегшення»)

Аспект БЕ – інформація про співвідношення станів.

Функції:

+БЕ – позитивні, добрі стосунки, дружба, симпатія, доброзичливість, співчуття, кохання (як стосунки), нейтральні відносини. Щодо себе та ближнього оточення.

-БЕ – Конфлікт, негативні стосунки, ненависть, ворожнеча, агресія, гнів на когось, антипатія, зневага, образа, зловтіха, відштовхування, а також весь спектр позитивних стосунків. Стосовно будь-якого оточення.

Аспект ЧІ – інформація про властивості змін.

Функції:

+ ЧІ – проникливість, бачення позитивного потенціалу, здібностей та можливостей, суті, ідеї; оригінальність, незвичність, інтерес, фантастичність.

- ЧІ – погані та хороші варіанти, можливості, негативні та позитивні риси, бачення “зворотного боку медалі”, безперспективність, безглуздість, пересічність, негативний потенціал.

Аспект БІ – інформація про співвідношення змін.

Функції:

+БІ – позитивна перспектива, позитивні події, зміни, передбачення, віщування, своєчасність, актуальність, завбачливість.

-БІ – позитивні та негативні події, зміни, несприятлива перспектива, передбачення, запізнення, марнування часу, доля, рок, фатум.

Практика (знаки функцій)

Визначте знак функції та аспект оброблюваної інформації.

1. *Можливо, я ненавидів Чернишевського особисто? Щоб попередити це звинувачення, я навмисне розповів вище про наше коротке та привітне знайомство. Скажуть - цього мало і що я мав приховану ненависть. Але нехай же виставлять і причини цієї ненависті, якщо мають що виставити. Їх не було. З іншого боку, я переконаний, що сам Чернишевський підтвердить точність моєї розповіді про нашу зустріч, якщо колись прочитає її. І дай боже, щоб він отримав можливість це зробити. Я так само тепло й палко бажаю того, як щиро шкодував і шкодую про його нещастя.*

Але ненависть через переконання, можливо?

Чому ж? Чернишевський ніколи не кривдив мене своїми переконаннями. Можна дуже поважати людину, розходячись із нею в думках радикально. Втім, я можу говорити не зовсім голосливо і маю навіть маленький доказ. В одному з останніх номерів журналу «Епоха» (чи не в останньому), що припинився на той час, була розміщена велика критична стаття про «знаменитий» роман Чернишевського «Що робити?» Ця стаття чудова та належить відомому перу. І що ж? У ній саме віддається все належне розуму та таланту Чернишевського. Власне про роман його було дуже гаряче сказано. У чудовому розумі його ніхто і ніколи не сумнівався. Сказано було лише в статті нашій про особливості і ухилення цього розуму, але вже сама серйозність статті свідчила і про належну повагу нашого критика до переваг автора, якого він розбирає. Тепер погодьтеся: якби була в мені ненависть через переконання, я, звичайно, не допустив би в журналі статті, в якій йшлося про Чернишевського з належною повагою; адже насправді я був редактором «Епохи», а не хто інший.

(Зі щоденників Достоевського)
2. *Маленький, худенький, спритний, Брюс Лі не міг сидіти на місці, не хотів ламати голову над арифметикою та англійською граматиною і відчував величезне задоволення, тільки коли йому вдавалося розквасити чийсь ніс. У Брюсі Лі жила величезна потяг до самоствердження, вуличні розбірки піднімали його у власних очах. Він був щуплим, увертливим і абсолютно безстрашним: приводом для бійки могло послужити навіть те, що зустрічний хлопчисько не так на нього подивився, не так зітхнув, не туди сплюнув, недостатньо вибачився. На зріст і вагу своїх недругів Брюс Лі уваги не звертав, і вони лупцювали його двічі на день.*

(з Інтернету)
3. *Наше життя йде в цьому радісному світі, немов могутня річка слідує звивам берегів, проходить крізь пороги і гачки, де швидка, де повільна, де глибока, де дрібна, але яка б вона не була, вона відкриває щедрою рукою перед кожним величезне багатство можливостей радіти, бути в радості, наповнити радістю все своє життя та кожен її крок. Але не всі бачать ці сяючі можливості. У когось вистачає сил на те, щоб відвернутися від чистоти і щастя життя, що відбувається з ним, від цілющого океану радості, що плескає біля його ніг і віддатися зневірі, скорботі і безрадністі з усією рішучістю зневіреної людини. Мир вам, о люди, але життя – ніколи не відвертається ні від кого і поки ви живі – океан радості у ваших ніг. Дозвольте собі ступити в нього, обмочити ноги блискучою чистотою, побути в дитинстві хоча б мить - і життя ваше заграє новими*

фарбами.
(з Інтернету)

4. Кохання - одна з найсильніших емоцій, які відчуває людина; на другому місці після неї стоїть ненависть. Примушувати себе відчувати кохання без розбору дуже неприродно. Намагаючись любити всіх, ви тільки принижуєте свої почуття до тих, хто її потребує. Пригнічена ненависть може призвести до багатьох фізичних та емоційних розладів. Навчившись вивільняти свою ненависть до тих, хто заслужив її, ви очистите себе від злякисних емоцій та потреби виплеснути стримувану ненависть на ваших коханих.
(з Інтернету)

5. Заощадження матеріалу як матеріалу і заощадження матеріалу, оскільки він представляє людську працю, означає начебто одне й те саме. Але за найближчого розгляду виявляється чимала різниця. Ми ретельніше користуватимемося матеріалом, якщо ми уявлятимемо його як працю. Так, наприклад, ми не легковажно витрачатимемо матеріал тільки тому, що ми можемо переробити його відходи, бо ми пам'ятатимемо, що всяка переробка вимагає відомої праці. Ідеальне виробництво - таке, в якому немає відходів, що підлягають подальшому використанню. Слід уникати отримання відходів та стружок, а не займатися їх переплавленням. Так, наприклад, старі залізничні сталеві рейки ми вважали відходами, що підлягають переплаві. В даний час ми прокочуємо їх через вал, що відокремлює верхню і нижню частини: таким чином виходять чудові сталеві бруси, які можна використовувати для різних цілей. Цю ідею ми також думаємо застосувати й в інших випадках. ... Якщо ми не можемо зовсім уникнути відходів, бо деякі з них неминучі, то принаймні ми можемо зберегти людську працю, що витрачається на їх перенесення і транспорт. Переробка відходів, що походять з майстерень, розвинулася у велику промисловість
(Г.Форд «Сьогодні та завтра»).

6. Глобальне потепління вже принесло світові посухи, бурі та підйом рівня моря. Однак, за даними ООН, попереду ще серйозніші потрясіння, що загрожують найбільшій країні справжньою катастрофою. «Зростання середньої температури на планеті на три градуси призведе до цілого ряду локальних підвищень, - йдеться у річній доповіді Програми розвитку. - Наслідки для найбільшій країн світу можуть бути апокаліптичними». Згідно з цим прогнозом, незворотні наслідки потепління загрожують обрушитися на деякі країни світу вже протягом найближчих десятиліть. При цьому найважче доведеться найбільшій державам Африки, Латинської Америки та Південно-Східної Азії, в яких проживає 40% населення планети. Критичні наслідки у вигляді неврожаю, голоду, екологічних катастроф першими відчують 2,6 мільярда людей, що живуть у країнах, що розвиваються, хоча основні «забруднювачі» атмосфери та винуватці потепління - розвинені країни, такі, як США, Канада та Австралія.

*За результатами досліджень ООН висунула загрозу глобальної зміни клімату внаслідок промислового забруднення атмосфери у трійку головних сучасних викликів людству.
(з Інтернету)*

- 7. У житті кожної людини, у житті цілих народів, в історії людства є події, які породжують страждання, переживання. Хто з нас не мав сумних хвилин? Трагічні переживання притаманні лише людям. Це втрата близьких, страждання людини, тяжкі переживання та потрясіння. Іноді трагічне зачіпає цілі періоди історії (війни, природні катастрофи). Коли ми переживаємо, весь світ нам здається безпросвітним. Але життя продовжується, на зміну горю приходить радість, а наші страждання залишаються в нашій пам'яті. Трагічне виявляється у загибелі та стражданні людини, у переживаннях, які викликають сумні почуття.
(з Інтернету)*
- 8. Екологія має справу з принципово нередукованими ієрархічними системами (Азовський, 2001; Jorgensen, 1999). Ієрархічність системи виявляється у тому, кожен її елемент (функціональна одиниця) також є системою, а сама вона, своєю чергою, є елементом системи вищого рівня організації. При цьому такі системи є відкритими, тобто функціональні одиниці як одного, так і різних рівнів, пов'язані потоками енергії, речовини та інформації. Таким чином, можна говорити не тільки про ієрархію структур, а й про ієрархію процесів, що протікають в них..
(з Інтернету)*
- 9. Як то кажуть, хто володіє інформацією, той володіє світом. А хто вміє забезпечити надійний захист інформації, той щонайменше не дає можливість іншим завладіти його шматочком світу. Щоб захистити інформацію, використовують безліч способів: блокують доступ, встановлюють антивірусні програми тощо. І всі ці способи та системи постійно удосконалюються. Такий захист інформації в більшості випадків спрацьовує і дуже надійно.
(з Інтернету)*
- 10. Згідно з першою прагматичною аксіомою Демінга будь-яку діяльність, у тому числі всі види діяльності, що зустрічаються в роботі організації, ми повинні розглядати як технологічний процес. У роботі організації ці процеси взаємодіють складним чином, утворюючи систему чи мережу процесів. Вперше запропонував розглядати організацію як систему процесів К. Ішикава на початку 80-х. Кожен процес, перетворюючи певний об'єкт праці, має вхід та вихід. Вихід - це продукція, матеріальна та нематеріальна, яка є результатом процесу. Вихід процесу може бути, наприклад, документ, програмний продукт, хімічна речовина, банківська послуга, медичне обладнання або проміжна продукція (напівфабрикат) будь-якої загальної категорії.
(«Менеджмент систем якості», Навчальний посібник/М.Г. Круглов, С.К. Сергєєв, В.А. Такташов та ін.)*
- 11. Краще було б обирати предметом своїх дум численні погані можливості, оскільки це дає привід частиною заходів для їх запобігання, частиною для приємних сюрпризів, якщо вони нас оминуть. Адже ми завжди помітно*

радіємо після якоїсь усуненої тривоги. Добре навіть уявляти собі іноді великі нещастя, які можуть нас випадково спіткати, - саме щоб легше переносити справді досягаючі нас потім набагато менші біди: ми знаходимо втіху в думці про гірше, якого не сталося.
(Шопенгауер)

12. *Ієрархія управління - інструмент реалізації цілей фірми і гарантія збереження системи. Одна з форм поділу управлінської праці має горизонтальний характер: розстановка конкретних керівників на чолі окремих підрозділів. Як і у разі горизонтального поділу праці для виконання виробничих робіт, горизонтально розділена управлінська робота має бути скоординована, щоб організація могла досягати успіху у своїй діяльності. Деяким керівникам доводиться витрачати час на координування роботи інших керівників, які, своєю чергою, також координують роботу керівників, поки, нарешті, ми спускаємося рівня керівника, який координує роботу неуправлінського персоналу - людей, які фізично виробляють продукцію чи надають послуги. Таке вертикальне розгортання поділу праці в результаті утворює рівні управління.*
(з Інтернету)

13. *Найближчий шлях до щастя - веселий настрій: бо ця чудова властивість негайно винагороджує себе. Хто веселий, той завжди має причину бути таким, - саме в тому, що він веселий. Ніщо не може такою мірою, як ця властивість, замінити будь-яке інше благо, - тим часом як саме воно нічим замінено бути не може. Нехай людина молода, красива, багата, користується пошаною: при оцінці його щастя є питання, чи веселий він при цьому. З іншого боку, якщо він веселий, то байдуже, чи молодий він чи старий, стрункий чи горбатий, бідний чи багатий, - він щасливий. У ранній молодості мені довелося одного разу відкрити якусь стару книгу, де я прочитав: «хто багато сміється, той щасливий, а хто багато плаче, той нещасний», - дуже простодушне зауваження, яке, проте, завдяки простій істині, що полягає в ньому, назавжди врзалося мені в пам'ять, яким би крайнім трюїзмом воно не було*
(Шопенгауер).

14. *Мабуть, найпоширеніший приклад ймовірності, який відразу спадає на думку - це лотерея. Всім відомо, що можливість виграти в лотерею невелика і непрогнозована. Тому навіть приказка така є - коли хочуть сказати про щось із невизначеним результатом, кажуть: це лотерея. Інший приклад застосування ймовірності в побуті - прогноз погоди. Відомо, що прогноз погоди спирається на факти, але ніхто не вірить прогнозу повністю. Є ймовірність, що такі метеоцентр помилилися. Ще одна загальноприйнята можливість пов'язана з ризиком потрапити в аварію. Водії зі стажем вважають, що вона мала, тому часто не пристібаються ременями безпеки. Існує можливість втрати листа при доставці поштою, але зазвичай її скидають з рахунків, т.я. майже всі листи доходять до адресата. Проте зазвичай переоцінюють ризик авіакатастрофи, т.я. тут відіграє роль перебільшений страх перед польотами. Неочевидна можливість не може бути загальноприйнятою, т.я. якщо загальноприйнято, що щось може мати неоднозначний результат, така ситуація відразу ж переходить у розділ загальноприйнято ризикованою, тобто що має імовірнісний характер. Несподіваною чи неочевидною може*

бути ймовірність лише в окремих випадках чи індивідуальних ситуаціях. Наприклад, комусь може бути неочевидною ймовірність того, що документи, що пересилаються звичайною поштою, можуть бути втрачені. За першої ж втрати, людина врахує таку можливість і від неї страхуватиметься різними шляхами
(З самоспостережень)

15. У чому сенс життя? Це моє улюблене питання. На нього можна міркувати і писати цілі томи, що деякі індивіди роблять. Відразу зазначу, що я читав деяку літературу на цю тему і знайомий із найбільш популярними концепціями. Діапазон поглядів на цю тему тягнеться від варіантів: «сенсу життя немає» або «нам не дано пізнати сенс життя» до «сенс життя в самому житті (існуванні)» або «сенс життя - вижити». Також, одним із найпоширеніших є релігійний підхід, він же езотеричний – є якась найвища сила, творець, який нас створив і ми живемо, щоб хвалити, шанувати та улажувати творця.

Я думаю, що правда, як завжди, знаходиться десь посередині між різними концепціями. З абстрактних міркувань сенс визначається не сам по собі, а щодо деякої мети. Не знаючи мети існування Землі, живого світу і людини, зокрема я не можу з упевненістю сказати, в чому полягає сенс життя людства. Будь-які трактування на цю тему вірні з тим ступенем точності, з яким автори змогли досягнути мету існування людства, а я не думаю, що комусь це вдалося.

Шляхом роздумів я прийшов до того, що не треба шукати сенсу зовні. Він усередині. Ключ до нього – ті щохвилинні імпульси та спонукання, які ми відчуваємо. Те, чого прагнемо або до чого відчуваємо огиду. Або, точніше, це навіть не сенс життя, а дорожні показники. А сенс буде наприкінці цих показників. Для цього потрібно пройти всю дорогу до кінця, доки ці показники не припиняться. Тоді більше нема до чого йти – немає мети, немає сенсу або, інакше кажучи, сенс вичерпаний. До цього прагнуть буддисти. У стані, коли немає ні огид, ні уподобань, немає сенсу чогось досягати і до чогось йти. Буддисти кажуть, що це можливо. І що навіть після цього людина продовжує існувати, незважаючи на відсутність для цього підстав. А чи не лукавлять вони? Чи така людина існує за звичкою? Або сила голоду змушує його приймати їжу та існувати. Чи така людина живе лише завдяки свідомому рішенню продовжувати жити? Я вважаю, що поки людина живе, сенс не вичерпано, не вичерпано причину його життя. Коли сенс вичерпується, немає причин існування – така людина не повинна існувати, виходячи з системних принципів.

(З самоспостережень)

16. Почуттям гармонії володіє тою чи іншою мірою кожен. Власне, почуття музичного слуху, міри, такту, ритму тощо є окремими випадками почуття гармонії. Співзвучності природі. Ось і в саду, свідомо чи ні, ми завжди копіюємо природу. Або ідеалізуємо її. Так, міксбордер створюється за схемою узлісся, рокарій - скельного виходу.

Закони гармонії є універсальними. Вишиваємо ми серветку, підбираємо шкідливі клітки для сумки або закладаємо квітник – ми керуємося одними й тими самими правилами. Змінюються лише умови їх застосування.

Коли все виходить само собою, закони нам і не потрібні. Потреба в них виникає у відповідь на відчуття, що щось тут не так.

*Виразність має досягатися мінімальним набором образотворчих засобів. Це аксіома будь-якого художника-прикладника. Перевантаженість – перший ворог мистецького безладдя. Прибрати все композиційно зайве – психологічно найважче завдання для квітникаря, коли питання стосується квітів. Але якщо ми говоримо про дизайн ділянки, вибір на користь окремих рослин за рахунок інших зробити все одно доведеться. Фаза накопичення має перейти у фазу осмислення. Цей закон політекономії працює і на окремій садовій ділянці.
(Валентина Белькова, флорист Журнал «Сад & Садик», № 2, 2007)*

17. *Чемністю можна задавити, можна довести свою перевагу. Що може бути холоднокровніше холодної ввічливості? Коли зриваєшся на хамство, втрачаєш холоднокровність. Якщо дивитися історично, то однією з ознак аристократизму вважалося саме вміння зберігати спокій, носити маску ввічливості. Принаймні у мене т.зв. велич королів асоціюється саме з холоднокровністю та деякою відстороненістю. Якщо ж ввічливість ще пофарбувати почуттям переваги над співрозмовником, що «розлютився». Чемність може бути гарна проти хамства та істерії, але проти відповідної ввічливості більш ефективною зброєю може бути якраз хамство - без істерики, з ноткою переваги, з прицільним вогнем по тих точках, від яких ввічливість перекошуватиме. Можна й комбінувати – нахамив, а потім назад у маску – і чого так кричати, дратуватись?
(З самоспостережень)*

Відповіді:

1. +БЕ (якість)
2. –ЧС (спрямованість)
3. +ЧЕ (якість)
4. –БЕ (якість)
5. +ЧЛ (якість)
6. –БІ (масштаб)
7. –ЧЕ (якість)
8. –БЛ (масштаб)
9. +ЧС (спрямованість)
10. –ЧЛ (масштаб)
11. +ЧІ, –БІ (якість)
12. +БЛ (масштаб)
13. +ЧЕ (якість)
14. –ЧІ (якість)
15. –ЧІ (масштаб)
16. –БС (якість, масштаб, спрямованість)
17. –БЕ (якість)

Управління у моделі А

Тема управління в моделі є більш просунутим рівнем опису роботи моделі А і буде корисною для тих, хто збирається глибоко дослідити предмет і практикувати діагностику за позиційно-ранжуючою моделлю.

Керуючі емоції

Для ідентифікації ТІМу дуже важливо не тільки знати властивості складових елементів моделі – функцій, блоків – але також розуміти, як елементи взаємодіють між собою. В основі функціонування моделі ТІМу лежить основний принцип управління. Пятницький В.В. [13] дав таке визначення:

УПРАВЛІННЯ – це вплив зовнішнього світу (надсистеми), що здійснюється за допомогою механізму тяжіння та відштовхування з метою орієнтації носія психіки на досягнення певного результату.

Розглядаючи модель ТІМу з урахуванням теорії управління, ми беремо до уваги, що ТІМ – не ізольована одиниця, але є складовою системи – соціону; що будь-яка система є елементом надсистеми, і кожна система має мету. Мета завжди задається надсистемою. Для формування напрямку руху до мети має існувати певний механізм керування.

Управління – це цілеспрямована зміна стану (чи руху) елементів системи.

Для того, щоб управління могло відбутися, необхідні певні умови:

- Наявність здатності до розрізнення, вибірковості;
- Наявність сили, що скеровує, рухає до мети.

На рівні психіки це:

- Різні енергетичні стани психіки (з яких робиться вибір);
- Енергія тяжіння і відштовхування, що направляє до мети.

Енергія тяжіння та відштовхування – це те, що ми називаємо емоціями. Тобто емоції в людини виконують функцію визначення напрямку руху, функцію управління.

Якщо розглядати фізичне тіло, то для нього головними сигналами, що управляють, є біль і насолода. Приклади станів болю (і близьких до нього): почуття голоду, холоду, незручного становища, фізичного болю під час руйнації тканин, болю у разі порушення роботи органів. Насолодою є приємні дотикові, нюхові, зорові, слухові, смакові відчуття, почуття ситості. Всі ці відчуття є для нас приємними чи неприємними тому, що супроводжуються емоційною складовою. Такі емоції виконують функцію захисту фізичного тіла, функцію виживання та продовження роду.

Окремо можна розглядати емоції, що виникають у психіці незалежно від відчуттів фізичного тіла – це розумові утворення. Наприклад, страх бути непрофесіоналом, бажання здобути похвалу, невпевненість у собі. Такі сигнали ми також називаємо емоціями. У соціоніці їх назвали керуючими емоціями (КЕ) [13]. КЕ супроводжують роботу функцій, що обробляють інформацію про зовнішній світ і будують суб'єктивний образ цього світу та людини у ньому. Керуючі емоції виконують завдання реалізації психічної програми особистості. У соціонічному сенсі такою програмою є ТІМ.

Управління буває різного ступеня жорсткості. Непідпорядкування управлінню може призвести до руйнування системи; певний час система може терпіти управління без видимих руйнівних наслідків і навіть ігнорувати його. Наприклад, непокора емоції «страх висоти» призведе людину до загибелі. КЕ «страх перед можливим розставанням» можна терпіти досить довго, практично протягом усього життя, але це може призвести до захворювання. КЕ «бажання з'їсти солодке» можна перетерпіти, відволіктися чи забути, і таке ігнорування управління суттєво не вплине на подальше існування.

Усі керуючі емоції можна поділити на первинні та вторинні.

Первинні КЕ виявляються у момент обробки інформації кожною функцією ІМ. Наприклад, неможливість розрізнення правильності (відсутність параметра норм) відчувається нами як психічний стан невпевненості, «підвішеності», відсутності опори. Він спрямовує психіку геть від ситуації, що викликала такий стан. Це і є керування.

Вторинні КЕ виникають як реакція на первинні КЕ: страх свого страху, невдоволення собою, неприйняття себе в будь-якій якості, страх оцінок від інших людей, виправдання себе і т.д. Побічні КЕ є руйнівними для психіки.

Управління завжди задається ззовні. Керований неспроможний впливати на своє управління, інакше управління було б неможливим. Так, наприклад, комп'ютер не може ухилитися від виконання закладеної програми. Звідси можна зробити припущення про те, що людина не може впливати на первинні КЕ, вона не може змінити емоції, що управляють, задані як програма для руху в певному напрямку. Вторинні КЕ утворюються в результаті самооцінки, і такі емоції можуть бути змінені. Тобто те, що ми створюємо самі, ми можемо змінювати.

Існують емоції, які людина створює навмисно, свідомо. Наприклад, ви **хочете посміхнутися** людині, щоб показати їй свою прихильність (у соціоніці – ментальна ЧЕ). Такі емоції, продуковані людиною для певних цілей, є інструментом його впливу на інших людей, тобто він володіє інструментом управління собі подібними. Фактично, створюючи свою емоцію, ми очікуємо утворення КЕ у тієї людини, на яку спрямовуємо її. Таке управління має ефективніше здійснюватися багатовимірними етиками. Також ми можемо впливати на іншу людину фізичною силою, наприклад, ударити кулаком або перевести в інше місце (сенсорне керування); а також створюючи в ньому керуючі емоції тяжіння або відштовхування за будь-якою функцією ІМ, наприклад, лаючи його за погані оцінки і схвалюючи за хороші, оцінюючи логіку, діяльність, проникливість, розумові здібності і т.д.

Таким чином, ми самі *мимоволі* керуємося емоціями, що управляють, і в той же час по своїй волі використовуємо цей інструмент для управління іншими. У першому випадку ціль управління нам не відома - вона задається надсистемою, у другому ціль управління ми задаємо самі.

Як розрізнити керуючі емоції (КЕ) та етику емоцій (ЧЕ)

У процесі діагностики ТІМу необхідно знати, які енергетичні стани позначати як керуючі емоції, а які – як аспект етика емоцій.

Коли ми дивимося на людину (або чуємо її), то часто можемо спостерігати її емоційний стан. У такому разі ми отримуємо та обробляємо інформацію з етики емоцій (ЧЕ). Емоції (точніше, інформацію про них), звідки б вони не походили, сприймає та опрацьовує функція ЧЕ.

Ми бачимо, чуємо, відчуваємо емоційний стан як свій, так і інших. Наприклад, коли ми чуємо фрази «у мене сьогодні поганий настрій», або «нудно мені», або «ти сьогодні на взводі», то розуміємо, що йдеться про емоційний стан і виділяємо аспект інформації ЧЕ. Але якщо ми замислимося про причину емоційного стану, то можемо виявити її коріння у роботі іншої функції: БЛ, ЧЛ, БС, ЧС, БІ, ЧІ та БЕ. Таку емоцію ми позначимо як керуючу емоцію цієї функції.

КЕРУЮЧА ЕМОЦІЯ – це енергетичний стан функції, яка обробляє інформацію з будь-якого аспекту та має характеристику тяжіння чи відштовхування.

Наведемо приклад. Дівчина вигукує: «А, дістав ти мене своїми повчаннями! Так, я неакуратна, але скільки можна мені дорікати!» Що це було? Дівчині надійшла інформація щодо БС – її дорікали за неакуратність. Функція БС відреагувала із обуренням, роздратуванням, тобто обробка інформації з сенсорики (БС) супроводжувалася КЕ роздратування.

Той, хто спостерігає цю реакцію, отримує інформацію щодо аспекту етики емоцій (ЧЕ) – людина роздратована, обурена, спостерігач сприймає та обробляє цю інформацію

функцією ЧЕ. Але, як соціоніки, ми проаналізували причини емоцій і зрозуміли, що вони були викликані реакцією функції БС. І ми для себе визначаємо це як КЕ функції БС.

Цей приклад показав, що з допомогою функції ЧЕ ми здатні сприймати КЕ, і, знаючи причину, можемо визначити функцію, що їх викликала.

Однак ми можемо встановити причину реакції і не спостерігаючи безпосередньо саму керуючу емоцію, а чуючи її опис. Уявімо цю ж ситуацію як розповідь типованої про себе в процесі діагностики ТІМу: «Він мене весь час дістає своїми повчаннями, я злюся, коли він каже, що я неакуратна». Людина нам розповідає про свій емоційний стан. Це інформація щодо аспекту ЧЕ. Тобто про керуючу емоцію можна розповісти тільки в рамках аспекту ЧЕ, а як ще інакше? Тільки функція ЧЕ пристосована для передачі інформації про емоційний стан. Але в цьому повідомленні є ще й інформація щодо БС. Ми знаємо, що людина виявляє емоції внаслідок впливу на функцію БС. Таким чином, ми можемо пов'язати ці обидва факти: функція БС при обробці інформації з БС видала КЕ у вигляді агресії.

Однак не завжди зв'язок емоційного стану з іншим аспектом можна відзначити як КЕ. Бувають випадки, у яких не можна ясно розрізнити, що ми спостерігаємо: керуючу емоцію, або блок функції ЧЕ з іншою функцією (відомо, що у блоці функції працюють дуже тісно). Наприклад: «Я з'їла смачний торт і тепер блаженствую». Є зв'язок двох аспектів: БС – смак торта, та ЧЕ – емоційний стан. Такий зв'язок може вказувати на блок функцій ЧЕ і БС, або переведення з функції БС в функцію ЧЕ, або стан «блаженства» - це КЕ функції БС.

Отже, пам'ятатимемо, що КЕ - це стан будь-якої з восьми функцій у момент обробки інформації. Сприймає цей стан – функція ЧЕ. Доносить до нас цю інформацію – функція ЧЕ. Сукупність керуючих емоцій всіх функцій створює те, що ми називаємо настроєм, чи емоцією (ЧЕ). Тобто емоцією (ЧЕ) я назвала б загальний енергетичний стан організму. І в нормі люди спостерігають саме цей загальний стан (ЧЕ). І лише виявлення зв'язку між емоцією та окремою функцією, що обробляє інформацію, дозволяє говорити вже не просто про емоцію (ЧЕ), а про керуючу емоцію (КЕ) – як про енергетичний стан однієї певної функції.

Давайте подивимося, як працює керування в моделі.

Принцип «болі та задоволення» у маловимірних функціях

Погляньмо на маловимірні блоки Суперего і Суперід з позиції блоків управління, про що писалося вище (див. «Блоки функцій»), з урахуванням розуміння розмірності функцій, що входять до цих блоків. Влаштування маловимірного блоку ідеально підходить для того, щоб можна було ззовні впливати на людину. Щоб зрозуміти це, почнемо із закону двоїстості світу. Матеріальний світ складається з елементів двоїстої природи, із полярних елементів. Двоїстість можна спостерігати буквально у всьому. Найвідоміші її прояви: матерія та свідомість, добро і зло, позитивне та негативне, добре та погано тощо. Принцип двоїстості є двигуном, що створює різницю потенціалів. Він рухає і людиною: біль та задоволення – ось два полюси, які змушують людину діяти. Від болю ми йдемо, до задоволення прагнемо. Якщо глянути ширше, блок Суперего – це полюс болю, блок Суперід – полюс задоволення. Один відштовхує, інший притягує.

Тепер подивимося на механізм створення болю в блоці Суперего. Одна функція (ф.3) фіксує норми: те, як правильно чи неправильно. Нормативні функції – квінтесенція двоїстості. Через функції норм зовнішній світ диктує людині напрям «правильного руху». Друга функція у блока (ф.4) – одновимірна; за своєю

природою вона спирається тільки на індивідуальне сприйняття, на досвід, і не може дотримуватися норм, навіть коли намагається їх використати¹. Відсутність впевненості у правильності супроводжує кожну реакцію одновимірної функції, навіть якщо ви не помічаєте це свідомо. Але якщо ви уважно прислухаєтеся до себе, то помітите, що всередині відбувається якийсь «енергетичний мандраж», струна здригається, видає невпевнене вагання. А якщо хтось спостерігає за вами, або оцінює ваші результати по одновимірній функції, то важко не почути цю внутрішню невпевненість у собі. Можна спробувати заглушити це тремтіння: хвалитися, кривлятися, кричати на весь голос. Але якщо ви будете чесні перед собою, то знайдете цей страх.

Отже, одновимірна функція боїться того, що вона не відповідає необхідним нормам, оскільки у неї розрізняльник норм, ця «лінійка», не закладені. Ось вам і постійне джерело болю. В одному блоці, в одній упряжці: батіг і нещасний, який не може від нього ухилитися. Якщо подумки розглянути роботу нормативної функції окремо, без зв'язки з одновимірною функцією, само по собі виконання норм не завдає болю. Норми у функціях 1–3 не завдають незручності. Ми їх просто враховуємо. У багатовимірних функціях ми можемо навіть оминати ці норми. Біль з'являється лише у ситуації неможливості задовольнити очікування оточуючих.

Блок Суперід начебто створений для отримання задоволення: у ньому присутні керуючі емоції тяжіння. Але це лише за поверхневого погляду.

Якщо уважно спостерігати роботу сугестивної функції, можна помітити, що разом з керуючою емоцією задоволення включається КЕ болю: «і хочеться, і колеться». Дві протилежні керуючі емоції переплетені разом, пов'язані нерозривно. Бажання отримувати супроводжується страхом втрати, невпевненістю у своєму праві отримувати, невпевненістю в собі, здатному отримати (вчинити, зробити, впоратися тощо). Зазвичай ми не помічаємо другу, «отруйну» складову відразу – розум затуманений бажанням отримати задоволення, і реакція починається автоматично. Але чим довше відбувається отримання емоції задоволення, тим «жирніша і товща» стає емоція болю, і одного разу ми розуміємо, що щось сталося, щось змінилося – більше немає задоволення, але є біль: нам погано, неприємно, дискомфортно. Це можна порівняти з тим, як ми їмо смачну їжу, і зрештою об'їдаємося: стає погано. Усі приємні відчуття зникають, залишаються лише неприємні.

Здавалося б, зупинись у потрібний момент, коли ще не пізно – «зупинись, мить, ти чудова»... А чи є взагалі ця мить? Якщо уповільнити процес отримання задоволення і відстежувати уважно, що відбувається, знайшли б ми ту точку, коли є задоволення, але немає болю? Боюся, що такого моменту взагалі не існує, бо біль зародився в момент зародження насолоди. Просто ми його на той момент ігнорували, не хотіли помічати, зосередившись повністю на своєму «хочу».

Ось у цьому нерозривному переплетенні двох протилежних енергій у сугестивній функції і криється страждання. Ми не можемо зупинити процес керування. Керуюча емоція тяжіння притягує, а керуюча емоція відторгнення відштовхує, і це відбувається у однієї одновимірної функції. Автоматизм того, що відбувається, посилює ситуацію: тяжіння відбувається несвідомо, відмовитися від нього неможливо. Досягнення задоволення одномоментно, швидкоплинно, воно розсіюється, як міраж, а шлях до нього – нескінченний.

Біль маловимірних блоків породжує страхи – механізм захисту, який концентрує у собі масу енергії для захисту «болючих місць».

Цікаво розглянути з цієї точки зору феномен ліні. Слово «лінь» – це оцінка соціумом небажання будь-кого виконувати вимоги норм. «Він – лінивий, він не робить те, що повинен робити (що потрібно) робити».

¹ Людина прагне копіювати нормативну поведінку, але все одно не впевнена в результатах: правильно чи неправильно вона реагує.

ЕІІ: Лїнь - це коли робиш те, що хочеш, замість того, що треба. Мені мама завжди говорила, що лїньки вперед мене народилися, бо мені хотїлося читати, в'язати, пекти всякі тортики замість того, щоб займатися музикою, прибиранням, рутинним приготуванням, паханням на дачі та закриттям банок. Але мене реально важко змусити робити те, що мені не хочеться робити.

СЕЕ: Мені лїньки прибиратися. З дитинства ненавиджу, тому що років з 9 прибирання стало моїм святим обов'язком щосуботи. І фрази «щоденне вологе прибирання» були для мене схожі на лайку. Але якщо мені скажуть, що за годину прийдуть гості, то я забігаю швидше за електровіник, щоб ні порошинки, ні смітинки на підлозі не було.

А тепер подумаємо про модель ІЕІ, в якій "ділова логіка" (ЧЛ) знаходиться у ф.4. Зрозуміло, чому часто «есеніних» називають ледарями. Соціум очікує хоча б на нормативні дії від ІЕІ. Але для ІЕІ діяльність принесе більше страждань (якщо вона не до душі), ніж негативна оцінка його як лінивої людини. Те саме можна сказати і про одновимірну «ділову логіку» СЕІ, ЕСІ, ЕІІ. Унаслідок подібних оцінок людина сама починає сприймати своє небажання діяти як лінощі і страждає від докорів сумління, тобто виникає біль як сигнал керування.

СЕІ: Лїнь – це така відсутність діяльності, слідом за якою виникає відчуття провини. Пов'язано це в першу чергу з тим, що лїнь має негативну оцінку в соціумі, і тоді дуже багато варіантів бездіяльності можна віднести до лінощів і почати за це страчувати себе. Але це якщо орієнтуватися на соціум.

У моєму індивідуальному розумінні стан, що найбільш відповідає ліні, – це відсутність спонукання до будь-якої діяльності. Більше схоже на апатію. У мене воно безпосередньо пов'язане з відсутністю мети та сенсу. Поки я не розумію, чого хочу, до чого йду, як досягти мети, мені дуже складно себе організувати на щось. Випадаю в осад, починаю бурчати, настрій нижче плінтуса... брррр. Дуже неприємний стан. І якщо мені хтось починає говорити в цей час, що я просто лінива, мені взагалі хана настає, і так фігово, а тут ще оцінка негативна, можу і «шашкою рубанути»».

При розгляді лінощів під таким кутом зору вони виявляються механізмом уникнення небажаних дій за будь-яким аспектом. За лінню можуть ховатися страхи одновимірних функцій: страх втратити час, страх помилитися, страх здатися безглуздом, страх бути незрозумілим тощо.

Основні властивості та керуючі емоції функцій ІМ

Внаслідок тривалого спостереження та фіксування в протоколах діагностики реакцій функцій інформаційного метаболізму було зібрано матеріал, що дозволяє сформулювати основні характеристики функцій. Властивості функцій було поділено на дві складові: сутісну та енергетичну. Сутісна складова – це опис тих особливостей роботи функції, які відрізняють її від інших функцій та є її розпізнавальними маркерами. Дані особливості функціонування безпосередньо впливають із параметрів кожної функції. Енергетична складова – це керуючі емоції, які супроводжують інформаційний метаболізм

функції. Енергетичні реакції сприймаються нами як емоції, що виникають у момент обробки інформації. Енергетична складова може спостерігатися під час діагностики, але може протікати непомітно в психіці типованого. Неспостережені зовні керуючі емоції були відстежені нами у процесі самоспостережень. Також сліди керуючих емоцій можна спостерігати у промові типованого. Керуючі емоції є обов'язковою складовою будь-якої інформаційної обробки. При природному функціонуванні психіки людина неспроможна змінити свої керуючі емоції (вона може лише намагатися їх приховати від себе та інших), тому ці сигнали психіки можуть бути досить надійним індикатором функції.

Реакції функцій, що спостерігаються, є сукупністю всіх реакцій залежно від позиції моделі. Наприклад, у ф.6 ми можемо спостерігати реакції маловимірності, нормативності, Суперіду, Віталу та обмежень знака (якщо функція має знак плюс). Відповідно, набір реакцій показує нам місце функції моделі. Даний підхід покладено в основу методики діагностики ТІМу в школі системної соціоніки.

Маловимірні функції

Основні маркери:

- невпевненість,**
- негнучкість,**
- болючість,**
- заикленість**
- психологічна позиція – низька**

Сутісна складова	Енергетична складова
<p>Одновимірність (ф. 4, 5). Опора на попередній досвід при спробі усвідомити, оцінити і зрозуміти новий досвід, при прийнятті нового рішення. Застрягання. Повторення щоразу схожих реакцій, оцінок, рішень. Використання засобів мови, які допомагають людині відокремити своє сприйняття, позначити її індивідуальність. Неможливість «прирівнятися» до якоїсь фіксованої норми, шаблону, правила. Накопичення помилок внаслідок неадекватних (що не відповідають очікуванням соціуму) рішень та вчинків. Прагнення "відрізати" частину інформації про світ, "відвернутися", часто пам'ять просто "стирає сліди" невдач. Навіюваність. Відсутність критичності щодо оцінки інформації. Неадекватна самооцінка. Дезорієнтація. Керованість.</p> <p>Нормативність (ф. 3, 6).</p>	<p>Енерговитратність. Невпевненість. Розпач. Страх. Сором. Почуття приниженості. Відчуття безсилля. Відчуття психологічного болю. Душевні муки. Паніка. Почуття нікчемності. Почуття провини. Почуття образи. Жалість до себе. Бажання виправдатися. Страждання. Бридкість. Побоювання неналежно виглядати в очах інших. Болючість очікування повторення невдалого досвіду. Розгубленість в оцінці нових ситуацій. Гарячковість думки та дій. Квапливість в обробці неприємної інформації. Звуження психічного простору. «Коливання картинки», як каламут,</p>

<p>Обов'язковість. Правильність. Конформізм – прагнення відповідати вимогам соціуму. Конвенціоналізм – тенденція дотримуватися загальних домовленостей. Опора на: – прислів'я, приказки, ідіоми, які відбивають загальні стійкі уявлення; – нормативні акти, правила, закони; – довідкову літературу; – одноманітне навчання; – авторитетні джерела інформації, яким можна довіряти; – набір забобонів, звичаїв.</p> <p>Загальні ознаки маловимірності (ф.3,4,5,6) Невпевненість у тому, що каже, у своєму розумінні (маркерами можуть бути слова: мені здається, начебто, не знаю, не розумію, не дуже добре розуміюся і т.д.) Невпевнена самооцінка щодо аспекту. Небажання говорити на певну тему. Уникнення відповіді на запитання. Мало градацій. Сприйняття інформації без відтінків, нюансів, як чорно/біле, так/ні, правильно/не правильно наявність крайнощів. Присутність елемента фатальності, неминучості, яка походить від суб'єктивності сприйняття. Не може навести приклади.</p>	<p>тремтіння. "Все всередині перевертається". "Усередині щось стискається". Схлопування. "Підвисання". Розгубленість. Ступор. Стан, ніби вперся у стіну. Відчуття важкості. Відчуття внутрішнього бар'єру. Уникнення: не хочу цього чути/знати/бачити/відчувати тощо. Прагнення втекти. Обурення. Заперечення. Роздратування.</p>
---	---

Суперід (ф. 5, 6)

Основні маркери:

**поведінка «дитини»,
несвідома привабливість інформації
психологічна позиція – низька**

Сутісна складова	Енергетична складова
<p>Спрямованість: тяжіння</p> <p>Сугестія. Вихваляння. Бравада (неадекватна самовпевненість). Очікування похвали. Очікування позитивної оцінки. Прагнення продемонструвати свою</p>	<p>Позитивні реакції при отриманні очікуваного:</p> <p>Насолода. Підйом. Наснага. Легко. Весело.</p>

<p>компетентність. Залипання</p>	<p>Радісно. "Це моє!" Втягування. Дуже хочу це чути/знати/бачити/відчувати тощо. Захоплення. Інтерес. Цікавість. Надія. Очікування. Бажання. Нетерплячість. «Розпирає, не можу стримуватись» "В мене виходить!"</p> <p>Негативні реакції за відсутності бажаного:</p> <p>Біль від недосягнення. Прагнення утримати отримане. Страх втрати бажаного. Також див. «Маловимірні функції».</p>
--------------------------------------	--

Багатовимірні функції

Основні маркери:

**впевненість,
спокій,
легкість (відсутність напруги, енерговитратності),
гнучкість
психологічна позиція – на рівних та вище**

Сутісна складова	Енергетична складова
<p>Ситуативність – тривимірність (ф. 2, 7). Уникнення негнучкої «правильності» нормативних функцій. Вихід за рамки нормативності та врахування конкретної ситуації. Наявність градацій, відтінків, нюансів між фіксованими полюсами норм. Гнучкість та пристосовність до кожної нової ситуації (ф. 2). Впевненість у своїх рішеннях, у власній самооцінці. Немає жорсткої залежності від оцінки оточуючих. Творчість, заснована на володінні нормами та здатністю відійти від них,</p>	<p>Позитивна: Повага. Самоповага. Схвалення. Гордість. Впевненість в собі. Насолода. Підйом. Наснага. Легко. Весело. Радісно. Інтерес. Цікавість. Очікування. Бажання.</p>

<p>переосмислити з урахуванням ситуації (ф. 2)</p> <p>Чотиривимірність (ф. 1, 8) Усі ознаки ситуативності (див. «Ситуативність») Динамічність сприйняття. Враховання тимчасових змін. Точка оцінки – даний момент часу.</p>	<p>Передчуття. Врівноваженість. Підприємливість. Жвавість. Цілеспрямованість. Енергійність. Незалежність. Грунтовність. Сила. Стійкість. Безпека. Цілісність. Почуття самодостатності.</p> <p>Негативна: (Якщо вона виходить із почуття впевненості, почуття власної переваги)</p> <p>Гнів. Роздратування. Лють. Злість. Буркотливе невдоволення. Снобізм. Зневага. Обурення. Огида. Гордість. Гординя. Відчуття винятковості. Пихатість. Перевага.</p>
--	--

Ід (ф. 7, 8)

Сутісна складова	Енергетична складова
<p>Психологічна позиція – на рівних та вище.</p> <p>Стійкість (утруднена зміна) автоматичних програм реагування (ф.7). Приспосованість програм до різних ситуацій для індивідуальної життєдіяльності. Миттєве реагування за відповідної життєвої необхідності.</p>	<p>Байдужість. Пофігізм. Наплювальництво. "І так все зрозуміло". Роздратування при вимушеному роздумі. Уявна розгубленість при формуванні думки.</p>

Ментал

Основні маркери:

**соціальна спрямованість,
присутність уваги,
обдуманість.**

Сутісна складова	Енергетична складова
<p>Усвідомлені (продумані) реакції: спостереження, відзначення, зауваження нового, міркування, роздуми. Задаватися питанням у процесі міркувань. Використання у мови фраз: відзначаю, помічаю, спостерігаю, бачу відразу, впадає у вічі. Опора та посилення на соціум. Говорить не тільки про себе і від свого обличчя, але про особистості, людей взагалі, від імені багатьох, вживає займенник «ми» замість «я». Творчість є результатом обмірковування, роздумів, переосмислення. Опора та послання на соціум. Добре зберігається у пам'яті (Его).</p>	<p>Відповідно до розмірності функції.</p>

Вітал

Основні маркери:

**автоматизм,
індивідуальна спрямованість,
відсутність уваги.**

Сутісна складова	Енергетична складова
<p>Спонтанність, неконтрольованість, автоматизм реакцій. Відзначається звичайність, повторюваність, звичність. Відсутність бажання думати, міркувати. Видаються готові результати. При необхідності обмірковування – переведення до функцій Его. Утруднена вербалізація. Характерно «згадування» того, що було (немає роздумів, міркувань у процесі спілкування). Знижена концентрація уваги. Можливість усвідомлення постфактум. Індивідуальна вибірковість інформації (для себе). Думка соціуму може не цікавити. Відокремлення свого індивідуального розуміння та оцінки, використання фраз «як по мене», «для мене», «це тільки моя думка» тощо. Схильність до суб'єктивності погляду, використання фраз «у кожного по-своєму (своє)», «це суб'єктивно» тощо.</p>	<p>Відчуття виштовхування. Стан пробивання крізь щось щільне та в'язке. Психічне «захитування» («думки розповзаються»). Важко зосередитись. Додатково див. керуючі емоції Іда та Суперіда.</p>

Відмова від публічності	
-------------------------	--

Знаки функцій

Основні властивості:

**якість – позитив/негатив,
масштаб - глобальність/локальність,
спрямованість – зовні/всередину.**

Сутісна складова	Енергетична складова
<p>Знак «мінус»</p> <p>Функція орієнтується: за якістю — у зоні позитиву та негативу, за масштабом — у глобальності, загальному плані, за спрямованістю - здійснює спрямованість зовні.</p>	<p>Відповідно до розмірності та ментальності/вітальності функції. Роздратування при необхідності деталізації, уникнення цього.</p>
<p>Знак «плюс»</p> <p>Функція орієнтується: за якістю - в зоні позитиву, за масштабом — у локальній зоні, у конкретиці, деталізації, за спрямованістю - здійснює спрямованість всередину.</p> <p>Обмеження, звуження зони компетентності. Відрізання всього, що не входить у зону компетентності. Відсутність орієнтації у сфері негативу. Уникнення негативної зони. Вибір лише позитивної (за якістю) області. Конкретизація, заглиблення у деталі. Часто починає відповідь з прикладів, відсутність узагальнення.</p>	<p>При попаданні в зону некомпетентності (зону мінуса) відчуваються болючі енергетичні реакції, як у маловимірних функцій (див. «Маловимірність»).</p>

Передача (переведення) управління

Необхідним для розуміння функціонування моделі є поняття передачі (переведення) управління.

ПЕРЕДАЧА УПРАВЛІННЯ – спрацьовування функцій і блоків у встановленому порядку для забезпечення процесу обробки інформації¹.

¹ За В.Д. Єрмаком.

Маловимірні блоки моделі Суперего і Суперід є керуючими, багатовимірні блоки Его та Ід - виконавчими. Передача управління здійснюється від керуючих блоків до виконавчих, між вітальним і ментальним суперблоками, а також між функціями в горизонтальних блоках [2, с. 41].

Слід розрізняти передачу **управління** та передачу **інформації**. Передача *інформації* може здійснюватися тільки між функціями одного макроаспекту¹: між БЛ та ЧЛ, між БЕ та ЧЕ, між БІ та ЧІ, між БС та ЧС. В інших випадках передаються сигнали *управління*. І це зрозуміло, не може функція етики обробляти інформацію з логіки. Інформація не «блукає» моделлю, кожна функція обробляє свою частину всієї інформації, що надійшла.

Зазвичай інформація, отримана психікою, є багатоаспектною, або її можна розглянути через різні аспекти. Людина не завжди може справитися з обробкою інформації з маловимірних функцій. У такому разі виникає сигнал *передачі управління*, тобто психіка доручає вирішення завдання функціям багатовимірних блоків. Також передача управління може відбуватися між вітальним та ментальним суперблоками. Наприклад, якщо завдання для психіки нове, і у Віталі немає готового рішення, то відбувається передача управління (або інформації – всередині одного макроаспекту) у Ментал. Але в такому разі завдання «змінює свій вигляд», в інформації виділяються інші складові, що відповідають аспектам функцій Ментала.

Наведу найпростіші приклади. Поганий настрій співрозмовника, що спостерігається, можна інтерпретувати як погане ставлення (тобто ЧЕ трактується через БЕ). Або для вироблення практичних прийомів роботи з приладом можна виходити із загального принципу його устрою (проблема щодо ЧЛ вирішується через БЛ).

На практиці ми можемо спостерігати лише аспект інформації на вході (те, що людина отримує) та аспект інформації на виході (те, що вона видає як результат). Для спрощення я об'єднала терміни *передача управління* та *передача інформації* в один термін – *переведення управління*, оскільки з практичної точки зору нам не важливо, що саме передається, – важливо, що відбулася зміна аспекту інформації, що обробляється.

ПЕРЕВЕДЕННЯ УПРАВЛІННЯ – це видача результату обробки інформації в іншому аспекті, порівняно з аспектом вхідної інформації.

Переведення управління можна спостерігати в процесі інтерв'ю, коли питання задано в семантиці певного аспекту інформації, а типовий або відразу відповідає в семантиці іншого аспекту, або переключається на інший аспект у ході відповіді.

Наприклад:

– *Як Вам хотілося б покращити суспільну мораль?*
– *Хотілося б, щоби чисто було на вулицях, а головне – на газонах та в місцях відпочинку на природі. Мене просто доканує всюдисуще сміття!*
(переведення з БЕ до БС).

Сила – це не мій коник і не моя гідність, мій козир – терпіння та вичікування. Я досить вільно поступлюсь, якщо за цим побачу якусь для себе перспективу; мені ж згодом перепаде куди більший подарунок долі, і я буду задоволений (переведення з ЧС до БІ).

Дослідження переведення управління [17, 18] показало такі закономірності:

1. Переведення здійснюються в основному з маловимірних у багатовимірні функції. З блоків Его та Ід переведення в маловимірні блоки практично не здійснюються.

¹ За В.Д. Єрмаком.

2. Кількість переведень з Вітала до Менталу майже в 4 рази більша, ніж у зворотному напрямку.

3. Переважна більшість переведень здійснюється у блок Его (близько 70%). У той час як з блоку Его переведення поодинокі, – в основному це зв'язок з блоком Ід. Таким чином, наявність переведень у певний блок за відсутності зворотних переведень може вказувати на блок Его.

4. Діагональні переведення між функціями 3-1, 4-2, 5-7, 6-8 становлять приблизно 8% від загальної кількості зв'язків у моделі.

5. У той час як теорія диктує спрямованість передачі управління в горизонтальних блоках від акцептної функції до результуючої¹, на практиці у висловлюваннях неможливо виділити чітку спрямованість. Можна припустити, що передача управління відбувається не між окремими функціями, а між блоками, а всередині блоку переведення управління відбувається в ту функцію, яка краще впорається з конкретною інформацією. Тобто в залежності від завдання кожна з функцій блоку може виступати як ціль, так і як інструмент.

Наявність переведень управління у відповідях типованих сигналізує типувальнику про можливе місце функції, на яку припало питання, і місце функції, у яку зроблено переведення. Про використання знання механізму управління при діагностиці ТІМу читайте також у розділі «Використання прикладів як пояснення відповіді».

Вікове наповнення моделі та спотворення ТІМу

Поняття спотворення ТІМу тісно пов'язане із закономірністю вікового розвитку психіки. Єрмак В.Д. докладно описав етапи інформаційного заповнення психічних функцій [19; 2, с.137], перерахувавши ті спотворення, що виникають у результаті порушення інформаційної взаємодії психічних функцій з навколишнім світом. Заповнення кожного блоку моделі відбувається у певному віці. Єрмак виділяє наступні етапи наповнення блоків:

- Ід – від народження до 3 років;
- Суперід – від 3 до 7 років;
- Стажування Вітала – від 7 до 14 років;
- Суперего – від 14 до 21 року;
- Его – від 21 до 28 років;
- Стажування Менталу – від 28 до 42 років;
- Стажування усієї моделі – від 42 до 70 років.

Потрібно пам'ятати, якщо людина знаходиться на етапі наповнення того чи іншого блоку, це не означає, що інформація надходить тільки на блок, що заповнюється, і функціонує тільки він. Уся модель працює повністю. Ми говоримо лише про домінанту процесів взаємодії зі світом.

Протягом кожного вікового періоду розвивається сприйняття людиною свого "Я". Досвід наповнення кожного блоку формує взаємини особистості із собою та навколишнім світом. Дуже схематично цей процес можна описати так:

¹ До акцептних функцій відносяться функції 1, 3, 5, 7. До результуючих - 2, 4, 6, 8.

- Від народження до 3 років дитина – егоцентрист і сприймає лише себе.
- Від 3 до 7 років вона сприймає своє оточення як те, від чого хоче і може щось отримати. Вона все ще егоцентрист, але тепер її «Я» стало ширшим, воно охоплює й інших: «Дайте мені, хочу, оцініть мене».
- Від 14 до 21 року вона розуміє, що оточення – це світ, з яким вона повинна рахуватися. Відбувається перелом, людина перестає бути «пупом землі». Виявляється, оточення не лише дає, а й вимагає.
- Від 21 до 28 років людина освоює своє вміння давати оточенню та отримує задоволення від того, що вона дає, формується взаємовигідна співпраця зі світом.

Єрмак пише: «У випадках утруднення або заборони (блокування) взаємодії з навколишнім світом тієї чи іншої функції або блоку перехід до наступного рівня (блоку, суперблоку) все одно відбувається після досягнення певного вікового кордону, а блоки, що залишилися ненаповненими, дають про себе знати у подальшому житті людини характерними спотвореннями ТІМу психіки» [19].

СПОТВОРЕННЯ ТІМа – це невідповідність роботи психіки еталонній моделі ІМ.

Зазвичай спотворення проявляється у вигляді "застрягання" на певному блоці моделі. Спотворення виражається у таких явищах, як нерішучість при взаємодії з соціумом, невміння приймати соціально-значущі рішення, відчуття незатребуваності, занижена самооцінка, невміння організувати свою індивідуальну життєдіяльність, інфантильність, нормативно-невпевнена поведінка, соціофобія тощо.

У процесі діагностики спотворення ТІМу можна спостерігати у наступних проявах:

- низька самооцінка щодо блоку Его;
- невпевненість у своїх реакціях щодо багатовимірних блоків;
- переведення в блок Его здійснюються рідко;
- більшість функцій (навіть багатовимірні) видають інформацію не вищу за нормативну;
- посилене «звучання» функцій блоку Ід (часті переведення до цього блоку, озвучується їх значимість);
- активна робота з маломірних блоків у віці, коли має бути реалізований блок Его;
- тенденція «грати роль»;
- наявність заборон на певні прояви, які нормальні для моделі даного ТІМу, наприклад, заборона виявляти мінус у функції етики стосунків за наявності мінуса в моделі (я говорю саме про заборону, яка була навіяна ззовні, а не вибір), заборона на прояви емоцій у багатовимірному етика і т.д.

У соціоніці є поняття реалізованості ТІМу. З огляду на те, що ми спостерігаємо в діагностиці, можна перерахувати такі ознаки реалізованості ТІМу:

- робота моделі без явних спотворень, немає «застрягань» на блоках нижче за Его;
- робота моделі легко визначається під час діагностики;
- людина сама себе ідентифікує (дізнається, визнає відповідність) з певним ТІМом.

Випадки, коли ТІМ визначається легко, оскільки функції обробляють інформацію відповідно до розмірності, знаку та тальності, проте людина не бажає себе бачити в цьому ТІМі, з якоїсь причини «не приймає себе», віднесемо до нереалізованості ТІМу.

Практика діагностики показує, що проблеми зі спотворенням ТІМу потрібно шукати у дитинстві, коли наповнювалась модель. Часто батьки намагаються виростити дітей «на свій образ і подобу», або дати їм те, чого вони не мали, або обмежити ті прояви, які вважають неприйнятними («з дзвіниці» їх ТІМів), загалом, заважають природному наповненню та прояву ТІМу дитини. Також батьками нав'язується освіта, яка, на їхню думку, більше підходить дитині, чи більш престижна, чи краще забезпечить матеріально. Унаслідок ось які результати ми спостерігаємо.

ЕП - "застрявання" в блоці Суперего, функція БЛ. Освіта – вища, радіофізик.

У дитинстві батьком (ЛП) вселялася безпорадність у практичних питаннях (лагодити, ремонтувати, будувати, майструвати), у питаннях розумового розвитку: що б я не говорив, я був дурнішим за нього. При цьому батько заохочував теоретичну діяльність, але в будь-якій суперечці ніколи не визнавав правоти за іншими і вважав себе найрозумнішим.

Навчався я добре, тому що від мене це вимагали, зокрема з математики та фізики. Фізика навіть подобалася, тому що там були закони, які пояснювали будову світу. Брат займався технікою: електронікою, радіотехнікою. Відповідно, націленість була на вступ до якогось із технічних вузів, бо це хороша чоловіча спеціальність.

Також подобалося вивчати іноземну мову та гуманітарні знання. Але коли мова зайшла про вибір спеціальності, думаю, що сильний вплинув брат.

ЕСЕ – спотворення у наповненні блоку Его, затиснута функція ЧЕ. Мама – ЛП.

Я згадую свою сім'ю (батьківську), коли я навчалася у старших класах та на молодших курсах. Стосунки між батьками були просто нестерпними, і подітися від них я нікуди не могла. Наскільки я пам'ятаю, постійно було відчуття якоїсь енергетичної спустошеності, я була просто «ніяка» і дуже часто хворіла. Застуди були кілька разів на рік, при цьому раз на рік обов'язково якийсь бронхіт тижня на 3–4, почалися проблеми з серцем. Цікаво, що після того, як батьки розійшлися, всі мої хвороби, як рукою, зняло.

Мене в дитинстві смикали з приводу того, як прийнято поводитися, які емоції і де висловлювати. А з іншого боку, я бачила, що мої сльози на маму з бабусею мають значно більший вплив, ніж на мене. Я вже давним-давно все забула, давно настрій веселий, а вони переживають, а то ще гірше – валеріанку п'ють. Тому й намагалася стримувати себе, щоб їх не засмучувати.

Ось щойно мама вкотре заявила, що я «дуже гучна», і що з моїм голосом тільки оголошення на вокзалі робити (про вокзал – це у нас щось новеньке). А, на мою думку, нормально розмовляю.

ЕП - "застрявання" в блоці Суперего, функція БЛ. Вища математична освіта.

За розповідями, у тому числі маминим, мама практично з перших днів не проводила зі мною час, у неї була післяпологова депресія, і мене забрала бабуся.

Усвідомлення себе виникло близько двох років, з цього моменту пам'ятаю себе. Ми жили з батьками, тата я практично не бачила, він багато працював, мама зі мною майже не проводила час, затуляла мене в кімнаті. Не пам'ятаю, щоб вона говорила про те, що любить мене, просто ласкаво розмовляла чи обіймала мене, приймала мої прояви кохання, зазвичай, досить холодно, з роздратуванням. За спогадами в мене весь той період тужливий, пам'ятаю почуття самотності.

Коли приходили бабуся чи дідусь – це було свято, мені було дуже приємно їх бачити, не хотілося, щоб вони йшли.

Починаючи приблизно з 4 років, тато почав займатися зі мною математикою, багато розповідав, загалом, до школи я непогано вже знала програму перших класів. Я б не сказала, що математика була мені особливо цікава, але з боку тата та дідуся цьому приділялося багато уваги, те ж вимагалось від мене. У третьому класі мене забрали зі школи, яка мені дуже подобалася, у тому числі й тому, що там мало уваги приділялося вивченню математики. А подобалася вона мені саме гуманітарною спрямованістю, та й людьми, стосунками, що склалися. Незважаючи на те, що мені дуже подобалася музика, і були до цього здібності, батьки не погодилися віддати мене в музичну школу-інтернат. Теж тому, що вважали, що це нісенітниця і не заняття. Гуманітарні предмети вважалися не професією, і мої успіхи не заохочувалися. Коли в мене виявилися явні успіхи в економіці, це було зустрінуте батьками зі схваленням, це вважалося професією, на їхню думку. А ось мій інтерес до журналістики чи психології сприймався як нісенітниця. Успіхи в конкурсах з літератури теж проходили повз батьків, а от викладачі, пам'ятаю, наполегливо радили вступати на журфак.

ЕСЕ – спотворення у наповненні етики, сприйняття себе як логіка-інтуїта.

Мати не зовсім за нами стежила (за мною та сестрою), ми могли перебувати по кілька днів одні у квартирі. Моя бабуся розповідала, як нас знаходили та виходжували.

Потім були вже усвідомленіші ситуації, які викликали тотальний страх, наприклад, коли наша мати з нашою бабусяю конфліктувала і могла її бити, мало не вбити. І я пам'ятаю, як ховала всі гострі та колючі предмети, щоби під час конфлікту вони не потрапили комусь під руку. Загалом, багато всяких не дуже добрих і приємних ситуацій було. Мені було 11–13 років. А після 13 років нас (мене та сестру) забрали до дитячого будинку. Та й там теж не все було чудово. Хоча нас забрали звідти за два роки.

Я тепер живу у нормальній обстановці. Особливо останні три роки все нормалізувалося. А в районі 15–17 років я була абсолютно не емоційною людиною. Та й на дитячих фото, хоча їх мало, взагалі нуль емоцій, ну чи трішки.

СЕІ – низька самооцінка, невпевненість у всіх функціях, зокрема по блоку Его.

У школі я мала комплекси з приводу зовнішнього вигляду. Жили бідно, я мамині речі якісь носила, і іноді віддавали добрі люди, та й красою в принципі не блищала. Іноді дражнили, не з нашого класу, щоправда, старшокласники чи з інших класів – було дуже неприємно.

У дитинстві мене оцінювали як старанну (якщо завжди намагалася всім допомагати, робила все, що скажуть), але неакуратну. Це знову ж таки в плані одягу, взуття - що не доглядала за ними, в ящиках письмового столу вічно безлад був - розбиралася там раз на рік. Якщо шила, наприклад, на уроках праці, всі стібки могли в різні боки дивитися, рядок неакуратний. З уроками праці у мене, до речі, не дуже виходило. З приготуванням все добре, а от із шиттям... То кишені та рукави у халата втрачу, то пришию красиво, але зав'язочки у сорочки не назовні, а всередину – доводиться перешивати, вже не так акуратно виходить, штани так і не дошила, чому – вже не пам'ятаю, мабуть, знову щось втратила. Проблеми були з кресленням і з контурними картами на географії – має бути все акуратно, а я вічно натру ластиком брудних плям, поки десять разів усе перекреслюю, щоб було акуратно..

СЕІ - Его не виявлено, в блоці Ід багато страхів, через які вважала себе інтуїтом.

Оскільки процес самокопання дійшов до раннього дитинства, хочу написати тут те, що пам'ятаю. Дитиною я була мовчазною, вразливою і плаксивою. Мама казала, що я могла заплакати просто тому, що вона на мене не так подивилася. Як я пам'ятаю, так і було. Ще я пам'ятаю, що мене ніколи не втішали, а дозволяли плакати, доки не втомлюся. Після цього я таки сама повзла до мами і вибачалася за якісь свої дитячі провини. Тому що перебувати у стані конфлікту з мамою та непростощення для мене було нестерпно. Одного разу надрукувався в мене в пам'яті, коли я плакала з якогось приводу, а вона сама підійшла і запитала щось на кшталт: «Чому моя дівчинка так плаче?». У мене був стан щастя та ейфорії від цього настільки, що й досі пам'ятаю. Не пам'ятаю, щоби таке повторилося. При цьому я анітрохи не сумнівалася, що вона любить мене. Очевидно, вважалося, що так треба виховувати. Вона ж у мене педагог. Мене ніколи не лаяли в буквальному значенні слова, тим більше пальцем ніхто ніколи не торкнувся. Їй достатньо було зробити неприступне обличчя і сказати: «Ось інша на твоєму місці зробила б так і так». Чути це було до смерті прикро, хотілося сказати, що я не інша. Чи я це говорила хоч раз уголос, уже не пам'ятаю. Це повторювалося щоразу, коли я щось не те робила. Тож ця «інша» переслідувала мене довго. Можливо, ця установка всередині мене, що якась інша має бути на моєму місці, і не дає мені прийняти себе повністю такою, якою я є.

Страх бути дурною, мабуть, теж із сім'ї. Тому що для мами дурість – дуже серйозна вада. Я навчалася у тій школі, де вона працювала. Потрібно було підтримувати репутацію та бути відмінницею. Мені іноді сняться страшні сни, що зараз буде урок, якась контрольна, а я не готова. В інституті я вже дала собі волю, і лекції прогулювала, і трояки отримувала. Хоча вдома ставлення до цього було погане.

Мені здається, я намацала цей момент, що я в собі пригнічую. Гостре бажання, щоб мене любили і приймали такою, якою я є. Мені, напевно, весь час здається десь на несвідомому рівні, що я недостойна. А я намагаюся довести свою самодостатність і переконую себе, що мені ніхто не потрібен. Якось так.

Настільки мене все це розбурхало, що навіть поридала трохи. Нині це буває дуже рідко. Жаль було не себе сьогоднішню, а ту маленьку дівчинку, якій треба було, щоб її пожаліли. А ще її образ зливається у мене із образами моїх дітей.

ЛСЕ – на момент діагностики була низька самооцінка та акцент на функції Іда – ЧС.

Спочатку про акцент на ЧС. Тут багато всього намішано.

З одного боку підсвідомо переймалися звички та модель поведінки батька. Та й вироцнення з установкою «мій син слабаком не буде». "Батько сказав - син зробив" і т.п. Я б не сказав, що це був якийсь концтабір (навпаки, мені з сім'єю пощастило порівняно з дуже багатьма), просто авторитарний характер, військова+педагогічна освіта, тренерська робота та 40 років різниці у віці.

Плюс шкільний час потрапив на період навколокримінальних рухів, я виявився десь збоку, сам по собі, ні там, ні тут. У принципі ніхто мене нікуди не тягнув і особливо не наїжджав, але загальна атмосфера того часу була така, що хочеш не хочеш, а треба було враховувати. Тоді будь-який школяр чоловічої статі хоч якось, але орієнтувався у місцевих варіантах «понять» та інше. «Хто ти в житті, обґрунтуй, звідки, кого поважаєш...», коротше, класика жанру.

Тепер щодо самооцінки. Теж довга історія.

З одного боку, у дитинстві відчуття відсутності підтримки з боку батька у тому вигляді, в якому мені її хотілося б отримувати. Наче він і пишався сином, а з іншого боку, було відчуття, що мене якимось нездатним вважають. Можливо, це обмеження самостійності сприймалося.

Це, мабуть, із дитинства страхи. Мені, за великим рахунком, багато не треба – щоб хоч одна людина сказала: «ти зробив правильно», умовно кажучи, був поруч і підтримав. А коли кидають одного, чи кажуть «сам винен» і потім ще десять разів цим дорікнутьь – це дуже погано. Від такого швидко відучаєшся звертатися до людини з будь-якими питаннями.

PEI – «застрявання» у Суперіді, функції БЛ та ЧС.

Я бачу швидше розрізнені спогади минулого, аніж реальну причину. Нічого з цього окремо не тягне на причину поточного стану повною мірою, але кожна по краплі...

Ріс фактично без батька, а ранні спогади про нього уривчасті, досить безрадісні і сповнені епізодичної агресії. Та й моїм страхом. Це поганий імпринт із ЧС, як не крути. Період школи пройшов у якійсь своєрідній формі цькування. Тобто я не можу сказати, що мене сильно принижували чи ще щось, хоч і це було, але роль «омега» чи десь біля того відчувалася. Що ближче до кінця школи, то менше залишалось друзів. З того часу я так і не навчився заводити нових, як не дивно. Частково це пов'язано з тим, що майже весь підлітковий вік я жив (і живу) зі 100% неадекватною людиною (на моє сприйняття), схиленою на грошах, уїдливою, яка постійно хамить усьому, що порушиться. У сукупності це забезпечило мені суттєву емоційну нестійкість тривалий час.

Інтерес до навчання був досить міцно відбитий у мене. Окрім кількох предметів, на яких я почував себе живим. Гуманітарні предмети, серед інших – психологія. Я в неї глибоко заліз, вичитував томи книжок, потрошив інтернет. Потім натрапив і на соціоніку. Мені це приносило задоволення і розслаблення на загальному безрадісному тлі. Так непомітно для себе втягнувся в дискусії навколо соціоніки і почав вивчати риторіку, потім логіку. Ну як вивчати – «пилососити» знання. Ось так я забезпечив собі компенсацію емоційної нестійкості логічною ґрунтовністю.

Вилізти з цього, як виявилось пізніше, було набагато складніше, ніж із горезвісної нестійкості. Згодом цей стан почав приносити мені суттєві складнощі, я на його тлі практично перестав відчувати якісь емоції, у тому числі позитивні. Мета, звичайно, була досягнута (перестав переживати через нісенітницю), але ціна мене вже не влаштовувала. Тож дуже вчасно пристіли сюди – музичний гурт із лідером СЛЕ, робота з лідером СЛЕ, та спорт із тренером із цієї ж компанії. Плюс приблизно в той же час досить мотивуючі стосунки з дівчиною ЛСІ, хоч і короткі, але дають однозначні орієнтири. Загалом, усе життя розгорнуло мене у бік ЧС. І ті почуття, що з собою це принесло, дали мені неабияку частку спокою. Мені не потрібно більше затискати себе і розмірковувати про щось, ніякої тепер БЛ. Послухаю з цікавістю, а сам продукувати – вибачте. Вираз почуттів набув певної стабільності, я став «зубастішим», проживати їх у собі без виплеску потреби не відчуваю. Тож цей акцент вже свідоміший, ніж на БЛ, як на порятунку.

Хоча, бачачи тенденції історії, можу припустити, що це лише перехідний період перед чимось іншим.

Визначення спотвореного ТІМу – складний процес, коли багатовимірні функції виглядають як маловимірні, сам типований не впевнений у собі, часто бажане видається за дійсне, немає прийняття себе за тими функціями, в яких не було прийняття дорослими. Пошук причин спотворення часто починається під час діагностики, а продовжується у процесі самопостережень після неї.

Найчастіше спотворення, що зустрічається у процесі діагностики, – відсутність багатовимірних реакцій: за всіма функціями типований видає шаблонні відповіді. У таких

випадках ми рекомендуємо виявляти одновимірні функції. Якщо є можливість визначити хоча б у деяких функціях знаки, це дозволить висунути припущення про блоки функцій. Також блоки визначаються постійним зв'язуванням двох функцій (див. «Визначення блоків функцій»). Якщо можна визначити вігальність/ментальність будь-яких функцій, вся зібрана інформація дозволяє діагностувати ТІМ без виявлення багатовимірності. У такому разі доводиться констатувати факт спотворення роботи моделі ТІМу.

На даний момент я бачу тільки один інструмент, який дозволяє визначити ТІМ за наявності спотворення – це розмірність функцій. Як би не було спотворено ТІМ, розмірність функцій не змінюється. Багатовимірні функції можуть бути не заповненими свого часу, а маловимірні функції – посилено натреновані, але вони однаково обробляють інформацію у межах своїх розмірностей. Наповнення не змінює якості обробки інформації. І якщо типувальник спирається не на ознаки функцій, але на розмірність функцій, неухильно шукає індикатори розмірностей, а не зовнішні риси типу, він визначить ТІМ правильно навіть за наявності спотворення.

Вступ

Друга частина книги – практична – присвячена питанням діагностики ТІМу. Вона повноцінно висвітлює шлях оволодіння методикою діагностики та розрахована на людей, які цілеспрямовано займаються точною діагностикою, які вирішили заглибитися в тему на професійному рівні. Матеріалом для цієї частини послужив практичний досвід підготовки експертів, результати проведених досліджень та спостережень, а також самоспостережень. Тобто матеріал перевірено реальною робочою практикою.

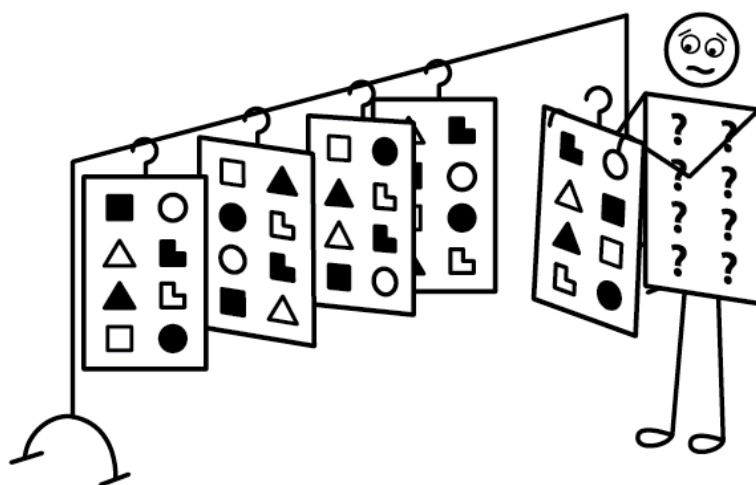
Якщо під час читання вам здається, що автор сильно захоплюється розглядом якихось дрібних деталей, нюансів, то смію вас запевнити, що такий ступінь деталізації є необхідним для цілей діагностики на тому рівні глибини розуміння, якого вдалося досягти автору та команді типувальників на момент написання цієї книги.

Мова викладення буде наближена до мови, поширеної в соціонічному середовищі, тому просимо поблажливості, якщо місцями з'являтиметься специфічний соціонічний жаргон.

Також у цій частині даються деякі поради щодо практичного застосування соціонічних знань для вирішення деяких особистих проблем, рекомендації щодо «налаштування» інструменту типувальника – його власної психіки.

Процедура визначення ТІМу

Що являє собою процес визначення ТІМу?

Поширеним підходом є «впізнання» ТІМу на основі того образу, який складається в процесі знайомства із соціонікою. Такі образи часто містяться у так званих

описах типів. Крім того, у процесі знайомства з соціонікою ви зустрічаєтеся з людьми, які називають свій ТІМ, і ви їх теж «складаєте» у скарбничку вашого образу ТІМу. Ви читаєте, що такі-то відомі люди – представники такого-то ТІМу. І ця інформація туди ж. Так поступово у вас складається якийсь узагальнений образ кожного ТІМу, і, зустрічаючись із новою людиною, ви починаєте її порівнювати з вашою колекцією. І якщо вона схожа на будь-який образ, то ви робите собі позначку «він теж такого ТІМу», і людина з цього моменту теж знаходиться у вашій скарбничці.

Помічаєте як росте ваша колекція? А чи помічаєте, як ваші образи стають все більш неточними, помилковими? Як? Так, дуже просто. Ви ж не перевіряєте за моделлю процес обробки інформації цієї людини. Тобто, фактично, ви ігноруйте найголовніше, предмет вивчення соціоніки – спосіб обробки інформації. Не усвідомлюючи, ви наповнюєте вашу колекцію неперевіреними зразками. Кожен наступний неправильно визначений ТІМ робить загальний образ більш помилковим.

Процес накопичення зразків є природним для нашої психіки; так ми вчимося узагальнювати і впізнавати у новому щось, властиве спільному. Але в такому процесі важливо не заповнювати свою колекцію неверифікованими зразками.¹

Наступним поширеним способом діагностувати ТІМ є **ознаковий підхід**, який полягає в порівнянні проявів (дій) типу, що типується з якоюсь ознакою. Ознака може бути як частиною дихотомії, так і окремо описаною. Ознаки, що є полюсами дихотомій, у соціоніці відомі як ознаки Рейніна (в тому числі базис Юнга). Також є окремо описані ознаки – це ознаки групи (наприклад, квадри), опис роботи тієї чи іншої функції, блоку, описи типів.

Описові ознаки типу найчастіше спираються на образи типів. При діагностиці, за ознаками, головною проблемою є відсутність достатньої чіткості (однозначності) описів. В опис повинні входити по можливості такі характеристики, які явно відрізняють даний об'єкт від іншого, але це часто порушується.

Найпроблемніше місце діагностики за дихотомійними ознаками – це виявлення міри прояву ознаки: більше чи менше логіка, більше чи менше сенсорика, більше чи менше статика тощо. За такого способу розрізнення типувальнику доводиться вирішувати, спираючись на суб'єктивні відчуття, який полюс дихотомії виявлений більше у діях, поведінці, мовленні людини. Відсутність шкали градацій прояву ознаки та відсутність розрізнення за принципом «наявність/відсутність» робить такий інструмент діагностики неточним від самого початку. Багатий життєвий досвід, тобто гарне наповнення, може бути розцінений як перевага у прояві ознаки. Наприклад, вища технічна освіта є гарною умовою для заповнення функції логіки, вона виглядає «сильною». При використанні ознакового підходу немає можливості відрізнити якість наповнення від її кількості, немає межі, яка точно поділяє два полюси дихотомії.

У цьому посібнику я показую, як визначати ТІМ, використовуючи найточніший на даний момент діагностичний метод – за позиційно-ранжуючою моделлю. При такій діагностиці виявляються особливості обробки кожного аспекту інформації, у результаті визначається позиція відповідної функції (або блоку функцій) в моделі. Жодна функція не повторюється за набором параметрів. Кожна функція має три параметри: розмірність, знак, тальність (вітальність/ментальність). Кожен параметр відрізняється за принципом «наявність/відсутність», і це робить процес розрізнення точнішим. Таким чином, у методиці є шкала градацій, є можливість поділу маловимірних та багатовимірних функцій, є можливість не залежати в оцінці обробки інформації від життєвого наповнення функції [20].

Отже, при визначенні ТІМу психіки образ ТІМу або описові ознаки можна використовувати лише на *етапі висування гіпотези*. Далі відбувається *зіставлення*

¹ Верифікація – підтвердження відповідності.

обробки інформації з моделлю. Все, що написано в першій частині книги – це докладний виклад тих відмінних характеристик елементів моделі, які дозволять порівнювати зразки мислення людини з моделями ТІМів. Якщо ви не переконалися, що інформація обробляється людиною відповідно до однієї з 16 моделей, тобто не перевірили розмірність, знаки, вітальність/ментальність функцій, отже, ви не визначили ТІМ людини, а лише висунули гіпотезу ТІМу. Такий підхід має стати правилом культури визначення ТІМу.

Визначення власного ТІМу

Якщо ви збираєтеся визначити свій ТІМ психіки, вам потрібно зібрати на себе досьє. Для цього стануть у нагоді ваші щоденники, листи, статті, вірші, оповідання. Також вам необхідно буде зайнятися самоспостереженням, фіксуванням своїх реакцій та думок у різних ситуаціях. Спостерігайте за ситуаціями, які викликають внутрішню напругу, страх, уникнення, роздратування тощо. Виконайте вправу для запису своїх думок. Зберіть думки про себе інших людей.

Весь зібраний матеріал проаналізуйте з погляду розмірності, знаків, ментальності/вітальності кожної функції. Сформууйте гіпотезу ТІМу, а далі стежте за собою вже з погляду ймовірного ТІМу. Аналізуйте, наскільки відповідають моделі ваших реакцій.

При цьому пам'ятайте, що часто ми хочемо видати бажане за дійсне, тому відсікаємо ту частину дійсності, яка не відповідає з нашої думці про себе. Якщо ви підозрюєте, що можете займатися самообманом, і навіть якщо не підозрюєте про це, спробуйте узгодити ваше бачення з баченням інших людей. Якщо є можливість, пройдіть процедуру ідентифікації ТІМу у експертів-соціоніків.

Про самоспостереження

Поговоримо докладніше про самоспостереження.

СОЦІОНІЧНЕ САМОСПОСТЕРЕЖЕННЯ – це збір інформації про себе шляхом відстеження власного мислення та внутрішніх реакцій з метою виявлення моделі ІМ.

Зверніть увагу, ми говоримо не про поведінку, вас має цікавити саме мислення. Ваші дії, звички, вміння впливають із особливостей вашої обробки інформації, але вони вторинні стосовно мислення.

Що ми спостерігатимемо?

Спостерігатимемо два процеси в нашій психіці: **думки** та **внутрішні реакції**.

Під **думками** розумітимемо слова або образи (зорові картинки), які виникають у нас в умі.

Під **внутрішніми реакціями** ми розумітимемо ту емоційну (енергетичну) складову, внутрішнє психічне переживання, яке супроводжує думку.

Для того щоб краще зрозуміти, що таке внутрішня енергетична реакція, представимо вісім функцій у вигляді живих істот, кожна з яких реагує на отримання інформації. Припустимо, перша істота отримала кашу і висловила задоволення, а друга істота отримала кисіль і скривилася, їй не подобається. Аналогічно, кожна функція не просто отримує та обробляє інформацію, але якось емоційно (енергетично) реагує. Чому

«енергетично»? Тому що емоція і є підвищення або зниження енергетики, тону, стану: краще, приємніше, ще приємніше, дуже здорово! Або – неприємно, боляче, страшно, фу, яка гидота!

Одна з восьми функцій – етика емоцій (ЧЕ) – вмє розпізнавати ці енергетичні стани та передавати нам сигнали про те, як реагує та чи інша функція. Ми отримуємо інформацію про енергетичний стан функції, а також про енергетичний стан нашого організму. Крім того, ця ж функція ЧЕ вмє зчитувати такі ж сигнали від інших людей, і ми отримуємо інформацію про їхній емоційний стан (ЧЕ).

Таким чином, інформація про енергетичну реакцію функції на інформацію, що надходить, є складовою всієї інформації з ЧЕ, яку ми отримуємо. Енергетичну реакцію функції ми називаємо **керуючою емоцією** (КЕ) [13] (див. розділ «Керуючі емоції»).

Є керуючі емоції, які привабливі для нашої психіки (ми отримуємо задоволення), і є відштовхуючі КЕ (нам неприємно, ми прагнемо уникати, ухилитися від них) – їх можна назвати психічним болем.

Отже, ми маємо думки і є внутрішні реакції функцій (КЕ). Вони тісно взаємопов'язані.

Якщо ви фіксуватимете свої думки та супроводжуючі їх керуючі емоції, і якщо ви знатимете, що означають внутрішні реакції, то ви зможете самі визначити свій ТІМ. Власне сприйняття внутрішнього стану – це єдине, що однозначно вас переконає у вашому ТІМі, у роботі моделі.

При оцінці власних реакцій ми матимемо як приклад модель ТІМу з розмірностями функцій. Тобто внутрішні реакції ми співвіднесемо з певною розмірністю функції, з її тальністю (приналежністю до суперблоків Ментал або Вітал) та знаком.

Що потрібно знати, щоб спостерігати за собою?

Розподіл інформації на аспекти.
Поняття розмірності функцій.
Концепцію знаків функцій.
Поняття про Ментал/Вітал.
Мати навички самоспостережень.

В яких ситуаціях слід спостерігати за собою?

Список найбільш значущих для спостереження ситуацій:

- коли надходить нова інформація – виявлення Ментала/Вітала та розмірності функцій,
- коли ви щось обмірковуєте, замислилися – виявлення Ментала/Вітала,
- коли щось суперечить тому, що ви вже знаєте, вашому розумінню – виявлення розмірності та знака функцій,
- коли каже ваше «хочу» – виявлення функцій Суперіда,
- коли хвалять – виявлення розмірностей функцій та Суперіду,
- коли лають – виявлення розмірностей функцій,
- коли вийшло (як ви знаєте, що вийшло?) - виявлення розмірностей функцій,
- коли не вийшло (як ви дізналися, що не вийшло?) - виявлення розмірностей функцій, знака функцій,
- коли немає бажаної інформації – виявлення Суперіда,
- як ділите інформацію на добре / погано - виявлення розмірностей функцій,
- як ділите інформацію на моє/не моє – виявлення розмірності та тальності функцій,
- коли не встигаєте відстежити, обміркувати реакцію до її прояву зовні – виявлення Вітала,

– коли спостерігаєте повторюваність та автоматизм реакцій – виявлення Вітала.

У цих ситуаціях найчастіше виявляються значущі характеристики функцій.

Які внутрішні реакції необхідно спостерігати?

Усі реакції, які виводять вас із рівноважного стану (у будь-який бік). З докладним списком керуючих емоцій ви можете ознайомитись у розділі «Основні властивості та керуючі емоції функцій ІМ».

Особливості відбору інформації

Дуже важливо, щоб під час збирання інформації ви не відсікали те, що здається неважливим. Ви можете зовсім непомітно для себе ігнорувати інформацію, яка не вписується у ваш образ себе.

Коли людина починає себе вивчати, у неї з'являється небезпечний противник – його власне «Я», яке прагне всіма силами зберегти стійке уявлення про себе. Навіть якщо ви прийняли тверде рішення про те, що хочете дізнатися про себе «те, що є насправді», все одно потрібно пам'ятати, що ваше «Я» обманюватиме вас на кожному кроці.

І ще дуже важливо відкинути колишні концепції. Це заважає самоспостереженням. Вам важливо буде отримати справжній досвід самовідчуттів, а не підміняти його своїми уявленнями про себе. Часто люди навіть не замислюються, не вслухаються, не вдивляються, як вони насправді реагують, що відчувають? Вони відразу знають готову відповідь, яка родом із цих концепцій себе. Часто при діагностиці ТІМу типувальник вислуховує саме концепції типованого, але не те, що є насправді. Це не означає, що типований хоче обдурити, він сам не здогадується про це. Якщо ж попросити типованого згадати в якості прикладу реальну ситуацію з життя, то часто виявляється, що або такого не було, або він її не пам'ятає, або реакція була іншою. Уважний типований сам починає помічати підміну.

Ваше завдання – поринути у світ самоспостережень, а не власних концепцій, прошу стежити за цим. Це означає, що кожного разу, коли виникає питання реакції, **ви маєте звернутися не до того, що ви думаєте з цього приводу, а подивитися всередину себе, прислухатися до себе.**

Обов'язковою умовою самоспостереження є відсутність критичної оцінки. Не треба ні засуджувати, ні виправдовувати себе, будьте просто спостерігачем.

Техніка відстеження думок та внутрішніх реакцій¹

Вам потрібно звикнути до думки, що стежити за собою доведеться постійно, а не іноді. Звичайно, одразу так не вийде, починати треба з мінімуму – 20-хвилинної практики.

Ви не помічаєте, як ваша психіка («розум» – у термінології східних вчень) постійно сканує інформацію з навколишнього світу. Як це відбувається? Для того, щоб це дізнатися, вам потрібно навчитися спостерігати за кожним рухом свого розуму, дізнатися, як він функціонує. Вам здається, що ви щось думаєте. Але якщо ви стежите за своїм розумом, то зрозумієте, що практично не керуєте цим процесом.

Іноді ті, хто отримав завдання стежити за думками, дивуються: «я ні про що не думаю». Ця відповідь говорить про те, що людина настільки неуважна до себе, що навіть не помічає постійної діяльності розуму, яка не припиняється взагалі. Тиші у нас у голові немає. Ні в кого. Поки що ми самі не керуємо своїм розумом.

¹ Техніки, описані в цьому розділі, спираються на вправи для роботи з емоціями, що використовуються в буддизмі.

Так ось перше завдання – навчитися стежити за своєю розумовою діяльністю: сісти, розслабитися та почати спостерігати свої думки. Просто спостерігати **нічого не роблячи з ними, ні зупиняючи, ні оцінюючи**. Кожна думка – прапорець «ось думка» (думкою вважається як словесна фраза, так і образ, і емоційна реакція). Періодично ви забуватимете і замислюватиметеся настільки, що забудете стежити за думками. Як тільки «прокинетеся», м'яко повертаєтеся і продовжуєте знову: «ось думка». 20 хвилин такого відзначення думок покажуть вам, що насправді робиться у вашій голові. Крім того, ви можете спостерігати за своєю увагою. Вивчіть її. На що схожа увага, що це таке, як вона переміщається від однієї точки до іншої? Чому рухається? Що найчастіше знаходиться у фокусі вашої уваги?

Якщо ви захочете тиші в голові і спробуєте зупинити той потік думок, який ви спостерігаєте, побачите, наскільки ви насправді «круєте» цим.

І коли ви таким чином познайомитеся зі своїм мисленням ближче, коли у вас виробиться звичка **мати спостерігача** за своїм мисленням, тоді ви зможете цілеспрямовано спостерігати, наприклад, за яким аспектом інформації відбувається ваше мислення (про це докладніше буде сказано нижче).

А якщо ви будете ще уважнішими і наполегливішими, то зможете спостерігати **момент зародження кожної думки**. Ось тут ви найближче підберетеся до вашого інформаційного метаболізму.

Що вам дадуть такі вправи? Найголовніше - це **вміння вчасно помітити свою реакцію**. Ми в житті настільки автоматичні і настільки неуважні до себе, що часто відчуваємо тільки щось надзвичайне, а звичайні внутрішні реакції йдуть непомітним тлом. А думки у голові взагалі живуть своїм життям. Вам же потрібно навчитися чуйно прислухатися до тонких внутрішніх почуттів, але спочатку потрібно хоча б згадувати, що себе треба «послухати». Регулярні самоспостереження зародять звичку дослухатися до себе. І ви відзначатимете поганий настрій не тоді, коли вже сил немає терпіти, а в той момент, коли тільки почалася ця зміна. Помітите, що інша людина вам чимось не подобається відразу, а не на п'ятий день знайомства. Або відчуєте, що ситуація невизначеності вас нервує – не тоді, коли хочеться об стінку головою битися, а на самому початку, у момент зародження реакції.

Дуже важливо встигати відстежувати зміни свого стану. Важливо звертати увагу на свої думки та внутрішні реакції протягом дня. Ось ви говорите з кимось, і з'являється якась слабкість, знервованість. Ось тут і потрібно подумки зробити «стоп!» і просканувати себе: звідки це почуття, що саме його викликало, що мені неприємно, що таке сказала ця людина, чому мені неприємна ця тема? Або що я йому відповів, яким я себе не приймаю? Звичайно, в момент розмови немає можливості займатися таким самоаналізом, але можна зафіксувати цей момент і повернутися до нього пізніше.

Є ще один вид роботи із собою: **аналітичне самоспостереження**.

Виберіть зручний для вас час і місце, де вам ніхто не завадить, прийміть будь-яке зручне положення, розслабтеся, постарайтеся заспокоїти балаканину в голові. А тепер пориньте у проблему. Проблема це те, що хвилює вас, що не дає спокою.

Занурення – це постановка питань та відповіді на них. Тут ви ні перед ким звітувати не повинні; важливо розкопати причину, коріння. Це схоже на занурення крок за кроком. Наприклад, питання, вказані вище, можуть допомогти. Відповідаючи на запитання, щоразу прислухайтеся до себе, як відгукується відповідь усередині вас, чи ви вірите йому, чи знайшли ви насправді відповідь, чи намагаєтеся увільнити. **Шукайте причину тільки в собі**, ніяких інших зовнішніх причин немає. Вам потрібно знати, чому саме ви так реагуєте, і чому саме у вас ось це відгукується болем, гнівом, роздратуванням. Якщо ви звалюватимете все на дядька/тітку, то ні на крок не просунетеся; якщо ж знайдете те, що всередині вас має те саме коріння, має схожу властивість, то ви відчуєте, що знайшли справжню причину. Коли я кажу «має те саме коріння», то маю на увазі той

факт, що немає нічого, що чіпляє нас, що б не було властиво нам самим. Наприклад, якщо вас зачіпає те, що хтось прагне показати себе вище, то у вас також є це прагнення.

Якщо ви знайдете справжню причину вашої проблеми, це відчувається як стан полегшення, звільнення. Якщо вас постійно відштовхує якийсь напрямок занурення, саме там шукайте проблему; йдіть туди, де найбільючіше. Це не зашкодить вам: захисні механізми спрацьовують, але в цьому випадку вони заважають звільненню від негативу. Вони, як вірні пси-цербери, стоять на варті місця, яке колись ударили дуже сильно. Вам більше не хочеться туди нікого пускати, щоби не пережити цей біль ще раз. Але ці пси не знають, що саме ви їхній господар, і не пускають вас туди теж. Не бійтеся їх. Вони для вас – сигнал правильного напрямку.

Чим вам допоможе з соціонічного погляду аналітичне самоспостереження? Ви навчитеся аналізувати та слухати себе. Це найголовніше, до чого я вас веду. Тому що тільки ви самі знаєте відповіді на всі запитання, і ви самі можете дуже точно відстежити роботу кожної психічної функції. Але для цього потрібно натренувати апарат відстеження. Крім того, тільки такий глибокий підхід покаже, яка з функцій насправді «болить».

Соціоніками-практиками відзначено тенденцію: багатовимірні функції часто прикривають собою маловимірні. Тобто ви думаєте, що у вас проблема, наприклад, в етиці стосунків, а насправді ви не розумієте суті людини. Звідси випливає нерозуміння того, що від нього очікується, ви можете боятися зради, а в результаті – боятися стосунків. І психіка робить хитрий хід: ви погоджуєтесь визнати маловимірною сильну етику, тому що таке визнання не принесе вам додаткових страждань; а ось усвідомлення того, що ви не вмієте розуміти людей, ще раз ударить по маловимірній інтуїції. Ви несвідомо прагнете уникати такого удару.

Хочу попередити, що самоспостереження потрібно проводити щодня хоч би по 20 хвилин. Одноразові спроби, швидше за все, вам мало дадуть.

Слід зазначити, що в різних людей різна психологічна готовність до самоспостережень. Одним вони даються легко, іншим потрібен певний час на вироблення такого вміння. У будь-якому разі такі вправи підуть на користь: ви дізнаєтесь про себе багато нового. Якщо ви навчитеся хоча б кілька разів протягом дня звертати увагу на свої думки та стани, це вже буде дуже гарний результат.

Отже, як використовувати вміння стежити за собою, за своїми думками та внутрішніми реакціями?

По-перше, познайомтеся з тими внутрішніми реакціями, які живуть у вас, знайдіть у собі перераховані вище. По-друге, погляньте, з яким аспектом реальності які реакції та думки пов'язані. Наприклад, «напруження і страхи я найчастіше відчуваю в таких ситуаціях. Ці ситуації пов'язані із аспектом БЕ. Можливо, функція БЕ у мене маловимірна чи має знак плюс». І далі зіставте це з моделлю ТІМу. Фактично вам потрібно знайти в собі та відчуті роботу кожної функції.

Наведу приклад такого збору інформації про одновимірну функцію.

Я планомерно шукала больову БС. Коли протирували в ЕІЕ, спочатку не могла зрозуміти, що це взагалі таке – «больова БС» і де вона в мене болить. Ну, є деякі комплекси, та й що? Хто їх не має? І якимось випадком неадеквату чи проколів теж не могла відразу пригадати. Тому протягом кількох місяців записувала за фактом кожен випадок, коли мені не по собі, соромно, погано, паніка тощо. Потім аналізувала, що це було, які аспекти... Через якийсь час набралася пристойна кількість схожих прикладів, щось почало прояснюватись, згадала й подібні випадки з минулого. Дитячі жахи я завжди пам'ятала, але якимось не спадало на думку пов'язувати їх із БС. Чесно кажучи, осяяло, що це воно, тільки під час прочитання нотатки на форумі, в якій було описано все дуже схоже. Знайомий логік, бачачи моє здивування з приводу больової, при нагоді показував - ось воно,

неадекват, дивись! Статті якісь читала знову ж таки. Поступово зрозуміла, де БС та що з нею не так.

Зверніть увагу: дівчина навіть не знала, де шукати, що болить! І це дуже правдоподібно. Так було і зі мною, – до знайомства із соціонікою навіть не підозрювала, що в мене десь щось не так. А тепер дивно, як можна було не помічати таке? І не помічаємо! Тільки ретельне дослідження показує, що відбувається з нами насправді.

Варто попередити, що надмірне захоплення «колуванням» в одновимірній функції може призвести до тимчасового посилення її чутливості та опуклості проблем.

Що ви в результаті спостережень відкриєте для себе?

Я, звичайно, не можу сказати, що саме кожен з вас зможе дізнатися про себе в результаті спостережень, оскільки дуже залежить від ваших здібностей, наполегливості, бажання, інтересу, важливості для вас цього заняття. Але загалом подібні спостереження можуть показати:

- чітку картину роботи кожної функції, аж до уміння «розшифрувати» кожну реакцію, і звідси впливає
- розуміння реакцій інших людей;
- відчуття меж роботи кожної функції;
- ясне розуміння вашої обмеженості (та інших людей теж);
- ясне розуміння вашої автоматичності;
- розуміння заданості програми ззовні;
- зародження питання «що з цим робити?» та пошук відповіді на нього.

Принаймні, щось робити має сенс лише тоді, коли ви розумієте, із чим маєте справу. Особливо це стосується різноманітних тренінгів.

Що робити з суперечностями?

Якщо ваші спостереження показують суперечливі результати з погляду моделі (суперечливі реакції всередині однієї функції, або «непопадання» в жодну з моделей ТІМів), то в такому випадку слід зробити висновок про те, що спостереження спотворюються втручанням вашого «Я»; ви займаєтеся самообманом. Можна, звичайно, зробити і інший висновок, що і соціоніка, і модель суцільний обман, і все це не працює. Але коли зробите подібний висновок, прислухайтеся до себе уважно.

Окреме звернення до типувальників

Наші спостереження показують, що вивчення роботи своєї моделі на рівні внутрішніх реакцій дозволяє типувальнику отримати фундаментальний досвід роботи функцій, який стає основою спостережень за відповідними реакціями будь-якої іншої моделі ТІМу. Без такого досвіду багато соціонічних знань залишаються голою теорією, а практика заповнюється не реальними фактами, а додумуванням. Невміння відстежувати внутрішні реакції породжує теорії, не підтвержені практичними спостереженнями.

Визначення ТІМу іншої людини

Якщо ви визначаєте ТІМ іншої людини, вам необхідно зібрати досить багато на неї. Якісною вважається інформація, отримана безпосередньо від типованого. Намагайтеся не використовувати газетні інтерв'ю, репортажі, перекази та думки інших людей. Вони завжди вносять спотворення.

Процес діагностики складається з етапів отримання інформації від типованого та аналізу отриманого матеріалу з погляду моделі А.

Отримання інформації

Способами отримання інформації є:

- **Інтерв'ю.**
 - **Спостереження** за діяльністю людини чи групи, за вчинками, реакціями; спостереження зовнішності.
 - **Збір досьє** як документів, текстів, свідчень очевидців, щоденникових записів, результатів творчості, відеоматеріалів, фотографій тощо.
 - **Експеримент.** Метод експерименту у тому, що створюються спеціальні умови (наприклад, перед випробуванням ставиться завдання). При цьому експерти спостерігають за реакціями, діями, прийнятими рішеннями та роблять висновок про спосіб обробки інформації.
 - **Тести.**
- Наведу приклад того, як можна збирати інформацію шляхом спостереження.

Спостереження за дітьми

ТІМи дітей, особливо маленьких, можна визначити за допомогою спостереження. Цей спосіб ефективний за умов, коли немає можливості одержати інформацію методом інтерв'ю, ставлячи прицільні питання до певних функцій.

При достатньому обсязі спостережень можна достовірно визначити ТІМ дитини у віці року. Це пояснюється тим, що ТІМ повністю функціонує вже відразу після народження, незважаючи на те, що повне заповнення моделі відбувається до 28 років.

Що ми можемо спостерігати у дітей?

У сфері сенсорики

- Спосіб займати простір. Чи є схильність займати, відвойовувати простір? Наскільки є розуміння, що моє, а що чуже?
- Як сприймає інформацію про зовнішній вигляд? Вибір одягу (красиво чи некрасиво). Наскільки може оцінити затишок, комфортність, тактильні властивості одягу та інших речей?
- Наскільки розуміється на властивостях їжі, чи розрізняє тонкі смакові якості продуктів, їх поєднання, наскільки добре відчуває ситість/голод?

У сфері етики

- Манера спілкування з іншими дітьми та з дорослими: товариськість, забіякуватість, замкнутість, відкритість, здатність до співпереживання тощо.
- Загальна емоційність. Наскільки різноманітна та рухлива міміка, які спостерігаються прояви емоцій?

У сфері інтуїції

- Відчуття часу. Ставлення до запізнень, затримок, терплячість в очікуванні, реакція на покваплення.
- Загальна догадливість, кмітливість.
- Фантазування.

У сфері логіки

- Взаємодія з об'єктами: ремонт, розуміння пристрою чогось, прагнення до конструювання. Чи любить робити, робити щось руками? Інтерес до техніки, технологій.
- Послідовність мислення, розважливність.
- Відношення до математики, схем.

Інші спостереження

- Які ігри любить сенсорні, логічні, етичні, інтуїтивні?
- Що дратує, злить?
- Про що розмірковує, про що має власну думку?
- Що легко дається?
- Чого боїться?

Спостерігаючи названі прояви, ми фактично застосовуємо дихотомійний підхід, вибираємо: етик чи логік, сенсорик чи інтуїт. Визначившись із двома макроасpekтами багатовимірних функцій, починаємо вивчати, з яких аспектів відбувається ментальна обробка інформації.

Поки дитина перебуває у віці заповнення Вігала (до 14 років), ми практично не можемо спостерігати у неї вітальних проявів, характерних для дорослих: автоматизму та звичності. Однак чітко простежується індивідуальна спрямованість усієї життєдіяльності дитини у вітальному віці. Навіть якщо він міркує по блоку Его, всі його інтереси будуть обертатися навколо власної особистості. Оскільки ми можемо почути висловлювання дитини від будь-якого блоку, важливо розрізнити блоки Ід та Его. Спостереження показують, що за блоком Его дитина наполягає на своїй точці зору і може протистояти думці дорослих (звісно, за умови достатньої свободи у розвитку). Міркування щодо Его будуть згодом витіснити розмови щодо Іду і кількісно превалювати.

Прояви знаків функцій в дітей віком спостерігаються, як і в дорослих.

Спостереження бажано записувати, позначаючи функцію, яку ви аналізуєте.

Наприклад:

Хлопчику 4 роки.

Особливість мислення, що повторюється - перераховує всі події, які відбудуться до цього моменту, потім вписує в цей перелік нову подію, і продовжує далі перерахування аж до того моменту, який йому потрібен. Діалог:

– Сьогодні приїде тато.

- Спочатку я піду в садок, потім я там пообідаю, потім ти мене забереши, потім я трохи погуляю, потім посплю, потім приїде тато, і ми поїдемо до парку на гойдалку?

І він так будь-яку подію вписує у свій порядок дня.

(Аспект - БІ, можлива ментальність).

У знайомої син народився. Йому нещодавно рік виповнився. Спостерігаю його. Емоції дуже бідні з погляду міміки. Але найцікавіше – поведінка щодо ЧС. Він прагне будь-який об'єкт або зламати, або захвати кудись. Причому, якщо йому не виходить, то він голосно обурено кричить. Це крик розпачу, не плач, саме крик. Як

усі діти, відкриває всі шафи і вивертає їх навиворіт. Батько у свої шухляди його не пускає. У нього на спроби сина залізти в шухляду одне запитання: Ти туди щось поклав? Ні. Нема чого тобі тут робити». На що син знайшов відповідь. Він став розкладати у всі шухляди свої речі. Зауважу, що дитина ще не розмовляє. Але він чудово зрозумів ситуацію щодо ЧС.

Один раз йому старша сестричка дала пограти мобільним телефоном, який дитина сховала. З того часу кілька тижнів ніхто не міг знайти цей телефон (він розряджений). Періодично телефон з'являється в руках дитини, і той з ним грає, але в цей момент телефон не забереш. Однак побачити, куди він його ховає, нікому не вдавалося, поки мама не знайшла телефон глибоко в кухонній шафі за крупами.

Дуже не любить, коли люди, які приходять у гості, починають до нього звертатися, ним цікавитись. Найкращий спосіб налагодити з ним контакт – взагалі не звертати уваги на нього, тоді він сам підійде.

(Можна припустити, що у дитини багатовимірні функції логіки та сенсорики, функція ЧС – ментальна).

Спостерігаючи реакції дітей, ви можете, як і у дорослої людини, бачити впевненість у певних аспектах інформації, що сигналізує про багатовимірність функції. Також можна спостерігати ментальні міркування (оцінки) та згоду чи незгоду з певними нормами.

ЕСЕ, 8 років. Етика емоцій.

День св. Валентина. Леся чекає не дочекається тата, він обов'язково їй щось подарує. Не має значення, що це свято закоханих. Для Лесі всі свята – її. Вона чудово знає, що дарують подарунки коханим. Але ж вона улюблена дочка, як же інакше. Загалом, чекає на подарунок. І каже: «Тільки б цукерки не подарував». Минулого року були цукерки, зараз їй явно хочеться щось суттєвіше. Приходить тато з роботи і... дарує їй коробку цукерок. Я спостерігаю, чим це скінчиться. Жоден м'яз на обличчі не здригнувся, посміхнулася, пішла одразу відкривати цукерки. Нічим не видала свого розчарування! А воно було. Я потім говорила з нею. (Ментальний контроль емоцій).

У класі кілька дітей із сімей релігійної громади. Їм не можна брати участь у святах. Коли у класі відзначають чийсь день народження, чи якийсь свято (солодкий стіл), то цих дітей вчителька має виводити із класу. Це прохання батьків.

Леся каже, що їхній Бог вважає, що свят не має бути. Але вона думає інакше: «Бог створив свята, щоб люди раділи та веселилися».

(Приклад роботи функції ЧЕ в Его у дитини, яка навчається у молодшій школі).

Син показує мені картинки зі старовинними замками, питає, мовляв, який тобі подобається. Я вибрала замок квадратної конструкції. Він каже: "Так, не пощастило б тобі в ті часи". Я: "Чому?" Він: «Тоді було краще жити у круглих замках. По-перше, зручніше влаштувати дзот практично з будь-якого місця вежі та контролювати найбільшу територію за допомогою однієї зброї. А по-друге, якщо ядро вдарить у круглу вежу – менше шансів пошкодити її, адже ядро полетить дотичною. Якщо таке ядро потрапить у плоску стіну – все, стіні кінець».

А я, вибираючи квадратний замок, виходила тільки з того, що зручніше меблі розставити.

(Інтерес щодо ЧС, Бі та ЧЛ).

*До техніки завжди руки лежали. Якось були в гостях (Ясіку було 4 роки), йому запропонували посидіти на машині (яка рухається за допомогою педалей), щоправда, попередили, що вона чомусь не їздить. Ярослав, недовго думаючи, каже:
- Зараз подивимося, - поліз під машину, - тут просто тяга злетіла.
Потім сів і поїхав. Я пам'ятаю його здивований погляд, коли його за це почали хвалити, він явно не зрозумів, за що хвалять, це ж так просто.
(Багатовимірна ЧЛ).*

*Прошу дитину набрати мені води в розбризкувач (гладжу одяг). Дитина приносить розбризкувач і дивиться на мою реакцію. Рожниця задоволена така. Бризкаю, чую аромат одеколону. Запитую, навіщо додала ароматизатор? Ну, зрозуміло, щоб смачно пахло. Я кажу: «Але ж не всі запахи підходять, наприклад, чоловікам і жінкам» (тут я маю сказати, що у нас вдома жіночих ароматів немає, тому що я не користуюся, а ось у чоловіка є, і вона його одеколоном ароматизувала воду). Отож дитина відповідає, що вона понюхала і вирішила, що цей запах підійде і чоловікові, і жінці. Принюхавшись, погоджуюсь, запах досить тонкий, не різкий, не відверто чоловічий.
(БС – ментальна, багатовимірна).*

При достатній підготовці можна відстежувати і маловимірні реакції чи висловлювання.

Приклад одновимірної реакції з БІ (12 років):

– А що, є якась людина, яка сидить і вигадує на всю Землю, в який день розпочнеться наступний новий рік?

- ???

– Ну, у понеділок, чи у вівторок...

– Наступний рік починається наступного дня після того, як скінчиться старий. Так само і наступний місяць починається наступного дня після попереднього.

– А точно. Я іноді це розумію, а потім знову забуваю.

Подумала і каже:

– А прикольно було б, якби кожен наступний новий рік починався в інший день. Наприклад, цього року – першого числа, а наступного – другого числа, а потім – третього.

Страх з логіки та інтуїції:

Якщо щось важко – робити цього не хочемо і навіть плачемо. Насилу вдається пояснити, що це не так важко, як їй здається. А сьогодні розповідала про свою фантазію – як вона поведе дітей у невідомий світ, де закопано скарби, і покаже їм, де треба копати:

- Мамо, а якщо там копатися не буде, то діти подумают, що я дурна, так?

– Не факт, що не копатиметься. Проблеми вирішуватимеш у міру їх виникнення: бачиш, що не копається, сідайте всі разом і думайте, що з цим робити. Може, спеціальну дорожню техніку на допомогу викличете, може, з іншого боку почнете копати, на місці вже вирішите. – Злата повеселішала, знайдено вихід, тепер діти не думатимуть, що вона дурна.

(Невпевненість у логіці «що робити», та інтуїції «як мене оцінять» може вказувати на маловимірність відповідних функцій).

Спостереження за тим, як заповнюються та використовуються норми щодо ЧІ:

- *Життя завжди незвідане (мінус ЧІ, норма).*
- *Всі люди ідеальні, але не всі можуть це розуміти (ЧІ норма).*
- *Якщо хтось вважає мене неправою, то я просто вимикаюсь (ЧІ вітальна, норма).*
- *Ось почула я в серіалі "Щоденники вампіра" фразу "чия б корова мукала", запам'ятала її і тепер скрізь говорю. Я думала, де люди беруть такі фрази? Тепер знаю (ЧІ норма).*

Приклад відстеження блоку функцій:

- *Якщо ти комусь хочеш показати, що не хочеш з ним дружити, що ти робитимеш?*
 - *Толкнути, вдарити? І вкусити?*
 - *Та ні, без бійки, просто показати людині, що не хочеш з нею дружити, що погано до неї ставишся.*
 - *Ну, хай він б'є і штовхає, а я мовчатиму....*
- (Блок БЕ та ЧС).

Спостерігаючи за дітьми, потрібно враховувати особливості їхнього оточення та виховання. Заборони, покарання, негативні оцінки (особливо за одновимірними функціями), несприятлива обстановка в сім'ї і навіть надмірна турбота впливають на наповнення моделі ТІМу, спотворюють його нормальне функціонування (див. розділ «Спотворення ТІМу»).

Інтерв'ю

Поговоримо про найпоширеніший і найнадійніший спосіб отримання інформації – метод інтерв'ю. У процесі інтерв'ю типувальник задає питання з метою одержання значущої для діагностики інформації. Інтерв'ю може проводитися як очно, так і заочно (шляхом листування через інтернет).

Які питання ми ставимо

З тих питань, які задає типувальник під час інтерв'ю, можна визначити, наскільки він компетентний.

Звичайно, спрямованість питань, їхня мета залежить від того, яким еталоном порівняння користується типувальник, тобто що він хоче з'ясувати своїми питаннями. Адже очікувана відповідь типованого має вказувати на якусь особливість обробки інформації, значиму для визначення ТІМа. Тому, якщо типувальник визначає тип за ознаками Рейніна, він шукає у відповідях прояви цих ознак, якщо типує по дихотоміям, то шукає ознаки превалювання одного з полюсів дихотомії, якщо за характерними типологічними рисами, то шукає ці риси, якщо за моделлю А, то шукає ознаки функцій моделі А: розмірності, знаки та тальність (вітал/ментал).

Я говоритиму про визначення ТІМу за моделлю А, яка є наріжним каменем соціоніки.

Отже, які питання рекомендується ставити щодо ТІМу психіки за моделлю А? Кожне питання необхідно ставити так, щоб передбачувана відповідь на це питання була інформативною з погляду індикаторів функцій: розмірностей, знаків, тальності. Запитуючи, типувальник фактично повинен змодельювати відповідь від різних функцій. Модель відповіді – це не конкретна відповідь із життєвим наповненням. Це схема. І в цій схемі є обов'язкові «вузли» (індикатори), які є показниками місця функції в моделі.

Розберемо приклад. Розглянемо питання щодо ЧЕ:

«Що таке настрій, яким він має бути, від чого він залежить, і як його можна змінити?»

На початку питання задається тема "настрій", таким чином, ми вводимо типованого в область аспекту етики емоцій (ЧЕ). Питання задане так, що відповіді на нього можна вільно: наприклад, логічно сформулювати визначення поняття, або описати своє уявлення про емоції. Питання досить широке, і лексика відповіді може дати уявлення про те, хто перед нами, хто перед нами: етик чи логік. Але ставку у питанні зроблено не на першу частину, а на другу: «яким воно має бути?». Таким формулюванням ми вводимо людину в область норм, повинності, разом з'являється можливість «почути» знак функції. Прості реакції нормативних функцій на подібне питання цілком передбачувані. Нормативні функції «зв'язують» про те, «як має бути». Наприклад, відповідь:

«Емоції повинні бути спокійними, врівноваженими, не виходити за межі пристойності»

- Ясно показує, що людина має уявлення про норми і про те, як «має бути», а «рамки пристойності» абсолютно точно вказують на нормативні обмеження та негнучкість функції. Крім того, можна зробити собі позначку, що людина, схоже, прагне бути в зоні позитиву, що може вказувати на знак плюс у функції ЧЕ. Ви можете сказати, що і тривимірна функція теж має норми, тому від неї теж можна почути таку відповідь. Можна, але найчастіше відбувається інша реакція: багатовимірні функції не приймають обмежень норм. Людині у них тісно. Фраза «емоції мають бути» ріже вухо багатовимірному етику. Звичайна реакція багатовимірної функції – не погодитись з такою постановкою питання:

«Я б не сказав, що вони якимись ПОВИННІ бути ...»

Є незгода із нормативним обмеженням. Можливо, людина назве норми, але не зможе втриматись і обмовиться, що необхідно розглядати конкретну ситуацію. В одній ситуації краще одні емоції, в іншій ситуації – інші. Він не просто демонструє таким чином ситуативність етики, а й показує на реальних прикладах ситуативне мислення.

Якою має бути реакція одновимірної функції? Виявляється, схожою на багатовимірну реакцію – у тому плані, що одновимірна функція теж не може погодитися з тим, що «хтось комусь щось винен». Для одновимірної функції щось може бути «правильним», «потрібним». Але, на відміну від багатовимірної функції, одновимірна розгубиться чи переведе управління на іншу, більш «вимірну» функцію (наприклад, у сусідню функцію у блоці, чи блок Его), що має норми і підмінить відсутні норми одновимірної функції. Це можливою відповіддю від одновимірної функції можливо називання цих норм, але звучать вони якось заучено. Якщо прискіпливий типувальник попросить навести приклад із життя, то у відповідь він отримає затримку: «не можу згадати», «не спадає на думку» і т.п. Або типований, згадуючи приклади, сам усвідомлює, що цієї «обов'язковості» він, виявляється, і не дотримується. Так, для багатьох типованих відбуваються відкриття під час діагностики.

Наступна частина питання «від чого він (настрій) залежить, і як його можна змінити» підштовхує типованого помірковувати на тему «етика емоцій». З відповіді ми можемо виявити ментальність/вітальність функції: змінити настрій можна свідомо (ментально), можна маніпулювати настроєм (Ментал), або воно змінюється само собою (Вітал), людина не відстежує процес змін (Вітал), не свідомо впливає (Вітал), або не знає прийомів зміни настрою (маломірність та Вітал). Відповідь на питання про залежність

настрою від будь-яких причин може показати аспект, що знаходиться в блоці з ЧЕ: емоції залежать від сенсорики (комфорту, одягу, смачної їжі тощо) або від подій, що відбуваються (БІ). Можливо, емоційний стан самоцінний та інші функції використовуються як інструмент його прояву (ЧЕ – вихідна функція), або навпаки, емоції виступають як інструмент маніпулювання або створення потрібних умов для прояву інших функцій (ЧЕ – результуюча).

Як видно з даного прикладу, правильно поставлене питання може виявити таку кількість інформації, якої достатньо, щоб визначити місце функції у моделі. У цьому питанні немає нічого зайвого, кожне слово продумане і точно «б'є в ціль». Типувальниками прогнозуються можливі варіанти схем відповіді різних функцій. Відповідність виданих відповідей однієї з даних схем призведе до певних висновків про те, як обробляється інформація щодо аспекту ЧЕ. Тут немає заготовлених варіантів відповідей, «характерних для такого ТІМу».

Наприклад, на запитання про їжу від СЛІ очікуються відповіді на те, що вони люблять поїсти. Про що це каже? Про те, що типування проходить не за моделлю, а за приписаними кожному ТІМу характерним способам реагування (ознаковий підхід). Так з'являються соціонічні міфи, у яких кожному ТІМу приписується кілька ТІМних проявів (методів поведінки й реакцій). Але наповнення функцій життєвим досвідом у людей різне, і зрозуміло, що вони не можуть реагувати однаково, навіть якщо мають тотожні ТІМи психіки. Не можуть усі *штірлиці* «любити святкові застілля», тим більше, що в ситуацію застілля включений не тільки аспект БС, а й БЕ, а перевантаження за одновимірною функцією завжди напружує. Не може більшість *достоевських* «не прощати зрад і зрадництва», тим більше багатовимірний ментальний блок плюсової БЕ та мінусової ЧІ (визнання негативної суті людини і позитивне ставлення до неї) дозволяє їм виправдовувати людей у таких ситуаціях, в яких інші давно відвернулися б. У моделі не відображені такі людські прояви, як: любить/не любить мити посуд, може/не може знаходитися в закритому приміщенні, часто/рідко робить прибирання, надягає/не надягає відразу обновку та подібні, якими переповнені описи типів.

А що ж вони можуть, ці *штірлиці* та *достоевські*? Що однозначно і не залежить від наповнення? Однозначно те, що *штірлиці* обробляє інформацію з БЕ одновимірно, тобто в нього індивідуальні уявлення про те, як потрібно виявляти стосунки. Однозначно те, що *достоевський* не компетентний у зоні мінуса по БЕ, тому область негативних стосунків йому болюча, він у них губиться, не вмє сам їх виявляти адекватно ситуації. Ось такі якості впливають із моделі, а вже виявлятися назовні вони будуть по-різному. Зробимо висновок: за моделлю передбачаються не реакції конкретних людей у конкретній ситуації (що у принципі неможливо), а спосіб обробки інформації з урахуванням властивостей функції моделі ТІМ. Отже, щодо ТІМу за моделлю *А питання, поставлені людині, повинні бути спрямовані не на з'ясування його типових реакцій, а на з'ясування способу обробки інформації. Питання має бути чітко націлене на певний аспект інформації, певний параметр функції (розмірність, знак, тальність).*

Звісно, у процесі типування можливі й питання «на вільний політ думки», настільки загальні, щоб типовий не був обмежений ніякими рамками. Іноді такі питання бувають корисними, щоб побачити мислення типованого цілком. Тоді ми вловлюємо таку інформацію, яка не передається окремими індикаторами, наприклад ми можемо почути «цінності квадранта», побачити раціональну послідовність викладу, зафіксувати зв'язок функцій у блоці. Але навіть такі питання даються не просто так, аби типовий щось говорив. Вам все одно потрібно буде «розкласти» відповідь щодо аспектів, виявити індикатори та зробити висновки. І чим більш «порожнім» з погляду індикаторів буде текст, тим більше «порожній» роботи буде у вас.

Як ставити запитання для з'ясування знаку функції?

Перше, що потрібно пам'ятати - область компетентності функцій зі знаками "мінус" та "плюс". Мінусова функція завжди включає область плюсу, а плюсова функція не включає область мінуса (див. теорію про знаки функцій). Таким чином, різниця між цими функціями знаходиться в зоні мінуса - цієї зони немає у плюсової функції. Тому питання, задані «на мінус», можуть виявити наявність цього знака в функції, що перевіряється. Які запитання ставляться «на мінус»? Оскільки якості мінуса – глобальність, негатив, спрямованість зовні, їх і потрібно виявляти.

Приклади питань щодо мінусових функцій.

- *Які бувають стратегії нападу? Чи можете ви їх застосувати? Коли напад виправданий? (ЧС, спрямованість зовні).*
- *Наведіть приклад ієрархії систем. Що це таке? (БЛ, глобальність).*
- *Згадайте такі негативні стани, як сум, смуток, туга. Чи можете ви самі з власної волі увійти до цього стану; якщо ні, то як у нього потрапляєте? Як довго можете перебувати у такому стані? Як із нього виходите? Чи може він бути приємним, полегшуючим? Яким є ваше самопочуття після цього стану? (ЧЕ, негативна область).*
- *Як ви розумієте, що людина має поганий смак? (БС чи ЧІ – залежно від контексту, негативна область).*
- *Що можна вважати хамством? Як Ваше розуміння хамства узгоджується із загальноприйнятим? (БЕ, негативна область).*
- *У чому сенс абсурду? (ЧІ, глобальність, негативна область).*
- *Як ви вважаєте, чи є сенс життя і в чому він? (ЧІ, глобальність).*

Для порівняння – приклади питань, що охоплюють лише позитивну сферу компетентності функції.

- *Як прийнято захищати себе та свої інтереси? (ЧС, спрямованість всередину).*
- *Якими інструментами ви користуєтесь у своєму повсякденному житті? Що таке зручний інструмент? Як ви підбираєте інструмент для будь-якої роботи; Наведіть приклади. Як ви оцінюєте вміння підбирати потрібний інструмент? Як інші оцінюють ваші здібності у цьому? (ЧЛ, деталізація, конкретика).*
- *Що таке «логічно»? Чи узгоджується ваше розуміння логічного із загальноприйнятим? Чи легко бути логічним? (БЛ, позитивна сфера).*
- *Що таке співчуття? Коли його треба виявляти, коли не треба, коли ви його виявляєте? (БЕ, позитивна область).*

Реакція плюсової функції на мінусову область – нерозуміння, прагнення уникнути цієї області, прагнення не потрапляти у зону мінуса, розгубленість, неадекватність.

Реакція мінусової функції – розуміння, використання, хочу – потрапляю, не хочу – не потрапляю до зони мінуса, адекватність, впевнене володіння (з урахуванням розмірності функції).

Що до питань на вітальність/ментальність

Спеціальні **питання для визначення ментальності/вітальності функції** важко сформулювати. Фактично ми повинні з'ясувати у людини, за якими аспектами інформації вона реагує автоматично. Але автоматизм не те й автоматизм, що відбувається непомітно в людини. Не багато людей настільки уважно вивчають себе, щоб відстежити власні

автоматизми. Часто лише після знайомства із соціонікою люди починають помічати вітальні реакції.

Крім того, не можна сказати, що ментальні функції не мають також автоматизму. Фактично людина свідомо думає лише під час вирішення нових завдань. Усі нові завдання передаються на обробку до ментального суперблоку. Завдання могло прийти на аспект функції Суперіда, а ухвалила рішення логіка, яка перебуває в Его. Всі ці тонкощі не може вловлювати людина, яка не вивчила глибоко свою модель обробки інформації. Тому ментальність/вітальність краще відстежувати за індикаторами. Люди не помічають, як використовують фрази, які вказують на їхнє індивідуальне (вітальне) мислення (див. Таблицю індикаторів).

Якщо ви бачите, що типований – досить спостережлива особистість, можна для уточнення запитати, наскільки свідомо він реагує (каже, робить тощо.)

Дуже характерна ознака Вітала: людина не може думати щодо аспектів вітальних функцій. Таке враження, що людина бере інформацію, як із комори: там складний якийсь індивідуальний досвід, індивідуальні норми, якісь готові прийоми ситуативного «швидкого реагування»... Все це там зберігається, не потребує обмірковування та «реагується» само собою, тому ми й не дуже добре усвідомлюємо, що ж у нас там, у цій «коморці». Коли ставиш питання, що потрапляє на функцію Вітала, типованому доводиться згадувати, як він діє у подібних ситуаціях, як це в нього виходить. Тому відповіді від Вітала завжди схожі на набір уривчастих спогадів. Немає роздумів. Є тільки те, що людина змогла витягнути з глибин своєї «комори». Особливо це притаманно Іду.

Особливий «присмак» у відповідях від Суперіда, - тут ви розмовляєте з хвалькуватою дитиною, яка намагається показати, що вона хороша, іноді розгублена і нещасна. Відповідні індикатори функцій цього блоку: бажаність, прагнення отримати оцінку «хочу».

Загалом бажано дотримуватися нижченаведених вимог до питань.

Вимоги до питань

- Питання мають бути націлені на певний аспект інформації.
- Питання формулюються мовою, зрозумілою типованому (не містять спеціальних термінів, жаргону тощо)
- Запитуючи, типувальник повинен чітко представляти мету цього питання і формулювати питання так, щоб досягти цієї мети.
- Питання повинні охоплювати як локальну, так і глобальну сферу компетентності функції.
- Кількість питань на один аспект інформації має бути достатньою. Не всі питання можуть потрапити до наявного досвіду типованого; деякі питання можуть бути зрозумілі з іншого аспекту інформації.
- Небажані питання, які містять фразу «чи можете ви», т.я. таке питання задається вузько на блок Ід.
- Питання не повинні містити явних підказок та нав'язувати якусь думку.
- Питання не повинні бути двозначними. Бажано, щоб питання сприймалося лише з одного аспекту.
- Слід уникати питань, типові відповіді на які є «загальним місцем» і не несуть інформації про цю людину.

Уточнення сенсу сказаного

Одна й та сама фраза може бути по-різному зрозуміла різними ТІМами. Цілком можливо, що типований має на увазі одне, а типувальник розуміє інше, тому ми

рекомендуємо уточнювати ті місця, які можуть бути по-різному витлумачені. У правилах типування є пункт: "Не додумуйте за типованого". Необхідно постійно узгоджувати розуміння типованого та типувальника:

*Чи правильно я розумію...
Що ви маєте на увазі...
Уточніть будь ласка...
Поясніть вашу думку...
Наведіть приклад ...*

Наведені приклади з життя типованого або роз'яснення ходу думки допоможуть типувальнику переконатися, що він не домислює за типованого.

Використання прикладів як пояснення відповіді

Типувальникам слід звернути особливу увагу на приклади, які наводять типовані. Часто приклади можуть бути більш інформативними, ніж відповіді типованих по суті. Якщо типований відповідає на запитання, але не ілюструє їх прикладами зі свого життя, попросіть це зробити.

Спостереження показують, що приклади найчастіше наводяться від функцій блоку Его. Чому це відбувається? У випадку, якщо питання припало на аспект вітальної функції, а за Віталом «не думається», людина видає деякі «загальні місця», тобто що «зазвичай відбувається». Але якщо все-таки підштовхнути людину до думки, відбувається переведення управління з вітальних функцій до Менталу. Тепер відповідь походить від функцій Ментала. Таким підштовхуванням до думки стає прохання: «Наведіть приклад».

Також переведення в Его може відбуватися з маломірних функцій Суперего, якщо з них важко відповісти на задане питання.

Приклад переведення управління:

– Розкажіть, як люди змінюються? Як ви ставитеся до цих змін? Чи бачать інші ці зміни?

– Люди змінюються через якісь обставини, пов'язані з сильними переживаннями, через що відбувається зрушення у свідомості людини, вона переосмислює своє життя, вчинки, думки і, відповідно, вносить зміни до свого світогляду.

– На підставі чого можна зробити висновок, що зміни відбуваються у кращий/гірший бік?

– На підставі порівнянь. Вчора він був такий, а сьогодні став іншим.

Відбувається порівняння за будь-яким критерієм.

– За якими критеріями відбувається порівняння?

– Наприклад, у зовнішності можна порівнювати, як змінилася форма обличчя, чи з'явилися зморшки, якого росту волосся, якого росту сама людина. Рік тому він був, наприклад, світловолосий, ходив у якомусь одязі, який для нього був характерний. А зараз він волосся пофарбував, одяг носить інший, тому що мода змінилася, а людина любить слідувати моді.

Питання було поставлено на функцію БІ. Типована відповідь розпливчасто, загальними фразами. Проте, наводячи приклад, типована вийшла на аспект БС – зміни у зовнішності людини, тобто її мислення про зміни зосереджено в сенсориці, а не в інтуїції.

За допомогою переведення управління багатомірні функції можуть приховувати від нас справжню причину реакції людини, яка перебуває у маломірній функції.

Використання самооцінки типованого

Існує думка, що покладатися на самооцінку типованого не можна, оскільки людина часто видає бажане за дійсне, або взагалі не в змозі дати адекватну оцінку своїм здібностям. Цей момент дуже важливий, оскільки безпосередньо пов'язаний із питанням про суб'єктивність сприйняття дійсності (як типованим, так і типувальником). Чий суб'єктивності більше вірити? З погляду системного підходу, пізнати систему можна лише вийшовши за її рамки (в надсистему). Таким чином, людина не може пізнати свою психіку зсередини повністю, та її оцінка себе завжди обмежена. Типувальник знаходиться поза психікою типованого і може побачити роботу психіки збоку. Але він не має доступу до процесу обробки інформації, що відбувається в психіці типованого. Типувальник може або спостерігати за результатом мисленнєвої діяльності людини - за його діями, або змодельовати мислення типованого за його мовою. Типувальник може з'ясувати у типованого, як він думав і чим керувався. Типовний не знає, на що саме у своєму мисленні він повинен звертати увагу, щоб визначити спосіб обробки інформації, але це знає типувальник. На з'ясування того, що відбувається в психіці, того, як людина думає, саме на це спрямовані питання типувальників.

Під час вивчення самооцінки типованого слід враховувати кілька факторів:

- загальну готовність людини бути чесною перед собою,
- особливість самооцінки одновимірних функцій,
- особливість самооцінки одновимірної ЧІ.

Типувальник повинен усвідомлювати, наскільки цей типований в цілому «обманюватися радий». Дехто взагалі не готовий до чесною самооцінки і приходиться типуватись лише для підтвердження власних ілюзій. З якихось причин він не приймає себе. Це не залежить від моделі ТІМу; це проблеми загального плану, пов'язані з розвитком нашого «Я», розумінням себе.

Але є і люди, готові прискіпливо перебирати себе по кісточках. Їм важливе пізнання себе, а не ілюзорна самооцінка. Зрозуміло, що з останніми працювати набагато легше та приємніше.

На рівні моделі ТІМу найбільш проблемними в адекватності оцінки (як себе, так і інших за даним аспектом інформації) є одновимірні функції. Саме «влаштування» даних функцій – відсутність норм, тобто точки відліку, – і «підвішує» їх за необхідності дати оцінку. Будь-яка оцінка – це порівняння з чимось, що непорушно (і зазвичай загальноприйнято). Добре чи погано, правильно чи неправильно – завжди стосовно чогось, що вважається хорошим чи поганим, правильним чи неправильним. Одновимірні функції орієнтуються лише на індивідуальне самовідчуття: добре чи погано мені. Вони мають такий рівень суб'єктивності, який неможливо співставити із зовнішньою нормою. Типувальники повинні враховувати цю особливість одновимірних функцій.

Наші спостереження показують, що людина може оцінити результат роботи одновимірної функції настільки неадекватно, що вважатиме її базовою функцією (при самотипуванні). Таку неадекватність оцінки виявить типувальник, що має розмірність функції, яка обробляє цей аспект інформації, більша ніж одиниця.

Необхідно окремо означити ситуацію з одновимірною функцією, що обробляє аспект ЧІ (інтуїція можливостей), оскільки саме дана функція відповідає за розуміння людиною своєї суті (і суті інших людей). Одновимірність інтуїції можливостей проявляється у невпевненій самооцінці загалом («Що я з себе уявляю?», «Який я?»), у недовірі іншим у подібних оцінках, або навпаки, повній (безоглядній) довірі комусь. Загалом це вже питання віри, а не оцінки. (Потрібно відзначити, що інтуїтивна інформація

може бути оцінена крізь призму іншої, більш мірної функції, наприклад, за допомогою логіки).

Багатовимірні ж функції можуть об'єктивно оцінити свою роботу (за умови, що людина бажає цього). Більше того, типовий перебуває «ближче за все» до свого мислення, тільки він знає мотиви своїх рішень та вчинків, тільки він знає, про що він думав у той чи інший момент. Спостережливі соціоніки неодноразово зазначали, що представники різних ТІМів можуть зовні продемонструвати однакову поведінку (оцінку, вибір) в подібній ситуації, проте якщо запитати, чому вони так вчинили, то виявиться, що вони мислили зовсім інакше.

Тому я вважаю, що насамперед потрібно вивчати та оцінювати мислення типованого. Типувальник може покладатися на судження типованого про себе з урахуванням описаних вище особливостей самооцінки.

Закономірності самооцінки відображені в таблиці індикаторів (див. Додаток 7. Список індикаторів №76–83).

Аналіз відповідей

Аналіз отриманих відповідей полягає в тому, щоб визначити функцію, від якою говорить людина, і всі можливі параметри цієї функції, щоб уточнити її місце в моделі:

Аспект інформації
Блок функцій
Розмірність функції
Знак функції
Вітальність/ментальність функції

Спочатку визначається аспект. Після цього – блок, розмірність, знак та вітальність/ментальність функції (послідовність визначення цих параметрів не має значення).

Визначення точного місця однієї функції моделі вважається достатнім, оскільки немає пари функцій, що збігаються за всіма параметрами. У практиці діагностики ШСС прийнято показувати місце всіх функцій моделі, що збільшує надійність результату, тим паче типувальники не завжди мають достатню кількість інформації щоб одержати достовірного результату з кожної функції.

Аналізувати відповіді можна усно та письмово. Письмовий аналіз відповідей є протоколом діагностики ТІМу. Усний аналіз у процесі очної діагностики за своєю суттю нічим не відрізняється від письмового, типувальник виконує ті самі операції, тільки не фіксує це в документі. Вміння швидко оперувати такою кількістю інформації, брати до уваги всі параметри приходить із досвідом письмових аналізів. Тільки після них типувальник переходить до усної практики.

Одиниця аналізу тексту

Оскільки слова можуть мати різне аспектне навантаження залежно від контексту, під час аналізу необхідно звертати увагу не на окремі слова у відриві від контексту, але на *сміслову частину висловлювання*. Ця смислова частина у повідомленні має бути визначена чітко.

МІНІМАЛЬНОЮ ОДИНИЦЕЮ ВЕРБАЛЬНОГО АНАЛІЗУ є контекстна ситуація - закінчений у сенсовому відношенні відрізок мовлення, що дозволяє встановити значення слова або фрази, що входить до нього.

Перше, що виділяє типувальник під час аналізу тексту – *контекстні ситуації*, які є у повідомленні. Виділення контекстної ситуації означає, що типувальник зрозумів значення слів та фраз і може визначити домінуючий аспект висловлювання. У складних випадках, якщо незрозумілий сенс, рекомендуємо звертатися до тлумачних словників, щоб уточнити аспекtnий зміст понять та нормативне значення слів

Значущими для типування є контекстні ситуації, що містять індикатори (див. розділ «Індикатори властивостей функцій»), інакше вони неінформативні для визначення ТІМу. Наприклад, якої б довжини уривок тексту (мовлення) не був, навіть якщо нам зрозумілий аспект висловлювання, але якщо в тексті немає вказівок на розмірність, знак, вітальність/ментальність функції, ми не можемо зробити жодного припущення про ТІМ автора. На основі виділених індикаторів властивостей функцій визначається місце функції в моделі А.

Індикатори властивостей функцій

У розділах "Суперблоки Ментал і Вітал", "Розмірність функцій", "Знаки функцій" ми докладно розглянули властивості функцій. Тепер наше завдання – виділити в усному чи письмовому мовленні «ключі», які вказують на певні властивості функцій. Такі «ключі» надалі називатимемо *індикаторами*.

ІНДИКАТОР– це показник (контекстна смислова ознака), що дозволяє ідентифікувати функцію ІМ, що обробляє відповідний аспект інформаційного потоку (визначити її властивості: розмірність, знак, ментальність/вітальність або місце в моделі).

Індикатором є не лише певна лексема чи фраза, але переданий засобами мови зміст, що відображає спосіб мислення, особливість сприйняття та обробки інформації.

В результаті аналізу матеріалів, отриманих під час типувань, проведених експертами Школи системної соціоніки (Київ), було складено список індикаторів функцій. Опис індикаторів наведено в наступному форматі:

Умовна назва індикатора, його короткий опис.

Властивості функцій, на які вказують дані індикатори:

- *ментальність* - усвідомленість, соціальна спрямованість;
- *вітальність* - автоматизм, імпульсивність, усвідомлення постфактум, індивідуальність;
- *параметр досвіду (одновимірність)* - врахування індивідуального досвіду, відсутність норм, індивідуальність;
- *параметр норм (двовимірність)* - врахування загальноновизнаних норм, шаблонність, негнучкість;
- *параметр ситуації (тривимірність)* - врахування поточної ситуації, гнучкість;
- *параметр часу (чотиридимірність)* - прив'язка до моменту часу, розгортання в часі, глобальність;
- *плюс* – обмеження області компетентності, конкретика, орієнтування у позитиві, спрямованість всередину;
- *мінус* – немає обмеження області компетентності, глобальність, орієнтування у позитиві та негативі, спрямованість зовні.

Приклади з реальних типувальних або самоспостережень фахівців-соціоніків із зазначенням назви та номера функції.

Щоб правильно використати список індикаторів, необхідно розуміти, що це не механічний підрахунок слів та фраз. Слід звернути увагу, що майже кожен індикатор неоднозначний. Вибір правильного значення залежить від зіставлення багатьох виявлених індикаторів та бачення картини аналізу загалом. Тому слід уникати формального пошуку індикаторів і бездумного приписування кожному індикатору єдино можливого значення.

Приклад аналізу тексту з використанням індикаторів властивостей функцій

Приклад аналізу тексту з виявленням індикаторів оформлений у вигляді таблиці-протоколу, яка використовується на практиці ШСС як аргументація ТІМу. У лівій колонці – питання типувальників та відповіді типованого, у правій колонці – коментарі, у яких названо індикатори властивостей функцій; для зручності проставлені номери індикаторів (див. Додаток 7. Список індикаторів).

Питання та відповіді	Коментарі типувальників
<p>Як Ви оцінюєте своє вміння проявляти (переклад з рос. «проявлять») ставлення?</p> <p><u>Тобто показувати ставлення? Я б уточнив, бо в цьому випадку питання полягає в тому, як ти показуєш це ставлення, якими виразними засобами користуєшся. Тому що можливе ще інше трактування цього питання.</u> Наприклад, є деякі стосунки, про які не говорять, але які маються на увазі, мало явно помітні, тобто люди ніби волюють ігнорувати і вдавати, що деяких стосунків не існує. У цьому сенсі, якщо я раптом починаю діяти так, щоб наголосити на існуванні цих стосунків, то це називатиметься – я «виявляю» стосунки в колективі.</p> <p>У першому сенсі, що стосується застосування «художньо-образотворчих засобів» для прояву стосунків, <u>можу оцінити, що в мене їх вистачає, щоб висловити та донести саме те ставлення, яке я хочу.</u></p> <p>У другому сенсі, звичайно, якщо в колективі існує не зовсім гармонійне ставлення до будь-кого з членів колективу, то я постараюся дуже ненав'язливо і поступово привернути увагу членів колективу до ситуації, як показати, що вони роблять. <u>Це можна зробити різними способами, все залежить від конкретної ситуації. І дуже залежить також від того, наскільки ця людина чи група людей, які є ізгоями чи відчувають до себе несправедливе ставлення, наскільки вони симпатичні мені.</u> Я навіть сказав би, що саме поняття справедливості чи несправедливості ставлення до них безпосередньо залежить від моєї</p>	<p><u>Уточнення сенсу слова щодо ЧІ, можлива ментальність (№70).</u></p> <p>Впевненість в аспекті БЕ, можлива багатовимірність (№41).</p> <p>Ментальність (свідомо відстежувана дія) та багатовимірність (почуття тонких градацій, №38) у зоні плюсу (позитиву, №51) БЕ.</p> <p>Ситуативність у БЕ (№37).</p> <p>Обмеження плюсу БЕ (№49).</p>

<p><u>особистої симпатії</u>. Це означає, наприклад, що я не став би заступатися за людину, чий вигляд мені не симпатичний. І, може, мені здалося б, що до нього заслужено ставляться погано. <u>Під виглядом я розумію не зовнішній вигляд, а загальну сутність як людини. Якщо це якась підленька, низька, дріб'язкова людина, то я вважаю холодне ставлення до неї цілком виправданим.</u></p>	<p>Мінус ЧІ (оцінка негативних якостей людини, №55; узагальнення, №56). Виправдовує холодне ставлення (це вже не плюс БЕ, але ще не мінус). Обережно вживає мінусову лексику з БЕ.</p>
<p>Розкажіть, як Ви поведетеся у ситуаціях протистояння, у ситуаціях, коли потрібно проявити силу?</p> <p><u>Тут суцільні проблеми. Виявляється навіть коли я перемагаю, я не можу цією перемогою розпорядитися. Пам'ятаю, побилися в дитинстві з якимсь пацаном. Не пам'ятаю, як там усе відбувалося, тільки пам'ятаю, що я зверху опинився. От думаю, що мені з ним тепер робити? Злість пройшла, бити не хочеться, але якщо я його відпущу - адже він реваншу захоче, адже він знову битися полізе. Від цієї думки так нудно стало, не хочу я цього, я не впевнений, що наступного разу його знову здолаю. То що мені, прибити його, щоб він знову не ліз? І таке безсилля від безвиході ситуації накопало...</u></p>	<p>Маловимірність ЧС (№6).</p> <p>Ментальність ЧС (№74, 75).</p> <p>Маловимірність, можливо, одновимірність функції (№4, 11, 16) .</p>
<p><i>«Тому часто купую річ, надивившись пропозиції на ринку та керуючись своїм суб'єктивним відчуттям, що ось так, тут якість відповідає ціні».</i></p> <p>А як Ви зрозумієте, що тут якість відповідає ціні? Що Ви порівнюєте?</p> <p><u>Навіть не знаю, що я порівнюю. Просто є деяке суб'єктивне почуття, що це якісно, а це – ні. Іноді дуже сумніваюся з цього приводу, тобто не можу вирішити, що краще зроблено чи краще працювати буде, тому що якщо в чомусь досвіду немає, то й не зрозуміло, чи потрібна мені та чи інша функція речі чи ні. І незрозуміло, а що, власне, потрібне. Це як у тумані блукати. Відчуваєш, що вихід має бути, а в чому він – незрозуміло.</u></p>	<p>(№1) Одновимірність та/або Вітал ЧЛ (№60, 3). (№1) (№5) (№6) Одновимірність ЧЛ (№6).</p>
<p>Як ви вважаєте, чи є сенс життя і в чому він? Чи однаковий цей сенс для всіх людей?</p> <p><u>Щодо цього питання можна цілі томи писати. Що таке сенс життя? Проблема лежить насамперед у постановці питання. Сенс? А що таке, власне, сенс. Під сенсом розуміється певна концепція,</u></p>	<p>Ментальна багатовимірна функція ЧІ (№38).</p> <p>Весь абзац – ментальні</p>

доступна нам для розуміння. Тобто. Практично ми запитуємо себе: а чи є деяке зрозуміле нам пояснення нашого існування. Відповідь очевидна: є і навіть кілька, але наскільки вони істинні – ось питання. Наскільки вони відображають об'єктивний стан речей, якщо такий взагалі існує. Бо коли ми розмірковуємо про щось, що існує об'єктивно, тобто. незалежно від нас, ми користуємось нашими уявленнями, тобто. інструментом, який залежить від нас, хоча взагалі кажучи, ми, напевно, не здатні уявити щось, що раніше не входило до зони нашого сприйняття, і наскільки точна наша картина світу та наш спосіб сприйняття світу.

Почну з відповіді на друге питання, т.я. воно простіше. Якщо ми говоримо про сенс життя людини, то за визначенням ми виходимо на рівень абстракції, на якому ми узагальнюємо всіх людей, тому такий сенс життя має бути застосовним до всіх людей.

Ну а щодо першого питання – я все-таки вважаю, що сенс життя є. З того, що ми спостерігаємо, є косна матерія, яка керується законом збільшення хаосу (ентропії), і жива матерія, яка керується законом збільшення впорядкованості, наскільки ми можемо спостерігати. Упорядкованість неможлива без певного задуму, завдання, мети. У цьому сенсі мета цього руху і є на якомусь рівні мета, сенс існування людини. Але зрозуміти цю мету не так просто, тому що для цього потрібна перспектива погляду. Потрібно оперувати категоріями ширшими, ніж існування людини, і бачити загальнішу картину. Не факт, що це вимагатиме залучення способу сприйняття, понять та концепцій, не доступних розумінню людини на її теперішньому етапі розвитку. Не можу похвалитися, що я маю такий погляд, тому сенс життя поки що загадка для мене. З філософської точки зору я вважаю, що процес пізнання нескінченний, тому і абсолютний сенс не може бути ніколи повністю пізнаний - можливо лише обмежене, відносне його розуміння.

міркування щодо **ЧИ** (задається питанням і розмірковує, №69).
Міркування в **мінусі ЧИ**
(масштаб: глобальність, №52).

Мінусове узагальнення щодо **ЧИ**
(№52).

БЛ – На основі **досвіду** та **нормативних знань** № 23

Мінус ЧИ (№52).

Ось тут можлива **багатовимірність** (№37).

Ментальність (№39).
Мінус ЧИ (№52).

З наведеного уривка можна зробити висновок про функції моделі ІМ типованого:

БЕ – розмірність не нижча за третю, ментальна, знак плюс;

ЧИ – багатовимірна, розмірність не нижче третьої, ментальна, знак мінус;

ЧС - ментальна, маловимірна, можливо одновимірна;

ЧЛ – одновимірна;

БЛ – двовимірна.

На підставі цих даних можна висунути гіпотезу ТІМу – ЕІІ.

Визначення параметрів функцій. Деякі особливості

У першій частині книги ви познайомилися з основами визначення аспектів інформації та параметрів функцій. Зараз ми зробимо наступний крок – розглянемо неоднозначні, складні випадки, які трапляються у практиці типування та у процесі навчання діагностиці.

Визначення аспекту інформації

Головне у визначенні аспекту – це чітко дотримуватись правила – **аспект визначається змістом** сказаного (написаного). І ніяк інакше. Що відволікає типувальника від точного руху цим шляхом і призводить до помилок визначення аспекту?

1. Багатозначність слів, коли різні значення слова потрапляють у різні аспекти, і типувальник вибирає основне значення, а не те, що впливає з контексту. Наприклад, "комфортний автомобіль" - аспект БС, значення "зручний"; "комфортне спілкування" - аспект БЕ, значення "приємне".

2. Неправильний вибір одиниці аналізу. Дроблення цілого смислового відрізка на більш дрібні частини призводить до приписування аспекту окремим словам і спотворює загальну картину аспектного навантаження тексту.

3. Форма подання інформації, наприклад, логічна класифікація емоцій належить до аспекту БЛ, а не ЧЕ, оскільки її суттю є класифікація явища, а не передача емоцій.

4. Перетин лексики різних аспектів під час опису станів чи реакцій («багатошаровий аспектний пиріг»).

5. Ускладнення мови, активне використання спеціальної термінології.

6. Тісний взаємозв'язок аспектів усередині одного макроаспекту, що ускладнює їх поділ.

7. Переведення інформації з однієї функції до іншої. При переведенні управління відзначаються обидва аспекти: аспект «на вході» (зазвичай це аспект питання) та аспект «на виході» – той, у який було зроблено переведення у процесі обробки інформації.

Частина з перелічених проблем вже описана в першій частині книги («Практика (аспекти інформації)» та «Передача (переведення) управління»), про решту ми поговоримо нижче.

«Багатошаровий аспектний пиріг»

При вивченні теми аспектів інформації ми говорили, що всю можливу інформаційну область розділимо на 8 частин (аспектів). Лексика як відображення реальності у мові теж входить у ці 8 аспектів. Частина лексики – однозначна і є ядром аспекту, частина – багатозначна, та її аспект ми можемо визначити лише у контексті. Але в будь-якому випадку ми точно знаємо, що нічого не залишилося «за бортом». Таким чином, хоч би що ми позначали словом, ми завжди користуємося лексикою, яка вже має аспектне навантаження. Наприклад, якщо нам потрібно говорити не про аспекти інформації, а про модель та її елементи, про функціонування елементів, то все одно нам доводиться використовувати лексику різних аспектів. Так, коли я говорю про функціонування моделі, про її роботу, то я користуюся лексикою аспекту ЧЛ, коли говорю про енерговитратність функції, то користуюся лексикою аспекту ЧЕ, якщо кажу, що можливості функції обмежені, то користуюся лексикою аспектів ЧІ та ЧС.

Те саме відбувається, коли людина говорить про себе. Користуючись однією і тією ж лексикою, вона може описувати свій енергетичний стан (емоції) – ЧЕ, а може мати на

увазі труднощі щодо обробки інформації однієї з функцій. Наприклад, «я дратуюсь, коли мене підганяють», – тут є роздратування, емоція (ЧЕ), і водночас ця інформація відображає труднощі роботи функції БІ (підганяють за часом), є ознакою її маловимірності.

Ще приклад: «я не можу зрозуміти зміст сказаного, ніби перешкода стоїть», – у даному випадку я користуюсь поняттям «перешкоди», лексикою аспекту ЧС, щоб показати, що проблеми у мене у функції ЧІ – у розумінні змісту. Сама функція ЧС тут не фігурує, а ЧС лексика використовується для демонстрації обмежень маловимірної інтуїції можливостей (ЧІ). Саме поняття «обмеження» – ЧС, але ми його використовуємо для того, щоб показати, що функція має свої межі та можливості функціонування.

У наведених вище прикладах подразнення та обмеження – це керуючі емоції функцій (див. розділ «Керуючі емоції»).

Тепер уявімо, що нам потрібно визначити аспект інформації якогось тексту.

Якщо це текст про щось зовнішнє стосовно психіці людини, припустимо, про природу, про їжу, про зміст книги і т.д., то тут особливих труднощів з перетином (накладенням шарів) немає. Але в типуванні ми часто розпитуємо людину про неї саму, про те, як вона реагує в тій чи іншій ситуації. Практично типований описує роботу власної психіки. І ось тут якраз і виходить цей «багатошаровий аспектний пиріг». Людина може говорити про те, як у неї складаються стосунки з кимось, але при цьому може використовувати ЧС-ну лексику. І типувальнику потрібно бути уважним, щоб зрозуміти – це блок БЕ та ЧС, тобто ЧС є змістом оповіді, або за допомогою лексики ЧС описуються обмеження БЕ (тобто її маловимірність).

Наприклад:

Якщо я з людиною дуже добре знайомий, то довіряю їй до того, що можу дати ключ від дому.

Тут присутні аспект БЕ як ставлення та аспект ЧС як межі відкритості та довіри матеріальних цінностей. Обидва аспекти у цьому прикладі входять у зміст тексту, це буквальна інформація.

Інший приклад:

Мені дуже важко подолати внутрішню перешкоду при знайомстві з людиною, почати з нею вільно спілкуватися.

Тут є аспект БЕ - ставлення до людини. Але аспекту ЧС тут немає. А є опис напруги роботи функції (керуюча емоція). І для цього опису знадобилося використовувати ЧС-ну лексику, тому що зсередини маловимірність роботи функції саме так і відчувається, як якась межа, за яку людина не може переступити. Це інформація про керуючі емоції.

Давайте перерахуємо поняття, що перетинаються між собою.

- **Енергія як аспект ЧЕ та енергетична складова роботи функції** (керуюча емоція).
- **ЧС-лексика аспекту** (кордон, простір) та як **позначення межі області компетенції функції** (показник розмірності чи знака).
- **Варіанти як аспект ЧІ та варіанти як параметр** (ситуативність) будь-якої функції.
- **БЕ-лексика аспекту етики стосунків** (я тебе люблю) та **передача якості обробки інформації з інших аспектів** (я не люблю виглядати безглуздо – ЧІ або БІ).
- **БС- лексика аспекту** (мені комфортно у цьому кріслі) та **передача особливостей обробки інформації з інших аспектів** (мені не комфортно у ситуації протистояння – ЧС).
- **Час як аспект БІ та час як параметр** (розмірність) роботи функції.

У першій частині книги вже згадувалося про те, що при визначенні аспекту слід враховувати значення багатозначних слів, що впливає із контексту.

Наведемо приклади неоднозначності, що зустрічалися у нашій практиці.

Ідея

Поняття «ідея», як основна думка, задум, суть відноситься до аспекту ЧІ. Наприклад, якщо ми скажемо: «Основна ідея цього твору полягає в...», то ми говоритимемо в аспекті ЧІ. Проте ідеї може бути результатом ситуативної роботи багатовимірної функції. Наприклад, ідея, як з'єднати деталі по-новому, буде творчістю у ЧЛ, а не в ЧІ. Або ідея, як оформити приміщення – результат роботи функції БС. Фактично тут слово «ідея» є синонімом слова «думка»: «Мені прийшла думка, як оформити приміщення по-новому». У даному випадку йдеться не про суть або можливість, але про нову думку або новий сенсорний образ приміщення. Тобто саме слово «ідея» не повинно одразу відводити в аспект ЧІ; потрібно дивитися контекст – про що ідея.

Варіант

Уникайте помилок щодо визначення аспекту тексту зі словом «варіант».

"Варіант" у значенні "одна з можливостей" - аспект ЧІ. Наприклад: *«Батьки розглядали варіант еміграції до Австралії».*

"Варіант" у значенні "різновид" - аспект визначається контекстом. Наприклад: *"Погляньте ось такий варіант оформлення інтер'єру"* - аспект БС.

Слово «варіанти» у значенні «різновиду» може вказувати на ситуативність функції: *«У продумуванні якихось ситуацій, передбачуваних у стосунках, заздалегідь можу переглядати різні варіанти нашої поведінки, слів і того, як це позначиться на розвитку стосунків».* В даному випадку йдеться про варіанти в аспекті БЭ.

Також словом «варіанти» можна називати перерахування досвіду за аспектом, що вказує лише на параметр Ех: *«Іноді роблю все акуратно, іноді не дуже намагаюся, іноді взагалі халтуру, різні варіанти можуть бути»* (функція ЧЛ, параметр Ех).

Довіра

Що таке довіра – це здібність (ЧІ) чи це відкритість (ЧС)?

Довіряти – це відкриватися іншій людині.

Помічено, що люди з маловимірною ЧІ часто загострюють увагу на довірі; для них це може бути дуже важливим. Власники одновимірної ЧІ не довіряють, бо не знають, на що здатна інша людина. Суть людини розуміється за ЧІ: хороша вона чи погана, чи здатна на зраду, «чи не тримає каменя за пазухою». Доводилося навіть чути від ЛСІ таку фразу: «Як я можу довіряти комусь, я собі не довіряю». Таким чином, відкритися або не відкритися іншій людині (ЧС) – залежить від того, наскільки ця людина зрозуміла (ЧІ) і чи не загрожує (ЧС). Я сказала б, що довіра – це комплексне в аспектному сенсі поняття.

Також можна пов'язати поняття "довіра" з "вірою". Довіритися – означає повірити людині, а стан віри, за нашими спостереженнями, властиво маловимірним функціям. Вірять, коли немає інформації, знань, на які можна спертися; віра беззаперечна. Зазвичай вибір "вірити чи ні" стоїть перед маловимірними функціями. Одним із індикаторів маловимірної функції є опора на віру, забобони.

Коли людина розцінює щось із погляду довіри, то треба дивитися, що чи чому тут довіряють. Наприклад, *"він мені довірив важливу роботу"* - аспект ЧЛ, *"я йому не довіряю у стосунках"* - аспект БЕ. Якщо це оцінка людини загалом: *«йому не можна довіряти»*, то це аспект ЧІ, оцінка суті.

Професіоналізм

Описуючи аспект ЧЛ, ми говорили про те, що там, де зустрічається слово «робота», не завжди йдеться про ділову логіку. Ми визначаємо аспект ЧЛ, коли йдеться про роботу з об'єктами, про процеси діяльності. Також ЧЛ включає поняття праці та професіоналізму.

Ми спостерігаємо, що якою б справою не займалася людина, якщо говорять не про конкретні дії, а про її професіоналізм взагалі, вона сприймає це за діловою логікою. Сприймаючи себе як професіонала, людина позиціонує себе як того, хто робить, того, хто працює.

Якщо ми розглядатимемо цілком конкретні дії, наприклад, діяльність бухгалтера у підрахунку балансу, то побачимо, що у обробці ним інформації бере участь БЛ. Але професіоналізм бухгалтера все одно буде сприйнятий за ЧЛ. Або співак – орієнтується на сенсоріку та емоції; це обробка інформації цієї конкретної діяльності. А якщо співака оцінювати як професіонала (або як ледаря), то йому ця оцінка потрапить на функцію ЧЛ.

Коли людина ставить запитання: «Я професіонал чи ні?» – то він мислить у сфері ЧЛ, тобто оцінює, наскільки добре він уміє щось робити порівняно з іншими такими, що роблять. Але коли він говорить про зміст роботи, то ми маємо враховувати аспекти того, що він робить.

Факти

Часто ставлять питання про те, до якого аспекту належить поняття «факти». Це залежить від змісту фактів, від інформації, що міститься в них. Факти можуть бути у відповідному контексті віднесені до різних аспектів. Речові факти віднесемо до ЧЛ, наприклад: «температура кипіння води дорівнює 100 градусів»; історичні факти – до БІ, наприклад: «приблизно півроку тому відбувся наш перший концерт» тощо.

Якщо ж розглядати сам факт наявності факту, це входить у аспект ЧЛ.

Контроль

Контроль у розумінні захисту кордонів чи вольового підпорядкування належить аспекту ЧС. Але почуття неконтрольованості, непідвладності, некерованості може бути енергетичною реакцією (КЕ) іншої функції внаслідок її положення у моделі. Наприклад, неконтрольованість подій (БІ), контроль емоцій та відносин (ЧЕ та БЕ). Тому, коли йдеться про контроль, ми повинні вміти розрізнити аспект ЧС та керуючу емоцію.

Стабільність

Стабільність – багатозначне слово, треба враховувати контекст, у якому зустрічається. Стабільність як достаток, коли людина має необхідну кількість засобів існування – це ЧС. Нестабільність як непередбачуваність – це аспект БІ.

Дизайн

Іноді соціоніки цілий вид діяльності відносять до певного аспекту інформації. Природно, у багатьох видах діяльності превалює той чи інший аспект, проте однаково слід враховувати вплив інших аспектів. Що стосується роботи дизайнера, то ви помиляєтесь, якщо думаєте, що все залежить від БС. У сенсориків у сфері дизайну теж є проблеми. Наприклад – вигадати ідею, зробити щось оригінальне, зрозуміти, що хоче замовник; все це попадає на ЧІ. Крім того, коли оцінюють роботу дизайнера, то це зазвичай оцінка за ЧЛ – «який він професіонал», незалежно від того, що робота була за аспектом сенсоріки.

Сенсорика присутня в дизайні тільки у баченні та передачі форми та кольору. Стиль – поняття інтуїтивне. Стиль – це образ, що передає ідею. Маловимірні сенсорники можуть одягатися стильно, але не сенсорно, тобто в їхньому іміджі буде присутня ідея, але з сенсорної точки зору, якщо оцінювати поєднання ліній, форм, контурів, колірної гами, це може виглядати негармонійно.

Мовні конструкції та визначення аспекту

Дуже важливо розрізнити зміст сказаного та засоби передачі змісту.

Інформація поділяється на аспекти за змістом.

Наприклад, якщо ми структуруємо будь-яку інформацію, ми знаходимося в аспекті БЛ – структурна логіка. Тобто наше мислення бачить об'єктний світ як структуру (взаємозв'язки).

Приклад.

Дуже важливо усвідомити, які існують типи відносин, «типи контакту» співрозмовників. Вони бувають двох видів: офіційні та неофіційні. Неофіційні у свою чергу можна розділити на «панібратські» та «фамільярні» (начебто споріднені, внутрішньосімейні). Офіційні бувають «службовими» (ієрархічними) та «колегіальними» (товариськими). Тип відносин між людьми легко дізнатися за тональністю розмови, якою є між ними дистанція. Йдеться про сутнісні зв'язки. Це дуже важливий момент, що вимагає серйозного дослідження та хорошого обґрунтування. В даному випадку обмежимося коротким викладом гіпотези про типології біосоціальних зв'язків. Людина як біосоціальна істота може перебувати з собою подібними у відносинах спорідненості або неспорідненості, а також рівності або нерівності. Комбінації цих зв'язків дають чотири можливі типи взаємовідносин між особистостями: 1) рідні-рівні, 2) рідні-нерівні, 3) нерідні-нерівні, 4) нерідні-рівні;

В даному випадку автор **структурує відносини**. Відносини виступають як об'єкт структурування. Ми розглядаємо відносини не як енергетичний аспект, а як об'єкт структури.

Для вираження БЛ-мислення, тобто мислення про взаємозв'язки, існують різні засоби мови, у тому числі складнопідрядна конструкція «якщо, то». Але чи можна зарахувати текст до аспекту БЛ, якщо у ньому зустрічається така конструкція? Текст (мовний відрізок) ми відносимо до аспекту за його змістом. Мовні конструкції є «технічним засобом» донесення сенсу, але не визначають аспект інформації.

Розглянемо такий приклад:

Якщо ви мені купите цукерок, то мій настрій суттєво покращиться.

В даному випадку є мовна конструкція «якщо, то», але за змістом текст відноситься до аспектів БС та ЧЕ.

Звичайно, не можна і ігнорувати наявність мовних конструкцій. За побудовою, структурою тексту часто можна побачити загальний стиль мислення людини. Але у будь-якому разі найбільш значущим для типування є сенс сказаного.

Зустрічаються приклади текстів, напханих термінами та логічними конструкціями, що використовуються з надлишком; у них видно відсутність почуття доречності (що є показником маловимірності логіки). Такі тексти погано «читабельні», хоча авторам може

здаватися, що ускладнення робить їхню мову «розумнішою» (таке явище часто спостерігається, якщо функція БЛ знаходиться в Суперіді). Наприклад:

Можливо, існує потенційно адаптивна до соціоніки або вимагає створення методика апаратної реєстрації та зіставлення узагальнюючих даних щодо швидкості передачі та накопичення сигналів у нервовій системі в цілому та в локаціях мозку зокрема. Це, ймовірно, повинно мати кореляцію характеристик соціонічних функцій з апаратно зафіксованим ступенем насиченості та швидкості сигналів при синхронізації певних локацій, іррадіації в локаціях систем функцій вищої нервової діяльності в корі та активність зв'язків певних ділянок мозку у представників певного ТІМу.

Слід виділити три аспекти розгляду конкретної феноменології особистості, три свого роду онтологічні модальності: її генезис, динаміку змісту, структуру, а отже, побудувати або освоїти концепції, які, виходячи з принципу діяльнісного опосередкування, виявилися б в змозі з'ясувати закономірності психології особистості у цих її аспектах (модальностях), охопити відповідний емпіричний матеріал, увібравши в себе феноменологію, що відкривається в ньому, знайти і застосувати валідні методи його отримання, на принципових підставах здійснити співвідношення з іншими соціально-психологічними і персонологічними теоріями.

Доречність використання термінів та логічних конструкцій краще відстежують багатовимірні логіки. Тут розмірність логіки експерта відіграє значну роль.

Зі сказаного вище зрозуміло, чому ми не можемо замінити експертний аналіз тестами. Сенс тексту може розрізнити лише психіка людини. Він не є сумою складових частин – лексики, конструкцій. Сенс багатьох слів впливає лише з контексту. Сенс речення чи фрази – із сенсу всіх слів, способу їхнього об'єднання, контексту... всього того, що робить речення смисловою одиницею. А в комп'ютерній програмі, на даному етапі розвитку тестів, аналіз проводиться лише на основі формальних показників: лексики та граматичних конструкцій. Я вже не говорю про інтонаційну складову мови, яку ніякий тест не зможе сприйняти. Наприклад, відомий анекдот:

Лекція з філології. Старий професор розповідає:

– У деяких мовах світу подвійне заперечення означає згоду. В інших подвійне заперечення так і залишається запереченням. Але немає жодної мови у світі, в якій подвійна згода означає заперечення.

Голос із задньої партії:

- Ну так звичайно.

В останньому реченні комп'ютерна програма прочитає саме згоду, а не заперечення. А людина, покладаючись на розуміння контексту, відновлює відповідну інтонацію, і ця фраза стає запереченням.

Визначення блоку функцій

Спрямованість блоків

У розділі "Блоки функцій" ми говорили про те, що кожна непарна функція в блоці є вихідною, а кожна парна - результуючою. Вихідна ставить тему, ціль: те, для чого і заради чого. Результуюча функція є інструментом виконання.

Це загальна спрямованість у роботі блоку, і спостерігати її потрібно на великій дистанції.

Коли ми опускаємося до рівня конкретики, то можемо бачити процеси пристосування до ситуації. Тоді створюється враження, що вихідна функція використовується як інструмент. Наприклад, якщо перед ЛСЕ стоїть завдання створити комфорт (БС), то він буде використовувати знання об'єктів (ЧЛ), та й самі об'єкти (ЧЛ) як інструменти, тим більше що об'єкти зазвичай інструментами діяльності людини і є. Тобто, ЧЛ тут виглядає як результуюча функція, хоча відповідно до моделі такою функцією має бути БС.

Для СЕІ згідно з моделлю метою є комфорт (БС), «відчуття повноти буття». Але цю ж сенсоріку відчуттів СЕІ може використовувати як інструмент створення потрібного емоційного стану.

Виходить, що ситуативні завдання можуть збігатися, так і не збігатися з теоретичною спрямованістю блоку. Це підтверджує і результат дослідження спрямованості в горизонтальних блоках: «На практиці у мовленні неможливо виділити чітку спрямованість від вихідної до результуючої функції. Можна припустити, що передача управління відбувається не між окремими функціями, а між блоками, а всередині блоку переведення управління відбувається в ту функцію, яка краще впорається з конкретною інформацією, що надійшла. Тобто в залежності від задачі спрямованість може бути в будь-який бік, і кожна з функцій блоку може виступати як ціль, так і як інструмент»[18].

Враховуючи вищесказане, у діагностиці ТІМу ми не рекомендуємо спиратися на концепцію «спрямованості блоку». А якщо й використовувати її, то розглядаючи як загальну тенденцію мислення блоку, не роблячи висновків по одиночному висловлюванню, але спираючись на достатню кількість матеріалу, що аналізується.

Блок – єдине ціле

Як система блок – єдине ціле, в якому відбувається дуже тісна взаємодія та взаємовплив двох функцій.

Дві функції, що становлять блок, завжди мають різні знаки. Хоча нам відомі властивості знаків – спрямованість всередину області компетенції (плюс) та зовні (мінус), обмеження (плюс) та відсутність обмежень (мінус), не зрозуміло, як взаємодіють дві функції з різними знаками, як впливає ця особливість на їхню спільну роботу.

Також є різниця у вертності: одна функція сутнісна (екстравертна, чорна), інша – реляційна (інтровертна, біла). Сутнісна функція поглиблюється всередину поля свого аспекту, реляційна, навпаки, спрямована назовні, тому що її завдання – обробляти інформацію про співвідношення. Це створює ефект екстраверсії/інтроверсії.

Крім того, одна з функцій у блоці раціональна (логіка або етика), тобто має якість дискретності обробки, а інша – ірраціональна (сенсорика або інтуїція), має якість континуальності. І знову, як усе це складається у єдину систему?

А якщо ми врахуємо, що на все це накладається загальне функціональне призначення функції в блоці: вихідна (ставить за мету) або результуюча (є інструментом виконання або полем прояву першої), то в результаті ми отримуємо вже чотиришаровий «пиріг», кожен «шар» якого має свої особливості, але всі разом утворюють щось цілісне, єдиний живий організм, у якому важко вичленувати щось одне, якісь окремі прояви.

Блок – це «первоцеглинка» взаємодії двох елементів, в якому задано напрям і є набір інструментів для обробки та передачі сигналів.

Функції у блоках: два ядра аспектною лексики

Функції, об'єднані в блок, ніби проникають одна в одну, поєднуються, утворюючи ядро аспектної лексики блоку. Оскільки в 16 відомих нам моделях ТІМів будь-який аспект може оброблятися в блоці тільки з одним із двох певних аспектів, то для кожного аспекту можна виділити два ядра аспектної лексики.

Нижче наведено таблицю, в якій представлені блоки, квадра, в якій той чи інший блок зустрічається, лексика ядра та назва ядра, яке ми сформулювали, позначивши його зміст.

Наведений поділ аспектної лексики корисно знати при визначенні соціонічного ТІМу, оскільки було помічено, що питання, задані типованому в лексиці «рідного» блоку, сприймаються набагато краще, ніж питання з лексикою «нерідного» блоку. Таке непотрапляння до «рідного» блоку може призвести до неправильної оцінки ІМ. Крім того, лексика, яку вибирає типований, може підказати типувальнику версію квадрі. Дана лексика була виділена на основі тривалих спостережень за представниками ТІМів та в результаті протоколювання діагностик ТІМу. Можливо, склад лексики уточнюватиметься.

Сенсорика відчуттів (БС)		
Блок/квадра	БС - ЧЛ / IV (II)	БС - ЧЕ / I (III)
Ядро аспекту	Гармонія Естетика Краса	Затишок Зручність Приємні відчуття
Назва ядра	Сенсорика форм	Сенсорика відчуттів
Вольова сенсорика (ЧС)		
Блок/квадра	ЧС - БЛ / II (IV)	ЧС - БЕ / III (I)
Ядро аспекту	Сила Влада Контроль	Користь Вигода Прибуток
Назва ядра	Сенсорика підпорядкування	Сенсорика впливу
Структурна логіка (БЛ)		
Блок/квадра	БЛ - ЧІ / I (III)	БЛ - ЧС / II (IV)
Ядро аспекту	Система Закономірність	Порядок Правило
Назва ядра	Логіка пізнання	Логіка управління
Ділова логіка (ЧЛ)		
Блок/квадра	ЧЛ - БІ / III (I)	ЧЛ - БС / IV (II)
Ядро аспекту	Процеси Технології	Речі Предмети Об'єкти
Назва ядра	Логіка процесів	Логіка об'єктів
Етика стосунків (БЕ)		

Блок/квадра	БЕ - ЧС / III (I)	БЕ - ЧІ / IV (II)
Ядро аспекту	Вплив Наближення/відштовхування Свій чужий	Симпатія Приязнь Доброзичливість
Назва ядра	Територіальна етика	Етика взаєморозуміння
Етика емоцій (ЧЕ)		
Блок/квадра	ЧЕ - БС / I (III)	ЧЕ - БІ / II (IV)
Ядро аспекту	Емоційний натиск Кипіння енергії Емоції, передані через тактильну, смакову та іншу сенсорну лексику (кисла міна, солодкий голос, перехоплює дихання, погляд обпалює, обдає холодом, від людини нудить і т.д.)	Відсутність сенсорної складової у лексиці.
Назва ядра	Емоції відчуттів	Енергетика подій
Інтуїція часу (БІ)		
Блок/квадра	БІ - ЧЕ / II (IV)	БІ - ЧЛ / III (I)
Ядро аспекту	Доля Передбачення Епохальність	Актуальність Тенденції
Назва ядра	Інтуїція часу	Динаміка дій
Інтуїція можливостей (ЧІ)		
Блок/квадра	ЧІ - БЕ / IV (II)	ЧІ - БЛ / I (III)
Ядро аспекту	Потенціал Внутрішні якості Розуміння Проникливість	Варіанти Можливості Інтерпретація Здогад Очевидність
Назва ядра	Етична інтуїція	Об'єктна інтуїція

Давайте подивимося, як можна спостерігати на практиці взаємопроникнення двох аспектів, як вони тісно переплітаються, поєднуються, як фарби на палітрі.

Ось приклади блоку БС та ЧЄ. Природа описана так, що через неї передається умиротворення:

Гармонію можна як розуміти розумом, так і відчувати всією своєю істотою. Гармонія відчувається подібно до теплого сонячного вечора біля тихого струмка. Коливається листя чагарників бузини і акації, в тіні гілок верби, що розкинулися над водою, діловито снують мальки. Повітря свіже, трохи прохолодне, приємно овіває тіло. Нема куди поспішати, нема про що хвилюватися, ти знаєш, що до завтрашнього ранку ти зовсім вільний. Все є, нічого не треба. Поруч хороші люди, які тобі подобаються, викликають повагу та приязнь. Вони теж поділяють з тобою цю умиротворяючу негу, ви однаково раді цьому моменту. Кожен рух викликає нову хвилю задоволення, тобі легко зробити приємно собі та своїм супутникам..

Блок ЧІ та БЕ:

...у коханні є таке ясновидіння, яке недоступне, мабуть, жодному іншому почуттю. Хто любить, бачить у коханому такі його глибини, про які часто не знає і він сам. Світло любові ніби висвічує в людині приховані зародки її достоїнств, паростки, які можуть розкритися і розцвісти від життєдайного світла любові.

Ясновидіння кохання - як би відчуття таємних глибин людини, несвідоме відчуття її прихованих вершин. Це ніби прозріння її нерозгорнутих достоїнств, передчуття непроявлених сил, які можуть спалахнути від вогню кохання – і підняти людину до її внутрішніх вершин.

Інтуїція закоханого - дивне збільшувальне скло: в зернах, які закладені в людині, вона ніби бачить вже розквітлі злаки, іскри постають перед нею полум'ям, і ясновидіння люблячого виступає як почуття-"гіпотеза", почуття-прогноз - почуття, яке бачить людину в її можливостях, бачить її такою, якою вона могла би стати. Це як би підсвідоме передбачання того ідеального розквіту, до якого людина може прийти в ідеальних умовах і не може – у звичайних.

Блоки-штампи

Ми часто чуємо фрази «музика (живопис, скульптура) створює настрій», або «щоб підняти настрій, треба з'їсти смаченьке», вони можуть іти від блоку етики та сенсорики, але не завжди. Такі фрази стали шаблонами, їх можна назвати блоками-штампами, «хибними друзями типувальника», т.к. ними користуються представники будь-якого ТІМу. Вони мають два аспекти інформації, є формальна залежність одного від іншого, але це з'єднання не настільки тісне і взаємопроникне, – я б сказала, що фарби поки що не перемішані, а лише розташовані поруч. У процесі діагностики в подібних випадках потрібно робити позначку "блок" під знаком питання, і пам'ятати, що це може бути блок-штамп. Приклади блоків-штампів:

- захищатися за допомогою закону (БЛ та ЧС),
- взаємозалежність настрою та самопочуття, зовнішнього вигляду (БС та ЧЕ),
- залежність відношення від розуміння або від якостей людини (БЕ та ЧІ),
- зв'язок стосунків та дистанції (БЕ та ЧС),
- зв'язок закону та обмежень, покарання (БЛ та ЧС),
- структурування інформації для кращого розуміння (БЛ та ЧІ),
- зв'язок подій та настрою (БІ та ЧЕ),
- залежність поваги від досягнень (БЕ та ЧС).

Приклад блоку ЧЛ і БС: якщо сказати, що певним комфортом, розміщенням об'єктів, освітленням, зручним розташуванням речей на робочому місці ми створюємо умови для роботи, це може бути блоком, а може бути і штампом. Але якщо ми говоримо про те, що, працюючи з об'єктом, ми формуємо його естетично, або якщо розглядаємо об'єкт у ракурсі певного простору, то тут вже є взаємопроникнення, тісніший зв'язок ділової логіки та сенсорики.

Отже, коли блок звучить у формулі «що для чого», ми бачимо два окремих аспекти – це може бути і уявний блок. Коли блок звучить у формулі «що в полі чогось» або «одне крізь інше», то це реальний блок.

Як відрізнити блок від переведення управління?

Актуальним є питання розрізнення горизонтальних блоків та переведення управління. У процесі діагностики ми ставимо питання на один аспект, а вихід спостерігаємо в лексиці іншого аспекту. Але що це: блок чи переведення? Однозначно відповісти важко. Одного-двох прикладів недостатньо. Для визначення блоку необхідно спостерігати постійний тісний взаємозв'язок двох аспектів інформації, а для цього оцінюється вся інформація з обох аспектів.

Однак трапляються випадки, коли на запитання щодо певного аспекту типовий наводить приклад, в якому звучать разом два інші аспекти, тобто він робить переведення не в один аспект, а одразу у зв'язку. Це вже схоже на роботу блоку.

Наприклад, так:

– Як прогнозування може «зачепити щось важливе»?

– Я йшла на червоний диплом. Таких у групі було 3 особи. Я була "своя". У мене і маму, і тата добре знали на рівні декана і вище. За 5 років ніяких проблем не було в принципі, я вчилася добре, а не вчилася – ще краще, тому ніколи ні до яких протекцій не вдавалася. Мені запропонували підтримку на дипломі (просто сказати зав. кафедрою, що така гарна дівчинка у вас захищається), мама відмовилася. Якщо для когось я «своя дівчинка», то є й ті, для кого я «з чужої зграї». Так і вийшло. У результаті – середній бал 4,9 та «добре» на захисті диплома. При тому, що решта 30 осіб отримали «відмінно». Я влаштувала локальний землетрус і отримала дві пропозиції до аспірантури. Причому одна – від іншого, престижнішого факультету. Питання: якби хтось передбачив ситуацію, і я б отримала свою п'ятірку за диплом? Це було б добре чи погано?

У цьому прикладі йшлося про прогнозування в аспекті БІ, але типованою було зроблено переведення в аспекти відносин і кордонів: свої/чужий, натиснути, вплинути, впливати через зв'язки. Сама лексика цих аспектів вказує на блок етики та сенсорики (див. таблицю вище).

Визначення одновимірності

Спочатку визначимося з термінологією, щоби не було плутанини.

Параметр досвіду (Ex) – є у всіх функціях

Параметр норм (Nr) – є у всіх функціях, крім 4 і 5.

Параметр ситуації (St) – присутній у функціях блоків Его та Ід: 1, 2, 7 та 8.

Параметр часу (Tm) – присутній у функціях 1 та 8.

Відповідно визначення параметра досвіду (Ex) – це визначення параметра, який є у всіх функціях, визначення параметра норм (Nr) – це визначення параметра, який є у всіх функціях, крім 4 і 5, і т.д.

Коли говорять про одновимірність, мають на увазі, що функція не містить інших параметрів, за винятком параметра досвіду (Ex); таким чином, у моделі є лише дві одновимірні функції – 4 та 5.

Двовимірність (чи нормативність) – це властивість функції мати розмірність два, не більше і не менше; таким чином, функції 3 та 6 є нормативними.

Відповідно, визначення одновимірності – це визначення одновимірних функцій 4 та 5, та визначення двовимірності – це визначення двовимірних функцій 3 та 6.

Говорячи про визначення ситуативності, ми маємо на увазі знаходження параметра ситуації, його наявність, тобто говоримо про пошуку багатовимірних функцій 1, 2, 7, 8.

Коли йдеться про визначення параметра часу, то з усіх багатовимірних функцій шукаємо ті, в яких проявляється параметр $T_m - 1$ і 8.

Які проблеми виникають щодо одновимірності функції? Із чим можна переплутати одновимірність?

1. Знання одновимірною функцією норм і називання їх може призвести до помилкового визначення функції як двовимірної.
2. Індивідуальність одновимірної функції та індивідуальність Вітала не різняться.
3. Переведення управління в багатовимірну функцію призводять до того, що керуючі емоції маловимірної функції можуть бути помилково віднесені до багатовимірної функції.
4. Можна переплутати одновимірні реакції з реакціями плюсової функції, яка вимушено працює у зоні мінуса (див. «Визначення знака»).

Давайте докладніше розглянемо ці питання.

Називання норм одновимірними функціями

У першій частині книги, у розділі «Одновимірні функції», торкнулися питання заміників норм, які формуються в одновимірних функціях як пристосування до вимог соціуму. Також говорили про те, що норми можуть бути засвоєні одновимірними функціями як досвід, на рівні першої розмірності. Звідси зрозуміло, що у процесі діагностики ТІМу всі ці вивчені норми та їх замітники можуть бути озвучені. Виникає питання, як типувальнику відрізнити нормативну функцію від одновимірної, якщо і та, й інша можуть називати норми? Відповідь одна – типувальник не повинен задовольнятися названими нормами, він має переконатися в тому, що нормами людина користується практично, що нормативні зв'язки – обов'язкова умова для обробки інформації, що функція схильна спиратися на нормативне рішення.

Давайте поспостерігаємо за одновимірною Бі, як вона формує свої замітники норм і користується готовими шаблонами. І головне – навіщо вона це робить.

Мої замітники норм прості:

- ***Все йде, як має йти, є певна зумовленість*** – це щоб не думати в той бік, не морочити голову: чому сталося, до чого б це. Не думати – це найкращий спосіб позбавитися проблем по четвертій функції.
- ***Намагатися не запізнюватися***; мені стає дуже нервозно, якщо я запізнююся, я почуваюся не у своїй тарілці, відчуваю необхідність виправдовуватися, мені неприємно уявляти ситуацію, як я вибачаюсь, загалом, все таке неприємне, що краще вже приходити набагато раніше, ніж усе це переживати.
- ***Якщо доводиться чекати – треба змиритися***, бо якщо ти нервуєшся, то швидше не буде, а нерви йдуть – схоже, через ЧЄ вирішую.
- ***Не гадувати наскільки можна минуле, не гадати про майбутнє*** – менше думаєш, краще спиш.
- ***Бажано запобігати можливим несподіванкам*** (прораховувати логічно).
- ***Усьому свій час*** – щось на кшталт заклинання, щоб знову ж таки не вникати в те, наскільки своєчасно.
- ***Що трапляється, все на краще***. Можу так пояснити. Якщо не вірити в це, то доведеться припускати в думках щось гірше, а мені категорично не хочеться думати про гірші наслідки, мені починає здаватися, що якщо я

думатиму, то цим притягну гірше. Це страх. Тому я використовую таке заклинання – все на краще. Може, мені тільки здається, що це погано, і я просто не знаю, що все це для мене – найкращий варіант, могло бути й гірше. Мені здається, що якщо не дивитися у бік поганих подій, то їх ніби й немає.

З роз'яснень видно, що ці «норми» обумовлені насамперед прагненням уникнути неприємних відчуттів і повторення негативного досвіду. Відбувається «відрізання» інформації, небажання в неї занурюватися («це щоб не думати в той бік, не морочити голову: чому сталося, до чого б це. Не думати – це найкращий спосіб позбавитися проблем по четвертій функції», «менше думаєш, краще спиш»), для чого використовуються готові штампи. При цьому внутрішньої впевненості в цих нормах немає, немає опори на авторитетні джерела, те, що так прийнято в суспільстві, так правильно. Лейтмотив - "Мені так зручніше". Це не «правильне» реагування, як у нормативній функції, а скоріше спосіб прийняти максимально безболісне становище найменшого «зіткнення з дійсністю».

Як це з'ясовується під час типування? Попросіть типованого докладніше пояснити, чому саме так потрібно поводитися. І якщо у відповіді ви почуєте не повинності – так прийнято, так правильно, так всі роблять, не посилення на те, як у інших, а власні, індивідуальні реакції пристосування, ви маєте справу з одномірною функцією.

Також при діагностиці може бентежити те, що людина з одномірною функцією може сама вимагати від інших нормативної поведінки:

Я точно знаю, що коли хтось неправильно поводить себе в суспільстві, то я даю оцінки саме такі: це непристойно, ви перебуваєте серед людей, хто вас навчав, де вас вчили так поводитися, і т.д. Тобто я апелюю до норм соціуму. Я кілька разів ловила себе на цьому. Я знаю, що є такий інструмент впливу на етику людей – закликати їх до соціально-нормативної поведінки. Працює, між іншим. Сама я теж не особливо випадаю з цих норм – доти, доки хтось не наступить мені на етичну мозолю, тобто доки не виявлять до мене негативного ставлення особисто. Тоді все. І є ще група розбіжностей із соціумом – це мої індивідуальні уподобання щодо людського спілкування. Тут мене не зрушиш танком, мені буде абсолютно байдуже на всі норми, якщо людину я бачити не хочу, ким би вона не була. Мені начхати на родинні та інші стосунки (одновимірна БЕ).

Зверніть увагу – якщо спостерігати за зовнішньою поведінкою, за словами, які вимовляються, то ми не зможемо дізнатися з них одномірну функцію, тим більше якщо одномірна функція оперує нормами, закликаючи до них інших людей. Не так просто, як здається спочатку. Зовні це виглядає цілком прийнятним для соціуму, цілком «нормально», тобто «нормативно» у соціонічній термінології. Але що робиться всередині функції, якою є супутня енергетична реакція? Ось тут буде різниця між одномірністю та двовимірністю. Є різниця у впевненості дотримання норм. Нормативна функція не просто називає норми, а й дотримується їх, слідує їм, впевнена в їх правильності. А одномірна функція може знати про існування норм, чути про них, але при цьому ніколи немає внутрішньої впевненості в тому, що це дійсно правильно, що має бути саме так, що потрібно так чинити, може не бути впевненості в тому, що ти правильно ці норми розумієш. Якщо копнути глибше, запитати про причини, то можна виявити цю невпевненість і сумніви щодо правильності дотримання шаблонів.

З іншого боку, якщо людина демонструє повне незнання будь-яких норм, запевняє в тому, що вона ніколи і не чула про них, не стикалася – це має насторожити. Це може виявитися припасуванням під версію.

Також можна відзначити таку тенденцію: у одномірній функції заміниці норм можуть зустрічатися в якій-небудь вузькій області та ґрунтуватися на досвіді,

індивідуальному розумінні. При цьому в інших сферах цього ж аспекту не буде подібного збігу з нормативними уявленнями. У ході діагностичного інтерв'ю достатньо розширити область тем за аспектом, щоб визначити справжню розмірність.

Може виникнути питання про те, як ставляться одновимірні функції до порад інших: прислухаються чи щоразу діють з навіяння, як вийде. Тут немає однозначної відповіді. Все залежить від попереднього досвіду дотримання подібних порад. В одновимірній функції – це рулетка: ніколи не знаєш, коли послухаєш поради, коли ні, на яку думку почнеш спиратися. У нормативній – це закономірність: треба дослухатися думки більшості.

Один із способів виявлення одновимірності – це пропозиція типованому дати формулювання понять у даному аспекті: визначте, що таке стіл, що таке дружба, що таке сенс життя тощо. Виявлено, що одновимірна функція, користуючись найменуваннями, має на увазі своє індивідуальне наповнення змісту. Наприклад, "логічно - це правда". Іноді людина взагалі важко розрізняє поняття, і це не пов'язано з логікою або інтуїцією, які беруть участь у процесі визначення понять:

Я думаю, що моя проблема – це незрозуміння, як визначити якість ставлення. Я, мабуть, ніколи не зможу дати визначення, що таке кохання, дружба. Причому тут проблема не в озвучуванні, я всередині не можу знайти відповіді на питання, як відчувається кохання, як відчувається дружба, як відчувається приятельство, як я взагалі повинна відчувати ставлення до когось. Коли я прислухаюся до себе, то мені здається, що всі абсолютно всі відчуття різні. Я схожих не знаходжу, а тому не можу об'єднати у групу під якоюсь назвою. А може, навпаки, дуже схожі і не можу розрізнити? (одновимірна БЕ).

Потребує пояснення питання роботи з протоколом у ситуації називання норм одновимірною функцією. Я спостерігаю, що у типувальників є психологічний опір проти того, щоб ставити параметр Nr у функції, яка (згідно з версією, яку вони відпрацьовують в даний момент) не може бути нормативною. Припустимо, в процесі типування видно, що інтуїції маловимірні; очевидно, одна з них має бути одновимірною. А у нас виходить, що в обох названо норми. Що робити? Зрозуміло, що норми йдуть у залік тим ТІМам, які мають нормативність у відповідних функціях моделі. Здавалося б, буде правильно не відзначати параметр Nr у тій функції, яку ви бачите як одновимірну. Але якщо ви це зробите, то технічно це буде припасуванням, тобто ви спиратесь на свою «чуйку», але не на фактично озвучені параметри. А що потрібно зробити, щоб вас ніхто не звинуватив у такому припасуванні? Та просто знайти очевидні показники одновимірності. Загалом вони переважають за статистичного підрахунку. Зазвичай у типуванні дві маловимірні функції відрізняються тим, що в одній з них є явні ознаки одновимірності, а в іншій немає таких ознак, лише норми. Тобто, у випадку з маловимірними функціями краще шукати ознаки одновимірності, а не наявність/відсутність норм.

Визначивши, яка функція одновимірна, шляхом виявлення, чи вміє типований користуватися реальними нормами, або знайшовши явні ознаки одновимірності, типувальники, роблячи позначку «норма» при одновимірній функції, можуть вказати в коментарі про те, що вони припускають, але саму відмітку технічно зобов'язані залишити. Таким чином ми уникаємо припасування (селективної переваги певного трактування) і в той же час показуємо обґрунтованість вибору одновимірності, а не нормативності. Все прозоро та технічно коректно.

Індивідуальність одновимірної функції та індивідуальність Вітала

У процесі діагностики та спостереження за роботою моделі ми запровадили термін – *індивідуальність* обробки інформації.

ИНДИВИДУАЛЬНІСТЬ – відокремлення своєї думки, сприйняття, розуміння від розуміння інших людей, від загальноприйнятого; підкреслення суб'єктивності сприйняття.

Помічено, що ознаки індивідуальності проявляються у всіх функціях Вітала й у одновимірних функціях, що закономірно: Вітал – це блок індивідуальної життєдіяльності, а одновимірні функції спираються лише власний індивідуальний досвід, власне відчуття, яке неможливо передати іншій людині. Індивідуальність - це відокремлення своєї думки, способу дії, розуміння, рішення і т.д., при цьому використовуються фрази: «а в мене ось так», «у кожного по-своєму», «це все індивідуально», «це суб'єктивно», «мені байдуже, як в інших», «мені так здається», «це тільки моя думка», «я так розумію», «я так бачу» і т.д. У функціях, у яких людина підкреслює відособленість власної думки, вона передбачає подібне відокремлення й у інших людей. Ознакою індивідуальності є також неврахування загальноприйнятих оцінок:

– *Розкажіть, що таке краса?*

- *Це коли дивився на предмет і він тобі подобається. Краса – це візуальне відображення гармонії форми та кольору. Але насамперед краса є суб'єктивним сприйняттям.*

У цьому прикладі типований визначає красу як власне безпосереднє сприйняття та озвучує суб'єктивність подібного сприйняття.

Формально індивідуальність одновимірної функції та індивідуальність Вітала не відрізняються. При діагностиці ТІМу ми запровадили позначку «індивідуальність», яка відносить цю функцію до групи «вітал +одновимірні», тобто всі функції крім 1, 2, 3.

Щоб з'ясувати, чи є індивідуальність ознакою одновимірності чи Вітала, необхідно порівняти результат із загальним масивом відповідей з даного аспекту. Як у Вітала, так і в одновимірності є інші індикатори, які не перетинаються, наприклад, своєрідність одновимірних функцій, автоматизм Вітала.

Чи зустрічається індивідуальне відокремлення власної думки функцій блоку Его? Так це можливо. Однак при цьому людина обґрунтовує таке відокремлення своїм усвідомленим (багатовимірним) вибором – вона іде проти усталених думок. Це нестандартне рішення. У індивідуальних функціях таке відокремлення – не творчість, але *почуття розбіжності з іншими*. Іноді воно неусвідомлене, а мовні конструкції ніби мимоволі видають інформацію про відокремлення. Ментальні функції блоку Его не вважають за замовчуванням, що інші реагують так само індивідуально.

Потрібно відрізнити *індивідуальність* обробки інформації від *переваг і уподобань*, що належать до параметра досвіду (Ех). Кожна людина має якісь переваги в будь-якому аспекті. Наприклад, хтось не любить їсти капусту, хтось не їсть рибу, бувають уподобання у кольорі, у фасоні одягу. Найчастіше такі уподобання є результатом якогось досвіду і не залежать від розмірності функції. У багатовимірних функціях теж є уподобання, наприклад, у виборі роду діяльності (працювати із залізом або з деревом), у виборі інтуїтивної інформації (читати ту чи іншу фантастику, цікавитися тією чи іншою сферою). У процесі діагностики розрізнення *уподобань* та *індивідуальності обробки інформації* виявляється додатковими питаннями. У разі особистих уподобань людина показує у відповідях усі розмірності обробки інформації, а у разі індивідуальності обмежується лише цим особистим досвідом.

Переведення управління у багатовимірну функцію

Як було сказано в розділі «Переведення управління», найбільша кількість переведень управління здійснюється в блок Еґо (70%), на другому місці багатовимірний блок Ід (17%), і 13%, що залишилися, припадають на переведення всередині маловимірних блоків [17]. Таким чином, найчастіше, якщо "вхід" у маловимірному блоці, то "вихід" - у багатовимірному. Наприклад:

Бачиш, що в цієї людини такі погляди на життя, що в неї просто немає думки, щоб вчинити якимось підло, а є «каламутні» люди, ось у них відчуваєш практично відразу їхню внутрішню ваду, що вони і зрадять і взагалі ще можуть щось зробити, тобто від таких можна чекати каверзи. З такими людьми я не спілкуюсь близько, можу з ними спілкуватися, але знаю, що підпускати їх близько не можна.

Інформація надходить у функцію ЧІ (погляди на життя, якості людини, негативні можливості), переведення управління здійснюється у функцію БЕ (не спілкуватися близько) й у функцію ЧС (не підпускати близько, зберігати дистанцію). Однак маловимірний блок теж видає свій результат обробки у вигляді відчуття небезпеки, настороженості, тобто у вигляді керуючої емоції. Таким чином, поєднання результатів обробки інформації маловимірними та багатовимірними функціями заплутує картину. Маловимірні КЕ можуть бути помилково віднесені до багатовимірних функцій, в які здійснено переведення управління.

У процесі діагностики виникає питання, звідки виходить керуюча емоція, з якої функції? Розплутати цей складний клубок допомагають самоспостереження.:

Я деякий час спостерігала реакції за моделлю виходячи з простого принципу: як тільки порушується емоційна рівновага, значить, щось відреагувало; тут же фіксувала аспект інформації, що надходить (що озвучується) і аспект, по якому йде біль (психологічний). І картинка виявилася досить простою. Біль завжди вилазить із однієї сторони, а озвучування – частіше від багатьох сторін. При цьому зовні видно лише друге – реакція багатовимірної функції, а мені особисто реакція одновимірної функції стає помітною лише тому, що я починала щоразу шукати, куди потрапив, куди припав удар, на який я відреагувала, і звідки йде біль. І завжди в результаті знаходила все це «добро» у маломірці.

Визначаючи розмірність функції, пам'ятаймо що закономірність – **біль перебуває у маловимірній функції. Найчастіше це одновимірна функція.** Якщо здається, ніби «болить» багатовимірна функція, то потрібно шукати, де вона собою «прикрила» маловимірну.

«Зворотне переведення» в одновимірну функцію

Іноді ми спостерігаємо «зворотний переведення». Зовні це виглядає так, ніби інформація потрапляє на багатовимірну функцію, а людина реагує від маловимірної. Наприклад, людину оцінюють за багатовимірною функцією, а вона раптом «переводить стрілки» і починає підозрювати, що її зачепили за одновимірною. Найпростіший приклад. Якщо дівчині ІЕЕ («гекслі») сказати, що вона негарна, їй потрапить відразу в одновимірну функцію БС, і будуть страждання. Якщо дівчині ЛСЕ («штірліц») сказати, що вона

негарна, вона вважатиме, що до неї виявили погане ставлення, що її не люблять, і... будуть страждання. Для неї не болюча оцінка краси, але їй важливо, щоб ставилися добре.

Звідки таке переведення стрілок? Звідки узявся цей зв'язок? Нескладно здобути досвід таких оцінок від соціуму. У будь-якому кіно/серіалі люблять гарних, «гноблять» негарних. Зв'язування готове. Болюча реакція ЛСЕ буде такою самою, як і у ІЕЕ, хоча спочатку інформація потрапляє однієї на одновимірну функцію, а іншої – на багатовимірну. Якщо не дістатись першопричини, то й не дізнаєшся, «звідки ноги ростуть».

У процесі діагностики типувальники могли б поставити позначку: маловимірність БС, якби не з'ясовували, чому дівчині неприємна оцінка її зовнішності. І ось тут вона могла б розповісти, що їй стало страшно через стосунки: «А раптом він мене покине через те, що я йому не подобаюсь зовні?» Звичайно, якби інші відповіді по сенсориці показували маловимірність функції, то можна було б не заглиблюватися. Але якщо страх не вписується в загальну картину ймовірної моделі ТІМу, потрібно шукати ту маловимірну функцію, яка його породжує. Це допоможе типованому розібратися у собі.

Я вважаю, що досвід усіх функцій взаємопов'язаний. Інформація практично ніколи не потрапляє тільки на одну функцію, вона відразу «приходить» і на багатовимірні, і на маловимірні, і цей досвід фіксується єдиним зв'язком. Зачепиш в одному місці - відгукнеться вся зв'язка. При цьому болем реагує одновимірна функція. З'являються ці зв'язки протягом життя в процесі заповнення функцій досвідом, в якому були задіяні кілька функцій *разом із одновимірною*.

Інформація надходить як на окремі функції, так й цілими блоками. Блоки можуть бути не такі, як у моделі ТІМ людини; вони можуть бути «не рідні» (наприклад, блок функцій БС та ЧЕ – це блок першої та третьої квадранти). Людина в соціумі може засвоїти будь-які зв'язки між різними функціями, як деякі шаблони, наприклад: «не родись красивою, а народись щасливою». Тут зв'язок між красивою (БС) та щасливою (ЧЕ). Далі людина може погоджуватися чи не погоджуватися, але їй доведеться враховувати цю думку. Такий шаблон попадає на дві функції одночасно. Якщо блок БС та ЧЕ «не рідний», одна його частина припадає на багатовимірну, а друга може потрапити на одновимірну функцію. Буде зачеплена одна частина, друга – відгукнеться. ІЕЕ не погодиться щодо щастя, але з приводу краси їй нема чим крити.

Таким чином, при зв'язках, що є в досвіді, спрацьовує закономірність: **якщо є що зачепити, то завжди «потрапить» в одновимірну.**

Спостереження ЛІІ:

Відстежити справді буває складно. Не завжди можна зрозуміти, звідки і куди відбулося переведення. Можливий навіть варіант, що інформація одночасно «падала» на кілька функцій і, в тому числі, потрапила на одномірку. Я пам'ятаю один випадок, коли відстежив у себе дуже бурхливу реакцію обурення. Сама ситуація стосувалася претензій до мене щодо роботи та підганяння за термінами. Раптом роботу, яку я робив, розкритикували, та ще й зажадали закінчити терміново до кінця місяця (вимога була абсолютно необґрунтованою, на мій погляд). Вголос я нічого не висловив, але реакція всередині була бурхливою, дуже схожою на те, що написано у статті про неадекватну роботу одновимірних. Коротше, мене несло, я це розумів, але нічого не міг зробити. Ситуація падала на ЧЛ та БІ, я дуже обурювався за цими функціями, наводив собі якісь аргументи (типу терміни ніколи раніше не обговорювалися і в даному випадку зовсім не важливі, я і так весь свій час витрачаю на це, зробив уже дуже великий обсяг роботи, а замість «дякую» отримую наганяй), доводив, що я 100% прав. Пам'ятаю, що на якомусь етапі додалася думка, що це неповага і невдячність, тобто включилася БЕ. А при аналізі ситуації через кілька днів вплив ретельно витіснена здогадка про те, що найбільше зачепило мене по ЧС

(хоча з керуючих емоцій можна було здогадатися відразу, яка функція зреагувала). Претензії я сприйняв як грубий «наїзд» на мене, як спробу мною командувати, мене контролювати, на що, на мою думку, та людина не мала жодного права. А будь-які спроби авторитарно покомандувати мною я не перетравлюю. Я досі не знаю відповіді на запитання, чи одразу включилася ЧС, чи було переведення із ЧЛ та БІ. У той момент я думав, що ЧС взагалі ні до чого, і справа точно не в ЧС. Тільки потім, коли емоції пішли, повернувся і розкопав, що ЧС дуже навіть до чого, і через її глюки мене і «винесло». У цій ситуації мені допомогло те, що я виклав усі ці переживання у листі. І коли потім змусив себе перечитати написане, пам'ятаю, що здивувався, що так неадекватно відреагував на таку дурницю. Виходило, що я сам себе накрутив, домислив того, чого той чоловік зовсім не мав на увазі, сам перевів стрілки на болюче місце.

Якщо уважно поспостерігати, як відбувається процес переведення управління, то можна сказати, що насправді ніякого «зворотного переведення», тобто переведення з багатовимірної в маловимірну функцію не відбувається, відбувається зачіплення одновимірної функції разом з багатовимірною через утворений раніше зв'язок. Потрібно пам'ятати, що страх походить тільки з одновимірної функції. Багатовимірні функції своєю реакцією заступають цей страх, і може скластися враження, що страх походить від них.

При самоспостереженні та діагностиці ТІМу, щоб точно виявити джерело болісної КЕ, потрібно «розвести» аспекти. Для цього потрібно один із елементів виключити із ситуації. Наприклад, типована говорить про те, що боїться повісити штори в присутності начальниці, припускає у себе маловимірну БС, нібито не зможе це зробити красиво. Пропонуємо подумки перенести ситуацію додому, там потрібно красиво повісити штори, чи виникає у такому разі страх? Ні. Тоді який страх виник на роботі? Виявляється, страх виглядати невміхою. Це страх по ЧЛ, який був «прикритий» функцією БС.

Аналізуючи ситуацію, прояснить відповіді на запитання: коли виникає цей страх: завжди, у будь-якій ситуації чи лише у певних випадках? Якщо друге, то що спільного у цих ситуаціях? Чи можливо, що є ще якийсь аспект, що провокує виникнення цього страху?

Розглянемо як приклад страх «погано виглядати». Якщо я боюся погано виглядати, за яких обставин це виявляється? Я не боюся погано виглядати, коли йду до магазину. Я намагаюся добре виглядати у громадських місцях, але страху не відчуваю. Якщо мене оцінять співробітники, то я не соромитимуся. Але якщо мене оцінить ось ця людина, яка мені подобається, то я дуже засмучуся. Чого я насправді боюся: погано виглядати (БС) або того, що я не буду привабливою для неї (БЕ)?

Є ще спосіб: скласти список своїх страхів (див. Додаток 5) та проаналізувати, чи є повторюваність у певному аспекті. Наприклад, страх за БС проявляється лише в «погано виглядати», або й в інших формах?

Зрештою, виявиться саме те, що ви шукаєте – одновимірна функція. Але як дізнатись, що це не черговий самообман? Якщо ви займаєтеся самоаналізом, то лише за своїм відчуттям. Воно впізнається. Це найбільше схоже на визнання вини. Почуття визнання провини ні з чим не можна порівняти. Це і страх, і відпущення. Це перелом, коли очікується щось жахливе, а в результаті настає велике полегшення..

Для типувальника вся інформація знаходиться в іншій площині. Його завдання – своїми питаннями занурити типованого настільки глибоко, щоб ввести у стан «виявлення» одновимірної функції.

Прийоми роботи з одновимірними функціями

Зіткнувшись з реакціями своїх одновимірних функцій, ми зазвичай бажаємо позбутися такої життєвої незручності. Зрозуміло, що людям хочеться стати всебічно розвиненими, не мати слабких місць і таке інше.

Чим я не рекомендую займатися - це так звані «прокачування» маловимірних функцій, тобто посиленням заповнення їх досвідом, завантаженням різного роду тренінгами. Життя - найкращий тренінг, підкидає інформацію на одновимірні функції, тільки встигай справлятися. Посилене навантаження енерговитратних функцій може призвести до перевантаження психіки, накопичення втоми, хвороб. Так, досвіду стає більше, але сама функція не стає «сильнішою» в тому сенсі, що не починає обробляти інформацію в більшій розмірності.

Також марними вважаю поради, подібні до рецептів для одновимірної БІ: планувати свій день, брати паузу, ділити великі справи на дрібніші частини, заздалегідь продумувати маршрут і т.і. Подібні прийоми людина з одновимірною БІ сама виробляє, пристосовуючись до життя. Одновимірна функція від цього не переставє болісно реагувати. Це спосіб пристосуватися, але не позбутися болю.

Не всі розуміють, у чому проблема одновимірної функції. Зовні є лише поверхове бачення того, що у людини проблеми, наприклад, вона переживає (при одновимірній БІ) щодо часу. І ми даємо йому поради, щоб він якось справлявся, тобто встигав, не спізнювався, вписувався у планування. Зверніть увагу – поради пропонують вирішити проблему з часом. Але ЛСЕ («штірліц») і так у нього чудово вписується. Він сам постійно контролює, не спізнюється, заздалегідь продумає, організує тощо. Хіба у цьому проблема? Ні.

Проблема в іншому – всі ці дії, які підстраховують людину по 4 функції, **супроводжуються болісною реакцією психіки – страхом, невротичним станом.** У цьому вся головна проблема: зняти напругу функції. Людина з больової БІ з усіх боків себе підстрахувала, але їй не полегшало. Ці поради вона виконує і без соціоніки, але їй, як і раніше, «смикає» за БІ. **Сама дія підстрахування – вже невротична!** Кожен приїзд до місця зустрічі супроводжується хвилюванням, кожен збір та передбачення всього заздалегідь супроводжується внутрішньою напругою, будь-яка зупинка (пауза) ще більше посилює страх, тому що тепер його не заглушуєш діями (тому вільні «вікна» між справами будуть використані для планування чергових справ). Фоном будь-яких дій є напруга за БІ, вона просто є. Так, звичайно, якщо все «схоплено» і контролюється, то напруга менша (але вона присутня), а якщо раптом втручається якийсь зовнішній фактор, який ЛСЕ, природно, не може передбачити (знову ж таки через одновимірність БІ), то ця напруга зростає в рази і починається кипіння, що може дійти вибуху. І те, що не виходить передбачити всі ці несподіванки, теж починає тиснути на психіку.

Таким чином, постає питання – у чому користь таких порад? Та немає її, цієї користі. Все це нормально розвиненою людиною давно використано, скрізь соломка підстелена, але за якимось законом підлості ти все одно примудряєшся шльопнутися повз соломку.

А допомога одновимірної функції потрібна в іншому – **зняти внутрішню напругу психіки.** Ось чому слід було б присвятити допитливі дослідження. Коли починаєш вивчати це питання серйозно, пробувати різні методи, то виявляється, що досягти спокійного внутрішнього стану одновимірної функції не так просто. І це логічно. Це система нашого управління. Людина неспроможна на неї впливати за своїм бажанням, інакше це була б непридатна система управління. Якщо ми керуємося кнопками «біль» та «задоволення», то як ми можемо вимкнути дію цих кнопок? Я завжди кажу тим, хто вважає за можливе змінювати свої реакції: зупиніть психологічний біль або сугестію за своїм бажанням. Ось вас «дістали» за одновимірною функцією, ось вам хочеться рвати і метати, чи сльози струмком, чи образа душить, чи сором глине, вам хочеться зникнути з цього світу, а ви візьміть і скажіть: все, більше я не відчуваю цього болю. Вийде?

Я не стверджую, що не треба працювати з цими «підпірками». Я говорю про те, що питання потрібно вирішувати кардинально, в іншій площині, з розумінням того, що ми маємо справу з вбудованою в нас програмою управління. Ділюсь деякими прийомами роботи з одновимірними функціями, які використовували експерти ШСС на собі.

Приєм занурення у страх (розтин наливів)

У розділі «Про самоспостереження» йшлося про те, що потрібно «виховати» свого внутрішнього «спостерігача», який може ніби з боку спостерігати за вашим станом, вашими думками і фіксувати все це.

Наприклад: “У мене на душі щось тривожно. Звідки виникла ця тривожність і коли? Згадую. Ага, коли я прочитала цей лист. А що мене зачепило в ньому? Воно мені нагадало ситуацію, коли мені сказали ось цю фразу. А що мене зачепило в тих словах? Мені було боляче, що про мене погано подумали. А що про мене такого могли подумати? Подумали, що я ось така (називаємо якість). Це найболючіше. На яку функцію попадає це? Та на мою сугестивну (больову). Чи можу я себе прийняти такою, якою про мене думають? Ні, не хочу, щоб про мене думали так погано! А щось зміниться, якщо я страждатиму з цього приводу? Ні, мені тільки гірше стає. А мої реакції щодо одновимірної функції зміняться від того, що я зараз нервую? Ні, не зміняться. А чому я страждаю від того, що маю ось таку одновимірну функцію? Хіба я сама себе такою зробила? і т.д. доти, доки не розкриється налив болю, доки енергія не розчиниться.

Це один із прийомів занурення у свій біль, у свій страх. Не складно ось так поговорити із собою відверто. Головне - відстежувати весь час, як змінюється стан, шукати потрібні слова, шукати, що може розірвати зв'язок із цією емоцією. Емоція – лише енергія, яка «накрила» у цей момент. Не завжди результат буде отримано відразу, іноді доведеться багато разів робити спроби занурень у себе. Але зробити це може кожен.

Є важливі моменти, які потрібно пам'ятати під час роботи з болем одновимірних функцій.

- Ви повинні налаштуватись на серйозну роботу, на уважне дослідження своїх внутрішніх станів. Потрібно розуміти, що це буде робота із собою.
- Якщо ви вважаєте, що у вас проблема щодо третьої функції (або багатовимірної), то шукайте, чим одновимірною теж зачеплена. Цю точку бажано знайти, як би не намагалася психіка вивернутися. При цьому майте на увазі – проблема тільки всередині вас, а не в навколишньому світі, тобто всі думки «це вони погані, вони так погано роблять», потрібно відкидати відразу, інакше взагалі нічого не вийде.
- Спробуйте знайти, відчувати, де в тілі є ця негативна енергія. Якщо знайдете, зосередьтеся подумки на ній.
- Подумки пориньте у болісну ситуацію, розгляньте її з усіх боків: що вам дає цей стан, чи виправляє це ситуацію, що викликає психічний біль (ось тут важливо не піти у зовнішні причини), чи можете ви себе в цьому змінити, якщо це частина вашої моделі психіки, яка природна і т.д. Тобто крутіть ситуацію, як кубик Рубіка, і максимально занурюйтесь у стан психологічного дискомфорту.
- Думки прагнуть вислизнути, бо таке занурення болісно. Це нормально. Якщо виявили таке вислизання, то просто поверніться назад.
- Якщо вам вдасться в процесі осмислення відокремити емоцію від себе, тобто зрозуміти, що це не ви насправді, що це частина якоїсь програми реагування, це буде те, що потрібно. Весь час відстежуйте свої стани у процесі. Якщо підуть реакції у вигляді полегшених зітхань (сльози, сміх), інших якихось змін, це потрібний напрям. Слідкуйте, чи змінюється відчуття у тілі.

- Розв'язування можливо або у вигляді відпускання цієї енергії (якщо ви змогли її відокремити) як непотрібної, або у вигляді смирення, прийняття такої своєї якості (якщо відділення не відбувається – таке можливе в одновимірній функції). Але в будь-якому разі має прийти стан полегшення.
- Перевірка. Повернення подумки в колишню болісну зону. Та проблема (згадка про неї), що викликала негативний стан, не повинна більше викликати таку реакцію. Якщо цього результату немає, то ви не дійшли до кореня.
- Намагайтеся не відкладати надовго роботу з болісною емоцією. Згодом із пам'яті стирається яскравість спогадів, деталі, навіть сказані слова, залишається лише почуття, що було щось неприємне, важке, і до цього неприємного не хочеться повертатися. Починається процес відрізання, приховування болісного місця. Найкраще стежити за енергією одразу у болісній ситуації, якщо не виходить, то після неї, поки емоції ще не пішли. Можна записувати думки, перебираючи можливі причини, відстежуючи свій стан та порівнюючи інтенсивність емоційного відгуку

З самоспостережень експерта:

Цікаво, що першими на думку майже завжди приходять варіанти пояснення від багатовимірних чи нормативних функцій, а справжня причина не усвідомлюється. Тому потрібно намагатися не зупинятися на першому поясненні, що попалося, а шукати інші причини, перебирати все, що в цьому неприємно. Якщо ти знаходиш шукану скалку - це відчуваєш відразу: інтенсивність негативних емоцій миттєво зашкалює, може просто трясти від злості, образи, обурення. До речі, буває, що при підході до причини виникає думка «ні-ні, це тут точно ні до чого». А потім виявляється, що саме «до чого». Я вже знаю, що сильно чіпляє зазвичай за ЧС, і якщо згадую про соціоніку, це дозволяє швидше знайти потрібний «гачок».

Я до того, що якщо це простежити у себе, то виявляється, у психіці відбувається стільки витіснень, підмін і домальовок, що навіть безпосередньо після ситуації не завжди можна зрозуміти, що чим прикривається. А за спогадами це зробити набагато складніше, надто вже спотвореними можуть бути спогади. До того ж, якщо емоції зійшли, ситуація бачиться зовсім інакше. Потім читаєш свої записи та дивуєшся, що ти міг так мислити, не помічати очевидного. Не можеш повернутися до того стану. Іноді взагалі не пам'ятаєш, що ти тоді думав, ніби інша людина писала.

Приєм уявного порівняння з багатовимірною функцією

Приєм, який я опишу нижче, виник як результат спроб зупинити біль одновимірної функції. Це те, що спрацювало. Застосовувати його потрібно в той момент, коли ви знаходитесь у болісному стані одновимірної реакції. Коли ви розумієте, що немає можливості побачити ситуацію інакше, ніж попередній досвід, але цей досвід неприємний, і хочеться зійти з колії, але куди - не ясно. Коли ви усвідомлюєте, що ця реакція – результат одновимірності функції, яка не може побачити ситуацію ширше, а багатовимірною функцією на цьому ж місці спрацювала б інакше.

Ось тут я роблю уявне перенесення у свою багатовимірну функцію і уявляю, як би вона мислила та реагувала. Я абстрабуюся від аспекту і думаю про те, як би я поводитися, що відчувала б, якби у мене виникла проблема по першій функції, згадую якийсь досвід, як шукала варіанти рішення. Зазвичай це виглядає як перегляд різних кадрів: можна

зробити ось так, чи так, чи так. Я фіксую в пам'яті цю форму мислення, цей підхід, цей стан пошуку різних варіантів, відтворюю супутню цьому пошуку керуючу емоцію і відразу її переношу в ситуацію проблеми, яка є зараз в одновимірній функції. І починаю шукати ці «кадри-варіанти». Далі, зазвичай, йде опір психіки: немає кадрів, я їх не бачу. Розпач. І знову перемикаю в першу функцію: тут є варіанти, отже, мають бути і в іншій функції. В інших людей є там варіанти, отже, і в мене мають бути. Відбувається психологічне зусилля, переконання себе, що інший варіант має бути. Я дивлюся, як має працювати функція, щоб його знайти: прагну відчутти її впевненість, середній ступінь напруги (не сильно, але й не розслаблено), зосередженість на проблемі, концентрацію уваги, відсутність думок про неможливість вирішення – весь цей комплекс відчуттів я намагаюся повторити у маловимірній функції. Різниця відчуттів відразу стає очевидною: вирішуючи проблему по багатовимірній функції, я зосередилася, але була спокійна і впевнена; при роздумі по одновимірній функції я нервуюсь, думаю гарячково, є відчуття якоїсь перепони. Знову роблю «стрибок» у роботу багатовимірної функції, і знову повертаюся до одновимірної. Іноді новий варіант починає миготіти здалеку, але психіка відразу відмовляється: я так не можу. І ось тут треба зуміти це помітити і «зламати заборону», допустити можливість нового варіанту.

Перед очима лише негативні варіанти, і вони постійно крутяться, як білка в колесі. А тобі страшенно хочеться зупинити це колесо, побачити інший варіант. Інший варіант обчислюється просто – він протилежний. Якщо навіть ти його собі назвеш, то через біль все всередині чинить опір і каже, що це не так, це самообман тощо. Цей опір походить від маловимірної функції, а переконаність у цьому, що і так можливо – приклад роботи багатовимірної функції. Виходить лезо бритви: куди ти звалишся? У цей момент може допомогти думка про те, що варіант маловимірної функції – це продовження болю, а інший – можливе її припинення. Дозвіл собі мати новий варіант може дати ефект. Одновимірна функція здає позиції, відбувається клацання, і ти раптом отримуєш цей новий досвід, новий варіант.

Цей метод відрізняється від переведення в багатовимірну функцію. При переведенні ми вирішуємо проблему інструментом багатовимірної функції, але це не розряджає енергетичний стан. А метою цього метода є використання протилежного полюса (протилежної керуючої емоції) для розрядки, тобто головна мета – відпустити негативну енергію з одновимірної функції. Головний критерій успішності - біль йде, образи розчиняються, ти згадуєш ситуацію безболісно і стаєш таким самим, як до ситуації отримання удару.

Метод «стільца»¹

Одновимірна функція не дозволяє подумки прийняти ситуацію іншого результату – того, що ми вважаємо собі неприйнятним. А оскільки навіть думки в цьому напрямі немає, то нема чому й збуватися. Наведу приклад використання методу, що допомагає побачити інші варіанти.

Використовую схожий метод, називаю його "метод стільця".

Спостерігав, що за ЧС можу «глючити» у абсолютно невинних ситуаціях. Виникають зависання та нерішучість. Наприклад, можу вагатися, скільки залишити на чай офіціанту, чи доречно заплатити за людину в кафе, чи варто поступитися цій людині місцем у метро тощо. Наче розумом розумієш ситуацію, але щось затискає, боїшся, що виглядатимеш дивно, що поведеш себе недоречно. Ти начебто й знаєш, як заведено, але не можеш скористатися нормою, не впевнений, що саме в цій ситуації ця норма пройде. Коротше, є невпевненість у

¹ Метод не має жодного відношення до психотерапевтичних технік з аналогічними назвами..

тому, як треба діяти, і страх повести себе якось неправильно. Починаються коливання, яких не можеш позбутися. Починаєш нервувати, не можеш ухвалити рішення. Ось у цей момент слід згадати «заклинання»: «Яка різниця, як саме себе зараз повести? Це ж як стілець посунути на 5 см вліво чи вправо. Можна і так, і так, це не так важливо, як ти думаєш». Можна повторити кілька разів подумки. Завдання – відчутти, що на ситуацію можна подивитися як на таку, в якій немає єдиного правильного рішення, можна повести себе і так, і сяк, якийсь варіант буде трохи кращим, якийсь трохи гіршим, але й те, й інше в принципі допустимо. Якщо вдається переключити мозок таким чином, то страхи йдуть, і ти швидко розумієш, як краще. Фактично, ти розумієш, що глюк викликаний маловимірністю та дуже вузьким баченням ситуації. Згадуєш, як ти думаєш, коли ситуація проходить по твоїй багатомірці, згадуєш це відчуття, коли немає напруження, ти бачиш багато варіантів своєї поведінки, не шукаєш один-однісінький вірний. Це допомагає» (автор – ЛІІ).

Спосіб «смиріння»

Цей спосіб полягає в тому, що просто припиняєш будь-яку психічну діяльність з приводу того, що відбувається з тобою. Здійснюєш визнання того, що так, зараз зі мною це відбувається. І все. Це просто факт без оцінки. Ти знімаєш опір тому, що відбувається, і залишаєшся лише відсторонене спостереження за собою.

З самоспостережень ЛІІ (функції ЧС та БЕ):

Я зараз уже більш-менш привчив себе відсторонюватися від ситуації і спостерігати збоку, не думати про те, як позбутися, не тікати, а просто якнайважливіше фіксувати всі почуття та думки. Сказав собі, що треба цінувати такі моменти, адже це, мабуть, найкращий час для самоспостереження та шанс щось змінити у звичних реакціях.

Була колись ситуація, коли в мене думки зациклилися, не міг перестати думати про одну людину (думаю, що «винна моя ЧЕ»). І ось та сама думка, сцена (досить приємна, до речі) прокручується сотні разів, і ні про що інше думати не можу. Некерованість цілковита, ти ніби у залежність потрапляєш від своїх думок і не можеш вирватися. І тоді в мене цей трюк і вийшов від безвиході. Вирішив, раз не можу впоратися із собою, залишається лише «розслабитися та отримувати задоволення». Коротше, змирився і почав спостерігати, гадаю, хоч для самоспостережень користь маю. Потім, коли прийду до тями, можна буде проаналізувати. Ну от, спостерігаю відсторонено за почуттями, якийсь час нічого не відбувається, все ті ж думки з того ж кола. А потім раптом – клацання, і думка прийшла, яка заспокоїла, «рішення», якщо так можна сказати. Напруга спала, залишилася лише сильна втома, відчуття повної вимотаності.

І ось з того часу я почав постійно використовувати цей метод. По можливості не тікати від ситуації, а навпаки, повністю її прожити, відчутти, спостерігати. Найцікавіше, що спочатку я думав, що спостерігаю, щоб потім зробити висновки і не потрапляти в схожі залежності. Але в результаті виявилось, що таке відсторонене самоспостереження часто звільняє від найбільшійшої ситуації, допомагає знайти якусь відповідь у собі. Ти ніби трохи відсуваєш від себе цю ситуацію, розтожнюєшся, і тоді раптом з'являється здатність думати...

Ще з приводу провалу у такі психологічні ями. Дивує, наскільки незначними є приводи, які вибивають психіку. Потім згадуєш, що тебе зачепило, і думаєш: «І ось

через цю нісенітницю мене винесло на три дні?» Іноді навіть виникає стійке відчуття, що цей біль накопичився десь усередині і тільки шукає найменшого приводу прорватися назовні. І справді, якщо прожити ситуацію без опору – мені здається, це звільняє трохи. А інакше далі накопичується цей болісний досвід. Тож для мене це поки що найефективніший метод. Але дуже цікаві й інші.

Зупинка та увага

Використовуйте **уповільнення реакцій і увагу, спрямовану на болісний процес.**
Із самоспостережень ЕП (функція ЧС):

Спостереження за маловимірними функціями.

Нещодавно зачепило по ЧС, людина просто висловила свою думку, а мене вона буквально «вибила», фізично стала погано, потемніло в очах. І звичайна моя реакція в таких ситуаціях - паніка, відчуття, що думки починають дуже швидко бігати, і я нічого не розумію, тільки одна думка, що мені погано від цього, і я не хочу нічого чути на цю тему просто не можу. Бажання втекти від цього, викреслити, ніби я це ніколи не чула.

І якщо накриває, то мучишся цим, поки не відпустить, адекватно в цей момент не можеш сприймати (і не тільки це питання, а й інші) взагалі весь цей час знаходишся, як у тумані. Потім поступово відпускає, і можеш здивуватися своїй реакції, але десь там усередині все одно залишається якийсь слід, який болить, якщо його зачепити.

А цього разу вийшло інакше. Я буквально змусила себе слухати цю інформацію, не відвертатися, хоча паніка починалася, і хотілося втекти та плакати. Попросила людину повторити це кілька разів, після чого повторювала її думки, не даючи собі відволіктися від самих слів, не піддаючись бажанню втекти і впасти в цю паніку. Просто повторювала слова, відзначаючи який біль вони викликають, як мене руйнує зсередини, але фокусуючись не на цьому, а просто на словах. І після таких повторів почало відпускати, повертатися адекватне сприйняття, поступово змогла не просто повторювати, а й подумати про зміст цього, без бажання вмиг закритися і ніколи не чути. Повторювала, доки змогла озвучити це, і всередині вже нічого не відгукнулося. У результаті вибралася набагато швидше, ніж з уникненням.

З самоспостережень ЛСЕ (функція БІ):

Я почала ловити себе в дрібних роботах на поспіху. Наприклад, коли чоловік незабаром має прийти з роботи і треба встигнути приготувати вечерю. Мені ж завжди, звісно, треба приготувати так, щоб точно до його приходу, і все було гаряче, тільки з плити. Це напружувало. А тут раптом дозволила собі думку, що нічого страшного не станеться, якщо він зачекає хвилин 15–20. Отак собі й сказала. І головне, почала гальмувати свідомо свої рухи, не допускала поспіху. Згодом я почала відчувати явну різницю у відчуттях, дискомфорт від того, що починаю поспішати. Одразу себе зупиняла. Потім почала ловити себе на тому, що починаю швидко йти кудись. І знову гальмувала. Спершу незвично, а потім теж стало комфортно так. І такі дрібниці, напевно, якимось змінили мою реальність. Сталося те, що було несподіваним, тобто навіть явно запізнюючись, я не поспішала. Але найголовніше навіть не це, а те, що всередині було спокійно! Це якийсь кайф так жити! Цілком незвичні приємні відчуття!

У кожному з описаних досвідів роботи з одновимірною функцією є наступні моменти:

- спрямування уваги на неприємний стан, припинення реакції «відрізання»;
- припинення опору;
- дозвіл собі іншого, часто протилежного варіанту;
- уповільнення, зупинка квапливості реакцій (у будь-якій одновимірній функції);
- розтотоження з керуючою емоцією.

При цьому повністю від КЕ функції ми не позбудемося. Але вторинної КЕ, накопичення страхів, «емоцій з приводу емоцій» позбутися можна.

Визначення двовимірності

Параметр норм (Nr) – це розмірність, із якої починається розрізнення за принципом «наявність/відсутність». Коли людина говорить від розмірності досвіду, яка є у всіх функціях, це для діагностики найчастіше не інформативно (якщо в мові не міститься індикаторів одновимірності, тобто вказівок на те, що функція не має розмірності вище досвіду). Переказ досвіду – це те, чим люди заповнюють основну масу своїх розмов: сьогодні дивилася таку передачу, купила на розпродажі штани, зварила борщ на обід, сьогодні хороша погода, люблю серіал про Тардіс, він такий красень і т.д. І крізь увесь цей шум потрібно пройти, щоб дістатися потрібної нам інформації. Тому, ставлячи питання у процесі інтерв'ю, ми націлюємося відразу на параметр норм: є він чи ні.

Нормативна (двовимірна) функція використовує норми у будь-якій ситуації, навіть коли застосування норм – надто вузьке та негнучке рішення. Це її мова, це її спосіб мислення та спосіб прийняття рішень.

У процесі діагностики типувальник слухає, як доводить свою думку, своє розуміння типований: чи говорить він, посилаючись на якесь авторитетне джерело, мовляв, так навчали, так сказав такий-то, так пишуть у пресі тощо. Подібними посиланнями типований ніби знімає з себе відповідальність за свою думку і перекладає його на соціум, який вже виробив відповідь на це питання. Це і є ознака роботи нормативної функції

Є досить стійкі домовленості, які все суспільство так чи інакше сприймає. Справді, важко сперечатися з тим, що є правила орфографії, і що в державі є закони, і що правила пристойної поведінки, і що є правила гігієни і т.д. Є домовленості локальніші, всередині певних груп людей, наприклад, емо, готи одягаються певним чином – це їх норми. У сільській місцевості одні правила гостинності, у міській – інші, в деяких країнах люди схильні дотримуватися порядку на вулицях та в приміщеннях, а в нас немає такої схильності. До якого б колу не належала людина, її нормативна функція спиратиметься на загальновизнане в сім'ї, на роботі, у державі тощо.

Джерело норм може бути не зовсім звичайним. Зараз велике поширення набула езотерична література, і люди черпають нові норми у ній. Вірянин черпає норми в релігії. Не важливо, звідки норми, важливо, що людина посилається на авторитетне для неї джерело

Типувальник не може знати всіх правил тієї місцевості і того прошарку населення, звідки походить типований. Якщо типуватиметься абориген Австралії, він назве правила свого племені, про які типувальник навіть не чув. Однак методика дозволяє визначити норми у будь-якої людини, тому що головне не в тому, щоб дізнаватися норми, а в тому, щоб відзначити будь-які посилання на те, що загальноприйнято, хоч би як це виражалося в мові типованого. Якщо абориген називає те, що загальноприйнято в їхньому племені – то це розмірність норм.

Проте гарне знання норм допомагає типувальнику швидше зорієнтуватися в оцінці нормативності. Якщо людині запропонувати список норм її суспільства (див. Додаток 4), то можливі такі варіанти відповідей:

Згоден із нормою, жодних заперечень – **наявність розмірності норм.**

Згоден із нормою, доповнює іншими нормами, або переказує норму іншими словами – **наявність розмірності норм.**

Не згоден із цією нормою, але пропонує натомість інше нормативне трактування – **наявність розмірності норм.**

Згоден з нормою (або називає її), але показує, що не може її застосувати, не завжди розуміє, як її слідувати – **одновимірність.**

Висуває свій заміник норми. При цьому решту норм ігнорує (не розуміє, не може точно оцінити) – **одновимірність.**

Не згоден із нормою і не може пояснити чому – **одновимірність.**

Важко з будь-якою оцінкою: ні так, ні ні – **одновимірність.**

Індивідуальна інтерпретація, своє суб'єктивне тлумачення, що не збігається із загальноприйнятим – **одновимірність.**

Переведення цієї норми до норми іншої функції¹ – **заввичай одномірність.**

Перераховує власний досвід як приклад збігу з нормою («у мене таке було»), але обов'язковість («так має бути») не звучить – **одновимірність.**

Знання про існування подібних норм, але незгода з необхідністю підкорятися нормам, виконувати норми (при цьому не обґрунтовує ситуативністю) – **одновимірність.**

Незнання подібних норм – необхідно з'ясувати причину, можливо, такої норми в його оточенні немає, або це **одновимірність.**

Не згоден з нормою через її негнучкість, жорсткість, при цьому показує, що норма застосовна – **ситуативність.**

Згодний із нормою, але показує вихід за рамки нормативного мислення, тобто норма є лише одним із варіантів реагування – **ситуативність.**

Не згоден із мінусовою нормою – **функція має знак плюс**, розмірність необхідно визначати у плюсовій зоні.

При використанні нормативних висловлювань у практиці визначення ТІМу слід пам'ятати, що деякі норми можуть охоплювати не один аспект інформації, або розумітися типованим в іншому аспекті, ніж передбачає типувальник. Наприклад, норма "не можна сміятися за столом під час їжі" може бути прокоментована так: "так, тому що можна подавитися". Це аспект ЧС – загроза життю, порушення цілісності тіла..

Давайте спробуємо подивитися на нормативні функції щодо кожного аспекту інформації, щоб мати якісь орієнтири.

Нормативна ЧЕ зовні помітна в однакових «шаблонних» посмішках. Розгляньте уважно фотографії – свої та інших людей. Особливо добре вивчати дитячі фотографії: діти більш безпосередні та виявляють природні емоції. Якщо перегорнути альбом, то помітно, що міміка у деяких людей практично весь час однакова, а в інших – широкий емоційний діапазон.

Нормативні посмішки виглядають скрізь стандартно та правильно. Люди з нормативною ЧЕ відчувають деякі межі розтяжності м'язів обличчя, далі за які буде – зайве, ніби виходиш за межі чогось усередненого. Вони відчувають, у яких ситуаціях потрібно посміхатися, наприклад, прийнято посміхатися при знайомстві, коли говориш «до побачення», при спілкуванні, щоб показати свою схильність до людини тощо.

¹ Приклад переведення з функції ЧЕ до БЕ: «Емоції не повинні заважати оточуючим» – чому? Бо інакше не будеш приємним людям».

Нормативна БЕ проявляється у відомих всім правилах спілкування, ввічливості: чоловік пропускає вперед жінку у дверях, поступається місцем у транспорті, поведінка не повинна заважати іншим людям, необхідно вітатись, прощатися тощо. Те, що ми називаємо вихованістю – це нормативна поведінка з БЕ. Люди з нормативною БЕ виглядають тактовними, ввічливими, чемними, загалом «правильними» у відносинах з людьми

Нормативна ЧІ вбирає «правильне» розуміння і тлумачення всього, з чим стикається. Зовні це може виявлятися в тому, що людина запам'ятовує стійкі вирази, яскраві точні фрази, коли кажуть «не в брову, а в око», і прагне вставити їх у розмову (блиснути дотепністю). Але будьте обережні - це не ситуативне вживання гострих і точних слів, не гра інтуїцією, а саме повторення шаблонів, що сподобалися. Це потрібно вміти помітити, тому спостереження має бути тривалим. Людина з нормативною ЧІ прагне однозначної і точної передачі думок і від інших чекає того ж, вона жорстко фіксується у визначенні смислів, які вважає правильними. Гра смислами (творчий прояв інтуїції) – не для неї. Вона не хоче заплутуватися в лабіринті смислів. Іноді спостерігається такий прояв нормативності ЧІ, як повторення фраз, думок за розумною, авторитетною людиною.

Нормативна БІ проявляється в пунктуальності та в стереотипних уявленнях про перебіг подій, долю, удачу. Для нормативної БІ характерний фаталізм, довіра прогнозам, передбаченням (ворожінням), виконання деяких ритуалів, щоб щось справдилось/не справдилось. Джерела, які можуть точно однозначно сказати, «що було, що буде», викликають довіру, якщо є авторитетними, – тобто якщо людина з нормативною БІ бачить, що багато хто спирається на дане джерело (наприклад, нумерологія, астрологія тощо).

Нормативна ЧС використовує засвоєні в даному суспільстві уявлення про межі, простір, матеріальну спроможність. Керується стандартними, досить негнучкими правилами про необхідність та об'єкти захисту чи нападу, наприклад: «необхідно захищати батьківщину, близьких, тих людей, хто не здатний сам себе захистити». Володіє прийнятими у суспільстві методами захисту та стандартними прийомами нападу (мінус). Діє виходячи з відомих уявлень про міру захисту (агресії), наприклад: "лежачого не б'ють", "око за око, зуб за зуб", "необхідно захищатися пропорційно нападу" і т.д. Нормативна ЧС відчуває міру просторової близькості, розрізняє приналежність: чиє це, чи можна взяти тощо.

У **нормативної БС** є внутрішнє прагнення дотримуватися загальновідомих правил поєднання кольорів, одягу, виконувати правила гігієни та наведення чистоти, може спостерігатися дотримання стереотипів у виборі одягу, прийнятих у своєму колі. Існує стандартне розуміння того, як візуально сприймаються певні форми, лінії (наприклад, вузькі/широкі смужки, клітина, створення зорових ефектів звуження, розширення). Можна узагальнити таке прагнення фразою «одягатися як усі», при цьому «усі» має на увазі і нову моду, і певний стиль і класичний стандарт. Людина сама не експериментує з одягом, але спостерігає за тим, як це роблять інші, і переймає. Вітальна двовимірною функція частіше схильна дотримуватися власних шаблонів, звичних моделей і поєднань кольорів

Люди з **нормативною ЧЛ** схильні до точного виконання технологій, методів роботи, певних дій, вони прагнуть бути «правильними» професіоналами. Звідси зазвичай випливає сумлінна старанність. "Робота є робота", робота - обов'язок.

Прояви **нормативної БЛ** – послідовність (у мисленні, зовнішніх проявах), дотримання правил, фіксація у межах певної теорії. Це природна логічна правильність, стандартний підхід до класифікацій, узагальнення. Люди з нормативною БЛ зазвичай виглядають мислячими розумно та несуперечливо.

Пишу про це та передбачаю, що наведені вище описи зовнішніх проявів нормативної функції можуть бути використані для визначення ТІМу як поведінкові описи. Дуже хотілося б уникнути такого спрощеного підходу. Головне в цих прикладах –

демонстрація того, як двовимірність виражає себе зовні: як прагнення «застовбити» деякі точні орієнтири у житті. Саме це ви повинні відзначати для себе як суттєве для визначення ТІМу.

Внутрішнє відчуття нормативної межі

Можна сказати, все нормативне – те, що не вибивається із загальної маси, «усереднена правильність». Хоча нормативна функція і вважається маловимірною, але, покладаючись на неї, людина почувається такою, як усі, вона вписується в соціум, «не виділяється з колективу».

У нормативної функції завжди є лінія, яку не можна перетинати. Двовимірність можна виявляти саме по цій межі. Ви відчуєте цю лінію, якщо зумієте прислухатися до себе.

У ЧЕ норма відчувається так:

Якщо вискочив із нормального стану, раптом відчуваєш якусь невідповідність. Це дуже швидко відбувається, але ти ніби себе смикаєш і робиш крок назад. Причому немає на увазі, що сміятися не можна. Ні, все можна, тільки в усьому є міра. Ось поки всі регочуть, то й тобі можна реготати. Але якщо у всіх затихає емоційний стан, то тобі реготати вже непристойно. Ну, тобто ось ця межа задається щоразу оглядом на загальний стан. Причому все відбувається якось природно, напружуватись не доводиться. Вихід за рамки норм відчувається як «здається, мене занесло», смикування себе, гальмо, відновлення нормального «рівня шуму». Якщо такий вихід вийшов - усередині з'являється незручність.

Норма у ЧІ:

У ЧІ свій кордон я так ясно не відчуваю, може, через те, що це Вітал. Але я дуже ясно відчуваю, коли хтось виходить за межі мого сприйняття по ЧІ, коли інформація ніби переливається через край, її дуже багато. І ще я дуже добре відчуваю, коли хтось раптом руйнує ці межі, це дуже болісно. Тобто мої межі у ЧІ – це щось схоже на твердий фундамент розуміння. Ось як тільки це розуміння вагається, мені погано. Вагається воно через те, що хтось виявив неповагу до цього сенсу, через протиріччя, руйнування сенсу. Або коли мого фундаменту явно не вистачає, щоб увібрати більше. Тобто я б сказала, що сама я нікуди не виходжу за межі... Але відчуваю ці межі, якщо інші їх руйнують.

Норма у БС:

Ми з подругою обговорювали тенденції у моді, і те, як це втілюється у житті. І я помічала, що якісь сміливі поєднання, які явно виходять за межі норм, загальноприйнятого, звичного, які ще не ввійшли в канони, внутрішньо сприймаються як неприпустимі, як надто сміливі, які виходять за межі уявлень про гармонію.

Наприклад, грубе важке взуття та сукні з легких тканин (шовк, шифон), або, наприклад, поєднання босоніжок та колготок (яке з'явилося на подіумах).

Загальноприйнято сукні з легких тканин поєднувати з витонченим взуттям і не носити колготки з босоніжками, і ці нові тенденції ніяк не укладаються в канони, виглядають дисгармонійними, моветоном.

У повсякденному житті теж постійно бачиш перехід за межу в одязі людей, одразу спрацьовує сигнал, ніби це надто сміливо, не прийнято, не за правилами гарного смаку, незвично. Наприклад, часто бачу на людях більше трьох кольорів в одязі, що не поєднуються між собою, відрізняються за теплотою,

поєднання двох і більше різних принтів і так далі, неправильні пропорції кольорів і пропорції довжин. Це все сприймається як вихід за межі допустимого.

Безумовно, норми також можуть змінюватись. Але внутрішньо ти спокійно почуваєшся, коли нове вже міцно входить у канони, коли всі навколо починають використовувати ці нові правила, коли про них пишуть в авторитетних виданнях і так далі. Тобто коли це нововведення – вже не сміливий експеримент, що виходить за межі, а повсюдно прийнята практика. Наприклад, так сталося з нормою про сумісність сумки та взуття. Раніше норма звучала так, що вони мають бути одного кольору. Зараз вона стала менш категоричною, але є обов'язковість поєднання взуття з базовим кольором одягу, а сумки – з додатковим, або має бути поєднання одного з цих елементів з поясом (шийною хусткою), а іншого – з кольором одягу. Ще допустима «перекличка» оздоблень цих елементів при різниці в основному кольорі.

Не всяке «правильно» – норма

Параметр норм – це дотримання загальноприйнятого, того, як правильно. Ми вже говорили про те, що одновимірні функції виробляють власні «правильності» (замінники норм). Людина не орієнтується у загальноприйнятих «правильностях», але вирішує собі, що так буде правильно. Якщо з'ясувати, як вона приймає рішення про те, що правильно, то з'ясовується, що основою є лише її власний досвід чи її індивідуальне відчуття правильності.

Сприйняття «правильності» чотирма маловимірними функціями схематично виглядає так:

3 функція: правильно те, як роблять (розуміють, реагують ...) інші. Правильно те, як роблю (розумію, реагую...) я, бо я роблю, як інші, як заведено.

4 функція: я роблю (розумію, реагую...) ось так, напевно, це правильно, тому що мій досвід показує, що це виходить (мені це здається правильним).

5 функція: я роблю (розумію, реагую...) ось так, напевно, це правильно, тому що мій досвід показує, що це виходить (мені це здається правильним).

6 функція: правильно те, як роблю (розумію, реагую...) я, мене так вчили, так було в моїй сім'ї (або інше посилання на загальноприйнятність).

Звідси висновок: при типуванні потрібно з'ясовувати причину, підставу, на яку спирається мислення у прийнятті рішення.

Не всяке «повинен» та «потрібно» – ознака двомірності функції

Одним із індикаторів нормативності є використання слів «потрібно», «треба», «повинен», тобто у промові звучить повинність. Повинність - це опора на те, як прийнято багатьма. Собі ми нічого не повинні, але повинні соціуму: ти маєш вивчити уроки, маєш повернутися вчасно, маєш виглядати пристойно і т.д.

Іноді помилково думають, якщо функція ситуативна, вона не користується нормами. Це не вірно. Ситуативність стоїть на нормативному фундаменті. Кожна багатовимірна функція чудово знає, що є «треба» та «повинно», і нормами користується так само широко, як і нормативні функції. Наприклад, багатовимірний діловий логік закликає виконувати роботу сумлінно, тобто закликає до норми у ЧЛ, багатовимірний структурний логік сам послідовний і закликає іншого бути логічним, тобто закликає до норми у БЛ тощо.

Слово «потрібно» може нести різне смислове навантаження залежно від контексту. Не завжди воно означає нормативне обмеження. Наприклад:

Потрібно зрештою перестати бути рабами і виконувати всі накази бездумно.

Сенс цього призову в розриві шаблонів, а не в дотриманні їх.

Розрізнення творчості та нормативності в ЧІ

Не завжди буває зрозумілим, як функціонує нормативна інтуїція можливостей. Функція ЧІ пов'язана з процесом розуміння суті явища. І таке розуміння нового протягом життя відбувається постійно, якщо людина не обмежує себе вузькими інтересами побуту. Часто маловимірні інтуїти, особливо з функцією ЧІ у блоці Суперід, цікавляться новими ідеями. Відкриваючи собі всілякі нові знання, чи займаються вони творчістю з ЧІ? Ні. Можливо, нормативній функції, яка знаходить собі якийсь новий зміст, нове розуміння, здається, що вона відкриває Америку, але це не є творчістю, а лише впізнанням нового сенсу та включенням його в наявні шаблони. Нормативна функція ЧІ у пошуку та розумінні смислів слідує вже уторованими стежками. Так, у кожному новому творі, у кожній новій інформації потрібно зрозуміти сенс. Але цей сенс сприймається однаково в рамках шаблону: шукається якийсь певне «правильне» розуміння.

Спробуємо показати на іншому прикладі. Наприклад, ви вмієте шити, виконуєте операції зшивання двох деталей, знаєте 2-3 прийоми. Це шаблони за ЧІ. Якщо ви зшиваєте цими прийомами нову річ, то ви не відкриваєте новий спосіб шити, це лише річ нова, а прийоми стандартні.

Іноді з новими темами приходять нові розуміння, але вони залишаються шаблонами. Наприклад, досі ви вважали, що люди смертні, але, начитавшись езотеричної літератури, почали вважати, що душа безсмертна. Це новий нормативний шаблон, нова «правильність» розуміння. По-перше, всі розуміння приходять до вас готові. По-друге, у вас чорно-біле ставлення до цього питання. По-третє, це нове розуміння поширюється на будь-які ситуації, як і належить нормі.

Визначення ситуативності

Що таке тонкі градації багатовимірної функції

Ми говорили про те, що багатовимірні функції мають велику кількість градацій. Градації – це ступені вираженості певного елемента. Наприклад, чай: не солодкий – трохи підсолоджений – скоріше солодкий, ніж несолодкий – трохи солодкий – більш солодкий – солодкий – дуже солодкий – нудотно солодкий – «ми п'ємо чай із цукром чи цукор із чаєм»? Етики можуть описати градації стосунків та відтінки одного ставлення. У інтуїції можна спостерігати градації можливостей. Коли говорить багатовимірний інтуїт, він визначає насиченість кожної можливості. А коли каже одновимірний інтуїт, то він просто звалює до купи всі можливі та неможливі варіанти, дивиться на цю купу задумливо, дивується наявності цієї купи, знаходженню в ній ще якоїсь можливості і... або махає рукою на своє невміння відсортувати потрібні елементи, або патетично говорить про велич цієї купи. Друге зазвичай відносять до багатовимірності, але це помилка.

Фактично градації багатовимірної функції – наявність великої кількості елементів, якими оперує функція, і вміння функції розрізняти, ранжувати ці елементи,

застосовуючи до конкретних ситуацій. А також бачення багатства взаємозв'язків між елементами.

Якщо якась функція все своє свідоме життя фіксує різні точки інформації по аспекту, і її розмірність така, що кожна нова точка пов'язується з рештою, то коли потрібно знайти якийсь елемент у цій «мережі» швидко відшукується шлях до цього елемента. Для людини знаходження рішення виглядає як осяяння, тобто вона ставить завдання і майже одразу отримує відповідь. Але якщо уповільнити процес, то, швидше за все, виявиться якщо не весь шлях, то хоча б основні моменти шляху цієї мережі даних.

З самоспостережень ЛСЕ:

Я для себе весь час відзначаю якісь речі (об'єкти) та їх властивості: структуру, колір, гнучкість, рвучкість, міцність, на дотик, промокання і т.д. Це повертає увагу та просто цікаво. Що б нове ти не побачив, увесь час хочеться «полапати» це, або спробувати використати, якщо це можливо, або дізнатися, як використовують інші. Причому не ставиш собі завдання запам'ятати, інформація запам'ятовується мимоволі. У пам'яті зберігається такий стоп-кадр, коли ти фіксуєш для себе місце розташування об'єкта, його форму, або властивість, або якесь діяння... І десь у голові це вкладається в якийсь осередок, тобто об'єкт ніби вписується, як відтінок кольору у спектр. Якщо виникає необхідність щось зробити, то швидко прокручуються різні варіанти, з яких вибираються найбільш слушний.

Думаю, що і в інших функціях принцип той самий. Етики помічають масу нюансів стосунків і вписують їх у свої «осередки». Логіки дивляться на стосунки, але у них там, можливо, всього кілька пов'язаних осередків – наприклад, хороші чи погані стосунки. Великих тонкощів вони не розрізняють. Відчувають, що там є щось, але що – неясно. А етики так само не розрізняють якихось тонкощів у властивостях об'єктів.

Відмінність досвіду від ситуативності

Почнемо з прикладу.

Ми сиділи на кухні, займалися приготуванням вечері. Треба було пересипати сіль у сільничку. У мене знайшлася тільки солонка, що завалаялася, з діркою в дні, з дрібними дірочками зверху, її перевертаєш і посипаєш їжу. Нам захотілося помити її. Помили. Потрібно висушити, перш ніж сіль засипати. Як? Один молодий товариш запропонував посушити її феном.

Якби ситуацію із сільничкою ми просто спостерігали з боку, то ми б не розрізнили досвіду та ситуативного рішення. Чому? Тому що зовні ситуативне рішення та повторення досвіду виглядають однаково. Тому що ми не знаємо, як він прийшов до такого рішення, можливо, вчора він спостерігав, як його друг сушить сільничку феном, і просто повторив за зразком. Соціонічною мовою – ми не знаємо наповнення функції (історію досвіду) цієї людини.

Але якщо ми маємо можливість запитати, то ми могли б з'ясувати це. Сама людина знає більше нас, спостерігачів, і нам необхідно дізнатися її досвід, її наповнення функцій (це до питання про типування за поведінкою), її спосіб прийняття рішення - як людина прийшла до такого результату, як вона думала, - а після цього визначити розмірність обробки інформації.

Як типувальник дізнається, що це було ситуативне рішення? Ситуативне мислення передбачає прояв цілої мережі зв'язків, з якої виокремлюється необхідний елемент, як відповідний цій ситуації (за будь-яким аспектом: мережа зв'язків з БЕ, мережа зв'язків з ЧІ, мережа зв'язків з БС тощо.).

Наприклад, з погляду ділової логіки було б «ввімкнено» мережу під умовною назвою «властивості об'єктів», які підходять до цієї ситуації: тканина, серветки, нагрівання, видування; матеріал, що вимагає сушіння, розмір отвору, розмір того, чим можна в цей отвір проникнути, що є під рукою. Наприклад, серветкою висушити було б швидше та простіше, але за умови доступності внутрішньої поверхні сільнички (залежить від її форми). Якщо отвір маленький, то сушити серветкою буде незручно. Феном зручніше за умови недоступності частини внутрішньої поверхні. Щойно я показала приклад ситуативного рішення щодо ЧЛ: *назвала певні умови, за яких рішення буде оптимальним.*

Ситуативна функція не тільки бачить кілька варіантів, але прив'язується до конкретної умові. Рішення від ситуативної функції не «висить у повітрі» як один із варіантів (простий перелік варіантів – не ознака ситуативності). Наприклад:

Емоції бувають різні: коли люди знайомляться, то посміхаються, коли хтось помирає – плачуть, коли складають іспити на відмінно – стрибають від щастя, коли провалюють іспит, то засмучуються чи злятаються.

Усі перелічені емоції – лише нормативний набір можливих варіантів. Названі ситуації може бути помилково прийняті за ситуативність. Але вони є загальновідомими штампами. Також помилково за ситуативність приймають перерахування попереднього досвіду:

- Чи спізнюєтесь ви? Як ставитеся до запізньованих інших?

- Так буває. У школі регулярно на перший урок запізнювався. На хвилину, але все ж таки. На роботу можу прийти хвилин на 20 пізніше, але це тому, що термін приходу не фіксований (друга зміна, основне навантаження починається ввечері). Коли ходив на першу зміну, і треба було до восьми рівно надіслати звіт, запізнювався один раз за півроку. Проснав. Вирубив будильник на телефоні та спав далі. Вийшло запізнення на півгодини, зрив графіка подання звіту загалом ЧП. З того часу клав телефон так, щоб спростання не дотягтися, і доводилося вставати.

Той, хто приходить до рішення ситуативно, має та враховує весь набір відомостей про умови, у яких приймається це рішення. Наприклад:

Ти закохався у людину, але розумієш, що їй зараз була б доречніша дружба з твого боку, що їй це було б приємніше. І ти можеш внутрішньо ніби змістити акцент спрямованості свого ставлення. Це не означає, що твоє почуття зникне або поменшає. Ні, просто воно змінить трохи курс і акценти, наприклад, ти більше зосереджуватимешся на просто теплому ставленні, підтримці, розумінні, щасті цієї людини і так далі. Ти відчуваєш себе здатним це робити, хоча люди збоку можуть крутити пальцем біля скроні, думаючи, що це неможливо, або як мінімум вкрай болісно, і є лише вимушеним заходом. А потім можна ставлення і в колишній бік повернути, приміром, чи це кудись, залежно від того, куди вітер дме.

Яким би багатим не був досвід людини, будь-які перерахування колишнього досвіду повинні бути віднесені до параметра Ех, доки не будуть виявлені індикатори ситуативності обробки інформації.

При цьому потрібно пам'ятати, що всі функції мають досвід, тому рішення від розмірності досвіду можливе з будь-якої функції. А ось ситуативне рішення – лише з функції із розмірністю не менше трьох.

Фрази, подібні до цих - "все залежить від людини", "все залежить від ситуації", "по-різному буває", "в різних ситуаціях по-різному", "дивлячись за обставинами", "дивлячись для чого", "для кожного по-своєму", не вказують автоматично на ситуативність функції. Щоб припустити ситуативність, потрібно явно бачити, як оцінка, рішення визначається ситуацією і змінюється залежно від неї.

Багатовимірність та вчинення помилок

Ще одне питання, що часто зустрічається: чи помиляється людина за багатовимірними функціями? Чомусь люди схильні думати, що обробка інформації багатовимірною функцією має бути точною, безпомилковою, «експертною». Спостереження показують, що багатовимірна функція може видавати скільки завгодно «неякісної» інформації (з погляду повсякденного розуміння, чи розуміння тих, хто користується поведінковими ознаками). Наприклад, чотиривимірний діловий логік купує неякісний продукт. Це його результат обробки інформації щодо ЧЛ. Або базовий білий етик, проходячи повз сусідів, не вітається з ними, навіть голову не повертає. Це результат обробки інформації з БЕ, тобто його «неякісний продукт». Але поспостерігайте за людьми, які «схибили» за багатовимірною функцією. Вони переживають, нервують, видають якісь болісні психічні реакції щодо цього? Та нічого подібного. Вони можуть навіть не зреагувати на зауваження чи критику, пропустити повз вуха, як дзижчання мухи. Помилка, неправильне рішення – не привід переживати. Звичайне ставлення до помилки за багатовимірною функцією: «будь-яке буває». У результаті в людини може скластися враження, що вона взагалі не робить помилок. Тому що помилки у нас асоціюються із неприємними психічними реакціями. Насправді промахів – скільки завгодно. Але болючі реакції не фіксуються, отже, і помилок немає.

Навпаки, за маловимірними функціями людина намагається видавати якісну інформацію (щоб не критикували зайвий раз), а за багатовимірними немає чого паритися. Напевно, багато хто спостерігав, як у школі одним учням предмети даються легко та просто, але вони навчаються «лівою ногою». І не відмінники. Про них кажуть: здібний учень, але не трудиться. А інші старанно гріють чуба, мають чудові оцінки, але ціною важкої праці. Звичайно, буває, що талановита людина докладає зусиль. Але зараз я говорю про тенденцію: зазвичай людина не дуже старається в тому, що їй легко дається. А що таке «легко дається» із соціонічної точки зору? Це і є робота багатовимірної функції, її результат. Якщо не докладати зусиль, то буде поверховість та маса помилок. Впевненість щодо аспекту багатовимірної функції дозволяє отримувати швидко, але не завжди точну відповідь. Тільки такі помилки не супроводжуються негативними керуючими емоціями.

Тож у чому так звана «сила функції»? У тому, щоб видати якісну інформацію, сплачену кров'ю і потом, чи видати неякісну та хоч би тобі що?

Навіть якщо в процесі зосередженої роботи з багатовимірної функції не виходить очікуваний результат, то це не викликає негативних УЕ: самобичування, розпачу, страху, паніки тощо. Для багатовимірної функції це привід ще раз зосередитись і знайти іншу відповідь. Так, може бути короткочасне роздратування, агресія на себе. Але людина ясно розуміє ситуацію та бачить можливості знаходження рішення.

Саме різниця в енергетичній реакції показує нам відмінність роботи маловимірних та багатовимірних функцій. На цій різниці побудовано метод порівняння з багатовимірною функцією (див. «Прийоми роботи з одновимірними функціями»): *порівнюються не результати, а енергетичні стани.*

Не відноситься до маловимірності незаповнена область функції

Зрозуміло, що від розмірності функції напряду не залежить кількість знань, якими володіє людина. Протягом життя люди не стикаються з багатьма областями, які відповідають аспектам багатовимірних функцій. Якщо область інформації не входить у досвід заповнення функції, то їй годі очікувати багатовимірної оцінки цієї інформації. Людина може сказати, що вона не знає, не в курсі, не компетентна, що не означає маловимірності функції. Відмінність у розмірності виявляється у той час, коли в людини виникає потреба роботи у цій галузі.

Дуже докладно, з прикладами описані всі тонкощі визначення параметра ситуації Тумольською В.О. [21]. Рекомендую звернутися до цього джерела.

Визначення параметра часу

У процесі діагностики часто виникає плутанина із розрізненням **часових понять**. У розділі «Чотиривимірність» ми вже говорили про те, що потрібно розрізняти аспект інформації «інтуїція часу» (БІ) та параметр функції, що називається «час» (Тm).

Фактично все життя ми пов'язуємо з плином часу. Це відбивається і в нашій мові, яка рясніє часовими конструкціями: форми дієслів, семантика часу в лексиці (вчора, сьогодні, вранці), прийменниково-відмінкові конструкції (до обіду), складнопідрядні речення з підрядними часу. Буде помилкою визначати соціонічний параметр часу за наявністю часової мовної конструкції або за наявністю теми часу в повідомленні. Відомості про те, що відбувалося в той чи інший час, взагалі факт називання часу не є вказівкою на параметр «час». Просте спостереження: всі навчалися в школі, вивчали історію, багато знань про розвиток будь-яких явищ можна почерпнути з літератури, довідників, кіно та інших джерел. Усі люди мають поняття про історичні процеси, всі думають і про минуле, і про майбутнє – за будь-якої розмірності функції БІ. Якщо я скажу про те, що соціоніка бере свій початок із робіт Юнга та Кемпінського, то це ніяк не додасть розмірності моєї БІ. Таким чином, фіксування точки на часовій шкалі не є параметром «час». Велика помилка думати, що якщо людина назвала якусь дату чи відрізок часу, то вона говорить від чотиривимірної функції

Не є параметром часу опис накопичених знань, досвіду і навіть прогнозування. Наприклад, якщо людина кілька разів спостерігає якесь явище, то їй нескладно спрогнозувати його повторення в майбутньому:

На всіх батьківських зборах розповідають одне й те саме: діти спізнюються до школи, курять на перервах, не носять форму, не дають щоденник, не готові до уроків тощо. Нічого хорошого не буде і цього разу.

Єдине, що слід відслідковувати у процесі типування та відзначати як параметр часу – це процес безперервного відстеження інформації щодо аспекту. Коли інформація сприймається функцією безперервно, розгортаючись у часі, і функція "знаходиться всередині" цього потоку. Це визначається лише за змістом сказаного:

У мене буває така ситуація: є потенційно цікаве спілкування, але ти його заморожуєш тимчасово, уявляючи його спрямованість. Наприклад, розумієш, що людина в тебе закохується поступово, і для того, щоб повернути спілкування з нею у бік дружби, потрібно пережити цю стадію, а потім можна було б спробувати змінити спрямованість, але не факт, що це було б комфортно для неї. Тому простіше поступово призупинити спілкування. І ось так у багатьох

ситуаціях бачиш спрямованість спілкування та реалізуєш далеко не все з того, що могло б скластися в інший час (параметр T_m у функції БЕ).

Параметр часу – це здатність нашого мислення сприймати постійний рух, зміни, процеси у часі.

Параметр часу у БІ – це постійне спостереження змін, перебігу подій.

Параметр часу у ЧІ – це постійне відстеження поля варіантів.

Параметр часу в БЛ – це постійне відстеження прояву (і появи) закономірностей та взаємозв'язків.

Параметр часу в ЧЛ – це постійне відстеження «життя» об'єктного світу.

Параметр часу в БС - це постійне спостереження перетікання форм, кольорів, смаків та іншої сенсорної інформації.

Параметр часу в ЧС – це постійне відстеження переміщення кордонів та сил, що їх утримують.

Параметр часу у ЧЕ – це постійне відстеження змін енергетичних станів.

Параметр часу в БЕ – це постійне спостереження стосунків, їхнього розвитку.

А як побачити параметр часу у мові?

Щоб відстежити цей постійний «рух кіноплівки», нам потрібно *відсунутися, відсторонитися від об'єкта дослідження*. Тобто мінімальні відрізки, які ми повинні досліджувати, повинні бути набагато більшими за обсягом, ніж зазвичай. Уявіть, що ви з лупою розглядаєте кадр кіноплівки. Ви можете розглянути найдрібніші деталі, але не звернете уваги, що це лише окремий кадр. Вам потрібно відсторонитися та побачити, що таких кадрів багато. Коли ми досліджуємо тексти чи мовлення, необхідно подивитися на мислення людини з більшої дистанції, охопити більший обсяг. І цей обсяг часто непорівнянний з тими короткими відповідями, які дають типовані на запитання анкети.

Мінімальною одиницею дослідження параметра T_m може бути розгорнутий твір. Ще вам може допомогти вміння охопити думкою всі відповіді цілком. Тоді ви побачите, що через все типування проходить одна-єдина тема, яка пронизує все. Особливо це добре видно у очних типуваннях, коли людина говорить більше, ніж відповідає письмово. Що створює цю єдину тему? Параметр часу. Він пов'язує все мислення людини як єдина канва. Наприклад, людина, відповідаючи на запитання та наводячи приклади, все переводить у площину стосунків, або ж вона все бачить з погляду кордонів та їх змін, або – весь світ для неї об'єкти з їх властивостями.

Однак маю зауважити, що таким чином модель працює у реалізованих ТІМів. Якщо ТІМ не реалізований, якщо є спотворення ТІМу, параметр часу зазвичай виявити не вдається.

Давайте подивимося твір на тему «Яким я бачу цей світ»:

«В даному випадку простіше описати один день із життя.

Будній робочий день починається, звичайно ж, з небажання вставати з ліжка. Після чергового погляду на годинник розумієш, що далі запізнюватися вже нахабство – робиш вольове зусилля над собою і встаєш. Далі все за обкатаною схемою, яка займає від сили 20 хвилин: вмитися, поїсти, одягнутися. Якщо не буде ексцесів. Далі дорога. На машині їхати довго, а електричка йде 6 хвилин (як написано у розкладі). Але в електричці у нас боротьба за місце під сонцем: зручне місце для виходу. Народ, як завжди, юрмиться – бояться, що не зможуть вийти з вагона на потрібній їм станції, через це місця мало. Розпихаємо всіх, встаємо зручно до виходу. Я щоразу дивлюся, скільки народу в тамбурі, вибираю із сусідніх тамбурів на предмет того, де простіше встати. Зазвичай, це другий тамбур. Ось ніколи не розумів людей, які лізуть у перший тамбур – відстань 2 метри, а народу реально менше. Але це їхні проблеми.

Якщо ж таки поїхав машиною, будь готовий до народних веселоців – пробки. У пробках мене дратують дві речі: чекати і люди, які що хочуть, те й творять. Я розумію, всі ми боремося за місце під сонцем: ліземо вперед, витісняємо інших, щоб швидше проїхати. Але коли порушення правил руху переходить усі межі – дуже хочеться підрізати та сказати пару ласкавих. Якщо ти лізеши, то роби це правильно, красиво – не треба провокувати небезпечні ситуації. Але це не про наш народ. У нас правило: купив позашияховик – ти особа ВВП. І можеш робити що хочеш. Я теж їжджу на машині представницького класу, так, мені це подобається, але я намагаюся максимально дотримуватися правил, і порушую їх тільки в тих випадках, коли розумію, що це не призведе до аварії та інших згубних наслідків. Так, ганяю періодично, але навіть коли я це роблю, я стежу за безпекою себе та оточуючих. Я не буду різко перестроюватися, коли у смузі набирає швидкість інший – це небезпечно. Друга річ, яка мене вражає – це коли ти їдеши у лівій смузі, дотримуючись швидкісного режиму, а тобі ззаду сигналять – пропусти. Зараз я перестав пропускати: хочеш порушувати правила – твої проблеми, мене вони не торкаються. Нова машина дозволяє загальмувати різко та перестроїтись. Має хорошу стійкість на дорогах. Адже такі хлопці, якщо їх не пускаєш, завичай обганяють та підрізають – треба бути готовим до такого розвитку подій. Раніше це могло закінчитися сумно.

Далі вже, нареши, робота: заходжу до кабінету, вмикаю комп'ютер і починаю вивчати РБК. Хто скільки накрив, кого посадили, кого вбили. Класний у нас світ, чи не так? Мене особисто вражає сама ментальність наших людей стосовно цих питань – багатьом байдуже, що в них крадуть мільйони, вони йдуть голосувати за Путіна та за партію. Ми дуже схожі в цьому з моєю бабусею – обидва бачимо Росію саме через призму крадіжки, причому скаженої крадіжки. Бачимо, як не дотримуються прав і законів, як їх порушують всі поспіль. Але на мітинги не ходимо – там такі ж балаболи, які, отримавши владу, так само крадуть. Була в мене надія, що грудневі події переростуть у щось більше, але ВВП перехитрив усіх – заманив обіцянками реформ, а потім провів реформи. Ще більше закрутив болти. Бензин стоїть як в Америці - це незбагненно моєму розуму. Як це може бути? Нам вішають локшину на вуха, що виробництво застаріло. Якщо воно застаріло – його треба оновити. Нам кажуть – грошей нема. Ну, це ж смішно – з такими обсягами продажів корисних копалин не мати грошей. Гроші є, просто вони в іншому місці.

Ось такий він – наш світ, друзі. Фарби, звичайно, темні, але що робити – зараз це нормально, і нікуди від цього не подітися. Але довго терпіти таке люди не будуть, це 100%. Років через 5 можна сміливо чекати на щось на кшталт революції».

Тема твору досить вільна, щоб кожен зміг показати свій світогляд, і якщо в людини мислення не шаблонне, якщо вона не видає набір штампів, то ми цілком можемо побачити цю червону нитку – головний аспект інформації, який проходить крізь усе, що бачить і чує людина. В даному випадку ми спостерігаємо аспект вольової сенсорики (ЧС), починаючи з «боротьби за місце під сонцем» в електричці та на дорогах, і закінчуючи крадіжкою на рівні держави та прогнозами про те, чим це може закінчитися. Навіть в описі манери їзди на автомобілі простежуються нотки оцінки у часовому масштабі: раніше не міг не пропустити, зараз може, тому що дозволяє маневреність та стійкість машини, передбачає можливі наслідки своїх дій щодо ЧС.

Вміння змінювати дистанцію аналізу дуже важливе для типувальника: наближаємося – бачимо багато деталей, що вказують на менші розмірності. Чим більша розмірність, тим більшу дистанцію спостереження потрібно створити.

Визначення знака функції

Деякі особливості визначення знака функції

1. Якщо функція має знак "плюс", тобто не компетентна в області "мінус", то **прояви негативу "за якістю"** у цій функції виглядають для сторонніх і відчуються самою людиною неадекватними, і **можуть бути сприйняті як маловимірність**.

2. **Знаки у одновимірних функціях** виявляються погано у зв'язку з особливістю роботи одновимірних функцій – індивідуальністю обробки інформації. Є спостереження, які показують, що одновимірні функції зі знаком «мінус» більш «лякливі»; одновимірні плюсові функції безпечніші у новій ситуації.

3. За відсутності у функції «мінуса» **відбувається переведення управління в ту функцію, яка володіє «мінусом»**, частіше в комплементарну функцію цього ж макроаспекту. Наприклад, переведення негативних стосунків у негативні емоції (людина починає ридати).

4. Людина зазвичай погано сприймає інформацію іншого знака (пов'язану з властивістю «масштаб»). Вона йому здається якоюсь «неправильною» (для себе є пояснення, у чому вона «не така»). Наприклад, для функції логіки зі знаком мінус плюсова логіка - занадто вузька і конкретна, для функції логіки зі знаком плюс мінусова - занадто абстрактна.

5. На сприйняття іншої за знаком інформації впливає і той факт, **що в блоці з функцією іншого знака стоїть функція іншого аспекту**, тобто лексичне ядро буде «не рідним» (див. «Блоки функцій»).

6. **Властивість «якість» (позитив/негатив) відрізняється від властивості «масштаб» полярним розподілом** на два протилежні полюси, і «відхід від негативу» характерний тільки для властивості «якість»

Всі ці особливості впливу знака на роботу функції необхідно враховувати при діагностиці ТІМу:

- по можливості визначати знаки у функціях, що мають розмірність вище за першу,
- не плутати відсутність компетенції в мінусовій області знака з маловимірністю,
- відстежувати переведення всередині макроаспекту, щоб не плутати знаки двох функцій,
- у процесі діагностики бажано виявляти знак і «за якістю», і «за масштабом».

Розкриємо деякі особливості проявів знаків докладніше.

Маловимірність чи некомпетентність у зоні «мінуса»? Вплив знака на поділ «аспектного пирога»

У моделі вісім функцій-процесорів, і в кожній функції є модулятор - знак, який задає особливий спосіб обробки інформації з цього аспекту. Давайте порівняємо дві функції, які відрізняються лише знаками, наприклад, дві перші функції моделі, що обробляють один і той самий аспект.

Плюсова функція виділяє тільки зону «плюсу», і у цій зоні компетентно обробляє інформацію з усіма розмірностями, що є у цій функції. Мінусова вбирає всю інформацію щодо аспекту, не відкидаючи мінусову область: весь масштаб, і негатив теж «заковтує».

Тобто функції отримали шматки «аспектного пирога» різного масштабу. Далі кожна функція зі своїм «пирогом» поводить у такий спосіб: плюсова вибирає певну частину і починає «бурити всередину», а мінусова окидає поглядом усе, що потрапляє в поле зору, і «злизує зверху смачний крем»; глибше вона не занурюється.

Для плюсової функції «мінус» залишається «за бортом» – їй просто нічим його увібрати. Але бувають ситуації, коли людину просто взяли і в цей мінус занурили з головою. Вона і не хотіла, і упиралася, і очі заплющувала, а життя ось так розпорядилося. І що робить плюсова функція? Вона або намагається впоратися, перевівши інформацію в зону плюса (змінивши ситуацію), або всіма силами намагається звідти вискочити, виплескуючи негатив від потрапляння в мінус на оточуючих або на себе. Тобто вона ніяк не погоджується з перебуванням у зоні «мінуса». Вона реагує, за нашими спостереженнями, як одновимірна функція, розмірності відмовляють, залишаються лише судомні спроби позбутися мінуса.

Наприклад, якщо функція БЕ має знак «плюс», а людина поставлена в ситуацію, де їй потрібно висловити негативне ставлення, то прояви її БЕ порівняно з функцією, що володіє «мінусом», виглядають неадекватними, надмірними, перебільшеними, надто емоційними, різкими. Тобто функція реагує не відповідно до своєї розмірності, а «як вийде».

Головний спосіб дії плюсової функції - заперечення зони "мінусу". Наприклад, для плюсової ЧЛ – не можна робити неякісно, не можна халтурити. Позиція тверда, не багатовимірна. Не можна – отже, не можна, це не повинно існувати в природі. У плюсової БЕ таке саме ставлення до «мінусу» щодо БЕ. «Мінус» БЕ взагалі етикою не вважається: це неетичність, відсутність етики, цього не має бути. А мінусової зони за «масштабом» плюсова функція взагалі не бачить.

Це важливо для розуміння того, чому плюсові багатовимірні функції відчують свою неадекватність, безсилля, безпорадність у зоні мінусу. Типувальники можуть вважати подібні реакції на «мінус» маловимірними.

Але це ще не все. Відомо, що функції працюють блоками, а я зараз описувала окрему функцію, що дуже умовно, тому що ми зазвичай спостерігаємо результат роботи блоку. Аспектна семантика функції у різних блоках відрізняється. Візьмемо як приклад аспект ЧС. Сенсорик другої квадри, маючи мінус ЧС, взяв більше пиріг, з усіма мінусами. Сенсорик третьої квадри, маючи «плюс» ЧС – тільки плюсову зону: ось мій життєвий простір, і в нього я збиратиму своє багатство. Мінусовий сенсорик при цьому фокусується на зоні ЧС у блоці з логікою (об'єктами): правила, порядок, статус, інструкція, схема тощо. А плюсовий сенсорик зосереджений на блоці з етикою (з людьми): вигода, користь від знайомства та спілкування. Це два різні всесвіти. Зона мінусового сенсорика другої квадри включає «плюс», тобто він не лише розширює свій вплив та контроль за допомогою правил, а й захищає, охороняє вже здобуте (спрямованість функції). Але при цьому його не цікавить плюсова зона сенсорика третьої квадри; він не мислить користю та вигодою стосунків, йому навіть неприємно (а іноді й зневажливо) думати, що люди про таке думають.

І це ще не весь поділ «аспектного пирога», тому що аспектний зміст у блоках з однаковими аспектами, але різними знаками – різний. Наприклад, у моделі ЛСІ блок Его має вигляд +БЛ –ЧС, моделі ЛСЕ блок Ід –БЛ +ЧС. Вони є зовсім різними зонами компетентності. Ці зони можна умовно назвати: для ЛСІ – «порядок силою» (при цьому порядок – це плюсове БЛ-поняття, а сила – мінусове ЧС-поняття); для ЛСЕ – «захист справедливості» (захист – плюсове ЧС-поняття, справедливість сприймається глобально в «мінусі» БЛ як рівновага, загальний закон).

Фактично знаки разом із блоками поділяють зони компетентності людей різних ТІМів. Кожен перебуває ніби у своєму секторі. І всі говорять різними мовами. Ось таке «вавилонське стовпотворіння».

Що буде, якщо плюсової функції поставити питання на мінус?

Якщо при спілкуванні за плюсовою функцією відвести розмову (або поставити питання) в область «мінусу», абстрактних міркувань, не слід очікувати, що типовий не зможе відповісти (говорити) на тему. Він відповість, але узагальнюватиме за допомогою іншої функції, в якій є знак мінус. При цьому виконується наступний ланцюжок: мислення в області «плюсу» (конкретні приклади, ситуації) → узагальнення з використанням «мінуса» іншої функції (зазвичай у рамках одного макроаспекту) → відповідь від функції, на яку прийшло питання. Сам процес переведення може бути непомітним для типувальника, оскільки типувальник почує лише те, що буде на виході, тобто останню ланку обробки інформації. Наприклад, питання про роботу «взагалі» у ЛСЕ викликає у думках потік конкретних прикладів у сфері його діяльності, потім відбувається узагальнення за допомогою «мінус»-БЛ і видається відповідь у лексиці ЧЛ. Така відповідь може ввести типувальника в оману щодо знака функції.

Під час типування бажано з'ясовувати шлях мислення – які міркування привели до цієї відповіді, а не оцінювати кінцевий результат.

Знаки в одновимірних функціях

Існують труднощі у визначенні знаків в одновимірних функціях. Відповіді типованих від четвертої та п'ятої функцій передають лише індивідуальний досвід. За формою такі відповіді є згадкою та перерахуванням досвіду. З погляду визначення знака функції відповіді із перерахуванням конкретного досвіду належать до «плюсу»: конкретизація, деталізація. Але ця конкретизація є наслідком не знака, а одновимірності функції. Таким чином, властивість знака "масштаб" виявляється в одновимірній функції "змазаною".

Важко визначити інші властивості знаків. Наприклад, грубість СЛЕ («жукова») по БЕ походить від знака чи одновимірності (відсутності норм)? Хто неетичний більшою мірою: ІЛЕ («дон кіхот») з одновимірною мінусовою БЕ, або СЛЕ («жуків») з одновимірною плюсовою БЕ? А чи нелогічність за одновимірною БЛ СЕЕ («цезар») та ІЕЕ («гекслі») є наслідком знака чи неволодіння нормами? На ці питання не можна однозначно відповісти. Можливо, при тривалому спостереженні можна побачити знакові прояви в одновимірних функціях. Знак все одно накладає свій відбиток на особливості сприйняття та обробки інформації. Але на тлі індивідуальності одновимірної функції, а також за обмеженого часу типування важко виявити ці відбитки.

Ще один нюанс: характерні відбитки впливу знака можна спостерігати швидше на дальній дистанції, у більш узагальненому зрізі. Відстежити такі прояви одновимірних функцій, а тим паче пояснити їх із погляду знака шляхом питань/відповідей дуже складно. Але досвід самоспостереження людей, які добре знають модель та можуть ідентифікувати свою реакцію, допомагає розібратися з проявом знаків у одновимірних функціях.

Знаки четвертої функції

Практика ідентифікації ТІМів психіки виявляє деякі особливості прояву знаків четвертої функції моделі. Здавалося б, плюсові одновимірні функції - ще більш "вузькі" в оцінці інформації за своїм аспектом, ніж мінусові. Але реально реакції мінусових четвертих функцій виглядають болючішими, ніж плюсових. «Мінусовики» за четвертою функцією більше підстраховуються, у них явно спостерігається прагнення «відійти від мінуса». Так, ЛСЕ («штірліц») дуже боїться запізнитися і прагне всіма силами попередити

таку неприємність (–БІ). Прояви +БІ у ЕСЕ («гюго») у питанні запізнь набагато спокійніше. ЕСЕ більш нетерплячий у передчутті чогось приємного.

ТІМ СЕІ («дюма», 4 ф. –ЧЛ) дуже відповідальний і сумлінний у роботі, боїться отримати негативну оцінку, часто звалює на себе занадто багато роботи, не вмючи адекватно оцінити свої сили та вміння, і старанно тягне на собі цей віз. ІЕІ («есенін», 4 ф. + ЧЛ) може ухилитися від роботи, прагне уникнути перевантажень і взагалі неприємної діяльності.

ЕІ («достоєвський») всіма силами прагне уникати ситуацій із застосуванням сили (4 ф. –ЧС), тоді як ЛІІ («робесп'єр») іноді в ситуації протистояння поводить як бійцівський півень (4 ф. +ЧС). Звичайно, ці приклади не слід розглядати як інструкцію щодо розрізнення больових реакцій цих ТІМів, але загалом простежується тенденція більшого страху в мінусових четвертих функціях.

Можливе пояснення цього явища: мінусова функція починає видавати інформацію від «мінуса», від негативу. А якщо одновимірною функцією згадає в першу чергу негативний досвід, то реакція, яка слідує за цим згадуванням, полягатиме в прагненні уникнути цього негативу.

Знаки п'ятої функції

П'ята функція – одновимірною, сугестивною – при сприйнятті інформації зі свого аспекту також обробляє її з урахуванням знака. Так, ЛСЕ («штїрліц») за БЕ автоматично «відловлює» прояви негативного ставлення, щоб вони, не дай Боже, не були спрямовані на нього. І як тільки він бачить перші ознаки такого негативного ставлення – слідує автоматична реакція у відповідь.

Приклади прояву знака у одновимірних функціях:

– До вас хтось виявляє негативне ставлення. Ваша реакція?

– Мене це дратує, вибиває з колії. Обговорюватиму ситуацію з друзями, типу що за хрін взагалі така, та хто він взагалі такий? Сама я не схильна безпосередньо виражати своє негативне ставлення, людину просто ігноруватиму: дивитимуся крізь нього, пропускатиму повз вуха його репліки, уникатиму зустрічатися з нею поглядами. Можу і довго погано ставитися, якщо змушена постійно з людиною стикатися (на роботі, наприклад), просто пом'якшую поступово. Образи не те щоб прощаю, але якщо стосунки налагодилися, то не акцентуватиму свою увагу на минулих образах, але «колючки» триматиму напоготові. Загалом, я не злопам'ятна. Присвячувати своє життя помсті я, звичайно, не буду, хоча, кажуть, від в'язниці та від суми не зарікайся.

Наїзд – це необґрунтована претензія, виражена у силовій, пригнічуючій формі. Напружуюсь, відповідаю грубістю, можу послати подалі (– БЕ - ІЛЕ).

– А сказати людині, що ти про неї думаєш, якщо ви у конфлікті, можеш? А якщо це її образить?

- У відкритому протистоянні бути для мене набагато легше, і я вже можу сказати їй все, що про неї думаю. Ну, її це образить, звичайно, але вона мене теж ображає. Ініціювати сварку можу. Коли чаша терпіння переповнюється, висловлюю все, що думаю, у досить різкій формі, нагадую людині й старі образи (– БЕ – ІЛЕ).

Питання «розкажи про себе що-небудь» ставить у глухий кут. Я ж не знаю, що саме людині цікаво про мене дізнатися. Може, я почну зараз розповідати

про манну кашу в дитинстві, а її зовсім інше цікавить... Загалом, конкретика потрібна, питання, що наводять (+ЧІ – СЛІ).

Взагалі я досить отруйна істота. Тобто цілком можу ось так взяти і спеціально щось сказати, щоб зачепити людину. Та не просто зачепити, а бажано болючіше, і щоб посмикнувся... «З почуттям, з толком, з розстановкою». І потім ще додати. У принципі, на це ще треба напроситися, але, чесно кажучи, довго просити не доведеться. "На автоматі" вилітає. У мені виражених випадках – просто «відмахнутися» болючіше. Або мимохідь "шпильку загнати" (улюблений варіант - видати щось таке "в порожнечу", але так, щоб адресат чув).

Наприклад, на точку, де зібралися фотографуватись, буквально перед носом нахабно влазить якась пара. Дівчина фотографує хлопця, який картинно позує. Моя знайома коментує: «МодЕль...» Я: «Швидше манекен...»

Якщо пробувати виділити загальне у таких ситуаціях, вийде десь так:

- 1) є привід: чимось зачепили / щось не сподобалося; без приводу таке витворяю дуже рідко, тільки під дуже поганий настрій,
- 2) є злий настрій; без відповідного настрою, швидше за все, «піймаю таву» і не встигну збагнути відповідь,
- 3) п.І стався раптово; якщо є час на розгойдування, можу і передумати.
- 4) «опонент» найчастіше «мімокрокодил»; інакше це вийде затяжна позиційна війна, а таке я можу влаштувати тільки з Ну Дуже Серйозного Приводу.

Якщо збігаються всі чинники, є вельми неабияка ймовірність, що прокинеться отруйна зміюка (-БЕ – ЛСЕ, самостереження).

Іноді мене щось переклинює, і я починаю читати сюжети жахів запоєм, дивитися нарізку на youtube з черговою порцією жахів, грати в жорстокі ігри або ж дивитися на історію тяжких хвороб. Гаразд, із хворобами ще більш-менш зрозуміло, бо дивлюся я зазвичай те, що обіцяє гарний кінець. Я взагалі дуже люблю хепі-енди, мені без них погано. Я і в сюжетах жахів їх дуже чекаю. Зазвичай до останнього. Але, як правило, усі вмирають. Після подібних переглядів усередині виникає відчуття важкості десь у ділянці легень, відчуття саспенсу та напруги. Навіть м'язової напруги. Всі рухи стають різкими і децю надмірними, немов імпульс від мозку йде сильніше, ніж треба. Керованість тілом падає. А переживання стають гострішими. Я відчуваю на контрасті багато емоційних деталей, які насичують мій стан. Мені не подобається, мені неприємно, але виходить, що це мені потрібно? Потрібно так само, як і перегляд драматичних картин, які трохи іншим чином, але також пожвавлюють мою емоційну складову.

Якщо я бачу подібне в людях, я від таких людей триматимуся якнайдалі. Ніколи з ними не перетинатися та не бачитися. Не знати про них. Я ненавиджу жорстоких та агресивних людей. Як інформація - теж, заберіть її від мене, не показуйте мені. Це схоже на отруту для моєї психіки. А як тло для всіх інших переживань – це те, що треба. Коли мені треба, я сам візьму стільки, скільки мені потрібно. Можливо, трохи надто. Але якщо мені таке прищеплювати ззовні, то сприйматиму я це негативно. Такі справи. Сугестує ж мене те, що дбає, просуває і захищає. В мене зараз прямий начальник СЛЕ. І ось це те, чому я вкрай радий (+ЧС – ІЕІ, сприйняття інформації – ЧС плюсовою функцією, також є – БІ, +ЧЕ).

«Уникнення негативу» не поширюється на властивість «масштаб»

Властивість «якість» (позитив/негатив) відрізняється від властивості «масштаб» розподілом на два протилежні полюси і тим, що в будь-якому ТІМі, у будь-якій функції є прагнення до «плюсу», так зване «уникнення негативу» за властивістю «якість» . Спостереження показують, що людина може відмовитися від негативної властивості за «якістю», тобто вона сама вирішує, чи користуватись цією властивістю. Наприклад, людина може відмовитися від негативу у сенсориці – бруд, дискомфорт. Але вона не може відмовитися від сприйняття «мінусу» БС у сенсі глобальності («масштаб»). Те саме можна сказати і про логіку, і про стосунки тощо. Таке враження, що ця двоїстість за «якістю» не є «обов'язковою для виконання».

Можливість перебувати лише в одному полюсі знака (за «якістю») відображається у спотвореннях ТІМу, коли ми спостерігаємо роботу тільки плюсової зони в обох функціях одного макроекспекту. Зазвичай це результат заборони прояв негативу. Наприклад, якщо дитині забороняли виявляти негативні емоції, то вона засвоює, що вони є «поганими», і, прагнучи бути гарною, догоджаючи дорослим, або через страх, ставить собі заборону на прояв «мінусу».

Таке явище, як «уникнення негативу», не спостерігається у проявах властивості «масштаб». «Мінус» із властивістю «масштаб» проявляється у глобальності охоплення, відхід у «плюс» означає – конкретизація, деталізація. Свій масштаб мінусова функція може змінити, але при цьому функція не уникає глобальності. Нагадаю, що плюс входить у зону компетентності мінуса.

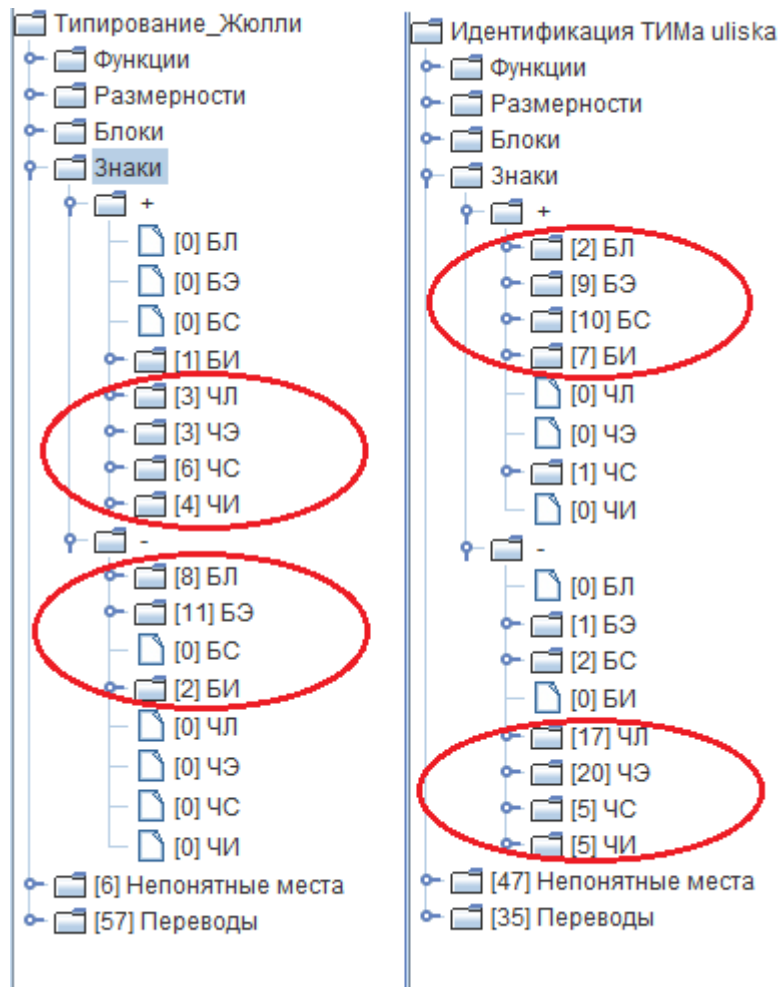
Обмеження «мінусу» («уникнення негативу») у властивості «якість» виглядає цілком доречним. Можливо, це наслідок негативної оцінки деяких проявів, що природно склалася в суспільстві, наприклад, неетичності, грубості, дискомфорту, бруду, неохайності, дурості, агресії, злості, лінощів, недалекоглядності тощо. Навіть за багатомірними функціями людина не бажає жити в такому негативі. І якщо у неї є вибір – бути в «мінусі» або піти від нього – швидше за все, вона йтиме. СЛП - від дискомфорту при "мінусі" в БС, СЕЕ - від грубості при "мінусі" в БЕ, ЛПЕ - від неробства при "мінусі" в ЧЛ, ЛП - від нелогічності при "мінусі" в БЛ і т.д. Вони можуть перебувати в цьому мінусі, можуть його реалізовувати ситуативно, але можуть і піти в плюс (якість), зберігаючи при цьому мінус за іншими властивостями (масштабність, спрямованість, дистанція).

Виходячи з вищесказаного, при визначенні ТІМу психіки необхідно з'ясувати причину «уникнення негативу», а також перевірити знак не тільки за однією властивістю, а й за іншими (і за «якістю», і за «масштабом», і за «спрямованістю»).

Знаки у функціях одного кольору однакові¹

Спостереження за людьми в процесі ідентифікації ТІМу, а також результати аналізу відповідей з різних аспектів з точки зору знаків показують, що функції одного кольору у всій моделі (Менталі та Віталі) мають однакові знаки. Цю закономірність можна наочно спостерігати під час перегляду розподілу знаків через комп'ютерну програму «Інформаційний аналіз», яку типувальники ШСС використовують під час складання протоколу діагностики ТІМу. На зображенні видно, що знаки мінус і плюс групуються в функціях одного кольору (якщо в білих плюс, то в чорних мінус, і навпаки).

¹ Нагадаємо, що колір символу, що позначає функцію, вказує на сутнісний (чорний) або реляційний (білий) аспект, що обробляється цією функцією.

Про вибір інформаційного матеріалу для розрізнення знаків функцій в етиці

Щоб правильно визначити знак функції, потрібно розглядати весь макроаспект цілком. Нагадаю, кожен макроаспект (об'єкти, простір, енергія, час) ділиться на два аспекти: чорний та білий (або сутнісний та реляційний). Психічні функції, які обробляють інформацію цих аспектів, мають різні знаки. Важливо вміти чітко розрізняти сутнісний та реляційний аспекти, щоб не плутатися у знаках функцій моделі ТИМа психіки. Часто виникає плутанина у визначенні знаку мінус у макроаспекті «Енергія».

Так, сутнісний аспект ЧЕ – це інформація про енергетичний стан, а реляційний аспект БЕ – інформація про співвідношення енергетичних станів. Природно, висловлюючи ставлення (БЕ), людина одночасно виявляє і емоції, чи енергетичний стан (ЧЕ).

Ми не повинні плутати негативні емоції з погляду соціоніки та негативні емоції у повсякденному розумінні. І злість, і сльози, типовий назве «негативними емоціями», хоча соціонічно перше – це БЕ, а друге – ЧЕ. Це означає, що прямі питання, на кшталт «чи виявляєте ви негативні емоції?», не годяться виявлення знака. Але якщо в процесі діагностики зайшла мова про прояв негативних емоцій, попросіть навести приклади таких емоцій, щоб з'ясувати, про який аспект йдеться.

Коли людина роздратована і кричить, ви не зрозумієте, звідки виходить «мінус», і чи є підвищення енергетики в даному випадку реакцією багатовимірної ЧЕ або неадекватністю маловимірної. Тому я не рекомендую оцінювати ситуації конфлікту, в яких відбувається напруження емоцій і викид мінусу і від багатовимірних, і від маловимірних функцій.

Намагайтеся з'ясувати знаки у функціях етики на прикладах роботи ЧЕ та БЕ у нормальній життєвій обстановці.

Знаки в ЧЕ¹

При визначенні знаків психічних функцій найчастіше помилки бувають у розумінні знаків ЧЕ двох ТІМів: ЕСЕ («гюго») та ЕІЕ («гамлет»). Проблема в тому, що в описах емоційності різних типів кожен спирається на якийсь образ. Наприклад, етико-сенсорні екстраверти – веселі, піднімають усім настрій; етико-інтуїтивні екстраверти – розігрують трагедії. Далі цим проявам приписується знак, виходячи з повсякденного уявлення: якщо веселощі, це позитив, а трагедія – це негатив. А за моделлю у ЕСЕ ЧЕ зі знаком «мінус», а у ЕІЕ – ЧЕ зі знаком «плюс». Ось і розбіжність. Після цього дуже швидко робиться висновок про те, що теорія знаків не працює.

Тут допускаються такі помилки:

- Немає ясного розуміння, як працює знак в етиці емоцій, соціонічне розуміння підміняється спрощеним, побутовим.
- Не враховується вплив сусідньої функції у блоці.

Зовні емоції ЕІЕ бачаться драматичнішими (світ у похмурих тонах, напруження емоцій), і складається враження, що ЕІЕ легко орієнтується в «мінусі» ЧЕ. Проте «мінус» у ЕІЕ проявляється саме у сусідній з ЧЕ функції, що обробляє аспект БІ – бачення подій насамперед у негативному світлі, звідси і похмурість, і драматизм. При цьому ЕІЕ прагне зберегти **піднесений** емоційний стан (зауважу – піднесений не означає веселий; це означає – внутрішнє відчуття енергетичного підйому, «адреналін у крові»). І що цікаво, саме негативні (за масштабом та якістю) події є тим інструментом, який піднімає тонус, тобто, енергетичний стан "гамлета". Але ЕІЕ не отримує задоволення і не орієнтується в негативних за знаком емоційних станах, прагне уникнути **зниження** настрою.

ЕСЕ цілком можуть поринути у знижений енергетичний стан (постраждати, поплакати), легко виходять із нього за бажання. Вони орієнтуються у широкому спектрі емоцій, «розмах маятника» емоцій не лякає їх, контрастні стани (ознака «мінуса») цілком прийнятні для ЕСЕ.

Зверніть увагу на прояв властивостей знака за якістю і по масштабу. У ЧЕ зі знаком «плюс»: підвищення енергетики, підйом, напруження та позитивний стан, а також тонкі нюанси станів. У ЧЕ зі знаком «мінус» – як підвищення, так і зниження енергетичного стану, розмах, емоційна гойдалка, широкий спектр, більш «грубі», не витончені стани (якщо порівняти з кольором, то ясні чіткі кольори, а не відтінки).

Хочу запропонувати до вашої уваги спостереження ІЕІ: багатовимірні етики завжди краще відображають реальність у галузі цього аспекту, а знання теорії дозволяє впорядкувати ці спостереження:

Позитивні і негативні емоції – це думки, що афектують, що піднімають і опускають тонус. Погодьтеся, накручувати обстановку при невмінні остигати – це досить характерна риса ЕІЕ (на противагу ЕСЕ). З апатії ЕСЕ виходить без особливих ускладнень, це досить сильний тип, стійкий до факторів, що стресують, на відміну від ЕІЕ. ЕІЕ з апатії виходить через гнів, злість, розпач. А ЕСЕ не потрібний такий сильний стимул, йому досить просто змінити фокус

¹ Докладно про прояви ЧЕ у різних типів можна прочитати у статті Тумольська В.А., Храмченко Д., Егліт І.М., Абрамов С.Д., Ушаков В.С. Про різницю емоційних проявів.

уваги і все. Тобто керованість у ЕСЕ на порядок краща, ніж у ЕІЕ. Але разом з тим це і простіше до опису емоційні стани, без гри та змішування протилежних чуттєвих сфер. Концентрувати в одній точці різні емоції набагато характерніше для ЕІЕ, ніж для ЕСЕ. У ЕСЕ просто розмах емоцій більший, а у ЕІЕ розмах куди скромніший, зате більше півтонів. Саме ці спостереження лягли в основу сьогоднішніх знаків функцій щодо ЧЕ.

Якось я спостерігала таку сцену. ЕСЕ сказала фразу: «Щось давно я не плакала», – і тут же почалося ревіння, мене це шокувало. При цьому я бачила, що людині від цього плачу зовсім і непогано. Вона не страждає, а ніби висловлює себе. Ось зараз захотілося поплакати, чому б і не поплакати? Я припускаю, що це може бути спрямованістю енергетики назовні. Можливо, так виходять якісь енергетичні надлишки.

ЕІЕ напружує ситуацію. Напруження - це швидше накопичення енергії, втягування її в себе, підвищення тону. Тобто ми спостерігаємо всі ознаки плюсової функції – спрямованість усередину та позитив за якістю. А сльози для ЕСЕ, схоже, – рух у зворотний бік, випліскування енергії. Після сліз настає тихий рівноважний стан. Таким перепадом ЕСЕ керують дуже непогано.

Якщо плюсова функція знаходиться в зоні «мінуса», то вона або шукає вихід через мінус іншої функції (блок, макроаспект), або веде себе неадекватно: рве і метає, аби вискочити.

Що для плюсової ЧЕ буде зоною мінусу?

За «якістю» «мінус» – це знижений тонус, ниття, страждання, туга в очах, «як у воду опущений», відсутність енергії жити та діяти.

За «масштабом» – розмах і різкі перепади настрою, дуже галасливо, виливається назовні на всіх. Це може бути гучний плач, дуже бурхливі емоції як веселощів, так і страждання.

Якщо спостерігати ці прояви в етичних типів, то якісний «мінус» найбільше виявлений у ЕІ, «мінус» за «масштабом» – у ЕСЕ.

«Плюс» ЧЕ, ф. 2, ІЕІ:

Людам властиво занурюватися в роздуми у деякі періоди їхнього життя. Коли не вистачає сил та бажання щось змінювати, коли немає радості від того, чим ти займаєшся. Це стан апатії, в'язкий, як болото. Він засмоктує в себе і забирає бажання, забирає все, навіть надію. У ньому можна віддаватися зневірі вічно, оскільки час теж перестає хвилювати. Існують такі суми, з яких народжуються великі твори, це нормально. Проте апатія, про яку я говорю, після себе залишить лише висушене тіло, забере душу. Як чорна дірка. Лише помітивши її наближення, я всіма силами вириватимуся з її лап, потрібно зробити все, щоб не потрапити туди. Ні-ко-ли. Але ж деякі живуть у цьому вакуумі, і їм наче навіть нормально там живеться. Смакують свою жалю. Мені цього не треба, дякую. Утримаюся, мабуть.

«Мінус» ЧЕ, ф. 7, ЕІ:

Я б сказала, що і смуток, і туга, і зневіра по-своєму приємні, і мені не хотілося б відмовитися від них, щоб їх не було. Тоді чогось не вистачатиме з погляду емоцій. Якщо ці стани прибрати, відсікти, щось втрачається. Не можу сказати, що вони є небажаними. Вони, сприймаються природно, навіть звично.

Мені іноді хочеться постраждати, засмутитися, поринути в тужний стан, і я можу цим станом, емоціями навіть упиватися. Я б не сказала, що мені цей стан саме неприємний і вимагає виходу, хоча іншим так може здаватися.

Пам'ятаю, як знайшла розповідь, що залишає дуже сумний стан, і перерхувала її, мені подобалося це відчувати. Але найчастіше в такий стан не спеціально потрапляю. Виходити особливо не прагну, бо це такий самий стан, як і інші, навіщо з нього виходити? Само пройде, або вийду за якоїсь потреби, у цьому немає проблеми. Вийти можу швидко, якщо ситуація змінюється, або якщо для чогось потрібно вийти. Наприклад, якщо близькій людині це неприємно. Можу вийти на поверхневому рівні, при цьому він зберігається тлом, і це може тривати місяцями, сприйматися як щось природне, вже невіддільне від мене. Можу вийти повністю, але потім легко повернутись назад. Якщо є якась проблема, то при зануренні в такий стан мені може стати легше, я можу таким чином пережити ситуацію, – таке собі уникнення проблеми.

Про вихід із «мінуса» ЧЕ шляхом повного занурення

Якщо функція має знак плюс і з якоїсь причини потрапляє в зону мінуса, то її природне прагнення повернутися назад в плюс. Але бувають ситуації, коли немає можливості вийти у «плюс», бо причина, яка призвела до цього «мінусу», не вичерпала себе. Ти відволікся від мінуса, а тебе знову туди. А там боляче, туди не хочеться. І ось у якийсь момент виникає почуття, що потрібно дійти до дна, тобто рухатися назустріч болю і тим самим вичерпати його. Це якоюсь мірою – смирення, капітуляція. Виходить вихід через занурення всередину.

Хоча, звичайно, розрізнити ці тонкощі можна тільки якщо бачити всю картину в цілому. Тобто якби розглядалася лише одна ця ситуація, вона могла бути проінтерпретована як занурення в мінус, прийняття мінуса. Але якщо оцінити внутрішню причину такого явища, стає очевидно, що це не прийняття «мінусу», психіка його не бажає. Це «здавання» походить від безсилля протистояти, від відсутності енергії на опір.

Типувальники дивляться на функцію в цілому - чи бажана людині ситуація в "мінусі", чи легко вона її переносить, чи довго може в ній бути, як сприймає - як покарання або як природний стан.

Взагалі з усього, що я спостерігав у «плюсу» в його інструментарії боротьби з мінусовими станами, мені найбільше впадала у вічі потреба до максимізації свого поточного стану, доведення до крайності, перепалювання, вибух. Якийсь дифузний рух завжди має бути принаймні при загрозі «мінусу». Те, з чим ніяк не можна змиритися, і це обов'язково потрібно перепалити, посилити і тим самим збільшити інтенсивність переживань, повернути подібність до підвищених енергетичних станів. Перевести «мінус» у драматизм і піднесеність – принаймні такий «плюс» у бетанських етиків (ІЕІ).

Чи виявляєте негативне ставлення до людей? Про «мінус» у БЕ

Це питання стоїть в анкеті типування. Але, як завжди, я змушена пояснити, що питання анкети – це лише привід розпочати розмову. Відповіді на такі прямі питання далеко не завжди можуть бути щирими. Крім того, ми повинні пам'ятати про соціальний зміст поняття «негативне», а також, що одному негатив, іншому – позитив:

Сьогодні спостерігала сцену за мінусом БЕ у всій красі. Сидимо в Оптиці, чекаємо, коли прийде лікар-окуліст. Зайшли дві молоді жінки. Зовні із претензією на модність. Причому одна з них скоріше сенсорик, а друга на вигляд дуже на ЕІЕ була схожа: по-перше, поєднанням між собою елементів одягу, по-друге, поведінкою, мімікою. Причому одяг не дешевий, але смак явно був відсутній.

І ось, вибравши собі оправу, вони теж сіли у чергу. Один із чоловіків вийшов від лікаря і попрямував вибирати собі оправу та скло. При цьому він вибирав оправу із дешевих, пластмасових. Форма оправы, яку він підібрав, застаріла, така буває у бабусь, які для читання беруть. Ну, зрозуміло було, що він не розкошує. І тут розпочалося.

Панночки почали підсміюватись над ним. Причому беззлобно начебто так хихикають, розважаються. Чути було «...як у Каті Пушкарьової...». Чоловік почав виправдовуватись: «Мені просто для читання потрібно». Видно, що він взагалі вперше замовляє очки. Продавщиця запитує, яке скло він візьме. Він питає: чим відрізняються? Продавець давай говорити про виробника та ціни. Він, зрозуміло, попросив найдешевше. Вона бере це скло, упаковане в паперові пакетики, і кладе до оправы. Чоловік запитує: "А як його прикріпити?"

Ну, тут уже панночки розійшлися: «Лейкопластирем примотаєте», – і в такому ж дусі далі. Сміються відкрито. Продавець показала скло чоловікові, він зрозумів, що його ще вирізуватимуть. Йому незручно, але він підсміюється з себе, ніби підігрує тому тону, який задали панночки.

Вся картинка виглядала начебто безневинно. Але те, що було показано мінус БЕ у всій красі – поза сумнівом. Тому що це був стьоб над людиною, але на такій грані, щоб вона не розлютилася, неявний, прикритий нібито добродушним сміхом. А спостерігати було неприємно.

Я тоді подумала. Ось якби довелось типувати цих жінок, то що б вони відповіли на запитання: чи виявляєте негативне ставлення до людей, чи показуєте його їм?

Практика показує, що люди, які мають мінус БЕ у своєму арсеналі, не бажають відкрито показувати цей мінус у процесі діагностики. Природне прагнення прикрасити себе має враховуватись типувальниками. Мінусові прояви у БЕ краще спостерігати зі сторони, якщо є така можливість. Іноді люди починають визнавати своє вміння маніпулювати негативним ставленням після діагностики, коли знак визначається з інших функцій.

Не хочу, щоб було зроблено висновок про те, що, якщо у людини мінусова багатовимірна БЕ, то вона є хамом за своєю природою. Ні. Це лише одна з можливостей її реалізації, якою вона може скористатися. І часто від рівня розвитку людини залежить, як вона використовуватиме свій «мінус» БЕ. Не забуватимемо, що у знака є ще й інші властивості: «дистанція», «спрямованість», «масштаб», у яких етик з «мінусом» у БЕ може проявляти себе.

Констатувати факт «мінусу» може будь-яка функція

З відповіді на запитання:

Правила є, тільки кожен дотримується їх настільки, наскільки йому хочеться. Моя сусідка кілька разів включала голосно музику о 6:50. Стіни тонкі, чутність відмінна. Максимум, що я могла зробити – зателефонувати та попросити зробити тихіше. Що ще? Повідомити міліцію? Мабуть, якби це

повторювалося щоранку і мої прохання не почули, я б так і зробила. Але спочатку таки сподіваєшся, що людина розуміє, що своїми діями завдає незручностей оточуючим.

Чи можна говорити тут про «мінус» у БС? В даному випадку типована просто констатувала факт мінусу по БС - гучна музика завдає незручності. Цей мінус можуть озвучувати як плюсовики, і мінусовіки. Він просто є у житті.

Можна спостерігати мислення від мінусу, коли мінус постійно озвучується. Наприклад, дві людини йдуть вулицею і розглядають, як люди одягнені. Один вголос зазначає або негативні моменти, або те, що різко виділяється, а інший лише позитивні. Це нейтральна ситуація, однакова для обох. У ній ми можемо спостерігати **тенденцію** та розрізнити знаки у БС. А в прикладі вище ситуація сама по собі негативна. Негатив і описаний.

Припустимо, хтось почав грубіянити в суспільстві. І плюсовий і мінусовий етики однаково це оцінять. Плюсовий навіть із більшою ймовірністю відзначить негатив. Тому що мінусовий етик, згадавши, як сам поведився подібним чином, може сказати: а що тут такого – нормальна поведінка.

Загалом у нейтральній ситуації мінусовіки відзначають насамперед «мінус», плюсовики – «плюс». Якщо в ситуації є негатив, то й ті, й інші його відзначають. Плюсовики – хоча б для того, щоб цього «мінусу» позбутися.

Можна зробити висновок, що **проста констатація негативного факту не вказує на знак «мінус»**. Нам як типувальникам важливо, яке людина ухвалює рішення щодо «мінусу», як вона на негатив реагує.

Знаки в інтертипних відносинах

У інтертипних відносинах відбувається взаємодія функцій з урахуванням знаків. Якщо абстрагуватися від розмірності функцій, можна спостерігати такі закономірності:

- з "мінуса" на "мінус" - досить повне розуміння,
- з "мінуса" на "плюс" - сприйняття тільки плюсової інформації, мінусова частина інформації викликає дискомфорт, небажання сприймати цю інформацію, незгоду з нею, спостерігаються будь-які форми відторгнення,
 - з «плюсу» на «мінус» – вбирання «плюсу» та нестача «мінуса» за масштабом,
 - з «плюсу» на «плюс» – досить повне розуміння при збігу локальностей, можливе нерозуміння при частковій або повній розбіжності локальностей.

Самоспостереження за знаками функцій

Хочу поговорити про цікавий феномен – відстеження області некомпетентності за знаком у себе. У чому проблема спостереження «мінуса» плюсовою функцією? У тому, що потрібно спостерігати сферу своєї некомпетентності, можна сказати, наявність відсутності. А як спостерігати те, чого не маєш? Що у такому разі спостерігати? Ось якби вам сказали, у вас відсутній орган, який бачить, наприклад, колір звуку, поспостерігайте за тим, як ви не бачите колір звуку. І що спостерігати? Ось приблизно цим нам і доведеться зайнятися, відстежуючи те, чого немає. Але все-таки потрібно з'ясувати, чи є «мінус».

Отже, у функції зі знаком «мінус» масштаб глобальний, у функції зі знаком «плюс» – локальний. Але як розрізнити, що глобально, що локально? Це все одно, що самому себе оцінювати, що розумно сказано, а що не розумно – у яких одиницях вимірювати?

Оскільки одиниць виміру у нас немає, нам доведеться займатися порівнянням. Нам потрібно порівняти дві однакові функції з різними знаками. Причому одна з них має бути нашою власною, друга – іншої людини. Функції повинні обробляти один аспект інформації, що знаходиться в моделі в тому ж блоці, але мати різний знак. Таким чином ми відсічемо вплив розмірностей та вітальності/ментальності. При цьому бажано спостерігати багатовимірні функції, тому що в них більше градацій. І ще нам бажано брати для порівняння функції блоку Его, тому що Вітал важко спостерігати.

Отже, у нас лишився блок Его. У ньому є одна функція зі знаком "плюс", інша зі знаком "мінус". Дуже добре: ми зможемо зробити два порівняння: плюсову з мінусом і мінусову з плюсом іншого ТІМу. Тобто найпростіше нам робити порівняння з ТІМами, з якими ми в інтертипних відносинах споріднених, ділових, а також з контролером та з підконтролим. Так, для ЛСЕ зручне порівняння ділової логіки з ІЛІ та ЛІЕ, білої сенсорики – з ЕСЕ та СЕІ. Різниця в розмірності (3 і 4) при такому порівнянні, швидше за все, не матиме суттєвого значення.

У процесі порівняння роботи функцій потрібно бути уважним та відсікати вплив другої функції блоку, намагатися вибирати максимально «чисту» інформацію щодо аспекту. Ну, принаймні, намагатися подумки відокремлювати її, тому що розділяти функції блоку – все одно, що розділяти сіамських близнюків.

Якщо досить довго спостерігати мислення функції з іншим знаком, то ви зможете побачити, що для однієї з функцій вашого Его (мінусової) мислення плюсової функції спостерігається цілком зрозуміло, ви з ним погоджуєтесь в цілому, могли б дещо підправити, додати, можете сперечатися, не погоджуватися, але в цілому - все добре, і головне, картина охоплюється повністю. Але друга функція вашого блоку Его (плюсова) не тільки не сприйме мислення спостережуваного, але взагалі важко погодитись, що це - мислення по даному аспекту. Аж до того, що просто не зможе спостерігати: що спостерігати? Навіть якщо ви знаєте соціоніку і знаєте, що входить до цього аспекту інформації, все одно результати мислення мінусової функції здаватимуться абсолютно чужими. Це і той самий орган, якого у вас немає, але ви якимось чином повинні розуміти і бачити результат його роботи. У вас насправді нема чим розуміти «мінус». Це не перебільшення. Це реальність. Якщо нема чим розуміти, то інформація не розуміється. А якщо щось **не розуміється**, то наша психіка робить «вигин»: вона пластична і все одно якимось чином заповнить порожнечу. Цей «вигин» буде зроблений або за рахунок «мінуса» функції іншої вертності цього ж макроаспекту, або за рахунок «мінуса» функції, яка блокується з плюсовою, або знаходиться якесь пояснення, що задовольняє..

Наприклад, один із представників типу ЕІІ зазначав, що коли він почав займатися соціонікою, то ЕСІ та СЕЕ «відправляв» до ІЛІЕ. Чому? Тому що етика у них відсутня. Як так немає? Те, як вони її виявляють, для нього було відсутністю вміння бути етичним. Плюсова функція не бачила етики «в упор». І тільки згодом відбулося перенастроювання сприйняття, і плюсова функція ЕІІ зафіксувала для себе, що мінус БЕ – теж етика, просто інша. Потрібно було запам'ятати її «інші» прояви, щоб надалі розпізнавати як етику.

Те саме відбувалося і відбувається з моєю плюсовою ЧЛ. Я можу сказати, що досі майже не бачу ділової логіки ІЛІ та ЛІЕ. Тобто те, що у них є діловою логікою, мною сприймається як її відсутність. Я не зможу розрізнити ЧЛ ІЛІ і ЧЛ ІЕІ, хоча в одного вона тривимірна, а в іншого одновимірна. Для мене вони однакові за результатом. Тобто те, що для мінус ЧЛ є результатом, мною сприймається як відсутність результату. Якщо мені ІЛІ не вкаже прямо і точно, що ось це він вважає результатом за ЧЛ, то у мене в голові навіть думка не зародиться подивитися в цей бік. Та область, де відбувається мислення мінусової ЧЛ, у мене в психіці просто відсутня. Це порожнеча, чорне місце, де раптом нізвідки щось виникає; мені залишається просто фіксувати: ось воно є. Але ні осмислювати, ні розуміти, ні оцінювати цю сферу я не можу, мені нема чим. А коли я потрапляю в плюсову частину ЧЛ, в зону моєї компетенції, то замучу кого завгодно.

Але все це чудово виглядає, коли ти вже в собі відстежив особливості роботи функцій з різним знаком. А як показати іншій людині, що в неї відсутній «мінус» у якійсь функції? Часто люди, які не займаються спостереженням свого мислення, взагалі не можуть зрозуміти, про що йдеться. Підміна понять відбувається миттєво. Будь-яка «сліпа пляма» відразу заповнюється чимось іншим: домислами, поясненнями з інших функцій тощо. І це зрозуміло. Спершу потрібно допустити факт наявності у себе зони некомпетентності, з'ясувати чітко, що саме буде вказувати на таке місце, якими є характерні прояви цієї некомпетентності, і спостерігати, спостерігати, спостерігати. Іншого шляху немає. Інакше можна все життя себе переконувати, що ти в усьому компетентний, що в тебе просто в цій галузі «досвіду менше», або досвід «розмазаніший» або ще що завгодно. Точки досвіду в зоні «мінуса» є, кожне влучення в цю зону залишає точку досвіду. Але **ці точки не мають мережі зв'язків.**

Можна, звичайно, описати, як проявляє себе кожна функція, але я вже давно переконалася, що наша психіка будь-який опис роботи функції зможе підігнати під себе. Опис завжди залишається досить неточним інструментом.

Наприклад, я можу описати БЛ: мінусова логіка абстрактна і мислить не конкретикою (явленнями, фактами, об'єктами), а закономірностями; вона всеосяжна, не залежить від конкретики, звідси її властивість: видавати досить стійкі результати, що мало піддаються змінам. Плюсова БЛ мислить конкретними проявами, фактами, об'єктами, як результат видає локальні закономірності (правила), які дуже рухливі, оскільки ситуативні, прив'язані до досить вузького зрізу явищ. Плюсова логіка схожа на ковдру з клаптиків: під нове спостереження створюється нова міні-закономірність і пришивається до цієї ковдри. Колишні правила та міні-закономірності старіють, логіка виглядає рухливою, змінною. А хто за такими описами зможе розрізнити, яке мінусове мислення, а яке плюсове? Лише мінусова логіка. Плюсова змушена буде використовувати іншу функцію з мінусом для розрізнення, що вплине на результат. Плюсовий логік не зможе визнати у своїй логіці "плюс", особливо якщо він займається такими "важливими справами", як теорії, наприклад. Чи може теорія бути плюсовою? Скільки завгодно. Вузькі локальні теорії, локальні закономірності, локальні принципи, локальні схеми тощо. Такий теоретик не побачить своєї локальності, якщо не подивиться під певним кутом, якщо не проведе серію порівнянь свого мислення від різних функцій, про що я спочатку писала.

У БС спостерігала прагнення до деталей у просторі, дуже схоже на локальні теорії плюсових логіків. Є безліч дрібничок, які роблять життя затишним: м'які пледи, подушечки, забавні іграшки, статуетки, рамки для фотографій, свічники, штори, покривала. Кожну таку річ можна вписати у свій сенсорний простір, щоб зробити його ще затишнішим. Зі створення таких ось затишних просторів і складається плюсова БС. Таким простором може бути м'який диван з хутряним покривалом та купою фантиків від цукерок навколо. Чи не чисто? Так. Зате смачно та приємно. І на тлі цього уявіть собі японську хатину – порожня кімната та циновки. Таке різке занурення у мінусову сенсоріку. Один простір створюється додаванням, інший - видаленням всього зайвого. "Мінус" - одна форма на тлі порожнечі, "плюс" - багато форм, що доповнюють одна одну. Але знову ж таки – це лише опис, він показує крайні точки. Адже ми не живемо у хатинах із циновками. Можливо, домашня обстановка плюсового та мінусового сенсорика і не відрізняється, тим більше, що з ними живуть інші люди. А що всередині відчуває мінус БС? Ось куди треба заглядати.

Мені здається, що унікальність соціоніки – у тому, що вона дозволила людині побачити своє власне мислення, дала каркас, щодо якого людина може орієнтуватися у своїй психіці.

Але чомусь саме ця найцінніша можливість досі багатьма обходиться стороною. Мабуть, через складність предмета.

Визначення суперблоків Вітал/Ментал

Кожен індикатор має свій рівень достовірності: він або досить ясно вказує на якийсь параметр, або тільки на можливість - найімовірніше. Звичайно, другий варіант зазвичай бентежить, хотілося б однозначності. Але однозначності у мові немає. Тому кожен індикатор слід уважно розглядати у контексті сказаного.

На що має вказувати індикатор вітальності?

- на те, що людина реагує автоматично, не обмірковує свої дії,
- на індивідуальність (це моє).

Це і є основні особливості Вітала. Всі індикатори «обертаються» навколо цих особливостей мислення. Основні проблеми у діагностиці Вітала/Ментала виникають у результаті механістичного застосування індикаторів, невміння змінювати дистанцію у процесі аналізу. Розглянемо це докладніше.

Автоматизм може спостерігатися і у функціях Менталу

Індикатор: автоматизм, відбувається само собою, не відстежується усвідомлено, усвідомлюється постфактум.

Чи може бути таке, що інформація щодо аспектів Ментала обробляється автоматично, без обмірковування? Може. Наприклад, ментальний діловий логік чистить картоплю, у цей час його думки зовсім про інше. Руки начебто самі чистять. Також можна мити посуд, гладити, робити будь-яку просту роботу, яка раніше була обдумана, робилася з увагою, а потім стала звичною. Я не думаю, що в цей час інформація щодо ЧЛ «опускається» для обробки у Вітал, адже вона, як і раніше, відноситься до аспекту «ділової логіки», не перетворюється на аспект «структурної логіки». Таким чином, автоматизм можна спостерігати не лише у Віталі, а й у Менталі.

Звичайно, якщо спостерігати, то можна розрізнити два види автоматизму. Змінити автоматичність роботи Вітала не вдасться. Але коли ви автоматично обробляєте інформацію по Менталу, то можна повернути увагу до обробки інформації. Я б сказала, що автоматизм Ментала більше схожий на два паралельні процеси, де увага може переходити з одного на другий. Автоматизм Вітала – це раптовість, миттєвість обробки – до того, як увімкнеться увага. У першому випадку увага розсіюється, але контроль ситуації певною мірою присутній, у другому випадку увага взагалі відсутня в момент реакції, ніби хтось інший взяв твоє тіло, голову, органи почуттів – і зреагував.

І ще важлива відмінність – власне ментальне думання включається лише для вирішення нових завдань.

«Звичайність» є тільки у Віталі?

Індикатор: звичайність, повторюваність, звичність.

Звідки взявся індикатор «звичайність», як він пов'язаний із вітальним мисленням? "Звичайність" з'являється з автоматичності реакцій і описує постфактум те, що відбувалося. Якщо ми усвідомлюємо свою реакцію після дії, то опис стає згадкою про те, що було. Дія завжди виявляється у минулому. З того ж автоматизму випливає повторюваність звичних реакцій. Саме слово "звичка" вказує на повторюваність. Як людина озвучує таку звичність? Ми помітили, що для передачі автоматичних реакцій

часто використовується слово «зазвичай». Отже, це можна використовувати як індикатор, що вказує на повторюваність реакцій, тобто на вітальність.

Тепер виникає питання: а в Менталі бувають реакції, що повторюються? Бувають. Спостерігайте за своїм блоком Его, і ви побачите, що у вас скрізь безліч автоматизмів. Чи можемо ми згадувати свої повторювані реакції від Ментала? Можемо. Як же нам розрізнити автоматизм Вітала та автоматизм Ментала у процесі діагностики? Якщо коротко, то у Віталі автоматизм є *завжди*, у Менталі – *не завжди*. У Менталі вирішення нової ситуації ніколи не відбувається автоматично: буде *свідоме мислення*. Ось і виник потрібний нам принцип розрізнення «наявність/відсутність». Отже, *ментальне мислення у процесі вирішення нової ситуації є відмінна риса*. А індикатор «зазвичай» – лише вказівник: **можлива вітальність**.

Щоб переконатися, що маємо справу з Віталом, потрібно оцінювати весь комплекс індикаторів. Якщо до такого згадування звичайності, повторюваності додається індивідуальна спрямованість, якщо ця повторюваність звучить як характерне «занурення»: людина ніби занурюється, вихоплює шматок з пам'яті і виринає, знову занурюється і знову виринає, її часто виштовхує в інші спогади, або вона робить переведення в інші аспекти інформації, це Вітал.

І ще дуже важливо: вітальними реакціями людина не керує, з нею все «саме відбувається». Ось це «саме відбувається» теж слід відстежувати.

Про розрізнення перерахування досвіду та перерахування за Віталом

Індикатор: відповідь звучить як перерахування того, що відбувалося з людиною (згадує).

У діагностиці необхідно відрізнити характерне вітальне перерахування того, як буває, від перерахування минулого досвіду інших функцій, особливо одновимірних. Перерахування відстежується не в одному реченні, а спостерігається як тенденція відповідей вітальних функцій. Іноді можна подивитися на всі відповіді по одній функції і побачити лише одні перерахування «того, як буває». Для цього потрібно відсторонитися і побачити всю функцію повністю, її спосіб мислення.

Ми вже казали, що існують дві дистанції аналізу. На близькій детальній дистанції необхідно максимально точно відзначати всі індикатори. І якщо вони можуть вказувати на два варіанти, то відзначати бажано обидва, тому що на цьому етапі немає однозначності. Потім нам потрібно змінити дистанцію та побачити закономірності роботи кожної функції, щось спільне, що вимальовується з виділених індикаторів. І тоді прийде розуміння, які варіанти трактування необхідно обирати. У разі, якщо функція одновимірна, ми побачимо різні вказівки на одновимірність (наприклад, своєрідність, страхи тощо), а не лише повторення. А якщо це Вітал, то зможемо спостерігати й інші індикатори Вітала (наприклад, автоматизм, індивідуальність).

Про раптове усвідомлення (осаяння) і тальність

Індикатор: несподівано, раптово.

Яка раптовість мається на увазі у цьому індикаторі Вітала?

Якщо перед людиною стоїть якесь складне завдання, вона обмірковує, досліджує різні шляхи її вирішення, шукає додаткову інформацію, то рано чи пізно ланки складаються, і рішення знаходиться. Сам процес обробки інформації супроводжується

ментальним обмірковуванням, роздумами, а потім відбувається якісний стрибок, «клацання», і приходить розуміння (вирішення) проблеми. Це виглядає як осяяння. Така раптовість не є ознакою Вітала. Це особливість самого процесу розуміння нового. Такий результат може й уві сні прийти, але все одно буде результатом ментального мислення.

Віталу не властиво усвідомлене продумування ситуації. Реакція, рішення виникають «власними силами», автоматично, без попереднього обдумування. Буває, що людина раптом виявляє щось нове в ситуації, стані, оточенні, що поступово змінювалося, але не помічалось через відсутність фокусу уваги у Віталі.

Наприклад:

Якийсь час спілкуєшся з людиною, і все як завжди, а потім раптом, і все змінилось.

Як у такому разі виявляти тальність? Краще використовувати завдання – запис, фіксація думок у реальному часі (див. «Практика. Вправа щодо відстеження свого ментального мислення»). Тоді можна виявити саме ментальне обмірковування. А за результатами розповідей про себе складно виявити, що людина обмірковує, ментально зазначає, а що згадується постфактум.

З самоспостережень експерта за вітальною БС:

Коли приділяла увагу своїм думкам, то зауважувала, що в області БС усвідомлення часто відбувається децю несподівано. Я можу спочатку дивитися на людину, фіксувати щось, а потім виникає думка, наприклад, про те, що в неї кольори в одязі вдало поєднуються. Але до цього я вже дивилася на неї кілька хвилин.

Ось, наприклад, одне спостереження з цієї теми. Зустріла знайому, яку кілька років не бачила, і поки ми говорили (напевно, півгодини чи трохи більше), я дивилася на неї. А потім, коли відійшла, раптом зрозуміла, що мені щось у її макіяжі вдалося дивним. Відкрутила подумки назад і зрозуміла, що у неї світлий відтінок тоналки на обличчі порівняно з відтінком шкіри на шиї, і вона її недостатньо ретельно розтушувала. Виходить, що все це я якось на автоматі помітила під час розмови, тобто інформацію було отримано, а ось усвідомлення сталося пізніше.

Якби мене попросили наприкінці дня описати зовнішній вигляд, навряд чи ця інформація була б показовою з погляду тальності, оскільки я б описала свої спогади. А якби дали вправу на фіксацію думок під час зустрічі та розмови, думаю, було б більш показово.

Таким чином, для розрізнення вітальної та ментальної «раптовості» важливим є спостереження самого процесу мислення чи вирішення будь-якої задачі, а не лише момент знаходження рішення.

Труднощі у зміні звичних реакцій – одна з відмінностей Вітала

За теорією, будь-яке нове завдання, що вимагає обмірковування, надходить у Ментал. Якщо Ментал має функцію відповідного аспекту, то інформація буде оброблена. Якщо аспект завдання потрапляє на функцію Вітала, то відбувається переведення управління до Менталу, завдання розуміється і обмірковується ментальною функцією того ж макроаспекту, а рішення засвоюється Віталом.

Вітал взагалі не міркує, він тільки впізнає потрібне рішення, і дуже швидко. Саме про Вітал говориться, що спочатку зробив, а потім подумав. Вітал працює приблизно так: «а я ось так звик – бабах!» Можливо, навіть навпаки, спочатку «бабах», а потім – «а я так звик». Припустимо, що якась реакція після її здійснення вам не подобається. Ви думаєте - ну, наступного разу я по-іншому вчиню. А наступного разу знову – «бабах!» Колишня реакція вискочила раніше, ніж ви встигли це зрозуміти. Чому я не можу себе вчасно зупинити? Знову і знову ви кажете собі, що хочете інакше реагувати. А результат все повторюється та повторюється. І лише постійні ментальні установки на те, що в подібній ситуації потрібно реагувати інакше (установки йдуть від однойменної ментальної функції того самого макроаспекту), зрештою, змінюють реакцію. Це тривалий процес.

У Менталі такого немає. Якщо вже по Менталу ви зрозуміли, що хочете змінити реакцію, то наступного разу ви цілком усвідомлено продумуєте ситуацію і тільки потім дієте (реагуєте) так, як вирішили (виняток становить одновимірна функція, яка може діяти своєрідно). Ментал має можливість думати перед реакцією

Індивідуальність Вітала та одновимірних функцій

Слід пам'ятати, що індивідуальність властива як Віталу, так і одновимірним функціям (див. визначення одномірності).

Вітальність/ментальність та посилення на соціум

Індикатор: посилення на соціум, врахування соціальних установок.

Ментал зазначається у тексті лише тому випадку, якщо видно, що:

- людина розмірковує безпосередньо під час написання тексту;
- коли вона описує, як відстежує якесь явище;
- у тому випадку, коли *вона говорить від імені соціуму*, себе включає в групу соціуму і від цієї групи "мовить". У такому випадку типовий зазвичай використовує займенник «ми».

Зверніть увагу, я пишу "від імені соціуму", а не про соціум. Якщо людина говорить про те, що відбувається в суспільстві, це не означає, що вона говорить від ментальної функції. Будь-яка людина живе в суспільстві, має очі і вуха, вона читає пресу, дивиться телевізор і т.п. Тобто знання соціального життя ми маємо за всіма функціями. Наприклад, щодо вітальної ЧС людина знає, що є насильство, які межі можна переходити, які ні. Але все це існує як би окремо від неї, вона «не включається» на інформацію щодо ЧС доти, доки це не стосується її особисто.

Від Вітала людина може говорити про соціум, але скоріше як спостерігач: «у людей це прийнято», «люди роблять так». Вона ніби опиняється поза кола цих людей. Щоразу, коли потрібно виділити Ментал, подумайте, яка тут позиція людини щодо соціуму.

Однак хоча зауважити, що цей індикатор малонадійний.

Складно зафіксувати процес ментального мислення за допомогою анкетування

Індикатор: роздум у процесі відповіді, типуваний задається питаннями.

У процесі діагностики методом інтерв'ю типовані, розповідаючи про себе, зазвичай говорять про те, що відбувалося в їхньому житті, про свої схильності, сильні та слабкі сторони, але не вирішують нових завдань, не міркують. Тобто у процесі інтерв'ю складно зафіксувати ментальне мислення. Зате міркування, роздуми Ментала можна знайти у листах, щоденниках, творах.

Приклад ментального мислення щодо ЧЛ з літератури:

Питання «чому?» спадає на думку знову і знову... Чому вони його так покремсали? Вони не тікали від технології, як Джон і Сільвія. Вони самі були технологістами. Перед ними стояла мета: зробити роботу, а робили вони її, як шимпанзе. Нічого особистого. Жодних видимих причин. І я намагався подумки повернутися в ту майстерню, в те жахливе місце, і спробувати згадати щось, що могло б стати причиною.

Радіо – ось ключ. Не можна одночасно зосереджуватись на тому, що робиш, і слухати радіо. Може, вони не вважали, що їхня робота має відношення до зосередженої розумової діяльності, а думали, що це просто обертання гайковим ключем: крутити ключем під радіо приємніше.

Їхня швидкість – ось ще один ключ. Вони ляпали все поспіхом, навіть не дивлячись, де лопухнулися. Так виходить більше грошей - якщо не зупиняєшся подумати (що зазвичай займає більше часу або просто виходить гірше).

Але найголовніше, напевно, – вирази їхніх облич. Їх важко пояснити. Добродушні, доброзичливі, домашні – і невтягнуті. Як глядачі. Таке почуття, що вони самі туди щойно забрели, а їм засунули в руки по гайковому ключі. Немає ідентифікації із роботою. Нема такого, мовляв: «Я – механік». Знаєш, що о 17.00, або коли там у них закінчуються їх вісім годин, вони відключаються, і більше жодної думки про роботу. Вони й так уже намагаються, щоб жодної думки про роботу вони не мали на самій роботі. По-своєму вони досягають того ж, що й Джон із Сільвією, живучи пліч-о-пліч з технологією, але не маючи з нею насправді нічого спільного. Або ж у них щось спільне з нею було, але їхні власні «я» лежали десь поза нею, відсторонено, віддалено. Вони залучалися до роботи, але не настільки, щоб вона їх турбувала» (Роберт М.Персіг «Дзен та мистецтво догляду за мотоциклом»).

Характерна риса ментального мислення – ставити запитання і шукати на нього відповідь. У такі моменти відбувається переведення управління в блок Его. У діагностиці вивести типованого на ментальний роздум можна, поставивши завдання таким чином: поміркуйте на тему ... Тема задається максимально загальна, наприклад:

- про роль випадку (удачі) у житті людини,
- "зі щитом або на щиті",
- простір та краса,
- байдужість як відношення,
- наука та життя,
- людина у світі речей,
- «Почуття людей набагато цікавіше за їхні думки» (Оскар Уайльд).

Чи можна думати за функціями Вітала?

Я вважаю, що за Віталом теж можна думати. Але робити це складніше, ніж по Его, потрібна додаткова порція енергії. Якщо завдання явно не вирішується автоматично, і якщо переведення до Менталу неможливе через вузьке аспектне завдання, – доводиться

думати. Наприклад, якщо людині з вітальною ЧС приходить довгострокове завдання на ЧС, то функція БС не допоможе її вирішити, якщо потрібно думати про захист, вирішувати питання виживання і т.д. Можливо, за такої думки постійно відбувається переключення між Менталом і Віталом. Але загалом доводиться «занурюватися» у Вітал. Це виглядає як «занурення» на глибину: набрав повітря, пірнув, озирнувся, виринув.

Було помічено, що інформацію по Віталу легше обробляти у вигляді картинки, ніби дивишся фільм. Але щойно потрібне словесне формулювання, відбувається характерне «виштовхування», думки плутаються, і психіка робить переведення у інший аспект.

Таким чином, якщо є необхідність думати по Віталу, то це виглядає не як постійне відстеження інформації щодо аспекту, а як періодичні (імпульсивні) занурення в аспект або розгляд картинок, зорових образів.

Індикатор: «Думаю».

Спрощеним є підхід, коли використання у тексті чи мовленні слова «думаю» приписується міркуванню від Ментала. Очікується, що за словом «думаю» стоїть ментальний роздум, але це не завжди так.

Слово «думаю» може використовуватися як вступне, якому синонімічні «ІМХО», «як мені здається». У такому значенні воно має відтінок індивідуальності.

Фрази на кшталт «думаю, вийде» є показником не Ментала, а того, що людина припускає хибність своєї думки.

Слово «думаю» може використовуватися в таких різних ситуаціях, що бажано враховувати весь контекст.

Підготовка типувальника

Етапи навчання

Кожен типувальник повинен пройти певний шлях навчання. Безліч книг і статей, різноманітні джерела, суперечлива інформація – це створює великі труднощі для людей, які хочуть розібратися зі своїм ТІМом і навчитися самостійно діагностувати. Хотілося б допомогти новачкам на цьому шляху. Опишемо як орієнтир типові етапи навчання експерта за методикою Школи системної соціоніки:

1. Вивчення теорії (на форумі, за книгами та статтями). Відмова від змішування різних теорій! Це обов'язкова умова. Ця теорія та методика діагностики працюють лише «у чистому вигляді». Ми зробили все, щоб виключити елементи, які не перевірені, не працюють, не дають потрібної точності. Ми «заточили» інструмент. І він – робочий. Якщо ви почнете домішувати ТІМні ознаки, карти Таро, астрологічні знаки, ворожіння на кавовій гушці тощо, результат не гарантований.

2. Ознайомлення з практичними прикладами (протоколи типувальників, приклади в навчальному посібнику, спостереження за діагностикою, яку проводять експерти). На цьому етапі вам здається, що вже стало зрозуміло, що таке розмірності, знаки, як вони проявляються, і ви самі можете їх виявити.

3. Практика (перші спроби) виявлення індикаторів у навчальних текстах чи самостійно у типувальнику показує недостатність знань. Приходить розуміння, що все виглядало просто, а в реальній практиці або не видно індикаторів, або ви робите масу помилок. І це добре, не треба лякатися і зневірятися. Виникають запитання, відповіді на які ведуть до поглибленого розуміння теорії.

Перші помилки, як правило, стосуються визначення аспектів інформації (пробіли заповнюються зворотним зв'язком із учителем, перероблюванням теорії). Наступні помилки: пропуски або неправильне розуміння індикаторів функцій (пробіли заповнюються під час навчання з учителем, при роботі з групою, при повторенні вправ). На цьому етапі з'являється відчуття роботи моделі на собі: ви виявляєте, що за маловимірними функціями складно знаходити індикатори, за Віталом складно думати. Усвідомлюються легші для аналізу аспекти інформації

4. Відбувається переключення зі сприйняття ТІМу як способу поведінки до сприйняття ТІМу як моделі. Зазвичай – у момент переходу від аналізу навчальних текстів до реального типування (письмового чи усного). Цей кордон багатьом важко перейти, якщо хтось поряд весь час не показує зразки нового розуміння та аналізу, та не виправляє помилки.

5. Дистанція аналізу встановлюється не відразу: то надто сильна деталізація, то відхід та бачення лише великих блоків, пропуск індикаторів. Тут важливо весь час змінювати дистанцію: індикатори аналізуються на близькій дистанції (але не надто близькій, щоб у полі зору залишалось смислове ціле), ТІМ складається на більш далекій дистанції. Помилка виправляється при вказівці на неї вчителем, при порівнянні з правильною відповіддю або готовим протоколом.

6. У реальному типуванні виникає спокуса припасування під версію. Помилка – ведення однієї версії, прагнення вписати до неї ТІМ. Ця помилка часто виникає через неусвідомлене ігнорування вказівок на інші індикатори. Спіймати себе на цьому можна, якщо вміти стежити за собою, бути спостерігачем собі – дуже важливе вміння для типувальника. Спосіб уникнути цієї помилки – вибір двох-трьох версій. Іноді слід навмисно розглядати протилежну версію (докладніше читайте нижче).

7. Повне розуміння роботи моделі приходить лише із відчуттям «зсередини» того, як працює ваша власна модель. Говорячи соціонічно, відбувається розуміння роботи моделі на рівні власного досвіду, тобто першої розмірності всіх функцій. Той, хто не проходить цей етап, може технічно правильно виділяти індикатори, але в нього не з'явиться "почуття тонких деталей", "жива картинка" роботи моделі, це призводить до схематизму. Тут є важливий елемент неявного знання, якому вчитель неспроможен навчити учня, яке учень отримує сам, і яке якісно змінює його сприйняття. Тому знання свого ТІМу, відчуте зсередини – обов'язкова умова для підготовки типувальника.

8. Індикатори починають бути помітними при соціонічному аналізі. Під аналізом розуміється письмове фіксування індикаторів. Аналіз відключає сприйняття типувальника від загального образу типу, змінює дистанцію сприйняття, оскільки типувальник має виявити цілком конкретні індикатори. Необхідність отримання індикаторів призводить до розуміння моментів, які потрібно уточнити. Не лінуйтеся робити письмові розбори. Усний аналіз стане можливим лише після ретельної роботи з текстами.

9. Досвід участі у «живому» типуванні заповнює прогалини. Як би детально не було виписано методику навчання, все одно є неявна частина знань, яка набувається в живому досвіді діагностики. І саме тому краще один раз самому зробити, ніж сто разів почути.

Набуття власного досвіду – умова навчання типувальника

Типувальнику обов'язково потрібно отримати власний чуттєвий досвід процесу обробки інформації у кожній функції. Потрібно не тільки знати, що таке, наприклад, одновимірність – її теоретичне визначення, опис роботи, але треба відчувати її роботу у собі. Метод самоспостереження дає цілком ясне розуміння, як працює одновимірність. Ви у своєму житті починаєте відслідковувати, що таке «неадекватність», «своєрідність»,

неможливість порівняти з чимось, неможливість «зіскочити» з однієї лінії мислення (з «одноколійки»).

Ще цікавіші експерименти над собою, коли намагаєшся змінити все перераховане вище. Дасш собі уявний дозвіл, уявляєш, що насправді можна не реагувати одновимірно. Наче це просто якесь обмеження, яке нав'язане ззовні, диктується обставинами. Фактично це більш прискіплива перевірка роботи моделі. Ви кажете: «Неможливо? А я зможу». І тут починається найцікавіше. Всі ваші «зможу» у вас на очах просто розбиваються об якусь невидиму стіну. Якщо ви чесні перед собою, то залишається констатувати факт того, що насправді - не можете, скільки б собі не навіювали протилежне. Щоразу, коли відбувається вплив на одновимірну функцію, реакції повторюються. І тоді картинка стає кристально ясною: ви чітко бачите роботу кожної функції, всі її обмеження та вміння.

Тільки отримавши свій досвід, коли починаєш відстежувати роботу всіх функцій, можеш розпізнати в інших те саме на будь-якому іншому матеріалі. Функції можуть бути іншими, але ви вже зрозуміли саму суть прояву кожної розмірності, кожного знака, і впізнаєте це в будь-якому іншому аспекті, в іншому наповненні.

Вплив ТІМу типувальника на результати типування

Процес визначення ТІМу відбувається як взаємодія та взаємовплив двох елементів системи «типувальник – типований». У цій взаємодії типувальник повинен охарактеризувати інформаційний метаболізм типованого. При цьому він сам є носієм певного ТІМу, який неминуче впливає на сприйняття та оцінку інформації, що надходить.

Нас цікавить процес обміну інформацією між учасниками з погляду взаємодії їх моделей. Як спосіб обробки інформації типувальника відбивається на його висновках про спосіб обробки інформації типованого?

Вплив знаків функцій

Як було описано вище, область компетенції мінусової функції ширша за область компетенції плюсової функції.

Було помічено, що типувальники, обробляючи інформацію за своєю плюсовою функцією, спочатку дуже погано розуміють інформацію з аспекту мінусової функції.

Так, плюсовим білим етикам – ЕІ інформація від багатовимірних мінусових етиків ЕІЕ, ІЕІ, СЕЕ, ЕСІ спочатку може здатися маловимірною. Міркування приблизно таке: «Яка ж це багатовимірна етика, якщо він не вміє добрі стосунки підтримувати, може нахамити, нагрубити, та це взагалі відсутність етики!»

Плюсові багатовимірні ділові логіки важко розуміють «мінус» ЧЛ у ІЛІ, ЛІЕ: «Як це можна – неякісно робити? Що означає тимчасова якість? Якість вона і є якістю – завжди».

Робота мінусової функції БЛ сприймається плюсовою функцією БЛ як поверхнева: «По верхах пройшовся, немає детального опрацювання».

Для мінусової функції плюсова обробка у цьому аспекті інформації може сприйматися як занадто детальна, примітивна, вузька.

Мінусовій функції БС інформація, що надходить від плюсової БС типованого, представляється надмірно перевантаженою деталями, конкретною, що може сприйматися як несмак.

Мінусовій функції ЧІ плюсова інформація з ЧІ здається якоюсь вузькою, однобокою.

Подібні розбіжності в обробці інформації функціями з різними знаками можуть призвести до того, що відповідні функції типованого помилково розцінюються як маловимірні. Ці помилки зустрічаються до тих пір, поки не набрано досвіду впізнавання індикаторів.

Вплив відмінності блоків

На висновки типувальника накладає відбиток також розбіжність блоків типувальника та типованого.

Як відомо, блок має характерне «зabarвлення», «звучання», яке визначається зв'язком аспектів у блоці (див. розділи «Блоки та кільця», «Блок – єдине ціле»).

Типувальнику найбільш зрозумілі «рідні» блоки, тобто такі ж, як у нього. На початку навчання типувальнику мислення по «нерідному» блоку видається якимось незрозумілим, «не таким».

Проблеми з різними знаками та різними блоками вирішуються у процесі накопичення досвіду типування. Приходять «впізнавання» іншого знака та іншого блоку та вміння відрізнити маловимірність від розбіжності знаків та блоків.

Вплив розмірності функцій

У процесі діагностики типувальник змушений оцінювати інформацію не тільки багатовимірними, а й маловимірними функціями.

Теоретично оцінка (і самооцінка) за одновимірною функцією відбувається лише на основі власного досвіду, вона індивідуальна за своєю природою, часто неадекватна, своєрідна. Одновимірні функції типувальника накопичує досвід впізнавання проявів типованих, які відзначає як нормативні чи багатовимірні. Однак все одно спостерігається невпевненість у правильності оцінки за одновимірними функціями – навіть у типувальників з великим стажем типування. Найбільш оптимальний шлях для одновимірних функцій – шукати індикатори та спиратися на них. Але іронія у тому, що одновимірні функції навіть у індикаторах сумніваються, не впевнені.

Нормативна функція типувальника точно впізнає нормативність цього ж аспекту інформації, а ситуативність визначає за індикаторами ситуативності, але внутрішнього розуміння ситуативності немає. Іноді вона впізнається як би суб'єктивно - є почуття, що це круто. Типувальнику завжди потрібно пам'ятати, що подібне «примірювання до себе» – методологічна помилка. Наповнення функцій буває дуже різним, і оцінка «крутіша, ніж у мене» може підвести.

Багатовимірні функції типувальника легко аналізують інформацію за своїми аспектами, враховуючи норми та ситуацію, тому можуть адекватно оцінити розмірність відповідних функцій типованого.

Враховуючи сказане, наполегливо рекомендую типувальнику завжди усвідомлювати, який аспект він аналізує, і дуже критично ставитися до здатності давати точні оцінки за своїми одновимірними функціями. Рекомендація для вирішення цієї проблеми: проведення діагностики парами, при цьому другий типувальник повинен доповнювати першого за розмірностями.

Вплив вітальності функцій

Існує проблема оцінки інформації щодо аспектів вітальних функцій типувальника. Оскільки Вітал – блок індивідуальної життєдіяльності, інформація щодо цього блоку автоматично порівнюється зі своєю індивідуальною, з індивідуальним досвідом, нормами, програмами. Крім того, важко думати, опрацьовуючи аспекти, що припадають на вітальні функції; керування автоматично переводиться в ментальний суперблок, але в ньому обробляються інші аспекти інформації. Помічено, що типувальникам енерговитратно аналізувати інформацію, яка їм потрапляє на Вітал. Вони швидше втомлюються. Проте оцінка багатовимірних вітальних функцій однаково досить адекватна – за умови накопичення деякого досвіду типирования.

Рекомендується, щоб у групі типувальників були представники, які мають різні функції в Менталі та Віталі. Типувальникам слід пам'ятати про особливості роботи їхнього вітального суперблоку.

Помилки типувальників

Помилки – це окрема важлива тема у соціонічній практиці. Хоча народна мудрість стверджує, що на помилках навчаються, іноді дуже важко змусити себе не засмучуватися при черговому «проколі» і конструктивно отримати користь з помилок. Правильне ставлення до помилок – ознака зрілого типувальника.

Наведемо найпоширеніші помилки типувальників.

Порівняння з описом типу, з набором типових ознак

Порівняння з описом типу, або використання як еталона порівняння опис типу (у тому числі фізіогномічні описи), – мабуть, найбільш поширена помилка серед типувальників-початківців. Найбільше цей підхід набув поширення на соціонічних форумах і так званих «соціонічних тусовках» – зустрічах людей, захоплених соціонікою.

Цей спрощений варіант соціоніки родом із типознавства. Дуже докладно описано різницю між модельним підходом і типознавством у статті Єрмака В.Д.[12]. Не зупиняючись докладно, зазначу – описи типу грішать тим, що включають індивідуальне життєве наповнення представників ТІМу. Ті, хто користуються описами, неспроможні чітко розрізнити, що у описах походить від моделі ТІМа, а що є життєвим досвідом конкретних людей, що послужили зразком до складання даного опису.

Описи майже завжди розпливчасті, неоднозначні, допускають індивідуальне прочитання і трактування, тобто фактор суб'єктивності дуже великий. І головне, подібні описи містять набір якихось поведінкових реакцій: що люблять чи не люблять представники такого типу, чого вони ніколи не скажуть, не зроблять, або навпаки, як вони повинні вчинити в такій ситуації тощо. Цей набір відображає не спосіб обробки інформації, а припущення про типову поведінку, засновані на поведінці конкретних людей, прийнятих за зразок.

Опора на образ ТІМу

У процесі розпізнавання в людини формується внутрішній образ об'єкта, що пізнається. Можна назвати образ індивідуальною моделлю, т.я. він поєднує за деякою ознакою певну групу об'єктів. Кожен типувальник має свій внутрішній образ кожного ТІМу, який склався в результаті досвіду спілкування з людьми, чий ТІМ йому був відомий. Образи одного й того ж ТІМу у різних типувальників не збігаються в силу їхньої

індивідуальності. Образ ТІМу допомагає при висуванні початкової гіпотези ТІМу, проте використовувати його як обґрунтування результату типування є помилкою.

Примірювання до себе

Примірювання до себе зустрічається практично в усіх, хто починає займатися соціонікою. Звучить воно приблизно так: "А я теж так реаую", "А в мене те саме", "Я теж не люблю ..." тощо. Таке примірювання говорить про те, що людина поки не оперує моделлю, не може абстрагуватися від конкретних, особистих проявів та побачити ТІМні. Існує спрощене розуміння: представники одного ТІМу нібито повинні мати схожі звички, однаково чинити, приймати однакові рішення, тобто акцент робиться не на моделі мислення, а на реальній поведінці людей. Помилка «примірювання до себе» – це «скочування» для порівняння життєвого досвіду.

Однак є допустимим (і у будь-якому випадку відбувається) **примірювання до своєї моделі ТІМу**. Кожен типувальник знає свій ТІМ. Знає розмірність функцій, знаки. І в процесі вивчення роботи власної моделі типувальник обов'язково порівнює **роботу своєї моделі з тим, як працює модель в інших**.

Невміння зберігати дистанцію

Дотримання дистанції в типуванні важливе як при очному, так і при віддаленому типуванні. В даному випадку я маю на увазі не психологічну дистанцію, хоча її теж необхідно дотримуватися у спілкуванні з типованим, а дистанцію в аналізі індикаторів. Це означає, що не слід заглиблюватися в «надрі» буквального змісту тексту. Важливо бачити цілісні смислові одиниці мовлення, які несуть соціонічну інформацію. Найчастіше неправильно обрана дистанція заважає точно виділити аспект інформації, та його відшуковують буквально дослівно, відсутня цілісність картинки. Вміння тримати правильну дистанцію приходить із досвідом типування.

Невміння ставити точні питання

Типувальники-початківці часто не орієнтуються в тому, як ставити запитання, багато питань проходить «вхолосту» (див. розділ «Які питання ми ставимо»). Але це не повинно засмучувати учнів, уміння бути точним у формулюванні питань приходить із досвідом типування.

Залежність від попереднього результату

У типувальників спостерігається феномен залежності від попереднього результату. Це не патологія, а нормальна робота психіки. Це пов'язано з роботою пам'яті, і з тим, що кожна нова дія вписується психікою в систему зв'язків, утворюючи тим самим «картину світу».

Якщо типувальник прийняв рішення про те, що певна реакція типованого за аспектом «логіка» є багатовимірною, це фіксується в його пам'яті, і наступну реакцію з цього аспекту типувальник буде мимоволі оцінювати не нейтрально, а очікуючи підтвердження попереднього враження. Вмикається механізм «домальовування», коли інформація від типованого починає фільтруватись під одну версію. Я думаю, що досить

стійка залежність «спостережуваний феномен – судження» виникає не з одного разу, а з певної кількості однакових оцінок, що повторюються. У цьому прикладі замість «багатовимірності логіки» можна підставити будь-який інший соціонічний параметр, наприклад екстраверсію, або знак функції, або якусь ознаку Рейніна тощо.

Незалежна думка виникає лише у перший момент. Всі наступні оцінки вписуються в уже створену карту ТІМу типованого. Типувальник не може бути незалежним від своїх попередніх суджень. Це відбувається мимоволі. І це, як завжди, монета із двома сторонами. З одного боку - це необхідна робота психіки для утворення зв'язків, з іншого боку, якщо вона не контролюється типувальником, то він не помічає, як починається припасування під попередні рішення.

Добре описаний механізм домальовування у Костянтина Ральченка (експерта ШСС):

«Прикладом роботи механізму домальовування (коли бачиш те, чого немає) і витіснення (коли не помічаєш того, що є) може бути відоме в соціоніці явище потрапляння типувальника в залежність від гіпотези ТІМу. Напевно через це проходили майже всі, хто вчився типувати. Коли з появою версії ТІМу ти перестаєш помічати досить очевидні нестиківки, а також бачиш підтвердження своєї версії там, де їх немає. Дуже важливо не просто пам'ятати дві-три гіпотези, а вміти вільно перемикатися з однієї версії на іншу (повністю перемикається, а не вдавати, що перемикнувся, а насправді підганяти). Особливо катастрофічно таке «залипання» в одній версії при очному типуванні, коли ти ризикуєш просто пропустити повз вуха половину важливої інформації. У мене є досвід помилок у типуваннях, та їх виявлення. Колись мене дуже вразив «ефект прозріння», коли вперше вдалося повністю перейти на іншу версію і я зрозумів, скільки всього було підігнано. Це був дуже цінний досвід.

Після того, як ти визначився з типом людини, досить важко подивитися на нього під кутом іншої версії. Особливо на людину, з якою близько спілкуєшся тривалий час. Перешкода в тому, що створюється образ цієї людини в голові, створюється образ її ТІМу, її прояви постійно пояснюються за допомогою цієї схеми. Багато чого наворачтається. І вміти щоразу подивитися свіжим поглядом, помітити помилку, коли щось із чимось не в'яжеться – це не таке просте завдання. Навіть якщо тобі з боку показують, що можлива інша точка зору, і вона виглядає більш правдоподібною. Через це я також пройшов.

Фокус у тому, що домальовування та витіснення стають очевидними лише після того, як ти їх помітив. Потім уже, коли «поміняв точку збірки», не розумієш, як ти міг не помічати настільки очевидних речей. Вигаданий образ просто розвалюється на очах. А раніше все здавалося нормальним. Вірніше, сумніви десь у глибині душі можуть бути присутніми, але вони теж пригнічуються, і звернути на них увагу не так просто

Те саме з образом себе та визначенням власного типу. Не так просто буває прорватися через свої уявлення. Видно, наскільки деяким типованим важко прийняти версію типу, що відрізняється від їх власної, подолати образ, що укорінився. Це велика та складна тема. До того ж багато хто використовує соціоніку не для самодослідження, а для підтримки своїх домальовувань, для самовиправдання тощо. З іншого боку, із собою трохи простіше, ніж із близькими, оскільки твої реакції у тебе завжди під рукою – досліджуй на здоров'я.

Дуже багато витіснення виявляється при дослідженні своїх одновимірних реакцій, страхів, комплексів. Болючі моменти забуваються, затушовуються, страхи одновимірок пояснюються через аспекти сильних функцій, за якими не так страшно зізнатися. Звичайне явище, коли людина вважає, що у нього немає жодних проблем за одновимірками, поки не почне все ретельно досліджувати та фіксувати.

Соціонічне знання (як і психологічне, езотеричне та будь-яке інше) можна використовувати подвійно. З одного боку є можливість застосовувати його для дослідження себе, свого типу, своїх стосунків, реакцій, глибокого розуміння інших людей

та їх проблем. З іншого боку, його можна використовувати для зміцнення своїх ілюзій. Коли замість того, щоб зрозуміти живу людину, ти вішаєш на неї ярлик «гамлет», або «дуал», або «одновимірний логік», і будеш взаємодію з нею на підставі стереотипів, не помічаючи того, що в ці стереотипи не вписується, і приписуючи людині якості, які їй належить мати згідно з твоїми уявленнями про її ТІМ. Виходить просто ще одна жорстка установка, упередження щодо цієї людини, тільки й усього. І тут працюють ті самі механізми домальовувань-витіснення...

Думаю, можна не пояснювати, що все те саме справедливо щодо власних якостей. Наприклад, із тим, що людина вважає слабкими свої багатовимірні функції, а одновимірні – дуже сильними, ми стикаємося буквально щокроку. І пояснити людині, що її ЧІ, наприклад, чудова, сильна, чудово наповнена, але при цьому спирається лише на власний досвід, може бути складно. Особливо якщо у неї є жорсткі уявлення про роботу моделі, які докорінно відрізняються від того, що ми спостерігаємо.

Тож якщо говорити лише про ті домальовування, з якими ми стикаємося у соціоніці, можна написати якщо не книгу, то досить велику статтю. А соціоніка – лише мала частина нашого життя».

Залежність від попередніх рішень є на заваді і погіршує наш інструмент діагностики. Необхідно проводити постійну роботу з нейтралізації цього механізму. Що можна зробити у цьому напрямі?

Перше – це визнання самої проблеми. Стверджувати, що людина є незалежною від своїх попередніх оцінок, можна лише за повної відсутності самоспостережень. Отже, потрібно займатися самоспостереженням та відстежувати моменти залежності.

Друге – робота над собою. Вона містить наступні пункти:

- Ввічкнення «спостерігача» – це керований психікою експерта поділ уваги на дві частини: одна частина стежить за типуванням, друга («спостерігач») – за собою. Коли знаходишся в одному розумовому руслі, то нема кому помітити власні помилки або ігнорування. Якщо поруч є людина, яка готова з тобою співпрацювати, і ви обоє налаштовані з'ясувати істину, то неважко поділити між собою завдання. Але часто доводиться ділити ці завдання у своїй власній голові. Доводиться постійно перемикатися з одного поля уваги на інше.
- Вміння перемикатися між версіями, "зрушувати точку збірки". І це непросто. Наприклад, як би красиво не складалася одна версія, потрібно пересилити себе і перейти на іншу версію, знайти всі «за» і «проти». Усередині йде сильний опір. Ось йому треба вміти протистояти. Якщо хоч щось можна інакше трактувати, то саме тут потрібно поставити додаткове запитання, відповідь на яке прибере подвійне тлумачення.
- Вміння не йти на поводу у загального враження про впевненість чи невпевненість типованого, точно визначати параметри: розмірності, знаки тощо. При цьому я не закликаю відмовлятися від загального враження – це теж інформація для типувальника. Загальне враження - розгляд на дальній дистанції, який слід взяти до уваги. Але на цій дистанції не можна залишатися. Точне дотримання правил виділення індикаторів – ближня дистанція, де ми працюємо.
- Якщо можливі два варіанти трактування індикатора, потрібно фіксувати обидва варіанти, а не вибирати на користь одного. Вибір робиться лише наприкінці діагностики, коли зібрано достатньо матеріалу для однозначного рішення.
- Відстеження бажання щось пропустити, не коментувати. Зазвичай, це «щось» і є тим, що не вписується у версію або не розуміється типувальником. У будь-якому випадку саме на цьому потрібно зупинитися і прийняти для себе рішення: або

винести це на загальне обговорення, або поставити додаткове питання до типованого, або й те, й інше.

- Не бійтеся помилок.

Третє – це наявність у типувальнику ведучого, котрий стежить за «залипанням» в одній версії. На практиці типувальники часто ділять між собою аналізовані аспекти, і кожен відстежує інформацію щодо аспектів своїх багатовимірних функцій. І тут кожен бачить частину картини, приділяючи більше уваги певним аспектам інформації. При узгодженні кожен доводить характеристики тих функцій, що він аналізував. Ведучий виступає у ролі спостерігача і зауважує, коли типувальник «тягне ковдру на себе», дуже наполегливо аргументує одну версію, не враховуючи (не помічаючи) те, що в неї не вписується.

Четверте – призначення альтернативної версії (якщо вона не з'явилася у процесі діагностики природним чином) з повною аргументацією всього, що буде знайдено на її користь. Можна навіть призначити людину, яка б стежила за альтернативною версією.

П'яте – проведення незалежної діагностики, коли кожен робить свій аналіз, не маючи можливості узгоджувати версії, підлаштовуватися під інших типувальників. У такому разі при зведенні результату воедино можна буде побачити наявність «залипань» та залежностей.

Шосте – подальше спостереження за типованим з уявним відключенням від готового результату. Коли типування закінчується і минає якийсь час, нам простіше «відпустити» готовий результат, не чіплятися за нього. І цим можна скористатися, якщо допомогти собі свідомою установкою: стежу за проявами людини з метою помітити все, що не вписується в ТІМ. Домінанту уваги буде зосереджено лише на пошуку помилок.

Робота, спрямована на гнучкість мислення – це уважне, усвідомлене відстеження будь-яких спроб «підгонки» під версію. Рекомендую типувальникам працювати над своєю усвідомленістю (шляхом медитацій), що дозволяє контролювати свій розум та постійно відстежувати прагнення піти в ілюзію.

Суб'єктивне ставлення до типованого

Кожен з нас має свої слабкості. Нам може подобатися або не подобатися типований через різні обставини, наприклад, ми закінчили один і той же ВНЗ або розділяємо одне і те ж хобі, або маємо різні політичні переконання і т.п. Такі симпатії/антипатії зазвичай відносяться до відмінностей у наповненні моделей учасників типування та неінформативні для визначення ТІМу. Відмова від вираженої суб'єктивної оцінки типованого, вміння бути об'єктивним – це обов'язкова умова професійного типування.

У ході типування на нас так чи інакше впливають міжтимні відносини, що складаються між нами та типованим. Не треба думати, що міжтимні відносини – це щось, що потребує тривалого часу для прояву. Іноді ми відчуваємо дискомфорт чи комфорт, викликаний тимними якостями типованого, вже в перші хвилини спілкування. Вміння помітити і правильно оцінити таку якість відносин може послужити хорошу службу при висуванні гіпотези ТІМу, тому типувальнику рекомендується напрацьовувати таку навичку.

Окрему увагу слід приділити явищу соціонічного шовінізму. З огляду на звичку оперувати чорно-білим мисленням, а також тому, що через об'єктивну міжтимну взаємодію деякі ТІМи більш нам приємніші, ніж інші, ми буваємо схильні ділити ТІМи на «хороші» і «менш хороші». З точки зору соціонічної етики підхід може бути лише один: усі ТІМи рівні. Немає хороших і поганих ТІМів. У кожного ТІМу своє завдання у соціоні. І всі завдання однаково важливі для соціону як системи.

Іноді все ж таки трапляються випадки, коли не вдається позбутися відчуття особистого неприйняття типованого. У таких випадках рекомендується взагалі відмовитись від типування.

Після типування

Наявність «масок», чи комунікативних моделей, ускладнює будь-яке типування, як очне, так і віддалене. Потрібно пам'ятати, що кожна людина на початку спілкування мимоволі прагне показати свої найкращі (з її точки зору) сторони, те, яка вона «правильна», своє Суперего. Психологія людини така, що вона часто не приділяє особливої уваги своїм сильним сторонам (роботі багатовимірних функцій), тому що ці аспекти не завдають клопоту. Навпаки, цінується та підкреслюється те, до чого докладаються зусилля. Людині здається, що саме це, здобуте наполегливою працею, варто продемонструвати іншим: «Я молодець, я впорався». Часто ця "маска" залишається на людині до кінця типування.

Відкриття розмірності функцій уможливило розпізнавання «маски». Однак потрібно завжди пам'ятати про те, що інструмент оцінки - психіка експерта - суб'єктивний за своєю природою, і експерт може потрапити під вплив групи або впасти в самонавіювання, тобто завжди потрібно допускати помилки. Тому після закінчення типування ми рекомендуємо наскільки можна продовжувати спостереження за протипованим, наприклад, у звичайному спілкуванні на форумі. Неофіційна атмосфера розслаблює людину, вона стає природнішою, знімає «маску». Якщо виявляється помилка типування, бажано (якщо є згода типованого та можливість) провести повторне типування з урахуванням нової інформації. Не слід боятися визнавати помилки типування. Метод експертної оцінки неспроможний дати стовідсоткової точності через суб'єктивність інструмента визначення – психіки типувальника. Метод віддаленого типування ускладнюється відсутністю візуальної інформації. Це робить його менш надійним і складнішим у порівнянні з очним типуванням. Перевірка результатів типування – шлях до зниження помилок.

Інтертипні відносини

Відносини це те, з чого почалася соціоніка. Саме питанням міжособистісних відносин зацікавилася свого часу Аушра Аугустінавічюте, і побачила в них закономірності, які призвели до відкриття типів інформаційного метаболізму та інтертипних взаємодій. Однак неофіти не завжди ясно усвідомлюють, що модель відносин та реальні контакти — не одне й те саме.

Коли ми спостерігаємо стосунки у повсякденному житті, то бачимо, що з різними людьми вони складаються по-різному. З начальником ми говоримо не так, як із підлеглим чи з другом. У сім'ї створюються свої – споріднені – стосунки, і те, що припустимо із родичем, неприпустимо зі сторонньою людиною. Ми можемо помітити, що у різних соціальних верствах різна манера спілкування. Наприклад, тінейджери спілкуються якоюсь своєю мовою, не цілком зрозумілою дорослим.

Всі ці спостереження – нескладні, і, гадаю, ви вже зустрічали класифікації відносин за рівнем близькості, за соціальним статусом, за віком тощо. Однак Аушра Аугустінавічюте помітила такі особливості у взаємодіях людей, які не залежать від усіх вищезгаданих умов, не змінюються зі зміною віку, статусу, дистанції спілкування. Вона відкрила, що спосіб обробки інформації в людини незмінний і нерозривно пов'язаний зі способом передачі інформації іншій людині, і, відповідно, способом сприйняття інформації, що надходить від іншого. Весь цей процес – отримання, обробки та видачі інформації – і є взаємодія зі світом (у тому числі з будь-якою іншою людиною).

Досі ми говорили про те, як кожен ТІМ опрацьовує інформацію, і не враховували, звідки вона йому надійшла, тобто не враховували другий елемент системи. Тепер включимо до розгляду цей елемент.

Другим елементом - тим, від якого надходить інформація, - може бути будь-який об'єкт поза нашою психікою, як живий, так і неживий. Якщо, наприклад, ми дивимося на море, то нам надходить інформація, не модульована психікою іншої людини. Але якщо ми отримуємо інформацію від іншої людини, то ми отримуємо її у певній формі, оскільки вона – результат роботи її психіки, що відповідає параметрам її ТІМу. Наприклад, якщо ми спілкуємося з людиною, яка має ТІМ ЛІЕ, і говоримо про роботу, то від неї виходитиме інформація по ЧЛ у розмірності від 1 до 4 зі знаком «мінус», а якщо говоритимемо про стосунки, то від неї виходитиме інформація по БЕ у розмірності не більше 1, зі знаком «плюс». А що ми зможемо сприйняти? Припустимо, наш ТІМ — СЕЕ, тоді ми сприймаємо інформацію щодо ЧЛ не більше другої розмірності та зі знаком «плюс», а за БЕ — у розмірності 3 та зі знаком «мінус». Очевидно, що сприйняти інформацію з ділової логіки у виданій ЛІЕ якості ми не можемо, ми її «уріжемо» до нормативної, тобто сформулюємо якесь правило, «як має бути», але не зможемо врахувати нюанси ситуації. А ось з етики стосунків, на наш погляд, інформація буде явно однобока; ми самі могли б набагато ширше її інтерпретувати, доповнити. Цей приклад показує, що таке соціонічні відносини.

СОЦІОНІЧНІ ВІДНОСИНИ — це закономірності передачі та прийому інформації при взаємодії типів інформаційного метаболізму. Вони ще називаються — **ІНТЕРТИПНІ ВІДНОСИНИ**.

У процесі інтертипних відносин взаємодія відбувається між функціями, що обробляють один і той самий аспект інформації.

Знання закономірностей інтертипних відносин дозволяє пояснити особливості відносин, що виникають на основі різниці обробки інформації різними ТІМами, а також спрогнозувати взаємини між носіями певних ТІМів психіки на рівні модельної взаємодії.

При цьому треба пам'ятати, що кожна людина — не тільки представник певного типу психіки, а й індивідуальність, яка має наповнення моделі, тобто її функції заповнені індивідуальним життєвим досвідом. Наприклад, представники одного і того ж ТІМу росли в сім'ях з різним соціальним статусом, здобули різну освіту. Очевидно, що їхній культурний рівень буде різним. Це якраз та зовні спостережувана різниця, про яку ми говорили на початку глави. Але якщо ми порівняємо їх спосіб обробки інформації, він виявиться абсолютно однаковим. Це схоже на однакові судини з різним вмістом.

Таким чином, для того, щоб аналізувати інтертипні відносини, нам потрібно дивитися не лише на зовнішні прояви, а й на те, які виникають *закономірності передачі та прийому інформації*.

Чи впливають інтертипні відносини на комфортність спілкування? Звісно, впливають. І цю комфортність можна передбачити, тому що ми знаємо закономірності реакцій щодо кожної функції. Так, якщо ми знаємо, що представники певного ТІМу мислять і постійно видають інформацію щодо функції ЧІ, а в нас ЧІ обробляється одновимірною четвертою функцією, то ми постійно отримуватимемо за цією функцією перевантаження, що супроводжуватиметься негативними керуючими емоціями (КЕ, див. розділ «Керуючі емоції»).

Такі закономірності вже описані у соціоніці. Наприклад, кажуть, що найкомфортніші стосунки – дуальні, найбільшчіші – конфліктні тощо. Але від подібних узагальнень – один крок до спрощення та помилкового розуміння соціонічних відносин, тому що тут ми починаємо підмінювати закономірності обробки інформації психологічним станом (приємно/неприємно) і поширювати його на будь-які стосунки з представниками певного типу. Характерні реакції, зумовлені інтертипними відносинами, виникають, коли взаємодіють всі функції моделі (чи хоча б групи тих функцій, які викликають відповідні керуючі емоції). Але у взаємодію всі функції вступають не завжди, не на будь-якій дистанції і не на будь-якому часовому відрізку. Наприклад, якщо ЛСЕ дивиться спектакль з участю конфліктера ІЕІ, він спостерігає гру актора з ЧЕ, на нього впливає сюжет спектаклю (можливий будь-який аспект), але при цьому функції ЧЛ у них не взаємодіють. І навіть якщо актор видає інформацію щодо функції БІ, то ця БІ не спрямована безпосередньо до цього глядача ЛСЕ (наприклад, йому особисто не пророкують неприємності). Таким чином, взаємодія за больовими функціями не відбувається, і інтертипні відносини не спрацьовують у тій формі, в якій вони спрацювали б при повній взаємодії партнерів, наприклад, у робочій обстановці або в сімейному житті. В результаті ЛСЕ йде дуже задоволений грою актора, не відчувши «конфлікту».

Назва відносин відбиває лише найяскравішу КЕ цих відносин. Детальніше про назви поговоримо нижче.

У соціоніці існує **16 видів інтертипних діадних (між двома партнерами) відносин**, які можна описати через взаємодію моделей ТІМів.

Симетричні взаємодії – це відносини формально рівних партнерів. Паритет забезпечується формально однаковою взаємодією однойменних функцій моделей ТІМів.
Симетричні інтертипні відносини:

- тотожні
- дуальні
- активація
- дзеркальні

- родинні
- міражні
- напівдуальні
- ділові
- квазітотожні
- повна протилежність
- суперего
- конфліктні

Асиметричні взаємодії - відносини формально нерівних партнерів. Такі відносини «сприяють зародженню соціальних інтересів та утворюють комунікативний механізм соціального прогресу» (А. Аугустінавічюте). **Асиметричні інтертипні відносини:**

- відносини соціального замовлення – передача та прийом;
- відносини соціального контролю (ревізії) – контроль та підконтрольність.

		Він→	I квадра				II квадра				III квадра				IV квадра			
Ви↓		ІЛЕ	СЕІ	ЕСЕ	ЛІІ	ЕІЕ	ЛСІ	СЛЕ	ІЕІ	СЕЕ	ІЛІ	ЛІЕ	ЕСІ	ЛСЕ	ЕІІ	ІЕЕ	СЛІ	
		I квадра	ІЛЕ	Тот.	Дуал.	Актив.	Дзер.	Замов.	Контр.	Діл.	Мір.	СЕ	ПП	КТ	Конф.	ПЗ	ПК	Род.
II квадра	СЕІ	Дуал.	Тот.	Дзер.	Актив.	Контр.	Замов.	Мір.	Діл.	ПП	СЕ	Конф.	КТ	ПК	ПЗ	ПД	Род.	
	ЕСЕ	Актив.	Дзер.	Тот.	Дуал.	Род.	ПД	ПЗ	ПК	КТ	Конф.	СЕ	ПП	Діл.	Мір.	Замов.	Контр.	
	ЛІІ	Дзер.	Актив.	Дуал.	Тот.	ПД	Род.	ПК	ПЗ	Конф.	КТ	ПП	СЕ	Мір.	Діл.	Контр.	Замов.	
	ЕІЕ	ПЗ	ПК	Род.	ПД	Тот.	Дуал.	Актив.	Дзер.	Замов.	Контр.	Діл.	Мір.	СЕ	ПП	КТ	Конф.	
III квадра	ЛСІ	ПК	ПЗ	ПД	Род.	Дуал.	Тот.	Дзер.	Актив.	Контр.	Замов.	Мір.	Діл.	ПП	СЕ	Конф.	КТ	
	СЛЕ	Діл.	Мір.	Замов.	Контр.	Актив.	Дзер.	Тот.	Дуал.	Род.	ПД	ПЗ	ПК	КТ	Конф.	СЕ	ПП	
	ІЕІ	Мір.	Діл.	Контр.	Замов.	Дзер.	Актив.	Дуал.	Тот.	ПД	Род.	ПК	ПЗ	Конф.	КТ	ПП	СЕ	
	СЕЕ	СЕ	ПП	КТ	Конф.	ПЗ	ПК	Род.	ПД	Тот.	Дуал.	Актив.	Дзер.	Замов.	Контр.	Діл.	Мір.	
IV квадра	ІЛІ	ПП	СЕ	Конф.	КТ	ПК	ПЗ	ПД	Род.	Дуал.	Тот.	Дзер.	Актив.	Контр.	Замов.	Мір.	Діл.	
	ЛІЕ	КТ	Конф.	СЕ	ПП	Діл.	Мір.	Замов.	Контр.	Актив.	Дзер.	Тот.	Дуал.	Род.	ПД	ПЗ	ПК	
	ЕСІ	Конф.	КТ	ПП	СЕ	Мір.	Діл.	Контр.	Замов.	Дзер.	Актив.	Дуал.	Тот.	ПД	Род.	ПК	ПЗ	
	ЛСЕ	Замов.	Контр.	Діл.	Мір.	СЕ	ПП	КТ	Конф.	ПЗ	ПК	Род.	ПД	Тот.	Дуал.	Актив.	Дзер.	
IV квадра	ЕІІ	Контр.	Замов.	Мір.	Діл.	ПП	СЕ	Конф.	КТ	ПК	ПЗ	ПД	Род.	Дуал.	Тот.	Дзер.	Актив.	
	ІЕЕ	Род.	ПД	ПЗ	ПК	КТ	Конф.	СЕ	ПП	Діл.	Мір.	Замов.	Контр.	Актив.	Дзер.	Тот.	Дуал.	
	СЛІ	ПД	Род.	ПК	ПЗ	Конф.	КТ	ПП	СЕ	Мір.	Діл.	Контр.	Замов.	Дзер.	Актив.	Дуал.	Тот.	

Умовні позначення:

Тот. – тотожні	Мір. – міражні	НД – напівдуальні	ПК – підконтрольний
Дуал. – дуальні	Діл. – ділові	Род. – родинні	ПП – повна протилежність
Актив. – активація	Конф. – конфліктні	КТ – квазітотожні	Замов. – замовник
Дзер. – дзеркальні	СЕ – суперего	ПЗ – підзамовний	Контр. – контролер

Опис інтертипних відносин може бути:

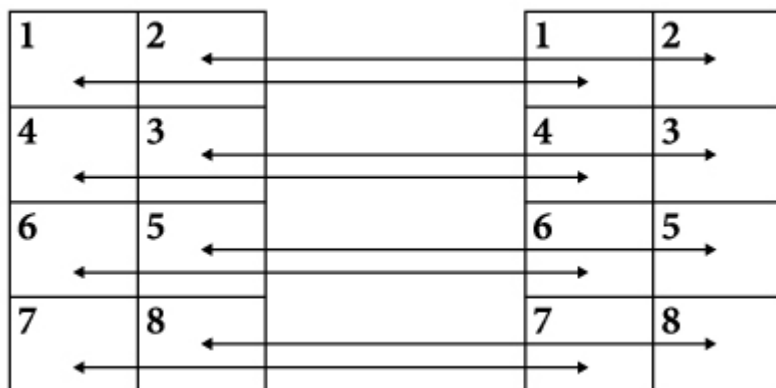
- операційно-функціональний – взаємодія функцій без урахування аспектів інформації;
- функціонально-аспектний – взаємодія функцій з урахуванням аспектного змісту;
- опис взаємодії реальних людей з урахуванням конкретно-життєвої інформації (наповнення функцій). [2, с.187]

У цьому розділі наведено *операційно-функціональні описи* всіх соціонічних відносин: узагальнені схеми, що не залежать від конкретних ТІМів та наповнення функцій (дуальні відносини – як загальна схема для всіх дуальних пар, тотожні – для всіх тотожних тощо). Також наведено приклади *функціонально-аспектних описів* відносин (між конкретними ТІМами) для деяких пар.

Операційно-функціональні описи показують стосунки абстрактно, так само, як і описи моделей ТІМів. Для того, щоб «приземлити» суху абстракцію, опис взаємодії між конкретними ТІМами доповнено результатами внутрішніх спостережень за відчуттями

при взаємодії функцій. Але варто пам'ятати, що такі описи пишуться конкретними людьми зі своїми особистими особливостями сприйняття.

Тотожні відносини

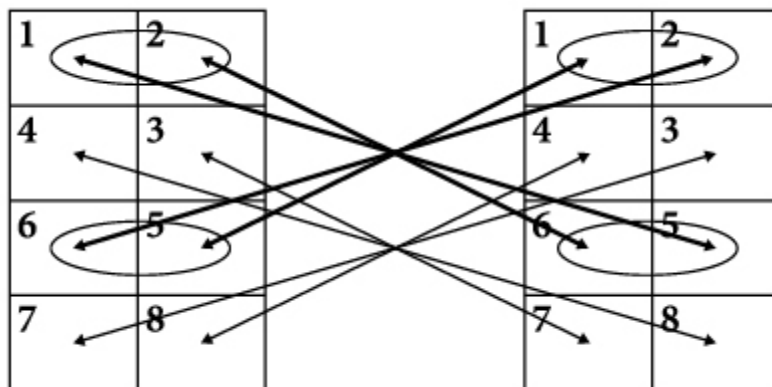
Симетричні відносини.

Знаки взаємодіючих функцій збігаються.

Взаємодія: 1 ↔ 1; 2 ↔ 2; 3 ↔ 3; 4 ↔ 4; 5 ↔ 5; 6 ↔ 6; 7 ↔ 7; 8 ↔ 8.

Максимальна передача інформації з усіх аспектів. Найбільш підходящі відносини для точної передачі за багатовимірними функціями, наприклад, у процесі спільної діяльності, під час навчання, при вихованні. У спільному житті відчуватиметься нестача інформації щодо Суперіду, оскільки ці функції маловимірні в обох партнерів.

Дуальні відносини, або відносини доповнення

Симетричні відносини.

Знаки взаємодіючих функцій не збігаються.

Взаємодія: 1 ↔ 5, 2 ↔ 6, 3 ↔ 7, 4 ↔ 8.

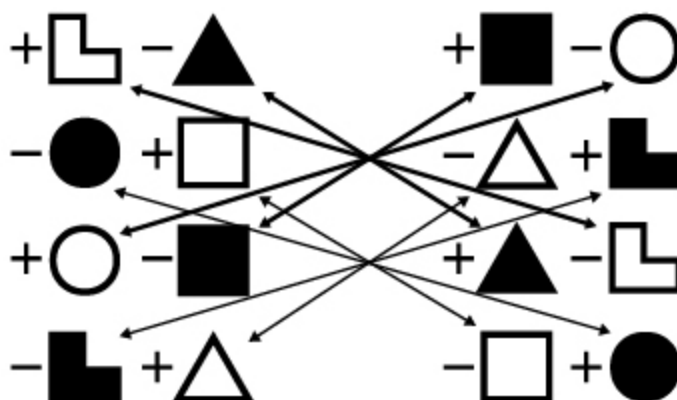
Партнери повністю доповнюють один одного за розмірностями та тальністю. Інформація з блоку Его впливає на блок Суперід партнера (1 ↔ 5, 2 ↔ 6), при цьому інформація з ф. 1 сугестує, а інформація з ф. 2 активує кожного із партнерів. Отримання інформації на блок Суперід супроводжується позитивними керуючими емоціями, і «запускає» роботу всієї моделі. Таким чином, видача інформації від блоку Его щоразу активує Суперід партнера, що включає його блок Его, і він у свою чергу активує Суперід партнера.

Взаємодія блоків Суперего та Ід (3 ↔ 7, 4 ↔ 8) не виявляється болісною для Суперего кожного з партнерів через індивідуальну спрямованість роботи блоку Ід (докладніше див. «Дуальні відносини ЕП–ЛСЕ»).

Різниця в знаках функцій призводить до недостатності інформації, тому виникає необхідність звернутися за нею в соціон. Отже, створюється умова відкритості системи. Обидва партнери однієї нальності (раціонали чи ірраціонали), що сприяє кращому взаєморозумінню.

Дуальні відносини найбільш комфортні для спільного життя.

Дуальні відносини ЕП - ЛСЕ

1 ↔ 5. Блок Его взаємодіє із блоком Суперід. Інформація від функції БЕ зі знаком «плюс» ЕП сугестує ЛСЕ у зоні «плюсу». Сугестія по БЕ полягає в тому, що від ЕП постійно надходить етична інформація як у словесній формі (оцінки, роздуми, міркування), так і в невербальній (теплий м'який погляд, душевні інтонації, голос, що не тисне, загальний вигляд приємної етичної людини). ЛСЕ так само постійно видає інформацію з ЧЛ, як у вигляді ділової активності (він завжди знаходить, чим зайнятися), так і у вигляді міркувань, роздумів, оцінок. Обидва партнери раді допомогти за аспектами своїх базових функцій, але це не означає, що вони беруться повністю підмінити обробку інформації щодо сугестивних функцій один одного. Це було б неможливо. Дуал є взірцем, до якого хочеться прагнути. Так як знаки функцій у дуалів різні, і в правому кільці соціпрогресу відбувається вплив плюсової ф. 1 на мінусову ф. 5, то дуалам бракує інформації в зоні «мінусу» сугестивної функції. Це не означає, що вони хочуть отримувати негативні стоунки або неякісну роботу, – очікування відносяться до мінусової інформації щодо «масштабу» – глобальність охоплення.

2 ↔ 6. Інформація від функції ЧІ ЕП активує ф. 6 ЛСЕ – показом потенційних можливостей, його власних, і ситуацій, у яких необхідно розібратися, розумінням суті, сенсу явищ, поясненням причин поведінки людей. Інформація від функції БС ЛСЕ активує ф. 6 ЕП – вмінням красиво виглядати, підбирати гарні поєднання в одязі, вмінням створювати затишок та комфорт, стежити за зовнішнім виглядом предметів та людей. Кожен із них хотів би в аспекті ф. 6 відчувати себе вмілим (здатним), і несвідомо очікує похвали. У взаємодії функцій 2 і 6 також є вплив різниці знаків. Кожен із партнерів за ф. 6 очікує більш детальної та конкретної інформації щодо аспекту, тоді як мінусова функція 2 схильна міркувати, пояснювати та діяти в зоні «мінуса». Це може викликати відчуття недостатності інформації, якщо партнер не звертає увагу на зону «плюсу», особливо якщо «мінус» звучить не в «масштабі», а в «якості»: наприклад, «некрасиво виглядаєш» (-БС), «це потворно» (-БС), «це безглуздо» (-ЧІ), «все це нісенітниця» (-ЧІ) тощо. Згодом відбувається «притирання» функцій 2 за знаком, і дуали привчаються «не тиснути на

улюблені мозолі» активаційної функції. Це не складно зробити, тому що тут коригується робота ментальної багатовимірної функції.

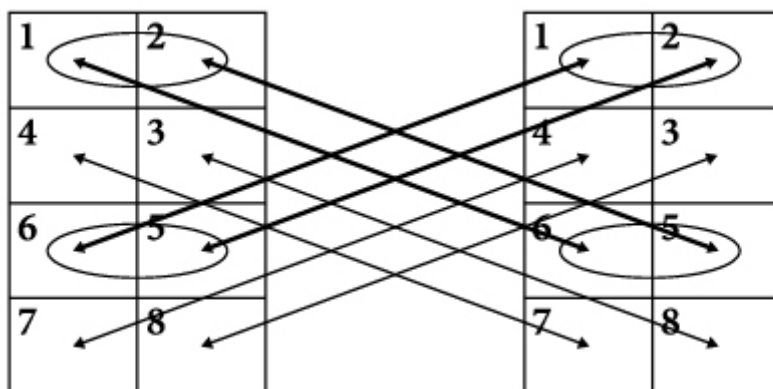
За проявами Суперіда для кожного з партнерів дуал виглядає великою дитиною, і до неї виникає батьківське ставлення: терпляче, дбайливе. Але таке ставлення поступово може викликати егоїстичне бажання тільки отримувати і не віддавати нічого натомість, тому що отримання завжди приємніше, і прагнення «сісти на шию і звісити ніжки» — звичайна людська тенденція лінуватися завжди чекає зручного випадку. Це одна з можливих труднощів у дуальних відносинах, яку необхідно зрозуміти. Іноді одного усвідомлення достатньо, щоб не відбувалася подібна деградація стосунків (будь-які стосунки можуть як розвиватися, так і деградувати).

3 ↔ 7. Взаємодія за ф. 3 і 7 не викликає проблем за розмірностями функцій, оскільки за ф. 3 поведінка партнера сприймається як «правильна». Добре заповнена нормативна функція вписується в очікування як соціуму, так і дуала. Оскільки Ід ніяких вимог не пред'являє, то і «зіткнень» щодо аспектів функцій 3 і 7 не відбувається.

4 ↔ 8. З цієї причини немає тертя між функціями 4 і 8, хоча здається, що дуал всією потужністю чотиривимірної восьмої функції може розчавити бідну четверту функцію дуала. Але цього не відбувається, тому що індивідуальна спрямованість Іда націлена на задоволення лише потреб «хазяїна». А при тривалому спілкуванні (сімейне життя) в інтереси людини починають входити й інтереси партнера з цієї функції. Так, ЛСЕ вважає свого дуала об'єктом захисту та охорони (ЧС). А ЕП підлаштовується під особливості роботи функції БІ ЛСЕ. Такі підстроювання Іда відбуваються несвідомо та автоматично. Звісно, неможливо повністю виключити прояви ф. 8 з життя, але ця функція вміє пристосовуватися до потреб індивіда. І якщо в потреби ЛСЕ входить не доставляти партнеру неприємних хвилин бачення проявів його ЧС, він цілком може навчитися стримуватися. А якщо в інтереси ЕП не входить змушувати ЛСЕ зайвий раз нервувати через запізнення, то він вчасно згадує про те, що потрібно попередити партнера, якщо відбувається збій в узгодженому графіку.

Це опис дуальних відносин з урахуванням тривалої взаємодії та близької психологічної дистанції, наприклад, сімейної пари. Звичайно, взаємодія партнерів в умовах іншої обстановки (наприклад, робочої), з урахуванням аспектного змісту завдань, статусного становища та гендеру матиме свої особливості. Діада ЕП–ЛСЕ утворює систему з ціннісною орієнтацією на плюсову ділову логіку та плюсову етику стосунків, тобто прагнення до поглиблення та уточнення розуміння стосунків як гармонійної єдності, без якої неможливий прояв себе як творця у матеріальному світі.

Активация

Симетричні відносини.

Знаки взаємодіючих функцій не збігаються.

Взаємодія: 1 ↔ 6, 2 ↔ 5, 3 ↔ 8, 4 ↔ 7.

Інформація від блоку Его впливає на блок Суперід партнера, при цьому інформація з ф. 1 потрапляє на активаційну ф. 6. Така активація корисна при необхідності підбадьорити, оцінити та активувати партнера, але не дуже комфортна при тривалому спілкуванні: можливе навантаження ф. 6. Можливо, такому перевантаженню сприяє відмінність нальності у партнерів. Раціональність/іраціональність не збігається, що веде до утруднення взаєморозуміння у порівнянні з дуальною взаємодією.

Взаємодії між функціями 3 ↔ 8, 4 ↔ 7 не надають постійного болючого впливу на блок Суперего партнерів з тієї ж причини, що й у дуальних відносинах – індивідуальність роботи блоку Ід. Але зіткнення з цих блоків можливі, якщо область інтересів пари перетинається за аспектами функцій Суперего та Ід, наприклад, при спільній роботі.

Партнери доповнюють один одного за тальністю, тобто всі ментальні функції одного партнера знаходяться у Віталі іншого.

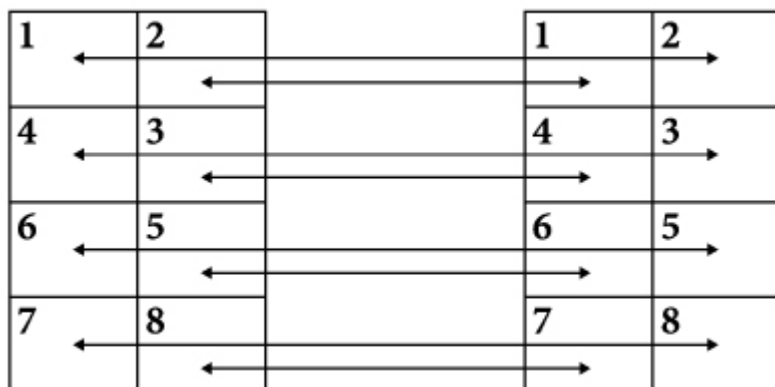
Дуальні та активаційні відносини у лівому та правому кільцях соціпрогресу мають свої особливості та відмінні через різницю знаків функцій. (Див. Частина 1. Знаки функцій)

У правому кільці відбувається вплив: $-1 \rightarrow +5, +2 \rightarrow -6$

У лівому кільці: $+1 \rightarrow -5, -2 \rightarrow +6$

(Див. Частина 2. Визначення знака функції. Знаки в інтертипних відносинах)

Дзеркальні відносини

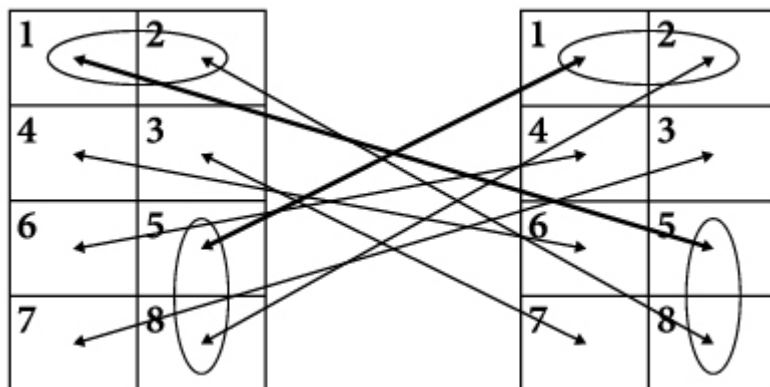
Симетричні відносини.

Знаки взаємодіючих функцій збігаються.

Взаємодія: 1 ↔ 2, 3 ↔ 4, 5 ↔ 6, 7 ↔ 8.

Партнери доповнюють один одного за розмірностями функцій у кожному горизонтальному блоці, що створює умови найповнішої обробки інформації по багатовимірних блоках. Доповнення в маловимірних блоках Суперего та Суперід дає прикриття одновимірних функцій нормативними партнера. Дзеркальні відносини сприятливі для ділового співробітництва з багатовимірних функцій. У спільному житті буде відчуття нестачі інформації щодо Суперіду.

Напівдуальні відносини

Симетричні відносини.

Знаки взаємодіючих функцій збігаються.

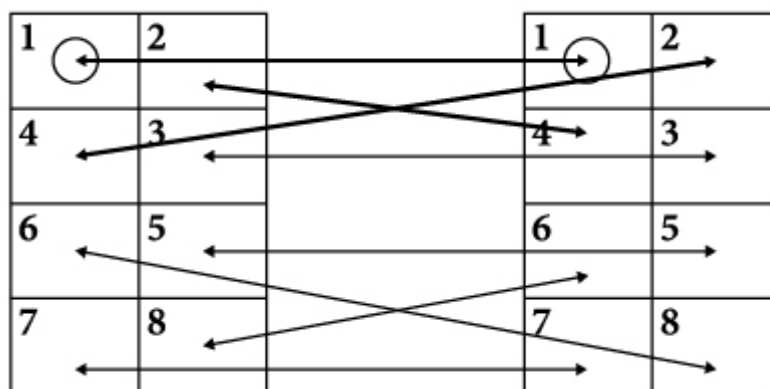
Взаємодія: $1 \leftrightarrow 5, 2 \leftrightarrow 8, 3 \leftrightarrow 7, 4 \leftrightarrow 6$.

Порівняно з дуальними відносинами, у напівдуальних відбувається дія з блоку Его не на весь Суперид, а лише на сугестивну функцію ($1 \leftrightarrow 5$). У парах, що мають знак «мінус» у зв'язку $1 \leftrightarrow 5$, отримання інформації на ф. 5 найповніше. У парах зі знаком «плюс» у зв'язку $1 \leftrightarrow 5$ інформація щодо якості функцію 5 задовольняє, але зони «локальності» можуть не збігатися («не та інформація»). Оскільки на Суперид потрапляє інформація «не рідного» блоку, – бракує інформації за ф. 6, а інформація за ф. 5 дещо іншої якості (інше семантичне поле), – згодом виникає почуття незадоволеності.

Взаємодія $2 \leftrightarrow 8, 3 \leftrightarrow 7$ не є проблемною, індивідуальні відмінності можуть бути прийняті до уваги та з часом згладжені.

Взаємодія $4 \leftrightarrow 6$ може бути дискомфортною через індивідуальність маловимірних функцій. Нормативна вітальна функція негнучка, очікує на «правильні» (причому такі, які важливі саме для неї) реакцій партнера, а також відповідної оцінки. Одновимірні ф.4 не може відповідати цим очікуванням. Зазвичай така «нестиковка» проявляється при тривалому спілкуванні.

Родинні відносини

Симетричні відносини.

Знаки взаємодіючих функцій не збігаються.

Взаємодія: $1 \leftrightarrow 1, 2 \leftrightarrow 4, 3 \leftrightarrow 3, 5 \leftrightarrow 5, 6 \leftrightarrow 8, 7 \leftrightarrow 7$.

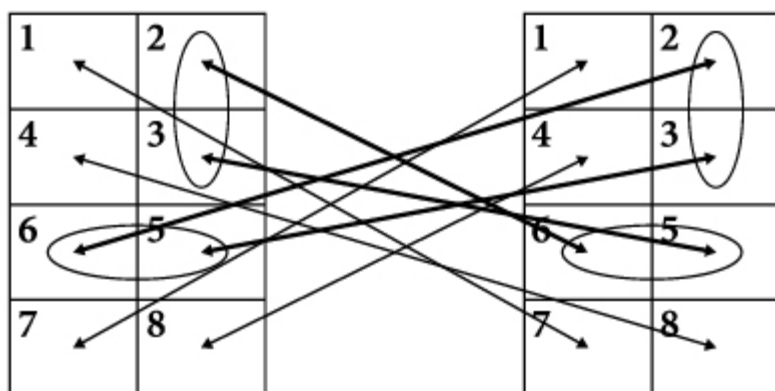
У партнерів функції 1, 3, 5, 7 збігаються щодо аспекту інформації. Це створює умови досить комфортної взаємодії щодо функцій 1, 3, 7.

За різних знаків партнери повністю охоплюють інформаційне поле з аспекту ф. 1, що сприятливо за ділової співпраці саме з цього аспекту. Однак активне надходження інформації з другої функції на ф. 4 може створити дискомфорт у взаємодії. Також негативний вплив на взаєморозуміння чинить розбіжність у блоках функцій.

За спільного життя відчуватиметься недостатність інформації у ф. 5., тому що обидва партнери не мають норм, але мають свій індивідуальний досвід у цій функції, і спираються у своїх оцінках та рішеннях тільки на нього. Від партнера чекати на допомогу не доводиться.

Взаємодія двох вітальних функцій $6 \leftrightarrow 8$ має недолік у тому, що для ф. 8 не властиво стежити за іншими та оцінювати інших, а ф. 6 чекає на таку оцінку. За цими функціями кожен із партнерів живе своїми вітальними звичками.

Міражні відносини

Симетричні відносини.

Знаки взаємодіючих функцій збігаються.

Взаємодія: $1 \leftrightarrow 7, 2 \leftrightarrow 6, 3 \leftrightarrow 5, 4 \leftrightarrow 8$.

Відразу виникає запитання: де у цих відносинах виникає «міраж», уявна видимість дуала?

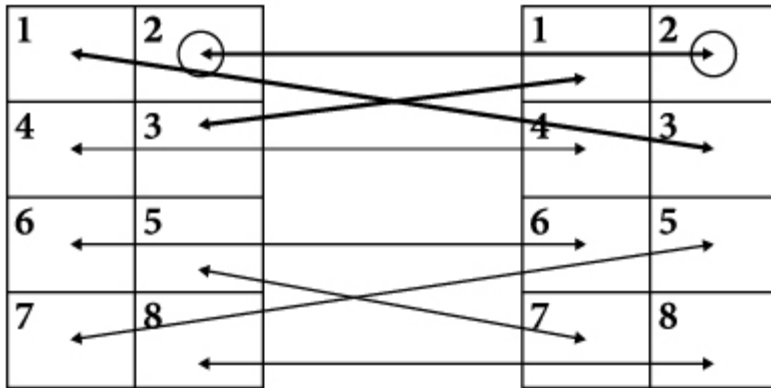
У взаємодії $1 \leftrightarrow 7$ немає міражності. Сьома функція цілком може оцінити міць першої функції партнера. Це оцінка позиції багатовимірної функції того ж знака.

Швидше за все, «міраж» задається не першою функцією, а третьою ($3 \leftrightarrow 5$). При першій зустрічі, при першому знайомстві людина демонструє своє Суперего, а саме рольову функцію. Вона ніби каже: прийміть мене, я така правильна, я все роблю за цією функцією, як треба. Це і правильні стосунки, і правильні усмішки, і діловитість, і логічність, і проникливість, і зовнішній вигляд, і сила тощо. І це потрапляє на сугестивну функцію партнера. Саме в цьому випадку перше враження буває оманливим. Не забуваємо, що при цьому паралельно йде вплив з другої на шосту функцію ($2 \leftrightarrow 6$) — активація.

Через деякий час людина перестає напружуватися та демонструвати свою рольову функцію. При більш тривалому знайомстві – тим паче. А активація за шостою функцією сама по собі, без очікуваної в потрібній якості інформації за ф. 5 - вже не така ефективна. І ось мильна бульбашка луснула. "Міраж" зник. Подальші стосунки багато в чому залежать від індивідуального наповнення.

Взаємодія восьмої та четвертої функцій ($4 \leftrightarrow 8$) міражників не завдає незручностей, оскільки Ід зазвичай не озвучується і має індивідуальну спрямованість (як і у дуальній парі). На близькій дистанції та за тривалих відносин партнерам доведеться змінювати звички Іда, підлаштовувачись один під одного.

Ділові відносини

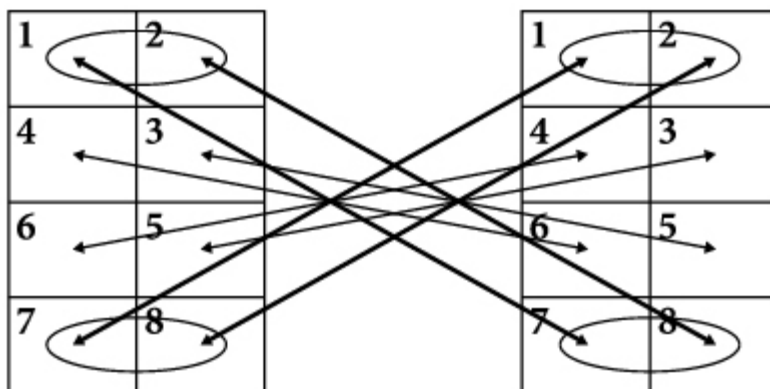
Симетричні відносини.

Знаки взаємодіючих функцій не збігаються.

Взаємодія: $1 \leftrightarrow 3, 2 \leftrightarrow 2, 4 \leftrightarrow 4, 5 \leftrightarrow 7, 6 \leftrightarrow 6, 8 \leftrightarrow 8$.

Аспекти функцій 2, 4, 6, 8 збігаються. Це створює умови досить комфортного порозуміння щодо функцій 2, 6, 8. При різних знаках партнери повністю охоплюють інформацію щодо аспекту ф. 2. Оскільки ф. 2 є творчою, реалізаційною, та спільна творчість за аспектом даної функції буде ефективною. При взаємодії функцій $1 \leftrightarrow 3$ кожен із партнерів сприйматиме вказівки від першої функції на третю як необхідні. Маючи однакові аспекти у ф. 4, больовий, партнери не зможуть суттєво зачіпати один одного; скоріше, у них будуть схожі проблеми, але й допомогти вони не можуть. Вплив з сьомої функції на п'яту як сугестія відчувається недостатнім (порівняно з дуальним впливом), оскільки Ід озвучується не часто, і блок «не рідний», що створює інше забарвлення аспекту, що потрапляє на сугестивну функцію. Обидва партнери активуються інформацією за ф. 6, але видати її один одному в достатньому обсязі та якості не можуть, оскільки розмірності функцій у них рівні. Функція 8 у кожного з партнерів має своє індивідуальне наповнення, і при тривалій взаємодії звичні форми реагування проходять процес «притирання».

Відносини повної протилежності

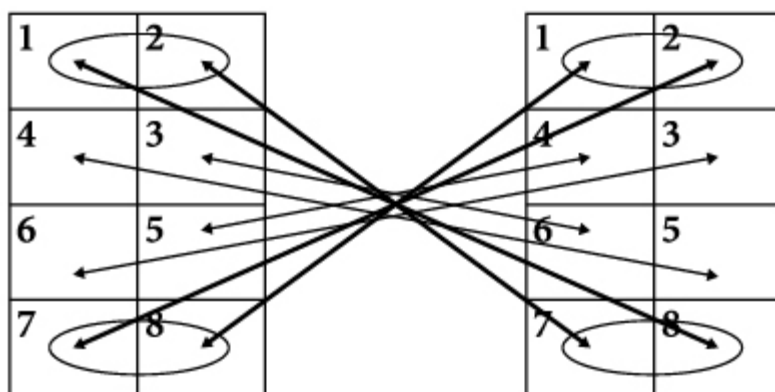
Симетричні відносини.

Знаки взаємодіючих функцій не збігаються.

Взаємодія: 1 ↔ 7, 2 ↔ 8, 3 ↔ 5, 4 ↔ 6.

Передресна взаємодія блоків Его та Ід партнерів говорить про те, що обидва компетентні у двох макроаспектах реальності та не компетентні у двох інших. Повного порозуміння щодо багатовимірних функцій немає, тому що вітальний суперблок завжди «має свою думку», тобто індивідуально спрямований на свої потреби, а також через різницю в знаках функцій. Ті аспекти, які є ціннісними та усвідомлюваними в одного з партнерів, не включаються до зони інтересу та уваги в іншого. Те саме з блоками Суперего і Суперід: цінності в Суперіді одного партнера, його бажання отримувати інформацію щодо цього блоку цікавлять і навіть напружують іншого. Однак при початковому знайомстві інформація, що надходить із ф. 3 на ф. 5, може бути дуже привабливою, оскільки людина демонструє свою «правильність» щодо нормативної функції. Спільне життя призводить до відчуття нестачі інформації щодо Суперіді та розуміння різниці цінностей при достатньому взаєморозумінні по багатовимірних блоках. Можлива ефективна взаємодія по багатовимірним блокам для вирішення конкретних завдань.

Квазітотожні відносини

Симетричні відносини.

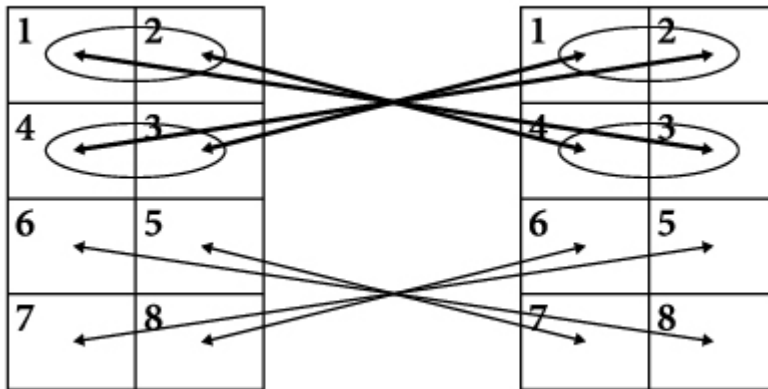
Знаки взаємодіючих функцій не збігаються.

Взаємодія: 1 ↔ 8, 2 ↔ 7, 3 ↔ 6, 4 ↔ 5.

Передресна взаємодія блоків Его та Ід партнерів говорить про те, що обидва компетентні у двох макроаспектах реальності та некомпетентні у двох інших. Повного порозуміння по багатовимірним функціям немає, оскільки вітальний суперблок індивідуально спрямований на свої потреби. Ті аспекти, які є ціннісними та усвідомлюваними в одного з партнерів, не включаються до зони інтересу та уваги в іншого. Те саме з блоками Суперего і Суперід: цінності в Суперіді одного партнера, його бажання отримувати інформацію щодо цього блоку не цікавлять і навіть напружують іншого.

На відміну від повної протилежності, у квазітотожних відносинах відбувається взаємодія між функціями з однаковою розмірністю (як у тотожних). Відносини сприятливі для спільного вирішення завдань з багатовимірних функцій. При створенні сім'ї, у тривалих стосунках відчуватиметься нестача інформації по блоку Суперід. Партнери мають ті самі одновимірні функції (тільки в різних блоках). Взаємодія за одновимірними функціями має індивідуальний характер, можливе повне нерозуміння партнера щодо цих функцій та розчарування через відсутність очікуваної підтримки.

Відносини суперего

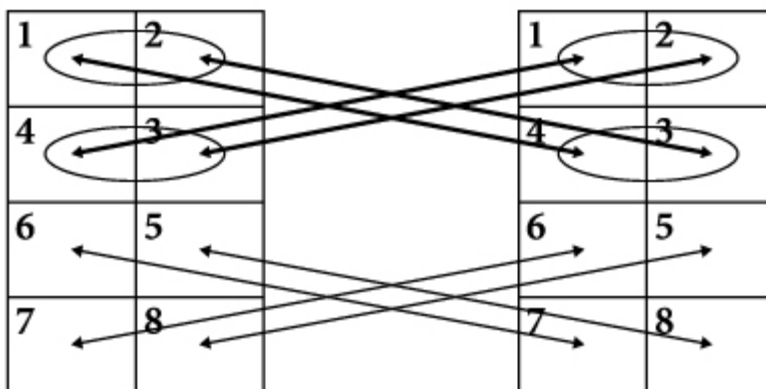
Симетричні відносини.

Знаки взаємодіючих функцій збігаються.

Взаємодія: $1 \leftrightarrow 3, 2 \leftrightarrow 4, 7 \leftrightarrow 5, 8 \leftrightarrow 6$.

Відносини, при яких Его взаємодіє з Суперего партнера, а Ід з Суперідом, як у конфліктних відносинах, тільки вплив з першої функції йде не на ф. 4, а на ф. 3. Залежно від рівня розвитку загальне враження від партнера може відрізнитися: іноді складається враження, що партнер – «правильний», що йому вдається бути таким, яким сама людина бути «повинна». Але також може скластися враження, ніби ти спілкуєшся з собою юним, який ще не доріс до дорослості та самостійності. Суперего - блок найнеприємніших відчуттів: болісних реакцій за ф. 4 та нормативних вимог від соціуму за ф. 3. Суперід не отримує інформації очікуваної якості – озвученої та роз'ясненої, т.я. інформація Іда у кожного партнера — індивідуальна, яка, само собою зрозуміла, не потребує пояснень. Те, що партнер постійно напрошується і «вичавлює» інформацію з Іда, може дратувати. Звідси – некомфортність стосунків Суперего.

Конфліктні відносини

Симетричні відносини.

Знаки взаємодіючих функцій збігаються.

Взаємодія: $1 \leftrightarrow 4, 2 \leftrightarrow 3, 7 \leftrightarrow 6, 8 \leftrightarrow 5$.

Відносини, за яких Его взаємодіє з Суперего партнера, а Ід з Суперідом, при цьому інформація з першої функції потрапляє на ф. 4 партнера, що є причиною неприємності спілкування, невдоволення один одним. Взаємодії $7 \leftrightarrow 6, 8 \leftrightarrow 5$ є неефективними, тому що

інформація надходить з Іда, тобто не знаходиться в полі постійної уваги, оцінки, обговорення.

На різній дистанції спілкування конфліктні відносини сприймаються по-різному. На дальній дистанції і не тривалому контакті конфліктер привабливий і чимось схожий на дуала. Але при більш тісній і тривалій взаємодії проявляється власне «конфлікт»: постійний вплив на блок Суперего за відсутності в цінностях аспектів Его і Суперіда робить стосунки дискомфорними.

«Конфліктні» та «дуальні» інтертипні відносини та вплив на больову функцію

Інтертипні взаємодії партнерів пов'язані, зокрема, з особливостями функціонування Вітала/Ментала. Наприклад, виглядає правдоподібним припущення про те, що якщо Менталом легше управляти, то вплив від блоку Его на больову функцію (ф. 4) партнера можна виключити свідомо, а ось вплив від блоку Ід некерований, тому може викликати постійний тиск на ф. 4. Йдеться про соціонічні відносини «конфлікту» та «доповнення».

Керованість функцій Его та Іда – досить цікава тема.

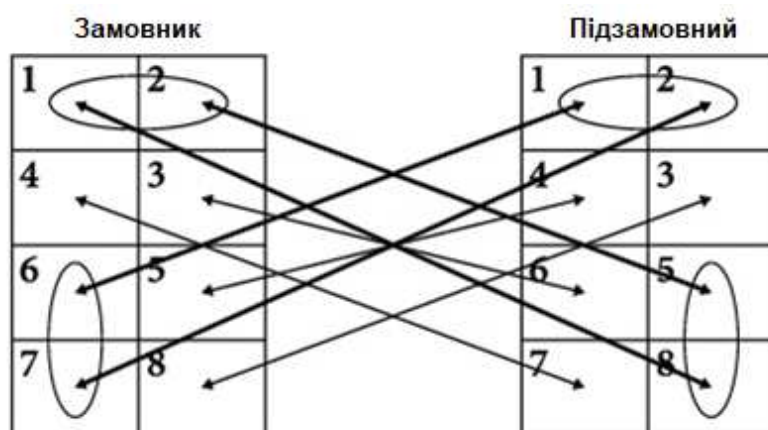
З одного боку, функції Его знаходяться у сфері усвідомлення, їх прояви можна контролювати краще, ніж прояви функцій Іда. Наприклад, якщо людина з базовою функцією ЧЕ спілкується раз на тиждень з людиною з больовою ЧЕ, то вона може за бажання обмежити прояви своєї ЧЕ так, щоб не зачіпати больову партнера занадто сильно. На такій дистанції цілком імовірно, що людині з больовою ЧЕ більше «діставатиметься» від її дуалів з ЧЕ в Іді, ніж від ментальних «чорних етиків». Все залежить від намірів учасників спілкування.

Але ситуація стає зовсім іншою, якщо ця пара бачить один одного щодня, а тим більше якщо вони живуть разом. Базовий ЧЕ може намагатися обмежувати свою ЧЕ щосили, але річ у тому, що він мислить в аспекті ЧЕ, він увесь світ сприймає через цей аспект. Неможливо відключити своє мислення, неможливо змусити себе мислити інакше. Базова функція все одно виявлятиме себе так чи інакше, і в результаті больовий ЧЕ «отримає сповна» те, що не отримав на дальній дистанції і в процесі зближення. Тобто на короткий час своє Его можна «притримати», на тривалий час – ні.

Вігальна ЧЕ (функція Іда) з часом перебудовується під побажання больової ЧЕ партнера. Оскільки Вітал не є областю свідомого мислення, то партнер отримує у більшій кількості інформацію від блоку Его, тобто інформацію на Суперід. А тим часом Ід приймає від партнера нові програми.

Чому Ід починає змінювати свої програми? Тому що це у його індивідуальних інтересах. Пам'ятайте, Вітал – блок особистої життєдіяльності. Він націлений на себе. І якщо в його індивідуальних інтересах – не спрямовувати тиск на партнера, то це увійде до його нових установок.

Відносини соціального замовлення

Асиметричні відносини

Знаки взаємодіючих функцій збігаються.

Взаємодія (замовник ↔ підзамовний): 1 ↔ 8, 2 ↔ 5, 3 ↔ 6, 4 ↔ 7, 5 ↔ 4, 6 ↔ 1, 7 ↔ 2, 8 ↔ 3.

1з ↔ 8п. Взаємодія двох чотиривимірних функцій при однакових знаках рівна. Різниця полягає в індивідуальній спрямованості ф. 8 підзамовного. Вплив із ф. 1 підзамовного на ф. 6 замовника (1п ↔ 6з) є активаційним для замовника, цим підзамовний може подібатися замовнику, і за цією функцією замовник може очікувати та просити інформації.

2з ↔ 5п. Вплив з другої функції замовника на п'яту функцію підзамовного є сугестуючим для підзамовного, цим замовник «включає» модель підзамовного. Включившись у розв'язання задачі, ставши «спільником» замовника, підзамовний видасть результат по Его, а саме за ф. 2. Цим він активує вже свого підзамовного – так працює кільце соціального замовлення. Зворотний вплив 2п ↔ 7з рівний за розмірностями функцій (тривимірні). Різниця полягає в індивідуальній спрямованості ф. 7 замовника. При тривалих стосунках підзамовний почне відчувати «нестачу» за Суперідом, оскільки інформація щодо аспекту ф. 5, "запакована" в інший блок, сприймається як "не зовсім та", виникає відчуття оманливих надій. Нерівність взаємодії може дратувати. Таке положення іноді призводить до різкої реакції у відповідь від Іда підзамовного: 7п ↔ 4з. Це єдина функція, за якою підзамовний може відчувати свою перевагу.

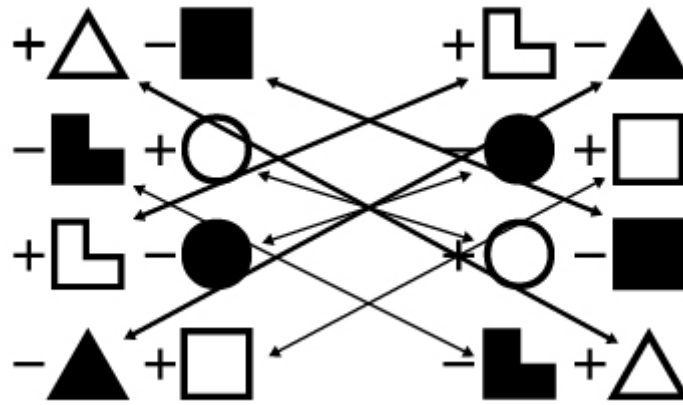
3з ↔ 6п. Взаємодія рівних за розмірностями функцій (обидві нормативні), партнери неспроможні вплинути один на одного за цими функціями. 3п ↔ 8з теж несуттєво впливає в неблизьких стосунках, оскільки підзамовний «нормативно правильний» за ф. 3, а замовник живе своїми інтересами за ф. 8. При спільному житті відбудеться автоматичне підстроювання Іда

4п ↔ 5з. Взаємодія двох одновимірних функцій, при якому замовник не отримує бажаної інформації, що сугестує, але й підзамовного не може сильно зачепити, - хіба що очікуванням того, що неможливо дати. За цією функцією відчувається різниця в цінностях ТІМів. Те, що бажано одному, протипоказано іншому.

Відносини замовлення ІЛІ - ЕІІ

ІЛІ — замовник (передавач замовлення),

ЕІІ — підзамовний (приймач замовлення).

Як видно на схемі, з блоку Еґо замовника (ІЛІ) інформація надходить на функції 5 і 8 підзамовного (ЕІІ). У взаємодії 2з ↔ 5п є елемент сугестії. Він не такий, як у парі із дуалом. У Суперіді ЕІІ - блок ЧЛ і БС, а від ІЛІ видається інформація урізана. Бракує БС, що поступово почне відчуватися. Начебто є сугестія, але якась «не така». Хоча інформація про ЧЛ надходить більш повна (за знаком – з мінусової функції на мінусову), на відміну інформації від дуала (з плюсової на мінусову).

Крім того, інформація щодо ЧЛ передається не з базової функції, як від дуала, а з творчої, яка є інструментом, тобто функціонує не в постійному режимі.

Назад від підзамовного до замовника інформація по ЧЛ йде маловимірною, що створює враження некомпетентності ЕІІ у діловій логіці (слабко розуміється, іноді приймає дивні рішення, скаржиться). Замовнику не складно допомогти підзамовному у питаннях ЧЛ.

Інформація з базової функції замовника (БІ) надходить на восьму функцію підзамовного. Обидві функції мають плюс. У них можуть бути різні галузі компетентності. Підзамовний має свої індивідуальні звички за аспектом БІ, що може не влаштовувати замовника. Але загалом на не дуже близькій дистанції напружувати ця різниця не буде. Можливо, у спільному житті обом доведеться підлаштуватися за аспектом БІ. Одному – змінювати вітальні звички, іншому – усвідомлено враховувати звички підзамовного.

Інформація щодо аспекту БЕ надходить із базової функції підзамовного на референтну (ф. 6) функцію замовника. Обидві функції плюсові. Замовник буде задоволений. У цьому аспекті підзамовний може бути прикладом для замовника, і замовник очікує активуючої його інформації («дай мені це, хочу»). Підзамовного може дещо дратувати (дивувати) індивідуальність розуміння замовником норм щодо БЕ та зв'язок стосунків із ЧС (про це нижче).

Інформація з творчої функції (-ЧІ) підзамовного надходить на ф. 7 замовника. Обидві тривимірні функції, з однаковим знаком. Загалом має бути взаєморозуміння щодо аспекту; може позначатися різниця у наповненні. Але підзамовний обробляє -ЧІ інформацію в блоці з БЕ, його цікавлять можливості насамперед у сфері відносин, а замовника – у сфері властивостей об'єктів.

Нормативна (ф. 3) БС замовника взаємодіє з нормативною вітальною (ф. 6) БС підзамовного. Замовник може бути взірцем соціальних норм для підзамовного у цьому аспекті. Але активацію підзамовний відчуває не завжди, оскільки інформація з БС походить від маловимірної функції, яка не озвучується, не виявляє творчої активності, як хотілося б підзамовному. У конкретній ситуації замовник може не справлятися з питаннями щодо БС. Оскільки обидві функції плюсові, то може бути розбіжність у сфері компетентності обох партнерів.

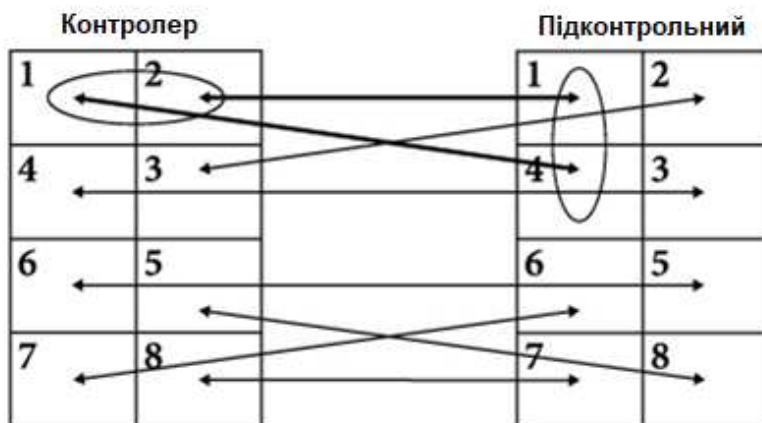
Одновимірною больовою ЧЕ замовника взаємодіє із ф. 7 підзамовного. Ось тут може бути зона незадоволення замовника. При його некомпетентності в нормах щодо ЧЕ

індивідуальні багатовимірні прояви ЧЕ підзамовного можуть бути неприємними (незрозумілими). У підзамовного ЧЕ проявляється автоматично, він цього не відслідковує. Наприклад, він може зануритися в мінус по ЧЕ і не помічати нікого навколо, що буде неприємно замовнику. А підзамовний неусвідомлено очікує явніших проявів емоційності у стосунках, але не отримує потрібної реакції. Так відбуватиметься доти, доки підзамовний не підлаштує свої вітальні звички під партнера. Щоправда, і сам ІЛІ не проти «зависнути» в «мінусі» за ЧЕ. Але це буде його рідний одновимірний зрозумілий мінус. Виходить, що з цього аспекту кожен сам по собі.

А от у взаємодії щодо аспекту ЧС буде явне нерозуміння одне одного. В обох партнерів функції, що обробляють інформацію щодо ЧС, – одновимірні. У замовника – ф. 5 (сугестивна), у підзамовного - ф. 4 (больова). Замовник постійно чекатиме активних дій щодо ЧС, підштовхуватиме партнера до цього. А підзамовний буде цим незадоволений, йому не подобаються ЧС-цінності замовника. Обоє один одним незадоволені. Крім того, ЧС замовника знаходиться в блоці з БЕ, тобто з відносинами, що немислимо для підзамовного. Для нього ЧС протилежна відносинам, не сумісна з ними.

Аспект БЛ у ІЛІ обробляється функцією 8, у ЕП функцією 3. У підзамовного це функція соціальних норм, яких він намагається чітко дотримуватися. У замовника це індивідуальний інструмент. Обидві функції плюсові. У замовника ф. 8 працює для індивідуальних потреб, виявлення конкретних закономірностей і зв'язків об'єктів. Уявлення ІЛІ щодо аспекту БЛ можуть бути дуже індивідуальні, аж до ігнорування соціальних вимог («мені так зручно розуміти, у мене особисто таке розуміння»), що будуть (особливо при спільній роботі, яка потребує обробки інформації з цього аспекту) дратувати підзамовного, який очікує по БЛ знання та виконання чітких соціальних норм.

Відносини соціального контролю

Асиметричні відносини

Знаки взаємодіючих функцій не збігаються.

Взаємодія (контролер ↔ підконтрольний): 1 ↔ 4, 2 ↔ 1, 3 ↔ 2, 4 ↔ 3, 5 ↔ 8, 6 ↔ 5, 7 ↔ 6, 8 ↔ 7.

1к ↔ 4п. Вплив із ф.1 контролера на ф.4 підконтрольного є найнекомфортнішим у даних відносинах. Навіть те, що інформація із ф.2 контролера потрапляє не на Суперего (як у конфліктних відносинах), а на Его (2к ↔ 1п) не рятує ситуацію, а, можливо, і посилює її. Для підконтрольного природно сприймати інформацію за ф.1 іншого знака і в блоці з іншою функцією, тобто в іншому аспектному полі, а інформація, що надходить від контролера - чужа «за духом» і тісно пов'язана з тією, що потрапляє на ф.4. Щоразу, отримуючи інформацію на базову функцію, підконтрольний отримує вплив і на больову.

Ця дуже дивна для сприйняття підконтрольного комбінація аспектів дезорієнтує його. Контролер не розуміє, чому така розумна людина (яка добре розбирається в аспекті за ф. 2к ↔ 1п) раптом не розуміє таких елементарних речей (1к ↔ 4п).

3к ↔ 2п. Взаємини третьої та другої функцій не дискомфортні самі по собі, оскільки ф. 3 контролера - "нормативно правильна", ф. 2 підконтрольного видає ситуативні рішення, що може бути прийнято до відома контролером, якщо його цей аспект інформації цікавить (у спільній діяльності).

4к ↔ 3п. Інформація з нормативної функції підконтрольного потрапляє на одновимірну функцію контролеру. Підконтрольний демонструє правильність, а контролер для нього може здаватися якимось не зовсім адекватним по даному аспекту інформації, що не сприяє порозумінню.

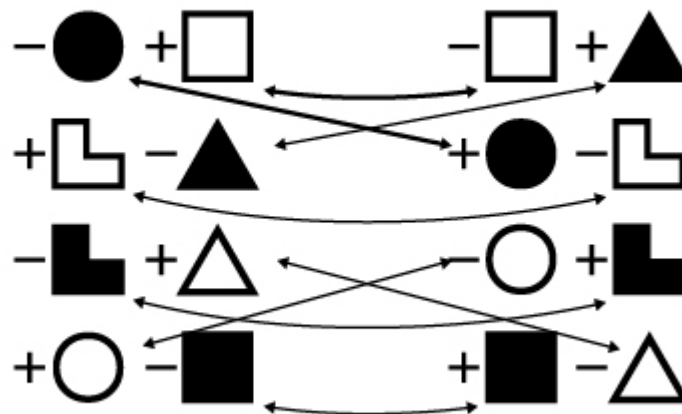
5к ↔ 8п. Це єдине місце, за яким контролеру може подобатися підконтрольний, тому що на його сугестивну функцію надходить чотиривимірна інформація з Іда партнера. Але, на жаль, Ід не особливо озвучується і використовується на власні потреби. А що отримує натомість на сугестивну функцію підконтрольний? 6к ↔ 5п: маловимірну інформацію з «дитячого блоку». Контролер сам радий би отримувати щось на свою ф. 6, і чекає похвали та оцінки. Сам він міг би похвалити підконтрольного за його ф. 6: 7к ↔ 6п, але у контролера це функція блоку Ід, яку мало хвилює хтось інший, поки цей інший не порушив його спокій.

8к ↔ 7п. Взаємодія двох багатовимірних функцій Іда не продуктивна, але й не болюча. За тривалого союзу Ід міг би підлаштуватися.

Загалом виходить картина нерівноправної взаємодії двох ТІМів, коли підконтрольний не має інструмента зворотного впливу на контролера, а той постійно контролює його больову зону — ф. 4.

Відносини контролю СЛЕ–ЛПІ

**СЛЕ — контролер,
ЛПІ — підконтрольний.**

Опишемо інтертипні відносини контролю на близькій дистанції (при спільному проживанні партнерів) і дамо деякі рекомендації: на що партнерам необхідно звернути увагу.

Контроль - це вплив з базової функції контролера на функцію 4 підконтрольного. При цьому немає зворотної симетричної дії (як у парі конфліктерів). У парі відбувається вплив базової ЧС СЛЕ на ф. 4 ЛПІ. За спільного життя СЛЕ потрібно думати, як не «тупцюватися» по больовій функції партнера. Ситуація складна, хоч це і ментальна

функція, тобто вона усвідомлюється СЛЕ, але від її проявів не відмовишся. Так чи інакше, ЧС даватиме про себе знати.

Що може сприйматися як вплив ЧС? Не обов'язково фізичне насильство. Це може бути поширення особистих речей СЛЕ на всю площу проживання. Можна виділити якесь місце для ЛІІ, в якому буде господарем тільки він, і неухильно дотримуватись цього правила. ЧС-не поширення може відчуватися як шум, гучний голос, голосно включене радіо чи телевізор. Тобто СЛЕ займає собою весь простір. ЧС - це і управління грошима, прибутком, володіння особистими речами. Це тиск у мовленні, прагнення контролювати партнера у сфері особистих інтересів і поглядів, ресурсів, знайомств, уподобань тощо. Ніколи не відомо точно, що для конкретної людини буде болучим, тому що заповнення одновимірної функції у кожного індивідуальне. Тому я раджу просто сісти «за стіл переговорів» і обговорити всі можливі моменти щодо ЧС, постаратися з'ясувати, що вже зачіпало партнера (ЛІІ), чітко зрозуміти для себе і позначити, які межі будуть відведені кожному, щоб не було обмеження особистих інтересів. І дотримуватися цих правил (тобто зробити переведення у БЛ).

Наступний аспект - БЛ. Він не буде проблемним, тому що у обох партнерів функції БЛ багатовимірні та усвідомлювані. Різниця в місці в моделі і в знаку. Якщо різниця в розмірності не турбуватиме, різні знаки можуть викликати нестиківку в розумінні. СЛЕ оперує конкретною БЛ, а ЛІІ – глобальною. ЛІІ може бачити мінуси і в них орієнтуватися, і озвучуватиме насамперед від «мінуса». СЛЕ ж хочеться втягнути його у свій конкретний плюс. Бажано зрозуміти цю різницю, прислухатися один до одного, доповнювати один одного за знаком.

Творча ЧІ ЛІІ взаємодіє з нормативною ЧІ СЛЕ. СЛЕ цілком може прислухатися до порад щодо цього аспекту. Можливо, йому не вистачатиме певної глобальності та мінусової інформації, але тут уже — що є. Особливих проблем у цьому аспекті не повинно бути.

Взаємодія двох маловимірних БЕ може спричинити деякі труднощі. Нормативні очікування ЛІІ з БЕ можуть зіткнутися з одновимірними оцінками та реакціями СЛЕ, що для ЛІІ буде виглядати як неетичність. ЛІІ потрібно зрозуміти особливості реакцій одновимірної БЕ. А СЛЕ може довіритися нормативній БЕ ЛІІ, питати його, «як правильно», якщо виникне така необхідність. У свою чергу, ЛІІ з мінусової БЕ може дозволити собі негативне ставлення. СЛЕ ж, не маючи «мінуса» в БЕ, може прореагувати болісно.

Зазначу, що в обох ТІМів у Менталі та у Віталі обробляються ті самі аспекти інформації. Позитивна сторона цього – збіг спрямованостей на індивідуальні та соціальні потреби. У вітальному суперблоці функції обробляють інформацію автоматично, за звичними нормами, програмами і націлені на індивідуальну життєдіяльність.

ЧЕ знаходиться в обох ТІМів у Суперіді (ф. 5 - ЛІІ, ф. 6 - СЛЕ). Це означає, що інформація з цього аспекту є бажаною для активації моделі обох партнерів. При цьому ЛІІ вона потрібна як цінність, яка його сугестує. Недоотримання інформації з цього аспекту поступово накопичується і відчувається як безглуздість, туга, відсутність енергії. Але напарник не може видати стільки ЧЕ, скільки хочеться ЛІІ. СЛЕ і самому потрібно «підживитися» по ЧЕ для активації за шостою функцією. Оскільки обидва партнери не можуть задовольнити один одного за Суперідом, то потрібно продумати, як отримувати цю інформацію ззовні: друзі, спілкування, театри тощо.

СЛЕ очікує сугестії з БІ, і чотиривимірна БІ партнера може виправдати ці очікування. Правда, ЛІІ користується своєю БІ для себе і може не пам'ятати, що не тільки йому потрібна така інформація. Але можна виробити звичку ділитися з партнером своїми думками, враженнями про події, новини, своєчасність чогось і т.д. Ось тільки звички оцінювати все це в «мінусі» ЛІІ не позбудеться. СЛЕ ж чекає на позитивну інформацію щодо інтуїції часу. Тому можна і нагадати ЛІІ, що після всіх мінусових оцінок та прогнозів варто перейти до хорошого.

А от по БС ЛП цілком може покластися на СЛЕ - на його вміння наводити комфорт, готувати їжу або купувати одяг. Оскільки життя ЛП входить до індивідуальних інтересів СЛЕ (в сімейному житті), то СЛЕ цілком може взяти на себе цей обов'язок (тим більше, якщо це жінка). ЛП буде лише вдячний за це. Але треба пам'ятати, що якщо ЛП сам береться за виконання дій з БС, то чекає на похвалу. Дуже непогано буде оцінити його вміння та старання у цьому питанні. Не варто критикувати навіть якщо щось не так. Також не варто ЛП критикувати СЛЕ з БІ. Йому це буде неприємно.

Аспект ЧЛ обробляється багатовимірними функціями партнерів. Нестиковки можливі, швидше за все, через індивідуальні навички у виконанні роботи. Може виникнути ситуація, коли один каже – «я звик так робити», а інший – «а я ось так». Звички в Іді змінюються не скоро, на притирання та узгодження піде час. Потрібно це врахувати.

Про назви інтертипних відносин

Необхідно дати деякі пояснення назв інтертипних відносин. Не всі ці назви вдалі, тому що можуть бути неправильно зрозумілі неспеціалістами.

«Родинні відносини» зовсім не вказують на те, що ця людина могла б бути непоганим родичем. Назва дана за збігом аспекту першої функції моделі. Можна сказати, що це «родинне» сприйняття світу (у тому самому аспекті інформації). Хоча, як ми вже пояснювали, якщо блоки функцій не збігаються, то семантика аспекту (одного й того самого) буде різною.

«Ділові відносини» названі за збігом другої функції моделі. Оскільки друга функція є творчою, то вважається, що спільна «творчість», тобто дія, буде продуктивною. І це справедливо, якщо друга функція, наприклад ЧЛ. Але якщо друга функція опрацьовує, наприклад, аспект ЧЕ, то... можна собі уявити спільну дію на сцені театру, а в повсякденному житті які можуть бути «ділові відносини» з етики?

Відносини «повної протилежності» названі так через те, що в моделях типів зі стосунками «повної протилежності» Ментал із Віталом «переставлені місцями». Ці два блоки як би протилежні. Насправді «протилежні» типи набагато ближче один до одного за способом обробки інформації, ніж «конфліктери».

Назва «міражні відносини» теж вимагає пояснення, тому що не очевидно, що таке «міраж» у відносинах, як його розпізнати, і чому він виникає. Це розглянуто у розділі «Міражні відносини».

Оскільки дані назви інтертипних відносин вже устоялися в соціоніці, ми їх використовуємо, щоб не створювати плутанину в термінології.

Діагностика з інтертипних відносин

У соціоніці є поняття діагностики за інтертипними відносинами. Що це таке? Передбачається, що якщо ви знаєте свій ТІМ, то з того, які складаються стосунки з певною людиною, можна визначити її ТІМ. Зазвичай це виглядає так: «Мені з ним добре, напевно він мій дуал», або «я з ним постійно конфліктую, значить, він мій конфліктер». Зрозуміло, що такий підхід неспроможний.

Як було зазначено вище, відносини для людей базуються на інтертипній взаємодії. Ті схеми відносин, які були описані, є «скелетом», який відображає закономірності передачі інформації між двома ТІМами. Це те, що обов'язково є при будь-якій взаємодії між ТІМами. Фактично це опис моделі взаємодії моделей. І така взаємодія прогнозована.

А де живі люди? Як відбуватиметься їхня взаємодія, які складатимуться у них стосунки (у побутовому розумінні цього слова)? А ось це вже залежить не тільки від ТІМів партнерів, а й від наступних факторів:

- цілей взаємодії;
- індивідуального заповнення функцій партнерів (середовище, в якому виріс, здобута освіта, життєвий досвід, вік, національність, релігійні уподобання тощо);
- контексту взаємодії (побутові, сімейні, дружні, робочі відносини, віртуальні чи реальні, статус партнерів);
- гендерних відмінностей;
- тривалості стосунків.

Як складатимуться стосунки між конкретними людьми, можна сказати, лише знаючи історію їхнього життя. Мені важко уявити, щоб соціоніки могли робити подібні прогнози.

Спостереження показують, що разом мешкають пари всіх можливих інтертипних відносин; розлучаються - пари, що перебувають і в дуальних відносинах у тому числі.

Можливо, якщо довго спостерігати стосунки, що у вас складаються з представниками певних ТІМів, можна створити свої «образи інтертипних відносин», так само, як створюються образи ТІМів. Такі образи можуть бути використані для висування гіпотези ТІМу. Однак верифікацію ТІМу все ж таки необхідно проводити за моделлю.

Список літератури

1. Ермак В.Д. Как научиться понимать людей. Соционика – новый метод познания человека. – М: Астрель: АСТ, 2003.
2. Ермак В.Д. Классическая соционика. – М: Черная Белка, 2009.
3. Аугустинавичюте А. Соционика. – М: Черная белка, 2008.
4. Букалов А.В. Структура и размерность функций информационного метаболизма // СМиПЛ, 1995, №2.
5. Гуленко В.В. Знаки соционических функций. – Киев, 1989 // «16», Вильнюс, 1990, №2. <http://socionics.kiev.ua/articles/methodology/znaky/>
6. Медведев Н.Н. О возможностях построения психологической модели личности для моделирования межличностных отношений // СМиПЛ, 1998, №№1–4.
7. Росланкина Ю.В., Пятницкий В.В. О феномене одномерности // Социон, 1997, №2.
8. Эглит И.М., Пятницкий В.В. Исследование страхов в одномерных функциях // СМиПЛ, 2009, №4.
9. Ермак В.Д. Категория «время» в соционике // СМиПЛ, 2007, № 5.
10. Букалов А.В. О размерности функций информационного метаболизма // СМиПЛ, 2003, №2.
11. Карпенко О.Б. Восприятие аспектов мира // СМиПЛ, 1995, №1.
12. Ермак В.Д. Типоведение и соционика. Феноменология, классификация и моделирование в исследовании психики // СМиПЛ, 1999, №6.
13. Пятницкий В.В. Об управляющих эмоциях и модели ТИМ // СМиПЛ, 2011, №6.
14. Ермак В.Д. Проблемы идентификации. Некоторые особенности верификации ТИМ психики // СМиПЛ, 2008, №1.
15. Карпенко О.Б. Позиция эксперта // СМиПЛ, 1999, №1.
16. Эглит И.М., Пятницкий В.В. Экспертная работа в соционике // СМиПЛ, 2009, №2.
17. Эглит И.М., Тумольская В.А. Исследование переводов управления в модели А // СМиПЛ, 2012, №1.
18. Тумольская В. А., Эглит И.М. Исследование направленности горизонтальных блоков в модели А // СМиПЛ, 2012, №2.
19. Ермак В.Д. Возрастное развитие и информационное наполнение психики — становление индивидуальности и личности человека // СМиПЛ, 2004, №3.
20. Эглит И.М. Точность методики диагностики ТИМа. Сравнение двух подходов // <http://socionicasys.ru/biblioteka/statji/tochnost-diagnostiki-tima-sravnenie-dvuh-podhodov>
21. Тумольская В.А. Особенности определения параметра ситуация // СМиПЛ, 2013, №1. <http://socionicasys.ru/biblioteka/statji/osobennosti-parametra-st>

Додаток 1.
Таблиця 16 моделей ТІМів

Дон Кіхот ІЛЕ +▲-□ -□+● <hr/> +■-○ -△+■	Дюма СЕІ +○-■ -■+△ <hr/> +□-▲ -●+□	Гюго ЕСЕ -■+○ +△-■ <hr/> -▲+□ +□-●	Робесп'єр ЛІІ -□+▲ +●-□ <hr/> -○+■ +■-△
Гамлет ЕІЕ +■-△ -○+■ <hr/> +●-□ -□+▲	Максим ЛСІ +□-● -▲+□ <hr/> +△-■ -■+○	Жуков СЛЕ -●+□ +□-▲ <hr/> -■+△ +○-■	Єсенін ІЕІ -△+■ +■-○ <hr/> -□+● +▲-□
Цезар СЕЕ +●-□ -□+▲ <hr/> +■-△ -○+■	Бальзак ІЛІ +△-■ -■+○ <hr/> +□-● -▲+□	Джек ЛІЕ -■+△ +○-■ <hr/> -●+□ +□-▲	Драйзер ЕСІ -□+● +▲-□ <hr/> -△+■ +■-○
Штірліц ЛСЕ +■-○ -△+■ <hr/> +▲-□ -□+●	Достоевський ЕІІ +□-▲ -●+□ <hr/> +○-■ -■+△	Гекслі ІЕЕ -▲+□ +□-● <hr/> -■+○ +△-■	Габен СЛІ -○+■ +■-△ <hr/> -□+▲ +●-□

Додаток 2. Ментальне відстеження першої функції

Ці дані були отримані шляхом інтроспективних спостережень соціоніків, які знають свій ТИМ психіки та відстежують роботу своєї моделі. Висловлювання цінні тим, що це не переказ інформації (пам'ятаєте гру «зіпсований телефон»?), а безпосереднє озвучування від першої функції моделі. Дані спостереження дозволять вам зрозуміти принцип ментальності, а також відчути, що таке робота першої функції.

Вважаю збірку цих спостережень дуже цікавою з погляду вивчення того, як по-різному бачать світ представники різних ТИМів. Такі спостереження – наочний приклад нашої несхожості. Іноді дещо дивно читати спостереження людей, багатовимірні функції яких у тебе - одновимірні. Це настільки інший світ, що здається, такого не може бути, або "чому я так не вмію, мені б так..." Вивчення подібних самоспостережень може допомогти вам із самовизначенням свого ТИМу.

СЕЕ. Ментальне відстеження ЧС (блок з БЕ) – це:

Контроль простору – хто, де сидить, скільки місця займає, як лежать на столі папери, чи не залазять вони на чужий стіл, якщо так, чи це доречно; мої речі, моє місце, моя територія, її охорона, вторгнення на територію (шукати щось на моїй полиці, класти свої речі до моєї шафи).

- Фізична дистанція між людьми – наскільки близько люди стоять, наскільки це доречно чи недоречно, за необхідності корекція дистанції між іншими (відвести "свою" людину від іншої за руку, відкликати убік). Спостереження, як фізично контактують різні люди, співвідношення контактів зі стосунками.

- Моніторинг простору на предмет небезпек - не впустити, не розбити, щоб нічого не впало, наскільки близько до краю, достатньо простору для проходу або можна вдаритися об ось цей кут; свічки поставили на підлогу в проході, у кімнаті п'яні - чи не небезпечно їх там ставити, можуть наступити, не моя квартира - мовчу.

- влада, вплив – хто лідер; хто керує; хто, як тисне; хто, як дає відсіч; з яких питань, наскільки і в чому можна дозволити собі ініціативу; хто приймає остаточне рішення.

СЕЕ. Ментальне відстеження ЧС (блок з БЕ)

- Бачу ступінь небезпеки та можливості чи неможливості своєї участі чи неучасті у вирішенні конфлікту.

- Відслідковую свою потребу для одних і непотрібність для інших, контролюю цей процес і намагаюся утримати і розширити по можливості цей вплив, чи хоча б не втратити любові та довіри близьких мені людей.

– У сім'ї все, що пов'язане з матеріальними питаннями, вирішувалося і досі вирішується мною. Не беру на себе матеріальну відповідальність більш ніж ту, яку зможу гідно подужати.

- Силу оцінюю не за м'язами, а за вольовими якостями та силою духу (оцінка – це, напевно, не відстеження, а щось інше?). І все ж таки принципово, фізичний показник – не ознака сили, тому не люблю, коли розмахують кулаками, мордобій (навіть у спорті), не люблю бойовики.

- Фіксую грошові потоки і так, щоб н.з. неодмінно був на «чорний день», у чомусь при цьому буваю гранично економною, а в чомусь – ні, я не марнотратна, скоріше навпаки.

- Дуже тонко відстежую нюанси фізичної та психічної дистанції, причому одне невіддільне від іншого (це стосується людей), а от із предметами – складніше.

СЛЕ. Ментальне відстеження ЧС (блок з БЛ) – це:

- Контроль за об'єктами, подіями, розташованими у сфері моїх інтересів (відповідальності).

- Збір інформації з динаміки у розстановці сил.

- Контроль та облік фінансів (витрата-прихід), причому головне буде приділено найважливішим. Грубо кажучи, мені дуже важливо, щоб я могла контролювати усі фінансові потоки як на вхід, так і на вихід. Я належу до тих друзин, які можуть забирати у чоловіка всю зарплату. Але я цього не роблю, і мене це добряче нервує. Постійно питаю чоловіка – скільки у нас грошей на рахунок у банку.

- Оплата рахунків.

- Купівля продуктів харчування та першої необхідності.

- Бажання відкладати про запас, несильне, але потреба мати НЗ.

- Різка реакція на будь-який замах на мою територію тощо.

- Добре відстежую розміщення сил на чужій території.

- Якщо я за щось беруся, то відповідаю за результат, але при цьому ніхто не наважується вказувати мені, якими методами цього результату досягати. Грубо кажучи: "Пацан сказав - пацан зробив".

- У мене чітко проявляється зовнішній бік показників достатку. Наприклад, була альтернатива – зробити ремонт будинку чи купити машину. Купили машину. Щоправда, тут є нюанс – машина потрібна не для «понту», а для користі та задоволення: подорожі, поїздки за покупками, свобода пересування, а моя активність для мене дуже важлива. Я не люблю ні від кого залежати.

- Дуже не люблю позичати і брати в борг гроші.

- Добре можу оцінити, хто скільки коштує (на ринку праці).

- Знаю, скільки запитати за працю (річ) - так, щоб і не відлякати, і не помилитися.

У дрібницях на цьому не заціклююсь – тільки на великому. Не ходитиму по ринку і торгуватимуся за знижку в 1 грн. на огірках.

- Гроші витрачаю легко - вважаю, що вони повинні працювати - або, будучи вкладеними в обіг (якщо їх багато, надміру), або вони повинні приносити радість та задоволення. Просто копити копійку до копійки - вище за мої сили.

СЕІ. Ментальне відстеження БС (блок з ЧЕ)

Перше, що відчуваю скрізь – запах. Будь-який, навіть найтонший. Відразу йде реакція: "О! Класно пахне!", одразу можу сказати - чим. Або миттєво морщити ніс і різко видихаю. Після цього, якщо люди більш-менш знайомі, можу висловити своє неприйняття: "Фу! Ні! Я пішла!", - і залишаю смердючу територію. Магазины також беру на нюх ще з порога. Це спрацьовує орієнтиром: можна там щось купувати чи не треба.

Коли в місті цвіла липа - був найкласніший час! Чула запах далеко до дерева і йшла на нього, щоб уткнутися в крону носом і постояти порелаксувати.

Людей завжди нюхаю. Напевно, дистанціююся також за цим принципом: від смердючих - подалі. Завжди помічаю, коли змінюється запах людини, можу порівняти,

що було раніше, і стало зараз. Можу по запаху зрозуміти, що в людини з емоційністю коїться. Тобто енергетичний стан я схоплюю за зміною запаху від нього.

Звертаю увагу і на зовнішність. От тільки тут мені байдуже, як людина виглядає. Тобто ніяких зауважень йому не буде, ну ось так він собі хоче! Але собі під ніс я зазначу, що сорочку влітку два дні поспіль носити - задоволення мало - спинка в неї вся м'ята, та й не свіжий від. І голитися треба більш ретельно, наприклад, щетини в різні боки стирчать. Наразі буквально доканує зовнішній вигляд жінок. Ці товсті-товсті пласти липкої косметики – огидне видовище! Вже з ранку! особливо з ранку, коли на білій шії сонно мотається прикрашена маска ляльки вуду. Візажистам у нас роботи – поле неоране.

Вчіпляю поглядом окремі яскраві предмети. Ось, наприклад, квіти красиві цвітуть в одному вікні на першому поверсі будинку, повз який я бігаю. Завжди стежу, як там цвітіння змінюється: що розцвіло, а що згасло. Або рекламні щити відзначаю, особливо красиво і із змістом виконані. Або взагалі відзначаю їхнє засилля на вулицях: ні пройти, ні проїхати! Люблю дивитися на машини, що проїжджають, кольори красиві відловлюю. Ось кольору сріблястого «металіку» стало так багато, що вже око не тішить. Зате коли вони тільки з'являлися – було цікаво! Можу зупинитися під кругляшем підстриженого клена і милуватися досконалістю форми.

СЕІ. Ментальне відстеження БС (блок з ЧЕ) - це:

Постійний моніторинг станів та відчуттів. Наодинці відстежуються свої відчуття, при людях інших людей.

Якщо я одна, то зазначаю щось на кшталт «мені душно; мені тепло; відчуваю стілець під собою, вовняна накидка колеться; торкаюся підлоги ногою — він гладкий і трохи прохолодний». Люблю до всього торкатися, щоб відчути запах, температуру. Якщо десь на природі, то завжди захоплююсь: аромат трав згущує повітря; сонце м'яко гріє; тінь на листочку класно грає; дерева дуже гарні; торкаюся травинки - вона гладка і шорстка по краях. Якщо в місті серед людей, то відзначаю, як одягнені, як почувуються. Захоплююсь, дивуюсь. Хочеться усунути дискомфорт, якщо помічаю його в інших, але рідко наважуюсь і рідко це можливо.

Постійно відзначаю та цікавлюся смаком продуктів. Це описати важко, надто багато відчуттів. Кожен продукт має як мінімум 10-15 різних смаків залежно від пори року, сорту (у разі овочів, фруктів, зелені), способу приготування, погоди, настрою та ступеня насиченості на даний момент. Кожен смак із задоволенням відзначається і складається у скарбничку. На ринку рідко пробую, бо зазвичай і так усе зрозуміло. Дивлюся на зовнішній вигляд продукту, продавця, нюхаю, мацаю і ясно уявляю, який буде смак. Якщо знайомлюся з якимось новим продуктом, купую його багато з різних місць, у різних людей, у різну пору року, щоб зібрати всі його можливі смаки.

Так само цікава інформація про здоров'я та хвороби. Цікавлять симптоми, відчуття та методи лікування. Спостерігаю за нездоровими людьми, намагаюся зрозуміти, як вони почувуються в момент хвороби.

СПІ. Ментальне відстеження БС (блок з ЧЛ)

Ранок. Напевно, вперше в житті відстежила своє ранкове пробудження, хоча зрозуміла, що саме так відчуваю щоранку – начебто обмацуєш себе з ніг до голови, фіксуєш відчуття у всіх органах та членах: ступінь «виспанності», комфорт в очах (через роботу на комп'ютері це один із важливих показників), стан спини, ніг, рук, голови, ший, носа, горла. У той же час відбувається фіксація зовнішнього середовища: свіжість

повітря в кімнаті та його температура, запахи, погода на вулиці (визначається за якимись внутрішніми відчуттями ще із заплющеними очима).

Найстрашніше вранці – це будильник. Я завжди ставлю його тільки на один раз і найніжнішу і найтихішу музику, бо прокидаюся від будь-якого шереху. Коли я буджу дітей, то роблю це так, що їм приємно прокидатися. Я знаю, як саме приємно відходити від сну. Спочатку тактильний контакт – я гладжу дитині ніжки, спинку, ручки, кутаю у ковдру, щоб пробудження було теплим. Тільки після цих сенсорних моментів я потихеньку шепочу щось ласкаве, і потім зацікавлюю пробудженням: «Йди, подивися, хто там на тебе чекає»... або ще щось у такому дусі. Я завжди так будила дітей. Мене шокує, коли будять по-іншому: підходять і починають трясти плече, або різко вмикають світло, або голосно щось говорять, або включають гучну музику (дуже тиха музика теж будить приємно, але гірше, ніж погладжування - грубіше).

Робота. Я вже писала, що працюю вдома, чому дуже рада. О 8.00, коли сонний народ штовхається у смердючому метро, у мене починається робочий день. Починається дуже приємно, комфортно: теплі шкарпетки, пухнастий халат, зручне крісло, чашка гарячого чаю чи кави. Що відстежується: комфорт створений мною апріорі. Під час роботи я відстежую лише дискомфорт: сухість шкіри рук (відволікає увагу від роботи на себе) – практично не замислюючись, усуваю (крем для рук завжди під рукою); втома очей - встаю і виходжу на балкон подивитися в далечінь, по дорозі натиснувши кнопку на чайнику; дискомфорт у спині – встала, зробила щось по дому. На зарядку частенько мені шкода витратити час, тому що під час зарядки мозок вільний, губиться час для роботи, а от по хаті прошуршаться - і корисно і приємно: прання закинула, пропиросила, овочі начистила (потім суп зварю) і т.п. Сприймаю як час для домашніх справ і телефонні розмови (вибачте всі, хто мені дзвонить), але у мене рефлекс: як тільки дзвонить телефон, я знімаю трубку та йду поливати квіти, мити підлогу чи посуд, пекти млинці, прати та... Стільки корисних справ можна зробити, поки розмовляєш телефоном! Таким чином, робочі та домашні справи у мене взаємно оптимізовані: і те, й інше в результаті займає менше часу, тому що ефективно використовується час для відпочинку.

Будинок. Облаштування будинку, звісно, на мені. Вдома я прибираюся за принципом: настав бардак, настав час його усувати. Але усуваю його, намагаючись не витратити на це багато часу – поміж справою. Інша річ, прибирання – як виховний момент для моїх домочадців. Ми проводимо суботники, в яких беруть участь усі члени сім'ї. Я вважаю, що це справедливо: всі, хто живе в будинку, повинні підтримувати чистоту і порядок у ньому, у міру своїх можливостей, звичайно.

Що відстежую. Чомусь відстежуються недоліки: вибоїна в плитці, подряпані шпалери, вм'ятинка на ламінаті. Входжу в кімнату, і відразу очі впираються в недоліки. Запускається програма: звідки взявся, як усунути. Добре, що передісторію більшості дефектів я знаю, чи здатна змодельовати. А ось вибоїна на плитці у ванній спокою мені не дає: під підозрою троє людей і одна кришка від каструлі. Імовірний період виникнення: травень 2009 року, коли на тиждень відключали гарячу воду, і ми гасали з каструльками окропу з кухні у ванну. виправити навряд чи можливо. Я її підсиліконила, щоб не розповзалася, але її все одно видно.

Так само і в гостях (мене краще не запрошувати), я завжди бачу диванні потертості, порвані капці, брудні підлоги, заляпані пальцями меблі, колірні розбіжності, дивні вкраплення в інтер'єр, які моторошно мозолять очі.

Я помітила, що мені краще перебувати в інтер'єрі, який «не відволікає», але не в тому, що «приваблює» чимось. Хоча я люблю «колупатися» в деталях речей. Так, пам'ятаю, у дитинстві у нас на кухні була цікава плитка, виготовлена шляхом розмиву фарби на папері під склом (можливо, ви таку зустрічали) – у результаті утворюються химерні візерунки. Я любила цю кухню! При загальній гармонійності дизайну кожна плитка мала власну неповторність і являла собою суміш унікальних візерунків. Я могла

годинами сидіти на кухні та розглядати плитку. У мене на кожній плитці були улюблені сюжети, силуети, деталі.

Якщо пам'ятаєте, раніше було модно вивішувати над ліжком килими. Я пам'ятаю кожен килимок з самого дитинства, напевно, років з 3. Причому килими я розглядала не як цілісну картину, а окремими деталями: кожна деталь утворювала новий візерунок, причому деякі з цих візерунків можна було міняти уявою: то собача морда, то тюльпан, то бик, що скаче, то ангел і т.п. Я завжди засинала, розглядаючи ці килимки.

Запахи. Загалом запахи можна назвати моєю больовою точкою. Чоловік часто каже мені: «Як же важко тобі живеться!» Ага, це правда, якщо є сторонній запах, я не можу нічого робити, доки не знайду його джерело і не усуну його. Саме з цієї причини у мене завжди випрані посудні ганчірки та вимитий холодильник. Я не можу заснути, якщо відчуваю неприємний запах. Я прокидаюсь (!), якщо з'являється запах. Я не люблю виносити відро для сміття, бо там – запах. Коли я відвідую чужий будинок, насамперед оцінюю запах. Навіщо? А фіг його знає - як його не оцінювати, якщо це перше, що б'є тебе в ніс. Мені приємно, якщо нема неприємного запаху. Мені неприємно, якщо є нав'язливий запах. Мені важко сидіти в транспорті та чути запах чужого тіла, у мене відчуття, що я пробую людину на смак, мені не хочеться вступати в такий близький контакт із людиною, я не хочу чути запахи від інших людей. Цим пояснюється моя нелюбов до громадських місць та транспорту.

У вихідні ми часто їмо у кафе, щоб не витрачати час на приготування їжі та присвячувати його лише сім'ї. Нове кафе я теж оцінюю за запахом. Та що кафе? Будь-яке нове місце! Навіть на вулиці, розмовляючи з кимось, я можу взяти людину за руку і перевести її на інше місце: «А в чому справа?» - «Там погано пахло, тут ніби нічого».

Я відстежила, що, розмовляючи з людиною, яка неприємно пахне з рота, я запускаю програму «у чому її проблема і як можна її усунути». Я розумію, що цей запах від карієсу, а цей від пародонтозу, тут змішаний гайморит, а тут – явно знижена кислотність.

Смак. Смак – це продовження запаху. Дуже рідко можна зустріти продукти, смак яких відрізняється від запаху, зазвичай синтетичні речі. У природі таке дуже рідко буває. Ось чому я довіряю своєму носу. Якщо я щось понюхала, я знаю точно, який смак цей продукт. Не пам'ятаю, щоб мій ніс обманював мене. Ну і зрозуміло, що овочі, фрукти та інші продукти я вибираю, орієнтуючись на свій ніс. До речі, зараз, коли ринок завалений продуктами з ГМО, ніс – чудовий інструмент для вибору натуральної їжі. Яблука мають пахнути яблуками, а груші – грушами. Я не проти селекції, але проти вживлення акулячої ДНК у яблучне.

Щодо приготування їжі. Для мене творчий елемент у приготуванні їжі – основний. Більшість того, чим зараз харчується моя сім'я, я вигнала на підставі власного смаку і уявлення про те, які продукти будуть вигідно доповнювати один одного. Я також відчуваю, які продукти поєднуються за своїм біологічним складом. Приклад: колись я вирішувала, що помідори та огірки в салаті не поєднуються. Так, це істотно, ми так звикли, але воно не котить. Ось не котить і все. Я почала думати, а з чим їх краще поєднувати? І дійшла висновку, що помідори шалено поєднуються у свіжому салаті з болгарським перцем і часником, а огірки краще поєднувати зі свіжою зеленню, капустою, шпинатом. Я не читала нічого із цього приводу, просто так відчула. Через багато років я прочитала наукове обґрунтування того, що вони справді непоєднані, особливо для людей з гастритами. Ще один такий винахід – солоний сир із зеленню. Я просто взяла в один день і зробила такий салат. Часнику ще туди додала. Це потім я дізналася, що такий рецепт вже існує, і поєднання сиру та зелені допомагає один одному засвоїтись. Але на той час це була робота мого блоку ЕГО.

Покупки. Знаєте, як важко зробити покупку сенсорному логіку? Мені потрібна була нова куртка. Витративши на її пошуки неприпустимо величезну кількість часу – б днів, я зрозуміла, що жодна зі знайдених речей не задовольняє мої вимоги. Я вже мовчу

про те, що маю проблему з рукавами (розплата за високий зріст). Я шукала і в бутіках і на базарах – бренди взагалі не справляють на мене враження, я з тих людей, яким важливо, щоб річ справді задовольняла, а не просто була затаврована якимось крутим лейблом. Вимоги не супер-пупер, елементарні: річ повинна бути достатньо теплою, щоб під неї не потрібно було надягати 2 кофти (така кількість речей обмежує рухи); річ має бути мені за розміром; річ має вписатися у існуючий гардероб; за річчю має бути досить простий догляд. Усе.

Одна куртка мені сподобалася, але коли я почала її розглядати детально, то виявилось, що одне плече у неї на 1,5 см коротше за інші, що спричинило укорочення одного рукава. Як можна було так скроїти? Не зрозуміло. Правда, це можна досить легко виправити, весь алгоритм, як можна усунути недолік, виник у моїй голові за хвилину. Але чоловік відмовився купувати дефективну річ. В результаті, витративши ще 2 дні, ми купили 2 речі, кожна з яких задовольняла вимоги лише частково. Я не задоволена. І знову почула фразу, як важко мені живеться. Мені не живеться важко, навпаки, завжди знаю, як створити собі те, що мені потрібно. Все частіше приходжу до думки про те, що мені потрібно було послухатися батьків і вступити до інституту легкої промисловості. Я б створювала функціональні, зручні та красиві речі.

ЛСЕ. Ментальне відстеження ЧЛ (блок з БС)

– Я бачу речі. Я їх бачу набагато краще, ніж інші бачать.

- Мої очі ковзають по будь-якій поверхні та фіксують кожну річ. Якщо в поле зору потрапляє річ, яка не лежить на своєму місці, це відразу фіксується десь у пам'яті. Якщо є якісь зміни на об'єкті з того часу, як я востаннє на ньому зупинялася поглядом – я це відзначаю. Наприклад, відщепився невеликий шматочок від висувної шухляди (не більше 1 см), з'явилася вм'ятина на лінолеумі - відразу бачу цю зміну. Якщо хтось запитає, де щось лежить, я згадую зорову картинку, де я бачила цю річ востаннє.

- Якщо річ мені незрозуміла, вона привертає мою увагу, хай навіть маленька заліззяка. Мені треба її підняти, покрутити у руках.

- Часто виникають думки, як використовувати цю річ (якщо вона не використовується). Наприклад, викинута полиця, ціла цегла, нікому не потрібний штапик і т.д. У мене відразу вмикається думка – куди прилаштувати.

- Якщо бачу щось нове, то часто постає питання: з чого це зроблено, як це зроблено. Якщо є, кого запитати – одразу питаю. Навіщо? Просто цікаво. Це все корисна інформація.

- Мені казали, що мої очі обмацують людину.

- Фіксую в голові гарні ділові рішення щодо використання об'єктів.

- У магазині серед усіх речей одного виду зазвичай одразу бачу "саме те" і воно виявляється найдорожчим (ех!). Мені важко вибирати, бо, обравши найкраще, важко погодитись на щось гірше. А ціни у найкращого зазвичай відповідні.

- Я стежу за рухом рук людей, що роблять. Якщо рух незручний, нераціональний, у мене всередині щось це зазначає. Незграбні руки - це якась помилка природи, за ними дуже дивно спостерігати: невже так можна! невже так буває! Буває. Постійно бачу, але щоразу дивуюся. Здається, це так просто – стежити за своїми рухами.

- Якщо дитина неправильно поводить з речами, то пояснюю, як потрібно, при цьому показую, як це впливає із властивостей цієї речі. Вважаю, що людина має розуміти предмет, а не бездумно з ним поводитися.

- Іноді продумую (або переглядаю) наперед можливу зміну речей. З метою... навіть не знаю, мабуть, щоби довше "жили". Точно не можу сказати. Наприклад, посадила куці і дуже переживала деякий час про те, що коситимуть траву і можуть зачепити тонкі стовбури куца, зріжуть шкірку, він засохне. Так зорозово це бачила. Думала про це кілька

днів. Не заспокоїлася, доки не вирішила проблему - обгородила куці цеглою. За два дні після цього почали косити траву.

- Уявляю варіанти можливої поломки і намагаюся їх заздалегідь усунути (звичайно, якщо був досвід і є інформація про це).

- Дуже люблю будь-яку інформацію про те, як можна зробити щось своїми руками, але у сфері моєї компетенції, тобто те, що мені під силу. Наприклад: всякий ремонт будинку (завжди його сама роблю), як щось там випилювати, вирізати, які інструменти для цього, як робити щось красиве. Дуже люблю інформацію про те, як можна переробляти речі, використовувати те, що не потрібно. Я таку інформацію «пилососю» в себе, у комп'ютер та на полиці (у вигляді книг).

- Я продумую вперед дії (важливі чи нові). Це виглядає як розгортання картинки дій крок за кроком, уявне пророблення всіх операцій, відзначення по ходу можливих проблем та помилок, необхідного інструменту, продумування варіантів вирішення проблеми..

ЛСЕ. Ментальне відстеження ЧЛ (блок з БС)

Підписуюсь під усім, що написано вище, і ще децю хочу додати.

- Коли я дивлюся на будь-який предмет чи людину, у мене в голові відбувається їхня оцінка, і я бачу ВСІ зміни, які з ними відбулися від останнього моменту, коли я їх бачила (даремно підстриглася, їй не йде ця зачіска..., штани коротковаті, вчора в джинсах виглядав краще ..., ага у неї нова сумочка, класна, це швидше за все шкіра ...)

- Коли я дивлюся на якусь річ, то відразу ж у голові відзначаю, ЩО з нею треба зробити: «Ця не на своєму місці, відкласти; ось тут на ванні шматок емалі відбився, треба купити лак і покрити, а то проіржавіє, дірка буде; гудзик відірваний – потрібно пришити; чимось тут пахне дивним, так пахнути не повинно, в чому річ?» У голові завжди є список всього, що мені потрібно зробити, з нього викреслюється зроблене та доповнюється нове.

- Ще хочу сказати про поведження з речами. Про кожну річ, що використовується мною в побуті, в голову сканується потрібна інформація щодо поведження з нею. З усіма своїми речами я поводжуся (не знаю, яке слово тут правильне підібрати...), напевно, «правильно» підійде, і всі мої речі – одяг, прилади, меблі, килими мені дуже довго служать. Наприклад, коли я купую одяг, то дивлюся: чи можна його прати і за якої температури або потрібно здавати в хімчистку, чи можна гладити, дивлюся, чи не линятиме і т.п. Надалі ця інформація у мене залишається в голові, і я не пратиму річ при 40 градусах, якщо рекомендують при 30 градусах.

- У мене десь там у голові фіксується і відкладається не будь-яка інформація, а лише та, яка, я думаю, мені колись може стати в нагоді, тобто. інформація про ядерні електростанції цікава, але в одне вухо увійшло, в інше вийшло, а ось інформація, наприклад, про город, як що вирощувати записується в голові, хоча мені це не треба (я в житті в землі не копалася, не тягне мене це, але дайте мені землю і мій город буде як цукерка).

ЛСІ. Ментальне відстеження БЛ (блок з ЧС) – це:

Принципи, від яких я відитовхуюсь.

Принципи – це спосіб життя, швидше за все. Принципи – це концепції, від яких я відитовхуюся. Я ними живу. Усередині. Вони якимось використовуються у стосунках, у роботі, яку я виконую, у всьому повсякденному. Принципи ґрунтуються на тому, що є щось правильне та щось неправильне. Є речі, які я робив би, і які я категорично не робив

би. Переважно принципи, вони як дисципліна певна. Вона вироблена роками, як жити, як дивитись на цей світ.

Що таке принципи – це, мабуть, як армійський статут. Де людина чітко має робити певні речі у цьому житті. Не маючи у багатьох речах право вибору. Бо коли людина має свободу і право вибору – вона не вміє цим скористатися. Це все призводить до хаосу.

Будь-який світ побудований на якихось правилах, законах.

А взагалі принципи призводять до якихось певних систем. Ці системи, рамки, вони обмежують у чомусь людей. У людини завжди має бути свобода вибору. Яким би він не був. Навіть якщо людина йде на вбивство – це її вибір.

Швидше за все, принципи – це вже результати, а концепції – те, що стоїть перед результатом. Принципи виходять із концепцій людини, як людина ставиться до тих чи інших речей.

Концепції – не змінюються, концепції – вони залишаються концепціями. Вони в людини постійно додаються, накладаються. Одним більше надають важливості, другі під гнітом важливіших відпадають. Все залежить від людини, в яком вона живе середовищі. Можу навести приклад. Раніше в мене була концепція про те, що чоловік – добувач, мисливець, він повинен заробляти гроші, виконувати якісь свої чоловічі обов'язки. Нині ці концепції – вони хіба що змінили свою структуру. Зараз я вважаю, що... мені легше зробити, я можу сам зробити, я можу будь-яку роботу почати виконувати аж до жіночої. І в цьому я себе ні в чому не обмежую. Раніше у мене була концепція дуже сильна, «Я – незалежна людина». Це принцип був цілий, величезний принцип. Цей принцип виробився майже з п'яти років. Але зараз я вже інакше дивлюсь на ці речі. Чи не залежний від чого? Від усього. Від усього світу. У мене була концепція, що я не винний нікому нічого. Нині вона у мене розчиняється. Я приходжу до іншого розуміння речей. У мене розуміння речей прийшло до того, що ми у цьому світі всі взаємопов'язані. Якби не хлібороб, я б не отримав хліб на стіл, якби не людина, яка працює по металу, я б не отримав якісь металеві вироби. У такому разі він залежить від мене, не те, що від мене, а від цього середовища, не було б людей, які роблять фотографію, він би не отримав фотографію. Тобто все у світі взаємопов'язане.

Я прихильник, якщо брати політичну сторону – одноладдя, щоб це була одна людина: той самий цар, той самий далай-лама, той самий Сталін. Чому? Тому що немає зайвих «базарів». Прогрес людини йде швидше, як духовно, так і економічно, матеріально. І держава не перетворюється на той самий «базар». Держава вона має бути державою. Держава – це ціла система, цілий інститут, де є найвищі ієрархії, нижчі і так йде до народу. І цей інститут, як я вважаю, має працювати як годинниковий механізм. Якщо в годинниковому механізмі поламається хоч одна деталь, то годинник вже може відставати, або взагалі зупиниться. А ринок – це хаотичність, це тупий рух молекул у різні боки. Держава – це цілеспрямована політика. Вона має знати, що вона хоче. І вона не повинна давати жодних зобов'язань людям, що ми завтра так і так, 90 відсотків цього не буде, це вішати локшину на вуха. Держава – це чітка структура, чітка система, там не має бути особистих амбіцій, як буває найчастіше у наших політиків, і не лише у наших, у російських можна подивитися. Народ – це частина цієї держави, частина цього механізму. Це те поле, яким ходять стрілки циферблата.

ЛІІ. Ментальне відстеження БЛ (блок з ЧІ)

Найлегше відчувати, що йде постійний моніторинг щодо аспекту БЛ, я можу при роботі з текстовою інформацією. Причому байдуже, сам я пишу чи читаю написане іншими. У текстах чужих – перше, на що звертається увага (практично на автоматі) – це граматичні та смислові помилки. Дуже добре видно, це дійсно є помилкою або простою опискою - наприклад, людина не ту клавішу натиснула (в електронних посланнях). Особливе здивування викликають смислові помилки з розряду "стратити не можна помилювати", коли написання слова або постановка коми в тому чи іншому місці допустимі, але несуть зовсім різний зміст. Ніякі програми перевірки правопису тут не рятують, і залишається тільки дивуватися залізобетонній впевненості людини, яка пише, наприклад, "видіння" в сенсі "привид" у тому, що всі, хто читає, саме так відразу і зрозуміють... Складається враження, що люди навіть не здогадуються, що вжите ними слово означає зовсім інше поняття. Як це можна не відстежувати - для мене загадка...

Дивує також непослідовність викладу. Наприклад, на початку тексту докладно викладається якась проблема, ти вже включився в тему, починаєш аналізувати інформацію (у голові вже йде своя структуризація, відповідно до мети, заради якої ти взявся читати), і раптом раптово думка автора переключається на абсолютно інше. Читаєш далі, чекаючи "продовження банкету" - а його нема! Виявляється, автор і не думав більше повертатися до розпочатої теми і робити по ній якісь висновки, він просто "окреслив" щось і пішов у інші далі. Все-таки завжди чекаєш на якесь логічне завершення, результат, який якимось узагальнював би викладені раніше факти, пояснював саму причину їх появи в тексті. І не важливо, згоден ти з його висновками чи ні – просто, коли немає такої завершеності, залишається здивування – а що це було?

Якщо текстова інформація ілюструється якимись числовими характеристиками, легко можу уявити, яку нову якість чи масштаб вони надають їй. Це, напевно, схоже на те, як у живопису філігранна передача розподілу світла і тіні, гра з різкістю і розмитістю обрисів предметів може надати картині глибину третього виміру, так і числа можуть надати текстовій інформації обсяг, невимовний словами... Звичайно, якщо це не вузькоспеціалізована література на теми, за якими я уявлення не маю - у таких випадках для мене всі числа, а тим більше математичні викладки, - така ж китайська грамота, як і для інших необізнаних. Я тут говорю про цілком загальнозжиті, життєві приклади. І так само, як граматичні помилки, помічаю нісенітницю у вживанні чисел. До речі, якщо у тексті йде перерахування якихось однотипних даних, то написання їх із різною кількістю знаків після коми прирівнюю до грубої граматичної помилки. Втім, не можу сказати точно, звідки це пішло - взагалі-то це вимога ГОСТу, і цілком може бути професійною звичкою. Та й у школі, пам'ятаю, закликали до культури поводження з даними - адже за подальших обчислень такі вільні округлення можуть призвести до значної помилки...

Це те, що стосується сприйняття чужих текстів.

Коли пишу сам (і цей текст - не виняток!), дуже часто перечитую написане з метою виключення повторів, пошуку фраз, що дозволяють викласти основну думку більш просто і коротко, без втрати основного змісту. Іноді спадає на думку вставити якесь образне порівняння - і буває, дійсно вставляю, жертвуючи стислістю в ім'я образності та краси, як мені здається.

Що ж до звичайного життя, не пов'язаного з читанням і написанням, то відстеження по БЛ можу побачити лише в ситуаціях, пов'язаних з обговоренням "загальносвітових проблем". Це може бути випадково почуте інтерв'ю по радіо з якимось черговим "політологом", яких зараз розвелось темрява, або розмови "за життя" в тісному колі. Дуже рідко буває, коли повністю (внутрішньо) погоджуюсь із співрозмовником (реальним чи уявним). Можу добре розуміти його думку, і чому він так думає, але бачу, наприклад, що він чомусь замовчує зовсім інший бік проблеми, яка може

дуже істотно знівелювати категоричність його висновків. Адже ми живемо у світі систем, і все наше знання, а отже, і дії, що ґрунтуються на цих знаннях - дуже відносні. Варто поглянути на проблему децю ширше, і бачиши, що раніше схвалена дія в новій системі координат стає вже не такою ефективною, а часом навіть небезпечною. Як у шахах - на скільки ходів уперед ти здатний прорахувати ситуацію, яку частину великого "слона" обмацати. І вміти вчасно зупинитись у цьому аналізі. Вміти знаходити найоптимальніший компроміс на даний час і в запропонованих обставинах - це найбільше мистецтво, якому кожна людина навчається все життя. (Ех, шкода, що не всі політики це усвідомлюють...).

Ось, трохи пішов у бік від ментального відстеження, але це, мабуть, максимум того, що я можу навести на цю тему. Повторюся - у життєвих, побутових ситуаціях (які наведені у прикладах з інших аспектів) я за собою такого відстеження не помічаю. Всі ми буваємо логічними чи нелогічними в думках і вчинках - судячи з того, як це виглядає з боку, і я такими нелогічностями не морочусь (так чесно кажучи, і не особливо помічаю їх), так само як і не морочусь тим, що сам можу здатися комусь нелогічним...

ЛІЕ. Ментальне відстеження ЧЛ (блок з Бі)

Я завжди думаю, як можна спростити дії, свої та інших людей (та й неживих об'єктів), щоб досягти прийняттого результату з мінімумом зусиль.

Ну, взагалі я стежу за рухом. Куди якісь об'єкти рухаються, і з яких причин. Не обов'язково цей рух у геометричному просторі, частіше у складніших координатах (прогрес виконання завдань, наближення до мети чи віддалення від неї, еволюція тих чи інших систем тощо.). Завжди наголошую на завершенні тих чи інших етапів процесів, які спостерігаю. Обов'язково оцінюю, чим закінчиться та чи інша справа, якими будуть її віддалені наслідки, у тому числі ті, що не плануються заздалегідь. Намагаюся зрозуміти, у що розвинеться у майбутньому той чи інший процес (= з чого він виник у минулому).

ЕІІ. Ментальне відстеження БЕ (блок з ЧІ) – це:

- Відстеження взаємозв'язків між різними людьми близького кола, запобігання конфліктним ситуаціям, наприклад, якщо двоє моїх друзів перебувають у стані конфронтації, не потрібно запрошувати їх разом на те саме свято, краще влаштувати посиденьки з кожним окремо, заодно і причину конфлікту з'ясувати, зрозуміти, як його розрулити.

- відстеження ставлення оточуючих до мене (принаймні намірів про стосунки): розташування, симпатія, байдужість тощо. Це базис для подальших взаємин, як довгострокових, так і короткострокових у сфері життя.

- Постійне сканування кола спілкування, орієнтоване на комфорт всіх/більшості його учасників.

- Підтримка зв'язків із близьким колом людей («ніхто не забутий»).

- Відстеження дистанції: відповідність очікуванням інших людей щодо відносної дистанції, не наближатися ближче, ніж людині комфортно, навіть якщо хочеться.

- «Прогноз» розвитку стосунків: те, куди вони йдуть, у якому напрямку, можливе коригування «курсу» (не обов'язково, надто багато факторів, що впливають).

ЕІІ. Ментальне відстеження БЕ (блок з ЧІ) – це:

- Коли, зустрічаючи нову людину, насамперед помічаєш, як вона тебе сприймає, як ставиться, і одразу розумієш рівень довірливості, до якого ти зможеш дійти з цією людиною.

- Коли відстежуєш реакцію людей на свої слова у міру того, як їх вимовляєш. За рахунок цього можеш підлаштуватись під людину, під її настрій та інтереси у кожний момент розмови.

- Коли інтонація і те, як сказано, визначають значення розмови набагато більше ніж те, що сказано.

- Уловлюєш нюанси уваги інших людей та їхню зацікавленість на рівні "я озирнувся подивитися, чи не озирнулася вона, щоб подивитися, чи не озирнувся я".

- Коли здатний увійти у співчуття стану людини у будь-якій ситуації так, що можеш спілкуватися та розуміти ізгоя чи злочинця, як себе. А біль іншого відбивається на тобі так, що, здається, відчуваєш її фізично.

ЕСІ. Ментальне відстеження БЕ (блок з ЧС) – це:

...помічати тонкощі у відношенні до мене людей і людей між собою.

- Зазвичай це усвідомлюється за емоціями, мімікою, жестами, вмінням прислухатися до думки іншого, виявити поблажливість до недоліків, бажання виявити інтерес до життя іншого. За цими чинниками легко визначити "температуру" стосунків.

- Я фіксую не всякі стосунки, а лише ті, які цікаві мені зараз. Наприклад, якийсь час моя соціальна роль була для мене понад усе (коли я була підлітком). Тоді я чуйно відстежувала, хто яку роль займає у колективі, це було у моєму фокусі уваги. Я подумки поділяла людей на певні табори, і всі зусилля докладала, щоби не випасти зі свого табору. Словом, у різні періоди я стежу лише за якоюсь групою стосунків, не намагаюся тримати в хорошому стані (або поганому) їх усі, тільки ті, які відповідають моїм життєвим пріоритетам.

- Взаємини – вони як невидимі нитки, пов'язують людей та впливають на їх вирішення. Я часто роблю скидку на поточні відносини, якщо мені треба вирішити якесь питання з людиною. Наприклад, я не піду до начальника резервувати відпустку, якщо знаю, що він останнім часом незадоволений моїми успіхами. Адже він на той момент ще раз усвідомить, що я хочу якийсь час не займатися роботою, а я й так у якийсь момент зробила свою роботу погано. Краще я зарезервую відпустку пізніше, коли хороше ставлення до мене актуальне, і ніщо не завадить мені піти у довгоочікувану відпустку.

- Я відчуваю заздалегідь, якщо стосунки починають псуватися. Це якимось витає у повітрі. Людина начебто і ввічливо поводить себе, але все ж щось не так. То грубе слово проскочить, то байдужий погляд, то дратівливість та причіпки на порожньому місці. Я намагаюся (якщо я зацікавлена у стабільних рівних стосунках саме з цією людиною, якщо ні, пускаю на самоплив, може, самі відновляться) розібратися в причинах конфлікту та відновити рівність, гладкість та теплоту. З кожною людиною відновлювати доводиться по-різному.

– Дуже важливим питанням є питання дистанції. Не люблю підпускати людину ближче, ніж це припустимо за моїми стосунками, які з нею поточні. Оскільки чим ближче стосунки, то більше виходить обов'язків перед цією людиною. Це як "назвався груздем - лизь у кузов", раз ця людина тобі друг, а не просто колега чи знайомий, то йому треба приділяти більше уваги, більше уваги його проблемам. Хто знає, чи буду я готова до всього цього, якщо дізнаюся про людину краще. Тому зближення і панібратство мною вловлюються швидко, і я уповільнюю процес, якщо він мені здається недоречним.

- Хороше ставлення – це насамперед щирий інтерес, відсутність агресії та підозр. Це теж читається у неусвідомлених реакціях людини, таких як міміка, або зацікавлені відповіді, увага у розмові. Я завжди несвідомо, десь у фоновому режимі стежу за цими речами, і якщо щось відбувається не так, як завжди, насторожуюсь та оцінюю зміни у стосунках, а потім дію за ситуацією.

ЕСЕ. Ментальне відстеження ЧЕ (блок з БС)

Свої емоції відчуваю фізично. Усередині мене прямо бризкає радість, щастя, веселощі. Хочеться поділитись цим. Ділячись цією радістю, отримую новий заряд. Від якого закипаю ще більше. Розігрююсь. Я люблю кохати!! Дивлюсь на світ уважно-уважно, і бачу навколо емоції в людях, в обличчях, у деревах, у небі, у пташиці. Спостерігаю і радію і ділюся ними. Люблю знаходити їх та ділитися ними. Побачила-поділилася-порадувала, і натомість отримавши радість, тішуся ще більше. Всередині мене може бути біль, переживання, але я старанно зовні її завуваюю сміхом і ось уже і мені не так боляче.

Щоб зрозуміти людину, мені треба бачити очі обов'язково. Дуже важливо бачити очі. По очах я багато бачу. Тому людям і здається, що я поглядом усередину до них пробіраюсь

Цілеспрямовано комусь підняти настрій можу чому б ні. Але своїми емоціями переливаючи їх туди-сюди, а не копіювати емоції іншого. Заряджати своїми! А на замовлення не хочеться! Та й не можесться!

Я просто бачу світ через емоції. Ними живу, своїми живу. А бризки просто на інших потрапляють. Емоції ось прямо тут, у грудях, у всьому тілі. Тіло відчуває і тремтить, від сміху, від усмішки, від погляду, від смутку, від образи тощо. Коли хтось плаче або комусь боляче, моє серце дуже стискається, прямо в грудку, і всередині все плаче, і не можу стримати сльози, що накопили. Якщо хтось поряд плаче, хай навіть незнайома людина, у мене теж мимоволі течуть сльози!

Я сльози від відчуття кохання не вмію стримувати, сльози від якоїсь позитивної емоції, яку передаю комусь. Я ніби сама задихаюсь від цієї емоції. Мене щастя прямо всю обгортає, і я ніби вибухаю. Мені тільки щось добре скажи, у мене вже в очах сльози стоять, і хочеться охопити весь світ! У мене так, тому що дивлюся на світ і віддаю йому те, що можу дати – мої почуття, мою радість та відчуття щастя! І я в цьому вся!! Я без цього не буду я зовсім!

Навіть щось роблячи, я це роблю з пристрасною, з вогником, зі своїми переживаннями, почуттями. Все спрямоване для того, щоб порадувати людей і себе, хай навіть не ділом, але поділившись своєю радістю, жартом, смішністю, своїм щастям, своїм ентузіазмом, своєю добротою та відкритістю. Я ніколи не боялася здатися смішною або мавпою. І бачу життя саме в цьому – хочеться, щоб люди посміхалися від щастя навколо, раділи життю разом зі мною, ділилися своєю радістю. Знаходжу радість у всьому.

Крім очей важливо бачити енергетику людини, рух тіла, її інтонацію, голос. Іноді без цих складових, у віртуалі, я можу неправильно зрозуміти. Я часто у віртуалі сліпа та глуха. Та й німа іноді теж, бо більшість сенсу слова без емоцій зникає, оскільки очима можна сказати багато чого.

ЕСЕ. Ментальне відстеження ЧЕ (блок з БС)

Перше, на що я звертаю увагу майже в будь-якому місці, в яке потрапляю, - це енергетичний стан, що там панує, і створюється присутніми в цьому місці людьми. Часто звертаю увагу на те, хто як себе емоційно відчуває тут: кому комфортно, кому

некомфортно, хто впливає на створення емоційного фону, а хто ні. Якщо емоційне тло некомфортне мені особисто, то, трохи освоївшись і розібравшись у ситуації, намагаюся його поміняти. Іноді просто відгороджуюсь і спостерігаю, що відбувається, як і від чого змінюється тло та емоції людей. Така спостережна позиція часто виникає, якщо збирається дуже багато незнайомих людей.

ЕІЕ. Ментальне відстеження ЧЕ (Блок з БІ)

Наділяю емоційним забарвленням предмети живої та неживої природи - весь світ навколо мене дарує мені (а я йому...) якийсь стан, причому цих станів безліч, і вони змінюються з часом, я дуже люблю стежити за переходами настрою, тонкими переливами. Як вечірнє небо переливається різними фарбами, так і емоційне тло змінюється постійно, приносячи все нові відкриття.

Мій настрій залежить від багатьох чинників - їх навіть не перелічиш. Я помітила, що чим більше навколо мене народу, тим я стаю жвавішою і яскравішою, ніби наповнююся навколишньою енергією, якщо ж це розмова тет-а-тет, то мої емоції набагато м'якші та тихіші. Але іноді буває, що компанія народу надто ажіотажна, і мені ця енергетика здається чужою, тоді я навпаки врівноважую тло. Це якось відбувається саме собою. Просто входив у кімнату і розумієш, яка тут атмосфера, наскільки розжарена - іноді блискавки проскакують, іноді, як у порожнечу провалюєшся - і якщо мені комфортно в цій обстановці, то я вливаюся в неї, стаю її частиною, розчиняюся і починаю тим самим на неї впливати. Це постійна взаємодія мого внутрішнього стану з навколишнім світом.

Саме тому я не люблю негативно заряджену атмосферу – я залучаюся і потім дуже страждаю. Є такі негативні, чорні люди, в яких падаєш, як у прірву, потім довго обтрушуєшся - ніби за спиною у них величезний чорний ангел махає крилами. Взагалі завжди зрозуміло – навіть зі спини, навіть не дивлячись у вічі – в якому людина стані. Вона може приховувати, але якщо я відчуваю, що щось не так, я підходжу і випитуватиму, розводжу різними методами на розмову - приховувати від мене щось марне. Хоча... може, і не підходить, якщо відчуваю, що треба побути одному зі своїм горем - щоразу по-різному, все за ситуацією.

Але найбільше мені незатишно в порожнечі, в зниженому емоційному тлі - хочеться відразу його підняти, навіть іноді краще негатив, ніж зневіра. Адже навіть у горі можна знайти певний кайф, катарсис, бо біль – це симптом конфлікту, він спонукає до зміни та розвитку. Є емоції – отже, є життя. Я люблю, коли люди живуть із вогником в очах! З ентузіазмом! З вірою у перемогу! Я люблю гармонійних, щасливих людей! Мені хочеться дарувати людям світло, бо, мені здається, у цьому моє призначення. Навчити людей радіти кожній секунді життя, адже вона така швидкоплинна.

ІЕІ. Ментальне відстеження БІ (блок з ЧЕ)

- Відстежую поточний час. Часто дивлюся на годинник, навіть якщо нікуди не поспішаю. Коли прокидаюся, лягаю спати, виходжу на вулицю, приїжджаю кудись, займаюся чимось, коли приходять гості тощо, відзначаю для себе поточний час. Спостерігаю, о котрій настає світанок і захід сонця (звичка з часів захоплення астрономією). Подумки перекладаю час у різні системи відліку - з урахуванням переведення на літнє/зимове, з урахуванням поясного/середньосонячного часу, щодо міжнародного часу тощо.

- Наголошую та запам'ятовую різні інтервали часу. Скільки часу я працював над чимось, скільки годин на добу спав, скільки компілювалася програма, скільки часу зайняла поїздка на дачу. Скільки їхати до певного місця на різних автобусних маршрутах (або електричкою і т.п.), з яким інтервалом ходять автобуси, чи є закономірності в запізненнях автобусів/електричок, скільки йти пішки від одного місця до іншого (відстань вимірюваю в хвилинах, "кілометр - це 10-20 хвилин ходьби, залежно від дороги та погоди"). Відстежую, наскільки змінюється час, що витрачається, залежно від різних умов (взимку автобуси їздять повільніше і т.п.).

- Корижую час прибуття на зустріч з урахуванням звичок людини, яка призначила зустріч. Якщо хтось часто спізнюється, сам постараюся запізнитися приблизно на аналогічний час. Якщо я бачу, що приїду раніше, можу вийти за кілька зупинок і пройтись пішки для коригування часу прибуття. Можу запізнитися "на покарання".

- Зазначаю, який годинник наскільки йде вперед/відстає за добу; вношу уявні поправки, коли дивлюся на годинник.

- Уявляю різні часові цикли (години, дні, тижні, місяці, роки, століття, тисячоліття тощо) у вигляді геометричних об'єктів - завжди "бачу", де я на цій карті зараз. Іноді внутрішнє відчуття часу відстає, і карта стає неточною - це некомфортно, потрібно витратити певне зусилля синхронізуватися з реальним часом. Події у минулому чи майбутньому аналогічно розміщую на такій карті. Пересуваюсь по цій карті і масштабую її під зручну роздільну здатність, коли розмірковую про різні події або планую щось.

- У глобальному масштабі відстежую тенденції розвитку подій, перебіг історії. Порівнюю різні прогнози розвитку подій між собою, відзначаю подібності, відмінності, порівнюю з іншими відомими тенденціями; після (не)реалізації прогнозу можу відзначити, наскільки точним/помилковим був прогноз.

ІЕІ. Ментальне відстеження Бі (блок з ЧЕ) – це:

- Звичайно ж, думки на тему "встигну - не встигну", "якщо запізнюся (або прийду раніше), то наскільки, чи вкладусь в горезвісні "академічні" 15 хвилин" (До речі, звідки вони пішли? Який інтуїт їх запропонував і узаконив?). !)

- Який час (хвилин, годин, днів, місяців, років - до століть, на мою думку, не доходив жодного разу) знадобиться на... (або ДЛЯ...)

- Спроба відстежити (гіпотетично!) ймовірність тих чи інших подій, їх наслідків для... та їхнього ймовірного взаємовпливу. Найчастіше, на рівні "взагалі"...

– Цікавить історія?

Думаю, ДУЖЕ. Але НЕ так, щоб забути про все інше. Це – про глобальну історію. А ось історія соціоніки – дуже серйозно.

- До прогнозування ставлюся з ехидцем. По Ходжа-Насреддіновскі (у сенсі, хтось напевно до цього часу здохне: або Емір, або ішак, або я).

- До ворожінь, до пророцтв, я б сказав, досить скептично. Думаю, тому що головне (одне з головних) моє переконання – "Моє мене знайде!"

- Забобонний, швидше за все, до нудоти. Щоправда, не глобально. Кожну чорну кішку фіксую, але наввипередки з нею бігати не стану. Чекаю, поки хтось ПЕРЕДІ мною переступить кішковий слід (лінію, якою вона "перебігла" мені дорогу) теж не стану: просто зазначу: "Ага!! Перебігла!" І хвилини через три забуду про це. (Шульман Г.А.)

ІЕЕ. Ментальне відстеження ЧІ (блок з БЕ)

- Коли я спостерігаю інших людей, я людей "вихоплюю" за якимись ознаками. Вони чимось відрізняються, виділяються... Це можуть бути зовнішні та внутрішні моменти.

- Я часто звертаю увагу на негативні особливості: що виділяється, що не в'яжеться, випирає.

- Можу звернути увагу лише тому, що хтось має невдалий макіяж, а за цим видно образ, характер.

- Не обов'язково зовні яскрава людина буде привабливою для мене. Я бачу людину образно, цілісно, разом, опускаючи деталі.

- Мені цікаво спостерігати людину до того часу, поки її особливість не стає ясною і зрозумілою. Поки образ стає багатшим і цікавішим, одне чіпляється за інше, як матр'юшка... Мені цікаво спостерігати за людьми: як спілкуються, як живуть, як ходять, розмовляють. Серед них можна побачити щось цікаве, що відрізняється у своєму роді.

- Я помітила зв'язок між інтуїцією та етикою. Якщо грубо сказати, я вихоплюю негативні можливості, недоліки та одразу шукаю спосіб, як це обійти, нейтралізувати.

ІІЕ. Ментальне відстеження ЧІ (блок з БЛ) - це:

- Критична оцінка трактування обставин, які пропонують люди (скоріше не на предмет бреше - не бреше, а на предмет сам розуміє, про що говорить чи ні).

- Пошук причин, які лежать в основі того чи іншого явища, що спостерігається (тут можу поглиблюватися, а можу і не поглиблюватися, залежно від цікавості теми та обсягу наявної інформації).

- Перегляд та критика існуючих на даний момент пояснень для будь-якого явища (будь-яких астрологій, нумерологій тощо).

А якщо узагальнити, то просто швидко здогадуюсь, що до чого належить, що з чим пов'язано та як пов'язано. Але тільки з тих областей, які мені цікаві.

ІІІ. Ментальне відстеження БІ (блок з ЧЛ)

Я намагаюся не прорахувати будь-що наперед, я передусім намагаюся відчутти ситуацію. Те, що мені це вдається, легко встановити за точністю моделювання чи прогнозування перебігу подій. Тобто я собі, наприклад, запитую: а що буде якщо? Потім моделюю це "якщо" і дивлюся, чи вийшов очікуваний результат. Або навіть не моделюю, просто спостерігаю за подією, що відбувається, і якщо в мене є чітке розуміння того, що має піти за нею, значить, я володію ситуацією.

У деяких посібниках по соціоніці можна прочитати перли про бальзака на киталт: "він такий похмурий, тому що як можна бути веселим, якщо все наперед йому відомо, і тому життя для бальзака втрачає будь-який інтерес, перетворюючись на нудну процедуру доживання до фізичної смерті". Мені, звичайно, лестить уявлення про бальзака як про бога, проте воно трохи перебільшено. Чомусь в жодній соціонічній книзі про інші типи подібної нісенітничі не пишуть (наприклад, про декарта (робесп'єра) в аналогічному дусі можна написати, що він знає всі закони світобудови і т.д.).

Я вже з початку свідомих років ставив собі питання про своє призначення та майбутнє. Хто я? Звідкіля я? Чому саме я? Скільки проживу? Ким був би я, якби мої тато та мама були татом і мамою Вови? Чи тато мій, а мама – тітка Надя? Живо цікавився тривалістю життя різних людей, історією, змінами і т.д. Наприклад, моїм улюбленим заняттям було вивчення дат народження та смерті на надгробках під час щорічного весняного поминального свята. Ще пам'ятаю, як у віці п'яти років мені дістався від батька наручний годинник без скла з єдиною секундною стрілкою. Я тоді намагався передбачити, скільки обертів стрілки триватиме перегляд діафільму. Я того

вечора не так дивився діафільм, як стежив за стрілкою і навіть втручався в хід часу, пересуваючи стрілку назад. Це, мабуть, найяскравіший спогад про перші мої спроби свідомої роботи з часом.

Машина часу – це винахід таких, як я. "А що було б, якби..." У мене така машина в голові, мабуть, із самого дитинства. Більшість несподіваних ситуацій для мене не є такими, оскільки вони вже були промодельовані та очікувалися. Наприклад, коли я веду автомобіль, на дорозі не виникає несподіваних ситуацій, які я не передбачав би, найвищою майстерністю водіння я вважаю не вміння розігнатися "до сотні" за шість секунд, а вміння проїхати з одного кінця Києва в інший, не зупинившись ні на одному світлофорі.

У спілкуванні з людьми передбачення може зіграти злий жарт. Я на кілька ходів уперед бачу розвиток ситуації і тому частенько веду діалог із співрозмовником не в теперішньому часі, а в майбутньому, максимально стискаючи часові рамки. Це дуже нагадує анекдот:

- Що тобі привезти, доню, з-за моря?*
- Привези чудовисько дике для сексуальних втіх.*
- Господь із тобою!*
- Гаразд, тату, підемо довгим шляхом. Привези тоді мені квіточку червону.*

Я часто розмірковую про питання смерті, тлінності людського буття, скороминущості всього, швидкоплинності людського життя і т.п. Смерть мене не лякає, тому що я чудово усвідомлюю, що колись все одно помру. Мені цей момент навіть цікавий. Я в принципі не клієнт страхових компаній, тому що вважаю, що своїми ризиками краще керувати самостійно, не віддаючи дядькові гроші тільки тому, що боїшся майбутнього. Я завжди маю запас на чорний день. Свята та дні народження для мене – звичайні дні, тому що немає нічого такого, що робило б їх відмінними від інших, крім людських умовностей.

Додаток 3. Спостереження за одновимірними функціями

У текстах підкреслені важливі для аналізу моменти.

Відразу хочу застерегти від помилки "примірювання до себе". Потрібно пам'ятати про те, що одновимірні функції дуже індивідуальні в обробці інформації, тому не може бути однакових реакцій за цими функціями у представників одного ТІМу. Вони можуть бути схожими, але можуть бути протилежними. Як кажуть, «про уподобання не сперечаються», - це якраз випадок одновимірної обробки інформації: у кожного свій смак і кожен відчуває його по-своєму. Читаючи ці приклади, постарайтеся побачити закономірність одновимірних реакцій, тенденції, що повторюються. Це допоможе виявити їх при іншому наповненні одновимірних функцій у інших людей.

ІЛЕ (БЕ, ф.4)

За БЕ я не можу однозначно сказати, що я володію всією інформацією: не розумію я, в якому обсязі їй володію. Наїтовхнуто там у мене, звичайно, безліч всього: я цілком свідомо відстежую і запам'ятовую шаблони поведінки людей у ситуаціях, які є для мене складними, і потім просто в аналогічних ситуаціях так само намагаюся реагувати. Але не завжди наважуюсь, бо боюся, а раптом ситуація повернеться не так, як я бачила, я не зможу зреагувати адекватно, доведеться викручуватися, причому щодо ЧС, як правило. Знаю, що виглядаю хабалкою при цьому. А не хочеться себе такою бачити, тому часто я просто відмовляюся від спілкування, зав'язування стосунків. А про те, як я вмю псувати стосунки, я взагалі мовчу. Інструмент тут у мене якщо і є, то це лом: або все рознести до чортової матері, щоб не дай Боже ще раз до цього питання не довелось повертатися, або взагалі нічого не робити.

Тобто, спочатку я розумію, що люди змушені співіснувати і миритися з проявами інших людей. Ну, не вбивати ж тих, хто тобі не подобається, вони мають таке ж право жити, як і ти. Можна й бажано просто дистанціюватись від людей, які тобі не подобаються.

Чесно, ось сиджу-мучуся, і не знаю, що сказати – взагалі в голові порожньо.

Раніше писала, що кожна людина здійснює вчинки лише для себе. Але просте слідство з цього постулату зробила лише після "групи" (геітальт-терапія). А слідство таке: якщо чоловік хоче бути зі мною, то йому це треба. Тобто, раніше в мене стояло два питання (1. треба чи ні; 2. навіщо треба?), які маскувались під одне: навіщо йому це взагалі треба, а раптом він робить мені ласку? Т.я. на це питання я відповіді для себе не знаходила, стосунки переривались. Ну ось, тепер на 35-му році життя мені таки вдалося вичленувати перше запитання і відповісти на нього однозначно: раз він зі мною, значить, це йому треба. Для мене це величезний прогрес - я вирвалася нарешті із замкнутого кола, яким ходила з підліткового віку, і вийшла на наступний виток.

Осяяло мене, що для людини любити самому (віддавати, розміщувати кохання) і бути коханим (приймати кохання) – це два різні процеси, і не треба їх змішувати! Блін, це ж свобода нереальна просто! Це означає, що якщо я відчуваю почуття до когось, то мені

необов'язково чекати почуття у відповідь до мене. Можна нічого не чекати, це ж просто казка якась!

А найпарадоксальніше для мене те, що це я сама тепер вільна! Тепер я можу приймати в собі те, що відчуваю, визнавати те, що реально в мені є, а не гнобити себе за те, що я щось не відчуваю, не до тієї людини, навіщо мені все це треба, і взагалі я дурепа, як я раніше весь час робила.

Коментар:

- Спроби застосувати норми, побачені в інших людей в одновимірній функції, не дають впевненості в правильності реакцій,
- спостерігається страх помилки,
- Прагнення уникнути попадання у ситуації з цієї функції, прагнення закритися,
- відчуття вимушеності, необхідності жити із цим,
- великі труднощі з тим, щоб змінити свій повторюваний щоразу «досвід», «з'їхати з колії».

ІЛЕ (БС, ф.5)

Надивилася зараз передачі "Зніміть це негайно!", І думки в купу зібрати не можу! Хочу, щоб хтось негайно зайнявся моїм стилем: бачу ж, що з тіток зовнішністю не краще за мою роблять щось цікаве!

Ось з Наташкою днями заходили в бутік, вона мені пару речей підбрала, ну ось я і зациклілася на в'язаному жилеті неяскового помаранчевого кольору (виявився для мене замалим), хочу такий же! Зв'язати чи що - об'єктивні параметри, включаючи візерунок, я запам'ятала. Але колір не підберу. А Наташка ще знущується: "Сподіваюся, - каже, ти не збираєшся все місто об'їздити в пошуках такого самого кольору пряжі?". А я, напевно, зберуся...

Ось така історія - звичайна справа для мене, найсмішніше, що чомусь навіть ті шмотки, які я довго хотіла, не приносять мені великого задоволення, зазвичай приходжу додому, приміряю заново і розчаровуюся, можу навіть потім зовсім не носити... Хоча, І навпаки буває, спочатку річ начебто не подобається, а потім всі починають говорити, що кльово сидить і взагалі йде мені, тоді із задоволенням ношу.

Постійно до всіх чіпляюся щодо своєї зовнішності та підбору одягу. Причому саме майже до всіх поспіль чогось... І зупинитися не можу, незважаючи на те, що вже отримувала негативну оцінку від деяких. При цьому начебто об'єктивні параметри краси знаю, а як на практиці їх застосувати - не наздоганяю якось.

Нещодавно прокинулася по магазинах, типу джинси собі шукала, ну і ще щось намагалася придивитися. Так нічого й не наважилася приміряти: а не розумію, наскільки це актуально і чи варто це мені натягувати. Щоб щось приміряти – це треба, щоб продавець активний, але ненав'язливий попався.

Коментар:

- сугестія («хочу»),
- немає варіативності, гнучкості, тільки те, що побачила,
- немає адекватної оцінки щодо аспекту, задоволення чи розчарування залежать від оцінки інших людей, іноді від незрозумілих причин,
- некерованість функції, неусвідомлена робота,
- є знання норм, але невміння їх застосувати практично,

- є індивідуальне «налаштування» на спосіб подання інформації.

СЕІ (ЧЛ, ф.4)

А ось і больова виявилася.

Велика селекторна нарада на роботі. У процесі своєї доповіді великий начальник торкається питання нашого відділу, каже, що це ми потім маємо пояснити, начебто винні. Розумію, що мені доведеться повідомляти обставини справи. Знаю, що цілком у темі, всі цифри і терміни знаю напам'ять, сама й займалася, провини ніякої у себе не відчуваю. Достеменно знаю всю підготовку. Тобто нервувати абсолютно нема про що. Далі слухаю погано, готую тронну мову. І тут дають слово мені ... думки тікають, приливає кров до голови, першисть в горлі, потіють долоні, намагаюся зібратися, але емоції практично душать! Пам'ятаю, спеціально зачувала, що не можна поспішати та ковтати слова. Але це знання кудись поділося. Чую, що начебто говорю, але навіть не розумію, з якою гучністю. Тільки відчуваю тлом, що у величезній залі так тихо, як взагалі ніколи не буває. З'являється думка, що взагалі шепочу, напевно, якщо люди прислухаються. Ще думка: добре, що не взяла і не одягла окуляри, можу говорити, що хочу, все одно ніяких реакцій оточуючих мені не видно, тому дивлюся на начальника, який є суцільною плямою, що розпливається. Зазвичай він дико крутить очима, щоб я мовчала і зайвого не говорила. Ще б пак зрозуміти, де це зайве? Тому говорю все, що вважаю за потрібне. Чесно кажучи, думала, що мене просто розірве зсередини. Але зараз колега із суміжного відділу сказав, що я була дуже стримана і коректна у своєму повідомленні і взагалі молодець.

Коментар:

- описано стан хвилювання, внутрішньої напруги при звіті за ф.4 (ЧЛ),
- Відсутність орієнтирів: «де це зайве»,
- Заспокоїла оцінка соціуму (від колеги).

Мені неймовірно складно виконувати щось уперше: віднести телефон у ремонт, дізнатися про страховку, знайти лампочки потрібного розміру — що завгодно... Важко до нудоти, складно так, що я не можу набрати телефонний номер, щоб дізнатися інформацію, яка зрушить справу з місця. Все здається неймовірно складним, а я собі здаюся маленькою дівчинкою, на яку звалили неймовірну ношу. Стає прикро так, що хочеться плакати.

Нова справа тисне, витісняє мене помалу з невпевненої зони. Іноді це триває півроку-рік. Коли хтось запитує, як просуваються справи, дає якусь пораду — ситуація прояснюється і в мене з'являються впевненість і рішучість, але коли цей хтось іде — все повертається на свої кола...

Завжди, завжди виконана все ж справа, виявляється до смішного простою... Але завжди, завжди кожна нова справа здається нездійсненною.

Коментар:

- описано стан обробки нової інформації за ф.4: пригніченість, тяжкість, емоційні реакції,
- Потрібна допомога з боку,
- результат не відповідає переживанням, проте нічого не змінюється, і немає можливості згорнути з «наїждженої колії».

СЕІ (ЧІ, ф.5)

Моя ЧІ у плані інформації жере все з цвяхами та ящиками. Абсолютно все одно, хто буде носієм інформації. Якщо мені це потрібно, то слухатиму, читатиму, вбиратиму все за повною програмою. Усіми зябрами своєї душі. Поки не засмоктаю все, що є в полі зору. «Нетерплячка» велика, зовсім не терплю, коли мене відволікають від процесу впізнавання. За такі відволікання можу покусати. Мої близькі знають, що мене краще не чіпати, коли я щось читаю чи зайнята чимось пізнавальним. І дуже здорово, коли є кому ставити запитання на тему, ще краще, коли відповідають. Це дуже сильне енергетичне піднесення та мобілізація. Ось тоді я і живу і дихаю на повні груди.

Потім настає туга від того, що все скінчилося. Навіть деяка розбалансованість, коли не знаєш, що далі робити, що читати чи читати. А якщо робити, то що робити, навіщо робити, як робити? Тут потрібні стимули та впевненість, що це комусь потрібно.

А ось до оцінок мене ставлюся...ммм...негативно. Зовсім не люблю взагалі бути оціненою. Ні в який бік. Коли хвалять, виникає почуття незручності, хочеться провалитися крізь землю і виринути тоді, коли про мене забудуть. Позитивні відгуки можу сприймати лише від найближчих людей. Тоді можу питати та уточнювати, чому людина думає про мене так, а не інакше. Тобто підтвердження вимагаю! А якщо людина малознайома, але відчуваю, що щиро говорить, то просто посміхнуся, подякую і не зациклююся на цих словах. Маніпулятивне підлабузництво відчуваю всіма фібрами - воно не проходить. Тут реакції можуть бути різними.

З негативними оцінками простіше, бо тут якось сама розберуся і не треба мені щось говорити, коли я не прошу. До близьких людей теж належить.

Коментар:

- описана сугестія, нерозбірливість що до інформації,
- нетерпіння у отриманні бажаної інформації,
- роздратування, якщо переривають це задоволення,
- описана енергетика функції в момент отримання інформації, що сугестує (енергетичний підйом),
- спустошення та розбалансованість при припиненні сугестії,
- ставлення до оцінок за сугестивною функцією, страх оцінки, невпевненість, вибірковість (нагадаю, що оцінка людини відбувається по суті, тобто за аспектом ЧІ: «що я з себе уявляю», «хто я є»).

Що стосується довірливості та наївності, то вони йдуть поруч, один від одного харчуючись, напевно. Я схильна вірити людям. Зазвичай розумію, що жартують, лише за виразом обличчя та по очам. Тобто якщо оповідач мовитиме будь-яку нісенітницю з серйозним виглядом — я йому повірю. Якщо мені скажуть, наприклад, що зал закритий, хоча він відкритий, я повірю сказаному, придумаю якусь історію, що виправдовує, і все. Історії я вигадувати взагалі майстер, все на світі собі поясню таким чином: чомусь хтось скривджений, чому людина чинить так, а не інакше. Все має бути пояснено, хай і вигаданим чином. Часто, зізнаюся, я думаю, що я не вигадую, а просто дуже добре знаюся на людях. Але, як завжди, після таких приємних думок щось згори щось клацає по носі і показує, що насправді... все було абсолютно не так. Можливо, я така довірлива через невпевненість у своїх знаннях, а може, тому що я ніколи небиліці не розповідаю і не брешу і тому не чекаю такого від інших.

Наївність проявляється у простоті. Я не створюю хитромудрих конструкцій у спілкуванні, все кажу, як є. Знаю, що можна говорити цікавіше, продумувати ходи... Ну, наприклад, якщо мені потрібно щось у людини дізнатися, я не зможу це зробити красиво,

так, щоб він не помітив, я спитаю безпосередньо. А ще є дитяча в мені простодушність та віра в те, що все буде добре, і що гармонію можна створити і кожного зробити щасливим..

Коментар:

- довірливість, наївність - результат труднощів у розумінні людей по суті (ЧІ), їх можливостей,
- Прагнення самостійно пояснювати суть явищ,
- бажання думати, що добре розуміє суть людей, вигадкою прикриваючи їхнє нерозуміння,
- відстеження розчарування в ілюзії щодо ЧІ,
- очікування від інших подібної поведінки («як у мене», «вони такі ж»), тому що немає можливості побачити світ інакше як через власний досвід,
- знає та бачить інші приклади мислення щодо ЧІ, але застосувати їх не може,
- зазначає дитячість відображення з ЧІ.

Я навіюваюся оцінками ситуацій, поведінки людей та їх якостей. Я думаю так, як думає людина, з якою спілкуюся. У суперечках «прав/неправий» я не здатна зайняти один бік, тому що розумію всі думки і ведусь на вмовляння, аргументацію будь-кого.

Якщо хтось відгукується про когось погано, то зазвичай спростовую цю думку, хочеться виправдати, показати, що існують інші варіанти сприйняття проявів людини (поведінки, характеру, вчинків), але нова думка осідає в мені, і викинути я її не можу. І потім у схожих ситуаціях думатиму і так теж.

Приклади:

1. Познайомила свого друга із батьками. Мама після зустрічі, скривившись, сказала, що якимось не сподобався він їй, простакуватий занадто. І ось тепер ця думка постійно пульсує. Розбираю все по полицках, намагаюся пояснити собі цю думку з різних боків, довести, що все не так. Намагаюся застосувати формулу: всім потрібне різне, кожен бачить по-своєму. Але всі маніпуляції приносять короткочасний успішний результат і займають багато сил, а ось чужа думка залишається на очах надовго, якщо не назавжди.

Дуже не люблю, коли про інших відгукуються погано. Закохаюсь моментально в людей, які здатні побудувати добрі стосунки та бачать в інших хороше. Я, коли перебуваю при них, починаю бачити, як вони, і весь світ стає яскравішим, добрішим, різноманітнішим.

2. На роботі неодноразово менеджери вигодували про терміновість роботи. Я залишалася працювати вночі, щоб зробити все вчасно. Потім виявлялося, що проект лежав у менеджера у столі ще кілька днів. Вони просто перестрахувались. Постійно трапляла в цю пастку. Чужі слова сприймаються беззастережно, я їм вірю.

Коментар:

- сугестія, навіюваність функції,
- спроби застосувати нормативні шаблони для зміни мислення дають короткочасний результат,
- сліпа довіра.

ЕСЕ (БІ, ф.4)

Нещодавно звернула увагу, що я дуже часто запитую: "А скільки це займе часу? А як довго це триватиме?". Особливо це справедливо для ситуацій уперше. Якщо мені потрібно кудись доїхати, обов'язково поцікавлюся, а скільки часу займе дорога. Запитую навіть у тих випадках, коли не важливо, у скільки я туди приїду, наприклад, магазин якийсь. Коли йду в кіно, теж завжди дивлюся, скільки часу триватиме сеанс.

Я подумала про те, як я час уявляю... Ніяк я його не уявляю. Для мене часу абстрактно начебто і немає... Є те, скільки часу залишилося до початку чогось або до закінчення чогось. А просто так немає часу.

До речі, наприклад, ситуація: їду я кудись у маршруті. Кудись до певного часу. Подивилася я на годинник, скільки часу залишилося. Якщо часу ще достатньо і нервувати нема чого, то я відразу ж забуваю, скільки часу. А якщо мене хтось запитає, доведеться знову на годинник дивитися. Тобто, якщо часу багато і я нікуди не ризикую запізнитися, то час начебто для мене і не існує.

Ось останнім часом спостерігала. У нас тут ремонт іде, і треба по всяких магазинах з мамою їздити, матеріали дивитися і вибирати. І мені дуже складно в часі з'єднати таку кількість роботи, поїздки по магазинах, та й взагалі, до зубного б ще треба, але я погано уявляю, як все це поєднати, та ще щоб не сіпатися, що я кудись не встигну.

Коментар:

- постійне відстеження інформації щодо аспекту для попередження ситуацій емоційного переживання (нервувати, «смикатися»),
- складність узгодження дій у часі,
- страх запізнення.

ЕСЕ (БЛ, ф.5)

У дошкільному дитинстві дошкучала мамі, щоб та вигадувала мені "завдання" математичні. Якщо я з нею кудись йшла, то всю дорогу канючила "мамо, придумай мені завдання". Мама на ходу вигадувала щось на киталт "У Маши було 4 яблука, а у Петі яблук було в 2 рази більше..." У результаті в перший клас я пішла, знаючи таблицю множення. Наприкінці другого класу роздали нам підручники на третій клас. А в курсі математики за 3 клас – множення та поділ стовпчиком. Як тільки я побачила в підручнику ці величезні цифри, які треба множити і ділити, то відразу влаштувала ревіння, що не зможу в третьому класі вчитися. Я звикла, що мені в підручнику математики все зрозуміло на багато сторінок вперед.

Люблю, коли нову інформацію добре систематизовано. Наприклад, у вигляді таблиць чи блок-схем, де ще всякі стрілочки показують відносини між елементами. Відразу все стає зрозумілим.

В університеті дуже прихильно ставилася до будь-яких морфологічних і синтаксичних розборів слів і речень на всіх мовах. Правда, подобалося мені розбирати тільки цікаві або складні випадки - потрібно було багато писанини, і прості випадки розцінювалися як вбивство часу. Пам'ятаю, що на іспиті з теоретичної граматики мені в практичній частині на розбір дісталася дуже цікаве речення - в залежності від інтонації речення можна було поділити на різні смислові групи, і через це одне слово, що закінчується на -ing, виявлялося різними частинами мови у різних варіантах. На жаль, фразу не запам'ятала.

Коментар:

- привабливість інформації з БЛ, бажаність отримання інформації,
- страх перед тим, що не впорається,

- блок БЛ (схеми) та ЧІ (розуміння суті),
- вибіркове ставлення до інформації щодо супериду.

Страшно не люблю заповнювати будь-які офіційні форми, папірці, анкети. Постійно вирунають питання "А місце народження писати Нижній Новгород чи Горький?" (Народилася я в Горькому, а потім його в Н.Новгород перейменували) Назву вузу писати цілком або скорочено? Ну і т.д. Тому хочеться або взагалі комусь іншому це заняття зіпхнути, або потрібно, щоб можна було в когось запитати, як саме писати потрібно.

Під час моєї роботи викладачем – це взагалі був жах. Плани уроків писати ненавиділа! Навіщо все це писати на папірці, якщо у мене в голові є план? А планувати заняття з групою С (у виші було поділ на "А", "В", "С" підгрупи залежно від рівня володіння мовою. С – найслабша) теж було дуже складно. Їм потрібно було багато додаткового матеріалу давати із того, що вони не знали (хоча це матеріал середньої школи). Причому різні учні не знали різні речі, і ось вибрати з того, що вони не знали те, що саме їм потрібно - це було складно.

Підручники любила такі, де матеріал давався у вигляді схем табличок. Де головне виділено, логічні зв'язки стрілочками показані та ін. Якщо матеріал давався суцільним текстом і був досить складним, то малювала схемки сама. Маркерами найголовніше виділяла.

Коментар:

- негативне ставлення до нормативної інформації з БЛ, через невпевненість у правильності розуміння та реагування,
- прагнення позбутися нормативної діяльності з БЛ,
- невпевненість через складність переробки інформації,
- прагнення отримувати інформацію у певному прийнятному вигляді.

ЛІІ (ЧС, ф.4)

Дуже неприємна критика, пов'язана з фінансовими питаннями. Коли кажуть, що я неправильно витрачаю гроші, переплатив тощо. Не можу сказати, що така критика завжди буде сприйнята болісно, швидше я витримаю. Якщо це по дрібницях - просто віджартуюсь. Але в деяких випадках, якщо це ляже на загальний негативний стан, якусь кризу в житті, або якщо постійно бити в одне місце, або жорстоко критикувати, може зачепити дуже сильно.

Бенджамін Франклін має коротку розповідь "Свисток" (точніше, це - лист). Там він описує таку історію:

«Коли мені було сім років, якимось на свято мої друзі подарували мені повну жменю мідяків. Я одразу вирушив до магазину іграшок і, будучи зачарований звуком свистка, який я бачив дорогою в руках одного хлопчика, охоче віддав усі свої гроші за свисток. Потім я прийшов додому і почав свистіти на весь будинок, дратуючи рідних, але страшенно задоволений своїм свистком. Мої брати, сестри, кузини, дізнавшись про мою покупку, сказали мені, що я заплатив за нього в чотири рази більше, ніж він коштує, і пояснили мені, які хороші речі я міг би купити на решту грошей, і так довго сміялися з мене. над моєю дурістю, що я плакав від досади; і це переживання доставило мені прикрості більше, ніж свисток — задоволення».

Ви не уявляєте, наскільки я розумію маленького Франкліна у цій ситуації! Коли прочитав, у самого якісь неприємні відчуття тілом пішли. Впевнений, що така критика мене теж поранила б дуже і дуже серйозно.

Щодо порад, їх зазвичай сприймаю нормально. Якщо це саме поради, без критичних ноток та наїздів.

Коментар:

- болісно сприймається критика щодо аспекту ЧС.

ЛІІ (ЧЕ, ф.5)

Подобаються старі пісні. Із тих, що зараз називають радянською естрадою. Назбирав на комп'ютер величезну (нещодавно вирішив підстрахуватися - так на два з половиною дівіди набралось) добірку відеокліпів тих років. Буває, під настрій береш, увімкнеш відеоплеєр, і він крутить їх у довільному порядку – так замість трьох-чотирьох пісень можу спокійно годину просидіти і не помітити. Подобається саме дивитися на виконавців - таких молодих, красивих, із сильними (нестарими ще) голосами, які співають такі прості, але "світлі" за духом пісні. Не знаю, як це назвати... Зараз на естраді сама тональність пісень інша. Немає такого відчуття безтурботності, легкості, чи... Яюсь індивідуалістичніше все. Немає об'єднуючого "ентузіазму" - у хорошому розумінні.

Коментар:

- вибірковість сугестивної ЧЕ (блок із БС).

Мама каже, що в мене взагалі все завжди на обличчі написано: коли чимось захоплений, чи стурбований, тішуся про себе чи навпаки, чимось незадоволений. Сам взагалі ніколи не думав, що яюсь треба співвідносити ці речі: те, що в тебе на обличчі, і те, де і з ким ти зараз перебуваєш. Якщо я яюсь й цим почну завантажуватись, думаю, буду схожий на ту сороконіжку, яку запитали, а як ви ходите? І що люди подумують, мені яюсь по-барабану – та чи мало, що у мене на обличчі: незрозуміло – спитай, а так – навіть не помічаю (а напевно ж були такі ситуації, коли про мене думали – мовляв, яка похмура/неприємна/заклопотана/зосереджена людина, але нічого не сказали, і я цього не помітив).

Коментар:

- невміння оцінити свій емоційний стан та відповідність його нормам та ситуації,
- вітальність (автоматизм) роботи функції.

ЕІЕ (БС, ф.4)

Відсутнє розуміння межі, коли я наїлася, а коли вже об'їлася; з алкоголем - те саме, незрозуміло, як так вловити точку, коли треба сказати стоп. Те саме з їжею – можу наїстися шоколаду тощо, так що погано стане, зараз правда працюю над цим.

Ну, всякі кефіри з оселедцем з дитинства... незрозуміло, яка їжа із чим поєднується чи ні.

Коли читаю меню в ресторані, незрозуміло, 150 грамів це багато чи мало? І взагалі, при описі "курячий флан на подушці з авокадо з кисло-солодким соусом" - впадаю у ступор.

Буває, що купую одяг, який на мені не сидить або занадто тісно, або великий. Хоча візуально з розміром ніколи не помиляюся, але як сяде - незрозуміло, навіть коли міряю - можу не помітити, що тягне в пахвах, також з одягом, особливо в дитинстві і юності - носила неприсмну синтетику. Зараз більше звертаю увагу на якість матеріалу... Постійні підбори-шпильки.

Іноді допікають думки з приводу "запахів" від мене і т.п., хоча начебто це природні речі. Взагалі "що природно, то не ганебно" для мене - завжди питання...

А з недавнього – як я загнулася по БС. У мене колега – дуже мила «дюмка». Яюсь я в неї попросила крапельки "Візін", т.к. очі почервоніли після комп'ютера. Вона на мене запитливо глянула і сказала: "Але це предмет індивідуального користування!" - у сенсі, що я можу торкнутися ока і залишити інфекцію тощо.

Вона це сказала таким здивованим та оцінюючим (як мені здалося) тоном, що я сповзла по стінці. Накрило ой-ой, при тому, що соціоніку знаю давно, і здавалося, що вже мою больову нічим не проймеш! Потім ходила і питала - невже справді це так страшно? "Драйзери" з "жуковими" сказали "не парься", але я ось досі не знаю, чи дійсно не можна давати користуватися краплями для очей чи ні.

Коментар:

- відсутність норм призводить до неправильної інтерпретації власних відчуттів (ні з чим порівняти),
- немає норм смакових поєднань,
- немає норм тактильних відчуттів, помилки в оцінці,
- є невпевненість у тому, як інші сприймають тебе,
- недовіра нормам щодо БС,
- недовіра думці інших людей щодо аспекту БС.

ЕІЕ (БЛ, ф.5)

Боюся здатися нелогічною, боюся сперечатися, бо не завжди можу обґрунтувати свої аргументи – важко гарно сформулювати. Взагалі не завжди можу перекласти свої інтуїтивні відчуття у формулювання. Хочеться сформулювати логічно, але не виходить. Моторошно боялася завдань, де не знаєш прикладів рішення, потрібно придумати, яку формулу застосувати. Будь-яке математичне завдання сприймаю з жахом - а раптом я не вирішу, і всі подумают, що я дурапа, краще взагалі не вирішувати.

Коментар:

- Проблеми в обробці інформації за аспектом БЛ,
- страх оцінки за аспектом БЛ,
- Прагнення уникнути ситуацій з негативною оцінкою щодо даного аспекту.

ЛСІ (ЧІ, ф.4)

Хаос мені не те, що не подобається, він ні до чого не веде. Ні, веде, до поганих речей, до нісенітниць, тут немає прогресу, це регресія.

Безсенсовність – немає ніякого значення, як і сенс. Що одне, що друге – вводить в оману людину, воно створює їй ілюзію. З одного боку, вона каже, що це не має сенсу робити. Але звідки вона знає, що робити це не має сенсу? А з іншого боку, вона бачить – у цьому є сенс. Але вона також не знає точно. Вона так припускає, що є сенс. А чи мало сенс створювати ядерну бомбу? Так, ми стали сильнішими, але тепер ми сидимо як на порохівій бочці. Скільки там, 8-10 країн мають і сидять як на порохівій бочці і чекають, поки "люби друзі" натиснуть кнопку. Потрібно жити теперішнім, те, що зараз є. А що зараз є? Зараз є розмова, зараз є чай, зараз є кухня, де ми сидимо.

Над сенсом не треба замислюватись. Якщо тобі подобається, то займайся цим. А якщо в тебе стоїть вибір: піти ліворуч, або піти праворуч, крила, лапи, хвости, це призведе до плутанини, до збентеження людини: а чи є сенс. Сенсу ніколи немає. Сенсу немає і в нашому народженні. Бо навіть якщо ми виходитимемо з якихось там законів, читатимемо там усіякі праці, і постійно говоритимемо, а чи є сенс? Так сенсу його немає ніколи. Тому що, по суті, його не можна пояснити, що таке сенс. Ну, начитався, ти можеш переродитись у наступному житті, чи ти там принесеш користь цим людям. Ну, гаразд, я винайшов атомну бомбу, що я приніс людям? Все, що створює людство, воно спочатку йшло на не дуже добрі речі. Запитувати себе: чи є сенс, так це призведе до шизофренії, тобто до роздвоєння особистості.

Коментар:

- немає критеріїв оцінки щодо аспекту ЧІ,
- прагнення не замислюватися над інформацією щодо аспекту,
- вироблено жорстку негативну думку,
- страх того, що тривалі роздуми щодо одновимірної ЧІ можуть призвести до руйнівних наслідків для психіки

Неприємно, коли я знайомлюся, потрапляю до групи людей, навіть із товаришем чи знайомим, а я цих людей не знаю. Це для мене неприємні ситуації, я почуваюся як не у своїй тарілці. Мабуть, це страх невідомості. Якийсь внутрішній мандраж не знаєш, чим ці люди займаються, про що з ними можна поговорити, взагалі, чим вони дихають і чим живуть. Скутість така.

Мене ставить у глухий кут, коли мені щось нав'язують: скажи тост, за шефа ... у мене всередині така скутість, незручність.

Або ставлять на роботі завдання: зробити, організувати і не дають чітких цілей та чітких напрямків. Розпливчасто, загадково, мене це в незручний стан вводить. Я люблю конкретику: нам потрібно копати, на це зайняти 2 людей, за це їм заплатимо стільки.

Коментар:

- страх невідомості,
- важко говорити експромтом,
- неприємні ситуації невизначеності.

Про розуміння ідеї твору. Я не можу оцінювати автора, тому що я зрозумів те, що я зрозумів. У кожного своє розуміння та бачення речей. Іноді я розумію твори, інколи не розумію. Раніше це викликало занепокоєння, аж до того, що я мало не вважав себе тупою людиною: не можеш зрозуміти, що людина каже, або те, що написано. Твори у школі важко було писати. Розгублювався дуже сильно. Іноді нормально, інколи ж не

бачив, що хотів сказати автор. Мене це й не цікавило. Я думаю, що дитина просто не готова була до цього. Воно мені й не треба було, не цікаво було. Якимось чином не входило в мене це значення. А от побачив «помаранчеву революцію», то вже розумію і Гоголя «Мертві душі». А тоді в школі я не розумів, навіщо потрібні ці «мертві душі».

Коментар:

- Проблеми з розумінням ідеї, суті твору,
- вважає, що є лише індивідуальне розуміння, опора на досвід,
- негативна самооцінка за аспектом,
- інформація щодо аспекту не цікава.

ЛСІ (ЧЕ, ф.5)

Напружує, коли кричать. Не люблю. Хоча я сам часто кричу, але я цього не усвідомлюю, мені здається, що я розмовляю, виявляється, що кричу. Коли тиснуть емоційно – не подобається. Не впевнений, як сам емоційно виглядаю. Не відчуваю, як мої емоції виглядають. Я можу не помічати свої емоції.

Коментар:

- проблеми з самооцінкою інформації за аспектом,
- напружує навантаження інформацією за аспектом,
- відсутність усвідомлення своїх реакцій як наслідок вітальності функції.

СЛЕ (БЕ, ф.4)

Абсолютно не зношу порад щодо особистого життя, а ще більше домислів про нього. Наприклад, ситуація з одним не дуже близьким знайомим. У відповідь на моє різке зауваження на адресу іншого спільного знайомого, цей товариш раптом ні з того, ні з сього запитує, чи все у мене в порядку з особистим життям? У відповідь на мій невиразний подив він пояснює, що, мовляв, на його думку, задоволена сімейним життям жінка не повинна так реагувати на інших людей. Тобто сам демонструє вузькість у судженнях, тому що я зльоту можу назвати як мінімум десяток причин, що не мають жодного відношення до особистого життя, які можуть викликати роздратування або агресивність по відношенню до інших (знайомий найімовірніше ІЛЕ).

Я намагаюся ніколи не скаржитися, навіть якщо у мене в особистому не все гаразд. Не можу сказати, що мені ось так і соромно розписатися, що я не змогла налагодити стосунки. Тут радше інше - сумніваюся, що хтось з боку зможе зрозуміти і врахувати, все, що відбувається у нас у сім'ї, так само припускаю, що слухають тільки мене, тобто оцінка буде суб'єктивною і я можу не мати гадки, що насправді думає другий учасник конфлікту. (тобто не впевнена у своїй об'єктивності оцінки поточної проблеми). Тому, коли я пішла від чоловіка, всі оточуючі були в шоці - ніхто навіть не підозрював, що у нас не все ладиться: ніколи нікому про свої проблеми не говорила, і про рішення також розлучитися, чоловікові в тому числі. Для всіх це було цілковитою несподіванкою. Але тут слід зазначити, що я терпіла дуже довго, я пробувала налагодити стосунки в міру моїх сил та вмінь. Ну, не змогла, тим більше що за стосунки завжди відповідають двоє.

В Дрібних питаннях можу звертатися за порадою, тут ні сорому, ні збентеження не відчуваю.

До цього всього може додаватися компонент зачепленого самолюбства (якщо мною нехтували). Можу потім при нагоді, помститися, пригадати образу, якщо сильно

зачепило. Але цілеспрямовано ніколи не поміюся, вважаю це нерозумною тратою сил і пестувати негатив усередині себе не можу.

Розлучившись із людиною, вирішивши все остаточно, викреслюю її з життя. "Немає людини, немає проблеми". Хоча, якщо вона звернеться до мене за допомогою в життєво важливому для неї питанні, відмовити не зможу. Потрібно бути вище стосунків у таких питаннях.

Органічно не переношу пліток і кулуарних інтриг. Якщо дізнаюся, що хтось із знайомих, близьких, мене комусь "здав" (видав конфіденційну інформацію), гнів буде страшний. Одного разу дуже сварилася з людиною, яка використовувала мою дочку для того, щоб вивідати деяку особисту інфу про мене. Дитина нічого не підозрювала (не знала, що про це говорити не можна) і розповіла все як є. Я вважала це низьким.

Коментар:

- Прагнення не допускати інших людей в індивідуальну зону, пов'язану з аспектом ф.4,
- не впевнена у правильності своєї оцінки, а також у правильності оцінки іншими людьми за аспектом ф.4. (вважає думки суб'єктивними – індивідуальність оцінки),
- своєрідність, неадекватність рішень щодо аспекту,
- прагнення викреслити з життя все, що пов'язане з негативними подіями щодо даного аспекту,
- дуже негативні реакції на неприйнятні дії за ф.4.

СЛЕ (БІ, ф.5)

Вірю, що прогноз може бути точним. Але ймовірність цього дуже мала, так що спеціально шукати «провісника» я б не ризикнула і нікому не раджу. А з метою розібратися в собі – чому б не помедитувати над рунами, таро чи натальною картою... В удачу та щасливий випадок не просто вірю, а й точно знаю, що вони є.

Завжди співаюся, якщо час іде марно, навіть спати вдень не можу з цієї причини. Практично не запізнююся. Якщо точно не можу розрахувати дорогу, то радше розрахую в бік запасу часу. До запізнень інших ставлюся погано, бо якщо я даю собі працю розрахувати час, то чому іншому не зробити те саме... Звичайно, тут не йдеться про разові випадки. Просто є такі любителі змусити себе почекати... Якщо це повторюється і розмови не діють, я до них на зустрічі починаю теж затримуватись, хоча це спричиняє подвійну прикрість.

Коментар:

- вибіркоче ставлення до інформації що до аспекту,
- хворобливе сприйняття неприйнятної інформації щодо аспекту,
- переносить свій досвід на інших («судить по собі»).

Інтерес до подій у країні та у світі досить великий. Регулярно переглядаю сайти новин, виділяю важливу інформацію, збираю все воедино і потім оцінюю. Мені цікава поточна ситуація і, побічно, її вплив на розвиток у майбутньому. Що привнесе у життя країни чи світу той чи інший політик, його програма, як це буде взаємопов'язано із відносинами з іншими країнами. Люблю читати аналітику від Стратфорда, хоча вони трохи слабше знають наші реалії (СНД). Але все-таки більше турбує економіка та екологія, тобто приціл на майбутнє. Що ми залишимо нашим дітям у спадок, від чого нам потрібно намагатися вберегтися зараз.

Встигнути, не прогавити. Так, це важливий аспект щодо встигнути - але це швидше стосується повсякденних проблем. Далеко у майбутнє не вмію заглядати. Звичайно, якщо мені надати (або я сама знайду) важливу інформацію про зміни, що далеко йдуть, я намагатимуся врахувати і їх. Не прогаяти - тут складніше. Втратити що? Ну хіба що поточний момент, щоб, наприклад, не гаяти час потім (вчасно пройти техогляд, поки немає ажіотажу і не стояти потім у чергах, коли всі кинуться його проходити). Встигнути: заздалегідь спланувати свій день, щоб потім не метатися поспіхом, не спізнюватися.

Можливість перехитрити час. Це поза моїм розумінням. Як можна перехитрити об'єктивну фізичну категорію? Час від нас не залежить, інші питання, що ми можемо навчитися раціонально використовувати його. Перша асоціація на це питання була - бабусі, що молодяться, які не хочуть визнавати змін у своїй зовнішності у зв'язку зі старінням, і бігають по пластичних хірургах, одягаються в молодіжний одяг і намагаються виглядати молодше. Виглядає дуже смішно і іноді викликає жалість. Потрібно вміти приймати зміни у своєму тілі у зв'язку зі старінням. Як даність. Перехитрити час ще не вдавалося нікому.

Взагалі все, що пов'язано з часом та з подіями – викликає великий інтерес, бажання дізнатися якомога більше, вийти зі свого вузького кола інформації та отримати якомога більше нової.

Передбачення долі нецікаві, оскільки ніхто не може дати точної інформації щодо цього. Час та події, що відбуваються в ньому – величина динамічна. Вони постійно змінюються, взаємодіють між собою, тому жодна людина не в змозі врахувати всі фактори, звести їх до купи і дати точний прогноз. Провісник може вказати тобі на один із шляхів розвитку твого життя, але цих шляхів безліч і він може бачити лише один із...

Кожен сам творить свою долю, щодня, кожним вчинком, думками та бажаннями.

Історія. Цілеспрямовано предметом не цікавлюся, заввичай захоплююсь конкретним періодом, якщо він з якихось причин мені цікавий (чи знов-таки з погляду його впливу на розвиток країни, цивілізації, людства в цілому, чи то в вузькому сенсі). Виглядає так: дізналася деякі нові історичні факти (наприклад, життя Івана Мазепи), дізналася масу нового, чого не писали в радянських підручниках. Почала купувати літературу, читати в інтернеті, оцінювати достовірність (за мірою моєї можливості це зробити). Підсумок: склала свою думку, відмінну від офіційного радянського (нині російського). Просто заворожує історія давніх цивілізацій. Багато чула про Трипілля, це відкриття вже встигли обсм'ятати за лжепатріотизм. Але, побувавши у тих місцях, подивившись на експонати у музеях, була просто зачарована. Скільки ми ще не знаємо, скільки таємниць лежить буквально у нас під ногами? Чому і як зародилася ця працівілізація, чому не вижила? Що ми, далекі нащадки, взяли в них у плані духовності, культури чи побуту?

Так само інтерес був до культури та філософії Тибету, Індії та ін..

Коментар:

- цікава інформація щодо аспекту,
- Прагнення вберегтися від можливих неприємностей,
- індивідуальна негнучка оцінка щодо аспекту (про прогнозування),
- розуміння інтуїції через логіку,
- опора на співзвучний шаблон, що підтверджує власне індивідуальне розуміння,
- конкретика (властивість знака плюс у БІ).

ІЕІ (ЧЛ, ф.4)

Страшно відхилятися від звичних методів рішення... Вони ж, ці методи, можна сказати, вистраждані. Одна річ, якби мені замість "докладних інструкцій" реально показали, як це потрібно робити – тоді це гаразд. І то не факт, що легко погодився б використовувати новий метод. А от якщо мені хтось дає ЦУ, то потім реакція приблизно така: "Чорт, як же це він пояснював... Здається, я не все зрозумів... А раптом я зовсім не так зрозумів, як треба?" А раптом я помилюся десь? Зроблю краще як завжди. Насправді не вмію я якось оцінювати методи розв'язання задачі, спосіб оцінки у мене один: якщо звично – значить правильно, якщо щось нове – краще не зв'язуватися (а раптом це неправильно?! а раптом це неймовірно складно?! раптом це занадто довго?!)

Якщо я довго не працюю - не займаюся нічим, на мою думку, корисним, я відразу починаю відчувати свою неповноцінність, стан просто нестерпний. І якби не це, то я по БІ міг би повністю "піти в себе" - піти в моло домагаючи у реальному житті "філософствування". Поки не помер би від нестачі грошей та голоду.

Загалом, з якими функціями це потрібно пов'язувати, я не впевнений, але впевнений, що без роботи мені різко стає погано. І насамперед через якийсь стереотип чи що, що кожна людина має чимось займатися, а вже в другу - бо знаю, що потрібно заробляти гроші (інакше кажучи, розумію, що "безробіття" небезпечно для мого нормального життя).

Коментар:

- страх нової інформації щодо аспекту,
- важко зійти з найждженої колії,
- немає впевненості у собі,
- немає норм оцінки,
- почуття неповноцінності,
- почуття обов'язку соціуму, яке пригнічує.

ІЕІ (ЧС, ф.5)

У мене досить добре виражена ця риса "Ничкування, щоб було". Я раніше постійно збирав гроші, навіть не фантазуючи про те, куди їх потім можна буде витратити. Зараз різниця в тому, що я їх не накопичую (заощаджую) свідомо, вони самі залишаються зайві та накопичуються. Мені просто подобається усвідомлювати, що в мене ось є така значна сума грошей, дивитися, як вона поступово зростає тощо. Можливо це відчувати, що я можу її кудись витратити, якщо захочу (тобто не тільки якщо буде потрібно, а саме, якщо раптом придумаю куди). Може тут ще те, що наявність цих грошей "розв'язує мені руки" - я не відчуваю обмежень при покупках.

Коментар:

- сугестує інформація щодо аспекту ЧС.

СЕЕ (БЛ, ф.4)

Я можу висловити одну думку, а потім подумати, щось нове зрозуміти та висловити іншу, можливо й протилежне.

Внутрішньо є почуття безпорадності, розгубленості, коли не можу знайти структуру тексту, що задовольняє мене, або треба щось сортувати. Можу серйозно замислитись, у якому порядку скласти документи у справу: там чотири розділи та кілька підрозділів, так усередині підрозділів я вже як виїде, безсистемно все складу.

І на столі в мене завжди бардак і збираються купи, бо коли приходять нові папери, я лінуюся їх одразу прибирати, а складаю в купку, а потім розбір цієї купки вимагає від мене великих витрат енергії, і я це відсуваю, а коли документ знадобиться, починаю гарячкове переривання, від якого ще більший безлад виникає.

Ще фотографії в комп'ютері у мене здебільшого лежать, як вони завантажуються з фотоапарата – за датами. Але паралельно є спроби чоловіка пересортувати папки: природа, тварини, друзі, батьки, моя, його відпустка. Але якщо на фотографії, наприклад, я з Мусею, то куди її помістити – Я чи тварини? Такі питання у мене виникають часто, тому я уникаю сортування.

Коментар:

- описані негативні почуття, пов'язані з обробкою інформації щодо аспекту БЛ (безпорадність, розгубленість),
- обробка інформації енергетично затратна,
- лінощі, як прагнення уникнути цієї діяльності,
- уникнення дій за ф.4.

СЕЕ (БІ, ф.5)

Мені важко назвати час зустрічі, якщо він не обмежений іншими подіями і не є звичним. Наприклад, якщо зустрічатися після роботи, то я можу підрахувати, що звільняюся о 5-й і о 6-й можу зустрітися... І якщо час не позначається, а домовляємося: зателефонуємо, то цей день можна вважати змарнованим. До того моменту, коли буде ясна година «Ч», я безцільно тинятимуся, дивитимуся телевизор або сидітиму в комп'ютері, а щойно дізнаюся точний термін, то увімкнеться «двигун» і я почну займатися чимось по будинку або готуватися до виходу.

...якщо людина сказала, що їй треба зі мною поговорити, то я залежно від ролі людини у моєму житті припускаю одразу щось неприємне. Для зняття напруги застосовую «пофігізм»: та й нехай скаже щось погане, а мені все одно! Але свербітиме: хочу скоріше поговорити і дізнатися. Якщо мені сказати "через місяць я хочу з тобою поговорити з важливого питання", то можна нарватися на скандал - якщо є що сказати, говори одразу, якщо ні, то це просто викобелювання, пускання пилу в очі.

Іноді у душі поселяється постійне відчуття тривожності, неминучості якихось неприємностей. Або раптом здається, що все надто добре і за цим буде неминуча розплата... Коли відчуття тривожності усвідомлюється, то намагаюся створити у себе філософський настрій: все пройде, все неминуче все одно станеться і потім все буде добре, а отже, не варто хвилюватися, від моїх хвилювань нічого не зміниться...

Коментар:

- проблеми орієнтування в інформації з БІ,
- інформація викликає напругу, негативні очікування,
- негативні реакції за відсутності очікуваної інформації,
- відчуття тривожності, пов'язане з аспектом БІ,

- наявність індивідуальних «шаблонів-заспокоювачів».

Сьогодні випадково, шукаючи в Інтернеті якусь інформацію, побачила тест - "Приблизна дата Вашої смерті", - відразу ж відкрила цю сторінку, хоча всередині деяка тривожність і побоювання (бо знаю про себе, свою навіюваність за такою інформацією - намагаюся не вірити, але в підкірці щось таке закарбовується і іноді свербить). Таке зі мною трапляється з регулярною періодичністю.

Все, що стосується прогнозів (як хороших, так і не дуже), які я чую від людей, яким я довіряю і вірю в їхню здатність передбачення, - вони надовго залишаються у мене в пам'яті (хоча моя пам'ять дуже вибіркова і багато чого не затримується в ній, якщо тільки не фіксується на папері), потім через кілька років я згадую ці прогнози, і, навіть якщо вони не справдилися, - все рано продовжую довіряти прогнозам цих людей чомусь.

І це, є якесь дуже внутрішнє і дуже точне відчуття на рівні тонких матерій людей, які мають сильну білу інтуїцію, і в моєму оточенні вони обов'язково є, і варто мені залишитися без їх підтримки - світ втрачає фарби і тьмяніє.

Коментар:

- відстеження навіюваності за аспектом БІ,
- присутність тривожності,
- довіра певному колу людей та фіксування в пам'яті інформації від них,
- відчувається необхідність постійного надходження інформації з БІ.

СЕЕ (БІ, ф.5, ЧЛ, ф.6)

Люблю, коли на день у мене заплановано кілька справ, і я усі їх встигаю зробити. Але це мають бути не щоденні справи, на кшталт роботи чи походу до магазину, а щось рідкісне: похід до перукаря, у гості, до держустанов у справах, у магазин за великою річчю тощо. І коли на день заплановано кілька таких справ, і я все встигаю, то лишається приємне відчуття "ділової ковбаси". Запам'яталося, як одного дня я до обіду сходила в загс привітати наречених, а ввечері ще до друзів на шашлики виїхала - було приємне відчуття наповненості дня подіями. Під час вагітності мені подобалося вести щоденник і записувати туди час візитів на лекції і на гімнастику - саме споглядання сторінки тижня із заповненими рядками приносило задоволення.

Часто, щоб почати робити щось, що саме собою не активує, мені треба почекати останній момент і тоді усвідомлення, що далі тягнути не можна, змушує мене ворушитися. Наприклад, якщо я знаю, що гості прийдуть в 4 години, а на прибирання я розраховую витратити годину (з чим часто помиляюся), то раніше 3-х нічого робити не буду. Ще я люблю, щоб коли мене про щось просять, то відразу говорили, як терміново це треба.

Коментар:

- описано отримання задоволення по блоку СуперІд,
- взаємозв'язок функцій БІ та ЧЛ у блоці,
- індивідуальні очікування від людей за функцією 5.

ІЛІ (ЧЕ, ф.4)

- Як швидко Ви можете змінити емоційний стан? В який бік?
- Швидше у бік негативних емоцій, ніж позитивних. Набагато швидше.

Екзальтації не люблю, вона мене виснажує.

Ну, наприклад, дізнаюся про якусь новину погану. До того був чудовий настрій, а тут – бац! І я вже засмучений. Миттєво. Ось перейти від негативних до позитивних таким чином чомусь не виходить. Негативні емоції характеризуються заразністю: вони передаються іншим людям, на жаль, здатні зіпсувати їм настрій.

Думаю, що мені властивий стан медитативного спокою. Пам'ятаю, в юності на літні канікули їхав до села і чудово проводив там час. Коло спілкування на селі було дуже обмежене. Повертатись у місто було дуже болісно: доводилося знову натягувати маски.

Не люблю емоційного пресингу, коли хтось вважає, що я зараз недостатньо веселий чи навпаки. Не люблю, коли хтось штучно нагнітає веселість у компанії. Не люблю, коли примушують співати. Ще не люблю нав'язливих розпитувань на кшталт "що в тебе на душі, чому ти такий невеселий" і т.п. Найцікавіше, що я себе в цей момент чудово почуваю, а їм, бачите, від мене треба якогось іншого душевного стану.

Коментар:

- стомлює перевантаження за одновимірною функцією,
- мінусова функція легко «випадає» в область мінусу,
- маска – необхідність видавати нормативні емоції у суспільстві,
- перераховані ситуації «перевантаження» одновимірної ЧЕ.

ІЛІ (ЧС, ф.5)

Це найнеприємніше, що можна уявити у житті: щоб я на когось тиснув. Проблема в тому, що я не відчуваю міри: можу передавити, можу не дотиснути. Якщо передавлю, мені дуже незручно, якщо не додавлю, теж неприємно і прикро. Загалом важко все це. Тому намагаюся не тиснути наскільки можна, обходити іншими шляхами. Якщо ж треба натиснути, то, напевно, особистим ставленням намагаємось тиснути, ну, або імітацією серйозності намірів: робити хитрі інтонації в голосі і таке інше.

Раніше, коли був молодший, протистояв і виявляв силу. Зараз намагаюся уникати подібних ситуацій, тому що розумію, що це недобре. Та й виходить це у мене не дуже, якось примітивно та прямолінійно. Навколишні теж це, гадаю, відчують. Ось люди відчують, що на цього можна наїхати, а цього краще не чіпати. Мене навіть контролери намагаються штрафувати, коли я з квитком їду

Я дуже погано почуваюся у таких ситуаціях. Не краще справи, якщо мені самому треба на когось наїхати, щоб відстояти свої інтереси. Мене на фірмі директор за очі називає "самурай". Це, напевно, моя робота з вольової сенсорики нагадує йому горезвісну самурайську прямолінійну різкість. Типу: що не так, одразу за меч хапається.

У дитинстві боявся відповідати телефоном. Моторошно не любив робити покупки в магазинах. Ще не любив бійки. Справа навіть не в боязні бути побитим, не у фізичних наслідках бійки, а в гидкому психологічному відчутті, яке виникає після. Та й під час бійки почуваєшся по-ідіотськи, наче під високовольтну напругу потрапив.

Коментар:

- є неприємна область інформації щодо аспекту ЧС,
- немає міри, тобто норми порівняння,

- дія за функцією важко дається,
- прагнення уникати дій за аспектом ЧС, передача управління на нормативну виконавчу ф. БЕ,
- розуміння слабкості функції ЧС,
- неприємна енергетика при потраплянні в небажану ситуацію щодо аспекту ЧС.

ЛІЕ (БС, ф.4)

Так, моє розуміння краси, звичайно, виходить за деякі межі... Говорити про це не буду... Тому що я гублюся, не знаю, що говорити. Мені не подобається, коли взагалі на цю тему багато говорять, тим більше на мою адресу, якщо мені кажуть, яка я красива, що, дякувати Богові, буває раз на 10 років, то я починаю цю людину підсвідомо боятися. Тому що бреше або дешевка. Я таких уникаю одразу. Ні, я розумію, що для жінки зовнішність – це все, як моя подруга каже, але крім обгортки цукерка має бути смачною, а інакше це не цукерка.

Не цікавить думка щодо мого зовнішнього вигляду, переносу вкрай болісно. Ось хочете чесно: я дивуюсь тому, що завжди в будь-якій ситуації знайдеться в моєму оточенні на мене поліцейський жіночої краси. Починає вчити, а з мене все крізь сито. Не затримується. Я глибоко страждаю від цього, але нічого не можу зробити, це крутилося по колу до тих пір, поки за мене не взявся чоловік, тобто цей поліцейський добріший за всіх, але все одно мені якось прикро, чому він може, а я ні? Зовсім фасон одягу не можу підібрати, в тій ситуації завжди думаю, що так чудово [пасує], приходжу додому, і треба все повернути. Те саме - не можу собі зробити зачіску. Просто не можу. Але ж [я] не дурна. Загалом скаржитись на безсилля що до цього аспекту можна нескінченно, так що я припиню.

Коментар:

- не подобаються розмови щодо аспекту БС,
- уникає оцінок себе з даного аспекту, боїться людей, що оцінюють,
- болісні реакції,
- відчуття безсилля.

- Ваше ставлення/розуміння в області красиво/не красиво виглядає/виглядаю, як вибирати одяг, чи поєднуються кольори, як оформити приміщення?
- Погано у мене з цим розумінням. Комфорт та затишок створювати не можу.
- Якщо хтось критично оцінює ці вміння, то яка реакція?
- Болюча, особливо це було вірно в молоді роки і до вивчення соціоніки (а також до досвіду тісного спілкування зі «штірлицем»). Крім того, чисто за своїми відчуттями, видається непристойною критика людини в цій галузі. Є страх оцінки зовнішнього вигляду.

Тіло своє відчуваю погано.

Ще з приводу БС можу сказати, що коли я деякий час постійно відчуваю сенсорний дискомфорт, то це накопичується і, зрештою, дуже сильно мене вимотує. Наприклад, я часто їжджу у відрядження, і іноді доводиться жити в малоцивілізованих умовах (припустимо, в якомусь занепалому провінційному готелі, по кілька людей у номері, без ремонту тощо). Я ці труднощі, з одного боку, переносю стоїчно і виду не подаю, не скаржуся, але з іншого боку, це всередині накопичується, і я роблюся дратівливим, так що мені після цього доводиться ще кілька днів відходити, я навіть спеціально прошу близьких мене не нервувати деякий час після таких поїздок.

Коментар:

- погано орієнтується в інформації щодо аспекту БС,
- болісні реакції на оцінки за аспектом БС,
- страх оцінки зовнішнього вигляду,
- тривале надходження небажаної інформації з аспекту БС призводить до енергетичної спустошеності.

ЛІЕ (БЕ, ф.5)

Я погано розумію, якщо мені натякають або якимось раптом не так поведуться. Тобто, наприклад: учора однокласник зі мною вітався, попередній тиждень весь загравав, а сьогодні хамить, репетує, і дверима перед моїм носом грюкнув. Я ніяка. Що таке... Я до подруги, люба, що було, ти чогось чула? А вона мені, ти йому подобаєшся, а сама на нього не звертаєш уваги. Я кажу, як це, я завжди з повагою, зраді - допобачення... Ні, вона каже, ти повинна натякнути. Як це, чого натякнути? Ну... то хай скаже. Ні, з чоловіком так не можна... Ну, якщо не можна, я інакше не розумію. Кінець історії сумний, а щастя було так можливе, так близько. Просто підійди та скажи. Але ні... голову мені морочити... Ось я таку потворність теж не розумію. Мені завжди треба пояснювати таке. А то я засмучуюсь сильно, бо всім бажаю хорошого і дуже гублюся, коли ось такі вороги навколо з'являються, бо я не натякаю.

Коментар:

- погано орієнтується у прояві стосунків до себе,
- потрібна допомога з боку в роз'ясненні інформації з даного аспекту,
- болісно переживаються невдачі.

Мене взагалі етичні ситуації вводять у ступор, якщо почати про них уважно розмірковувати. Тому я намагаюсь етичні стосунки перекласти на логіку.

У повсякденному житті мені не вистачає етичності, коли інші люди конфліктують між собою, а мені цей їхній взаємний конфлікт заважає. Припустимо, найпростіший випадок, коли треба було б сформувати виробничий колектив із кількох фахівців, які один одного не виносять (особливо стосується больових етиків). Тут,

мабуть, етик міг би якось розрулити цей конфлікт і погасити в зародку, а я не можу, це обмежує мої можливості.

Щодо білої етики, то не знаю навіть, що й сказати. Спробую викласти конспективно. До переважної більшості людей у мене нейтрально-позитивне ставлення, тобто, за великим рахунком, я до них ніяк не ставлюсь, але намагаюся, щоб взаємодія з ними була загорнута у взаємоповажну, позитивну форму. Тому довго не тримаю зла, якщо навіть з людиною з цієї категорії виникає якийсь конфлікт. Дуже невелика кількість людей (найближчі родичі та одиниці обраних знайомих, яких можна назвати друзями) є для мене своїми. Щодо стосунків із ними я переживаю, як вони складаються, дуже намагаюся цим людям робити добро і не робити зла. Радію за успіхи близьких людей. Дуже переживаю, якщо почуваюся винним перед такою людиною, а коли між близькими людьми виникає конфлікт інтересів - зовсім погано. І нарешті, дуже невелика кількість людей (кілька людей) показали себе у стосунках зі мною настільки огидним чином, що потрапили до категорії моїх ворогів (переважно у юнацькому віці). Таких людей я можу не бачити і нічого не знати про них роками або навіть десятиліттями, але якщо раптом виникне якась можливість, то не втрачу моменту заподіяти їм зло (звісно, відповідно до ступеня їхньої провини). Взагалі, ні добро, ні зло я не забуваю.

Коментар:

- проблеми в обробці етичної інформації,
- переведення управління з етики на логіку,
- індивідуальні звичні способи встановлення стосунків з людьми.

ЕСІ (ЧІ, ф.4)

Я ... не зношу – серйозно не зношу – коли хтось починає, наприклад, розповідати, що я думаю (на його думку). Грає в психолога тобто. Я взагалі неконфліктна людина, але двічі влітала у страшні конфлікти через це, один раз навіть закричала на "психолога", просто себе не контролювала. Для мене найнеприємніше, коли він щось вгадує, але тлумачить неправильно.

Також для мене дуже неприємно, коли у компанії про щось говорять, а я не розумію, про що. Дуже погано почуваюся, коли переморгуються і перешіптуються, або показують на мене поглядом з багатозначним виглядом.

І ще мене деморалізує, коли багато можливостей, але незрозуміло, яку вибрати. Ось саме зараз я в такій ситуації: на роботі мені дали повну свободу, а я практично нічого не роблю, якщо чесно сказати. Просто тому, що не знаю, що мені правильніше робити. Ось якщо мені дають певне завдання, я можу згорнути гори.

З приводу настороженості щодо нових людей та ідей - у мене щодо цього великий сумбур, треба зізнатися. Іноді я ставлюсь недовірливо, довго перевіряю. Іноді, навпаки, втомлююся від цього, починаю довіряти всім підряд, дружити з першим зустрічним і купувати всякі технічні новинки на предмет подивитися, чи дійсно це працює (потім дуже шкодую і гризу себе).

Коментар:

- негативні реакції на інформацію, що надходить по ЧІ: незрозуміння, неправильне тлумачення думок іншими,
- неприємно відчувати своє невміння розуміти інших,
- проблеми у виборі можливостей,
- розгубленість по обох одновимірних функціях (ЧЛ та ЧІ),
- неадекватний прояв у довірі/недовірі до людей (довіра, можливо, виникає за аспектом ЧЛ – технічні новинки).

– А зараз спробуйте відновити один момент у нашому типуванні. Це пов'язано із питанням про висловлювання Макіавеллі. Ви тоді явно занервували від того, що не розумієте, що ми хочемо почути, про що Вас запитують. Спробуйте відтворити думки. Що Вас так напружило?

- Отже. Підбила підсумки. Цих думок було кілька й складно сказати, яка перша й основна... Перша думка – якась паніка. (Ознака маломірності) Потім, як же так, адже я начебто правильно питання зрозуміла (ЧІ, невпевненість), точніше, у мене навіть думки не виникло, що його можна трактувати по-іншому (негнучкість функції ЧІ), бо я відповіла цілком логічно, на мій погляд (спроба перейти на оцінку по БЛ, за двовимірною функцією), що потрібно розглядати суть питання і лише. Вийшло якось ніяково. Тому що начебто доклала зусиль, намагалася, а результат не той (оцінка своїх дій із витраченого зусилля, ознака одновимірності), і типувальники отримали не те, що хотіли. Навіть деяка досада. Потім думка про те, що все ж таки люди сприймають ту саму інформацію по-різному (опора на досвід ЧІ, який відповідає нормам), тому начебто ніякого криміналу немає. Але вдруге почала відповідати на запитання без натхнення. Не так як перший. Ця невдача якось вибила мене з колії (реакція маловимірної функції). Але в процесі написання відповіді вже знову втягнулася і відчула певний інтерес та задоволення. Ось такі думки були, як на мене.

Коментар дано у тексті в дужках. Нерозуміння співрозмовника потрапляє на функцію ЧІ.

- Коли Вас запросили до закритого розділу, це теж викликало запитання. Ви сказали, що Вас це "насторожує". Що Вас насторожує у такій ситуації?

- Тут знову була якась паніка. Потім все ж таки перша думка була, що щось не те з типуванням, не можуть щось прояснити про мене. І думка про те, що якщо доведеться йти далі у закритому розділі, то, напевно, доведеться бути відвертішою, або те, що про мене можуть більше дізнатися – це як інстинкт самозбереження. І знову паніка, наче зняли захисний панцир. І було якось ніяково знову ж таки, і неприємно. І все-таки незрозуміло чому. Знову ж стан невідомості, такої вбивчої для мене. Знову ж таки, у мене є якийсь парадокс. Мені подобається, коли мене виділять за якими-небудь параметрами, особливо якщо я сама вважаю це своїми сильними сторонами. Але від публічного визнання, похвали, коли це виходить на публіку, мені стає дуже незручно і навіть соромно. Цікавою є і перша реакція на повідомлення про те, які проблеми існують. Перша реакція – втекти. Ось піти і все більше взагалі не нагадувати про себе. Це все у долі секунди. Потім - ну, звичайно, типувальники старалися, витрачали час, сили - а я так вчиню не по-людськи. Потім все ж таки не можна зупинятися, не доробивши справу. У чому тоді весь сенс? Адже я теж вкладалася. Витрачала час і сили, щоб все кинути на півдорозі. Потім усвідомлення того, що доведеться, мабуть, десь переступити через себе, наступити на горло пісні, щоб ще щось з'ясувати. Довгі роздуми чи зможу я. Зважувала всі плюси та мінуси. Потім почала розуміти, що так довго думати просто непристойно, типувальники чекають мого рішення. І ухвалила рішення, що все потрібно спробувати. Що я намагатимуся. Ось такий потік думок.

Коментар:

- неадекватність реакції одновимірної функції на ситуацію: типувальники, бачачи, що типованою важко відкритися, запропонували продовжити типування в закритому розділі, де ніхто не міг би спостерігати типування, що і викликало паніку по ЧІ,

- вибір між прагненням бути закритою і щось дізнатися про себе,
- страх невідомості,
- прагнення втекти, відрізати неприємну частину дійсності – реакція одновимірної функції,
- проблеми у прийнятті рішення.

ЭСІ (ЧЛ, ф.5)

Я люблю підтримувати порядок у речах, і наводити цей порядок також дуже люблю. Наприклад, півроку тому ми переїхали в орендовану квартиру, і мені треба було придумати нову схему зберігання речей. Я намагалася розмістити речі так, щоб ними було зручно користуватися щодня, ті, які не потрібні у частому використанні, ховаю у важкодоступні полиці. До цього етапу - продумування ефективності користування - я ставлюся завжди дуже трепетно, і пізніше завжди прошу дотримуватися цього порядку людей, які живуть зі мною.

Я не люблю зайвих речей у домі. Якщо мій погляд падає на якусь річ, і я не можу вигадати їй застосування зараз, або не знаю, як ця річ може бути мені корисною в майбутньому, я відчуваю роздратування. У будь-якої речі в моєму будинку має бути призначення, інакше це просто мотлох, а мотлох породжує безлад. І навпаки, я дуже тішуся, якщо, наприклад, вдалося вдихнути нове життя у річ, яка, здавалося б, уже відслужила своє. Наприклад, у свій час ми з чоловіком як електрочайник використовували електричний самовар, що дістався мені в подарунок від дідуся. І хоч це виглядало несподівано, мене радував факт, що річ функціонує, а не стоїть як щось, що займає простір.

Коментар:

- описані задоволення та роздратування щодо сугестивної функції ЧЛ.

Мені неприємно чути, якщо хтось каже, що я не маю здатності до якоїсь справи. Я вважаю, що здібності в людини є до всього, що людині цікаво, і якщо хоче, нехай навчається, ніхто не повинен забирати у людини хоча б її право на спробу. У той же час похвалу дуже люблю чути, навіть якщо бачу, що десь щось накосячила. Але раз чоловік каже, котлети смачні, я все одно задоволена, хоч і думаю про себе, що все ж таки сухуваті ці котлети. І навпаки, якщо критикують, то якимось болісно сприймаю таку критику, коли навіть знаю, що вона конструктивна. Десь на задвірках свідомості крутяться думки, що виправдовують: ну, я поспішала, у всіх буває, а я ж старалася. Навіть відчуваю трохи провини, якщо щось не вийшло так, як очікувалося.

Найбільший страх, який таїться на задвірках свідомості – що я так і не зможу знайти потрібне рішення, що робота мене "переможе". Якщо таке трапляється, почувуюся дуже дурною, настрій псується надовго, дуже вимотує.

До речі, про сором. Раніше (та й зараз я цього не позбулася повністю), мені було соромно зізнатися, що я чогось не вмію, або, ще гірше, не зможу зробити якусь роботу. Тому мене часом "заносить", і я беруся за роботу, яка мені реально навряд чи під силу. Мабуть, я хапаюся за таку роботу невипадково, адже я здатна оцінити, що виконання цієї роботи - річ непроста, і викличе повагу, і я хочу цю повагу, хочу похвалу, хоча б перед самою собою, що я зроблю цю складну річ. Це все відбувається як перша реакція, якщо її вчасно помітити (як я в міру дорослішання почала робити), зробити над собою зусилля, пояснити собі, що це нормально, не вміти щось, але хотіти навчитися чогось - тоді катастроф з дилетантською зробленою роботою вдається уникнути.

Коментар:

- описано ставлення до оцінок щодо сугестивної ЧЛ: очікування похвали, болючість критики, прагнення виправдати себе,
- оцінка себе за докладеними зусиллями,
- страх не впоратися із ЧЛ,
- соромно зізнатися у невмінні за аспектом ЧЛ,
- бажання похвали та поваги щодо ЧЛ,
- вироблення індивідуальних заміників норм.

Ще я не люблю, якщо мені починають пояснювати, як щось робити, якщо я розумію принцип роботи. Відразу виникає роздратування, підозра, що в мені бачать дурну людину. А ще я дратуюсь, коли мені дають надто мало пояснень до роботи, але я завжди не до кінця впевнена, а чи справді інструкцій мало, може, це зі мною щось не так, якщо я досі не розумію, як мені робити роботу. Тому я можу і не перепитати, і сидіти, мучитися, намагатися сама знайти підказки, які не були озвучені, і про які мала повне право запитати. А якщо мене викривають у нерозумінні принципів роботи, у мене тоді таке почуття, ніби мене побачили голою, нікуди бігти і ховатися, до того соромно, і буквально нема чим прикритися. І навпаки, я люблю, коли люди відзначають, якщо я зробила щось добре. Особливо здорово, якщо я сама вважаю зроблене чимось вартим, тим, над чим я довго старалась, і що потім мені дико подобається. Однак розхвалювання результатів якоїсь елементарної роботи мене дратуватиме, я подумаю, що... навіть не знаю, чому мене це дратуватиме.

Природно, з часом, з накопиченням досвіду, з бажанням бути чесною перед самою собою у своїх оцінках такий панічний страх опинитися "незнайкою" або "невміхою" пом'якшується розумінням, що "не боги горщички ліплять", що не знати не є ганебним, соромно не вчитися, що оцінка інших людей нічого не означає, а означає лише результат, твої реальні вміння та знання, і тоді начхати на оцінку, можна спокійно дивитися в очі самій собі та розуміти, що ти чогось вартий, оскільки щось можеш зробити. Ці всі розуміння прийшли до мене після кризи особистості, коли життя справді змусило подивитися на себе з боку та побачити свої слабкості та недоліки.

Коментар:

- страх виглядати некомпетентною за аспектом ЧЛ,
- оцінка себе за докладеними зусиллями,
- очікування похвали та вибірковості у прийнятті похвали,
- переосмислення своїх реакцій щодо одновимірної функції.

ЛСЕ (БІ, ф.4)

Найболючішим видається момент очікування. Чому? Тому що вимушене очікування ламає усі плани. Наприклад, побутова ситуація. Запрошено гостей на певний час. Вся робота (приготування страв, збирання, сервірування тощо) розпланована на момент приходу гостей. Все і робиться за цим планом. Настає час, а гостей немає. Що далі? А до планів затримка не входила, бо сама не дозволяю собі такого, і від інших чекаю на пунктуальність. І ось починається маєта. Просто сидіти не вмію, щось робити ось так спонтанно, безглуздо, адже гості можуть будь-якої миті прийти, тоді кидати розпочате доведеться. Можна ввімкнути телевізор і тупо дивитися, але й це вже не на задоволення, тому що в голові все одно сидить думка, що повинні ось-ось прийти.

Коментар:

- невміння орієнтуватися в інформації щодо аспекту БІ сприймається болісно,
- очікування від інших такого ж способу сприйняття інформації щодо БІ.

Ось по свіжих слідах. Вчора о 18.30 були батьківські збори. Значить так. Я попросила дитину мені нагадати зранку. Вона з вечора попереднього дня поклала мені на стіл записку-нагадку. Уранці вона ще й нагадала. Я, пам'ятаючи, що будуть збори, стала перебудовуватись так, щоб до цього часу встигнути закінчити роботу та приготувати вечерю. Зазвичай я тільки о 18:30 починаю готувати. Отже, треба було ущільнитись. У чому виразилося? Я просто часто дивилася на годинник і звіряла те, що зроблено, з часом. Я не почала б робити швидше, просто треба було вчасно зупинитися. Ось цей постійний погляд на годинник вже є щось, що мені здається не дуже нормальним з погляду інших людей. Але мені важливо не прогаяти момент і зупинитися вчасно. А всередині мене немає годинника. Я ніколи не знаю скільки часу. Щоразу, дивлячись на годинник, я дивуюсь тому, що його багато пройшло чи мало. Я не маю, з чим усередині порівняти, мені завжди здається одне, а бачу я інше. І тільки якщо сісти і свідомо налаштуватися стежити за часом, то, можливо, я зможу сказати, скільки часу минуло. Але я завжди чимось зайнята, тому мені не до того, щоб усередині щось напружено відстежувати. Тому мені потрібний ВЕЛИКИЙ годинник і в кожній кімнаті, нехай він робить цю напружену роботу. Ну і крім того, що у мене немає свого таймера, у мене є ще нервування, або напруга. Може, хтось теж не відстежує час, але йому це все одно. А мені не байдуже. Виходить, що мені ВАЖЛИВО його відстежувати, а нічим. Чому мені його важливо відстежувати? Я не знаю. Тому що це моє життя йде.

Коментар:

- відстеження інформації з БІ (протягом часу) викликає напругу,
- відчуття марнування життя, пов'язане з інформацією з БІ, викликає болісні реакції.

Не люблю несподіванки. Ненавиджу, коли щось трапиться, і я ще не знаю, чим усе закінчилося, а мені хтось починає розповідати все в найменших подробицях, як це все відбувалося. Ні, спочатку епілог, щоб я вже знала, чим усе закінчилося, а потім уже нормально могла слухати, як усе було, бо я в такій напрузі до кінця розповіді не доживу. Тож я завжди змушую з кінця розповідати.

На роботі - я взагалі навіть уявити собі не можу, щоб я щось зробила НЕ ВЧАСНО, і через мене зупинився робочий процес, я, мабуть, кістками ляжу, але цього не допущу, навіть усередині все завмерло, коли про це написала .

Що мене тут штовхає? Через мене колеги не зможуть зробити свою частину роботи, в результаті покупець не отримає свій верстат вчасно, в результаті він теж не зможе зробити щось, що напланував... Ага, напружує мене ось цей негативний ланцюжок, всіх підвів...

Коментар:

- негативне ставлення до нової інформації щодо аспекту,
- неадекватні реакції, пов'язані із прагненням зняти напругу за аспектом БІ,
- інформація щодо аспекту БІ викликає напругу,
- прогнозування спирається на власний досвід,
- перенесення власного страху на інших людей.

ЛСЕ (БЕ, ф.5)

Ситуації що стосуються привітання... Норма - зі знайомими вітаються. Купа досвіду в цьому, йдеш, зустрічаєш знайомого, вітаєшся. Немає проблем. І раптом одного разу виникає думка: а кого вважати знайомим? Бабуся, яка з нашого будинку, і яку я часто бачу – знайома чи ні? А якщо я з нею не спілкувалася, але зустрічаюся часто? І ось тут ступор. Потім собі починаєш застосовувати таке правило: якщо вже розмовляв з цією людиною - вітаєшся. Але при цьому так і залишається невпевненість щодо тієї бабусі. Якби мені хтось сказав, що в таких випадках теж вітаються, то мені легше стало б. Але мені ніхто не каже, а я нікого не питаю. І чомусь язик не впевнений, якщо намагаюся привітатись з такою ось бабусею, здається, що вона на мене з подивом дивиться. І знову з такими бабусями не вітаюся, і ще більше невпевненості – не логічно, то привіталася, то ні. Загалом, у мене з цим «привітанням» завжди якісь проблеми.

Коментар:

- немає вміння застосовувати норми щодо БЕ у житті,
- невпевненість щодо аспекту БЕ.

Факт, що мені важко сказати "дякую". Тобто в той момент, коли я виконую це цілком нормативне дійство, усередині мене утворюється якась напруга. Я навіть не знаю, як точніше описати підвисання одновимірної функції. Це схоже на зависання в якійсь порожнечі, «гойдалка» і невпевненість - куди і як поставити ногу. Начебто чого простіше - просто сказати "дякую"? Але виявляється, я не впевнена, наскільки це написане (або сказане) слово передає те, що я відчуваю в цей момент. Слово якесь безлике. І мені дуже не хочеться, щоб його сприйняли саме нормативно, як слово, сказане так, як прийнято. Тобто всі кажуть "дякую" у подібних ситуаціях, і я говорю це дякую. Вийшло знеособлення, шаблон. А мені хочеться передати, що мені "насправді приємно". Ось це "насправді" треба якось передати. Але як його передати словами, я гублюся, мені будь-які формулювання у моєму виконанні здаються якимись... ну, я не можу оцінити

ступінь їхньої доречності: чи немає перебору чи недобору. Ось якщо етик скаже, то я розумію, що він сказав саме так, як треба, і розумію, що у мене чомусь так не виходить. Ми з чоловіком розбирали цілком конкретний приклад, коли мені потрібно було сказати "дякую", і в мене почалася ця "болтанка". Чоловік попросив мене просто викласти йому, що саме хочу сказати людині. Я сказала приблизно таке: "Я хочу сказати, що для мене ця інформація була дійсно дуже важлива, і я дуже ціную те, що людина не полінувалася мені переслати цю книгу". Чоловік запропонував так і сказати. Але в його формулюванні, коли він вимовив цю думку, все прозвучало якось інакше. У нього з'явилося слово "люб'язно". Я ніколи не наважусь використати це слово. Я не можу оцінити його "силу" та доречність. Сама не зможу так сказати. Але у формулюванні етика чомусь усе звучить цілком нормально. А у мене в кращому випадку, як я вже писала раніше, вийде п'ять разів поспіль сказати це "дякую" для посилення ефекту.

Коментар:

- описана невпевненість одновимірної функції у застосуванні нормативних шаблонів,
- немає оцінки ступеня відповідності ситуації.

Нині ходила до магазину. Повертаючись, йшла повз дитячий майданчик. Звертаю увагу на молоду жінку, яка з дитиною з'їжджає з дитячої гірки. У цей момент впізнаю в ній вчительку молодшої школи, з якою я разом у школі працювала. Ми з нею знали одна одну як колеги, але не ближче. Я проходжу повз метрів за десять, і вона мене теж впізнає. Я тільки, приліпивши усмішку, збираюся привітатись, як вона в мій бік, широко посміхаючись, каже: «І треба було мені з'їжджати з цієї гірки!» (відчувається якесь збентеження, що її побачили ось так). А я раптом гублюсь і, посміхаючись, проходжу повз, нічого не сказавши.

Іду і думаю, чого я так розгубилася? І розумію, що ситуація незвичайна і вибила мене з колії. Що б я зробила, якби просто зустріла її на вулиці? Привіталася б і все. Я маю такий досвід. Я намагаюся готовий досвід застосувати у новій ситуації. А тут різко змінюється ситуація, замість «привіт», я чую те, що вона сказала і все - прохлоп, порожнеча, невизначеність якась, і я чомусь не можу навіть привітатись і проходжу повз. Цілком неадекватна реакція. Усе це відбувається за кілька секунд, але ці кілька секунд - крок у порожнечу невизначеності.

Коментар:

- Описано «зависання» одновимірної функції в новій, нестандартній ситуації, невміння використовувати нормативні шаблони.

Зробила для себе відкриття з БЕ.

Виходить, що я за умовчанням припускаю таке саме ставлення до себе від людини, яке виявляю до неї сама. Тобто якщо я не відчуваю жодних почуттів, то й він не відчуває. А якщо я щось відчуваю, то чекаю на те саме і від людини. А якоїсь різниці у стосунках навіть не припускаю в думках. Так, щоб я нічого не мала до людини, а вона щось до мене відчуває – це якийсь нонсенс. І такі одкровення мене просто шокують.

Коментар:

- уявлення про мислення інших людей щодо даного аспекту інформації з опорою лише на власний досвід: у всіх, як у мене,
- своєрідність одновимірної функції.

Не скажу, що мені самій хочеться лізти у будь-які стосунки, і тим більше самій їх якось проявляти, починати, заводити... Швидше мені хочеться, щоб хтось до мене їх виказував, ясна річ – приємно. І хочеться слухати про них... Іноді, коли людина дуже приваблива, то можу якось показати, що мені хочеться з нею ближче познайомитися. Але знову ж таки тільки для того, щоб побути разом, поспілкуватися, загалом розвісити вуха. Але такий показ бажаності стосунків для мене скрутний. Тільки всередині відчувається таке тяжіння. І воно, мабуть, етику стає помітним, тому він сам іде назустріч. Кажуть, на погляд видно, напевно, чути й в інтонаціях.

Якщо я живу з людиною, то я маю постійно отримувати підживлення у вигляді якихось знаків хорошого до мене ставлення. Якщо я відчуваю, що щось не так, то виявляється, що я якийсь час не отримувала таких сигналів і просто виживаю це з людини. Думаю, що постійно – це щодня. Причому досить просто теплої посмішки, і я заспокоююсь - мої стосунки в порядку, вони на місці, нікуди не зникли.

Дуже хочеться їх якось зафіксувати, щоб вони не рухалися з місця. Тому страшно, коли кажуть, що стосунки змінюються. Я не хочу, щоб мінялися добрі стосунки.

Коментар:

- страх самостійності за аспектом БЕ, прагнення не давати, а отримувати інформацію щодо аспекту,
- бажаність інформації щодо сугестивної функції,
- прагнення зафіксувати в незмінному вигляді позитив щодо сугестивної функції,
- страх втрати задоволення.

ЭII (ЧС, ф.4)

У суспільстві є норми, коли тиск на людину нею сприймається нормально. Лінується людина, або відмовляється виконувати свої обов'язки - коли вона сама це розуміє, то і до тиску на себе може поставитися як до чогось цілком природного. І тоді тиск на неї не зіпсує стосунків, не викличе спротиву. А ось я зовсім не можу відстежити такої ситуації, коли на людину треба було б надавати, щоб вона зробила щось конкретне, мені здається, що я не маю на це права, і що після такої спроби людина погано ставитиметься до мене. Через це не можу нормально керувати та відстоювати свої інтереси.

Коментар:

- застосування норм на практиці не виходить. Немає критеріїв оцінки правильності реакції,
- взаємозв'язок ф.4 та ф.1.

Тиснути не вмію зовсім, мені погано в ситуаціях, коли потрібно це робити. Не розумію, як можна змушувати людину робити щось, що вона робити не згодна, зазвичай вважаю, що не маю на це права (хоча припускаю, що можуть бути винятки, якщо йдеться про дітей, які просто через вік не розуміють, що їм насправді корисно у складній ситуації (наприклад, коли потрібно йти до лікаря)). А з дорослою людиною так: навіть якщо людина щось зробить під моїм тиском, то я від цього сам себе почуватиму погано, мені потрібно, щоб мої прохання виконувались виключно з доброї волі. Особливо це стосується близьких людей та взагалі значущих. Якщо я спробував натиснути на людину, то потім мені незрозуміло, як із нею взагалі можна спілкуватися, як тиск можна пробачити. А на зовсім дальній дистанції зрідка підмиває зробити людині догану, якщо її поведінка сильно не вписується в рамки пристойності, і якщо мені потім з ним не треба

буде мати справ. Але цей внутрішній імпульс зазвичай автоматично гаситься, і я не втручаюся. З близькими я дію зазвичай умовляннями та нагадуваннями, буваю в цьому дещо настирливий. Злегка підвищити голос можу, але це рідко. Якщо вмовити неможливо, то або поступаюся, або ізолююся від людини.

Коментар:

- діяти за аспектом ф.4 – важко, невпевненість у собі,
- негативні відчуття внаслідок необхідності такої дії,
- негнучкі установки у ф.4,
- прагнення усунути від необхідності діяти за ф.4.

Дуже не люблю, коли мене утискають і так у невеликому, але відведеному МЕНІ правилами (БЛ-норма) місці. Летимо в літаку. Людина переді мною просто кладе крісло мені на коліна, не рушити. Попросити його забратися геть я не можу. Я буду соватися, класти ногу на ногу і всіляко турбуватиму його крісло, щоб він, нарешті, зрозумів, що мені незручно, що потрібно і про людей навколо подумати».

«У добре знайомих і симпатичних мені людей я постійно щось виправляю (комір закатався, сорочка погано сидить на плечах і т.п.) Причому роблю це несвідомо (по БС, звичайно). Але при цьому я порушую якусь дистанцію, персональну зону, деяку норму, що до людей не життєво близьких тобі (чоловік, дитина, брат/сестра) ось так торкатися не можна. Я постійно забуваю про це і порушую межі особистої зони людини.

Коментар:

- невпевненість у собі щодо аспекту ф.4,
- невміння залишатися у зоні норми за ф.4.

ЭII (ЧЛ, ф.5)

Людина може нескінченно дивитися на три речі: як тече вода, як горить вогонь і як працює інша людина, - ось це про мене, тільки працююча людина має бути близькою. Не від кожної людини сугестується.

Обожнюю якісно зроблену для мене роботу. Просто неймовірне душевне піднесення виникає. Недоробки ж (навіть дрібні) призводять до роздратування і подиву типу: "Ну, як же так!?! Адже спеціаліст! Повинен вміти робити добре". І жодна ЧІ тут не допомагає зрозуміти.

В юності дуже любила нові речі дізнаватися, вчитися. Зараз це якось затихло.

Доставляє величезне задоволення бути людині корисною. При цьому результат роботи має бути досить швидким, не розтягнутим на тижні. Оперативна допомога в областях, в яких я розуміюся або маю контакти з тими, хто розуміється - це все моє.

Коментар:

- описано задоволення від отриманої інформації щодо сугестивної функції,
- вибіркоче ставлення до інформації, що надходить, і до власних проявів за ф.5,
- роздратування через невідповідність очікуваної інформації,
- націленість на себе (вітал, індивідуальність одновимірної функції).

Люблю всякі залізячки: ножічки, викрутки тощо, навіть якщо мені вони насправді не потрібні. Ну, насправді, навіщо мені складаний ножик? Я таким користуюсь, напевно,

2 рази на рік. А то й рідше. Іноді доводиться себе смикати і розумно самому собі пояснювати, що насправді мені та чи інша річ не потрібна.

Якщо людина в чомусь неприємна, але вона професіонал - все одно її беззастережно поважаю. Готовий пробачити їй багато чого.

Їхав у тролейбусі і помітив, що дуже симпатизую мужичку, який сидить навпроти мене. Задумався – а чому? Помітив, що мужик везе із собою якісь планки, дошки, матеріали. Мимоволі спрацювало, що мужичок діловий – справу робитиме.

Коментар:

- описана сугестія за аспектом ЧЛ,
- відзначено вітальність (автоматичність, усвідомлюється постфактум) роботи функції.

Скільки пам'ятаю, мені постійно хотілося чогось навчитися робити.

У шість років, за рік до школи, я навчилася писати великими літерами просто тому, що подружка цьому навчалася, і мені теж дуже хотілося, а чекати року не хотілося.

У сім років бабуся моєї подруги навчила нас в'язати спицями. Це хобі зі злетами і падіннями було одним із моїх постійних і довгих.

Потім мені захотілося навчитися плести (макrame). Причому тут взагалі була несамовіта історія, коли в групу брали дівчат на рік мене старше. Тому я стояла за куцями (справа була в дитячому таборі) і слухала, і дивилася, тренувалася на якихось божевільних нитках.

Десь тоді ж я сама почала вчитися вишивати, бо мені сподобалися п'яльці. Мама навіть купила мені набір для вишивки. Хрестиком все йшло непогано, а от гладь я освоїти не змогла, тому залишила це заняття.

У десять років сестра навчила мене в'язати гачком. Я все літо просиділа згорбившись, вив'язуючи серветки, причому почати мені завжди хотілося не з малого, а взятися за працю титанічну. Титанічну серветку я зрештою не дов'язала, але зварганила собі жилетку, яку сама й носила. Це була моя перша річ для себе.

До речі, ось ця звичка - не починати з малого, а починати робити щось одразу більше, масштабніше, важче, переслідує мене все життя. Зараз уже, навчена досвідом купи всього недоробленого у своєму житті, я намагаюся йти від малого до великого, від простого до складного, але все одно "великі ідеї" відвідують постійно.

Далі, класу з шостого, я обожнювала уроки праці, тому що в нас була чудова вчителька, яка не ганяла нас за шкільною програмою, а просто вчила робити невеликі забавні штучки: намисто з коктейльних паличок, тапочки з атласних стрічок, гарні серветки, оплетать мило тими ж атласними стрічками. Я потім завалила своїх родичів маленькими подарунками, зробленими за мотивами шкільних уроків праці

Ця ж учителька почала навчати нас готувати. І це стало ще одним моїм великим захопленням на кілька років – випічка. Торти, печиво, тістечка, млинці. Я не любила готування рутинне, а любила саме випічку. А тоді ще у мами у бібліотеці на роботі з'явилися перші журнали Бурда Моден із рецептами. Боже! Я просто захоплювалася цими рецептами. Мені хотілося спробувати зробити абсолютно ВСЕ. При тому що з такими поняттями як коріандр, паличка кориці, ваніль я просто не була знайома і це не продавалося в наших злиденних магазинах, але просто навіть читати, колекціонувати ці рецепти було в задоволення.

Навчалася грати на гітарі (сама), а уроки акордеону в музиканці прогулювала. Взагалі, у мене важко йшло щось, що не хотілося робити всім серцем. Я починала шукати «відмазки», ухилятися, всіма силами уникнути таких речей, як прибирання будинку, миття вікон, уроки акордеону, миття посуду тощо. Мені не подобалися справи рутинні, а завжди хотілося навчитися чогось такого такого собі, нового.

При цьому я страшенно страждала від того, що у мене з муз.школою просто фізично не вистачало часу ходити ще в будинок піонерів на випалювання, карбування, плетіння з соломки та гравіювання по дереву. Тому що все це мені теж хотілося навчитися робити. Випалювальний апарат мені зрештою купила мама, а от по карбуванні мене досі туга бере. Потрібно якось навчитися.

У чотирнадцять років (начебто) я почала серйозно шити для себе. До кінця школи у мене більше половини гардеробу було або пошито, або пов'язано мною самою. І мені це справді подобалося. Шиттям займалася також досить довго.

І ось ця "лихоманка" - хочу навчитися робити щось нове - триває й донині. Тільки зараз я не так сильно і швидко загоряюся, не хапаюся за все, намагаюся розтягнути задоволення від навчання, але це все ж таки важко.

Коментар:

- описана бажаність отримання інформації («хочу») щодо сугестивної функції,
- задоволення від отриманої інформації,
- вибірковість у отриманні інформації за ф.5,
- прагнення до великих проєктів, можливо, пов'язане з мінусом функції.

Мені потрібна активність за ЧЛ. Якщо поруч зі мною людина просто мовчки якісно робитиме дуже складну роботу, то ніякого задоволення я від цього не отримаю, і швидше почуватимуся якимось неповноцінним. Мені, напевно, потрібне відчуття, що ми робимо роботу разом, нехай навіть я робитиму якийсь невеликий шматочок, але впевнений, що роблю його правильно, і що моя участь у цій роботі визнається. Я не знаю, як це відбувається, але чорні логіки у мене створюють відчуття того, що я теж залучений до процесу. Вони постійно пояснюють, щось показують, і створюється відчуття причетності до цієї роботи.

Взагалі область будь-якої технології дуже приваблює.

У дитинстві я був страшно "технічною" дитиною - ходив до клубу юних техніків, робив моделі ракет і космічних кораблів, причому проводив у клубі вдвічі більше за належний час. Але поступово став розуміти, що при всьому інтересі мені не дуже хочеться йти вглиб. Я розумію, що за кожним технічним дивом стоїть величезний обсяг роботи з кресленнями, розрахунками, конструюванням окремих вузлів. І ось ця величезна "підводна частина" технологічного світу якось уже не така цікава. Мені цікавий новий автобус, але мені не здається, що було б цікаво конструювати його. А ось модельку склеїти з паперу і зараз не відмовився б. Якось так. Не можу виділити вузьку область і заглибитись у неї.

Коментар:

- описані особливості процесу сугестії щодо аспекту ЧЛ: приносить задоволення почуття причетності до справи,
- немає прагнення заглиблюватися та перевантажуватися інформацією щодо одновимірної функції.

З якістю речі, що купується, у мене бувають проблеми: я приділяю їй дуже велику увагу, завжди намагаюся все проаналізувати, і в більшості випадків після покупки натикаюся на щось непомічене і розчаровуюся. Тому останнім часом стала велика увага приділяти торговій марці.

Ще у мене звичка купувати вживані речі (фотоапарати, підсилювачі, комп'ютерні компоненти). Це ризиковано, але зазвичай я на це йду. Потім іноді щось ламається, буває неприємно, але досвід повторюється.

Ось останній приклад: був за кордоном і купив ноутбук. За деякий час згорів блок живлення. Я відніс до сервіс-центру, там відремонтували. Повернувся додому, через якийсь час блок знову згорів. Тоді я спробував відремонтувати самостійно, запитавши колег, які знаються на електроніці - вони стверджували, що це дуже просто. Замінив деякі деталі, але так і не запрацював. Після цього я купив інший блок живлення, причому перед покупкою у мене почали виникати підозри, що він може не підійти за потужністю, тому що не зовсім відповідав специфікації, але я не прислухався до них і купив. Він також згорів. Після цього я купив уже блок, який наперед відповідав специфікації, поки працює. Ну і в процесі дуже нервував на те, що витрачаю даремно гроші.

І таких ситуацій маю багато. Щоразу собі обіцяю, що тепер тільки нові речі купуватиму, але все одно тягне до комісійних магазинів - дешевше майже вдвічі все виходить.

Коментар:

- описані проблеми в обробці інформації з двох одновимірних функцій (ЧЛ та ЧС), розчарування та помилки,
- показано звичність обробки інформації вітальною функцією, повторюваність досвіду.

Мене зачаровують кишенькові комп'ютери, стільникові телефони з великою кількістю функцій як атрибути діяльності, напевно. Але естетика теж дуже важлива, звісно. Наприклад, чомусь не люблю телефони-розкладачки – теж якийсь індивідуальний момент.

І ще, не знаю, до чого це зарахувати – але подобаться великі речі. Коли робив моделі, завжди хотілося зробити більшу конструкцію. Безперечно є гігантоманія.

Коментар:

- сугестія за аспектом ЧЛ,
- відзначений аспект БС (блок із ЧЛ),
- вибірковість СуперІда,
- "гігантоманія", можливо, пов'язана з мінусом функції.

ІЕЕ (БЛ, ф.4)

Спочатку, коли ставиться завдання з БЛ – ступор. Як? Перше відчуття – відсутність слів у голові, тексту, образів... Невпевненість. Страх може бути присутнім, коли тобі поставили завдання і тебе за нього запитують, тоді не знаєш, за що хапатися. З тим, що я погано розумію, як усе це влаштовано: який буде статус, яка буде взаємодія організації, мені потрібна допомога, щоби хтось сформулював ті питання, які потрібно вирішувати в певному порядку. Якщо мені пояснюють, я слухаю, і мені начебто зрозуміло про що, але я розумію, що я не можу ці питання втримати в голові. Бо це не моя логіка. Мені це важко утримати в голові. Я записую, закриваю блокнот та розумію, що не зможу повторити. Мені потрібно багато разів «прокатати», розжувати, повторити, це має зростися з моїм розумінням, моєю логікою. Сильно відступати і змінювати схему я вже не можу, тому що я якось там у собі переконалася в правильності. Мені цю схему перебудувати вже неможливо. Якщо засвоєна схема – і я за неї тримаюся, і коли мені пропонують іншу, то мені важко її переглянути.

Вибудовування порядку: людей чи схеми, якщо це виходить, виникає відчуття сили. Якщо в якомусь питанні я для себе якусь логіку добре розумію: це пов'язано з цим таким чином, потрібно спочатку те, а потім ось це, це важливо, а це не важливо, то я коли аргументую, то не те, щоб жорстко, але з якимось наїздом. А якщо я не впевнена, у розумінні структур, як там воно влаштоване, для мене це – темний ліс, я почуваюся слабкою, тупою, не розумію, про що люди говорять. Я навіть не знаю, як спитати.

Коментар:

- непевненість, безпорадність, страх за аспектом ф.4,
- важко прийняти допомогу з боку, оскільки мислення щодо одновимірної функції своєрідне: «своя логіка»,
- жорсткість, неповороткість одновимірної функції,
- показано зв'язок функцій БЛ та ЧС у блоці.

Якщо негативно оцінюють мою логіку, що я не розумію, ну там, натяк на те, що ти дурна – це дуже прикро.

Причому справа не в дурості чи розумності, а в тому, що якісь речі ти просто не сприймаєш, і якщо їх показати інакше, тобто в образах, ну, в іншому якомусь ключі, це завжди можна так зробити, тому що, припустимо, якщо це стосується якихось ієрархій, вони, як правило, складаються з людей, і якщо тобі просто показати взаємини між цими людьми, і пояснити, як вони визначаються цією ієрархією, тобто грубо кажучи, хто над ким, але при цьому у них ось такі стосунки, тому питання вирішується так і ось так, все стає зрозуміло. Але коли розраховують на те, що буквально з кількох натяків про те, що ось тут так, а тут так, ти все інше добудовуєш сам - ніфіга ти не добудовуєш. Це решта добудовують, у яких цих схем там, типових, набори. Вони так: ну це підійде, а якщо ні, то ось це. А я їх не маю. Я не знаю, як воно там все влаштоване.

Коментар:

- реакція на негативну оцінку за ф.4,
- розуміння того, що інші люди обробляють подібну інформацію швидше, легше, розуміють краще,
- показано можливість переведення інформації в блок Его (в функцію БЕ) для кращого розуміння.

ІЕЕ (БС, ф.5)

Починаєш це все робити (прибирання) з того, що тебе все це напружило, а робиш уже, бо хочеш комфорту. Потім переводиш у способи, як це зроблю, які предмети куди зручніше поставити, воно саме так відбувається, в очікуванні того, як це все буде красиво, як сяду, цим усім милуватися, як мені захочеться щось робити. Коли простір навколо тебе стає приємнішим, це настільки надихає щось робити! Я просто не можу передати! А якби ось хтось навів такий порядок, а мені цього не треба було б робити, ой, це взагалі! Це в мене така мрія, що ось приходиш, а в тебе... У мене враження про повернення додому пов'язані з дитинством, коли повернулася з табору додому, а скрізь такий порядок, чистота, краса, все прибрано взагалі. Я ходила квартирою, не могла насолодитися, я нічого ніде не хотіла покласти зайвого, ніяк порушити.

Але звичний простір, твій звичний порядок, не повинен бути порушений, тобто все лежить на звичних місцях, тільки наведено порядок, ліквідовано елементи хаосу. А коли всі поклали невідомо куди, тобі поміняли, і ти не знаєш, що з цим робити – це напружує.

А коли порядок створюють для себе самого, як у каталогах, ти в ньому – стороннє тіло – це напружує...

Ось класно, коли хтось приходить, наводить лад... Я думаю, попрошу я її, наприклад, щоб вона в мене прибиралася, зніму я з себе цей кошмарний вантаж, потім думаю, як я її до себе запрошу прибирати, мені перш ніж її туди покликати, доведеться самій все вилізати, страх, мені буде соромно. Думаю, ні, це не вирішить проблеми.

У мене 2 мотиви. Або дістав бардак, то я роблю вольове зусилля, і я йду, як у бій. Або просто захотілося краси, тоді це зовсім в іншому настрої, і воно повільніше набагато відбувається, із задоволенням.

Коментар:

- описана сугестія з БС: бажаність, очікування від інших, натхнення від отримання приємної інформації,
- спостерігається робота блоку БС та ЧЛ,
- бажаність, щоб хтось за тебе виконував роботу з одновимірної функції,
- наведення порядку в будинку включає кілька аспектів інформації: БЛ - у кожній речі своє місце, логіка розташування речей; ЧЛ – робота, БС – комфорт, тому наведення порядку може сприйматися як «кошмарний вантаж» через небажання функціонувати за БЛ, через енерговитратність роботи обох одновимірних функцій: БЛ та БС.

Ось також, я не знаю, до чого це віднести, але, швидше за все, теж до сенсорики: три предмети в руках – катастрофа. У магазині: рукавички, сумка та гаманець - все, я починаю жонглювати предметами, у мене все падає з рук, я їх перекладаю в хаотичному порядку, я не можу нічого потрібного ні вийняти, ні віддати, нічого зробити...

Коментар:

- маломірність БС та ЧЛ та труднощі у відстеженні інформації з Віталу.

Щодо одягу, для мене катастрофа ходити за речами. З одного боку, ідея придбати якусь гарну штуку, яка на тобі сидітиме, і буде тобі добре. Ідея це зробити, вона надихає. Але ідея ходити по магазинах і міряти, і зрозуміти, що тобі треба, і знайти це, і вибрати, і переміряти купу речей, воно просто вбиває все на корені. Жах. Я не люблю сама ходити в магазин, я не бачу, як воно на мені сидить. Коли мені річ подобається сама по собі, на манекені, наприклад, я готова сама обдурити себе, що на мені воно теж сидить. Ну і що, що там відстовбурчується, а там стирчить, а там морщиться, ну я ж бачу, як воно на манекені було. Ну і що, що в дзеркалі воно по-іншому, цього не хочеться

бачити. Я схильна себе в цьому сенсі обдурити, бо хочеться, щоб було так, як на манекені.

Коментар:

- сугестивна БС: натхнення, водночас невміння зорієнтуватися, оцінити інформацію, що надходить,
- самообман, бажання бачити те, що хочеться бачити.

З рінгтонів на телефон щось підібрати, щоб потім тебе це не дратувати - дуже важко. У мене взагалі з музикою важко. Я колись на телефон спробувала поставити різні мелодії на різних людей. Я поставила 3-4 мелодії і зрештою виявила, що я не реагую. Тобто, я чую, але не реагую, що це мій телефон. Спочатку, навіть якщо одну мелодію ставиш, навіть ти її обрала, начебто усвідомлено, запам'ятала. Я погано музику запам'ятовую. Мені, щоб запам'ятати нову музику, потрібно її прослухати кілька разів із якимись перервами. Ставиш нову музику і її не впізнаєш якийсь час. Я реагую на музику як би не цілком свідомо, ну, тобто як у фоні. Тобто ця мелодія повинна десь там (показує назад)... записатися і автоматично реагуєш. І коли 3-4 мелодії, все, я не дізнаюся, що це мій телефон дзвонить.

Коментар:

- автоматизм роботи ф.5: складність запам'ятовування, автоматизм реагування.

СЛІ (ЧЕ, ф.4)

Пам'ятається, спробувала мене мати (Гюго, до речі) наставити на істинний шлях і навчити тому, як треба молодим людям дякувати. Все зобразила з усією ЧЕ-шиною силою та відправила на побачення. Ну, побачення не побачення, але типу на зустріч.

Пішли ми з молодим чоловіком у магазин музичний, він там собі дисків набрав. Виходимо, а він частину дисків перекладає в інший пакет і мені простягає. Я у незрозумілих. Він: "Тримай, подарунок". Ну, я й вирішила створити те, чого мене там мама навчала.

Загалом, картина маслом: трохи загальмована і небагатослівна Маша раптом зривається з місця і з криками: "Ой, Мишко, дякую!", - кидається на бідного молодика, висне на ньому, мало не зваливши його з ніг (а може, це він від несподіванки мало не впав - ноги відмовили) і так висить, нервово підстрибуючи і вже потихеньку усвідомлюючи весь ідіотизм того, що відбувається. Загалом, юнак з абсолютно офігевим виглядом (наскільки офігевим може бути вид бальзаку від подібних витівок) стягував мене з себе, примовляючи: "Та нема за що, Маша ..."

Я ж після цього зареклася слухати поради матері щодо особистого життя, бо мене все це швидше змушує почувати себе ідіоткою, ніж справжньою жінкою.

Коментар:

- спроба застосувати поради багатовимірного етика, що закінчилася почуттям «ідіотизму того, що відбувається».

Є ситуації, коли всі ці процеси (емоційний відгук) проходять усередині, а мене звинувачують у тому, що мені все пофіг. Тоді прикро, особливо якщо людина не хоче зрозуміти, що я все бачу, все розумію, але виявити щось для мене проблематично.

Взагалі при тривалому емоційному напруженні я впадаю в паніку. У мене з'являється лише одне, але дуже сильне бажання: припинити емоції у будь-який спосіб! І

я можу або просто дистанціюватися, піти, замикатися, ховатися в собі. Або навпаки - намагатися заглушити потік емоцій логічними роз'ясненнями... А під кінець взагалі можу зірватись по емоціях, і тоді рятуєся, хто може.

Коментар:

- проблема адекватного реагування за ф.4,
- перевантаження інформацією по ф.4 викликає паніку та прагнення припинити її надходження,
- за неможливості вийти з подібної ситуації – неадекватні реакції за ф.4.

Загалом у всьому, що стосується емоцій та якихось специфічних станів, проблеми та невпевненість проходили двома лініями.

Перша - це як до власних емоцій ставитися, як їх тлумачити, взагалі, як на них реагувати і що з ними робити. Найбільш звичайні, звичні - просто були і усе, особливо не викликаючи якихось питань та нарікань. А от коли починаєш відчувати ЩОСЬ, що вибивається з низки звичайних емоцій, можна і в паніку впасти. Тому що не знаєш, що це таке, чим викликано, чому відбувається і взагалі – як це все розуміти і що з цим добром робити? Купа запитань і все – без відповідей.

Зазвичай у такій ситуації найкраще для мене – постаратися усамітнитися, відійти від контактів та справ і все у собі перетравити. Тому що я не впевнена, що в цьому новому стані буду адекватна і не наламаю дров. Так що краще нікуди не лізти і десь у тиші відсидітися. А вже як відпустить трохи - можна виповзати з будки і намагатися якісь висновки робити.

А другий момент, який напружує - це ЯК показати свої емоції. Є деяка невпевненість, почуття, що виглядатимеш неадекватно, недоречно і взагалі безглуздо. Навіть скопіювати з когось складно, бо десь свідомо сидить: "У тій ситуації, може, це було нормально. А раптом ця людина в цій ситуації сприйме це вже інакше?" І в результаті нічого не виходить.

Пам'ятаю, десь у 17-18 років, коли я була по вуха закохана в Мишка, мені дуже хотілося показати йому, наскільки сильні та глибокі почуття я відчуваю до нього. І щоразу, коли мала бути зустріч, я прокручувала в голові якісь кадри з фільмів... Точніше, кадри були про те, як я себе поводитиму, з якими інтонаціями говорити, з якою мімікою, але все це було нахабною копією з різноманітних фільмів і взагалі було схоже на мильну оперу. Але варто мені приїхати на місце зустрічі - і все вивітрялося. І не могла я нічого видавити, нічого такого зобразити. Тому що була невпевнена, тому що вже на місці зовсім не думаєш ні про які інтонації, ні про яку міміку, а думаєш тільки про одне: "Грець йому, що ще сказати?"

Зараз, звісно, легше. Не завжди, але легше. Серед своїх не страшно щось показувати, можна і подуріти. І знаєш, що зрозуміють правильно. А серед чужих... Ну, у якийсь момент варто, мабуть, просто на це забити і бути собою. Людина куди неадекватніша, якщо напружується і боїться бути неадекватною, ніж коли розслаблена і поводитья природно.

Коментар:

- проблеми та невпевненість за ф.4,
- немає інструмента самооцінки за ф.4,
- немає можливості відтворити чужу поведінку, повторити те, як роблять інші люди.

СЛІ (ЧІ, ф.5, БЕ, ф.6)

Ось подумала, що в п'ятницю в мене «маломірки» розбурхалися. Фірма влаштувала корпоративну вечірку у клубі... і виявилось, що сидіти за столами ми будемо у випадковому порядку, з ким попадеться – витягували папірець із номером столика. У мене з цього приводу таке хвилювання виникло, що межувало з жахом, що був порив помчати звіти взагалі, аби не довелося сидіти "невідомо з ким".

Зрештою, до мого полегшення все ж таки розсілися по відділах, але поки все вирішувалося, мене буквально трясло від хвилювання. Така начебто фігня - а переживань на тиждень наперед.

До речі, ще згадалось дивно - ніхто зі знайомих співробітників мого жаху не поділяв. "Та подумаєш, сядемо якомсь, розберемося ...", балакали про щось собі. Я ж ні про що інше навіть думати не могла.

Коментар:

- страх невідомості за ф.5,
- неадекватність емоційної реакції.

Вже не знаю, чи це мій особистий глюк блоку СуперІд або загальногабенське, але помітила я за собою ось що.

З одного боку, СуперІд відчувається мною як місце постійної невпевненості і, як наслідок, постійного голоду за інформацією ЧІ та БЕ.

Припустимо, скільки б всіляких психологічних типологій я не вивчала, скільки б своїх гороскопів не читала, скільки оцінок своєї особистості від інших не чула, вони категорично не хочуть закріплюватися в моїй свідомості, не асоціюються до кінця зі мною. Все одно висить питання: "А чи так я цікава? А що я за людина? А якою мене сприймають інші?" І навіть якщо я отримую характеристику, задоволення проходить дуже швидко і незабаром знову виникає якась порожнеча всередині, купа сумнівів, купа питань і абсолютне незрозуміння, яка ж я. Що вже казати, що я боюся сама давати собі характеристики. Я раз у раз боюся себе то переоцінити, то недооцінити. Але зазвичай перевага йде у бік самокритики, і я волю про себе відгукнутися скромно, ніж відкрито заявити про свої переваги (у яких постійно сумніваюся). Тому мені набагато легше, коли про мої достоїнства, про мої позитивні якості говорять інші. Я їм набагато більше довіряю, аніж собі. І на них тільки можу покластися, коли хтось просить охарактеризувати себе.

Водночас це особисто для мене створює проблему. У наш час, коли кожен повинен бути сам собі рекламник, я категорично не вмю і не можу себе нахабно рекламувати.

З БЕ те саме. Я постійно сумніваюся у своєму відчутті ставлення інших людей до мене. Можу щось відчувати, можу щось за фактом усвідомлювати, але сумнів, якась порожнеча, що тягне, - все одно є. І вона потребує постійного підтвердження відношення. А якщо щось раптом у поведінці людини змінюється, то все... це буде паніка.

Щодо ситуації, коли відбуваються якісь нехай навіть зовсім незначні зміни у поведінці людини, то взагалі цирк. Загалом для мене це виглядає так: раніше ставлення людини до мене було більш-менш визначено (усно чи конклюдентно, тобто діями) та чітко прив'язане до певної манери поведінки людини. Нею я визначила це ставлення. Потім раптом поведінка змінюється (навіть якщо зовсім небагато, наприклад, вітання інше чи це якась деталь). У моделі поведінки людини з'являється нова деталь, але сенс її для мене поки що не зрозумілий, я не знаю, що означає ця дія/слово/інтонація тощо. Але один висновок моя свідомість робить відразу: це знак зміни стосунків (адже вони пов'язані зі старою манерою поведінки). А оскільки сенс нової деталі поведінки для мене невідомий, то і це нове ставлення для мене – таємниця за сімома печатками!

І дай боже, якщо ця нова деталь носить явно позитивний характер – я просто почну акуратно спостерігати за її проявом, намагаючись зрозуміти, що вона означає.

Але якщо явного позитиву не видно, то у свідомості у мене починається натуральна паніка! "Як тепер поводитися? Як реагувати на зміни? Що відбувається? Чим викликані зміни? Може, якісь мої дії/слова були витлумачені неправильно і спричинили їх?" Мій внутрішній стан художньо можна описати суто голлівудською сценою, коли в якихось секретних катакомбах спрацьовує сигналізація: усюди блимають червоні лампочки, з усіх кутів лунають дикі завиваючі звуки, на екрані пульта ЦУ блимає вікно з написом "Fatal Error!", а вхід у катакомби повільно, але вірно зачинається потужними куленепробивними екранами. Слово честі, цей образ мене щоразу переслідує, коли таке трапляється!

Так ось. Що ми маємо в результаті таких бродінь у свідомості? Наступного разу людина, спілкуючись зі мною, бачить перед собою не звичну нормальну розслаблену Машу, а черепашку, між стулок якої стирчить одне око і злякано спостерігає за тим, що відбувається зовні. Тобто насправді та оборонно-вичікувальна позиція, яку я рефлекторно займаю, може бути сприйнята людьми як охолодження, збільшення дистанції. Насправді це ще не збільшення дистанції, це лише "підготовка на випадок ядерної війни". І якщо людина при подальших контактах дуже акуратно і ніжно поглядить мене за СуперІдом і своєю поведінкою і словами покаже, що ставлення колишнє, то я звідти (зі шкаралупи) вилізу. А якщо ні – поповзу у дальній кут.

Так, ще одне зауваження. Мене в такій ситуації не так лякає негативний результат, як невідомість, повне незрозуміння сенсу змін, мотиву, причин і незрозуміння, змінилося ставлення чи ні і в якій бік. Ось ця порожнеча шалено лякає! А якщо мені прямо дадуть зрозуміти, що щось змінилося, я спокійна, як удав. Я знаю, що сталося, і як це розуміти. Мені може бути неприємно, мені може бути шкода чи ще як, але тієї дикої паніки не буде. Бо все зрозуміло.

Тому, по-друге, СуперІд мною відчувається як щось м'яке, беззахисне, що постійно хочеться сховати в панцир, тому що найменший неакуратний рух – і він починає кровоточити. Тому розкритися по ньому начебто хочеться (щоб заповнити внутрішню порожнечу, щоб наситити хоч трохи постійний внутрішній голод), але страшно до божевілля. Кожен крок буквально міліметровий із подальшим довгим спостереженням за реакцією людини.

Коментар:

- опис Суперіда як місця постійного інформаційного голоду, але в той же час, невпевненості та беззахисності,
- задоволення, що швидко проходить від інформації, що надійшла, змінюється невпевненістю,
- немає інструменту самооцінки з ЧІ,
- нова ситуація щодо ЧІ викликає паніку – потрапляння до «порожнечі».

СЛІ (ЧІ, ф.5)

Взагалі підозрілість - погана риса, але як не бути підозрілим, якщо на світі є люди, які можуть так красиво словеса заплітати, так закрутисто говорити, що потім сидиш і думаєш: «Так, про що це ми щойно поговорили?»

Коментар:

- невпевненість та незрозуміння інформації щодо ЧІ викликає підозрілість.

Пам'ятаю, відпочивали від школи у Карелії. І якось одного разу дівчата затіяли щось на зразок психологічної гри: всі по черзі висловлювалися про якусь людину, і так - про всіх. Загалом, охарактеризуй свого ближнього. Я слухала, розвішавши вуха.

Взагалі, коли щось таке починається, мені не терпиться, щоб скоріше про мене щось сказали. Причому не те щоб я там на похвалу хочу нарватися - просто патологічно цікаво, які риси характеру виділяють у тобі люди, яким вони тебе бачать. І якщо хтось натякне, що вже він тебе розкусив, що має свою думку з приводу твоєї персони, каааак я починаю напрошуватися на те, щоб він таки цю свою "особливу думку" висловив!

Та й взагалі маю особливу потяг до психології і всього, що хоч трохи допомагає розібратися в собі, дізнатися, що ти за звір такий. А то ось наче 21 рік, а спитай мене, хто я, не зможу відповісти. Коли намагаєшся охарактеризувати себе, постійно мерзенне почуття, що або перехвалив себе, або десь поскромничав. Причому, роблю це (недооцінюю чи перехвалюю) саме зі страху себе перехвалити або (що рідше, правда) недооцінити!

Ось і напрошуюся щоразу на характеристику, як маленька дитина, яка всоте смикає маму за рукав, щоб та почитала їйому улюблену казку.

А ось кажуть – і все одно мало. І не те щоб мало, а той самий страх - а раптом мені втішили? А раптом не захотіли образити? А раптом мене недостатньо знають, щоб зрозуміти? А раптом?

Коментар:

- описана сугестія за аспектом ЧІ, бажаність отримання інформації щодо аспекту ф.5,
- немає інструмента самооцінки за ф.5,
- порівняння з поведінкою маленької дитини,
- страх через відсутність інструменту оцінки.

Крім того, що мені дуже важливо почути (і чути регулярно) від інших власну характеристику, оцінку своїх якостей, мені також завжди дуже важливо якось розповісти близькій людині про те, чим я живу, як бачу світ, що для мене має сенс, яка я. І важливо поділитись усіма цими міркуваннями з людьми, почути щось у відповідь. Це ритуал душевної близькості для мене. Та тільки ось невдача - дуже складно про такі речі говорити. Не знаєш, чи в тему, з чого почати, що говорити, та й чи цікаво все це людині, чи зрозуміє вона, чи правильно сприйме. Це в ЖЖ легко: відкрив Семаджик, накатав довжелезний пост про свою чергову заморочку і відправив. У цьому сенсі ЖЖ для мене просто порятунок. Там я можу розповісти про себе і свої погляди, і не турбуватися з приводу доречності піднятої теми. А от у реальному житті все складніше, не щодня ти людині душу розкриваєш, та й безглуздо якось виходить, якщо ні з того ні з сього почнеш розповідати такі речі.

А ще я люблю підсовувати близьким людям усі результати тестів, описи свого типу тощо. Начебто сам себе не береєш так уже розписувати, а тут як "об'єктивна оцінка", "характерні риси типу". Тож підсовую і тихо про себе сподіваюся, що мотає на вус. Хоча, як показує практика, люди такі штуки повз вуха пропускають і на вуса мотати не хочуть. Це засмучує. Я розумію, багато хто дивиться на звичайну поведінку. Але є ще й те, що лежить за рамками буденності, те, що в людини глибоко всередині. Мені здається, ніякої справжньої душевної близькості не може бути, якщо ти не знаєш, що в людини всередині, чим вона живе... Тому для мене і важливий цей обмін із близькими найглибшими - інформацією з ЧІ.

Коментар:

- важливість, цінність інформації за ф.5,
- бажаність взаємного розуміння щодо сугестивної ЧІ,
- складність донесення своїх думок щодо одновимірної функції,

- немає довіри своїм самооцінкам, страх їхнього озвучування, заміна їх психологічними описами (нормами).

Коли намагаюся висловити суть якоїсь думки, мучить почуття, що недостатньо зрозуміло, що по-іншому можуть витлумачити. І ось починаєш впадати в занудство і пояснювати ту саму думку різними словами, різними графіками, малюнками, прикладами. І все одно не знаєш, наскільки воно зрозуміло, наскільки точно тебе зрозуміють. А люди вже роздратовано тебе обривають: "Та годі! Я все зрозумів ще годину тому!"

Коментар:

- перенесення на інших своїх проблем з розумінням щодо одновимірної ЧІ.

Взагалі моя ЧІ - це біда якась. Мати навіть якась сказала: "Ти стільки книг з психології читаєш, а толку - трохи. Нічого в людях не розумієш!" Прикро було до сліз. Як по голові обухом дали. Але вона має рацію - ось читаєш, читаєш будь-яку літературу, намагаєшся вникнути, навіть щось розуміти починаєш, але виключно стосовно типових ситуацій, які відпрацьовані. А ось далі піти, перенести знання на інший об'єкт, іншу людину – не виходить.

Коментар:

- болючість негативних оцінок за одновимірною функцією,
- труднощі сприйняття та розуміння інформації щодо одновимірної ЧІ.

Додаток 4.

Приклади нормативних уявлень щодо аспектів

Наведені нижче нормативні висловлювання можуть бути використані типувальниками при визначенні ТІМу в якості вихідного матеріалу для виявлення розмірностей функцій. Типованому пропонується перелік нормативних висловлювань (вибір аспекту та кількості висловлювань на розсуд типувальника) та пропонується прокоментувати їх. Спостережувані закономірності описані у розділі "Визначення нормативності")

Нормативні уявлення щодо аспекту ЧЛ

На роботі слід працювати.
Судити про якість товару з етикетки.
На роботу ходять, щоби заробити.
Робота – необхідність.
Хороший працівник – той, хто робить не гірше, ніж усі. Варіації: компетентний у колі своїх обов'язків; склав відповідний кваліфікаційний іспит тощо.
Поділ роботи на чоловічу та жіночу.
"Від роботи коні дохнуть".
"Всіх справ не переробиш".
«Очі бояться, а руки роблять».
"Під лежачий камінь вода не тече".
«Без праці не виловиш рибку зі ставка».
"Не залишай на завтра те, що можна зробити сьогодні".
"Ділу час потісі годину".
«Не бравши сокиру, хату не зрубаєш».
«Справа майстра боїться».
"На справу не набивайся і від справи не відбивайся".
«Робота не вовк, у ліс не втече».
Краще зовсім не братися за справу, ніж робити її абияк.
З неякісної сировини/деталей не можна створити якісну річ.
Речі мають бути якісними.
При роботі треба суворо дотримуватися технології виготовлення.

Нормативні уявлення щодо аспекту БЛ

Виклад має бути послідовним.
Одне має впливати з іншого.
Не повинно бути протиріч.
Справедливість – відповідність до правди, правил, законів, норм.
Правила, закони, норми, вимоги – те, чого слід дотримуватися.
Ієрархія - підпорядкування нижчих пластів (рівнів) вищим.
Облік, контроль необхідні.
Необхідність правильності.
Презумпція невинуватості.
Посилання на нормативні, довідкові видання.
Опора на авторитет.

Посилання на кількість здобутої освіти, дипломів тощо.
Людина має бути розумною.
Строго дотримуватись інструкцій.
Писати треба грамотно.
Суд має бути справедливим.
Кожна річ у будинку має мати своє місце.
Формальна логіка.

Нормативні уявлення щодо аспекту БС

Необхідність слідувати моді (не відрізнятись в одязі від більшості).
Жінка повинна бути акуратною та охайною.
У гарної господині у хаті чисто.
Чоловікам не прийнято виявляти екстравагантність в одязі.
Не можна кидати сміття на землю.
У квартирі має бути чисто.
Нігті повинні бути підстриженими та чистими.
Потрібно мити руки перед їжею.
Не можна їсти немиті овочі та фрукти.
Потрібно дотримуватися дрес-коду (на роботу, в театр, на бал і т.д.)
Потрібно чистити зуби щодня.
Сильно нафарбована жінка виглядає вульгарно.
З темними брюками потрібно носити темні шкарпетки
Волосся має бути чистим.
Використовувати парфуми треба в міру.
Носити те, що підходить типу фігури, що підкреслює переваги і приховує недоліки.
Біла сукня нареченої.
На одязі не повинно бути плям.
Не поєднувати клітини зі смужками та рослинним малюнком.
Повним йде вертикальна смужка, худим – горизонтальна.
Повним – не носити великий малюнок та світлі речі.
Чорний колір - худить, білий - повнить.
Не надягати смугасту сорочку під смугастий костюм.
Колір краватки та носової хустки повинні збігатися.
Колір та фактура ремня та тифель повинні збігатися.
Поєднувати не більше трьох кольорів в одному ансамблі.
Підбір кольорів відповідно до свого кольоротипу (осінь, зима, весна, літо)
Принципи поєднання їжі і вина.

Нормативні уявлення щодо аспекту ЧС

Захист – потреба. Необхідно захищати себе, близьких, свою оселю, свою батьківщину від нападу.
Напад – потреба. Потрібно напасти, щоби на тебе не напали першими (кращий захист – це напад).
Дисципліна – обов'язкова.
Виявляти безпричинну агресію – погано.
Потрібно усувати причину тиску.
"Око за око, зуб за зуб".

"Своя сорочка ближче до тіла".
Підпорядкування молодших старшим.
«Хто не годує свою армію, годуватиме чужу».
«Лежачого не б'ють».
Не перевищення меж необхідної оборони.
Право господаря – господар прав на своїй території.
Брати повинні захищати та піклуватися (матеріально) один про одного.
Чоловік має захищати дружину (сім'ю).
Чоловік повинен мати можливість прогодувати сім'ю.
Справжній чоловік слабкості не вказує.
Чоловік – господар у будинку.
Потрібно відкладати на чорний день.
Не можна займатися самолікуванням.

Нормативні уявлення щодо аспекту БЕ

Потрібно бути ввічливим.
Необхідно виконувати правила етикету.
Потрібно бути приємним людям.
«Не май сто карбованців, а май сто друзів».
Справжній друг завжди допоможе.
Друг пізнається в біді.
"Старий друг краще нових двох".
Не вживати нецензурну мову у громадських місцях, при дітях та жінках.
Відповісти добром за добро.
Поважати батьків та старших.
Поважати релігійні та особисті почуття людей.
Візит ввічливості/запрошення у відповідь: якщо мене запросили в гості, то я теж повинен запросити. Якщо у мене були гості і мене запросили у відповідь – неввічливо відмовлятися.
Вимагати віддавати дрібні борги – неетично.
Між друзями немає рахунків.
Говорити гидоти за спиною – погано.
Лізити в особисте життя чи почуття – погано.
Між родичами мають бути добрі стосунки.
Мати має любити дітей.
Внучат люблять більше дітей.
Жінка не має бути грубою.
Потрібно надавати емоційну підтримку близьким людям.
Не можна сміятися з фізичних вад.
Говорити у відповідних ситуаціях "добридень", "до побачення", "на добраніч", "приємного апетиту", "вибачте", "дякую", "будь ласка" тощо.
Поступатися місцем у громадському транспорті людям похилого віку, інвалідам, жінкам з дітьми.
Пропускати жінку вперед, відчиняти їй двері, подавати руку (наприклад, при виході з автобуса), допомагати нести важкі речі.
Ставитися до інших так, як хочеш, щоб ставилися до тебе.
Вітати друзів та знайомих із Днем народження, іншими святами.
Непристойно питати вік у жінки.

Нормативні уявлення щодо аспекту ЧЕ

Не можна веселитися на похороні.

Емоції не мають заважати оточуючим.

Не відрізняться емоційно від інших (Наприклад, бути веселим із веселими та сумним із сумними).

Дотримуватися емоційних вікових пристойностей.

Не можна голосно сміятися у громадських місцях.

Жінки – емоційні та чуттєві.

Не можна бути надутим букою у суспільстві.

Необхідно веселитися в компанії та на святах.

Певним подіям відповідають певні емоції, наприклад:

на весіллі, на святі - бадьорість, веселощі, на похоронах - смуток та сльози,

в офіційних установах - серйозний вигляд, при зустрічі посміхаються,

якщо тобі дарують подарунок – треба посміхатися.

Не можна сміятися за столом під час їжі.

Сльозами горю не допоможеш.

Потрібно вміти контролювати свої емоції.

Нормативні уявлення щодо аспекту ЧІ

Не кожен має бути талантом.

Людина має право на свої дива (але не надмірно).

Не прийнято чудити у суспільстві.

У науці одні диваки.

«Вище голови не стрибнеш».

«Таланти даються згори (Богом)».

Щоб дізнатися про людину, потрібно з нею пуд солі з'їсти.

"Найкраще - ворог хорошого".

«Немає пророка у своїй вітчизні».

Рекламі вірити не можна.

Жінки мають якусь таємничу жіночу інтуїцію.

Говорити неправду – погано.

З віком приходить мудрість.

"Талант скрізь проб'є собі дорогу".

"Немає лиха без добра".

"Кажуть, не пощастить, якщо чорний кіт дорогу перейде".

Підтримувати думку оточуючих про себе як про хорошу, порядну людину.

"Ранок вечора мудріший".

Люди діляться на добрих та поганих.

Розуміння буває правильним та неправильним.

Кожен має свій талант, потрібно лише його знайти.

Обов'язково є якась мета (зміст).

Потрібно "дивитися в корінь".

Потрібно, щоб люди розуміли одне одного.

Усі мають недоліки.

Кожен має свої "таргани".

Потрібно приймати людину такою, як вона є.

Все має бути пояснено.

Нема диму без вогню.

Зовнішність може бути оманливою.

Нормативні уявлення щодо аспекту БІ

«Все, що не трапляється – на краще».

"Кожен - господар своєї долі".

Ворожки вміють передбачати майбутнє.

Довіра до гороскопів.

Не говорити про свої плани, щоб не наврочити.

Все нове – добре/погане

Раніше все було краще (більше, жирніше, товще).

Все, що дійшло з минулого, – мудрість

"Не відкладай на завтра те, що можна зробити сьогодні".

"Час лікує".

"Всьому свій час".

"Все тече, все змінюється".

До весілля заживе.

За цікавим заняттям час біжить швидко.

"Шляхи Господні несповідимі".

"Ділу час потісі годину".

"Краще пізно ніж ніколи".

Можна запізнитися на (5-10-15) хвилин.

Жінка може запізнитися на побачення.

Додаток 5. Перелік страхів у одновимірних функціях

БЕ

- страх бути знехтуваним, проігнорованим, не прийнятим у групу, бойкотованим, - страх зіткнутися з неповагою, цькуванням (приниженням),
- зрада близької людини (також може потрапляти на ЧП),
- страх конфлікту,
- страх проявити незручність у стосунках.

ЧЕ

- страх бути захопленим сильними емоціями,
- страх потрапити в ситуацію, де на тебе виливатимуть сильні негативні емоції або неадекватні позитивні, при цьому звідти не можна буде піти,
- страх бурхливих емоцій,
- страх негативних емоцій.

БЛ

- розгубленість, невпевненість та «зависання», коли треба щось робити з аспекту БЛ, а не виходить,
- невпевненість: а чи маю право, які взагалі в мене права, які тут правила, як ці правила тлумачать цю ситуацію?
- страх за статусом, чи маєш право,
- страх оцінки розумових здібностей,
- страх невизначеності становища у системі, свого місця у суспільстві,
- страх суперечки, невміння аргументувати,
- страх здатися нелогічним.

ЧЛ

- страх некомпетентності,
- страх починання нової справи,
- безпорадність перед великою кількістю справ, неможливість визначитися з тим, що робити,
- страх відповідальності перед іншими по роботі,
- страх, що щось не врахував, не доробив,
- страх виглядати непрофесіоналом, не впоратися з діловою ситуацією,
- страх оцінки як фахівця.

БІ

- страх ненастання події,
- страх непередбачуваності,
- страх часу, що минає,
- страх зумовленості, неможливості керувати подіями,
- страх неприємних "сюрпризів" (подій),

- страх перед прогнозуванням («не каркай»),
- страх, що не станеться очікуване та бажане,
- «рахаю до трьох: раз...»

ЧІ

- страх обману, невідомості,
- страх, що не так зрозуміють,
- страх "безнадійної нікчемності", нездатності до чогось, чогось досягти, неспроможності,
- страх оцінки («не треба мене оцінювати»),
- страх власної непередбачуваності,
- страшно, що немає можливості виправити щось у відносинах (ЧІ та БЕ).

БС

- страх хвороби (неприємних відчуттів),
- страх оцінки зовнішнього вигляду,
- страх старості через супутню їй старезність, некрасивого зовнішнього вигляду, притупленості відчуттів,
- страх незручних, неприємних ситуацій, пов'язаних з біологічними моментами: запахами, плямами, дотиками, видами і т.д., що викликають стан збентеження, сорому,
- страх змін на тілі.

ЧС

- невміння постояти за себе,
- страх невмотивованої агресії, особливо від групи,
- насильства,
- страх матеріальних втрат,
- страх матеріальної неспроможності,
- безпорадність у відстоюванні та захисті своїх інтересів,
- страх, що доведеться битися і невідомо чим це скінчиться, у тому числі страх не розрахувати свою силу та покалічити людину,
- побоювання зізнатися не тільки іншим, а й собі (або думати про це) в тому, що вже захворів і потрібно вживати заходів.

Типованим пропонується ознайомитися зі списком, в якому страхи зібрані безсистемно і без зазначення аспекту інформації. Зазвичай люди дізнаються "свої" страхи. Результати залежать від здатності людини бути чесним перед собою і від напрацьованого досвіду рефлексії. Виділення типованим страхів лише за певними аспектами інформації (одному-двом), може вказувати на передбачувані одновимірні функції типованого. При цьому необхідно враховувати деякі особливості:

- справжній страх, який є в маломірній функції, може "маскуватися" під страх за багатовимірною функцією,
- іноді люди прагнуть сформулювати страх іншими словами, перейменувати його,
- іноді зустрічається невизнання наявності страху, тоді як спостерігачі бачать його прояв,
- може бути витіснення (забуття) страху

Щоб бути впевненим, від якої функції походить страх, потрібно докопуватися до його справжніх причин, тому завжди потрібно розглядати конкретні ситуації, наведені приклади життя.

Додаток 6. Тексти занурення в аспект

Аспекти БІ та ЧЕ

«Говорячи про історію, ми говоримо про історію майбутнього. Бо немає нічого на цій планеті, що не стало б минулим у майбутньому, і не потрапило б до дослідження історичної науки. Нам необхідно відштовхнутися від переживання минулого, щоб потрапити до зрозумілого майбутнього.

Тільки нові сенси того, що відбувається зараз, дають нам можливість побудувати нову історію духу російського народу в майбутньому, яке настає завжди швидше, ніж це здається.

Немає нічого, що не було б пов'язане з часом. Життя – це відчутне переживання часу у просторі духу. Простір духу – це простір, позначений відчутними образами, що переживаються

Простір тіла можна відчувати, простір духу можна переживати, тобто переживати. Але розуміння і осмислення відбувається на підставі роботи з образами, що переживаються. Образи пов'язані з якостями, якими дух людський наділяє цю відчутну дійсність, і з уявленнями, як ці якості перетворюються одна на одну. Ті одиниці відчутної дійсності, які дозволяють робити перетворення переживань та відчуттів у загальному полі світу, розглядаються людьми як цінності. Цінностями можна керувати лише через правильне переживання образів та осмислення понять. Цінності живуть у часі, бо немає нічого, що не було б пронизане хвилями часу, не потрапляючи в координати зміни ночей та днів, років та зим. Час – це і є дійсність, що переживається, і послідовність закономірної зміни почуттів і відчуттів у просторі осмислених образів....

Важливо створити і запропонувати образи, які рухають дух народу, розуміючи, як взагалі образи живуть у народі, як вони взаємодіють із духом. Історія єдино для цього і потрібна як наука. І тому вона існує. Кожен народ має свою історію духу. Історія духу може бути виражена лише в образах.

Повинні бути образи героїв та маленьких людей, образи правителів та першопрохідників, воїнів та торговців. І за їхніми образами ми будуємо свою особистість, як тільки у нас з'являється достатньо розумності для того, щоб самим будувати свою особистість. Особистість є продуктом історії.

Історія країни – це історія зміни способів осмислення образів, перетворення устрою їхніх відносин у свідомості окремих особистостей, що становлять сім'ї, родові утворення, народи, країну і, нарешті, людство.

Образами складаються події у свідомості людей, образами складаються величезні полотна великої довжини часу та окремі рухи людей у просторі.

Запис подій, складених образами і які викликають спільні переживання жителів країни, і є історія країни....

Образ завжди пов'язаний з переживанням, тобто правильний образ народжує у душі почуття, і душа – це простір, у якому живе дух. ... У всіх нас є єдиний дух, що спрямовує нас у нескінченну далечінь часу разом із нашою Землею у цьому світі. Якщо образ не переживається, він не живе. Тільки те, що народжує переживання, має життєву силу. Нам потрібна життєва сила, а правильні образи, що народжують переживання, відроджують життєву силу в нас....

Час – це відчутна послідовність переживання образів. І час можна правильно проводити через простір духу лише правильно усвідомлюючи осмислені поняття. Тоді обставини завжди сприймаються як відображення усвідомленого осмислення у поняттях

образу світу у відчутних переживаннях. Тобто послідовність відчуттів, переживань, образів, понять, смислів та дій набуває правди. А за правду і життя не шкода віддати».
(Броніслав Виногородський)

Джерело:

<http://slon.ru/blogs/vinogradski/post/51393/>

<http://slon.ru/blogs/vinogradski/post/56876/>

<http://slon.ru/blogs/vinogradski/post/70417/>

Аспект ЧС

Як тільки я в'їхав на перехрестя, Бьюїк почав швидко повертати вліво, прямо переді мною. Ще кілька хвилин тіло, з яким я був народжений, залишалося одним цілим...

Зі страшним глухим стукотом під музичний дзвін скла, що б'ється, мій мотоцикл вдарився в передній бампер автомобіля, а моя права нога розбилася вщент. Потім усе страшенно прискорилося, і світ померк.

Мабуть, я знепритомнів і знову здобув свідомість відразу після того, як перекинув шкереберть через машину і відразу вдарився об бетон дороги. Мить благословенного нерозуміння і прийшов біль, немов обпалювальні, до червоного розжарені лещата, що стискають і перемелюють мою ногу до того часу, коли я вже не міг терпіти і закричав. Я чекав, хотів, щоб вона припинилася; я молився про непритомність. Далекі голоси: «...я просто не бачив...» «...телефон батьків...» «не хвилюйся, вони скоро приїдуть».

Потім я почув далеку сирену, чийсь руки зняли з мене шолом і поклали на ноші. Я подивився вниз і побачив уламок білої кістки, що стирчала з-під розірваної шкіри черевика.

Мені здалося, що пройшло лише кілька секунд, а я вже лежав на рентгенівському столі у відділенні невідкладної допомоги Лос-Анджелеської Ортопедичної Лікарні. Лікар скаржився на втому. Мої батьки стрімголов увірвалися до палати. Вони виглядали дуже блідими і дуже старими. Ось коли реальність почала доходити до моєї свідомості. Переживаючи шок і заціпеніння, я заплакав.

Лікар працював уміло та ефективно, знеболюючи мене, повертаючи на місце мої вибиті пальці та зашиваючи стопу. Трохи згодом, в операційній, його скальпель зробив глибокий червоний розріз у моїй шкірі та м'язах, які так добре служили мені. Він знайшов кістку від мого таза і приладнав її до уламків правої стегнової кістки. Зрештою, він загнав тонкий металевий прут усередину моєї кістки, починаючи від стегна; своєрідний внутрішній каркас.

Протягом трьох наступних днів я перебував у напівсвідомому стані, у медикаментозному напівзабутті, яке ледве відокремлювало мене від агонізуючого, невблаганного болю. (Ден Міллмен "Шлях мирного воїна")

Додаток 7. Список індикаторів функцій

Індикатори розмірності функції

- 1. Опис безпосереднього сприйняття на рівні досвіду** (подобається/не подобається, я так відчуваю тощо); або опис власного досвіду у вигляді: "я таке спостерігаю", без порівняльних оцінок із будь-яким еталоном (авторитетним джерелом, прийнятими в суспільстві уявленнями, правилами, домовленостями)

Параметр досвіду (Ех)

Приклади:

Мені десь три роки тому подобалася музика масова, попсова, взагалі не надто думала про музичний смак, що є, те й слухала. А потім я познайомилася в мережі з одним хлопцем, він мені одного разу дав послухати неймовірно гарну музику, це була джазова композиція, і після цього я стала слухати джаз, а попсу тепер не люблю.

У живописі я в художній школі дізналася про різні стилі живопису, ну мені подобається постмодерністський стиль, та й реалізм теж, і імпресіонізм. У живописі тільки не подобається потворність, типу стилю дада. Щось типу перевернутих унітазів і купи сміття. (Ех, БС, ф.2)

Ну, ось нещодавно, був випадок. Я купила банку з кукурудзою. Удома (тобто у нас у гуртожитку одразу ж виникла проблема з тим, як її відкрити, звичайної відкривачки в нас не було, а коли я купувала цю банку, то не подумала про те, що я потім не зможу її відкрити (в думках, мабуть, була десь в іншому місці), так от, подруга одразу ж почала наїжджати, мовляв, думати треба, перш ніж купувати, я їй сказала, не парся, зараз щось придумаємо, і я за секунду придумала, як відкрити банку, я згадала, що в мене був доволі таки міцний ніж, а в дитинстві я частенько відкривала подібні банки ножем, ну, власне, я знайшла ніж, раз-два і все було готово, власне, подруга, як завжди, сказала, що мені щастить, мовляв, "легко тобі живеться", сама вона не додумалася до ножа (Ех, ЧЛ, ф. 3)

Як Ви створюєте затишок і комфорт? Як інші оцінюють ваше вміння у створенні затишку і комфорту? Чи згодні Ви з ними?

У моїй кімнаті на батьківській квартирі було надзвичайно затишно, я навалив туди всього, що мені було потрібно, притягнув купу речей, дрібничок, гарних книжок з яскравими обкладинками і таких самих дисків, навалив у три гори, обклався пухнастими ковдрами і почувався просто чудово. Не можу уявити вищого ступеня комфорту, було чудово. Тепло, м'яко і затишно, безліч зручних меблів і абсолютно всього, що може потрапити під руку, купа улюблених речей, сувенірів і просто красивих ніштяків. (Ех, БС, ф.3)

2. Освоєння чогось "методом тикун" (накопичення досвіду).

Параметр досвіду (Ех)

Приклади:

Як Ви ставитеся до інструкцій? Як Ви ними користуєтесь? Чи можете самі написати інструкцію? Якщо так, то яку?

Критично ставлюся. Вношу необхідні корективи.

Користуюся чужими інструкціями за потреби.

Можу й сама написати.

Ну, інструкцію із запуску космічного корабля навряд чи напишу: хоча, якщо всерйоз спантеличитися і доступ до інфи отримати, то справа реальна. Інша справа - а воно мені треба? Взагалі, інструкціями в побутовому сенсі практично не користуюся: "метод тикун" для мене цікавіший. (Ех, ЧЛ, ф.8)

Будь-яка нова технічна іграшка, програма. Усе освоюється "методом тикун". Так я освоювала вінди, юнікс, лінукс, весь МС офіс. Коли вибирала фотокамеру, чоловік на мене шикав, бо мені потрібно на всі кнопки в магазині натиснути і подивитися, що буде, порівняти результат. В інструкцію я лізу виключно в разі складних функцій, коли доступ до них неочевидний. Інакше шукаю сама, застосовуючи весь багаж знань, досвіду і логічне мислення. (Ех, ЧЛ, ф.5)

Коли думаю, що розберуся сама і мені не хочеться читати інструкцію з обслуговування будь-чого (наприклад, мобільника або нової програми в комп'ютері), дію "методом тикун": "тицкаю" по кнопках, дивлюся, що виходить (Ех, ЧЛ, ф.1)

3. Перерахування ситуацій досвіду (за наявності ознак перерахування досвіду, що спав на думку, тобто "ситуаціями" називаються різні досліди)

Параметр досвіду (Ех)

Приклади:

Необхідно класифікувати (вибрати одне): музичні стилі; транспортні засоби; податки; паливо; тварин.

Так, мені захотілося все, що тут запропонували класифікувати.

Музичні стилі. Чесно, не зовсім пам'ятаю, які стилі в музиці є. Рок, джаз? Чи це жанри? Так, ну класифікувати їх можна: 1) за роком виконання 2) за авторами виконання 3) за країнами, де виконували цю музику 4) за мовою, якою виконують пісню музики 5) за тривалістю самого треку.

Транспортні засоби. Так, ну це автомобілі, автобуси, літаки тощо. Їх можна класифікувати за: 1) способом переміщення 2) за розмірами 3) кольором 4) за роком виготовлення тощо.

Податки. Про податки мало, що знаю. Ну думаю можна за ознакою погашені/непогашені. Та ще є податки на землю, на продукти тощо. Ну їх можна класифікувати за сферами, які вони зачіпають. Там комунальні, освітні, земельні, продовольчі тощо.

Паливо. За складом оливи цього палива, за місцем виробництва (або за країною виробництва) цього палива, за якістю цього палива, за фізичними

властивостями, там легкозаймісте або важкозаймісте, за тривалістю горіння. (Ех , БЛ, ф.5)

4. Відсутність інструменту порівняння інформації:

- неможливість прирівнятися до якоїсь фіксованої норми, шаблону, правила.
- Знання норм, але невміння ними користуватися
- Використання заміників норм

Одновимірність

Приклади:

Мені важко назвати деякі речі неадекватними. Це особливості цих людей і давати оцінку "адекватного/неадекватного" ... **А яка норма? І з чим порівняти? Де знаходиться стандарт? Людина поводиться так, я поведився інакше. Ну, це неадекватно? Я не знаю.** (Одновимірність, ЧІ, ф.4)

Логіка - це властивість мозку, властивість пам'яті запам'ятати та використовувати ту саму мову, ті самі зображення, символи тощо в процесі міркувань. **Загальновизнане розуміння? А що це? Швидше за все, немає нічого загального прийнятого.** (Одновимірність, БЛ, ф.5)

Я думаю, що найбільша моя проблема - це не розуміння, як позначити якість ставлення. Я, напевно, ніколи не зможу дати визначення, що таке любов, дружба. Причому тут проблема не в озвучуванні, я всередині не можу знайти відповідь на запитання, як відчувається любов, і як відчувається дружба, як відчувається приятельство, як я взагалі маю відчувати ставлення до когось. Коли я прислухаюся до себе, то мені здається, що всі, абсолютно всі відчуття різні. Я схожих не знаходжу, а тому не можу об'єднати в групу під якоюсь назвою (а може, навпаки, дуже схожі й не можу розрізнити?) **Я не бачу якихось важливих відмінних ознак, коли одне ставлення можна якось визначити, або віднести до якоїсь групи.** І тому в мене виникає іноді відчуття, що я поведжуся однаково з людьми малознайомими, з близькими знайомими, з молодшими, старшими. Люди це називають панібратством. А я не розумію, як розрізнити, який вигляд має мати це розрізнення. (Одновимірність, БЕ, ф.5)

Моє розуміння краси - мені здається, це все сягає корінням у дитинство, тоді були сформовані деякі стандарти, і я їду із ними по життю. **Я не знаю, як узгоджується із загальноприйнятим.**

Що виходить за межі загальноприйнятого - про що взагалі питання? (Одновимірність, БС, ф.5)

- *Як зрозуміти, яке ставлення до людей правильне, а яке ні?*

- **Я не розумію суть цього питання.**

Хто визначає критерії правильності?

Я б сказала, чи прийнятне для мене ставлення до людей чи ні. Якщо таке ставлення не переслідується кримінальним кодексом, то це в основному прийнятне.. (Одновимірність, БЭ, ф.4)

Я не знаю, як більшість розуміє, що є моральним, а що ні, але якщо

комусь не подобається стиль мого спілкування, то це їхні проблеми. Я не турбуюся про правильність свого розуміння, у мене є власні принципи. Припускаємо, що я не виходжу за верхню межу норми моралі.
(Одновимірність, БЕ, ф.4)

У суспільстві є норми, коли тиск на людину вона сприймає нормально. Лінується людина, чи відмовляється виконувати свої обов'язки - коли вона сама це розуміє, то й до тиску на себе може поставитися як до чогось цілком природного. І тоді тиск на неї не зіпсує стосунків, не викличе опір. **А от я абсолютно не можу відстежити такої ситуації, коли на людину треба б натиснути**, щоб вона зробила щось конкретне, мені здається, що я не маю на це права, і що після такої спроби людина буде до мене погано ставитися. Через це **не можу нормально керувати і відстоювати свої інтереси**.
(Одновимірність, ЧС, ф.4)

Норма - зі знайомими вітаються. Купа досвіду в цьому, йдеш, зустрічаєш знайомого, вітаєшся. Немає проблем. **І раптом в один прекрасний момент виникає думка: а кого вважати знайомим? Бабуся, яка з нашого будинку, і яку я часто бачу - знайома чи ні? А якщо я з нею не спілкувалася, але тільки зустрічаюся часто? І ось тут ступор**.
(Одновимірність, БЕ, ф.5)

Прочитала сьогодні фразу: "Сенс є в усьому, його тільки треба побачити". Як мене "ковбасить" від неї. **Я її сприймаю як спонукальну**. І особливо "ковбасить" від самої необхідності пошуку сенсу. Впираюся як баран у ворота, навіщо в усьому шукати сенс, а просто так пожити не можна чи що? Тобто вона сприймається як щось таке, від чого не відвернешся, а дуже хочеться. (Одновимірність, ЧІ, ф.5)

Замінники норм:

"Усьому свій час" - для мене це щось на кшталт заклинання, щоб не заглиблюватися в те, наскільки щось своєчасне.

"Що не трапляється, все на краще" - якщо не вірити в це, то доведеться припускати в думках щось найгірше, а мені категорично не хочеться думати про найгірші наслідки, мені починає здаватися, що якщо я буду думати, то цим притягну найгірше. Це страх. Тому я використовую таке заклинання - все на краще. Можливо, мені тільки здається, що це погано, але я просто не знаю, що все це для мене - найкращий варіант, а могло бути й гірше. Мені здається, що якщо не дивитися в бік поганих подій, то їх начебто й немає.
(ф.4, БІ, індивідуальне використання шаблонних фраз одновимірною функцією)

"Дуже старався - добре зробив, не старався - не зробив" (ф.5, ЧЛ, оцінка через кількість витрачених сил)

"Робота зроблена добре, якщо я не помітив недоліків" (ф.4, ЧЛ)

5. Своєрідність мислення, мислення не відповідає загальноприйнятим уявленням, не враховує їх

Одновимірність Вітал

Приклади:

- Це однакові об'єкти чи різні (про тумбочку і стіл)?
- Вони можуть бути настільки схожими, що в принципі можна зробити тумбочку так, що ти не зрозумієш. Журнальний столик можна зробити так, що буде щось середнє між тумбочкою і столом. **Назвеш його так.**
- Тобто як назвали, те й буде?
- Так, може.
- А як же ми розрізняємо об'єкти?
- Ну, є якась бібліотека об'єктів у нас у голові. Тому ми так відчуваємо, що це тумбочка, а це стіл. (Одновимірність, ЧЛ, ф.5)

- Чому співчуття хворому не допоможе йому одужати?
- Тому що потрібно розуміти, що стоїть за твоїми діями. **Якщо ти зрештою бажаєш людині добра, то не потрібно їй так відверто співчувати, їй буде тільки гірше.** Людина хвора, і своїм співчуттям ти приєднуєшся, починаєш: ну так, це хвороба... Це жах взагалі. Потрібно допомогти їй вийти зі стану негативу, підбадьорити її. (Одновимірність, БЕ, ф.5)

Логічно - це... логічно! **Це дуже суб'єктивно. Для мене логічний той, чий хід думок я розумію, і хто розуміє мене.** Нелогічні - це ті, хто спотворюють сенс моїх слів (як варіант - різне трактування ситуації). (Одновимірність, БЛ, ф.4)

- Як з трьох висловлювань найбільш близькі за змістом і чому?
 1. це риба
 2. це не риба
 3. це не не не не не риба
- Перші 2 найближчі.

Я люблю однозначні висловлювання і вирази, а ось усілякі розмазування думок по поверхні мене дратують.

Перше висловлювання зі знаком плюс - друге з мінусом. Якщо порівнювати їх між собою, **то мені ближче друге.** Те, що щось не риба - більш точне твердження і його складніше поставити під сумнів, ніж перше. Перше вимагає дуже вагомих доказів.

- А як ти можеш визначити, що не риба, якщо не знатимеш, що таке риба?
- Якщо я не знатиму хоча б приблизного визначення риби, то я взагалі не візьмуся про неї розмірковувати. (Одновимірність, БЛ, ф.4)

По-моєму, для вченого доцільно триматися найнижчого рівня пристойного одягу, бо:

- 1) навіщо конкурувати з тими, для кого гарний одяг - предмет щирого задоволення;
- 2) у скромному одязі - більша свобода пересування;
- 3) деяке навіть свідоме "юрродство" непогано: дещо іронічне ставлення з боку міщан - корисна психічна зарядка для вироблення незалежності від оточуючих...(Вітал БС, ф.6)

6. Індивідуальність уявлення, відокремлення своєї індивідуальної думки, індивідуального сприйняття

Одновимірність
Вітал

У програмі ІА індивідуальність = не ф. 1, 2, 3

Приклади:

Вони не могли собі дозволити вільного графіка, **але я так розумію**, що їм не подобалося, що в мене цей вільний графік. **Ну, я так зрозуміла ситуацію.** Не знаю. (Одновимірність, ЧІ, ф.5)

У нас у свій час були популярні айподи, MP3-плеєри. І у всіх із курток стирчали білі навушники. Мені не хотілося айпод уже тільки тому, що всі носять. Я не хочу бути таким як усі, не хочу користуватися тим, що всі носять. (Одновимірність ЧЛ, ф.5; ЧІ, ф.4)

Чому легше виявляти співчуття в приватній обстановці?

Це робота з почуттями, це щось таке **дуже особисте, дуже інтимне**. Якщо висловлювати своє співчуття в присутності... **мені легше тет-а-тет**. Це стосується **тільки тебе і того, кому висловлюєш співчуття**. Не в масі людей. У цьому не буде щирості. **Це не стосується нікого іншого.** (Одновимірність, БЕ, ф.5)

Розкажіть, що таке краса? Наскільки Ваше розуміння краси узгоджується із загальноприйнятим?

Що в такому розумінні виходить за межі загальноприйнятого?

Краса - це коли красиво. Коли дивишся на щось і хочеться дивитися ще й ще... **Щодо узгодження - не знаю, з кимось узгоджується, з кимось ні, краса поняття суб'єктивне**, навіть фраза "На смак і колір товаришів немає" говорить про це. Виходить за межі... Ну, наприклад, відросло в мене волосся, мені кажуть, іди, підстрижися, чубчик на очі вже лізе - некрасиво. **А мені подобається, здається так краще.**

Суть краси, щоб було так, як я описав. Пояснити людині - **покажу що-небудь красиве і скажу, що це красиво. Якщо їй не сподобається, нехай покаже, що їй подобається - це і буде для неї красиво.** (Одновимірність, БС, ф.4)

Як зрозуміти, яке відношення до людей правильне, а яке ні?

Для мене це реакція людей на мої дії. Якщо реакція позитивна, значить, я поки що все правильно роблю.

Якщо бачу, що щось не так, то це **для мене сигнал**, що я щось роблю не так. (Одновимірність, БЕ, ф.4)

Час це певні проміжки між подіями. А може бути й ні. Швидше, час для мене - це рух стрілок на годиннику. Так би мовити, візуальне сприйняття. Як можна відчувати те, чого не бачиш і не відчуваєш? У розмові природно використовуєш стандартні фрази про час. Час "вбивається" зазвичай тим, що за який-небудь часовий інтервал не відбулося реальних справ, пов'язаних із тобою.... (Одновимірність, БІ, ф.5)

Що таке співчуття? Як його треба проявляти, як не треба, як Ви його проявляєте?

Мені взагалі дивно чути в цьому контексті слова "треба" і "не треба". Це особиста справа кожного, висловлювати чи не висловлювати співчуття, а якщо висловлювати - то яким саме чином. (Вітал, БЕ, ф.7)

Я глибоко переконана в тому, що по-справжньому сильній людині не потрібно підноситися за рахунок слабких. Це мій особистий критерій, якщо завгодно.

Якщо людина починає інших якось принижувати, нехай і трохи, але видно, що вона отримує від цього задоволення, - я автоматично записую її в слабаки і перестаю поважати. Сильний допомагає, підтримує, дає іншим теж відчуття себе сильними - це і є справжня сила. У цьому плані я сильна людина теж. Я тільки так і роблю, тому що бажаю відповідати своєму критерію. (Вітал, ЧС, ф.6)

7. Неадекватність реакції - невідповідність загальноприйнятому в супроводі з болісною керуючою емоцією (КЕ)

Одновимірність

Знак «плюс» у разі потрапляння плюсової функції в зону мінуса (тобто в зону некомпетентності)

Приклади:

Я не спізнююся. Приходжу, приїжджаю завжди заздалегідь. Краще раніше приїхати, ніж потім поспішати й спізнюватися. **Буває, що і за годину, і за дві можу з'явитися.** Усе залежить від важливості зустрічі та можливих перешкод на шляху до місця зустрічі. Якщо ймовірність непередбачених затримок велика, **то я можу і за кілька годин з'явитися** в районі передбачуваної зустрічі. Природно, що я кілька годин не буду сидіти і чекати. Я заздалегідь планую якісь справи в тому районі. І ніби кручуся там. Десь поруч. У будь-який момент можу все кинути і встигнути на зустріч. (Одновимірність, БІ, ф.5)

Соромно перед собою... Так... Неприємно згадувати... Випадків п'ять набереться. Усі вони пов'язані з моїм невмінням спілкуватися з малознайомими людьми. **Бувало, людина наді мною жартує, а я - "з гармати та по горобцях", за її реакцією бачу: "Ну й дура!"**. Зараз, начебто, відпрацювала таку ситуацію, але ж ні, ледь сценарій змінюється, я одразу ж напружуюся, сяк-так стримуюся, щоб не нагрубити... (Одновимірність, БЕ, ф.4)

Що таке "випліскування" емоцій? Як це відбувається?

Буває, що перебуваєш у напруженому стані, але не помічаєш цього. А потім раптом щось трапиться, і від цього **вся напруга може вилитися в істеречку, несумірну з її причиною**, а насправді просто приводом.

...зазвичай я намагаюся стримувати себе в прояві емоцій, як позитивних, так і негативних. Тому **можу неадекватно сильно відреагувати на щось просто приємне чи неприємне наодинці з собою**. Наприклад, скакати як божевільна по кімнаті, якщо просто за програмою буде цікавий фільм. Цього не бачить ніхто. (Плюс ЧЕ, ф.8)

8. Можна зрозуміти тільки дослідним шляхом, опора тільки на попередній досвід

Одновимірність

Приклади:

Як ви розумієте, що на цю справу потрібно стільки часу?

Напевно, **грунтуючись на попередньому досвіді**. Якщо немає такого досвіду, то припускаю, де взяти літературу або консультацію, щоб хоча б зрозуміти, що це таке. Навіть не знаю, де так... **(Одновимірність, БІ, ф.4)**

Чи справді, все, що не трапляється - все на краще?

Та ні, напевно, деяким речам краще взагалі не траплятися, але в підсумку все одно все буде добре. Хочеться в це вірити.

Звідки ти знаєш, що в підсумку все буде добре?

А це теж досвід показує. Адже завжди в сьогоденні складна ситуація здається просто катастрофою, а вже за кілька тижнів, а то й днів усе напруження минає, і все це згадується як "просто було" і нічого страшного. А скільки нервів витрачається даремно, не на вирішення проблеми, а на переживання через неї. Ось я себе і заспокоюю, що все буде добре. **(Одновимірність, БІ, ф.5)**

9. Порада сприймається як негативна критика або напад

Одновимірність

Приклади:

Коли діти або хтось із близьких збираються на вокзал, на поїзд, мені, природно, потрібно вийти раніше, із запасом часу, щоб не нервувати і спокійно приїхати на вокзал. Я краще на вокзалі почекаю. І ось, коли чоловік починає мене переконувати, що не треба так рано йти з дому, що в нас ще купа часу, і що я надто рано починаю збиратися, адже ми ще жодного разу на потяг не запізнилися - я його в цей момент готова вбити. Ну не можу я приїхати за 5 хвилин до відходу поїзда, мене по дорозі "Кіндратій" відвідає. У таких ситуаціях звиріти починаю. Ненавиджу, коли він мене починає вмовляти, щоб я не поспішала. Я сприймаю це як оцінку моїх дій, що даремно я так рано збираюся. Ну, не треба мене вчити, коли я маю виходити з дому. **(Одновимірність, БІ, ф.4)**

Поради як краще щось зробити зазвичай сприймаються як особиста образа. Насправді потребую порад, але весь час незалежний вигляд роблю "я сама все можу зробити", і коли поради надходять, ображаюся. **(Одновимірність, ЧЛ, ф.4)**

10. Відмова від загальноприйнятого, якщо рамки загальноприйнятого не приймаються як необхідність

Одновимірність

Приклади:

Як Ви розумієте, що потрібно одягати за певної фігури?

Я знаю цю фразу, але сенсу в ній, по-моєму, мало. Є людина, є річ. Ця річ або підходить людині, або ні. **А те, що абстрактна річ із деякого класу**

підійде будь-якій людині з певною фігурою - дурість. На практиці це не життєздатно. (Одновимірність, БС, ф.4)

11. Повторюваність - постійне потрапляння в колишній досвід

Одновимірність

Вітал

Приклади:

Їду на станцію метро зустрітися з людиною. Зустріч призначена на 17. Їду з чоловіком. І приїжджаємо за 15 хвилин до зустрічі. Мені потрібно піднятися на платформу для зустрічі, чоловік має почекати внизу. І ось я рвуся на платформу, а він каже, що є ще 15 хвилин. Мене переклінило. У мене є якесь неясне спонукання прийти раніше. Причому, як виявилось з розборок польоту, не раніше часу, а раніше людини. І те, що я стирчу тут 15 хвилин, а не там, на місці зустрічі - мені дискомфортно. Я намагаюся "зірватися", чоловік вмовляє почекати і наводить етичний аргумент: ти ж зараз мене залишаєш чекати одного. І там ти будеш одна чекати. Краще приділити увагу мені. Я розумію головою, що це краще, але мені всередині-то гірше. І тут я кажу: Востаннє, коли я зустрічалася там на платформі, чоловік прийшов раніше за мене. Чоловік: ти запізнилася? Я: ні, але я прийшла пізніше. Уявляєш!

От усе розумом розуміла, розуміла, що не спізнююся, розуміла, що нерозумно рватися на цю платформу раніше, погодилася потоптатися внизу з чоловіком. Але всередині мене добре ковбасило. Справа не в тому, як я розумію розумом, а в тому, **що всередині є якийсь механізм, який просто рухає. І відштовхується він від якоїсь певної ситуації, яка застрягла в голові. І ці ситуації якось пов'язані одним ланцюжком. З будь-якої ситуації я витягую можливий негатив, і він стає тим опудалом, який притягує наступний, потім наступний.** Насправді ситуація не страшна для будь-яких людей, але не для одновимірної функції. Це вона там знаходить свій жахастик. От у мене він мав такий вигляд - прийти пізніше за людину - погано. Звідки це погано? Я не знаю, не пам'ятаю. Але чомусь така фіксація застрягла в голові. Я тисячу разів приходила раніше за людей. Але у вигляді зв'язку вилазить ось таке. Із цього ставка можна витягнути будь-яку рибу, можна цілу сітку витягнути, а я витягаю рваний черевик щоразу. (Одновимірність, БІ, ф.4)

12. Фіксація, прагнення зберігати незмінність становища, страх його змінити

Одновимірність

Приклади:

Щоб щось глобально змінити, **мені потрібно довго збиратися, налаштуватися.** І часто ніби й налаштувався, але все одно відкладаю. Щось змінювати в житті в мене виходить тільки "стрибком", різко й одразу. У процесі охрніваю від усього, що відбувається (нова ситуація, нові люди - голова обертом іде), але "зістрибувати" вже пізно і це прекрасно. Менше смикатися буду.

І тільки після того, як уже винесло на якусь мілину, обтрушуєшся і розумієш, що вийшло. **Головне не вчепитися зубами в наявну ситуацію, розтиснути щелепи - найважче.** (Одновимірність, БІ, ф.4)

Я нічого не можу зробити зі своєю думкою про людей, яка якось складається спонтанно. Ось допускаю розумом, що можу помилятися, що занадто різкі оцінки, що "всяке буває". Але це тільки розумом. На рівні емоцій усе сидить залізно: **не хочу більше нічого знати, бачити, чути, не визнаю тощо.** Виникає така щільна стіна, яка мене ніби відокремлює від людини.

Я пробувала думати в таких випадках, що гаразд, викреслю все, буду спілкуватися як раніше, або буду спілкуватися привітно, або відключу ось це неприйняття. Але щойно його згадую, або бачу, то тут же піднімається ось ця щільна стіна неприязні. І я, вітаючись, розумію, що я всередині зневажаю людину, **що я нітрохи не змогла змінити своє ставлення.** (Одновимірність, -БЕ, ф.5)

13. Прагнення "відрізати" частину інформації про світ, "відвернутися", часто пам'ять "стирає сліди" невдач

Одновимірність, якщо це енергетичне прагнення відвернутися і відрізати.

Плюс, якщо це урізання за змістом, урізання до зони компетенції

(людина не бачить "сліпої" зони, або трактує її якось інакше для себе).

Тільки за властивістю "якість" є бажання відрізати мінус від плюсової зони.

Приклади:

Дуже давно був один випадок, я разом із групою ще таких самих підлітків, як і я, відпочивали в таборі. Там же з'явився якийсь сторонній провісник майбутнього, мовляв, він в астральних світах подорожує і тд і тп. І моїм знайомим захотілося дізнатися, що ж передбачить ця людина. Практично всі пройшли через цю людину. Кожен заходив в окрему кімнату, тому всі інші нічого не бачили, що відбувається, але після так званого сеансу люди ділилися враженнями. **Я відмовилася, не те, щоб я боялася чи не вірила, просто я вирішила для себе, що це мені не потрібно, я не хочу знати свого майбутнього, не хочу знати майбутнє своїх близьких і друзів,** до чого мені чийсь думки, які не мають якогось обґрунтованого аргументу. Та й загалом, я й сама можу уявити, що я хочу, або що, можливо, в майбутньому теж можна розпитати, але нехай це будуть мої передбачення, а не від інших людей, які до мого життя не мають жодного стосунку. Ще мені не сподобався той момент, що люди, коли виходили після сеансу, розповідали, що ворожка їм передбачив, у якому вони помруть віці. Навіщо люди хочуть це знати? Померти ми завжди встигнемо, а так тільки **обтяжуємо себе зайвим знанням про те, що повинно було бути в секреті.** (Одновимірність, БІ, ф.4)

Ну, щодо прогнозів у мене сумніви все-таки є. На кшталт: "А хто він такий, щоб знати?". **Принаймні, всілякі "кінці світу" мені можна до нескінченності прогнозувати - не повірю ні в життя, поки вже астероїд якийсь по самій голові не стукне.** Ось скасовується кінець світу і все тут! Хоч у 2012, хоч у 2018, хоч ще в якомусь 999999999999-лохматому в цяточку (Одновимірність, БІ, ф.4)

Я взагалі такі моменти не люблю, навіть телевізійні програми і фільми, коли бачу, що над людиною сміються, а вона цього не розуміє і з цими людьми продовжує ввічливо розмовляти, думає, що вони до неї гарно ставляться, **просто перемикаю або очі заплющу, мені на це просто огидно дивитися**, думаю: "Які ж ви...", а цю людину дуже шкода стає. Потім про ведучих таких тел.програм одразу ж міняю свою думку, для мене вони паскудними стають, **а фільм інколи не додивляюся, починаю що-небудь інше дивитись (Одновимірність, БЕ, ф.5, ЧІ, ф.6, також прагнення "відрізати" частину життя)...**

Не люблю коли говорять про минуле. Нудять. Корять. Вишукуючи щось із минулого. Я живу або тут, або в майбутньому, мріями. Минуле не люблю. **Пунктик мій - я забуваю його!!!** Дуже рідко згадую. Іноді картинки виринають і тут же спливають. **Багато чого не пам'ятаю. У мене на минуле дуже погана пам'ять. (Одновимірність, БІ, ф.4)**

14. Можлива навіюваність. Немає критичності в оцінці інформації

Одновимірність

Приклади:

Думка інших людей про мене дуже сильно вибиває з колії. Здається, що вони краще бачать і розуміють, і якщо на шальках терезів опиняються власні уявлення про мене і чийсь чужі, то я **швидше повірю другим**. Іноді мені здається, що я щось бачу і розумію в собі, а потім починаю думати, що я можу помилятися, і насправді все не так. **У цьому сенсі, на які уявлення про себе мене запрограмуєш, у такі я й повірю. Бо яка я насправді - не знаю і ніколи не дізнаюся. (Одновимірність, ЧІ, ф.4)**

Усе одно є відчуття, що якщо зараз хтось прийде і мені обґрунтує цілком логічно якусь версію ТІМу, я можу засумніватися в ТІМі ЕСЕ. Тому що, як мені здається, в соціоніці довести можна все, що завгодно, і навіть не посперечаєшся, логічно ж обґрунтовують. Я відчуваю в собі цю нестійкість і невпевненість. **(Одновимірність, БІ, ф.5)**

15. Неадекватна самовпевненість (маска, що демонструється соціуму, яка ховає страхи і невпевненість)

Одновимірність

Суперід

Приклади:

Потім, через день я почала думати, що треба спробувати шукати якісь ознаки за версією ЕСЕ. Вірніше для початку взагалі переконатися, що ти етик-сенсорик. Пішла читати на форумах про функції у Гюго. Читала багато про БІ, з половиною погоджувалася, з половиною зовсім не погоджувалася. Знаходила якісь висловлювання, які пробирали мене до тремтіння, і так поступово неясно почала вишукувати в себе свою БІ. Намагалася зрозуміти,

що я взагалі під нею розуміла і що є вона насправді. Виявилось, що я її взагалі ніяк не розуміла, що вона під час вивчення соціоніки постійно ігнорувалася, на кшталт: "А ну Інтуїція часу, так, що там незрозумілого, що я в часі не розуміюся? У мене з нею точно немає жодних проблем", - і так я відсікла відразу її зі свого поля зору, цікавлячись і читаючи про інші функції. А виявилось, що дуже багато негативів щодо БІ в мене було, тільки я не уявляла, що це і є БІ, думалося, що це просто якась моя невеличка проблема, яка є і все. Думалося, напевно, що всі десь у глибині душі переживають через запізнення, можуть не встигати, спізнюватися і тд. Точніше, мені навіть порівняти, здається, не було можливості, як у інших у цій царині БІ. А зміни людей я завжди, здається, бачила, але, як виявилось, в зовсім інших аспектах, які зміни по БІ проходять, я так і не зрозуміла. (Одновимірність, БІ, ф.4)

Чи легко бути логічним?

Легко. Головне в цьому, бути чесним із самим собою і вірити в себе. (Суперід, БІ, ф.5)

Поруч із Вами працює професіонал. Ви постійно бачите, що у Вас не виходить так, як у нього. Ваші відчуття, думки і дії?

Не зовсім зрозуміле формулювання. Що значить не виходить? Якщо йдеться про професіонала з однієї галузі, то такого, апріорі, бути не може. (Суперід, ЧЛ, ф.6)

Логічним бути абсолютно легко, я взагалі не розумію людей, у яких думки одна одну на ... посиляють)))))))))))))). Це я сказала щодо самого поняття "загальноприйнятого". Якщо ж говорити про ЛОГІЧНІСТЬ ЗАГАЛЬНОПРИЙНЯТУ, то мені не зрозуміле таке формулювання. Для мене існують поняття ЛОГІЧНІСТЬ і НЕЛОГІЧНІСТЬ. А що таке "логічність, прийнята суспільством" я не знаю. (Суперід, БІ, ф.4)

16. Немає самооцінки за аспектом, губиться в оцінці, в інформації за аспектом, тому що немає норм, на які можна спертися в оцінці

Одновимірність

Приклади:

Мене мучать думки не про себе і свою суть - набридла я собі вже, а той факт, що я змінюю свою думку, буває на 180 градусів.

Оскільки оціню спершу з плеча: "покидьок, однозначно", потім мені на щось вкажуть, що я не помітила - моє розуміння змінюється з урахуванням того, що мені сказали.

Потім ще зміниться... **І я вже не бачу опори. Собі не вірю ні на копійку, не розумію, що реальність, що ні. І взагалі, чи є те, що нам являється, тим, чим воно є.** Загалом, дах зносить часом конкретно. Оскільки знаю, що за будь-якого мого розуміння, ще пару-трійку інтерпретацій - і воно зміниться. Причому так само категорично, і тільки в межах того діапазону, що мені дали побачити. Що я буду думати завтра, як оцінювати - не відомо. Часто я не можу зрозуміти мої вчинки з минулого, що впливають із тодішнього мого розуміння речей. ЯК я могла так думати? Це я була? (Одновимірність, ЧІ, ф. 5)

Я дуже цікавлюся технікою, включно з громадським транспортом, літаками, кораблями, військовою технікою, технічними аспектами фотографії, технікою, що відтворює звук, мобільними телефонами. Дуже багато зусиль витратив на те, щоб придбати високоякісний комплект апаратури, щоб слухати музику, дуже цим захопився - збирав інформацію в Інтернеті, спілкувався з людьми, слухав музику в найрізноманітніших умовах. Зрештою, я цю систему зібрав. Але при цьому не можу сказати, що діяв під час її купівлі ефективно, кілька разів після купівлі сильно в ній розчаровувався і міняв на щось інше з великими втратами грошей. Взагалі, мені подобаються технічно досконалі і красиві, складні пристрої. У дитинстві ходив у клуб юних техніків, робив моделі ракет. **Але є в мене підозра, що добре вмію робити тільки те, чого мене навчили. В обґрунтованості цього твердження сумніваюся - раптом я себе недооцінюю.** (Одновимірність, ЧЛ, ф.5)

Мені сьогодні одна подруга написала: "Треба б якось погуляти без дівчат, а то мені вони ну так набридли... я вже вішаюся від цих прогулянок. Хочеться з розумною людиною поговорити". Очевидно, що мене назвали розумною людиною. І начебто приємно, але водночас **усередині таке дивне відчуття: а за що? І що мені тепер робити? Як відповідати? Як не розчарувати?..** Загалом, тепер замість того, щоб просто спілкуватися як раніше, я, **напевно, турбуватимуся, а чи є те, що я кажу, розумним?** І, напевно, це не піде на користь спілкуванню... Навіщо вона так написала?!?! (Одновимірність, БЛ, ф.4)

Немає впевненості в зовнішності. Десь 50/50, красива чи страшна, одне з двох, з рівною ймовірністю))) І добре б була не впевнена в красі, але **впевненості немає ВЗАГАЛІ, неможливо визначитися, хитає з крайності в крайність за настроєм.** Ось дивляться на мене - це ж мука! Хто їх знає, чому? Навіщо? ЩО вони таке бачать? Сподобалася чи навпаки, розглядають як виродка в кунсткамері? Періодично виникає бажання зробити щось із зовнішністю радикально, до того ж з однаковою частотою і в бік удосконалення, і в бік спотворення. Аби вже було все ЯСНО. (Одновимірність, БС, ф.4)

17. Критерій оцінки - кількість витраченої енергії, сил

Одновимірність

Приклади:

...я люблю, коли люди помічають, якщо я зробила щось добре. Особливо здорово, якщо я сама вважаю зроблене чимось вартісним, тим, **над чим я довго старалася**, і що потім мені самій дико подобається. (Одновимірність, ЧЛ, ф.5)

...дуже старався - добре зробив, не старався - не зробив.
...робота зроблена добре, **якщо всередині оселяється почуття задоволення від результату** (Одновимірність, ЧЛ, ф.5)

18. Критерій оцінки - власні відчуття

Одновимірність

Приклади:

Я не піднімаю настрій, навіщо? По-перше, **коли в мене настрій поганий, я не люблю, щоб мене чіпали**. Це марно. Що значить, підняти настрій? (Одновимірність, ЧЕ, ф.4)

Коли я співчуваю людині, то я приєднуюся до її почуття, я його відчуваю. Мені дуже складно перебувати у важких почуттях, я намагаюся вийти з цього. Просто важко в цьому бути. **Напевно, шляхом того, як я виходжу, я розумію, що ось щось подібне може зробити і ця людина**, намагаюся їй показати, просто підтримати хоча б, **описавши свої почуття**. (Одновимірність, БЕ, ф.5)

Співчуття - це почуття, що з'являється під час зіткнення з ситуацією втрати або негативу, які пережила інша людина. Думаю, що люди, які відчувають співчуття, завжди **відгукуються на щось власне, особисте, "своє", тобто або ставлять себе на місце тієї людини** та припускають, що вона відчуває зараз, або **самі вже були в подібній ситуації** і, відповідно, відгукуються на те, що колись відчували. (Одновимірність, БЕ, ф.4)

Можливо, я така довірлива через невпевненість у своїх знаннях, а може, тому що **я ніколи небилиці не розповідаю і не брешу, і тому не очікую такого від інших**. (Одновимірність, ЧІ, ф.5)

19. Болісність у сприйнятті інформації, наявність страху, паніки, комплекс неповноцінності

Одновимірність функції, зазвичай, ф.4

Знак «плюс» у разі потрапляння **плюсової** функції в зону мінуса (некомпетентності)

Приклади:

Я взагалі такі моменти не люблю, навіть телевізійні програми і фільми, коли бачу, що над людиною сміються, а вона цього не розуміє і з цими людьми продовжує ввічливо розмовляти, думає, що вони до неї добре ставляться, **просто перемикаю або очі заплющу, мені на це просто гидко дивитися**, думаю: "Які ж ви...", а цю людину дуже шкода стає. Потім про ведучих таких тел.програм одразу ж міняю свою думку, для мене вони паскудними стають, а **фільм інколи не додивляюся, починаю що-небудь інше дивитися**. (Одновимірність, БЕ, ф.5, ЧІ, ф.6, також прагнення "відрізати" частину життя)

Найбільше я боялася, що мені почнуть ставити конкретні хитромудрі запитання, і я не зможу відповісти та **матиму дивний/смішний/дурний/некомпетентний вигляд**. Тому заздалегідь оголосила, що курс розрахований на загальне ознайомлення з податками, а для конкретних запитань є фахівці, і в податковому департаменті взагалі немає фахівця з усіх податків одночасно. (ЧІ, ф.3, БЛ, ф.4, ЧЛ, ф.6)

Поруч із Вами працює професіонал. Ви постійно бачите, що у Вас не виходить так, як у нього. Ваші відчуття, думки та дії?

На мене це справляє **гнітючу дію, виникає комплекс неповноцінності**. Починаю думати, що мені взагалі не варто було братися за те, що не вмію, що навчитися цього неможливо, але потрібно спробувати. Буду дивитися, як він робить, розпитувати, потім **буду намагатися** повторити його дії. (Одновимірність, ЧЛ, ф.5, також індикатор "намагаюся")

Я, напевно, **боюся частенько залишити про себе погану думку**, чи щось таке, чи що **мене не так зрозуміють**, можливо, тому, що я **не так зможу висловитися, що неправильно зрозуміють**, тому в компанії я намагаюся мовчати... (Одновимірність, ЧІ, ф.4)

Якщо, наприклад, когось чекаю, і він запізнюється, **я нервувати починаю, потім убити його готова, потім панікувати починаю**, раптом трапилося щось? Якщо кудись їду, завжди приходжу заздалегідь. На вокзал, наприклад, до поїзда, обов'язково раніше поїду, краще там почекаю; якщо кудись їду потягом, і мені потрібно зробити пересадку, і є 2 варіанти: чекати на другий потяг 1 годину або 3 години, я краще виберу другий варіант і почекаю 3 години, однієї години мені здається замало, **я буду хвилюватися**. Намагаюся нікуди не спізнюватися, до лікаря, якщо потрібно до 10, я прийду о 9:30, я краще там почекаю. (Одновимірність, БІ, ф.4)

Не вмію їсти при свідках - **справжня проблема**. У кафе можу розслабитися тільки з дуже близькими людьми і за умови, що моє місце не проглядається із залу. Намагаюся замовляти їжу, яку легко можна естетично з'їсти і вона не залишить "слідів" у вигляді запаху або чогось гіршого... А як, питається, підтримувати бесіду і одночасно їсти?! **Кошмар, кошмар...** Досі так і не опанувала це мистецтво, тому... краще за чай тільки чай, решта **загрожує стресом**. (Одновимірність, БС, ф.4)

Усе досить суперечливо. Однозначно те, що якщо відбувається конфлікт (або просто неприйняття одне одного) між значущими для мене людьми, то **я це сприймаю дуже болісно**. Важлива не стільки моя симпатія до учасників конфлікту, скільки їхня значимість для мене. Тут є якийсь відчуття "зони моєї відповідальності". За межами цієї зони конфлікт може викликати просто інтерес - наприклад, протиріччя в робочому колективі інколи бувають для мене цікавими просто як для спостерігача, але я при цьому очікую, що люди дорослі й розберуться самі. Водночас, мене може дуже сильно поранити суперечка в транспорті між водієм і пасажирами. Тож ця зона відповідальності досить розмита. Мабуть, десь для мене світ дуже важливий, а десь - не особливо. (Плюс БЕ в зоні мінуса БЕ, ф.1, також обмеження сфери компетентності)

Я згадую свою сім'ю (батьківську), коли я вчилася в старших класах і на молодших курсах. Стосунки між батьками були просто нестерпними, і подітися я з них нікуди не могла. Наскільки я пам'ятаю себе, то постійно було відчуття якоїсь енергетичної спустошеності, я була просто "ніяка" і дуже часто хворіла. Застуди були по кілька разів на рік, при цьому один раз на рік обов'язково якийсь бронхіт тижнів на 3-4, і навіть почалися проблеми з серцем. Цікаво, що після того як батьки розійшлися, всі мої хвороби як рукою зняло. (Плюс БЕ, ф.7, тривале перебування в зоні мінуса БЕ)

Усе має бути зрозуміло, я пояснюю зрозуміло. Звідси: я - хороша, раз я пояснюю зрозуміло. **Ось допустити те, що я щось пояснюю і це не зрозуміло, у мене і не виходить, від цього я відгороджуюся моментально,** намагаючись пояснювати знову і знову. **І цей стан супроводжується такою напругою і каламутною стіною, яка мене ніби відгороджує від розуму.** Раз по раз пояснюю кожному, що він не розуміє, детально відповідаю на запитання. Я просто нічого не можу зробити із собою. Я НЕ МОЖУ ВІДМОВИТИСЯ ВІД ЦЬОГО! Це от якби тебе хтось зачарував, і починаєш крутити педалі й не можеш зупинитися, тобі вже погано, сил немає, сльози з очей, а ти не можеш зупинитися. (Плюс ЧІ, ф.6)

Ось таке мене просто **дико дратує** - коли роблять хріново, коли можна робити не хріново. Ну що варто взяти такий самий шуруп, тільки з відповідним капелюшком???? Зараз же їх навалом найрізноманітніших, вибери будь-які. Дешевше? Та ніфіга, ті ж самі копійки. Швидше? Знову ні, рівно стільки ж. Тоді в чому причина, крім хронічного ідіотизму? У чому складність закрутити цей шуруп рівно або вивести по-людськи ці нещасні дроти???? Лінь хронічна і тупість. Не лікується. У морг. **Не могу я таке зрозуміти. Злюся і дратуюся.** Ну так, його не буде видно, але сам факт - як можна погано робити. Якщо не видно, то можна і як попало? **"Повбивав би!"** (Плюс ЧЛ, ф.1)

20. Мало градацій в аспекті. Сприйняття інформації без відтінків, нюансів, як чорно/біле, так/ні, правильно/не правильно, крайнощі

Маловимірність

Приклади:

Є, звісно, розуміння, що існує дружба, кохання, знайомство. Але градації? **Наприклад, у дружбі градації є? Або в знайомстві? Для мене це просто незбагнено. Або дружба, або ні.** Ось так стоїть питання. **Але всередині вже ніяких дрібніших поділів, ніяких відтінків, нюансів.** Ба більше, мені важко навіть точно сказати, хто з моїх знайомих може називатися другом (подругою), тобто **якою мірою знайомство вже так може називатися - я цього не розумію.** Тому просто навіть ніяк не фіксую в голові ці речі. Є просто сусідка така-то, є ім'ярек така-то і все. А от хто вона мені, я ніколи не кажу. Щодо себе я ще можу дати оцінку - ось ця людина я люблю. Але оцінити стосунки інших - увольте. Причому і свої стосунки я теж дуже грубо оцінюю. **У мене є хороше, погане і ніяке ставлення. Ось на такому рівні ще можна щось оцінити, але не точніше.** (БЕ, ф.5)

Поверхневі емоції - це я собі якось не можу уявити.

Емоції бувають сильні, слабкі, неадекватні, позитивні, негативні... (ЧЕ, ф.3)

Як Ви розбираєтеся в поєднанні кольорів? Який колір з яким добре гармонує і навпаки?

Я, буває, навіть **відтінки запам'ятати не можу.** Тому використовую або **яскраві кольори з джинсами, наприклад, або з бежевим, білим, чорним, щоб не помилитися.** І колготки, припустімо, ношу тільки тілесні й чорні,

а от дивлюся, дівчата які тільки кольори не носять, і сірі, і всякі різні. (БС, ф.5)

А в мене, виявляється, за ЧЕ **всього два стани: весела - похмура**. І все. Якщо я не весела, то обов'язково похмура (на вигляд).

Ось хохма-то, виявляється, і за ЧІ у мене **всього два стани**.

Або відчуття, що вже я-то **ВСЕ розумію**, суть усього на світі.

Або відчуття повного провалу - **НІЧОГО не розумію**, все пливе, все ілюзія, ні в чому немає точки опори. (ЧЕ, ф. 4, ЧІ, ф.5)

21. Невпевненість у тому, що говорить, у своєму розумінні, у своїх діях. Невпевнена самооцінка за аспектом

Маловимірність,

Приклади:

Напевно, ґрунтуючись на попередньому досвіді. Якщо немає такого досвіду, то припускаю, де взяти літературу або консультацію, щоб хоча б зрозуміти, що це таке. **Навіть не знаю, десь так...** (БІ, ф.4)

Періодично думаю про сенс життя, останні висновки - щоб бути щасливим, радіти, отримувати задоволення. **Можливо**, сенс у гармонії, щоб людина сама вважала своє життя вдалим? Особливо завантажує після читання соціальної фантастики, де все ніби збоку і те, що щодня здається важливим (робота, кар'єра, гроші, майно, сім'я...) там зображено лише декорацією для пошуків себе. **Загалом, морок, багато думок, але всі сумбурні.** (ЧІ, ф.3)

Як треба проявляти співчуття? Дивне запитання. Воно або якимось проявляється, або ні. Ну, там деякі вмюють душевно це робити, так, що іншому приємно. Деякі надто солоденько чи що. Не знаю, напевно, потрібно чесно його проявляти. Во, придумала. Чесно - це так, як природно виходить. А не треба брехати, робити вигляд, що співчуваєш. Правда, може, комусь потрібна ця фальш? **Важко мені судити**. Мені б хотілося чесності в цих речах. Але раптом подумала, а раптом той, хто до мене виявляв дотепер співчуття, і мені було це приємно, скаже, що він насправді виявляв його, бо так треба і що тоді, відмовитися від цього "правильного" співчуття? Але ж я ж не вловлювала фальші? Або правильності? А якщо не розрізняла, то яка мені різниця? Як там, якщо фальшиві гроші не можна відрізнити від справжніх, вони фальшивими не вважаються. **Здається, я заплуталася з цими співчуттями. Хто б мені розставив увесь цей сумбур по полицках?** (БЕ, ф.5)

Не пам'ятаю сильних протистоянь, зазвичай усе якимось дрібно, і вирішується швидко. Моя реакція, **як мені здається**, може бути непередбачуваною, хоча далеко не завжди, якщо ситуація вже мала місце, то, найімовірніше, знаю, як поводитися. (ЧС, ф.6)

Що таке ідея, яке її місце в житті суспільства і кожної людини?

Ідея в житті суспільства - це те, що нам, **як мені здається**, нав'язують із зовні. Нам встановили, що в нас має бути така ідея, і більша частина їй

слідуює. А щодо кожної людини.... У кожної людини є своя ідея, може вона про неї не здогадується. (ЧІ, ф.4)

Що таке поверхневі емоції? Які ще можуть бути емоції?

Поверхневі - **ну, напевно**, коли очікується більш тривала їхня демонстрація, а вони виявилися короткочасними і трохи нещирими.

Напевно, раз є поверхневі, мають бути ще серединні та глибинні. **Можливо**, навіть підсвідомі. Хоча, будь-яка емоція, **напевно**, підсвідома, адже це не вербалізована думка, а досить спонтанна реакція на певний подразник. (ЧЕ, ф.6 - маловимірність, Вітал)

Явні, приховані речі... ті самі правила й закони: гласні й негласні. Є те, що написано, чого ми маємо дотримуватися, і те, що не написано. Закон поваги до старших - неписаний закон, він іде з глибини століть.

Що ще буває явне і неявне?

Не знаю, згадати так одразу... (ЧІ, ф.4)

Тут така річ, я **зазвичай у своїх якостях не впевнена**: не люблю я свої якості перераховувати, і перехвалити себе не хочеться, і зовсім уже очорнити/знецінити теж... Мої якості для мене настільки суперечливі, що **мені важко висловити їх однозначно**. (ЧІ, ф.3)

Стратегії нападу можна розділити на спрямовані на повне знищення сил і ресурсів противника і на часткове, спрямовані на привласнення частини територій і ресурсів противника, спрямовані на знищення противника. Інакше кажучи, стратегію визначається метою, яку бажано досягти.

Я не знаю, чи можу я застосувати такі стратегії - мені скоріше здається, що ні, я дуже невпевнений у питаннях такого планування. (Плюс ЧС, ф.5)

22. Небажання говорити на певну тему. Ухилення від відповіді на запитання

Маловимірність,

нічого сказати, зазвичай від **Суперего**

Прагнення "відрізати" частину життя, якийсь неприємний досвід.

Вігальність,

Типованому важко, або він не хоче занурюватися в цей аспект, це нецікаво типованому, не збігається з його індивідуальним наповненням.

Зазвичай, більш вербалізовані блоки: Его і Суперід

Приклади:

Як вони могли до мене ставитися? Я професіонал своєї справи, і роботу я виконувала добре, а те, що там якась заздрість... **Ну, я не думаю, що ситуація такої уваги потребує**. (БЕ, ф.6)

Що саме ти не пам'ятаєш про одновимірний простір?

Не пам'ятаю, **ЩО** це, поза математичною функцією. Я забуваю, що це насправді - пряма, промінь чи точка. І якщо запитають - не зможу пояснити (ось через місяць уже точно не зможу), поза математикою. **Але не варто до цього так чіплятися, бо це всього лише один із можливих прикладів**. (БЛ, ф.5)

Читав тему про те, як хто бачить стосунки.

У процесі зазначив, що хочеться теж чогось висловити, пообговорювати. Потріпатися на тему, коротше. "А ось я думаю так...", "А ось у моїх знайомих так...", "А ось я помічав take-to..."

Коли спробував сформулювати думку в придатному до постингу вигляді, виявилось, що є величезна різниця між тим, що я бачу, розумію, "влвлюю" тощо, і що з цього можу висловити. **Виявилось, що не вистачає слів. Як собака - все розумію, а сказати не можу...** Ні, якщо напружуся, я все це сформулюю, але доведеться довго "скрипіти мізками", намагаючись видати письмово те, що "в голові" начебто ясно і зрозуміло (**Вітал, маловимірність, БЕ, ф.5**)

Про відповіді на запитання щодо БЛ

...не те щоб складно відповідати, але зараз спробую щось пояснити...

Проблема, власне, в тому, що **я розумію, що я щось розумію в поставлених запитаннях, але сказати нормально не можу, висловити сенс ускладнює**, (просто мені часто вказують на те, що я щось неправильно викладаю - я ж на це киваю тільки, але "самолюбство" страждає) як не крути... тому й старатися хочеться якісно відповідати - а якщо старатися - енергії більше йде на концентрацію думок. (**Вітал, БЛ, ф.7**)

23. Поспішність, квапливість, метушливість реакцій

Маловимірність

Приклади:

Я не знаю, у чому суть дурості, але я знаю, що сам часто нерідко поведжуся нерозумно. Роблю неправильні висновки, помиляюся в аналізі ситуації, не розумію, що відбувається, припускаюся помилок як у теоретичних, так і в практичних питаннях. Усе це дуже цікаво. **Напевно, у моєму випадку вся справа в поспішності.** Або просто дивлюся на питання з неправильного кута. Ігнорую якісь сигнали, не помічаю очевидних речей, і ухвалюю рішення, виходячи з тієї обмеженої частки інформації, яку все ж таки зміг засвоїти. (БЛ, ф.6)

Моторошно соромно питати. У мене відчуття, що це щось непристойне. А раптом людина не розраховувала платити? А головне як зрозуміти, скільки це коштує і чи коштує взагалі чогось? А раптом я помилюся? Раптом воно не варте? Раптом людині дорого? І взагалі сказати про гроші... я не знаю як це, це дуже неприємно і соромно.

За відчуттями краще перетерпіти і нічого не говорити, **потім яюсь швиденько відмовитися**, що мені нічого не потрібно, якщо вийде, звісно, і перетерпіти збентеження. Хоча це збентеження в будь-якому разі буде... і якщо відмовляюся, і якщо змушують узяти. Люди бувають наполегливі, один раз страшенно соромно було, коли людина почала пропонувати більше, бо подумала, що якщо я відмовляюся, то вона запропонувала мало. Взагалі була готова крізь землю провалитися. І розплакатися іноді хочеться: я просто хочу робити те, що мені подобається, чому ніяк не можна цього уникнути? **Просто в цій і подібних ситуаціях є бажання якнайшвидше**

прожити, забути, викреслити і не згадувати, начебто нічого й не було, як поганий сон. (ЧС, ф.4)

24. Забобони, опора не віру

Маловимірність

Приклади:

Прочитала книжку Бочеллі, і тепер мені важко отримувати задоволення від його пісень. Виявляється, у мене був якийсь ідеалістичний образ, щось на кшталт мрії про щасливу людину, яка своїм талантом отримала заслужену винагороду: популярність, гроші, любов, і вона щаслива. Така ось утопічна картинка. Але коли я прочитала, яким шляхом він прийшов до популярності, як узагалі робиться культура, коли дізналася, який шлях він пройшов, мені тепер так важко. І чому **я все вірю в якесь диво?** (ЧІ, ф.6)

- *Як Ви ставитеся до гороскопів, ворожінь тощо? Чи вірите в удачу, щасливу випадковість?*

Раніше захоплювалася і гороскопами, і ворожила. Зазвичай це все-таки дурниця, якоюсь мірою самонавіювання. Знаю, можу наврочити щось хороше у своєму житті, якщо буду про це говорити іншим. Наприклад, хвалити когось або стосунки з ним. Краще не говорити про свої плани, але не завжди вдається.

- *Звідки Ви це знаєте?*

Як звідки знаю?! **Практика показує!!!** Варто тільки сказати подрузі, що чоловік у мене молодець і посуд завжди мис, як він починає мити його набагато рідше, з меншою охотою і бажанням. Але ж це була його ініціатива!.. І ще такі приклади були, з усіх сфер життя. (БІ, ф.5, практика = досвід)

У мене таке було. Коли вчилася у виші і йшла на перший іспит, мені дорогу чорна кішка перебігла. Я не вірила особливо, пройшла, хоча інші постаралися почекати. Отримала 5. **І стала спостерігати.** А кішки ці, чорні, як спеціально перед іспитами траплялися біля інституту. А я все складала на п'ятірки. **От і вирішила, що чорний кіт - мій талісман. Тим паче, що в якомусь гороскопі це було написано.** Потім час минув, я перестала цим перейматися, але чорних кішок все одно не боюся. Загалом я не забобонна людина. Не пам'ятаю, щоб ще на щось, крім цієї чорної кішки, "повелася". Хоча ні, **якщо повертаюся додому (забула щось), то в дзеркало про всяк випадок гляну, хоча досвіду ні негативного, ні позитивного не маю. І ще беру монетку за рослину, якщо її дарую, або переступаю поріг, якщо потрібно щось через двері передати.** Але це точно не для себе, а для людей. Вони чомусь хочуть, щоб через поріг не передавала. А мені все одно. (БІ, ф.4)

Ще я раніше **любила загадувати**, наприклад, якщо я дійду до он того стовпа раніше, ніж повз мене проїде он та машина, то збудеться щось хороше. Зараз таким рідко займаюся, але загадати щось на годинник (наприклад, 15:15) або на швидку допомогу, яка проїжджає повз (є така **прикмета**, що побачити швидку - до удачі або зустрічі, я зазвичай на удачу загадую) - **це святе.** Взагалі, **деяких прикмет дотримуюся завжди.** Якщо впала ложка, виделка або ніж на підлогу, то підніму і постукаю по столу - не люблю непроханих гостей. Ще намагаюся не розповідати про те, що йде добре, боюся

наврочити, але постійно порушую свою обіцянку й отримую по носі. Тоді, якщо розповіла, то спльовую через ліве плече і стукаю по дереву. (БІ, ф.5)

Боюся "каркання". Не потрібно "каркати", а то можна справді "накаркати" те, чого не хочеш. Я, якщо про щось погане подумаю, то одразу ж у голові кажу собі "зітри-зітри" (на кшталт як із дошки написане стираю), щоб не здійснилося. (БІ, ф.4)

Не знаю, чи можна це до забобонів віднести, але **люблю грати в гру "якщо трапиться ось це, то трапиться або не трапиться те, що мені хочеться"**. Наприклад, "якщо при виході з метро на годиннику буде 09:53, то я вийду заміж за Н." Безглуздо все це і неправда, але все одно граю **і все одно вірю в момент загадування**. Потім, звісно, дивуюся такій дитячості. Усім іншим забобонам, на кшталт чорних кішок і заходів сонця, не вірю. (БІ, ф.3)

Порівняйте:

Я зовсім ні в що таке не вірю. До більшості забобонів ставлюся нейтрально, якщо комусь від цього буде легше, то я готовий виконувати якісь "ритуали", але жодного зв'язку між їх виконанням і (не)настанням подій у мене не утворюється.

"Листи щастя" можна вважати забобонами? Ось до них нейтрально я не ставлюся. Дуже не люблю, дуже. Далі не розсилаю, звісно, а якщо в листі просять відіслати ще й назад, то назад замість листа відсилаю свою думку з приводу таких листів (БІ, ф.8)

25. Присутність елемента **фатальності, неминучості**, яка походить від суб'єктивності сприйняття

Маловимірність

Приклади:

Виявляється, я за замовчуванням очікую гіршого. Причому, я начебто про це не думаю. Але це як страховка, про всяк випадок бути готовою до гіршого результату. Воно десь глибоко фоном просто живе в мені. Зловила себе на цьому, переглянувши серіал "Відьмак". Для мене було абсолютно несподіваним те, що він залишився наприкінці живим. Я просто була впевнена, що наприкінці його мають убити. І всередині ніби змирилася з цим. Хоч мені він дуже подобався, **але це як неминучість, усе хороше в житті закінчується погано, і не варто сподіватися на краще**. І коли раптом абсолютно несподівано це краще відбувається, у мене починається паніка: що це таке, що в цьому не так, у чому підступ? Закінчила дивитися фільм і ходжу, як палицею вдарена, ніби чекаю, що ні, все одно його вб'ють, це неправда, це обман якийсь. Кажу собі, що це фільм, і він уже закінчений, а всередині все одно є якийсь розковбас. (БІ, ф.4)

26. Не може навести приклади

Маловимірність

Вітал

Приклади:

Чим дістають неприємні емоції?

Висловлювання речей, наприклад, які мені неприємно слухати.

Наприклад?

Я не можу навести приклад, мені в голову не приходить. (Плюс ЧЕ, ф.7, тут потрапляння в зону мінуса ЧЕ і Вітал)

Класична краса - те, що подобається більшості незалежно від епохи. Таких речей/людей небагато, з **прикладми важкувато**. Все занадто суб'єктивно. (БС, ф.7, Вітал)

Від загального до часткового. Це коли є загальне уявлення, досить абстрактне, можливо, якась модель, виходячи з якої, можна вирішувати дрібні завдання, з якими до цього не стикався, але розумієш суть. Навпаки, від часткового до загального - це коли людиною накопичується якийсь досвід і через деякий час виділяють загальні закономірності, які формують модель, правила і властивості якої схожі для всіх об'єктів цієї галузі.

Приклади щось не придумуються, може пізніше придумаю. (БЛ, ф.5)

27. "Бзики", "пунктики", "дивацтва"

Маловимірність

Вітал

Приклади:

Знаєш, напевно, мене цікавить те, як люди вирішують певні ситуації і як поведуться в цих ситуаціях і чому вони потрапляють у такі ситуації. **Може в мене це бзик із дитинства?** У мене батьки страшенно погано жили, вони постійно сварилися, я страшенно боялася, що не дай боже в мене колись буде така сім'я. Я собі говорила, що ніколи в житті не вийду заміж. Але вийшла. Зустріла чудову людину. А бзик, напевно, залишився. Тепер боюся за своїх дітей. Вирішую - що потрібно робити, щоб у них життя склалося теж добре. (БЕ, ф.5, ЧІ, ф.6)

Економлю їжу. **Це мій пунктик**. Не викидаю. Готую з цього щось, якщо можливо (з пюре зрази, з каші котлетки, з скислого молока млинці і т. д. і т. п.) Стежу, щоб не залежувалася їжа. (ЧС, ф.8)

Не люблю коли говорять про минуле. Нудять. Корять. Вишукуючи щось із минулого. Я живу або тут, або в майбутньому, мріями. Минуле не люблю. **Пунктик мій - я забуваю його!!!** Дуже рідко згадую. Іноді картинки виринають і тут же зникають. Багато чого не пам'ятаю. У мене на минуле дуже погана пам'ять. (БІ, ф.4)

О, сьогодні одне **дивацтво** в себе згадав - жити не заважає, а от дивацтво - так, бо в інших такого не спостерігаю.

Подобається, коли річ використовую до кінця. Дрібноту всяку: ручки (стрижні), олівці, гумки. Подобається, якщо фарби вистачило якраз: нічого не залишилося і за новою банкою бігти не треба, яка обов'язково залишиться "початою". Або коли знаходиться застосування вже початої - теж так, щоб нічого не залишилося. Причому що довше це експлуатувалося/зберігалось,

то вищим є почуття "глибокого задоволення" при викиданні порожньої тари. Це ваще урочистий момент. (ЧЛ, ф.7)

28. **КЕ маловимірних функцій:** відчуття психічного напруження, психічної втоми, переживання неприємних, негативних станів, енергетично витратне. Негативна оцінка сприймається **болісно**

Маловимірність

Знак «плюс». Потрапляння **плюсової** функції в зону мінуса (зону некомпетентності)

Приклади:

Напружує, що я може не так щось скажу, не так інтерпретуєте потім. (ЧІ, ф.5)

Мені **неймовірно складно** виконувати що-небудь уперше: віднести телефон у ремонт, дізнатися про страховку, знайти лампочки потрібного розміру - що завгодно... **Складно до нудоти**, складно так, що я не можу набрати телефонний номер, щоб дізнатися інформацію, яка зрушить справу з місця. **Усе здається неймовірно складним**, а я собі здаюся маленькою дівчинкою, на яку звалили немислиму ношу. **Стає прикро так, що хочеться плакати**. Нова справа **тисне, витісняє** мене потроху з невпевненої зони. Іноді це тягнеться півроку-рік. Коли хтось запитує, як просуваються справи, дає якусь пораду, - ситуація прояснюється, і в мене з'являються впевненість і рішучість, але коли цей хтось іде, все повертається на круги своя... **Завжди, завжди виконана все-таки справа, виявляється до смішного простою...** Але завжди, завжди кожна нова справа **здається нездійсненою**. (ЧЛ, ф.4)

Оформляла свою кімнату, накупляла журналів на кшталт "Інтер'єр", **блін, та краще б у нас не було ніякого вибору шпалер - мені вибрати дуже складно**. Раджуся, звісно, приходимо до компромісу за ціною - зовнішнім виглядом. (БС, ф.5)

Якщо компанія зовсім нова, то одразу влитися в неї не можу. Сиджу, слухаю переважно, висловлююся, якщо тільки хто-небудь несе кричущу нісенітницю. Якщо ж бачу, що в мене з'являється "група підтримки", то починаю поводитися сміливіше. Потім втягуюся. **Але спочатку буду нервувати однозначно, і перебувати в мобілізованому стані**. У такій ситуації підвищена увага до моєї персони з боку кількох незнайомих людей буде мене **напружувати**. (БЕ, ф.4)

...коли один знайомий яппік почав критикувати мій зовнішній вигляд, що, мовляв, універ закінчив, пора ставати соліднішим, краватки носити, штани замість джинсів тощо... я **у відповідь розлютився**, сказав щось на кшталт на*уй ці краватки, що в нього стереотипне мислення, і взагалі він лізе куди не слід. (БС, ф.4)

Дуже болісно сприймаються оцінки "ти тиснеш" або "нав'язуєшся". Тобто, не те щоб я так уже й часто саме тиснув на когось, але якщо рахувати непрямий тиск, то буває. (ЧС, ф.4)

Для мене дуже болісно, якщо роблять зауваження щодо зробленого з негативною оцінкою розумових здібностей. "Ти знову все наплутала", читай "ти така дурненька, що завжди все плутаєш". "Ну як можна було припуститися такої помилки?" (злісний варіант. Бо це ще по-доброму сказати можна). "Чим ти думаєш? Ти зовсім нічого не розумієш?" Після таких зауважень я спалахую всередині, злюся і засмучуюся жاخливо. (БЛ, ф.6)

Дуже неприємна критика, пов'язана з грошовими питаннями. Коли кажуть, що я неправильно витрачаю гроші, переплатив тощо. Не можу сказати, що така критика буде завжди сприйнята болісно, скоріше я витримаю. Якщо це по дрібницях - просто віджартуюся. Але в деяких випадках, якщо це накладеться на загальний негативний стан, якусь кризу в житті, або якщо постійно битимуть в одне місце, або дуже жорстоко критикуватимуть, може зачепити дуже сильно.

У Бенджаміна Франкліна є коротке оповідання "Свисток" (точніше, це - лист). Там він описує таку історію:

"Коли мені було сім років, якось на свято мої друзі подарували мені повну жменю мідяків. Я одразу вирушив до крамниці іграшок і, будучи зачарований звуком свистка, який я бачив по дорозі в руках одного хлопчика, залюбки віддав усі свої гроші за свисток. Потім я прийшов додому і почав свистіти на весь будинок, дратуючи рідних, але страшенно задоволений своїм свистком. Мої брати, сестри, кузини, довідавшись про мою купівлю, сказали мені, що я заплатив за нього вчетверо більше, ніж він коштує, і пояснили мені, які хороші речі я міг би купити на решту грошей, і так довго сміялися наді мною, з моєї дурості, що я плакав від прикрості, і це переживання принесло мені прикрості більше, ніж свисток - задоволення". Ви не уявляєте, наскільки я розумію маленького Франкліна в цій ситуації! Коли прочитав, у самого якісь неприємні відчуття по тілу пішли. **Упевнений, що така критика мене б теж поранила дуже і дуже серйозно.** (ЧС, ф.4)

Одна людина, прихильності якої я намагалася домогтися протягом трьох років, врешті-решт, в одній відвертій розмові, на яку я, не розуміючи причини поганого ставлення, таки її примусила, сказала мені, що я для неї просто предмет меблів, спілкуватися зі мною їй нецікаво і довіряти мені не можна. **Ось така оцінка мене вбила.**

Я довго думала, що ж мене зачіпає, начебто нічого не зачіпає особливо сильно, але коли згадала той випадок, **усередині все знову занило**, наче сказано було тільки вчора. Байдужість і погане ставлення - це жажливо. Мене не буде там, де буде байдужість і погане ставлення... суть мене як особистості знецінилася в очах цієї людини до предмета меблів. (ЧІ, ф.5)

Не виношу, коли вказують, що я щось неправильно розумію, що все не так, як я думаю. Кошмар як неприємно і лякаюче. Уф, написала, і легше стало. (ЧІ, ф.5)

Тиснути не вмію абсолютно **мені погано** в ситуаціях, коли потрібно це робити. Не розумію, як можна примушувати людину робити щось, що вона робити не згодна, зазвичай вважаю, що не маю на це права (хоча припускаю, що можуть бути винятки, якщо йдеться про дітей, які просто через вік не розуміють, що їм насправді корисно в складній ситуації, наприклад, коли

потрібно йти до лікаря). А з дорослою людиною так: навіть якщо людина щось зробить під моїм тиском, то я від цього **сам почуватимуся погано**, мені потрібно, щоб мої прохання виконували виключно з доброї волі. (ЧС, ф.4)

Так сталося, що, або я засмучу близьку людину, або, щоб цього не зробити, мені потрібно скористатися чужими грошима. Те, що ці гроші мало не насильно сунуть, нічого не змінює в моєму сприйнятті: це - чуже... Який би варіант не обрав, у підсвідомості щось пронизливо виє на тему, що так не можна. **Дуже неприємні відчуття - відчуття енергії, що витікає з тіла, скутість м'язів, навіть деяка нестача повітря.** І практично повна неможливість виразної вербалізації проблеми.

При цьому ніби на задньому плані миготіла думка, що було б добре, якби мене таки дотиснули і фактично прийняли рішення за мене. Дуже дитяче таке бажання; я б сказав, у рамках психології відповідне комунікації "Дитина" - "Батько".

Зрештою я пригадав відомий вислів, що якщо вас гвалтують, розслабтеся і отримуйте задоволення. І щойно прийняв чітке рішення, одразу стало легше. (ЧС, ф.5)

*Що ти відчуваєш у зв'язку з тим, що тобі важко вибрати річ?
Безсилля, чи що. Я гублюся.* (ЧЛ, ф.5)

Я намагаюся бути активною і позитивною, такою привітною. Іноді **буває, що корки вибиває потім: відчуваю сильну втому від цього, мабуть енергії багато це (активність і водночас контроль, щоб відповідати суспільству) забирає.** Але в момент, коли я так поведуюся, я цю енерговитратність хоч і можу усвідомити за бажання, але регулювати можу не сильно. Іноді, навпаки, потім дає емоційний підйом, типу, "о, як я змогла, ще хочу так!".

Дуже важливо зауважити, що я зазвичай у ситуаціях із новими (або неблизькими) людьми прагну якнайшвидше випити таку дозу алкоголю, коли контроль хоч трохи зніметься (келих вина або пів кухля пива). Хоча зараз, із віком, легше мені. (БЕ, ф. 4 і ЧЕ, ф.6)

Вшивала комір у пальто. І не вийшло відразу. Є там таке дуже складне місце, яке важко прострочити точно, а потрібно влучити дуже точно, не допускається зсув ні на мм. І ось я раз роблю - мимо, другий раз - мимо, третій раз - знову не те. Розумію, що я вже втомилася, вечір, уже гірше бачу, що нічого сьогодні путнього не зроблю. Залишаю роботу до завтра. І ось **сам факт того, що щось залишилося незробленим, і не просто не зробленим, а не вийшло, увігнав мене в такий негативний стан**, що, якби я цього не відстежувала, то й покотилося б. Але я вже маю досвід, і знаю, що я з таким стикалася, і що я зроблю, просто мені потрібно відпочити. І тільки так себе зупинила. Вмовила. **Хоча настроїв все одно був пригніченим доти, доки наступного дня не зробила так, як треба.**

І взагалі, коли я роблю щось, що, з моєї точки зору, не настільки добре, як мені хотілося б, але я розумію, що в даній ситуації я не можу краще або це краще - тільки для мене, бо різницю інша людина фактично не побачить, то навіть така ситуація мене **пригнічує деякий час.** Є якийсь мінусик, маленький, поганенький - і погано мені (Плюс ЧЛ, ф.1)

Після сильного стресу **стан жахливий**, голова в запорошеному мішку до самого вечора. Особливо якщо не розстряється.

Якщо скандал запалахотить на повну - мабуть, найважче буде від перепалених нервів. Якщо довго кричати і стукати ногами, в результаті **почуваєшся розбитим і втомленим, ніби щось усередині перегоріло і скінчилися сили**. Хочеться їсти і спати. Ніби закінчилися якісь корисні речовини в мозку, і потрібно заповнити їхній запас. (Плюс ЧЕ, ф.2)

29. Схильність приховувати свої слабкості

Маловимірність

Приклади:

Я, напевно, боюся частенько залишити про себе погану думку, чи щось таке, чи що мене не так зрозуміють, можливо, тому, що я не так зможу висловитися, що неправильно зрозуміють, **тому в компанії я намагаюся мовчати...** (Одновимірність, ЧІ, ф.4)

Тема мого самопочуття - **це не тема для обговорення в компанії друзів або родичів, це не те, про що я міг би бути відвертим з усіма і кожним**. Я тільки найближчим і найдорожчим людям можу поскаржитися на погане самопочуття, тому що це **_моє_ особисте_**. Це частина мого особистого простору. Це майже інтимна тема, ось серйозно. Навіть більш інтимна, ніж тема сексу. Ось останнє я можу обговорити за столом, але ніяк не тему мого здоров'я. Тож я терпіти не можу, коли люди зачіпають цю тему. Причому не особисто зі мною. І це не близькі люди, у яких було б право порушувати цю тему між собою, тож у мене в таких ситуаціях сильно пригорає. Шкода, не всі здатні це зрозуміти й утриматися як від коментарів, заяв, що напружують мене, так і від бажання спробувати мою їжу або обговорити моє здоров'я. (Одновимірність, БС, ф.4)

30. Узагальнення на кшталт: будь-який, у кожного, для всіх, завжди, ніколи тощо, які за змістом відображають фіксовану, негнучку позицію

Маловимірність

Приклади:

У кожної людини є талант. (ЧІ)

Будь-яка жива істота змінюється щомиті. (БІ)

Будь-яка дія має свої наслідки. (БІ)

Ми всі **завжди** змінюємося. (БІ)

Будь-який поспіх, недопрацювання ситуації може зіграти злий жарт із людиною. (БІ)

31. Посилання (опора) на авторитетне джерело інформації - людина, підручник, словник тощо. Посилання на те, що так навчали, як в інших

Розмірність норм

Приклади:

Після такого **починаєш вірити Правдиній**: "космічні сили дають кожному в міру його потреб". (ЧІ, ф.3)

Це великий перелік із "не можна", "треба" і "так належить". Так одразу й не згадаєш. Не можна тягати зі столу перед їжею, не можна залазити з капцями на диван, не можна їсти в кімнаті (треба їсти на кухні)... Адаже цей список не висить перед очима весь час, просто іноді як видаси якусь таку вимогу, так і задумаєшся - а чому треба? **А тому що в дитинстві так навчили, так мама говорила!** (ЧЛ, ф.6)

Мені часто важко зрозуміти навіть як до мене людина ставиться, завжди сумніваюся в цьому. А стосунки між іншими людьми - взагалі темний ліс. І впевненості в мене не буде, навіть якщо я раптом побачу якісь зовнішні ознаки того, що людям добре чи погано разом. Адаже я стільки всього не знаю про них і про їхні стосунки... Залишається відчуття, що можу неправильно зрозуміти ситуацію, що насправді все може бути інакше у них, не довіряю собі в цьому питанні. **А от якщо хтось інший скаже...** Так, дуже цікаво виходить, але факт: **часто чужій думці про стосунки я довіряю більше, ніж власній.** (БЕ, ф.3)

32. Використання в житті та посилання на **нормативні уявлення, поняття, документи, правила, закони, способи, прийоми тощо**

Розмірність норм

Приклади:

Як прийнято визначати якість роботи?

За отриманим продуктом праці, а якість самого продукту праці - за **ДСТУ, СНіПами, результатами лабораторних досліджень, спец. експертиз** (усе це може бути зазначено в **сертифікатах якості чи подібних документах**), інакше - за схваленням замовника роботи (це може бути і сам виконавець) або за іншими характерними ознаками. (ЧЛ)

Адаже ми формулюємо постулати (аксіоми), а до них включають поняття, виходячи не з їхньої важливості. Аксіом має бути мінімум. Це ті твердження, які приймаємо без доказів. Решту з них виводимо. **Так у науці прийнято.** (БЛ)

33. Використання та посилання на **загальноприйняте**

Розмірність норм

Приклади:

Ну, взагалі-то я їх і не будувала якось, ну, посміхалася там усім, "здрастуйте", намагалася цікавитися..., якщо помічаєш, що хтось новий

диван купує, ну так..., дивлюся, **що заведено питати, цікавитися**. Мені не цікаво, який там вони диван купують, яка мені різниця, **але заведено** запитати про це. **Треба** поцікавитися, може людині приємно буде (БЕ, ф.6)

Є взагалі **класичні речі**. Дуже високим людям не рекомендується вертикальна смужка, а низьким - горизонтальна. **Це відомо**. Якщо в когось там проблеми з антропологією, то **потрібно вивчити і знати** (БС, ф.6)

Наведіть, будь ласка, приклад подібного "правильно те, як я вважаю".
Ось, наприклад, іду я додому і знаю, що йому треба зняти карниз. І думається мені, що зніме карниз разом зі шторою! Приходжу і бачу, карниз знятий зі шторою і стоїть у запорошеному кутку (наявність пилу в кутах не тема для обговорення!)!... Звідки я знаю, що правильно спочатку зняти штору, а потім карниз? **А це стереотип, так прийнято. Усе моє "як треба" - це засвоєні з навколишнього середовища стереотипи. Я їх збираю і привласнюю, а потім уже й оточуючим нав'язую.** Якщо мій засвоєний стереотип суперечитиме якомусь новому почутому стереотипу, то цілком можливо, що я заміню його на новий. (ЧЛ, ф.6)

34. Обов'язковість, належність, повинність, правильність: "потрібно", "треба", "правильно", "повинно", "необхідно", "нормально"

Розмірність норм

Приклади:

Коли до мене додому приходять гості, **я почуваюся зобов'язаною** приділити увагу, розважити, запропонувати тему для розмови. (БЕ, ф.6)

Коли Ви вперше зустрічаєте людину, на що ви звертаєте увагу?
Наскільки **правильно і коректно** людина розмовляє з людьми, спілкується, **дотримується етикету** спілкування. (БЕ, ф.3)

Яка міра такого виділення, у чому воно можливе, у чому ні?
Не потрібно крайнощів - це найголовніше. У своєму бажанні виділитися важливо не втратити свою привабливість для себе та оточуючих і не втратити свою індивідуальність. Виокремлення **не має виглядати** викликом чи образою або зневагою для інших людей. (ЧЛ, ф.6)

Правильно, значить як треба, корисно, ефективно, доцільно... **Як треба або як краще з можливих як треба**. Наприклад, узимку правильно носити шарф, бо інакше захворієш. Тобто носити шарф - це корисно і доцільно. З іншого боку те, як треба правильно заварювати чай - дуже складно, тому на роботі (та й дуже часто вдома) набагато корисніше просто кинути пакетик у гарячу воду. Але правильно кидати пакетик у гарячу воду, тому що в холодній він не завариться. Загалом правильно - це відповідно до мети, це слово потребує контексту. Якщо ти хочеш спекти млинці, то тісто має бути рідким, а для вареників - крутим. Не існує правильного тіста, існує правильне тісто для млинців (не товсті, не тонкі, пропечені, смачні, не прилипають) і правильне для вареників (щоб проварилося, не розварилося, смачне). І навіть це правильне тісто для млинців для кожного буде трохи своє, **але все одно буде якесь загальноприйняте правильне**. (ЧЛ, ф.6)

Якщо розглядати роботу як певну діяльність, то тут у кожного своя мотивація - навіщо це потрібно. Але сенс один - **якщо хочеш щось отримати, то для цього треба щось зробити...** Будь-яка робота, якщо вона буде оцінюватися, **має бути** якісною, як мінімум не халтурою. (ЧЛ, ф.3)

Якщо все ж таки питання було про інструменти, призначені для ремонту, то без особливого бажання можу розповісти, але це не моє, зараз удома роблю ремонт і мені це не подобається, **але ТРЕБА, бо в будь-якому разі це чоловіча справа**, незалежно від ТІМу. Для себе я визначив ось що: починаючи щось робити, я визначаю час, коли я це закінчу і просто роблю, **намагаючись не думати, подобається мені це чи ні.** (ЧЛ, ф.3)

Які події є своєчасними і несвоєчасними?

Ой, важко, дивлячись у чому. Глобально чи в чомусь маленькому? Якщо глобально, то вчасність чи невчасність - **це не ми визначаємо, а щось там, десь угорі. Це вже там визначається своєчасність чи несвоєчасність. Це треба правильно прийняти і пройти.** Якщо якісь події ми не так сприймемо, нам однаково це дасться в іншій формі, у важчій формі. (БІ, ф.6)

Що таке теорія, і навіщо потрібні теорії?

Щоб їх доводити. Відразу згадалося якщо теорія, значить теорема, а теореми **потрібно доводити.** У принципі будь-яку теорію хтось **обов'язково намагається довести.** Хтось висунув теорію, а хтось **обов'язково** хоче її довести або спростувати. (БЛ, ф.3)

Було це дуже давно. Якщо хто пам'ятає, класі в 10-11-му по літературі (особливо зарубіжній) стали вчити всяких постмодерністів, екзистенціалістів і іже з ними (ось хоч убий, не пам'ятаю, у чому там різниця). Так ось, зазначені особистості любили в одному творі вставляти по сорок поверхів сенсу.

І все б нічого, але якась особистість додумалася їх поставити в програму. А отже, мені треба було їх читати. Мало того - зрозуміти, розібрати, потім розповісти, що автор мав на увазі, а то й твір на тему написати. І називалися твори не інакше як "Філософський зміст твору N". Ось так, ні більше, ні менше.

Розумів я тоді все буквально (зрештою, як і зараз), тож сенс знаходив рівно той, який написано. А якийсь загадковий "філософський сенс" шукати відмовлявся геть. Тому що: **"ЗРОЗУМІЛО ТРЕБА ПИСАТИ!!!** І все тут! А хто пише незрозуміло, той...". Ось так філософський сенс надовго став для мене майже лайливим словом.

А спробуй його знайти у творі стилю "потік свідомості". От і виходило: "Та немає його там ніякого і автор цей наркоман!" (на виправдання скажу, що там половина справді наркомани). Ні, щоб узяти і прямо написати, що думаєш, і всім було б зрозуміло. А так з'ясовуй через півсотні років після смерті автора, що він сказати-то хотів.

В особливо важких випадках (два рази точно), твори писав просто "поперек". Тобто "Ніякого філософського сенсу не знайшов, тому що його там немає". І весь твір. Природно отримував свою одиницю і з почуттям глибокого задоволення продовжував вважати авторів... нехорошими

особистостями. Бо нефіг наводити тінь на тин, **а треба писати зрозуміло і по-людськи.**

Тепер мені з цього всього смішно, я перестав їх по-всякому обзивати тощо. Але ось переконання "**писати потрібно зрозуміло!**" - нікуди не поділося. (ЧІ, ф.6)

35. Ствердження якихось **негнучких** постулатів, правил

Розмірність норм

Приклади:

Надмірні емоції проявляти **неприпустимо**. Емоції, які привертають підвищену увагу оточуючих проявляти **не варто**. (ЧЕ, ф.3)

Розумієш, **у мене є установка**, що плітки всякі, обговорення чужих стосунків це не дуже добре. Відповідно, я цими темами просто не цікавлюся, у чуже особисте життя не лізу (на те воно й особисте!), хіба що хтось сам захоче обговорити. (БЕ, ф.3)

У продовження роздумів про друзів. З'явилася думка - "так... "скажи мені, хто твій друг, і я скажу, хто ти"". Слідом ще одна - "Це залізне правило, без винятків".

Потім прокинувся "соціонічний спостерігач" і почалися запитання самому собі, для промацування.

"Завжди?" - "Так, завжди, однозначно".

Внутрішньо нічого не протривить цьому "завжди". Тобто впевненість у правильності стовідсоткова. (ЧІ, ф.6)

36. Використання штампів, **стійких виразів** (також приказок, прислів'їв). Стереотипність мислення

Розмірність норм

Приклади:

Сенс життя є, хоча б у самому житті.

Гармонійна людина - та, яка розкрила свої таланти, здібності і знайшла їм застосування.

Людам узагалі часто не подобаються ті, хто на них несхожий.

Не можна все знати (ЧІ, ф.6)

Коли Ви вперше зустрічаєте людину, на що ви звертаєте увагу?

"По одягу зустрічають" (БС, **розмірність норм**)

Як Ви думаєте, чи є сенс життя і в чому він? Чи однаковий цей сенс для всіх людей?

Звичайно, є. **І як то кажуть: "Життя треба прожити так, щоб потім не було нестерпно боляче за безцільно прожиті роки"**. (ЧІ, **розмірність норм**, ф.6)

37. Розгляд питання в прив'язці до конкретних умов, ситуацій

Параметр St

Приклади:

Ну, наприклад, кинути дітей - це аморальний вчинок?

Тонкощі. У цій ситуації, яку я описав, яку я маю на увазі - так. Є ситуації, у яких - ні. Тут треба дивитися, як кинув. Кинути можна по-різному. Можна, наприклад, переїхати, але, як і раніше, піклуватися про дітей. Це не буде - кинути. (БЕ, ф.1; ЧС, ф.2)

Наприклад, під час розмови з мамою мій чоловік і друзі належать до мого ближнього кола, про них абсолютно забороняється говорити погано, згадувати їхні погані якості, давати негативні оцінки, навіть якщо вони виправдані. Своє коло можу критикувати тільки я. Я можу поскаржитися на них, але від слухача чекаю спростування, підкреслення позитивних моментів, а не підливання масла у вогонь. У випадку з мамою батько і сестра, а також інші наші спільні знайомі до мого ближнього кола входять не будуть, я із задоволенням послухаю про них як хороше, так і погане. Але вже з бабусею батько, мама і сестра перемістяться в моє ближнє коло (якщо тільки я не буду на когось дуже зла) і захищатимуться від негативних оцінок. (ЧС, ф.1; БЕ, ф.2)

"Весь світ не вартий сльози дитини" Як Ви це розумієте? Чи поділяєте цю думку?

Почуття людини це дуже важливо, її переживаннями, емоціями, станами не можна нехтувати, прикриваючись якимись матеріальними вигодами, підмінюючи хибними цінностями. Особливо почуття дитини, особливо сльози (якщо сльози справжні, то можна уявити, що в неї всередині твориться).

Прояв дитиною емоцій - це дуже чисті почуття, в яких немає сміття, фальші (хоча тут вік, навіть не великий, починає впливати на фальш). Щодо розділяю чи ні, це треба дивитися конкретну ситуацію, вираз дуже відносний і абстрактний, тим паче можливо, що треба перейти через "сльози", якщо потім буде краще. (ЧЕ, ф.1)

Співчуття - це сильний інструмент. Співчуття допомагає людині відчути своє право на слабкість, не бути такою жорсткою. Співчуття потрібно проявляти, коли людина схильна до переживання і самобичування, якщо вона сильно переживає, вбивається. Це спосіб усунути зайве психологічне навантаження. Іноді замість співчуття потрібно просто діяти. Наприклад, просто швидко перебинтувати руку, а не співчувати. І співчуття зовсім не потрібно проявляти, коли людина "тягнеться" від цього співчуття, бо таким чином ми просто виховуємо в ній любов до своїх слабкостей. (БЕ, ф.1)

Ви приходите в магазин і бачите товар, на ньому ціник висить. За якими параметрами Ви зрозумієте дорого це чи ні?

Усе пізнається в порівнянні. Порівнюються аналогічні товари, їхні характеристики. Якщо ціни дуже розходяться, то аналізується за рахунок чого, така висока ціна. Якщо додаткові характеристики мене переконали, що вони варті того, щоб за них переплатили, то я приймаю цю ціну. І вона не

буде для мене дорогою. Це буде реальна ціна за дану річ із даним набором характеристик. Якщо додаткові характеристики мені не потрібні, то я тоді вважатиму, що річ дорога. І вона мені не потрібна. Але якщо мені захочеться просто так володіти цією річчю, бо вона модна, то я готовий заплатити ці гроші, навіть розуміючи, що річ не варта таких грошей (ЧС, ф.1, БЛ, ф.2)

38. Багато градацій в аспекті

Багатовимірність

Приклади:

"Поділяються" якимось неправильно звучить, просто різні почуття відчуваєш, можна любити по-різному. **Симпатія, пристрась, турбота, агресія, гра, суперництво, пустощі, фатум, божевілья, ейфорія і багато іншого... у сукупності й залежно від пропорцій дають різне ставлення до любові.** Мені більше подобається, коли домінує гра, тому й написав, що зізнаюся зазвичай у легкій і ненапруженій формі, щоб дівчина теж підтримала цей настрій.

Від таких стосунків, навіть після розставання, залишаються теплі почуття одне з одним.

Ті стани, які я описав, - це тільки мала частина, просто багато почуттів не вийде описати словами, на те вони й почуття. Та й те, що написав, це тільки слова, під кожним із них ще лежить дуже багато чого. (БЕ, ф.7)

"Туга не те саме, що й печаль. Хоча може і поєднуватися, і бути поруч і разом ("одне іншому не заважає"). Це зовсім інше почуття - зазвичай обтяжливе й нав'язливе. Сум і смуток ближчі один до одного, і можуть бути менш глибокими, швидше минати, і спричинені радше зовнішніми причинами, ніж внутрішнім станом, як туга.

Горе - взагалі інше. Для горя має бути фактична причина - страшна причина. Відчай - теж не те. Він може бути і не пов'язаний із горем, залежно від ситуації, але може бути ближчим до безпорадності, наприклад. Водночас одночасно цілком може не бути ніяких туги, смутку і горя. (ЧЕ, ф.1)

39. Вихід за рамки загальноприйнятого (розширення рамок загальноприйнятого), якщо є розуміння норм, вони враховуються, але є розуміння, як можна бути гнучким у конкретній ситуації

Багатовимірність

Приклади:

Як Ви думаєте, чи є загальний для всіх шаблон розуміння краси?

Є прості закони (симетрії, пропорції, компонування кольору тощо), які можуть просто допомогти вам зрозуміти, наскільки правильно змодельовано/створено об'єкт. **І цього абсолютно не достатньо, щоб застосовувати до кожної людини.** (БС, ф.2)

Чи є в суспільстві норми поведінки, стосунків між людьми? Якщо так, то чи дотримуєтеся Ви їх? Чи завжди потрібно дотримуватися норм стосунків? Чому?

Так, є. Я в якихось випадках дотримуюся, особливо в поведінці начальник - підлеглий, або подруга друга для мене не дівчина, та й багатьох інших. **Але бувають випадки, коли мені начхати на норми, якщо я відчуваю, що можу вчинити інакше. Чому - важко сказати... бо відчуваю, що можна мені вчинити так, бо знаю, яка може бути реакція.** (БЕ, ф.7)

Але стосунки - складна штука, і як бути, якщо в них, незважаючи на вищесказане, збереглося щось, що не хочеться втрачати? Можна і не втрачати, адже можна просто доповнити, і отримати те, що вам треба, від різних людей. **Хоча полігамія у нас в суспільстві і не прийнята, але чому ні?** Адже до того, що в людини може бути кілька друзів або просто приятелів, негативно не ставляться, люди різні й від них вона отримує різне спілкування, проведення часу тощо. Але чому б не підійти в такий самий спосіб до питання про жінок, вони теж усі різні й по-своєму цікаві. (БЕ, ф.7)

Просто знаю і все, **як будуть для співрозмовника звучати слова, як вони будуть сприйняті саме тут і зараз, як і якими інтонаціями можна це сприйняття змінити**, що говорити, а що ні, як подати інформацію. По ходу процесу. І начебто так завжди було, завжди все по-різному і завжди просто зрозуміло як зараз, які слова з якими інтонаціями потрібні. **А норми "як треба, як прийнято", ну я їх у принципі можу назвати, але ніяк на них не орієнтуюся начебто.** (ЧЕ, ф.1)

40. Відмова від "правильності", що звужує рамки

Багатовимірність

Приклади:

Як зрозуміти, яке ставлення з людьми правильне, а яке ні?

Я б сказав, що всі стосунки правильні. Я вважаю неправомірним саме вживання слова "правильні". Будь-які стосунки мають право на існування, оскільки вони мають під собою об'єктивну причину. Інша річ, що вони нам можуть не подобатися, ці стосунки. Слово "неправильно", мабуть, можна застосувати до такого типу стосунків, коли люди порушують саму природність людських стосунків, коли вони намагаються щось зробити з якихось ідеалістичних уявлень, обчислень. Тоді вони виглядають неприродно, надумано і, можна сказати, навіть неправильно. (БЕ, ф.1)

Етимологічно співчуття означає "разом відчувати", тобто розуміти людський біль, виявляти до людини емпатію. **Але не згодна, що цей біль треба відчувати, як свій.** А взагалі, співчуття - це ще й процес. Це не тільки розуміння болю, це ще й уміння підтримати людину, уміння бути для неї тим, з ким можна розділити біль, уміння стати опорою, на яку людина за потреби зможе спертися.

Ще є співчуття формальне. Знаєте, коли ти кажеш людині, що в тебе такі-то проблеми, а вона відповідає: "співчуваю", при цьому не відчуваючи нічого, окрім бажання не мати таких самих проблем. Цей вид співчуття дуже поширений у суспільстві в наш час. Тобто те, що співчуття проявляти потрібно, є нормою.

Виявляти співчуття потрібно так, "щоб не було нестерпно боляче" (жартую).

Виходячи з того, що я сказала вище, виявляти співчуття треба так, щоб воно не докучало людині, а допомогло їй, у ліпшому разі принесло полегшення, у гіршому... не знаю, не завдало додаткового болю, напевно. І, відповідно, не потрібно докучати людині своїм співчуттям. Іноді люди у своєму благому пориві поспівчувати не бачать, що людині, якій вони нібито співчують, ще гірше від цього.

І не треба плутати співчуття з жалістю (що теж трапляється вкрай часто, можливо, тому, що щирого співчуття зараз занадто мало). Причому як з боку того, хто дає, так і з боку того, хто потребує. Жалість розбещує (імхо), співчуття допомагає впоратися із ситуацією. Людина, яка хоче жалості, не хоче нічого змінювати. А людині, яка шукає (або не шукає, але потребує) співчуття, просто потрібна опора для того, щоб впоратися з болем. (БЕ, ф.1)

41. Впевнене, обгрунтоване твердження своєї точки зору Впевнена самооцінка за аспектом КЕ багатовимірних функцій

Багатовимірність

Приклади:

Що можна назвати морально, а що аморально? Як Ви розумієте це, і як розуміють інші (більшість)? Чи можете Ви оцінити правильність свого розуміння?

Теж дуже розмите питання, дуже багато залежить від контексту, від того, що за мотиви спонукали до вчинку, тільки тоді можна судити про моральність чи аморальність. Хтось розуміє це як я, хтось мислить більш плоско, жорстко поділяючи на чорне і біле. **Думаю здебільшого я правий, нехай буде 90%.** (БЕ, ф.7)

Як інші оцінюють ваше вміння у створенні затишку і комфорту?

Якщо я беруся за подібні справи, то зазвичай мене хвалять. Хоча я сам щось принципово нове не придумую. Просто використовую все, що може мені допомогти у вирішенні завдання. Це і різного роду література, і думка фахівців, поради оточуючих. Тобто я все це вміло поєдную і втілюю в життя.

Чи згодні Ви з ними?

Скромно так: Згоден. (БС, ф.7)

Цікаво... **а я якраз у цьому собі цілком довіряю**, хоча чужа думка теж береться до уваги (але тут ще залежить від того, що за ситуація). Але іноді буває, що людина ще сама не усвідомила чогось у стосунках з якихось причин, а ти з боку можеш побачити якісь нюанси, які в принципі погано піддаються маскуванню, і які складно приховати. І іноді те, що можна побачити, сильно відрізняється від того, що люди хочуть показати або того, у що вони самі вірять. А через деякий час це починають помічати й інші люди, і сама людина. (БЕ, ф.1)

42. Оцінка і самооцінка є, але є і байдужість до цієї оцінки, не потребує оцінки

Багатовимірність, частіше Его

Приклади:

Чи вважають мене сильним? Ті, хто особисто знають мене і бачили в практичних справах, то скоріше вважають сильним. Ті, що перший раз мене бачать - 50/50. **Я свою силу не афішую.** (ЧС, ф.1)

Як вони сприймають ось таку твою зайнятість, те, що ти відключаєшся від усіх? Адже напевно не всі працюють у такому режимі?

Хто і як це сприймає мені взагалі-то все одно, я якось над цим не замислювалася.

Ні, не всі так працюють. Мене іноді дратує, коли бачу, що хтось сидить і в стелю дивиться...не можу зрозуміти. Ледарів не люблю. (ЧЛ, ф.1)

Якщо мене критикують за логікою, то мені дивно це чути. Взагалі-то навіть не пам'ятаю таких оцінок. Якби оцінювали мої прояви за ЧС, наприклад, найжджаю, то **дослухаюся тільки до близької людини**, щоб у майбутньому скоригувати свою поведінку, **решту послухаю, і зроблю по-своєму**. Перед близькою людиною можу почати виправдовуватися. **На думку інших, найімовірніше, не звертатиму увагу**. Взагалі не пам'ятаю таких оцінок, і мені вони байдужі за великим рахунком. (БЛ і ЧС, Ід)

43. Розгортання "кіноплівки часу" всередині аспекту, тобто постійне в часі простежування інформації по аспекту

Параметр часу (Тм)

Приклади:

Я пам'ятаю **новий рік, коли мені ще й 10 не було**. Тоді вся сім'я сиділа за столом. Була таємниця подарунка під ялинкою. Було багато незрозумілого, але вкрай цікавого. Я пам'ятаю **як всі минулі роки починаючи з того** ставали все гіршими й гіршими.

Останній же свій Новий Рік провів у гордій самоті й тиші. Нічого разючого не відбувалося, але сьогодні мене безумовно радує. **Все рухається плавно, місцями непередбачувано**, а значить ненудно. У сьогоднішні я чекаю змін.

Зміни обіцяють принести із собою сцену. **У недалекому майбутньому** будуть репетиції і, можливо, виступи. А в цілому все залишиться, як завжди, досить передбачувано. (БІ, ф.1)

У будь-який момент нашого донаукового або наукового розвитку ми живемо в центрі того, що я зазвичай називаю горизонтом очікувань ("horizon of expectations"). Під цим терміном я розумію сукупність усіх наших очікувань - як несвідомих, так і свідомих і навіть, можливо, навіть явно висловлених якоюсь мовою. У тварин і в немовлят теж є свої, різноманітні й різноманітні обрії очікувань, хоча, безсумнівно, на нижчому рівні усвідомленості, ніж, скажімо, у вченого, чий обрій очікувань значною мірою складається зі сформульованих певною мовою теорій або гіпотез

Що ж до питання **про часове відношення між** спостереженням, з одного боку, і горизонтом очікувань або теорій, з іншого боку, то ми цілком можемо припустити, що нове пояснення або нова гіпотеза, як правило, **слідє в часі** за тими спостереженнями, що зруйнували попередній горизонт

очікувань і в такий спосіб послуговували для нас спонукальним стимулом до спроби нового пояснення. Це не слід розуміти в тому сенсі, що спостереження, як правило, передують очікуванням або гіпотезам. Навпаки, кожному спостереженню передують очікування або гіпотези, конкретніше - ті очікування, які утворюють горизонт очікувань, що надає цим спостереженням їхньої значущості. Тільки так можуть вони досягти статусу справжніх спостережень... (БЛ, ф.1)

Від речей різних років випуску - різні відчуття. Це порівняти можна з різними відчуттями, коли ти на підборах і при параді - і в старому спортивному костюмі... або коли ти в інтер'єрі дерев'яному і хай-тек... загалом, різний стан абсолютно.

І ось за цією різницею можна в просторі ходити, а можна в часі. "У часі" навіть інтенсивніше переживання (БС, ф.1)

Не просто "людські переконання змінюються", а "науково доводиться" хибність і хибність попередніх переконань, хоч би якими сильними і поширеними вони були...

Тобто це свідчить про те, що навіть невірне і хибне переконання може бути дуже поширеним і опановувати уми переважної більшості людей. І з усією завзятістю поширюватися...

Адже істина - вона не в уже наявних **до цього моменту** знаннях. І не в тих, які можна було б дізнатися **в майбутньому**.

Істина - абсолютна і не залежна від того, відома вона чи ні. Вона існує в незалежності від суб'єкта, який її намагається пізнати.

"The Truth is outside our reality and the Reality it's just our imagination". Це говорить про те, що як би ми не прагнули пізнати "Істину", те що ми пізнали - лише наша уява того, що може бути істиною. Але насправді - істиною може й не бути... А все те, що ми пізнали - може виявитися помилковим. (ЧІ, ф.1)

Людина - вершина еволюції? Думаю, що ні. Швидше, її вістря. Поки крутиться Земля і світить сонце, еволюція триватиме. Хотілося б перенестися на мільйон років уперед і подивитися на нашу планету і види, які будуть її населяти...

Поясніть, будь ласка, детальніше цю думку... Чим вершина еволюції відрізняється від її вістря? Якщо не людину, то кого (що?), на Вашу думку, можна було б назвати вершиною еволюції?

Вершина в мене асоціюється з горою. Чи росте вершина в гори? Ні, тільки знижується: це природний геологічний процес. Вершина - це щось фіксоване, застигле, завершене. І само собою зрозуміло, що вище цієї вершини теж нічого немає і не буде. Коли я говорив, що людина - вістря еволюції, у моїй уяві вималювався образ стріли, що летить уперед. Тобто я хотів сказати, що **еволюція триває, зараз людина перебуває на вістрі цієї стріли, тобто на цей момент таки вона є вершиною, але цей стан справ не є статичним: він має розвиток у часі й може змінитися.** Ось така була закладена сюди думка, вибачте, якщо виклав не зовсім зрозуміло. (БІ, ф.1)

44. Ототожнення себе з даним аспектом = Я
Або аспект прирівнюється до життя

Параметр часу (Тm) (перша функція)

Приклади:

Робота потрібна для того, **щоб відчувати свою присутність у цьому світі**. Приміром, лежання під пальмою і самоспоглядання - не є роботою, але якщо в результаті цього людина змогла щось змінити (наприклад, вона винайшла велосипед, заснувала нову релігію або просто придумала, як діставати кокоси, не залазячи на пальму), тоді це лежання можна назвати роботою. (ЧЛ, ф.1)

Звісно, емоції - **це життя, без них не уявляю світ**, це буде цілковита антиутопія, як фільм Еквілібріум, там дуже гарно розглянуте питання, що буде зі світом без емоції та краси. **Як взагалі можливо в такому світі жити? (ЧЕ, ф.1)**

Індикатори знаку функції

45. Відхід від негативу за можливості орієнтуватися в зоні мінуса

Мінус

Функція "мінусова", якщо людина орієнтується в зоні "мінуса", може за необхідності зануритися в нього. Але віддає перевагу знаходженню в зоні "плюса"

Приклади:

Я не конфлікую з людьми насправді, якщо мені люди не цікаві й не важливі, я тримаюся від них подалі. У моєму оточенні я якось з усіма домовляюся, у мене всі адекватні.
Якщо Ви потрапляєте в ситуацію конфлікту? Хтось свариться, лається?
**Я піду геть. Я не буду там перебувати. Я не буду намагатися їх помирити. Чому я маю брати участь у чужій сварці?
А у своїй?**

Тягне іноді пособачитися. Але рідко, але ні з ким. Але в душі є таке. От іноді ось так от від душі, як кажуть німці, випустити свиню, пособачитися тягне. (Мінус БЕ, ф.1)

46. Уникнення негативу за повної відсутності орієнтації в зоні мінуса

Плюс

Функція "плюсова", якщо людина не орієнтується в "мінусі". Вона уникає "мінуса", бо губиться в ньому, не знає, як реагувати на "мінус"

Приклади:

Негативні емоції... Ви знаєте, я не можу описати це, я просто знаю, що **мені не вистачає якоїсь внутрішньої енергії в цей момент**. Якщо мене хтось перекидає емоційно в негативний настрій, якщо комусь це вдається, то в такому настрої **в мене різко падає моя працездатність, мені нічого не хочеться робити, у мене зникає воля до життя, зникає бажання взагалі жити. Хочеться лягти, закритися ковдрою і нічого не чути. Люди, які**

доставляють мені неприємні емоції, вони довго біля мене не тримаються. (Плюс ЧЕ, ф. 7)

Я не можу сваритися, не можу припиняти з кимось спілкування, навіть якщо воно для мене складне і неприємне. Я буду страждати, буду себе сварити за слабовільність, але стосунків не розірву і негативного ставлення не покажу. (Плюс БЕ, ф.8)

Людам властиво занурюватися в роздуми в деякі періоди їхнього життя. Коли не вистачає сил і бажання щось змінювати, коли немає радості від того, чим ти займаєшся. Це стан апатії, в'язкий як болото. Він засмоктує в себе і забирає бажання, забирає все, навіть надію. У ньому можна сумувати вічно, оскільки час теж перестає хвилювати. Існують такі смутки, з яких народжуються великі твори, це нормально. Однак апатія, про яку я говорю, після себе залишить лише висушене тіло, забере душу. Як чорна діра. **Лише помітивши її наближення, я всіма силами вириватимуся з її лап, потрібно зробити все, щоб не потрапити туди.** Ні-ко-коли. Але ж деякі живуть у цьому вакуумі, і їм начебто навіть нормально там живеться. Смакують свою жалюгідність. Мені цього не треба, дякую. Утримаюся, мабуть. (Плюс ЧЕ, ф.2)

47. Починає відповідь із прикладів, немає узагальнення

Плюс

Приклади:

Що таке від загального до часткового, що таке від часткового до загального? Наведіть приклади.

Наприклад, для електротранспорту необхідні джерела живлення, тобто нерозумно чекати тролейбус на зупинці, де немає тролеїв.

Ну, і якщо на вашій зупинці є дрови - то тут ходить електротранспорт (Плюс БЛ, ф.1)

Що таке ієрархія систем? Наведіть приклади?

Щодо ієрархії систем, мені здається, простіше спочатку навести приклад, бо дати визначення досить складно) Сонячна система->сузір'я->галактика->галактичне скупчення->Всесвіт. Або ж можна спуститися в мікросвіт. Будь-який предмет складається з молекул, які пов'язані між собою за посередництвом молекулярних зв'язків у кристалічну решітку (якщо предмет металевий, звісно). Самі молекули складаються з атомів. Атом це електронейтральна система ядра і електрона або електронів на орбіті. Ядро теж своєю чергою складається з протонів і нейтронів, які складаються з кварків. Дуже гарний приклад, як мені здається. (Плюс БЛ, ф.2, СЛЕ)

48. Конкретизація, відхід у деталі

Плюс

Приклади:

Якщо людина готова вислухати і дати конструктивну відповідь на **конкретне запитання**, то можна говорити про її професіоналізм. Якщо ухилитиметься від відповіді або **говоритиме якісь абстрактні фрази**, намагатиметься навести мені якісь інші явні переваги цього продукту, то я їй уже не довіряю, **мені потрібно отримати відповідь на конкретне запитання**. (Плюс ЧЛ, ф.1)

Простір... життєвий, ось що таке особистий простір легко, що таке просто простір теж, а ось життєвий... Не замислювався... Напевно, це все те, що оточує людину, з чим вона взаємодіє тим чи іншим чином. **Сюди належить і фізичний простір, крісло, робочий стіл, будинок, робоче місце, автомобіль... сюди ж належать друзі, родичі, приятелі, сім'я, сюди можна віднести і її захоплення, хобі... та все що завгодно, що має для конкретної людини якийсь сенс**. (Плюс ЧС, ф.6)

...мої друзі... відзначають у мені такі риси, як щирість, відвертість, оптимізм, своєрідний погляд на речі.

А в чому своєрідність твого погляду на життя?

Не на життя - на речі! Ну, я так розумію, вони мають на увазі, що я речі під якимось своєрідним кутом бачу, можу порадити, як викрутитися з тієї чи іншої ситуації, розклад нібито дати.

А що ти розумієш під словом "речі"?

Погляд на життя - це щось більш глобальне, на речі - більш конкретне.

Ну, життя - це ніби поле взаємодії речей. (Плюс ЧІ, ф.1)

49. Локальність, обмеження, звуження сфери компетенції

Плюс

Вітал, якщо людина стверджує тільки своє індивідуальне розуміння

Приклади

Що таке життєвий простір?

Ви знаєте, у мене, напевно, такого поняття як життєвий простір у **великому, широкому сенсі, немає**.

У мене є моя квартира, я стежу за тим, щоб вона була в досить комфортному стані. Там акуратно все, чисто, прибрано завжди...

Приїхавши в якесь місто, я насамперед дбаю про те, щоб було створено **мою особисту життєву інфраструктуру**: щоб у мене завжди з собою були документи, гроші... ну власне все, бо решту можна придбати. Я дбаю на місці, щоб у мене був телефон, щоб був транспортний засіб і щоб було місце переночувати. Тобто приїхавши, я забезпечую собі **мінімальну структуру життєзабезпечення**. У будь-якому місті я купую "сімку", шукаю місце, де можна переночувати, і шукаю, які транспортні засоби вигідніші, припустімо, якщо я частіше приїжджаю в якесь місто і мені якийсь таксист, припустімо, прийнятний, я записую його телефонний номер і потім уже з ним спілкуюся. Тобто інфраструктура створюється відповідно до ситуації. **Але назвати це життєвим простором я не можу**. Назвати Київ своїм життєвим простором я не можу. Хоча ось у Харкові я почуваюся як удома.

У квартирі в друга, у якого зупиняюся у Харкові, є коробочка з приладдям. Можна сказати, що **в цій квартирі є свій особистий простір**. (Плюс ЧС, ф.2)

Надмірні емоції проявляти не припустимо. Емоції, які привертають підвищену увагу оточуючих проявляти не варто. (Плюс ЧЕ, ф.3)

Усілякі сюсюкання і застосування зменшувально-пестливих імен (на кшталт: Юлічка, Сашенька, сонечко, кошенятко, зая) у спілкуванні - **це явно не моє**. Сама не вживаю, і від багатьох не хотіла б чути таке на свою адресу (особливо малознайомих, незрозумілих усяких мужиків, та й від подруг теж, еее... якось воно не йде....). (Вітал ЧЕ ф.7)

Негативним емоціям, горю або печалі, завжди співчуваю, але вважаю за краще просто мовчати, видом показуючи, що співчуваю. І мене іноді трохи коробить, коли люди щось починають говорити. Хоча я розумію, що вони так висловлюють своє співчуття, **але особисто мені це здається якимось неприродним**. За принципом "ну що толку від слів". Хоча, може, я й не права. (Вітал БЕ ф.7)

Якщо під шаблоном мати на увазі фото моделей і просто моделей, то не знаю, наскільки вони підходять під шаблон краси - я вічно знайду в них якісь вади. Є в мене одногрупниця - модель. Я б, звісно, не сказала, що вона прям така красуня - там і кола під очима, помітні за кілометр (її фотографії навіть фотошоп не може виправити - кола все одно видно), і волосся сухувате, вії рідкуваті, тіло таке собі - бачила я й трохи кращі. А теперішня мода на анорексичних моделей - це ж кошмар! Я взагалі-то не купую всіляких жіночих журналів, але один раз проглянула мигцем у супермаркеті. Так це ж страх! Дівчата-моделі а-ля скелет. І це еталон краси? **У мої уявлення він не вписується!** (Вітал БС, ф.8)

50. Спрямованість всередину області

Плюс

Приклади:

Що ти будеш робити, щоб відстоювати або розширювати свій життєвий простір?

Нічого. Тому що це неможливо в даних умовах мого життя.

А які є способи розширення цього простору?

Не знаю

А захисти?

У мене єдиний захист - це емоційний - це закритися. **Єдиний мій простір - це я і ось якийсь відрізок навколо мене, це єдине, що в мене є.** І його зберегти я можу тільки емоційно. Якщо я не хочу, щоб зі мною говорили, спілкувалися, не хочу сприймати того, що мені кажуть, то я просто відгороджуюся від цього. Воно або до мене взагалі не дійде, нашттовхнеться на стінку, або увійде і вийде, не затримуючись.

Але в мене є виділене для мене місце, але ніколи не було, щоб щось належало особисто мені, хоча б частина шафи, частина тумбочки.

А це важливо?

Дуже важливо. Мені важливо, щоб це було моє, щоб я знала, що речі лежать ось тут, і ніхто не буде там ритися, шукати щось, переривати, і, прийшовши в черговий раз, я чогось не знайду на місці. (Плюс ЧС, ф.2)

51. Вибір тільки позитивної (за якістю) області

Плюс

Приклади:

Який емоційний стан для Вас звичайний?

Спокійний, доброзичливий, зосереджений. Оптимістичний, позитивно налаштований. (Плюс ЧЕ, ф.3)

Проаналізував, як я проявляю емоції в компаніях із близькими мені людьми. Рідко негативні емоції застосовую, **позитивні набагато частіше, не люблю вантажити людей, більше люблю запалювати в них гарний настрій.** Якщо настрої погані, то буває що проявляю їх, але в компаніях зазвичай відновлююся і все добре. (Плюс ЧЕ, ф.1)

Трохи задумався над цим. Виявляється, у мене не виникає навіть думок про якісь там "негативні якості" своїх друзів. **От немає цих якостей і все.**

Частково, напевно, тому, що люди, які ці самі "негативні якості" проявляють, просто не потрапляють мені в друзі. "Фейс-контроль" не проходять.

Але цікавіше те, **що мені просто не думається в таких категоріях (пошуку негативних якостей).**

Навіть приклад є - колись у школі (клас, напевно, 6-7) твір писали, треба було "з усіх боків" описати свого друга, до того ж зазначалося, що треба описати і позитивні, і негативні сторони. Так мені потім друг казав - "ну я в тебе якийсь надто ідеальний вийшов, єдине, що можу трохи полінуватися". І вчителька теж якось так сприйняла. Але я ж насправді так бачив (Плюс ЧІ, ф.6)

Які є стратегії нападу? Чи можете Ви їх застосувати? Коли напад виправданий? Чи вважаєте за можливе зайняти чужу територію і коли? Стратегії нападу... Коли я прочитала таке запитання в такій анкеті, я думала, що від мене потрібні якісь назви. Ось. Стратегії нападу: залякування, а потім удар; там, не знаю, агресивний прояв себе, потім удар. Тобто можна психологічно нападати також, **я просто не зовсім розумію, що мається на увазі під стратегіями нападу. (Плюс ЧС ф.1, СЕЕ)**

"По суті, я і застосовую стратегії нападу, але це якщо того вимагає ситуація."

Могли б навести приклади таких ситуацій?

Блін, це важко виявляється!... Не знаю, мені важко про стратегії говорити. - Адже це щось методичне і планомірне. А я не можу розписувати, я дію за ситуацією. А! І ситуації в голову лізуть тільки як загальна фраза... загальний образ. **Захист своїх кордонів і способу мислення! Убийте, нічого в голову іншого не лізе. (Плюс ЧС ф.1, СЕЕ)**

52. Відсутність орієнтації в царині негативу

Плюс

Приклади:

Опишу реальну ситуацію зі свого шкільного життя, коли я намагався свідомо ненавидіти свого однокласника. Справа була десь у сьомому класі. Був у мене однокласник, який мені був не симпатичний. Тобто явно не подобався. Не пам'ятаю, чому, може, у нас був черговий конфлікт у цей час, але я вважав за необхідне "зненавидіти" його трошки в той момент, коли вчителька викликала його до дошки. Ось стоїть він біля дошки - добре видно, неприємний весь такий. **Я намагаюся здобути у своїй душі погане ставлення до нього, тобто відчуті у всій глибині, наскільки він мені неприємний, і раптом на превеликий свій подив помічаю, що не виходить.** Усе начебто складається як треба: і неприємний він мені, і хочеться якось душу відвести і таке інше, **але не можу я ось так активно ненавидіти, і все тут.** Максимум що я зміг - це відчуті відстороненість і дистанціювання від нього.

Я тут перечитую фантастичну повість Станіслава Лема "Повернення із зірок". Там описується, як у майбутньому люди винайшли щеплення проти агресії. Його роблять дітям - і далі впродовж усього життя вони не можуть навіть помислити про акт агресії щодо людей або тварин (савців тобто) Тобто така думка викликає фізичну відразу. **Напевно, внутрішнє відчуття від необхідності бути в поганих стосунках приблизно схоже на це. Це так зливається з єством, що між "не хоче" і "не може" практично немає різниці.** (Плюс БЕ, ф.1)

53. Відмова від публічності, не демонструється людям

Плюсова функція відмовляється від вираження мінуса, тому що людина сама не орієнтується в цій царині
Вітал

Приклади:

І ще я б спостерігала два прояви: **для себе і для соціуму.** Вони, як мені здається, відрізняються. Наприклад, для себе я перебуваю скоріше в нейтральному стані і, можливо, похмурому (серйозному), **і відчуваю межу опускання, за яку не можна заходити, бо інакше, розумію, що це стане некерованим і витягнути себе буде важко.** Я буквально відстежую, щойно з'являються ознаки такого мінуса, **то прагну відразу якось підвищити тонус,** частіше цікавою справою, відволіктися треба, не допускаю думки, які призводять до мінуса. Іноді музика підніме тонус, але я її спеціально не використовую, просто так іноді виходить, і я відзначаю, що допомогла.

На людях я змінююся однозначно, тут певний піднесений настрій просто зобов'язаний бути: посмішка на обличчі. Причому все це не штучно, все відбувається природно. При близьких людях це не відбувається так явно, там можна тримати тонус нижче, але якщо на мене уважно дивляться, я помічаю, що відразу в мене на обличчі з'являється посмішка, як знак: усе ОК. За незнайомих, які прийшли до тебе в гості, або ти в гостях, усмішка - так чи інакше з'явиться. Потрібно показувати всім гарний настрій. Це святе.

Поридати-поплакати - це в моєму розумінні поганий стан. Краще в нього не потрапляти. Тільки в крайньому разі, якщо тебе вже рве, і ти нічого не можеш із цим зробити. До того ж буду стримувати себе навіть наодинці з собою. **На людях узагалі - табу.** Це має бути щось надзвичайне, якщо я всіх послала і плачу. (Плюс ЧЕ, ф.3)

Я загалом депресію намагаюся не проявляти зовні, взагалі намагаюся не показувати, що мені погано, особливо на далекій дистанції. Не люблю, коли мені співчувають або, гірше того, жаліють. Є зворотний зв'язок - розповів людині про свої неприємності - вона висловлює мені співчуття, теж засмучується - загальна атмосфера стає похмурою і сумною - мені ще гірше. Тож **проблемами й бідами не ділюся**, поки взагалі не стане нестерпно. Через це схильний навіть у важких ситуаціях поводитися так, ніби зі мною нічого не сталося. (Вітал ЧЕ, ф.7)

54. Охорона, захист локальної зони

Плюс

Приклади:

Життєвий простір. Одразу думка: **мій дім, але це не все, не менш важливе це - особистий простір, тобто простір навколо мене (що більший, то кращий).** У мене якось не дуже взаємодіють поняття "життєвий простір" і "коло спілкування". **Життєвий простір недоторканий. Стороннім вхід заборонено. Здебільшого так.** Ну, в гості я можу, звісно, запросити, але це ж у гості. Але так що б я комусь дала можливість вторгнутися в мій життєвий простір? Ні. Ось, наприклад, я погано не переносю сторонніх у будинку (особливо тривалий час) - відчуваю дискомфорт, тому рідко когось запрошую.

Був колись час, що я з батьками жила в одній кімнаті. Начебто нормально було. Але все одно хотілося мати свою територію. **Я, звісно, і тоді охороняла свою територію: не давала займати моє ліжко, письмовий стіл.** З мамою було нормально в цьому плані - вона поважала право на територію. Це тато якось не дуже усвідомлював де чия територія. І я не могла висловити йому своє невдоволення, тому що відразу ж будуть наслідки, про які я б ще й пошкодувала.

Потім я стала жити у своїй кімнаті. Ну що я можу сказати - це чудово. Я б не проти і цілим будинком володіти. А взагалі, добре бути господинею самій собі. Якщо до життєвого простору зарахувати речі, що належать мені, то можна і про речі поміркувати. Не люблю давати комусь свої речі. Знаєте, є люди, які погано розуміють, що річ чужа і не погано б було запитати дозволу, перш ніж узяти.

Реальна ситуація. Подружка прийшла до мене додому. Поки я сходила на кухню і повернулася назад у кімнату, вона вже встигла схопити диск, що лежить у столі (!). **Чесно кажучи, я була страшенно зла, коли побачила. Але нічого не сказала. Тільки подивилася на неї (начебто навіть якось зовсім швидкоплинно подивилася).** І вона мені каже: **Все! Кладу на місце, інакше ти з'їси мене своїм поглядом...** Цікаво, що подібне трапляється не вперше. Мабуть, за моїм поглядом дуже помітно, те, що я не сказала в голос. **Хоча я можу і прямим текстом заявити: "не бери мій телефон!" або там "не заходь у мою кімнату!"**. Намагаюся стримувати

себе до певної міри, щоб не подумали, що я страшна власниця. (Плюс ЧС ф.1, СЕЕ)

Якщо, припустімо, мені потрібно допомогти своєму близькому і для цього перетнути все місто, а грошей у кишені ні копійки, я як завгодно, за допомогою чого чи кого завгодно (чи то попутнім транспортом, чи то прохання грошей на вулиці, чи то в метро прохання безплатно проїхати) допоможу. Я справді, якщо це екстрено і не потребує зволікань допоможу. Якщо треба прихистити в себе знайомого, якому поки що ніде жити, я, якщо не в себе, то у своїх знайомих попрошу, щоб він пожив тощо. Тобто в екстрених ситуаціях на мене можна розраховувати - я натисну на кого завгодно, але доб'юся. Для себе я таке роблю, але рідше, і щоб я таке зробила, мене треба розлютити, штовхнути тобто - але якщо штовхнули, то полетіла і всі побачили. (Плюс ЧС ф.1, СЕЕ)

Коли напад виправданий?

Напад виправданий, якщо він є захистом. Це вже, напевно, тактика нападу, за контрастом зі стратегією. **От коли я була класі в шостому, то дізналася, що мій брат (на 2 роки молодший) пішов за школу битися. Прибігла туди, і побачила, що хлопець із класу його б'є. Це жах такий був, просто дивитися було неможливо, у мене ментально включилася реакція. Я підбігла, відтягла цього хлопця, сама йому напощадила як слід і брата увела.** (Плюс ЧС ф.6, ЕІЕ)

55. Орієнтація в царині негативу

Мінус

Приклади:

Ви не боїтеся посваритися?

Ні.

А чому?

Вони мені не потрібні насправді. Мене не цікавлять люди настільки, я від них не залежу. **Я крім свого сина в принципі нікого не люблю... А решта людей мені не настільки важливі. Ну, образився і образився, твоя справа, твої проблеми. Мене це не стосується.** (Мінус БЕ, ф.1)

Сама своє негативне ставлення постараюся приховати, якщо мене не доведуть. Хоча кажуть, у мене і так на обличчі буде написано. **Можу ненавидіти когось. Погано можу ставитися довго, навіть рік і більше, а потім притупляється.** Або подразник пропадає, або на новий увага переключається. (Мінус БЕ, ф.2)

До Вас хтось виявляє явно негативне ставлення. Ваша реакція? Чи можете самі висловити (показати, проявити) людині своє негативне ставлення до неї? Якщо так, то як? Чи можете довго погано ставитися до людини? Чи прощаєте Ви образи?

Якщо незаслужено, то реакція теж піде негативна, швидше за все. Так, можу висловити, зазвичай невербально, своє ставлення, причому, найімовірніше, так і буде. Як? По-різному, **можу ігнорувати, можу дивитися презирливо, можу в'їдливо, можу хамити, можу взагалі сильно грубити або вдарити,**

але для цього серйозний привід потрібен. З приводу довго - залежить від причини образи і від подальших дій кривдника. **Так прощаю, але треба постаратися, щоб я пробачив.** Зазвичай образа минає досить скоро, але вона змінюється презирством або байдужістю. (Мінус БЕ, ф.7)

Або ось ще про сильні емоції. Я почуваюся по-справжньому живою тільки після таких "емоційних гойдалок", коли **сильні негативні емоції змінюються не менш сильними позитивними**, причому останніми мають бути саме позитивні емоції. Навіть якщо остання емоція не дуже яскрава, то вона позитивна. Загалом увесь кайф від цих емоційних гойдалок у тому, що **на контрасті з негативними емоціями позитивні ще яскравішими і кращими здаються.** Ось тільки тому і мирюся з негативними емоціями. А от якщо позитивних емоцій немає, то можна і в депресії зависнути. (Мінус ЧЕ, ф.1)

56. Узагальнення є і є конкретизація

Мінус

Приклади:

Добре склалися, я б сказала, стосунки в процесі спілкування видозмінювалися в напрямку поліпшення. Боюся, я неправильно розумію запитання, бо **не знаю чим доповнити чи конкретизувати його.** Загалом **ні з ким не посварилася, нікого не ображала**, поводитися добре. (Мінус БЕ, ф.5)

Кілька слів про полігамію. Я вживаю цей термін не стільки у фізичному плані, **скільки в узагальненні всього спектра стосунків між чоловіком і жінкою.** Це може бути не тільки секс, але так само і звичайні романтичні побачення. (Мінус БЕ, ф.7)

57. Мінімалізм

Мінус

Приклади:

Як Ви створюєте затишок і комфорт?

О, я люблю затишок і комфорт. **Я створюю вільний простір і намагаюся не перевантажувати його багатьма деталями.** (Мінус БС, ф.2)

Подумалося. Але ж я ідеальним комфортом теж вважаю фактично "голі стіни". Сидиш у кімнаті й думаєш - **ось це б викинути нафіг, і це викинути, і взагалі половину всього під три чорти викинути, а іншу половину колись теж викинути, і буде красаааа.** (Мінус БС, ф.2)

58. Глобальність мислення. Абстрактне мислення

Мінус та/або перша функція

Приклади:

Немає дороги, ані царської, ані жодної іншої, яка з необхідністю веде від "даної" безлічі конкретних фактів до якогось загального закону. Те, що ми називаємо "законами" - це просто гіпотези, або припущення, які завжди утворюють частину деякої більшої системи теорій (власне кажучи, всього нашого горизонту очікувань) і які, відтак, неможливо перевіряти окремо. Прогрес науки полягає в пробах, в усуненні помилок і в подальших пробах, керованих досвідом, набутим під час попередніх проб і помилок. Жодну теорію ніколи не можна вважати абсолютно надійною; будь-яка теорія може стати проблематичною, хоч би наскільки добре підкріпленою вона не здавалася зараз. Жодна наукова теорія не є священною і недоторканою, що стоїть вище критики. Це часто забували, особливо в минулому столітті, коли на нас справляли таке враження справді чудові підкріплення деяких механічних теорій, які часто повторювалися і справді справляли таке враження, що ці теорії врешті-решт стали вважатися безсумнівно істинними. Бурхливий розвиток фізики в нашому столітті навчив нас краще в цьому розбиратися, і ми тепер побачили, що завдання вченого - піддавати свою теорію все новим і новим перевіркам, і що жодну теорію не можна оголошувати остаточною. Перевірка полягає в тому, що беруть теорію, яка підлягає перевірці, і комбінують її зі всілякими видами початкових умов, а також з іншими теоріями, а потім зіставляють отримані передбачення з дійсністю. Якщо це призводить до обманутих очікувань, до спростувань, то нам доводиться перебудовувати нашу теорію. (Мінус БЛ, ф.1)

На мою думку, **весь розвиток людства, всі досягнення і чудеса нашого світу** - це все амбіції, реалізовані або не до кінця, або просто спроби їх реалізувати, але все це амбіції. Коли з'являється людина, яка відчуває в собі силу **змінити щось, при цьому не в дрібних масштабах, а глобально**, ось це і є амбіції. (Мінус БІ, ф.2)

А очевидне - неймовірне. Гнучка тема. Наприклад паркан - це очевидне, а от велика китайська стіна - це неймовірне. Вода в каструлі - це теж очевидне, а шалений об'єм океану, або якщо зайти далі - нескінченність космосу - це неймовірне. Вчитися в школі - це очевидне, а стати великим світу цього - це неймовірне. АЛЕ!!! Неймовірне, не означає неможливе!!! Просто ці два поняття відрізняються масштабами і ймовірністю настання події. (Мінус БІ, ф.2)

Не просто "людські переконання змінюються", а "науково доводиться" хибність і невірність попередніх переконань, хоч би якими сильними і поширеними вони були...

Тобто це свідчить про те, що навіть невірне і хибне переконання може бути дуже поширеним і опановувати уми переважної більшості людей. І з усією завзятістю поширюватися...

Адже істина - вона не в уже наявних до цього моменту знаннях. І не в тих, які можна було б дізнатися в майбутньому.

Істина - абсолютна і не залежна від того, відома вона чи ні. Вона існує в незалежності від суб'єкта, який її намагається пізнати.

"The Truth is outside our reality and the Reality it's just our imagination". Це говорить про те, що як би ми не прагнули пізнати "Істину", те, що ми пізнали - лише наша уява того, що може бути істиною. Але насправді -

істиною може й не бути... А все те, що ми пізнали - може виявитися помилковим. (ЧІ, ф.1, **глобальність** базової функції)

59. Спрямованість назовні

Мінус

Приклади:

Чи вважаєте можливим зайняти чужу територію і коли?

Тільки в разі виконання якихось своїх цілей (тобто **захоплення не для захоплення, а для плацдарму до чогось третього**)

Які методи силової боротьби найефективніші і в яких ситуаціях?

Та різні методи залежно від ситуації.

Іноді треба **врізати** і бігти, а іноді втекти і **врізати...**, а іноді **врізати, а потім ще разок врізати**, щоб уже точно не наздогнав.

Які є стратегії нападу? Чи можете Ви їх застосувати? Коли напад виправданий?

Найкраща стратегія - **розвідка боєм, відволікаючий маневр на іншому фланзі та основний удар у розвідане місце (Мінус ЧС, ф.2)**

Як Ви можете змусити себе та інших? Якими методами? Натиснути вмісте? Якщо так, то, як це відбувається?

Себе зазвичай змушую словами: ти зобов'язаний це зробити. Хоч би що там було, але зробити. Через не хочу і не можу. Якщо взявся за справу, то доведи її до кінця. Природно, що не завжди це виходить. Та й не завжди це треба. Але загалом так.

На інших зазвичай підвищую голос, **наближаюся впритул до людини**, можу накричати як слід. **Можу, звісно, і стукнути**, але я собі цього не дозволяю. Вважаю, що це прояв слабкості. До того ж у мене таке відчуття, що якщо почну розпускати руки, то я почну, як завжди, виконувати завдання на всі 100%: **добити**.

Але негативні емоції якимось треба випускати. Тому **можу кинути в бік предмет який-небудь. Або стіл перевернути**.

А так, загалом, усе якимось у комплексі виходить. І голос, і жести, і міміка обличчя, і слова. **Усе це сприймається людиною, як наїзд і тиск (Мінус ЧС, ф.1)**

60. Починає оцінку інформації від мінуса (від негативу, від глобального масштабу)

Мінус

Приклади:

Все має бути ідеальним! Фасон, колір мені пасує, модель сидить точно по мені (**не обтягує, і не збирається в складки**), всі мої достоїнства підкреслені, а недоліки сховані, загальне враження - гарно, елегантно (**навіть недбалість має бути елегантною**), частіше стримано, обов'язково оригінально (це не завжди тотожне "обов'язково модно"). **Одяг не повинен сковувати рухів, колотися або вимагати постійної уваги (поправляти, підтягувати тощо).** (Мінус БС, ф.2)

Светрик пасує до волосся, але **не пасує** до кольору обличчя, якби обличчя було біле, виглядало б краще, **загальне враження - не дуже**, було б краще, якби вона вибрала собі якісь червоні або жовті відтінки.

Я, коли на людині бачу, то про себе зазначу, що **кольори не пасують**, бачу, личить їй цей відтінок чи ні. Наприклад, я написала червоні або жовті, але вони теж же різні бувають.

Вона одягається більш екстравагантно, ніж я. Деякі речі в неї мені **зовсім не подобаються, я б їх не одягла - волани, жабо, гола спина... мені це не подобається...** Сумки в неї, на мій смак, замалі, я віддаю перевагу тому, щоб у сумку могла покласти ще й книжку та якийсь фрукт, але **величезні сумки теж не люблю**. Є у неї кілька хороших костюмів, а деякі мені **здаються надто строкатими, багато чого зайвого на них**. Ну і, звісно, колірна гама одягу в нас різна, наприклад, у неї улюблений колір червоний, він їй пасує, а я **червоний не люблю, це не мій колір**. Вона носить дуже багато біжутерії, великі навушники, а мені все це не подобається, я віддаю перевагу просто ланцюжку, і сережки якісь маленькі, я люблю срібло. Коротше, я люблю більш зручний одяг, класичний стиль... Але, загалом, мені подобається, як вона одягається, це її стиль, це їй личить.

Мені подобається, як у неї обставлена квартира, але на мій смак **дуже багато непотрібних брязкалець**. (Мінус БС, ф.2)

Наприклад, на роботі вимагаю логічність і послідовність у роботі. У суперечці, якщо помічу нелогічність у висловлюваннях, то скажу про це. **Не люблю, коли щось пояснюють хаотично**, і якщо не зрозумію, то так і скажу, що нічого не зрозуміла, щоб ще раз пояснили, або запитань купу почну ставити.

Не люблю непослідовність у вчинках, коли говорять одне, а роблять зовсім інше. (Мінус БЛ, ф.7, + раціональність)

Я озираюся по сторонах і страждаю. Я не бачу краси, я бачу розруху, сміттєві баки, папірці, пакуночки, засохлі рослини, скрізь бички від цигарок, відсутність бордюрів, траву, яка повзе на залишки тротуару, який зрідка латають, бур'яни, витоптані стежки газонами, заплювану жуйками плитку, розписані стіни, заліплені оголошеннями стіни, стовпи, неполивані газони, відсутність лавочок, відсутність урн... я бачу суцільну розруху. Мої очі постійно нишпорять по всіх цих "красотах", і чутливість поступово притупляється. Як у людей, які весь час слухають гучну музику, втрачається слух, так у мене втрачається чутливість, іноді мені здається, що вже не зможу нічим захоплюватися, настільки отупіла.

На перехресті стоїмо, чекаємо сигналу світлофора, раптом згадую про Присутність і включаюся сенсорно у світ. Мене шарахнуло таким смородом, що тут же вимкнула всі "приймалки". Ви не уявляєте, яким повітрям ми дихаємо. А я не уявляла, що так відключаю свої сенсори, щоб "виживати". (Мінус БС, ф.2)

У чому полягає послідовність викладу?

Немає відхилень від предмета обговорення, немає всіляких "ліричних відступів" на сто сторінок, **немає порушень** часового континууму (виняток - коли спершу розповідається основна суть, підсумок, а потім уже йде пояснення, чому, чому і як так вийшло). (Мінус БЛ, ф.5)

61. Перерахування спогадів того, як зазвичай буває, повторюється

Вітал

Приклади:

Співчуття - це співпереживання людині. Коли ти відчуваєш, що всередині в тебе щемить від того, що людині погано, або ти радієш від того, що людина радіє, або ти відчуваєш, що їй страшно. Загалом, коли в тебе щось усередині відгукується. Іноді співчуття просто немає і все. Ось порожньо всередині й нічого не ворухнеться. Не знаю, чому. А іноді навіть сльози виступають. Я не знаю, чому і коли. (Вітал БЕ, ф.5)

Співчуття - це душевна підтримка. Воно потрібне, коли в житті трапляється щось непередбачуване, страшне, чого змінити не можна: смерть, розорення, розрив у стосунках; коли зникає ґрунт під ногами; коли ми губимося і не можемо мислити тверезо. Ця допомога може бути різною. Усе залежить від ситуації, і від конкретних людей.

Одним потрібно почути, що все буде добре, буде нове, цікаве і життя не закінчується. А іншим потрібно відчути, що вони кохані й потрібні. Іноді просто потрібно, щоб хтось знав про твою проблему і думав про тебе. Хтось може допомагати порадами, діями, зміною обстановки і реальності, новими враженнями. Хтось помовчить поруч і зніме тривоги. А хтось може просто думати і переживати далеко і це теж допоможе.

Немає точних рецептів, як потрібно проявляти співчуття і як не потрібно. Усі способи хороші. Є тільки один обов'язковий параметр - щирість. Нещирі, шаблонні, надумані співчуття залишають неприємний осад. Потрібно бути собою, тоді вийде допомогти якнайкраще. (Вітал БЕ, ф.8)

62. Автоматизм. Відбувається само собою, не відстежується усвідомлено, усвідомлюється **постфактум.**

Вітал

Приклади:

Мені здається, що не можна так стосунки поліпшити або погіршити. **Вони або є, або їх немає.**

Ну, якось так одразу, або з людиною легко спілкуватися, і ти спілкуєшся і не думаєш, що там, треба запитати щось таке, щоб щось сказати. **Або йде розмова,** йде якість спілкування, якийсь обмін інформацією, і це приносить задоволення і тій людині, і мені теж. **Або цього немає.** (Вітал БЕ, ф.6)

Наскільки ви ефективні в наїздах?

Досить ефективна.

А що дозволяє так стверджувати?

Напевно те, що... не знаю... може, я...

Якщо потрібно, це буде ефективно (сміх) жаж просто якийсь...

Чому?

Тому що важко класифікувати якусь сферу, **яка просто є в тобі і ти застосовуєш у житті...** (Вітал ЧС, ф.8)

Наїзд - це коли людині щось треба і вона досить агресивно дає тобі це зрозуміти. Справляюся коли як, якщо був готовий, то піде відповідна реакція, якщо ні, то можу в ступор впасти. **Якщо є час подумати, то добре, бо часто відсіч і реакція якась спонтанна, тільки потім починаєш думати, що треба було так і так зробити.** (Вітал ЧС, ф.6)

Чи є виправданням поганої поведінки те, що людина просто не навчена поводитися?

Ну якщо вона не навчена поводитися, то для неї це буде абсолютно нормальним. Але інстинкти хоч якісь елементарні мають спрацьовувати, тому якщо вона перегинає палицю, то ні, не слугує виправданням, в інших же випадках можливо...

Як можна зрозуміти, що людина перегинає палицю?

Ну як як, та ось так, відчувається це, коли розумієш, що не варто так... **У мене про "перегин палиці" спрацьовує якийсь підсвідомий рубильник, коли відчуваєш, що все, досить, пора зупинитися.** (Вітал БЕ, ф.7)

На пішохідному переході йде дівчина з милицею, і тут мчить маршрутка, і спочатку навіть не гальмує, а сигналізує і мчить, зрештою загальмував він від неї за 10 сантиметрів, мало не збив, коротше. Висунув голову і щось їй крикнув. Повторюся, дівчина з милицею і йшла по переходу. **Коротше слова в мене на автоматі полетіли, через усю дорогу щось кричав матюками на водія, добре, хоч морду не пішов бити, хоча можна було.** Габарити великі в нього й обличчя не спотворене інтелектом, тому якби конфлікт мав розвиток, він би мене швидко відшмагав. **Але коли матюкав його, якимось не замислювався, тільки потім доперло.** (Вітал ЧС, ф.6)

Чи можете ви самі з власної волі увійти в негативний стан, якщо ні, то як у нього потрапляєте?

Не можна сказати, що з власної волі. **Просто це чомусь трапляється**, коли накопчується хвиля неприємних подій. Або, можливо, втома якась накопичується, яка енергію з'їдає і вже кожна подія сприймається як неприємність. Швидше так - енергетичний потенціал низький і, як у тому анекдоті, виходить: "Докторе, я не параноїк - просто всі навколо намагаються мене дістати..." (Вітал ЧЕ, ф.7)

У процесі однієї зустрічі людина, звісно, багато чого може проявити, але далеко не все. Та й у мене все одно є якісь фільтри сприйняття, зумовлені моїм поточним станом. Тому важко відповісти. Скажімо, ті характеристики, які зараз важливі, на кшталт "можна/не можна довіряти", "як поставиться до моїх головних інтересів", "чи впишеться в мою поточну мету", - сприймаються дуже швидко, адже мені це підсвідомо важливо. І я вже одразу ними керуюся. А про інші можу взагалі не замислюватися, поки не знадобляться мені чи комусь, **а потім раптом з'ясовується, що я вже маю про них уявлення. Я б сказала ємко, що здебільшого не парюся з цих питань, воно саме за мене робиться.** (Вітал ЧІ, ф.8)

63. Звичність, відсутність постійного відстеження

Вітал

Приклади:

Іноді під час першого знайомства людина здається страшенькою, а потім **звикаєш** і бачиш красу. Можливо, красивим є те, що **звичне** і тому приємне погляду? (Вітал БС, ф.7)

Чи відповідає Ваш внутрішній емоційний стан тому, що Ви показуєте назовні (коли весела, плачете, кричите, злитесь)?

Зазвичай я намагаюся стримувати себе в прояві емоцій, як позитивних, так і негативних.... Так, повертаючись до запитання - стан **зазвичай** відповідає, залежно від ситуації змінюється ступінь вираження цього стану. (Вітал ЧЕ, ф.8)

*Розкажіть про те, як склалися стосунки з оточуючими за минулий день. Та все **як завжди**, з кимось спілкувався, когось "посміхав", когось, можливо, дратував, з кимось фліртував, когось ревнував, і т.д. (Вітал БЕ, ф.7)*

З якістю речі, що купується, у мене бувають проблеми: я приділяю їй дуже велику увагу, завжди намагаюся все проаналізувати, і в більшості випадків після купівлі натикаюся на щось непомічене і розчаровуюся. Тому останнім часом став велику увагу приділяти торговій марці.

Ще в мене **звичка** купувати вживані речі (фотоапарати, підсилювачі, комп'ютерні компоненти). Це ризиковано, але **зазвичай** я на це йду. Потім іноді щось ламається, буває неприємно, **але досвід повторюється**. (Вітал і **одновимірність** ЧЛ, ф.5)

Ідіотська звичка постійно набирати багато справ. Від цього підвищується швидкість виконання роботи. Начебто все вже вистачить. Але, знову знаходиться якась справа, яку втискаєш у графік. У підсумку йде перебір. Але, я вже взявся за справу. Починаєш робити все ну дуже швидко. І інших підганяти.

Це з одного боку. З іншого боку, я постійно помічаю за собою таку якість. Бажання одразу отримати результат. Ось тільки подумав про щось, одразу ж встав і почав робити. Поговорив із людиною просто про щось. Людина встала і пішла, а я вже роблю те, про що говорили. (Вітал ЧЛ, ф.8)

Як одяг обираю - **ось я визначила, що певний крій мені пасує, варіації на ту саму тему й експлуатую**. А що, поняття моди ще актуальне? По-моєму, нині хто як може, той так і знущається. (Вітал БС, ф.5)

Як ставитесь до несподіванок?

Я досить швидко орієнтуюся в новій ситуації (принаймні, **я сама так про себе звикла думати**), це цікаво - випробувати себе в черговий раз. **Зазвичай** викручуюся, вигадую що-небудь. (Вітал БІ, ф.7)

64. Немає бажання думати, пояснювати

Частіше Вітал

Приклади:

"Овоч" - це не те, що перед нами, тому що "овоч" існував і за тисячу років до нас, - а, отже, овоч перед нами - не овоч". (Діоген Лаерський). Знайдіть логічну помилку.

Тавтологія - в ігнор.

Чому?

Мені не подобається, **навіть не хотіла замислюватися**. Нісенітниця. (БЛ, ф.7; ЧІ, ф.6)

Для мене важливий кінцевий результат. І відповідно те, як його буде отримано. Причому результат може бути пов'язаний не тільки з роботою, а й з іншими сферами життя. Я хочу отримати тільки той результат, який потрібен мені. **Часом буває важко пояснити комусь, чому я хочу саме так, а не інакше. Та й нема чого це пояснювати. Хлопці, робіть просто те, що я кажу, і все. Що та навіщо - не ваша справа.** Будете для себе щонебудь робити, то самі будете вирішувати. А тут робіть те, що я вам кажу. Ось тому мені й необхідно контролювати весь процес. (ЧЛ, ф.8)

65. Щось виникає саме собою, несподівано, проявляється раптово.

Вітал

Приклади:

Іноді **різко виникає таке відчуття**, що я можу не встигнути те чи інше в житті. Що може забракнути часу, справ нібито багато. І я боюся, що щось не встигну. (Вітал, ЧЛ, ф.5; БІ, ф.6)

Буває, що перебуваєш у напруженому, напруженому стані, **але не помічаєш цього**. А потім **раптом** щось трапиться і від цього вся напруга може вилитися в істеріку, несумірну з її причиною. (Вітал, ЧЕ, ф.8)

Розкажіть, як люди змінюються? Як Ви ставитеся до цих змін? Чи бачать інші ці зміни?

Це помічаєш, якщо якийсь час не спілкуватися. Або **все як завжди, а потім бац!** Розумієш, що все вже зовсім по-іншому. (Вітал, БІ, ф.5)

66. Не замислюється про оцінку себе іншими або самооцінку.

Вітал (Ід)

Его

Приклади:

Не можу чогось приклад згадати такої оцінки. Є підозра, що глибоко по барабану вона тут мені. Ну, оцінять мене по суті, мої здібності, можливості. Ну, припустімо, нехороша я людина, редиска. Що з того? Якось не зачіпас: ні жарко, ні холодно. А якщо щось слушне скажуть - врахуємо. (Его ЧІ, ф.2)

Кажуть, що я у своїх цехах (зараз у мене вже 2 цехи) усіх мужиків ставлю по місцях. Доводиться робітників ганяти, щоб працювали. Я сама знаю за

собою таку рису: якщо ухиляються, то для мене наїхати на таку людину не проблема, підйду і прямим текстом скажу все, що про таку людину і про її роботу думаю, і змушу її працювати. І всередині в мене нічого не здригнеться. В очі не оцінюють мої наїзди, а позаочі... **мені все одно, якщо чесно.** (Вітал, ЧС, ф.8)

Було кілька разів із приводу того, що я не буду стосунків із кимось, або не підтримую стосунків із кимось із родичів. **Ну, у мене це проходить нейтрально, ну так, не підтримую, і що?** (Вітал, БЕ, ф.8)

67. Не цікавить думка соціуму

Вітал

Приклади:

Ось, до речі, згадав питання з теми "Своє і чуже" щодо кола спілкування. У мене до певного моменту вилетіти зі списку своїх людей простіше простого. Але саме до певного моменту. Тобто, якщо я вважаю людину Офіційно Визнаним Другом (**важливо, що саме Я вважаю, людина нехай собі що завгодно вважати може**), то я не уявляю, ЩО потрібно вигадати, щоб із друзів вилетіти. Просто не може такого бути, тому що не може бути ніколи. Усе, попався.

Може це мені все життя щастить - усі друзі справжні, а може тому що кого попало в друзі не записую. Хто його знає. (Вітал БЕ)

Я, до речі, не проти одягнути те, що всі навколо одягають. **Мене не хвилює те, що це носять усі**, мене хвилює, щоб на мені це мало вигляд. Якщо на мені це матиме вигляд, я це теж носитиму, навіть якщо це всі носять. Це не принципово для мене, **але мені має це подобатися.** (Вітал БС, ф.8)

68. Невміння узгодити своє розуміння з тим, як прийнято в соціумі, немає впевненості в тому, що в соціумі розуміється так само

Вітал

Приклади:

Ще я помітила про себе, що якщо логічних зв'язків не спостерігається - я добудовую їх для себе, хоча б на рівні відчуттів/припущень, відбувається пов'язування хаотичної інформації в єдине ціле. Логічною мені бути - не те щоб легко чи складно, **а як факт - логічність є... але коли від мене її вимагають, як наприклад: "дайте визначення логічності" - я буває не знаю, що й сказати... гальмую)**

Про відповіді на запитання щодо БЛ

Не те щоб складно відповідати, але зараз спробую щось пояснити...

Проблема власне в тому - що я розумію, що я щось розумію в поставлених запитаннях, але сказати нормально не можу, висловити сенс ускладнює, просто мені часто вказують на те, що я щось неправильно викладаю - я ж на це киваю тільки, але "самолюбство" страждає) як не крути... (Вітал БЛ ф.7, ЛІЕ)

Єдине, що інколи мені не зрозуміло - це обличчя, наприклад, навіть дівчини, так, яку вважають красивою. Тобто інколи на всяких, ну, в просторах інтернету викладають дівчат і називають їх красивими, коли... тоді як я б не назвала таку людину красивою. Жодного разу! (Вітал БС ф.7, СЕЕ)

Хочете, розповім вам найсумнішу історію в моєму "віртуальному" житті про те, як мене категорично не прийняли на одному форумі? О... це була недовга і безглузда боротьба за "місце під сонцем". Я розповім вам про їхню дивну манеру спілкування. Кожен новачок, за негласними правилами, починає із заведення свого щоденника. Там він має викладати свої думки. Не знаю чому, але в мене виникла стійка асоціація зі зборами анонімних ... (не суть важливо кого). Ти приходиш і кажеш: "Здрастуйте, мене звати " ", - і тобі кажуть: "Здрастуй, розкажи про себе". І всі розповідають, розумієте? **Я спостерігала, я теж хотіла так. І я теж висловила свої думки. От тільки реакція їхня виявилася прямо протилежною очікуваній мною. Я не сказала жодного поганого слова, я весь час посміхалася і була справді дуже налаштована на спілкування. Але це як мені здавалося. У підсумку, мене звинуватили в неповазі, у небажанні йти на контакт і нормально спілкуватися.** (Вітал БЕ ф.7, ЕСЕ)

Що таке час? Як Ви його відчуваєте? Чи можете його вбивати?

Час - це невід'ємна частина світу. Основа змін світу. **Не знаю, що це таке з наукової точки зору** (Вітал, одновимірність, БІ ф.5, СЛЕ)

69. Необдумані реакції, дії, рішення

Вітал

Приклади:

Якщо хтось на своїх найжджає: грубість, сила, будь-яка інша загроза - стаю мегерою. Якщо небезпека висока, **то дію якимось кулею, ні про що не думаючи.** Але при цьому обстановка оцінюється завжди дуже швидко, відразу зрозуміло, що робити. (Вітал ЧС ф.8, ЛСЕ)

На пішохідному переході йде дівчина з милицею, і тут мчить маршрутка, і спочатку навіть не гальмує, а сигналізує і мчить, зрештою загальмував він від неї за 10 сантиметрів, мало не збив, коротше. Висунув голову і щось їй крикнув. Повторюся, дівчина з милицею і йшла по переходу. **Коротше слова в мене на автоматі полетіли, через усю дорогу щось кричав матюками на водія, добре, хоч морду не пішов бити, хоча можна було. Габарити великі в нього й обличчя не спотворене інтелектом, тому якби конфлікт мав розвиток, він би мене швидко відшмагав. Але коли матюкав його, якимось не замислювався, тільки потім доперло.** (Вітал ЧС, ф.6)

Розповім про ситуацію конфлікту. Посварилася зі свекрухою, коли вона вкотре знищила мою рослину на дачі. Я їй просто сказала, щоб вона припинила це робити, а вона почала на мене кричати, що я саджаю одне г... (мабуть, це все, що не має квітки розміром із тарілку) **Те, що я кричу на неї**

у відповідь, я усвідомила не відразу. Причому я якось напівусвідомлено намагалася постати гіршою, ніж є, або гіршою, ніж вона думала, щоб досягти мети. Тобто, щоб вона не торкалася більше до моїх квітів просто через страх, що я повисмикую її рослини (у мене пролунала така погроза, тому що більше нічого вже не діє) (**Вітал** БЕ ф.8, ЧС ф.7, СЕІ)

70. Міркування в процесі відповіді, задається питаннями

Ментал

Приклади:

Ви помічали, скільки тупих їздить на громадському транспорті? Навіщо штовхатися і заходити до тролейбуса першим, щоб потім стати біля дверей і заважати всім іншим?!?! Чому обов'язково треба стояти перед дверима, коли інші виходять, і цим заважати їм, наче від отримання сидячого місця залежить життя?!?! Чому не можна ставити візки в магазині на місце, а треба кидати біля каси і всім цим заважати? Паркуватися взимку на тротуарі? Ставити машину на 2 місця? (**Ментал** ЧС, ф.1)

Як Ви розумієте: "Свобода полягає в дотриманні законів, а не в їх ігноруванні"? Чи згодні з цим? Чому?

Тут насамперед необхідно уточнити, що мається на увазі під самим словом "свобода". Світ так влаштований, що людина не може бути в ньому вільною. Скрізь різного роду обмеження, відповідальність, обов'язок тощо.

Абсолютно вільних людей немає. Хіба що вже зовсім занепалий бомж. Але його якось важко приймати за розумну людину.

У чому полягає ігнорування законів? Навіть якщо людина ігнорує один закон, то все одно виконує 100 інших законів, до яких вона більш-менш лояльна.

Тому сам вислів я б переробив. "Самодостатня людина легко дотримується законів" (**Ментал** ЧС, ф.1, БЛ, ф.2)

Чи вважаєте за можливе зайняти чужу територію і коли?

Чужа територія мені не потрібна. Навіть якщо це буде легко зробити. Мені легше нову територію для себе освоїти, ніж когось зганяти зі своєї. Тут цікава позиція Макіавеллі з цього питання. У своїй книзі "Государ" (до речі, дуже цікава книга) він розглядає питання захоплення чужих територій. Основна проблема не захопити, а утримати. А для того, щоб утримати, знадобиться знищення величезної кількості людей, які до захоплення мали реальну силу і управляли цією територією. Причому знищувати доведеться не тільки самих людей, а й усіх їхніх рідних і близьких. Щоб не залишилося нікого, хто б міг згодом помститися.

Схожу ситуацію ми всі проходили в період захоплення влади Сталіним. Таке відчуття, що він Макіавеллі дуже добре вивчив. А можливо, і сам усе придумав. Але суті це не змінює. (**Ментал** ЧС, ф.1)

Про красу хто тільки не говорив, філософи, письменники, поети; її оспівували, її намагалися розкласти по полицках ("повірити алгеброю гармонію"), намагалися обґрунтувати її походження і походження її сприйняття, нею захоплювалися, її проклинали, їй приписували божественну або диявольську силу, але, як свідчить історія людства, людина завжди її

прагнула. Прагнула прикрашати себе, прикрашати своє місце проживання, оточувати себе красою і в цьому житті, і в імовірному житті після смерті... Але ніхто не відповів на запитання, що ж це, власне, таке. Чому, дивлячись на одну картину, ми говоримо: "Так, вона прекрасна"? А повз іншу пройдемо, не зупиняючись, хоча експерти і критики критикуватимуть першу і вихвалитимуть другу? Сприйняття краси суб'єктивне. Про це теж уже тисячу разів говорили. Пишнотілі красуні Рубенса, яких так люблять наводити як приклад, і справді колись вважалися еталоном краси. Пишнотілість була долею і привілеєм тільки і виключно вищих кіл, які могли дозволити собі щедре харчування, біла шкіра - ознака людини, якій немає потреби гарувати під пекучим сонцем, в поті чола свого добуваючи хліб свій насущний. Архетип Принцеси: хіба Принцеса не вважається прекрасною? Так, ці пані були красиві. Як були красиві й ті середньовічні напівпримарні бліді Мадонни з високими опуклими лобами і запалими грудьми. І так само зображення нинішніх засмаглих довгоногих насильницьких красунь популярні зараз, бо такий нині еталон краси. (Ментал БС, ф.1)

71. Говорить не тільки про себе і від своєї особи, а й **про особистостей**, про людей взагалі, **від імені багатьох (соціуму)**, вживає займенник "**ми**" замість "**я**"

Ментал Розмірність норм

Приклади:

Взагалі, я думаю, що співчуття за своєю природою відрізняється від поділу почуттів іншої людини. Коли **ми** відчуваємо те саме, що й інша людина - **ми** не співчуваємо, **ми** радше поділяємо її почуття. Причини можуть бути різними - наприклад, просто **нам** радісно чи сумно з тієї ж причини, що й іншій людині. Поділ почуттів іншої людини може бути і не націлений на неї. А ось співчуття - націлене. В іншої людини може бути біда, яка **нас** загалом не стосується, своя проблема, яка її мучить. І коли **ми** співчуваємо, то **ми** внутрішньо переживаємо за цю людину, відчуваємо біль від того, що їй боляче. Але треба розуміти, що це зовсім інший біль, це не її біль, а **наш** власний біль, пов'язаний із нею та спричинений болем іншої людини. І ось саме це дає **нам** можливість допомогти людині, підтримати її, дати їй зрозуміти, що вона не одна, що вона нас хвилює і **ми** прагнемо допомогти їй, хоча б частково звільнити від цього болю.

Співчувати людині можна завжди. Але іноді це буває важко, співчуття може дуже сильно затьмарюватися неприйняттям іншої людини, її вчинків. Мені психологічно дуже важко співчувати людині агресивній, навіть якщо ця її агресія йде від внутрішнього болю. Але це вже моя власна проблема.

Я дуже співчуваю людині безпорадній. І ще сильніше співчуваю тому, хто отримав від життя сильний удар, але намагається його не показувати, не розсипатися, тримається, але водночас перебуває "на межі" зриву, і ось ця колосальна внутрішня напруга злегка проривається. І найважче для мене співчувати людині, яка на це співчуття явно напрошується, демонструючи щосили, як їй погано і яка вона нещасна людина. (Ментал БЕ, ф.1)

Як Ви думаєте, чи є сенс життя і в чому він? Чи однаковий цей сенс для всіх людей?

Таке глобальне філософське питання! Тут можна написати тритомник про те, що таке життя і в чому його сенс, та який там тритомник, **усе життя люди в пошуках цього сенсу, можливо, що ми сюди прийшли саме з метою пізнати цей самий сенс життя.** Звичайно, сенс життя є, для кожної людини цей сенс життя свій. (Розмірність норм ЧІ ф.6, ЕСЕ)

Як можна застосовувати етичні норми в повсякденному житті? Як застосовуєте їх Ви?

Як? Ну, норми це якісь правила чи шаблони поведінки. Застосовувати - це намагатися дотримуватися цих правил або чинити відповідно до шаблонів. Просто дотримання цих норм часто полегшує життя, адже **ми ж усі живемо в суспільстві, взаємодіємо з ним.** Тому, краще грати за його правилами. (Розмірність норм БЕ ф.6, ІІІ)

До людей найкраще ставитися так, як хочеш, щоб ставилися до тебе.

Чому? Як це реалізується "на практиці"?

Чому? Ну, взагалі це досить банальна істина... Це якраз певна норма суспільної моралі, спрямована на те, про що я писав уже вище, - щоб люди були "більш терпимими одне до одного, чеснішими" тощо. **Адже більшість людей хоче, щоб оточуючі ставилися до них добре, відповідно керуючись цим принципом, люди мають ставитися одне до одного краще. Не потрібно чинити з людьми так, як ти б не хотів, щоб вчинили з тобою, ось і все.** Загалом, я особисто сприймаю і намагаюся реалізовувати на практиці цей принцип буквально. (Розмірність норм БЕ ф.6, ІІІ)

Як Ви думаєте, чи є сенс життя і в чому він? Чи однаковий цей сенс для всіх людей?

Мені здається, що головний Сенс для **всіх людей** має бути однаковий, а маленькі, індивідуальні смисли навиваються на нього, як плющ на опору.

Чому ви вважаєте, що сенс для всіх людей має бути однаковий?

Оскільки **всі люди** створені Творцем, виконувати Його волю - означає виправдовувати мету свого існування. Це і є сенс життя.

"У кожної людини є своє призначення" - що Ви про це думаєте?

Думаю, те, що **кожна людина** приходиться на цю землю з якоюсь місією. Немає такого, щоб людина прийшла у світ просто так, хоча ж прийти у світ просто так - це теж, напевно, місія "прийти просто так" (Розмірність норм ЧІ ф.6, ЕСЕ)

72. Посилання на соціум, врахування соціальних установок

Ментал

Приклади:

Наше суспільство передбачає, що кожен його елемент має займатися якоюсь справою, приносячи користь іншим людям. До того ж краще, якщо він займатиметься тільки однією справою, не змінюючи сферу своєї діяльності, щоб досягти більших результатів. **Часто чую, особливо від трудоголіків таку фразу:** "Людина повинна займатися однією справою, не розпорошуючись... Людина, що займається двома справами, не досягне успіху в жодній!" (Ментал ЧЛ, ф.3)

Сила людини проявляється у здатності вирішувати поставлені завдання, досягати результату, бути на голову вищою за інших. Сила людини в її успішності. І цей успіх відбивається в самій людині. Людина успішна і не дуже успішна - це дві великі різниці. Тому успішну людину слухаються, тому що в кожній людині закладено прагнення рости і вдосконалюватися. **Тобто успішні люди це свого роду маяки, які задають орієнтири. І їхній досвід і знання дуже важливі для інших людей.** Є, звісно, і груба сила. Але її слухаються або підкоряються лише тимчасово, тому що на будь-яку силу є сильніша сила. (Ментал ЧС, ф.1)

73. Присутність уваги під час сприйняття інформації. Фрази: "відзначаю", "помічаю", "спостерігаю", "бачу одразу", "впадає в око"

Ментал

Приклади:

Я завжди відстежую "масштаб особистості" людини. Найсильніші мої розчарування в людях пов'язані саме з неправильною оцінкою масштабу особистості, коли спершу думаєш, що в людині щось є, а потім виявляється, що насправді це пустушка, оболонка, що роздулася від зарозумілості і за якою нічого не стоїть. Ну а масштаб цей складається з різних речей - глибини внутрішніх переживань, вдумливості людини, професіоналізму, прагнення розвиватися і рухатися далі, внутрішньої культури. Хоча в мене повагу викликають не тільки люди масштабні, а й люди дуже прості й нехитрі, які повною мірою реалізували ту небагатогранну річ, яку їм відпустив Бог, і за рахунок цього прийшли до справжнього щастя. Інший бік - це все цікаве. Як каже мій однокласник - "не потрібно їсти окіст цілком, щоб зрозуміти, що він протух". Чи буде щось цікавим - **оцінюється задалегідь**. Чи буде цікавою книжка, поїздка, робота, музичний твір, розвага. Мене завжди дивував підхід, що "в житті потрібно спробувати все" - адже про багато речей можна сказати задалегідь, що жодної користі від них не вийде, і спробувати їх зовсім нема чого. (Ментал ЧІ, ф.2)

На те, як людина одягнена, **я завжди звертаю увагу**, для мене важливо, щоб вона була одягнена охайно, чисто, речі були випрасувані. Подобається, коли люди одягнені в якісні речі, щоб кольори поєднувалися (Ментал ЧІ, ф.1, БС, ф.2)

74. Обдумані реакції, дії, рішення. Повчання

Ментал

Приклади:

Свої - це ті, хто важливі, тобто їхнє життя впливає на моє, мені цікава їхня думка, я хочу з ними спілкуватися, **під час сварки завжди думаєш про збереження стосунків**, їх не обдуриш із грошима, їм не відмовиш у допомозі, їм можна висловити більше претензій і показати більше емоцій, на них можна образитися. Чужі - всі інші, з ким треба бути просто ввічливою й очікувати від них того ж. (Ментал БЕ, ф.2)

Іноді дуже хочеться зробити кому-небудь гидоту, **можу її довго обмірковувати**, але нічого такого, що завдає реальної шкоди, не зроблю. Якщо тільки дрібний нешкідливий жарт, **і то якщо побачу реакцію, а то не цікаво.** (Ментал БЕ, ф.2)

Щодо моєї вихованості, то от скільки себе пам'ятаю, для мене цей процес завжди був якимось обопільним, і головне - **дуже навіть усвідомленим**. Тобто не тільки мене виховували, а й я з досить раннього віку **дуже вибірково вбирала. Починаючи від "ніколи не буду чинити так зі своєю дитиною" - і до "які теплі стосунки в цій сім'ї, треба частіше сюди приходити, я буду в них учитися цього"**. Інакше кажучи, якщо мені не вистачало зразків вихованості, які мене влаштовували, у найближчому оточенні, я їх **сама вишукувала і знаходила** - у вчителів, у знайомих, в улюблених письменників. Ось так вона формувалася, ця вихованість (і, можливо, продовжує формуватися). Але вже що склалося, те склалося. Зараз цей процес уже не вимагає від мене спеціального контролю. (Ментал БЕ, ф.1)

Як казав Сунь Цзи (по-моєму), найкращий бій - якого не було. Буває, звісно, що "припирають до стінки", тоді, звісно, доводиться ворушитися, і вже байдуже, але це не повинно бути правилом. Перемога за всяку ціну може обернутися Пірровою і тоді сенс у такій перемозі.

Перед тим як починати "бойові" дії територія має бути ретельно вивчена і підготовлена, причому залишати можливості для маневрування. Мобільний противник куди небезпечніший, ніж статичний. Краще брати вимотуванням, ніж штурмом, а ще краще моральним тиском, слово не вб'є, а фізичний вплив може. У т.ч. й абсолютно "випадково"...
Що значить у твоєму розумінні - розглядати якомога більше варіантів заздалегідь?

Варіантів розвитку подій у т.ч. і варіантів відступу. Я не вважаю ганебним відступ по одному з фронтів заради перемоги в цілому у війні. **Або обмірковувати (збирати інформацію), або готуватися** (в машині лежить травматика, яка ходить зі мною в гараж і назад додому через звалище), **або тренувати заздалегідь.** (Ментал ЧС, ф.2)

З такими типами як я навчитися поводитися дуже просто. **Перше, що треба робити - піти з лінії впливу.** Ось уявіть ситуацію. Ви йдете залізницею і бачите, що вдалині з'явився поїзд. Ваші дії? Природно, зійдете вбік. Поїзд промчав. Ви знову вийшли на рейки і далі йдете. А що в житті відбувається. Мчить ось такий бронепоїзд. А який-небудь дурень стоїть, рот відкрив і дивиться. Чого дивиться, не зрозуміло. Відійди вбік. А чому це я маю йти? Де хочу, там і стою. Ось по такому і прокочується бронепоїзд за повною програмою.

Друге, що треба пам'ятати. Легше звільнитися, якщо без порожньої балаканини зробити те, що просять. Це можна зробити швидко і безболісно. Бронепоїзд після короткої зупинки помчить. А ви далі продовжите свої справи в спокійній обстановці. Тут важливо що. Людина показує мені своє ставлення. Вона зрозуміла мою проблему. І хоче допомогти. Тобто спілкування йде в діловому полі. А ще краще, якщо людина скаже щонебудь розумне і слушне. Тоді я з деяким подивом і захопленням кажу: молодець, міркуєш. (Ментал ЧС, ф.1)

А якщо ти маєш на увазі чи потрібно взагалі працювати, то це від людини залежить, від того, що вона хоче мати.

Я своїм дітям завжди кажу: "У сидячу дупу п'ятак не всунеш. Якщо хочете, щоб у вас щось було, хочете чогось у житті досягти, потрібно працювати, задаром просто так вам ніхто нічого не дасть". (Ментал ЧЛ, ф.1)

У мене в житті було всього кілька таких сильних відчуттів, осяянь, чи що. Перший раз, напевно, - у шкільному віці, коли прочитав статтю "Фрактали - дивацтва реального світу" (Техніка-молоді, №2-1979, вона досі в мене підшита). Там ішлося про властивості фракталів - фігур, що нескінченно повторюють самих себе. Про те, як один англійський метеоролог вирішив виміряти довжину берегової лінії Англії і зрозумів, що ця величина нескінченна, а порахований результат визначатиметься тільки масштабом карти... А мене ще до цього цікавив один парадокс, коли я побачив, як на пакуванні молока чи ще якогось продукту - не пам'ятаю вже - була картинка, де хтось пив це молоко з такого ж самого пакування, на якому теж було намальовано це саме пакування, і, теоретично так - до нескінченності. І я всерйоз думав, де ж буде межа картинок, що повторюються? А тут прочитав і побачив, що не тільки мої пакування мають такі дивні властивості, а така гарна фігура, як "сніжинка Коха", або, в природі, - обриси гірських масивів, структура нервової та капілярної систем... Тобто цю властивість помічено вже й описано математиками. **Потім довго виношував ідею, що виросту і присвячу життя** створенню такого собі всесвітнього банку знань, побудованого за таким самим принципом, а для початку - енциклопедії, присвяченої якійсь одній галузі знань. Його головна перевага була б у тому, що за системою таких зв'язків легко було б простежити шлях структуризації інформації - від узагальненої до конкретної, і навпаки, і легко можна було б вибрати саме той рівень, який саме тобі саме зараз і для конкретної мети потрібен, не загрузнувши у непотрібних подробицях і не заглиблюючись у філософствування. А в голові завжди б було ясно, на якій саме ділянці ти перебуваєш. А ще - такий банк знань надзвичайно мобільний: інформація може нескінченно приростати з двох боків, і з боку деталей, і з боку узагальнень, не руйнуючи сформованої структури знань...

А потім я виріс, і з'явився інтернет. Не зовсім так чітко структурований, як мені тоді хотілося, але ж саме про нього я тоді мріяв, як виявилось. І не потрібно стало присвячувати цьому життя. (Ментал БЛ, ф.1)

75. Усвідомлена оцінка та самооцінка

Ментал

Приклади:

У мене є схильність надмірно довіряти авторитетам і чужим думкам. За Гуленком, форма мислення має велике значення для діагностики типу. Про своє логічне мислення можу сказати абсолютно точно: незважаючи на мій високий інтелектуальний рівень, моє логічне мислення вирізняється тим, що воно стандартне й нетворче. Про себе чув таку характеристику: я вважаю за краще дуже глибоко розібратися у вже відомому, ніж придумати щось

своє. З цією характеристикою абсолютно згоден. (Ментал БЛ, ф.3, також індикатор **нормативності** - довіра авторитетам)

76. Захоплення, задоволення від одержуваної інформації за аспектом

Суперід, при індикаторах маловимірності

Приклади:

А взагалі я цю серію (цикл книжок Макса Фрая про Ехо, книжок сім приблизно) на цитати розпотрошив. Абсолютно шикарні речі трапляються: - "Усі твої бажання в цьому світі збуваються. Рано чи пізно, так чи інакше" - ось це мені найбільше сподобалося. **Ташився нереально (та й досі)**. Років зо два коронний тост був на кшталт такого: "Якщо хто читав Макса Фрая, то там є такий персонаж..." далі трішечки про Вершителя і фразу, а потім "То вип'ємо ж за те, щоб бажання збувалися не так чи інакше, а точно так, як задумано". (Суперід ЧІ, ф.6)

Сила - це дух, це сміливість, це вміння відстояти свої інтереси, це більша свобода, презирство до страху і паніки. **Поважаю силу, навіть захоплююся, коли вона доречна. Хотів би бути сильнішим у певних ситуаціях.** (Суперід ЧС, ф.6)

Я дуже цікавлюся технікою, включно з громадським транспортом, літаками, кораблями, військовою технікою, технічними аспектами фотографії, технікою для відтворення звуку, мобільними телефонами. Дуже багато зусиль витратив на те, щоб придбати високоякісний комплект апаратури, щоб слухати музику, дуже цим захопився - збирав інформацію в Інтернеті, спілкувався з людьми, слухав музику в найрізноманітніших умовах. Зрештою, я цю систему зібрав. Але при цьому не можу сказати, що діяв під час її купівлі ефективно, кілька разів після купівлі сильно в ній розчаровувався і міняв на щось інше з великими втратами грошей. Взагалі, **мені подобаються технічно досконалі і красиві, складні пристрої...** Мене заворожують кишенькові комп'ютери, стільникові телефони з великою кількістю функцій як атрибути діловитості, напевно. Але естетика теж дуже важлива, звісно. Наприклад, чомусь не люблю телефони-розкладачки - теж якийсь індивідуальний момент.

І ще, не знаю, до чого це віднести - але **подобаються великі речі**. Коли робив моделі, завжди хотілося зробити конструкцію побільше. Безумовно є гігантоманія. (Суперід ЧЛ, ф.5)

Ось і по роботі партнери кажуть. Ось прибіжить, усіх підніме, шашки наголо, всі вперед. Доводиться всіх стусанами підганяти. З боку, можливо, все це виглядає не дуже, але **я отримую задоволення від такого темпу**. Тим більше, якщо робота знайома, то взагалі все на автоматі має робитися. (Суперід БІ, ф.5)

Вишукано смачно - це взагалі здорово! Але, припускаю, метушні багато, а найголовніше - треба смак мати до цієї справи, задоволення отримувати від процесу приготування їжі, а мені лише б швиденько вгамувати відчуття голоду.

Якщо хтось смачно приготує і сервірує стіл красиво, **це взагалі казка!** **Розімілю, буду насолоджуватися, засиплю автора компліментами**, навіть кілька разів висловлювала таку фразу: "Слухай, якби я була мужиком, я б у тебе закохалася!". **Обожнюю**, коли мене так добре і з фантазією приймають, смачно годують. **Здорово, що є такі люди!** (Суперід БС, ф.5)

...**дуже люблю**, коли вся нова складна інформація надходить у структурованому вигляді. В ідеалі - якісь графіки, таблиці, схеми. Можу й сама структурувати інформацію для власного користування, але якось енерговитратно. (Суперід БЛ, ф.5)

77. Почуття гордості за себе.

Частіше Суперід, ф.6

Приклади:

Наприклад, ви йдете займатися якимось новим видом спорту, ви втягуєтесь, вам це подобається, спочатку це важко, але **подолання цих труднощів викликає почуття гордості за самого себе, це, безумовно, приємно**. У житті, так чи інакше, виникають труднощі та страхи, і їх **подолання зрештою теж є задоволенням**. (Суперід ЧС, ф.6)

Дуже люблю вихилатися по БЛ. Розповідати всякі цікаві факти в цифрах (оскільки цифри не запам'ятовуються, зазвичай перечитую одне й те саме щотижня-місяця). **Люблю, коли зі мною радяться** щодо правил орфографії або як користуватися комп'ютером чи програмами. Слава богу, мені щастить на неграмотних, дуже вразливих і вдячних співробітників.

Знаю, знаю, що сама пишу з помилками, але як же приємно на вигук "адреса з двома «с» пишеться?", спокійно відповідати "з однією" і ще про етимологію слова розповісти, для імітації глибини. **Люблю** бути занудою в такі моменти.

З цієї ж причини **обожаю** перекладати кореспонденцію і документацію на роботі. Ось перекладаєш, **а на тебе захоплено дивляться**.

Але, звісно, своєї радості я не показую, підтримую образ серйозної і розумної людини (Суперід БЛ, ф.6)

78. Бажання отримувати й отримувати інформацію - "хочу", азарт, активація

Суперід

Приклади:

Ех... напевно, найбільше моє бажання - влізти в чиюсь макітру і подивитися, як там у нього все влаштовано і що він думає НАСПРАВДІ. (Суперід ЧІ, ф.5)

Дуже б хотілося освоїти маніпуляцію часом. Добре б, як міфічна машина часу. Повернувся назад - виправив, уперед - приготувався до того, що буде. **Це нездійсненна мрія**, на жаль. Можна тільки зберігати тимчасові уривки в пам'яті й на підставі них прогнозувати майбутнє, виключивши неправильні моменти, у такий спосіб домагаючись ефекту машини часу в майбутньому

через маніпулювання сьогоднішнім, заснованим на фактах із минулого. Такий підхід називається досвідом і це єдиний науково незаперечний (на відміну від ворожок та ін.) підхід до управління часом. (Суперід БІ, ф.6)

- 79. Напрошування на оцінку, на похвалу. Бажаність оцінки. Хвалиться як дитина.** Сам момент напрошування на оцінку дуже тонкий і ледь вловимий. Часто той, хто напрошується, не помічає цього факту, і його буває видно тільки збоку, зазвичай більш мірною функцією.

Суперід

Приклади:

Чому, як мені здається, у перекладацькій діяльності багато ЧІ? Нам важливо вловити саме сенс фрази і написати її "читабельно", а не перекладати дослівно. При дослівному перекладі зазвичай рідкісна фігня виходить. Нещодавно редагувала переклад з російської на англійську. У російському тексті - про обладнання для топографічних зйомок - було словосполучення "виставкові параметри". Наскільки я зрозуміла, це ті параметри, які можна самостійно "виставити", тобто визначити, встановити, задати. Дівчина ж, яка спочатку з текстом працювала, переклала через слово "виставка". По суті в неї вийшли "параметри виставки". Ну, не можна ж так мізки відключати під час роботи. (Суперід ЧІ, ф.6)

Та й зсередини це йде якось, **хочеться щоб було ідеально, абсолютно, бездоганно. Хочеться переробити, довести до досконалості. Але це ще може йти від бажання отримати позитивну оцінку.** Тобто я відчуваю, що зроблено не дуже, але якщо хтось подивиться і скаже, що нормально/добре/чудово, то я і заспокоюся. Або вольовим зусиллям заспокоюю: все одно краще не вийде, це і так можливий максимум, тільки час витрачу, або в процесі перероблення ще більше напартачу, або почну переробляти й узагалі не дороблю, а має бути зроблено. Але після такого компромісу з собою ще якийсь час є неприємне, тривожне відчуття. А потім забувається, переводиться в позитив: іншим разом буду знати, зроблю краще. (Суперід ЧЛ, ф.6)

- 80. Цінність, важливість інформації за аспектом**

Его Суперід

Приклади:

Для когось сенс у тому, щоб нести істину іншим, для когось - у нових відкриттях тощо. **Мені важливо** побудувати гармонійні стосунки, створити щасливу сім'ю, виховувати разом дітей у любові й передати їм усе найкраще, що є в собі самому, реалізувати себе на роботі й допомогти реалізуватися своїм рідним. (БЕ, ф.5; ЧЛ, ф.1)

"...найближчий шлях до щастя - веселий настрій: бо ця прекрасна властивість негайно винагороджує сама себе. Хто веселий, той постійно має причину бути таким, - саме в тому, що він веселий. Ніщо не може такою

мірою, як ця властивість, замінити будь-яке інше благо, - тим часом як сама вона нічим замінена бути не може. Нехай людина молода, гарна, багата, користується пошаною: під час оцінювання її щастя постає питання, чи весела вона при всьому цьому. З іншого боку, якщо вона весела, то байдуже, молода вона чи стара, струнка чи горбата, бідна чи багата, - вона щаслива. У ранній молодості мені довелося одного разу відкрити якусь стару книгу, де я прочитав: "хто багато сміється, той щасливий, а хто багато плаче, той нещасний", - дуже простодушне зауваження, яке, однак, завдяки простій істині, яка в ньому міститься, назавжди врзалося мені в пам'ять, хоч би яким крайнім трюїзмом воно було". (ЧЕ, ф.5)

Почуття людини **це дуже важливо**, її переживаннями, емоціями, станами не можна нехтувати, прикриваючись якимись матеріальними вигодами, підмінюючи хибними цінностями. Особливо почуття дитини, особливо сльози (ЧЕ, ф.1)

81. Хочу, люблю сам(а)

Суперід

Приклади:

Якщо щось робиться насилу, що можна сказати про цю справу? Ваші подальші кроки. Наведіть приклади. Порівняйте з тим, як поводяться в такій ситуації інші.

Усі по-різному. Хтось істерить і нічого не робить, хтось просить допомоги, **я люблю доходити до всього сама, просити про допомогу (саме про допомогу, а не консультацію з дрібного питання) не люблю і роблю так**, коли вже зовсім погано. (Суперід ЧЛ ф.6, СЕЕ)

Наприклад, я вчуся в технічному ВНЗ і часом стикаюся з досить важкими лабораторними з програмування. **Ця дисципліна мені дуже подобається, тому я готова розбиратися з проблемами і витратити на це час і сили.** Часто буває, що програма вже повністю написана, але з помилками, виявити які мені не під силу (мало досвіду, та й очі вже замилені).

Перевіряю код на "класичні" для мене помилки (я дуже неуважна; вже накопичився список стандартних помилок, яких припускаюся через неуважність), потім запускаю проблемну ділянку програми на покрокове виконання, відстежуючи поточні значення всіх змінних. Якщо і тоді незрозуміла причина неправильної роботи, то доводиться звертатися на форуми. Там я, на відміну від деяких шаромижників, які клянчать готове рішення, викладаю свій код і скріншоти, докладно описую суть проблеми, реакцію компілятора, якісь свої думки з приводу завдання. (Суперід БЛ ф.5, ЕСЕ)

82. Нецінність, небажаність інформації з аспекту.

Ід Суперего

Приклади:

Які є стратегії нападу?

Не думаю, що мені відомі ці стратегії. Я знаю тільки одну стратегію: узяти й напасти. І то цю стратегію я почерпнула з фільмів, а так само з поведінки тварин. Хоча... Ось якщо подумати про тварин. То, напевно, посидіти в засідці й почекати здобич - теж цілком собі стратегія. **Але цей бік життя мені не особливо цікавий**, тож навряд чи я тут щось розповім, хіба що: я за мир у всьому світі і давайте жити дружно...

Ми частенько сперечаємося з подругою, на дуже різні теми. Тоді суперечка, по-моєму, стосувалася теми, того, на чому взагалі тримається весь світ, подруга вважала, що всім у світі правлять гроші й узагалі у світі нікому довіряти не можна, я з цією точкою зору була незгодна, тому що **вважаю, що у світі є набагато важливіші речі, ніж гроші (Неціннісна ЧС)**

"Зустрічають по одягу..." Поміркуйте, будь ласка, на цю тему

Саме одягу при створенні першого враження я не приділяю особливої уваги. Взагалі, мені не дуже важливо, який саме я маю вигляд - під час розроблення першого враження я приділяю одягу значно менше уваги, ніж тому, як я розмовляю, що саме говорю і що роблю. **Це здається мені не настільки важливим. (Неціннісна БС)**

Але робота "руками" **мені неприємна сама по собі**. Найпродуктивніше я можу працювати тільки за "щось" - зокрема, за гроші. Навіть якщо мене просять щось зробити по дому, я часто запитую - а що мені за це буде? Робота заради роботи - це не про мене і я це навряд чи зможу зрозуміти. **(Неціннісна ЧЛ)**

Зараз із підготовкою до сесії помітила таку річ: постійно доводиться думати про час, от хоча б просто пам'ятати скільки днів залишилося, і **це так дратує... Я б не сказала, що лякає, але напружує швидше. Абсолютно не хочеться взагалі ніяк про час думати. І в звичайному житті це виходить - виключати тему часу по максимуму. (Неціннісна БІ)**

Фрази

83. Фрази "це залежить від ситуації", "дивлячись для чого"

- **Параметр досвіду (Ex)** при перерахуванні досвіду, неможливості узагальнити (№3)
- **Параметр ситуації (St)** за наявності прив'язки до ситуації (№37)
- **Вітал**, якщо є згадування, перерахування того, як зазвичай буває, повторюється (№61)
- іноді від **плюсової** функції: конкретні ситуації (№48)

Приклади:

Чи завжди потрібно дотримуватися термінів виконання роботи?

Дивлячись наскільки важлива тобі робота. Якщо важлива, можна зробити і раніше, якщо не дуже важлива, можна і залишити на "потім". Якщо відчуває також відповідальність перед іншими, то бажано встигнути в строки, особисто я не завжди встигаю в строки (часто через те, що часто заглиблююся в деталі і не побачивши, що загалом роботи ще багато), можу

перенести, до того ж нічого страшного глобально не трапляється, ну якщо тільки це не загрожує звільненням або виключенням. (Ех, ЧЛ, ф.3, БІ, ф.4)

Як Ви можете змусити себе та інших? Якими методами? Натиснути вмісте? Якщо так, то як це відбувається?

Тут усе залежить від конкретної ситуації й людини. Усього й не перелічиш...

Тут багато залежить від мети - кому (нашій сім'ї, нашим родичам, комусь іншому чи мені) результат потрібен; потрібен він чи просто так хочеться... Усі нюанси не переказати. Якщо просте "зроби, будь ласка" не спрацювало, в хід ідуть 3 стани: злий, ображений і прохальний. Тобто під час розмови/вмовлянь вони чергуються залежно від відповідної реакції, тобто їхньої ефективності на шляху досягнення мети. Важко описати конкретно, ситуацій і нюансів багато. Нещодавно нового способу впливу навчилася: "хочу-хочу-хочу-хочу", головне, щоб посміховитіше і примхливіше виглядало...

(ЧС, ф.1; БЕ, ф.2 - ситуативність)

Чим жалість відрізняється від співчуття?

Жалість - це не приєднання до почуття, просто визнання почуття іншого. Ти не входиш у ці ж почуття.

Жалість - це добре чи погано?

Більше негативного в моєму розумінні.

Тобто, у вашому розумінні - показування того, що ти розумієш почуття іншого - це є погано?

Так, протиріччя. Можна іноді показувати, що ти приймаєш почуття цієї людини. **Усе залежить від ситуації.** (БЕ, ф.5 - Вітал, одновимірність)

Логічно - це логічно, тобто міркування впливає з попереднього аргументу, так би мовити, за ланцюжком, коли під час розмови не відходять від теми і не наводять аргументи з іншої області. Коли відсутні протиріччя. Думаю так, моя думка узгоджується із загальноприйнятою. Щодо того, чи легко бути логічним. **Залежно від ситуації та її складності.** У житті логіка у різних людей може бути різною. Я можу бути логічним у судженнях, а можу навмисно не бути логічним, хоча, може, і не навмисно можу бути не логічним. Якщо розмова не несе в собі якоїсь важливої мети, або це просто спілкування на абстрактну тему - тут логіка необов'язкова. (БЛ, ф.5 - Вітал, одновимірність. У цьому прикладі є індикатори своєрідності мислення за аспектом, відсутності норм, хоча автор вважає, що його думка і узгоджується із загальноприйнятою. Це вказує на відсутність адекватної оцінки за аспектом)

Як заведено визначати якість роботи?

Знову-таки, **дивлячись у чому.** Якщо це в роботі, то є певні норми і стандарти. Якщо це в житті, якщо ти робиш щось для себе, то це твоє особисте бачення якості. Якщо це ти робиш для інших, то це норми тієї людини, якій ти робиш... Кожен вибере те, що йому ближче. Якість - це різна вимога до виконання в кожній людині. Це якщо життя стосується. (ЧЛ, ф.5 - Вітал, одновимірність)

До Вас хтось виявляє явно негативне ставлення. Ваша реакція? Чи можете самі висловити (показати, проявити) людині своє негативне ставлення до

неї? Якщо так, то як? Чи можете довго погано ставитися до людини? Чи прощаєте Ви образи?

Залежить від того, хто його проявить. Якщо це людина з мого оточення: рідні, близькі, друзі, колеги, то я не пригадаю, щоб вони раптово виявили до мене погане ставлення без причин. Зазвичай це означає, що я щось зробила не так, когось із них примудрилася образити або підвести, причому, скільки пам'ятаю, цей вчинок/слово безпосередньо передую конфлікту. І я одразу перепрошую за це, визнаю свої помилки. Краще б було не доводити, але не завжди виходить. А в принципі, такі випадки дуже рідкісні. Інших випадків останнім часом не пригадаю. (Вітал БЕ, ф.7)

*Чи припустимо в суспільстві висловлювати, проявляти свої емоції?
Наведіть приклади недоречного вираження емоцій.*

Тут складно давати універсальні рецепти, за ситуацією дивитися треба. Ну, скажімо, якщо Ви пізно ввечері їдете в транспорті, і навколо втомлені від трудового дня люди, теж регулюйте гучність. Це не означає, що не можна сміятися, плакати, жестикулювати, щось проявляти, просто потрібно відстежувати, щоб це було на такому рівні, щоб людям не завадило. До речі, навряд чи вдасться вже зовсім нікому не завадити, але хоча б статистично. І на серйозних заходах висловлювати емоції можна. Покажіть, що задоволені, не задоволені, іронічні, схвалюєте - адже це ж усе впливає на інших, на рішення, які вони ухвалюють, як можна такого інструменту позбутися. А якщо Ви раповим, але гострим і тонким жартом змусите всіх реготати навіть на раді директорів - запевняю, ніхто претензій не пред'явить. Навпаки, всі розрядяться, свіжість сприйняття з'явиться. (Плюс ЧЕ, ф.1)

84. Слова: мені здається, начебто, не знаю, не розумію, не дуже добре розбираюся, напевно, що видають невпевненість

- **Маловимірність:** невпевненість (№21)
- **Вітал** від невміння узгодити свій вітал із соціальними нормами. Немає впевненості в тому, що в соціумі розуміється так само. (№68)
- Знак "**плюс**". Невпевненість плюсової функції в зоні мінуса (№52)

Приклади:

Як ви розумієте, що на цю справу потрібно стільки часу?

Напевно, ґрунтуючись на попередньому досвіді. Якщо немає такого досвіду, то припускаю, де взяти літературу або консультацію, щоб хоча б зрозуміти, що це таке. **Навіть не знаю, деє так...** (БІ, ф.4)

Періодично думаю про сенс життя, останні висновки - щоб бути щасливим, радіти, отримувати задоволення. **Можливо**, сенс у гармонії, щоб людина сама вважала своє життя вдалим? Особливо завантажує після читання соціальної фантастики, де все ніби збоку і те, що щодня здається важливим (робота, кар'єра, гроші, майно, сім'я...) там зображено лише декорацією для пошуків себе. **Загалом, морок, багато думок, але всі сумбурні.** (ЧІ, ф.3)

Що таке ідея, яке її місце в житті суспільства і кожної людини?

Ідея в житті суспільства - це те, що нам, **як мені здається**, нав'язують із зовні. Нам поставили, що в нас має бути така ідея, і більша частина її

слідуює. А кожної людини.... У кожної людини є своя ідея, може вона про неї не здогадується. (ЧІ, ф.4)

Явні, приховані речі... ті самі правила і закони: гласні і негласні. Є те, що написано, чого ми маємо дотримуватися, і те. Що не написано. Закон поваги до старших - неписаний закон, він іде з глибини століть.

Що ще буває явне і неявне?

Не знаю, згадати так одразу... (ЧІ, ф.4)

Як треба виявляти співчуття? Дивне запитання. Воно або якимось проявляється, або ні. Ну, там дехто вмів душевно це робити, так, що іншому приємно. Деякі надто солоденько чи що. **Не знаю**, напевно, потрібно чесно його проявляти. Во, придумала. Чесно - це так, як природно виходить. А не треба брехати, робити вигляд, що співчуваєш. Правда, може, комусь потрібна ця фальш? **Важко мені судити**. Мені б хотілося чесності в цих речах. Але раптом подумала, а раптом той, хто до мене виявляв дотепер співчуття, і мені було це приємно, скаже, що він насправді виявляв його, бо так треба. І що тоді, відмовитися від цього "правильного" співчуття? Але ж я ж не вловлювала фальші? Або правильності? А якщо не розрізняла, то яка мені різниця? Як там, якщо фальшиві гроші не можна відрізнити від справжніх, вони фальшивими не вважаються. **Здається, я заплуталася з цими співчуттями. Хто б мені розставив увесь цей сунбур по полицках?** (БЕ, ф.5)

Не пам'ятаю сильних протистоянь, зазвичай усе якимось дрібно, і вирішується швидко. Моя реакція, **як мені здається**, може бути непередбачуваною, хоча далеко не завжди, якщо ситуація вже мала місце, то, найімовірніше, знаю, як поводитися. (ЧС, ф.6)

Що таке поверхневі емоції? Які ще можуть бути емоції?

Поверхневі - **ну, напевно**, коли очікується більш тривала їхня демонстрація, а вони виявилися короточасними і трохи нещирими.

Напевно, раз є поверхневі, мають бути ще серединні та глибинні. **Можливо**, навіть підсвідомі. Хоча, будь-яка емоція, **напевно**, підсвідома, адже це не вербалізована думка, а досить спонтанна реакція на певний подразник. (ЧЕ, ф.6 - маловимірність, Вітал)

Які є стратегії нападу? Чи можете Ви їх застосувати? Коли напад виправданий? Чи вважаєте можливим зайняти чужу територію і коли?
Стратегії нападу... Коли я прочитала таке запитання в такій анкеті, я думала, що від мене потрібні якісь назви. Ось. Стратегії нападу: залякування, а потім удар; там, **не знаю**, агресивний прояв себе, потім удар. Тобто можна психологічно нападати також, **я просто не зовсім розумію, що мається на увазі під стратегіями нападу**. (Плюс ЧС ф.1, СЕЕ)

"По суті, я і застосовую стратегії нападу, але це якщо того вимагає ситуація."

Могли б навести приклади таких ситуацій?

Блін, це важко виявляється!... Не знаю, мені важко про стратегії говорити. - Адже це щось методичне і планомірне. А я не можу розписувати, я дію за ситуацією. А! І ситуації в голову лізуть тільки як

загальна фраза... загальний образ. Захист своїх кордонів і способу мислення!
Убийте, нічого в голову іншого не лізе. (Плюс ЧС ф.1, СЕЕ)

85. Фрази "у кожного по-своєму (своє)", "це суб'єктивно" тощо

- **Параметр ситуації (St)**, якщо типований показує, що "у кожного по-своєму" = у такій ситуації люди бачать так, а в іншій - інакше, або різні люди одне й те саме можуть сприймати по-різному (№37)
- **Вітал** якщо є відокремлення своєї індивідуальної думки, відмова орієнтуватися на соціум (№67)
- **Одновимірність** якщо є індивідуальність уявлення, відокремлення своєї індивідуальної думки, індивідуального сприйняття (№6)

Пиклади:

Я думаю, що сенсу життя немає. **Різні люди розуміють це поняття по-своєму.** Людство шукає відповідь на це питання тисячоліттями... Кожен день приносить нові можливості, дає поживу для роздумів. Та просто Аз Єсмь, хіба цього мало? Цікаво пізнавати навколишній світ. Років у шість, напевно, я усвідомила, що в дорослих просто немає відповідей на величезну кількість запитань, пов'язаних з устроєм всесвіту, і я так і помру, не пізнавши цей світ до кінця. (ЧІ, ф.1)

У чому суть краси?

Краса поняття відносне. І в кожного воно своє. Тут свою роль відіграють різні чинники: вік, місце проживання (традиції), виховання й освіта тощо. У кожному епоху були свої стандарти краси. І, як я вважаю, здебільшого вони виникали завдяки хорошій розкрутці якогось образу. Дуже важливим є гармонійне поєднання і зовнішніх, і внутрішніх даних людини. (Вітал БС, ф.7)

Думаю, **у кожного своя краса**, але на це розуміння впливає і епоха, і мода. Тож у людей одного покоління поняття краси можуть бути дуже схожими, але все одно індивідуальними. Класична краса - те, що подобається більшості незалежно від епохи. Таких речей/людей небагато, з прикладами важкувато. **Все занадто суб'єктивно.** (Вітал БС, ф.7)

Як Ви думаєте, чи є сенс життя і в чому він? Чи однаковий цей сенс для всіх людей?

Занадто довго про це думав, та й зараз часто думаю, але, найімовірніше, немає сенсу ніякого, **це кожен сам собі може придумати свій сенс життя і ним жити.** Для мене сенс життя - це саморозвиток і самореалізація, до того ж бажано у творчому напрямі, а також вільнодумство і, якщо є можливість, свобода дій (Вітал ЧІ, ф.8).

Розкажіть, що таке краса? Наскільки Ваше розуміння краси узгоджується із загальноприйнятим?

Що в такому розумінні виходить за межі загальноприйнятого?

Краса - це коли красиво. Коли дивишся на щось і хочеться дивитися ще й ще... Щодо узгодження не знаю, з кимось узгоджується, з кимось ні, **краса - поняття суб'єктивне**, навіть фраза "На смак і колір товаришів немає" говорить про це. Виходить за межі... ну, наприклад, відросло в мене волосся,

мені кажуть, іди, підстрижися, чубчик на очі вже лізе - не красиво. А мені подобається, здається так краще...

Суть краси, щоб було так, як я описав. Пояснити людині - покажу що-небудь красиве і скажу, що це красиво. Якщо їй не сподобається, нехай покаже, що їй подобається - це і буде для неї красиво. (**Одновимірність**, БС, ф.4)

86. Фрази "**як на мене**", "**для мене**", "**це тільки моя думка**" тощо, які показують, що типіруємий відокремлює (індивідуалізує) своє розуміння від розуміння інших

- **Вітал** (індивідуальність) (№67, 68)

- **Одновимірність** (індивідуальність) (№6)

- **Ментал**. "Для мене" = утвердження своєї думки = немає значення відокремлення, індивідуальності. (№74 (обдуманість), №75 (усвідомленість) + №41 (упевненість))

Приклади:

Ну, не знаю, звичайно, **це моя суб'єктивна думка**, але мені здалося, що вона мені не цікава. Мені нема про що буде з нею поговорити. (**Вітал** ЧІ, ф.5)

Для мене річ, яку я один раз зробив, яка працює... **для мене** необхідність підтримувати її в робочому стані - важко. Я люблю, коли річ ось так от працює-працює, як працює завжди, якщо щось ламається, якась техніка в домі чи щось - мене це дратує... (**Вітал** ЧЛ, ф.5)

Я, до речі, не проти одягнути те, що всі навколо одягають. Мене не хвилює те, що це носять усі, мене хвилює, щоб на мені це мало вигляд. Якщо на мені це матиме вигляд, я це теж носитиму, навіть якщо це всі носять. Це не принципово для мене, але мені має це подобатися. (**Вітал** БС, ф.8)

Як зрозуміти, яке ставлення з людьми правильне, а яке ні?

Для мене це реакція людей на мої дії. Якщо реакція позитивна, то значить я поки що все правильно роблю.

Якщо бачу, що щось не так, то це **для мене** сигнал, що я щось роблю не так. (**Одновимірність**, БЕ, ф.4)

Навіщо штовхатися і заходити в тролейбус першим, щоб потім стати біля дверей і заважати всім іншим?!!!! Чому обов'язково треба стояти перед дверима, коли інші виходять, і цим заважати їм, наче від отримання сидячого місця залежить життя?!!! Чому не можна ставити візки в магазині на місце, а треба кидати біля каси і всім цим заважати? Паркуватися взимку на тротуарі? Ставити машину на 2 місця? Тупити, тупити, тупити... Ні, Естонія досить вихована країна, напевно в Росії ще гірше, **але для мене це неповага до людей**. Так, у тебе є право кричати, але ж і у мене є право не чути твого крику. **По-моєму**, неправий той, хто заважає. (**Ментал** ЧС, ф.1)

87. Фраза "**я вважаю**"

Багатовимірність, якщо "**я вважаю**"=впевнене, обґрунтоване твердження своєї точки зору (№41)

Приклади:

Назвіть недоліки вашого визначення.

Довге дуже, незрозуміле, можливо.

Чому незрозуміле?

Тому що хотілося охопити всі аспекти: і конструктивні, і функціональні. Хоча **я вважаю**, що ідеальне визначення має бути таким. Тобто людина, яка не бачила ніколи столу в житті, прочитавши визначення, має собі чітко уявити, що таке стіл, для чого він слугує. (БЛ, ф.1)

Я вважаю, що якщо робити будь-яку справу, за яку справу не берешся, її потрібно робити якісно. Тому питання, наскільки ретельно і детально має бути опрацьовано, ці питання навіть не ставляться. Якщо я фахівець, то я буду робити її дійсно якісно. (ЧЛ, ф.1)

Хамство - це така велика тема, його в житті так багато, що скрізь на нього наринаєшся. **Я вважаю**, хамство - це навмисне ігнорування прав іншої людини, зневажання особистості іншої людини, коли з тобою не рахуються. Це може проявлятися від автобусного рівня до рівня держави (підприємець хамить підлеглому, або держава хамить громадянину, як за радянської влади). Хамство для мене виглядає як приниження особистості.

За великим рахунком, **я думаю**, що узгоджується, **але є нюанси**. Є така категорія людей, яка вважає хамством, якщо їм не дають проявити їхнє хамство. Наприклад, в автобусі хтось заходить і вважає хамством, що йому не поступаються місцем, хоча сам не поступиться, або виштовхає іншого. Якщо брати в середньому, нормальних людей, то я думаю, що узгоджується. Для інтелектуала, наприклад, хамство, якщо ти не можеш прочитати сонет Шекспіра, або не даси йому висловити його суперрозумну теорію, то він це вважатиме хамством.

Моє розуміння десь посередині між "рафінованими" інтелігентами і відвертими хамами. (БЕ, ф.1, так само індикатор: "різноманітність ситуацій")

88. Вступне слово "думаю", речення "я думаю"

Слово "думаю" може використовуватися в настільки різних ситуаціях, що бажано враховувати весь контекст

Приклади:

Наскільки Ваше уявлення про моральність відповідає загальноприйнятому?

Я не думаю, що воно відповідає, **я думаю**, що люди загалом більш жорстко орієнтовані на норми виховання, які прийняті в даній галузі. Я ж побачив різні культури, **я розумію**, що ці норми виховання якоюсь мірою сильно залежать від місцевої культури, і **я розумію**, що вони існують для того, щоб полегшити людям спільне існування. **І я розумію**, що якщо я в якійсь царині там порушу так, що нікому від цього шкоди не буде, то можу на це і закосити. **Я відчуваю**, що я можу на це забити, якщо від цього нікому конкретно погано не буде.

(У цьому разі **ситуативна ментальна** оцінка за БЕ, оскільки далі є явні ознаки ситуативності й усвідомлене **розуміння** вибору)

Іноді, дивлячись як заради порятунку одного гине/жертвує багато хто, **я думаю**, що це несправедливо. Чому його (наприклад короля) життя коштує дорожче за життя його слуг, чому заради порятунку однієї дитини гине рота солдатів?.. (Ментал ЧС, ф.1)

89. Слово "намагаюся"

Може звучати від будь-якої функції:

- Від **багатовимірних** як вкладання душевних сил, що не супроводжується енерговитратністю = стараюся, прагну
- Від **маловимірних** як докладання більших сил, ніж зазвичай (з відтінком енерговитратності й небажаності негативного результату, оцінки) = пробу
- Прагнення залишатися в певній царині (**обмеження кола компетенції**: намагатися дотримуватися **норм**, залишатися в межах **плюса** тощо)

Приклади:

Чи є в суспільстві норми поведінки, стосунків між людьми? Якщо так, то чи дотримуетесь Ви їх?

Є, **намагаюся** дотримуватися. Дотримуватися, напевно, потрібно завжди, але не завжди виходить стримати себе (**маловимірність** БЕ, ф.4)

У повсякденному житті **намагаюся** користуватися ПІДХОДЯЩИМИ інструментами, тобто такими, які підходять для виконання саме тієї роботи, яку необхідно виконати. І водночас я не займаюся виготовленням будь-яких речей професійно, на продаж, коли потрібен набір дорогих вузькоспеціалізованих інструментів. Тому шукаю розумний компроміс між спеціалізацією та універсальністю. (ЧЛ, ф.7)

Логічне - таке, що вкладається в систему зв'язків, де одне впливає з іншого. Звичайно, така система може виглядати міцною і красиво побудованою, але висновок не обов'язково буде правильним. Багато що залежить від повноти охоплення та врахування всіх елементів, що впливають на кінцевий результат, від правильної оцінки взаємовпливу елементів усередині системи. У всякому разі, завжди **намагаюся** викладати свою точку зору доказово, і, начебто, ніхто в особливих гріхах проти логіки мене поки що не звинувачував. (БЛ, ф.1)

А чи може образитися? За відчуттями якось складно описати. У мене в мозку зазвичай чітко сидить, що згадка про щось у тієї чи іншої людини може викликати неприйняття. Завжди **намагаюся** не зачіпати "болючу тему". (БЕ, ф.3)

А, я ще серед не близького оточення **намагаюся** сміятися у відповідь на анекдоти, хоча мені далеко не завжди смішно. Іноді це виглядає дуже нерозумно, бо мені не смішно, і я починаю сміятися після всіх, спершу думаю: "О, всі сміються, значить, треба і мені". Починаю сміятися, а всі вже

замовкли, і мій самотній "хіхік" має доволі нерозумний вигляд, усі одразу обертаються і дивляться на мене. І я в такі хвилини себе так фігово почуваю, типу я гальмо. Я ж не винна, що анекдот не смішний. (ЧЕ, ф.4)

Напевно на роботі виникають ситуації, коли потрібно будувати плани, нормувати час... до кінця року...

Ой, це жорстоко взагалі.

Я просто зосереджуюся на цій справі і **намагаюся** її якось розкласти по етапах виконання. (БІ, ф.4)

Розкажіть, як Ви поводитесь в ситуаціях протистояння, в ситуаціях, коли потрібно проявити силу?

До застосування фізичної сили, слава Богу, справа майже ніколи не доходила, а в усіх інших випадках **стараюся** зовні проявляти спокій і витримку, миролюбно **намагаюся** відвести людину від скоєння необачного або неправильного, на мій погляд, вчинку. (ЧС, ф.4)

Аналогія - виявлення однакових властивостей, рис, залежностей - узагалі будь-чого однакового або схожого (такого, що має відмінності, якими можна нехтувати для розуміння цілого) у систем, об'єктів, процесів або чогось іще, зовні жодним чином не пов'язаних одна з одною, або, - в усякому разі, відмінних одна від одної. Як приклад аналогії годиться бородатий анекдот: "Дружина - чоловікові: слухай, наш син уже великий, треба б із ним поговорити про статеве виховання, тільки не треба про все відразу, почни з того, як, наприклад, розмножуються рослини, або, приміром, птахи... Чоловік: слухай, синку... це... пам'ятаєш, ми того тижня в будинок розпусти ходили? - Ну, пам'ятаю. - Загалом, у пташок - те саме..." Взагалі, особисто мені аналогії чудово допомагають, коли **намагаюся пояснити** щось недосвідченій людині, і користуюся я ними, напевно, досить часто. (БЛ, ф.1)

90. Фраза "по-моєму"

Може звучати від будь-якої функції: і як упевнене, обґрунтоване утвердження свого погляду (**багатовимірність**), і як відокремлення, індивідуальність своєї думки (**одновимірність** та/або **Вітал**), і як невпевненість в оцінці (**маловимірність**). Потрібно дивитися за контекстом

Приклади:

А ось відносно недавно познайомився з книгою Я. Фельдмана про теорію рівнів, видану в серії книжок із соціоніки, але це не соціоніка, точніше, лише чимось дотичне до соціоніки. **По-моєму**, це ще один нерозкритий пласт у науці про людину... Було таке ж сильне відчуття, ніби ще на трохи прочинилася завіса непізнаного. (ЧІ, ф.2)

Правила далеко не завжди відповідають виявленим закономірностям. Особливо в суспільному житті. Особливо в нашій країні... Конституція - це звід правил, а закономірності - це те, з чим ми стикаємося в дійсності. І пояснювати тут що-небудь, **по-моєму**, зайве - у будь-якій серйозній газеті можна прочитати про ці відмінності, у будь-якій новинній передачі - почути і побачити. (БЛ, ф.1)

Взуття зручне, по нозі. Остання пара, яку я купив, зимова, навіть, **по-моєму**, доволі модна, гарний вигляд має. (БС, ф.6, **невпевненість в оцінці**)

Як одяг обираю - от я визначила, що певний крій мені пасує, варіації на ту саму тему й експлуатую. А що, поняття моди ще актуальне? **По-моєму**, нині хто як може, той так і знущається. (БС, ф.5, **індивідуальна думка**)

Що таке зрада? Як Ви до неї ставитеся?

Не думала над цим питанням. **По-моєму**, зрада - коли я раптово дізнаюся, що гарне ставлення, яке людина демонструє, абсолютно не відповідає дійсності. (БЕ, ф.6, **індивідуальна думка**)

...поїхав цього літа на міжнародний фестиваль і там познайомився зі своєю нинішньою дівчиною, яка мені дуже дорогою стала, я закохався **по-моєму**. (БЕ, ф.7)

Від загального до часткового - це, **по-моєму**, застосування загальної формули до розв'язання конкретного завдання, наприклад, у школі були підручники з темами і формулами і були задачки. Розв'язання задач зводилося до використання формул, тобто треба було просто вирішити, що є що в символічному виразі. (БЛ, ф.4, **індивідуальне розуміння**)

Я теж прочитала "Істину про щастя". Мабуть, прочитавши перший раз, я навіть не замислилася над сенсом, зазначила що гарно, і забула. А потім прочитала запитання до автора і вирішила перечитати ще раз. **По-моєму**, це обігрування такого твердження: щастя не треба шукати в інших, щастя в нас самих. Потрібно просто бути (!) щасливим, ніхто не може зробити тебе посправжньому щасливим, щасливим можна стати тільки знайшовши щастя в собі. Ідею того, що щоб бути коханим іншими, потрібно спочатку полюбити себе самому, я зустрічала в деяких авторів із серії "як стати щасливим, коханим, мільйонером..." і так далі з тієї серії, тобто психокорекція за допомогою самонавіювання. (ЧІ, ф.3)

91. Губиться в новій ситуації, впадає "в ступор".

- **Одновимірність**

- **Вітал.** Впадати в ступор може вітальна функція (навіть багатовимірна) за відсутності готової відповіді, налагодженої програми, за спроби залишитися у вітальній функції, без переведення в Ментал...

- Знак "**плюс**". У разі потрапляння плюсової функції в зону мінуса (некомпетентності)

- І навіть **багатовимірна** функція, спостерігаючи неадекватність інших за цим аспектом: "як так можна?"

Приклади:

Мені часто дорікають у цьому. Ось, від тебе доброго слова не дочекаєшся. Тобто іноді треба просто поспівчувати людині, сказати, що все буде добре, все налагодиться тощо. І їй нічого не треба, щоб хтось щось для неї робив. **Ось я і гублюся.** Робити начебто нічого не треба. А говорити заспокійливі слова не виходить. (БЕ, ф.4 - **одновимірність**)

Що таке співчуття. Коли його треба проявляти, коли не треба, коли Ви його проявляєте?

Я не вмію співчувати. І коли потрапляю в таку ситуацію, **розгублююся** і не знаю що робити. У мене одне бажання - стукнути людину дружньо по плечу і сказати: досить скиглити, давай вставай, будемо вирішувати проблему.
(Одновимірність, БЕ, ф.4)

Була нещодавно дурна ситуація, у якій довелося понервувати. Напередодні захисту телефоную своєму опоненту, пропоную замовити йому таксі, питаю, куди і о котрій годині. Я ніби як упевнений (але насправді не дуже), що це абсолютно нормально - оплатити проїзд - і навіть більше, правильно, данина поваги чи що, тим паче, всі так роблять. Якщо людина не з Києва, то і поїзд оплачують, і готель, а мені що на таксі грошей шкода? Жлобом виглядати не хочеться. Тим паче мій опонент порвав сухожилля і ходить на милицях. Мені навіть якось незручно змушувати його їхати на метро. Він починає відмовлятися, говорити, що він сам добереться. Пам'ятаю, що я спробував один раз наполягти, що це нормально, так заведено, так усі роблять і мені зовсім не складно. Ну він сказав, щоб я думав про завтрашній захист, а не забивав собі голову дурницями (мені здалося, що його самого ситуація напружила). А **я розгубився** остаточно. Зав. кафедрою, научрук і мої друзі, які нещодавно захистилися, говорили, що треба так робити, а він каже по-іншому. А може він із ввічливості відмовляється і чекає, що я буду наполягати? **Одразу виникли сумніви**, ціла хмара: а раптом це я неправильно роблю, недобре роблю, ледь не хабар пропоную людині, ставлю в незручне становище, а вона, навпаки, має рацію, що відмовляється? Хоча начебто що тут такого? **Я досі не знаю, як краще було себе повести.** Може, це я якось невпевнено йому пропонував, або ще чогось не так зробив.
(Одновимірність, ЧС, ф.4)

Коли ми закінчили працювати, вона подякувала, а потім раптом запитує: я Вам щось винна? **У мене від цього питання в мене ступор**, починає стукати у скронях, і я себе ловлю на тому, що не знаю, що їй відповісти, і відразу паніка в голові: а що вона мені винна? **А як зрозуміти**, чи винна вона мені і скільки? а чому вона взагалі подумала, що винна мені щось? Я що це якось показала? Як??? Блін, як усе це соромно.
Я починаю бурмотіти, що ні, вона нічого мені не винна. Вона, мабуть, бачить моє замішання і прощається. **А мене ще трясє** після того, як вона пішла. Я не можу перестати думати про це, і найогидніше, що **я не розумію, як зрозуміти**, чи винна мені людина щось і що. **Я завжди гублюся в таких ситуаціях**, і не знаю, як оцінити, чи варте щось того, що я роблю, і скільки воно коштує. Тому вважаю за краще взагалі ніяк не оцінювати. Якщо в мене є можливість, то я взагалі уникаю грошового боку, одразу відмовляюся, кажу, що не треба нічого... В іншому разі **дуже неприємне, неприємне відчуття розгубленості.** Як зрозуміти скільки? Як зрозуміти, чи нормально я себе оцінила? А раптом я переоцінюю і це все того взагалі не варте???? Та й просто внутрішньо дуже неприємно говорити про ціну... Була б можливість, я б взагалі ні з кого ніколи не брала грошей за те, що я роблю.
(Одновимірність, ЧС, ф.4)

Я не розумію прогнози погоди, вони мені не дають жодної інформації. 27 градусів - це число. А наскільки тепло при 27? чи холодно? Які відчуття-то? І що вдягнути, щоб було "по погоді"? Підбираю методом тику, дивлюся у

вікно на людей. Одягаюся в перший день, як пощастить - вгадаю чи невпадат, 50 на 50. Протягом дня розумію, чи потрібно скоригувати і в який бік... це питання удачі, як швидко я підберу правильне рішення. Швидше працює орієнтир на людей, а не на відчуття, щоб не було "стою на асфальті, я в лижі взутий" А потім число градусів змінюється. І все починається заново. Особливо якщо різко, градусів на 10 відразу, **це повна втрата орієнтації**, все заново починати! Мені мама такі поради любить давати - одягайся тепліше, там 15 градусів. **А в мене ступор!** Тепліше - це як? Светр? Куртку? Усе разом? А раптом 15 - це для МЕНЕ не холодно?!
(Одновимірність, БС, ф.4)

Співчуття - це співпереживання якимось проблемам і труднощам людини. Треба його проявляти, коли відчуваєш, що людині це треба. Якщо бачиш, що людині не треба, то не треба. Я проявляю його само собою, коли бачу, що людині можна допомогти або просто "посміхнути" їй (це стосується приємних мені людей). **Іноді ступор** і не знаю, як допомогти, а туфту якусь говорити не хочу. (Вітал БЕ, ф.7)

Стояв на зупинці, тут чую звук гальм, повертаю голову і бачу, що гальмує дорога спортивна машина, і з неї виходять 4 хлопці спортивного вигляду, а ззаду стоїть машина таксиста, який, мабуть, їх подряпав трохи. Один із цих спортсменів дістає биту і йде з матами на таксиста, підходить і починає бити битою, потім руками, ногами, а його друзі йому допомагають. **У мене ступор повний**, розумію, що неправильно все це, хотілося б допомогти, а як не знаю, не полізеш же на цих відморозків один. Потім уже приходили різні ідеї, що можна було когось із зупинки взяти і разом піти розборонити це беззаконня, але в тому то й річ, що думки ці були вже потім, **а тоді просто ступор**, після цього осад якийсь був неприємний. (Вітал ЧС, ф.6)

Наїзд - це коли людині щось треба і вона досить агресивно дає тобі це зрозуміти. Справляюся коли як, якщо був готовий, то піде відповідна реакція, якщо ні, **то можу в ступор стати**. Якщо є час подумати, то добре, бо часто відсіч і реакція якась спонтанна, тільки потім починаєш думати, що треба було так і так зробити. (ЧС, ф.6 - Вітал, маловимірність)

Дуже боюся таких ситуацій: досить близька людина (друг, добрий знайомий, родич) ходить надута, з тобою не розмовляє, на твої запитання цідить слово через одне. Образився! Стає дуже-дуже погано. Страх. Приставати з розпитуваннями - язик не повертається, ще більше образиться! (виняток чоловік і донька) Якось треба вирішувати ситуацію, а як? Починаєш аналізувати - що ж таке ти йому зробила, у чому винна... **Стан підвішеності, все всередині стискається, нічого не хочеться, тільки втекти, сховатися...** До речі, не факт, що людина справді ображена - кілька разів були ситуації, коли я вся виспережуюсь, а людина просто втомилася, у неї занепад сил, або голова болить.
Страх, що можу образити і не знатиму, на що саме людина образилася і як це виправити.

Причина знову та сама - боюся поганого ставлення. Не так давно був випадок - людина тимчасово припинила спілкування. Я в цей час перебрала всі причини, за що на мене могли образитися, так нічого й не придумала, почала думати, як бути далі - може, спитати, образився чи ні? А якщо

образився - що мені робити далі? Просити вибачення - а раптом не допоможе? І все, так людина і буде погано до мене ставитися... Це все було протягом двох днів, **я була на межі істерики**. Зрештою наважилася - запитала, виявилось, людина просто втомилася і не в змозі була спілкуватися. (Плюс БЕ, ф.8)

Я стежу за рухом рук, що роблять (інших людей). Якщо рух незграбний, нераціональний, у мене всередині щось це відзначає. Незграбні руки - це якась помилка природи, за ними дуже дивно спостерігати: **невже так можна! невже так буває!** Буває, постійно бачу, але **щоразу дивуюся**. Здається, це так просто - стежити за своїми рухами. (ЧЛ ф.1, ЛСЕ)

Заходжу в кабінет, вмикаю комп'ютер і починаю вивчати РБК. Хто скільки накрив, кого посадили, кого вбили. Класний у нас світ, чи не так? **Мене особисто вражають** не стільки ці події - це нормально і буде завжди. Скільки масштаб і сама ментальність наших людей стосовно цих питань - багатьом однаково, що в них крадуть мільйони. Ми дуже схожі в цьому з моєю бабусею - обидва бачимо країну саме через призму крадіжки, причому шаленої крадіжки. Бачимо, як не дотримуються прав і законів, як їх порушують усі підряд. Але на мітинги не ходимо - там такі ж балаболи, які, отримавши владу, стануть так само красти. Бензин коштує як в Америці - **це незбагненно моєму розуму. Як це може так бути?** Нам вішають локшину на вуха, що виробництво застаріло. Якщо воно застаріло - його треба оновити. Нам кажуть - грошей немає. Ну це ж смішно з такими обсягами продажів корисних копалин не мати грошей. Гроші є, просто вони в іншому місці.

Ось такий ось він наш світ друзі. Фарби звісно темні, але що робити - зараз це нормально і нікуди від цього не дітися. Але довго терпіти такого люди не будуть, це 100%. Років через 5 можна сміливо чекати на щось на зразок революції. (ЧС ф.1, СЛЕ)

Інше

92. Відсутня зв'язність або послідовність у мисленні

- За нашими спостереженнями - **маловимірність** (частіше **одновимірність**) БЛ у поєднанні з ірраціональністю мислення
- Особливість наповнення **блоку БЛ і ЧІ в Іді**

Приклади:

Я знаю, що я, скажімо, хочу бути "частинкою світла". **У ці слова я багато сенсу вкладаю, тому що відповідати цьому досить складно**. Але опору знаходити в цьому, ні від чого не залежному, набагато краще, ніж у самореалізації. (БЛ, ф.4)

А пост весь про кого до того разом із попереднім? Про людей, які з моєї точки зору логічні. Тобто обов'язкова умова логічності цих людей. (БЛ, ф.4)

Стосунки йдуть по наростаючій, адже щодня ми накопичуємо все новий і новий досвід у стосунках із кожною окремою людиною, тому стосунки,

(довго думала, з чим би яскравіше порівняти, але тут мені мій товариш допоміг, висловився, як завжди, жорстко й огидно, але я просто не змогла цього не написати, тому що загалом сам факт поєднання цього просто порвав!), як ракова пухлина, із кожним днем стають дедалі більшими й більшими, розростаються й розростаються... (БЛ, ф.4)

Якщо ми любимо свою країну, дім, близьких то маємо їх захищати!

А чому "якщо ми любимо..."?

Тому що якщо вже ми стверджуємо, що любимо, то подібне питання ставитися не повинно. Має бути глибока переконаність. Стосовно Батьківщини не може вживатися поняття "не люблю". А поняття "люблю" включає в себе поняття захисту об'єкта любові.

Тобто ви в принципі не допускаєте думки, що можна не любити Батьківщину?

Я ж кажу тільки за себе, і я цієї думки не допускаю. Однак поняття "любов" не скасовує критичного погляду.

Цитую відповідь: "Якщо ми любимо свою країну, дім, близьких то маємо їх захищати!"

Ми - це сказано тільки "за себе"?

Висловлюючись у формі "ми любимо свою країну", я стверджувала свою точку зору, але ґрунтувалася на тому, що ця точка зору притаманна багатьом і тому я маю право говорити від їхнього імені як від свого. (БЛ, ф.4)

А можеш показати ієрархію систем?

Все-таки не розумію до кінця питання... Будь-які системи можна вибудувати в ієрархію. Причому в будь-яку, це дивлячись за яким критерієм їх співвідносити.

Якщо говорити про системи, що утворюють устрій світу однієї окремо взятої людини, співвіднесених за значущістю і взаємопідпорядкуванням, то це буде приблизно так:

- 1) Система фізичних законів (їх ніхто не зможе порушити, їм підпорядковується все)
- 2) Система особистих цінностей людини (що людині найважливіше, що людина вважає правильнішим).
- 3) Державна система.

Насправді пункти 2 і 3 потрібно поставити на одному рівні, тому що найважливіше визначити однозначно не можна. З одного боку особисті цінності для людини первинніші, але в них (у систему особистих цінностей) може входити підпорядкування державі та її інтересам. (Патріотизм?). З іншого боку, непідкорення державі завжди карається... Загалом, неоднозначно...

4) Система суспільних цінностей. (Норми, традиції, звичаї...).

5) Система загальнолюдських цінностей. ("Добре" і "погано" в загальному розумінні).

Пункти 4 і 5, по-перше, взаємопов'язані (4 багато в чому виходить із 5), по-друге, теж приблизно рівнозначні. І пункт 2 теж багато в чому виходить із 4 і 5, але 4 і 5 менш значущі для окремої людини, ніж 2.

б) Ну, тут можна поставити звички людини. Теж система, теж впливає на поведінку й ухвалення рішень, але має найменшу значущість з усіх інших.

Так, загалом. Ієрархія систем цінностей у мене вийшла. (БЛ ф.8, ЧІ ф.7, ІЛІ. Такий підхід до побудови ієрархії зумовлений знаком "плюс" у функції

БЛ. Типований буде ієрархію плюсовим способом - додаванням окремих елементів, не може охопити структуру глобально).

93. Перехід на інший аспект інформації

Переведення управління здійснюються здебільшого з **маломірних у багатовимірні** функції, з **Вітала в Ментал**. Із блоків Его та Ід переведення в маломірні блоки практично не здійснюються.

Приклади:

Дайте визначення, що таке стіл?

Для чого його використовують? Це предмет із певним набором функцій: для підтримки чогось, на ньому можна писати, за ним сидіти, їсти, використовувати його. Зазвичай на чотирьох ногах, частіше виконується в дереві...(Переведення із ф.7, БЛ у ф.1 ЧЛ)

А що з себе представляла та дівчина, яка підійшла, чим вона була, можливо, цікава?

Та я ж **не знаю, чим вона цікава**. Можливо, у спілкуванні цікава. Зазвичай...

Просто вона, ну вона **несимпатична зовні**. Зовнішність відразлива трошки. Розумієте? (**ЧІ, ф.5** - сфера некомпетентності: чим людина цікава, переведення в **БС, ф.1** на сенсорну оцінку: зовнішній вигляд)

Чи припустимо в суспільстві висловлювати, проявляти свої емоції?

Наведіть приклади недоречного вираження емоцій.

Емоції самі по собі виражати припустимо, тому що це природно. У суспільстві намагаються стримувати прояви сильних емоцій, недоречними вважаються негативні емоції. Кажуть, що люди особливо самотні у великих містах. Усі ці натовпи навколо штовхають на створення свого маленького вакууму, особистого простору думок і почуттів, заговорювати з незнайомими вважається дивним, пильно дивитись на людину - непристойно, адже це **вириває її з кокона, робить відкритою для всіх оточуючих**. Так і сильні емоції - вони привертають увагу, змушують дивитися, але ж дивитися не прийнято, це непристойно. Той, хто емоціонує, здається **відкритим, "голим", він небезпечний, він може зачепити своїми емоціями будь-кого і відкрити його**. (Переведення із вітальної **ЧЕ** у ментальний блок **ЧС і БЕ**)

Отже, **симпатію** можна визначити так: емпіричне виявлення метафізичної тотожності волі, що позначається у фізичній множині її проявів, через що **розкривається такий зв'язок речей, що є зовсім іншим, ніж зв'язок, зумовлений формами явища та мислимий нами у вигляді закону підстави** (Шопенгауер). (Тема - **БЕ**, роздуми по **БЛ**)

Одяг обираю двома способами - якщо знаю що саме я хочу - обираю і купую. Або інший варіант - беру із собою когось, хто, на мою думку, гарно одягається і зможе підказати, якщо щось не те. Але частіше перший варіант. **Вибір падає на те, що краще характеризує мій стан у цей період життя**. Моді не слікую, я на стиль більше орієнтуюся (мілітарі, вуличне, щось витончене-аристократичне і т.д.), тому що **краще себе почуваю коли образ**

відповідає внутрішньому стану. (запитання з **БС ф.4**), ухвалення рішення за допомогою **ЧЕ ф.1**)

Ideas do not have to be correct in order to be good (Ідеї не обов'язково мають бути правильними, для того щоб бути хорошими). Ваша думка з цього питання.

Звісно, без оригінальних, новаторських та інколи навіть абсурдних ідей людство так і залишилося б у кам'яному віці. **Вони рухають розвиток, це і є розвиток і рух уперед.** (Питання щодо **ЧП** розглядається крізь призму **БІ**)

Як швидко Ви можете змінити емоційний стан? У який бік?

У цьому плані я досить інертний, та й усі вважають мене спокійним, урівноваженим. По-моєму, досить чітко **простежується закономірність**: що більший діапазон можливих емоційних станів людини (амплітуда - технічною мовою), то різкіше вона може кидатися в крайнощі (то вища частота коливань), і навпаки. **Ніякого закону збереження енергії**, розумієш. (Питання щодо **ЧЕ** розглядається крізь призму **БЛ**)

94. Немає ознак вітальності в тексті

Усі відповіді обдумані, типовані виправляв свої тексти, немає спонтанності відповідей

95. Типовані наводить приклади

Це прохання типувальників, тому не плутати з конкретизацією, деталізацією у відповіді

Приклади:

*Що таке від загального до часткового, що таке від часткового до загального? **Наведіть приклади.***

Це коли характеристики одного об'єкта ймовірно поширюються на всю множину об'єктів. А виходячи із загальних характеристик робляться знову ж таки ймовірні висновки про характеристики одного об'єкта. Ці припущення можуть надалі підтвердитися, а можуть бути спростовані, тому я кажу "ймовірно"

Найпростіший і класичний приклад: ліс і ялинки. Ось так приблизно це може виглядати: Дивишся на один об'єкт і його ознаки, потім чухаєш ріпу і думаєш: ага, у цієї ялинки гілки помаранчеві. Може, в інших ялинок гілки теж помаранчеві? Потім дивишся на всі ялинки, а вони раз і не всі помаранчеві. Переходиш до іншої, а вона ось ті раз і жовта. І так далі, поки ти не виведеш закономірність і не зрозумієш, що ялинки частіше зелені. А жовті й помаранчеві - це винятки, ну просто тобі не пощастило і ти натрапив на обидва винятки двічі поспіль. Так і запишеш у свій протокольний блокнотик: ялинки зазвичай зелені, як винятки, у двох випадках зі ста трапляються жовті й помаранчеві. І спокійно перейдеш до інших характеристик.

А потім тобі в голову прийде протверезлива думка: а може ті ялинки взагалі навіть не ялинки взагалі, а наприклад клени? Просто ти по дрімучості своїй і неосвіченості в ялинки їх з розмаху записав. Ну з ким не буває? (БЛ, ф.2 ІЛЕ)

96. Багато прикладів

- **Параметр досвіду (Ех)** у разі перерахування дослідів і відсутності зв'язку із ситуацією
- **Багатовимірність** за наявності прив'язки до ситуації

Приклади:

Чи спізнюєтеся Ви? Як ставитеся до запізнь інших?

Так, буває. Тобто, якщо націлюся прийти точно вчасно, то це буде +5 хвилин гарантованих. Або хвилин на 10-30 раніше (30 - це може бути, якщо треба прийти кудись, де я раніше не був, або не буваю систематично, тобто не засік час, за скільки я туди дістався). У школі регулярно на перший урок спізнювався. На хвилину, але все ж таки. На роботу можу прийти хвилин на 20 пізніше, але це тому, що термін приходу чітко не фіксований (друга зміна, основне навантаження починається ввечері). Коли ходив на першу зміну, і потрібно було до 8 рівно відправити звіт, запізнився один раз за півроку. Проспав. Вирубав будильник на телефоні і спав далі. Вийшло запізнення на півгодини, зрив графіка подання звіту, загалом, НП. Відтоді клав телефон так, щоб спосоння не дотягнутися, і доводилося вставати. (Ех, БІ, ф. 4)

У кожної людини свої життєві інтереси. Хтось хоче посадити дерево, побудувати будинок, виростити дітей. Хтось хоче заробити багато. Хтось хоче щось конкретне (острів, дорогу машину). Хтось бачить сенс у роботі, професійних досягненнях. А хтось просто живе і не замислюється про сенс. А хтось усе життя шукає сенс, але не може його знайти. (Ех, ЧІ, ф.4)

Як Ви розумієте, що потрібно одягати при певній фігурі?

Залежно від враження, яке ви хочете/прагнете справити на оточуючих. Привернути увагу можна яскравим/оригінальним одягом. Утримати увагу - нестандартними деталями. Зацікавити собою - показати свої принади (більший виріз для красивого бюста, коротша спідниця або вищий розріз для струнких ніг, обтислий одяг для ідеальної фігури тощо). При цьому показати принади не означає, що їх потрібно повністю відкрити, інакше вони затьмарять всі інші ваші переваги (інтелект, почуття гумору, душевність). Виглядати стрункішою допоможе монохромний колір з контрастним підтекстом, вузькі вирізи, вертикальний крій. Ну і так далі. При цьому треба пам'ятати, що не стільки важливо, що носити, скільки як носити. (Багатовимірність БС, ф.2)

Скупа і плоска або бурхлива і про "несе" (про фантазію - І.М.). Ну давайте приклад який-небудь згенерую...

Варіант 1:

- Тату, а тату, а чому ялинки зелені?
- На все воля божа, синку

Варіант 2:

- Тату, а тату, а чому ялинки зелені?
- Чому чому чому, ну от зелені і є зелені..., і взагалі, наливай давай, поки мати з роботи не повернулася!

Варіант 3:

- Тату, а тату, а чому ялинки зелені?

- Ооооо, це стара історія, колись давним-давно вони були синіми і моторошно маленькими, але один маленький хлопчик не любив сині ялинки, бо його тато теж був завжди синім і постійно бив його улюблену червону черепашку. Хлопчик думав, треба щось змінювати в цьому житті..., я піду вчитися на фізика сказав він собі... він засів за літературу, на робочий стіл поставив таблицю Менделєєва, перестав гратися з друзями, перестав бігати за дівчатками, і перестав годувати свою червону черепашку, від голоду вона позеленіла і померла, тоді він ще твердіше вирішив для себе, що просто зобов'язаний навчитися робити ялинки зеленими, але при цьому живими. Після закінчення школи, він одягнув свої постоли, взяв під мишку свій ноутбук з п'ятьма клавішами, що не працюють, і вирушив до Оксфорда. Шлях був не легкий, на третю добу йому зустрівся ні хто інший як Пікачу! Так, так, той старий добрий Пікачу, з блискавкою, яку він скомуніздив у Зевса на минулій вечірці. Хлопчик був дуже здивований, він відкрив свій ноутбук, зайшов у Яндекс і дізнався, чим же харчуються покемони... Згодувавши йому ліву задню засохлу лапу своєї черепашки, хлопчик погладив його по голові, і вони вирушили в Оксфорд разом. Пікачу закохався у свого господаря, а хлопчик ішов і думав, що в нього залишилося ще три лапи, з ким же зведе його доля ще на цьому тривалому шляху в Оксфорд...
Продовжувати цю мозкову маячню я можу до нескінченності...
(Багатовимірність Бі, ф.2)

Спробую закінчити коротко.

- Методи силової боротьби і впливу мають бути адекватними ситуації. Тут справа ось у чому. Якщо якусь ситуацію доведено до того, що стає необхідним застосовувати силові методи, то це насамперед показник того, що бракує мізків і професіоналізму.

Класичний приклад. Якщо захоплення злочинця відбувається зі стріляниною і погонєю, то це показник провалу операції. Усе має бути тихо і непомітно.

- Свої інтереси, природно, необхідно захищати, якщо сам захист не принесе ще більших бід. Яскраві приклади про звільнення заручників. Через десяток бандитів гинуть сотні простих людей.

- Ситуації протистояння (тобто коли необхідно проявити силу) бувають різні: колись можна поборотися, колись можна і поступитися. Для мене головний аргумент: сила має бути спрямована на творення, а не на руйнування. (Багатовимірність ЧС, ф.1)

97. Обстоювання своєї компетентності за маловимірними функціями і не відстоювання за багатовимірними

Ця особливість тісно пов'язана із самооцінкою. За **багатовимірними** функціями людина впевнена в собі, тому не потребує ні оцінок, ні обстоювання своєї думки більше, ніж того вимагає ситуація, у функції немає напруги.

За **маловимірними** функціями людині часто потрібно доводити оточуючим, що вона справляється, тому вона часто прагне наполегливо наполягати на своєму. Також таке відстоювання своєї компетенції пов'язане з негнучкістю маловимірних функцій (зазвичай так поведуться двовимірні функції)

Приклади:

Я під час якоїсь суперечки з подругою вперто наполягала на своєму, хоча періодично в мене виникали думки від "нафіг мені все це треба, нічого вже не доведу, піду поїм" до запертого внутрішнього бажання будь-що-будь переконати, ледь не до болісного відчуття, коли я розумію, що нічого не виходить. Але це явно не тиск. Я просто люто відстоювала свою точку зору. Можу сказати, що дівчина, з якою я сперечалася, сказала мені, що збоку я в цій ситуації мала дуже неадекватний вигляд.

Мене зачепило здебільшого те, що вона і мені це намагалася донести, що ось саме так треба жити, а не по-іншому, я це розцінила скоріше як спробу мене змінити чи що... Ну а я зі свого боку доносила їй свою точку зору, типу мовляв, а я думаю так. Я намагалася всіма можливими способами пояснити, хоча в якийсь момент я, найімовірніше, не знала, яким чином можна ще точніше пояснити. Безсилля було скоріше в тому, щоб узагалі тримати свою позицію, оскільки іноді хотілося просто піти і все. Загалом, зараз я можу виділити в тому моменті безсилля неможливість ще якось пояснити, а також і впевнено тримати свою точку зору, тобто, можливо, на якийсь момент виник дивний страх, що її можуть "проломити", спростувати іншими словами. Може так.

Навіщо потрібно було відстоювати свою точку зору? Ну як, щоб заявити про себе, не могла ж я кивати і погоджуватися з нею, коли я не згодна. Щодо переконати її. Не те, щоб я прямо жадаю всіх і вся перекроїти під себе, але надмірність категоричності іноді все ж таки присутня, що не є добре.
(**маловимірність** ЧІ ф.6, ЕСЕ)

Я за собою помітила, що якщо прошу щось зробити по дому, наприклад полагодити вимикач (те, з чим я сама не впораюся), а чоловік не хоче, то я не наполягаю на тому, щоб він щось робив, не нервуюся, мені загалом усе одно. Ну не зробить зараз, пізніше зробить. Я розумію, що якщо немає бажання або настрою, то краще і не починати. А поломка, так люди і в печерах жили, переживемо. Можна й почекати. Все одно потім усе буде зроблено так чи сяк.

Іноді можуть бути розбіжності, як зробити, з якого матеріалу, яким способом. Чоловік скаже свою точку зору, я свою. Припустимо, він усе одно хоче робити по-своєму, ну й добре. Я завжди уявляю, як можна переробити, якщо що. Але заважати людині отримувати свій досвід - непотрібно. Нехай виконує задумане.

Ні, звісно, потрібно враховувати і матеріальні витрати всяких експериментів, і часові. Іноді потрібно й переконати. Але частіше це не так принципово, щоб "горщики бити". (**Багатовимірність** ЧЛ ф.1, ЛСЕ)

98. Ставити запитання, уважно слухати, переймати навички та вміння

За будь-якою функцією

99. Добре зберігається в пам'яті

- **Блок Его**, обдумана інформація блоку Его
- Також болісні енергетичні стани, страхи запам'ятовуються в **маловимірних** і **плюсових** функціях (у разі потрапляння в зону мінуса)

Приклади:

Не можу сказати, що в мене велика проникливість у плані стосунків різних людей між собою - просто будь-яка "оціночна" характеристика, яку люди одне одному дають, **осідає в пам'яті, і я це тримаю, і пам'ятаю**. Із цього виходить більш-менш цілісна картина, але в ній немає нічого надприродного, вона ґрунтується просто на тому, **що я добре пам'ятаю, що хто і коли про кого сказав, як це було сказано, наскільки ці оцінки були доброзичливими**. (БЕ, ф.1)

Делікатність проявляю часто, але періодично трапляються прикрі збої. Бували ситуації, коли говорив нетактовність. **Ці випадки запам'ятовую надовго, деякі чомусь відклалися на все життя**. (БЕ, ф.1)

Окрема тема - відчуття, смаки й запахи. Їх взагалі можна назбирати величезну кількість. А взагалі все це ловиться разом. Ось, наприклад, смак і запах зубної пасти над умивальником із холодною водою раннім серпневим ранком у сосновому лісі. Або теплий вітер безхмарного спекотного літнього дня біля степової річки. До речі, **запах, згідно з дослідженнями - найпотужніший "вмикач" спогадів. Я з цим згоден повністю. Здавалося б, уже забув щось повністю, але знайомий запах завжди нагадає. Одразу – хоп і спливають у пам'яті пов'язані місця, події тощо**. (БС, ф.2)

Додаток 8. Сприйняття оцінок по Его та Іду

ЛІІ

ЕГО

БЛ.

Чогось не пригадую. Якщо хтось знайде в мене помилку - спасибі скажу, якщо це правда. Якщо похвалять за добре зроблену БЛ-роботу (розв'язання задачі, контрольну, яку-небудь програму, розрахунки) приємно буде, що помітили, особливо якщо я при цьому справді старався, душу вкладав, якщо робота справді гарна. Все ж таки зазвичай для когось стараєшся, а не для себе, тому й приємно, якщо оцінять. Але якщо й не оцінять, що цілком звичайно, - засмучуватися не буду, ціну своїй роботі знаю. Можу сказати, що потреби в оцінці немає.

Я б тут ділив оцінки навіть не на позитивні/негативні, а за принципом "правда/неправда". Зазвичай завжди ясно, чи справедлива оцінка моєї БЛ. Відповідно, можна подякувати за цінні критичні зауваження, потішитися похвалі, потиснути плечима на неправильну оцінку - хіба мало, хто чого вигадує. Зазвичай навіть не хочеться сперечатися в останньому випадку - а сенс?

Оскільки я тверезо оцінюю свої успіхи з БЛ, то лестити теж особливого сенсу не має - брехня тут більш ніж очевидна.

ЧІ.

Не можу чогось приклад згадати такої оцінки. Є підозра, що глибоко по барабану вона тут мені. Ну, оцінять мене по суті, мої здібності, можливості. Ну, припустімо, нехороша я людина, редиска. Що з того? Якось не зачіпає: ні жарко, ні холодно. А якщо щось слушне скажуть - врахуємо. Компліменти сюди теж якось не зовсім доречні, мабуть: "Ти що, розумний?" - "Так" (ну це з приводу всього блоку). Краще б по БС чогось сказали. Коротше, абсолютний спокій і деякий пофігізм, схоже, мають місце бути.

Справедливі позитивні оцінки будуть, найімовірніше, приємні - приблизно так само, як і щодо БЛ.

ІД

ЧЛ

Найцікавіша, напевно, функція. Відчуття, що працює вона десь сама по собі на повному автопілоті й не зрозуміло як. Дуже погано усвідомлюю її насправді.

На оцінки теж різна реакція може бути, але скоріше не люблю оцінювання: "Моя робота - я її так роблю! А ти можеш по-іншому, тільки сам тоді й роби". Не потрібні мені оцінки, поки сам не попрошу. Щоправда, конструктивні пропозиції щодо поліпшення моєї роботи із задоволенням прийму, але тільки не голослівне оцінювання "так роби, так не роби, і хто взагалі так робить?"

Потребую оцінювання, коли вчуся робити щось нове, вивчаю будь-яку техніку, коли ще не вироблені шаблони "як треба". Тоді бажаний зворотний зв'язок від учителя. Але тут теж тонкий момент.

Спробую пояснити на прикладі. Військова кафедра, вогнева підготовка. Тема: неповне розбирання-збирання автомата Калашникова. Уявіть ситуацію: видали автомати, розповіли, як розбирати, як збирати. Я цей автомат перший раз у житті в руках тримаю. Тепер тренуємося - викладач засікає час і починає нагнітати емоційно

ситуацію: швидше, швидше, як так можна, олухи ви такі (вигуки опускаю). У мене, ясна річ, нічого не виходить, я до пуття ще не вивчив, що куди пхати, поспіх, а тут мене оцінюють ще й як такого, що відстає і бездарного. Хотілося, звісно, стукнути декого прикладом...

Приклад незвичайний, але показує, коли оцінка моїх умінь за ЧЛ явно недоречна. Дав би просто 5 хвилин на самостійне тренування, я б цю штуку кілька разів спокійно розібрав-склав, довів би процес до автоматизму (добре слово звучить у даному контексті!), а потім би і на час тренувався. Мені коли показують, як робити, я не дуже добре зазвичай запам'ятовую. Мені треба самому його в руках покрутити, погратися, зрозуміти. Поки не потренуюся трохи - не дійде. А потім уже можу показувати викладачеві: мовляв, скажіть, я правильно роблю?

А якщо мене одразу оцінювати починають і при цьому постійно розповідають і показують, як правильно робити, у мене нетерплячка якась починається: все, досить уже, давайте сам спробую! Адже без цього все одно не вивчу. Зате невелике тренування на практиці - і все зрозуміло.

І ще кілька слів напишу щодо запам'ятовування, хоча й не зовсім уже по темі. Те, що не можу запам'ятати, наприклад, як зав'язується якийсь хитрий вузол, поки сам його не зав'яжу N разів - це вже мені зрозуміло. Але коли я роблю щось уже знайоме, налагоджене, я, буває, ще й не запам'ятовую свої дії, просто амнезія якась. Наприклад, у скелелазінні: проліз я якийсь маршрут. Якщо мене відразу після цього запитати, як я проходив якусь складну ділянку (як руки ставив, як ноги тощо), то я не згадаю, найімовірніше. Воно на автоматі відбувається і в мізках не відкладається. Роботу моєї ЧЛ добре ілюструє історія про сороконіжку, яку запитали, як вона під час ходіння слідує за всіма своїми лапами - вона замислилася й одразу спіткнулася. Ось і в мене: механізм налагоджений, автопілот увімкнений, і замислюватися на цю тему більше не варто.

Це так, на правах ліричного відступу.

БІ

Я рідко озвучую свої плани, прогнози, очікування. Зазвичай якісь прикидки робляться, але суто для себе, так би мовити, для внутрішнього використання. Відповідно, сам і оцінюю. Тим паче, що все це постійно коригується, найчастіше не складає труднощів підлаштуватися під ситуацію. Намагаюся, за можливості, не обмежувати себе жорсткими термінами, не звальювати добровільно на свої плечі зобов'язання вклястися у відведений час. Зазвичай залишаю свободу для маневру. Ну, нічому тут оцінки ставити, йо-моє.

Хіба що мої запізнення оцінювати? Щоправда, що оцінювати - і так усе ясно. Та й спізнююся я дуже рідко, намагаюся не змушувати нікого мене чекати. Знаю, що інакше почуватимуся не дуже добре і без усяких оцінок з боку (є підозра, що запізнення по БЕ у мене проходять - неповага до людини, до її часу).

СЕІ

ЕГО

БС

Коли мені роблять комплімент по БС, наприклад "Ти сьогодні маєш гарний вигляд", всередині залишається така впевненість, так, це правда, я маю гарний вигляд. Якщо я знаю, що маю не дуже гарний вигляд, а мені кажуть, що гарний, мене це дивує дуже сильно, але вголос казати, - що ти, я не виспалася, зачісочка не дуже тощо, - звісно, не буду, може, людина всього цього й не помітила. А ось коли негативно за БС оцінюють, я засмучуюся. Я і так знаю, що не фонтан сьогодні вбрання, а тут ще хтось помітив, таке глухе всередині: "І так фігово, могли б і промовчати" Або може бути інакше, я почувуюся чудово, а мені кажуть, що ніфіга подібного, теж злитися можу на це...

ЧЕ

Жахливіше не придумати, коли мені починають говорити, що я сумна. Особливо дратує, коли я реально не сумна, а мені кажуть "Щось ти сумна. Не сумуй" Ось це взагалі на кожному кроці в мене. Мені просто добре і спокійно, можливо, думаю про щось, а люди часто сприймають відсутність посмішки на обличчі за смуток. Ну або коли я реально сумна, фраза "не сумуй" теж не дуже добре сприймається. Мені справді сумно, і я не можу цього скасувати тільки силою волі. Ну що вже тепер поробиш.

ІД

БЕ

Я щось взагалі не пам'ятаю, щоб мене по БЕ хтось оцінював, робив зауваження. Було кілька разів з приводу того, що я не будую стосунків із кимось, або не підтримую стосунків із кимось із родичів. Ну в мене це проходить нейтрально, ну так, не підтримую, і що? Усе рівно гладко, якщо в ЧІ заїзду немає, і мене не починають оцінювати у зв'язку з цими стосунками як бездушну, невдячну тощо. Ось тоді починаю плавно переходити до ЧС.

ЧС

Свої дії щодо ЧС вважаю завжди виправданими. Якщо починають критикувати, мені це здається дивним. Тому що ЧС світу я являю досить рідко і дозовано, і тільки в разі, якщо мене атакували. І тут уже ставлення до того, що відбувається, таке: я нікого не чіпала, ти мене почав/ла колупати, на попередження про те, що варто припинити і що мені неприємно, не зреагував/ла, отримав/ла здачу. Яка може бути критика і запитання?

СЕІ

ЕГО

БС

Якщо хтось критикує приготоване мною або каже, що непогано б прибратися, думається, яке вони мають право так говорити, серджуся. Але завжди запам'ятаю сказане, і від кого воно прийшло. У готуванні, якщо зауваження слухаю, наступного разу виправлюся, якщо ні, або промовчу, або поясню, в чому людина помиляється. У прибиранні, людина, яка висловила зауваження, більше не побачить безладу - я намагатимуся прибрати до її приходу або завжди підтримувати чистоту.

Критика і компліменти зовнішньому вигляду найчастіше ігноруються. Я знаю свої проколи, тому критика мене ніяк не зачіпає. Компліменти в 99% випадків сприймаються як натягнутість, яку прийнято говорити, тому я ніяк не реаую. Щирі компліменти мене теж не особливо радують... Якщо я добре виглядаю, то я про це знаю і нічого в цьому особливого не бачу.

ЧЕ

Якщо по БС я ще можу образитися, то по ЧЕ ніколи. Я можу бути серйозною, можу бути сумною/веселою, можу сміятися тоді, коли не належить, але це стосується тільки мене. Критика не сприймається, ось навіть згадати прикладів не можу, хоча напевно було щось.

ІД

ЧС

За ЧС критика сприймається болісно. Мені часто кажуть, що я непробивна, що не можу відстояти свої думки, захистити себе, що не вмю заробляти грошей, що не виживу з таким ставленням. Вони мають рацію, але в мене своя думка з цього приводу. Я ніколи не обманюю людей з метою наживи, відкатів не беру принципово, нагору не проштовхуюся, колег не "знищую" в конкурентній боротьбі. Мені просто не подобається

такий світ, і я в ньому не живу. Боляче чути таке від близьких людей, бо відчувається така величезна різниця у сприйнятті світу...

БЕ

За БЕ болюча своя критика. Чужа зазвичай не сприймається. Іноді прислухаюся до норм (як заведено спілкуватися з певними людьми), але все одно роблю по-своєму, інакше не можу. Похвала іноді приємна.

ЕСЕ

ЕГО

ЧЕ

Оцінки в принципі байдужі. Не дуже люблю запитання типу "Чому ти сумна", зауваження з розряду "Щось ти сумна". Не люблю, тому що мені здається, що люди чекають пояснень, а я не хочу пояснювати. Тут, мені здається, ЧІ якось вилазить.

Позитивні оцінки: "Ти вмієш підняти настрій" або "Якось я поруч із тобою заспокоїлася/заспокоївся" сприймаю як констатацію факту. Так, умію, якщо захочу.

БС

У плані оцінки мого зовнішнього вигляду покладаюся на свою думку. Буває "не день БЕ кхема", тоді краще оточуючим мовчати. І без них знаю, що дуже бліда і т.д. Навіщо про це говорити?

Пам'ятаю, колись на однокласниках вивішувала свою фотографію, яку було зроблено вдома й автозйомкою. Сестра двоюрідна (ЕІЕ) написала мені в личку: "Ти ж гарна дівчина. Ти навіть такий жах вивішуєш?" Мені смішно було.

Компліменти з розряду "Ти сьогодні маєш гарний вигляд" сприймаю як: "А зазвичай що, погано?" Можу навіть запитати.

Оцінки моїх здібностей у плані БС. Приємні позитивні оцінки від тих людей, чиєму смаку я довіряю. Особливо якщо у людини є знання з композиції/колеристики тощо. До зауважень і критики від них я прислухаюся, сприймаю нормально.

Якщо просто людям подобається те, що я зробила (і мені самій це подобається), то радію, що в мене знайомі з гарним смаком.

ІД

БЕ

Не знаю, взагалі не пригадаю оцінок.

Хіба що від матері, що не підтримую стосунків із деякими колишніми подругами. Ніяк не реагую. Так, не підтримую. Так вийшло. Зміняться обставини - знову налагоджу.

Дратують претензії від матері ж з приводу відсутності інтересу до стосунків людей, які не входять до дуже вузького кола "своїх". "Ти прям як не жінка, ніякими плітками-новинами про життя інших не цікавишся". Ну нецікаво мені, чому Маша розлучилася з Сашею і чи точно розлучилася, і чи точно Даша знову зустрічається з Гришею або їх просто так хтось десь бачив....

ЧС

Оцінки байдужі. Спираюся на власне уявлення про те, що, як і коли потрібно робити. Якщо це комусь не подобається, то його проблеми.

СЕЕ

ЕГО

БЕ

Мама називала мене хамкою і, напевно, цілком обґрунтовано. Сама оцінка мене не зачіпала, скоріше, іноді зачіпав той факт, що мама взагалі дає мені негативну оцінку.

Чоловік теж вважає, що я занадто нестримана і кажу багато зайвого, тут теж якщо і злить, то тільки те, що він дає мені негативну оцінку, а ось на зміст я не реагую, я захищаю себе і свої права...

ЧС

Знайома якось запитала, чи була я єдиною дитиною в сім'ї, тому що "з характером". Це викликало в мене деяке здивування, почала думати, коли я встигла показати свій "характер", але загалом така оцінка мені приємна. У школі мене вважали грізною, намагалися не зачіпати - було дивно, але приємно. У принципі, я вважаю себе маленькою, слабенькою, беззахисною, а люди не помічають мого маленького зросту і не вірять, що я всього 161 см. Загалом, позитивні відгуки викликають реакцію "та гаразд, не може бути, але спасибі". Негативні йдуть в основному від сім'ї. Жадібна. Спочатку мене це дуже засмучувало, а зараз "дайте мені ліки від жадібності і побільше, побільше!!!" Чоловік вважає, що я занадто командую, все має бути по-моєму і просто зараз. Нічого поганого в цьому не бачу, але намагаюся стримуватися, щоб не робити йому неприємно.

ІД

БС

Негативна оцінка моєї зовнішності або одягу засмучує, але змушує задуматися. Я намагаюся розділити оцінку на правду (загальноприйнятну норму) і особисту думку. Коли сестра сказала, що я одягаюся "як сіра мишка", то це було неприємно, але дало мені поштовх урізноманітнити свій одяг на якийсь час. Хоча це, напевно, більше до ЧС відноситься, виділятися, бути помітною. Потім я знову плавно скотилася до того, що зручно... Кілька разів було, що чоловік критикував моє вбрання як непристойне, тоді переодягалася. Неприємно не було, скоріше я ніяковіла. Мене взагалі "ковбасить" від принципу "аби тепло і зручно" до досить сміливих речей. Якщо помічають новий, красиво складений комплект і роблять компліменти, то мені і приємно, і водночас гризе черв'ячок "якщо сьогодні красива, отже, зазвичай страшна?". Зате для мене найкращим компліментом було, коли інша начальниця під час розмови неусвідомлено обводила мене жадібно вивчаючим поглядом згори донизу, знизу догори, роздивляючись одяг. Було трохи незручно, смішно, але загалом приємно.

ЧЕ

Мені говорили, що в мене огидний сміх, я страшенно образилася, але стала стежити за собою, намагатися сміятися делікатніше, стриманіше. Слова "без тебе там все одно не буде так весело" я перевела в БЕ і дуже раділа. Ще мені говорили, що я як порохова бочка, не знаєш, коли вибухну - це викликало здивування, я не помічала своєї запальності й не вважала свій гнів таким помітним. Більше й не пригадати.

ЛІЕ

ЕГО

ЧЛ

Негативні оцінки по роботі...іноді це навпаки активує діяльність. І я собі кажу навпаки: та ви що, я все шарю! І мене навпаки це активує. Тому я не можу визначити точно, чи впливає це на мене негативно. Напевно, це скоріше пов'язано з людьми, які це кажуть, хто каже, і пов'язано з тим, з конкретною ситуацією: насправді вони мають рацію чи не мають рації...

ЛСЕ

ЕГО

Оцінки за діловою логікою сприймаю по-різному залежно від конкретної ситуації. Дратувати мене можуть оцінки некомпетентних людей. Тому що немає сенсу навіть пояснювати, у чому він неправий, тільки час даремно витрачати. Дратує, скоріше, невміння одразу визначитися з тим, що вдає із себе людина (ЧІ), чи варто з нею порозумітися, якщо я цієї людини не знаю. Оцінки тямущих людей буду "мотати на вус". Якщо я людей знаю, то завжди знаю і ціну їхнім оцінкам.

Оцінки за БС зазвичай байдужі, крім тямущих зауважень, з яких можу щось нове дізнатися. Приємні оцінки, звісно, буде приємно вислухати в будь-якому разі.

ІД

Якщо мене критикують за БЛ, то мені дивно це чути. Взагалі-то навіть не пам'ятаю таких оцінок.

Якби оцінювали мої прояви за ЧС, наприклад, наїжджаю, то дослухаюся тільки до близької людини, щоб у майбутньому скоригувати свою поведінку, решту послухаю і зроблю по-своєму. Перед близькою людиною можу почати виправдовуватися. На думку інших, найімовірніше, не звертатиму увагу. Взагалі не пам'ятаю таких оцінок, і мені вони байдужі за великим рахунком.

ЛСЕ

ЕГО

БС

Взагалі не люблю оцінок за БС, ні позитивних, ні негативних - підступ відчувається. Проте сумнівів з приводу пере/недооцінки себе не виникне.

ЧЛ

І їжаку зрозуміло, що все тут у мене паралельно і перпендикулярно. Чого ще оцінювати! Негативну оцінку легко зможу заперечити - тому й не торкнеться мене негатив щодо ЧЛ.

ІД

БЛ

Позитивну оцінку сприймаю, як щось само собою зрозуміле. Негативну оцінку (прикладів не пам'ятаю, намагаюся уявити) постараюся осмислити. Ні... не чіпає. Ніяк не сприйму - повз вуха.

ЧС

Тут важливо - на кого була спрямована моя ЧС, і якщо на близьку мені людину - можу засмутитися, піти вибачитися...

ЛСЕ

ЕГО

ЧЛ

Критику з ЧЛ приймаю конструктивно, вона мене не напружує, зазвичай сама знаю, що ось тут я "не копенгаген", і коли хтось порадить, як це краще зробити, поради приймають із вдячністю (щоправда, водночас відбувається внутрішня критична оцінка компетентності того, хто говорить, і його поради). Ненавиджу порожню критику, вона мене дратує: коли під руку починають говорити, що щось роблю не так, але самі не можуть сказати, як треба. Блін, сиди, мовчи і не заважай, без тебе розберуся, що і як. Взагалі за ЧЛ мене мало оцінюють. Похвала сприймається (не знаю, яке слово підібрати) без емоцій (?) Я сама знаю, де могла зробити краще. Один раз у житті мене здивувала

оцінка мене, як фахівця, моїм колегою. Якось наш колектив був на пиві, і розмова крутилася про звільнення, про фахівців, про тупих "блондинок"... і раптом він заявив привселюдно: "Якби в мене була своя фірма, я б нашу Людмилу взяв до себе на роботу". Я: "Взяв би працювати до себе блондинку ???". А він махнув рукою: "Ти - виняток, ти хороший фахівець". За ТІМом він - бальзак, там емоції взагалі жодні, для мене він був узагалі не "читабельною" людиною, але я тоді (як зараз це розумію з погляду соціоніки) оцінку за ЧЛ перевела в БЕ - мені було приємно, виявляється, він до мене добре ставиться, напевно, тому мені запам'ятався цей випадок....

БС

Критика щодо БС сприймається пофігістично, я сама знаю, як треба. Іноді просто ліньки робити рухи тіла, щоб виглядати супер-пупер. А якщо чесно - не пам'ятаю, щоб мене хтось критикував. Похвала приємна, якщо у справі, не у справі змушує звернути увагу на людину, яка це говорить: що вона цим переслідує?

ІД

БЛ

Не пам'ятаю, щоб мене хтось оцінював за БЛ.

ЧС

Кажуть, що я у своїх цехах (зараз у мене вже 2 цехи) всіх мужиків ставлю по місцях. Доводиться робітників ганяти, щоб працювали. Я сама знаю за собою таку рису: якщо по ЧЛ ухиляються, то для мене наїхати на таку людину не проблема, підійду і прямим текстом скажу, все, що про таку людину і про її роботу думаю, і змушу її працювати. І всередині в мене нічого не здригнеться. В очі не оцінюють мої наїзди, а позаочі мені все одно, якщо чесно.

Щодо ЧС прислухаюся до критики з боку чоловіка і дітей, критика іноді буває неприємна (коли згодна з нею), намагаюся в майбутньому уникнути подібного, щоправда, не завжди виходить....

ЕІІ

ЕГО

Критика за БЕ може бути неприємною, якщо мені, наприклад, вкажуть, що я ухиляюся від неприємних, але потрібних контактів. Можу вважати її конструктивною. Похвалу, як правило, сприймаю нейтрально, бо знаю, що хоч би як я добре впорався із ситуацією, завжди є багато способів, як зробити не гірше або краще, а я вибрав один із них. Пам'ятаю, був випадок, коли мене один товариш по службі оцінив після розв'язки однієї з ситуацій: "А ти розбираєшся в людях..." Я тоді подумав про себе: "Ти теж помітив?". Тобто мені дивно було, що він досі цього не бачив, хоча ми з ним щільно працювали. Критику щодо ЧІ не пам'ятаю, а якщо похвалять, прийму як заслужену, бо сам високої думки про свою ЧІ.

ІД

Щодо оцінки мого способу висловлювати емоції - потисну плечима. Ставлюся до цього так, що це мій особистий спосіб висловлювати емоції. По-іншому не вмію. Щоправда, не пам'ятаю, щоб мене оцінювали. Мені все одно, як ставляться до моїх емоцій.

Також не пам'ятаю, коли оцінювали мою БІ. Якщо похвалять, то я і так знаю, що в мене виходить управління своїм часом, ну а якщо посварять, то, найімовірніше, ніяк це мене не зачепить. Швидше за все, за хвилину вже забуду.

ЕГО

БС і ЧЛ

Позитивні оцінки сприймаю трохи здивовано, типу: а що в цьому ТАКОГО? Компліменти за БС швидше неприємні, мені здається, що люди лестять, що їм від мене чогось треба. Я не люблю, коли кажуть компліменти моєму зовнішньому вигляду - надто добре сама бачу всі переваги, недоліки, відтінки і нюанси. Якщо з моєї точки зору я справді зробила по БС чи ЧЛ щось цікаве, мені приємно, коли людина це відзначить. Але не кожна. Я хотіла б почути похвалу від людини, яка зможе, як мінімум, на моєму рівні оцінити. Мені буде приємно, якщо окрім хорошого відзначить і недоліки, бо саме це люди відзначають дуже рідко, і саме це дає змогу зростати професійно, вдосконалювати свою майстерність. Я вдячна за конструктивну критику щодо БС і ЧЛ, бо це - крок уперед, набуття нового погляду. Критика дилетантів виглядає безглуздо, викликає в мене оніміння, бо взагалі незрозуміло, про що з такими людьми говорити, якщо вони не розуміють елементарних речей. Як приклад: одного разу мене запитали, навіщо відмивати сковорідку від картоплі дочиста, адже наступного разу в ній знову смажитимуть картоплю. Я офігіла, і перші хвилини з мене виривалися тільки якісь нечленороздільні звуки. Треба було зібратися з думками й усвідомити, що людина не кривляється зі знуцанням і не повний debil, а просто щиро не розуміє.

ІД

ЧС і БЛ

За прояви ЧС мені майже завжди соромно, навіть коли вони обгрунтовані. Я взагалі переконана, що ЧС застосовують люди, яким не вистачає БЛ. Ось тому, якщо відчуваю, що зараз вистрілить ЧС, з'їжджаю на БЛ - домовленості, дискусії за всіма правилами, досягнення розумного компромісу між співрозмовниками. Якщо співрозмовник вперто не бажає чути аргументів..... можу реально зірватися. Після цього завжди недобре. Каюся, перепрошую, обіцяю сама собі, що наступного разу стримаюся. Якщо мені ще й дорікають у проявах ЧС - мені взагалі недобре. Дуже рідко мене за ЧС хвалять. Думка в цей момент така: "Так? Я що, і справді така? А, ну взагалі - так". БЛ взагалі якось несподівано вистрибує. Я її взагалі-то уникаю: освіта гуманітарна, інтересу до БЛ-наук немає. Але ось якось син (а він у мене вже школу закінчує) каже, мовляв, не виходить з алгебри щось. Я стала гарячкувати, взяла його зошит і несподівано для себе вирішила приклад. Коментарі типу "ти розумна" викликають певне роздратування. Те, що я розумна - само собою зрозуміло, а ось з якої причини мені це говориться - сильно напружує. А компліменти на кшталт "ти дурна" викликають усмішку й усвідомлення таємної переваги. Я взагалі помітила, що мені навіть іноді подобається, якщо чоловіки ставляться до мене як до дурної, ніжної і безпорадної жінки. Це так рідко трапляється!